İBN-İ MACE'NİN ZİYADE HADİSLERİ

BİRKAÇ NOKTANIN AÇIKLANMASI

1- İbnu Mace'nin Sünen'i, Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı olarak sonradan benimsenmiştir. Ulemayı böyle bir tercihe sevkeden husus, İbnu Mace'de yer alan ziyade hadislerin çokluğudur. Kütüb-i Sitte Muhtasarı ve Şerhi adlı eserimizi hazırlarken esas aldığımız Teysiru'l-Vüsul ila Camii'l-Usul adlı kitabın altıncı kitabını İmam Malik merhumun el-Muvatta nam meşhur ve muhalled eseri teşkil etmesi sebebiyle İbnu Mace'nin bu ziyade hadisleri çalışmamızın muhtevasında yer almamış durumdadır. Eserimizin bütünlüğü mülahazasıyla bu ziyadeleri ilave etmeyi gerekli gördük.
2- İbnu Mâce'nin Sünen'ini tahkikli olarak neşre hazırlayan merhum ve mağfur Muhammed Fuad Abdulbaki, bu ziyade hadislerin 1339 adet olduğunu söyler ve neşrettiği nüshada, hangi hadislerin ziyade olduğunu, o hadislerin altına düştüğü notlarla belirtir. Muhakkikimiz ziyadeleri belirtmede, her ne kadar Ahmed İbnu Ebi Bekr el-Bûsiri'nin (v. 840/1436), Zevaidu İbnu Mace'sine dayanmış ise de, müteahhir ulemanın bu meseledeki bazı istidraklerini de belirtmiştir.Biz bu ziyade kısımda, istidrakleri nazar-ı itibara almadan Muhammed Fuad Abdulbaki'nin not düşerek ziyade olduğuna dikkat çektiği hadislere yer vermiş olacağız.
3- Önceki kısımda da yaptığımız üzere, hadislerin sıhhati üzerine ulemanın yaptığı münakaşaya burada yer vermeyeceğiz. Çünkü ulemanın zayıfsahih münakaşası nefsü'l-emre bakmaz, sened duruma bakar. Ayrıca, bu münakaşa ulemaca sahih kabul edilen Kütüb-i Sitte'nin hadisleri hususunda, bunlardan ahkâm çıkarma yetkisinde olan fukaha ve müçtehidin-i kiramı ilgilendiren bir husustur. Avamın bu münakaşada hissesi yoktur. Zaten fıkha, harama, helale girmeyen mevzulardaki hadislerle -zayıf dahi olsalar- en büyük alimlerimiz bile amel etmede bir beis görmemişlerdir. Bu sebeplerle İbnu Mace'nin ziyade hadislerinin sıhhat durumlarına nadir hallerde dikkat çekilecektir. Biz, ulemanın telakkiyi bi'lkabul göstermesi sebebiyle bu ümmet-i merhumenin baş tacı ettiği muteber kaynaklarımızı "zayıf hadis" iddialarıyla gözden düşürmenin yapıcı biz hizmetten ziyade tahripkâr tesirler hasıl edeceğine inanıyoruz. Sözü avama, ayağa düşürmek, ilmî incelikleri anlayamayanların idlaline sebep olabilir.
4- Şu hususu belirtmede de fayda var: ZİYADE dendiği zaman muhteva itibariyle tamamen farklı olan hadisler kastedilmez. Esasen hadis, senet ve metniyle müstakil bir şahsiyettir. Dolayısıyla ifade ettiği ahkâm aynı bile olsa, senedleri farklı olan iki rivayet iki ayrı hadis kabul edilir. Sözgelimi "Buhârî, Sahih'ini iki yüz bin sahih hadisten seçmiştir" derken, bu sözle, her birisi muhteva bakımından farklı olan iki yüz bin hadis kastedilmez, pek çoğu muhteva yönüyle aynı veya çok az farklı iki yüz bin ayrı senedlerle gelen rivayetler kastedilir. Nitekim Buhârî, iki yüz bin sahih hadis bilmesine rağmen birkısım fıkıh bablarına uygun -kendi sıkı şartlarına mutabık-sahih hadis bulamadığı için senedlerini atarak kusuruna dikkat çektiği başka hadisler almak zorunda kalmıştır. Heysemî'nin Mecmau'z-Zevaid'ini okuyanlar kaydedilen herhangi bir hadisin Ahmed İbnu Hanbel'de "sahih", Taberani'de "çok zayıf" bir senedle geldiğini görür. Belirttiğimiz

hususu bilmeyen okuyucu bu çeşit ifadeler karşısında taaccüb ve hayrete bile düşebilir. Ancak hadis ilmi açısından bu gayet tabii bir durumdur.Öyleyse burada yer vereceğimiz ziyadelerin muhtevaları, çoğunluk itibariyle daha önce geçmiş olmaktadır. Bu sebeple, hadislerin metinlerini tercüme ettikten sonra gerekiyorsa açıklama yapacağız. Hadiste temas edilen meselenin izah edildiği yeri (veya yerleri) kitabımızın son cildini teşkil eden FİHRİST VE LÜGATÇE kısmından kolayca bulabileceğiz.

5- İbnu Mace'nin Sünen'i fıkıh bablarına göre te'lif edilmiştir. Esasen sünen kelimesi, hadis sahasında te'lif edilen pek çok eserin ismidir. Bu, bir nevin muhtevasına alemdir. Ahkâm hadislerini ve bilhassa merfu olan, yani Resulullah'tan rivayet edilen ahkâm hadislerini toplayan te'liflerin müşterek adıdır. Bu çeşit eserlerde hadisler, ihtiva ettikleri hükümlere göre sınıflandırılmıştır: Temizlikle ilgili olanlar, namazla, oruçla vs. ilgili olanlar ayrı ayrı bölümlerde biraraya getirilirler. İşte İbnu Mace'nin Sünen'i 266 hadis ihtiva eden uzunca bir Mukaddime kısmından sonra 37 bölümden meydana gelir. Birinci bölümü diğer pekçok te'liflerde mutad olduğu üzere, Kitabu't-Tahare teşkil eder. Son bölümü de Kitabu'z-Zühd teşkil eder. Muhammed Fuad Abdulbaki'nin tahkikli neşrine göre eserde 4341 hadis mevcuttur.

6- Şu hususu belirtmeyi de gerekli buluruz: İbnu Mace'nin Sünen'ini, dilimize, günümüzün muhterem alimlerinden İzmir Müftüsü Haydar Hatiboğlu Hocaefendi şerhli olarak tercüme etmiştir. Eserin değerini lekelendiren sıkça yer verdiği AGOBÇA (uydurukça) kelimeler dışında, şerh tatminkâr bir muhtevadadır, istifade ettik. Cenab-ı Hak, taksiratını mağfir, sa'yini meşkur ve rızasına vesile kılsın. Burada kaydedeceğimiz ziyade hadisler hakkında daha fazla açıklama ihtiyacı duyanlar bu kıymetli esere başvurabilirler. (Parantez içerisindeki müteselsil olmayan rakamlar İbnu Mace'nin aslındaki hadis numarasına tekabül ettiği için, gerek mezkur şerhte ve gerekse kitabımızda bu rakamlar müşterektir, hemen bulunabilir).

7- Bu kısımda hadislerin baş tarafında üç ayrı rakam var. Birinci rakam 1'den başlar, müteselsilen devam eder, bu rakam İbnu Mace'nin ziyade hadisleri için konulmuştur. İkinci rakam, parantez içerisindedir, bu, aldığımız hadise, muhakkik Muhammed Fuad Abdulbaki'nin neşir esnasında verdiği müteselsil numaradır. Böylece o hadisin, Sünen-i İbni Mace'nin kaçıncı hadisi olduğunu anlarız. Kitabın aslında veya -yukarıda sözünü ettiğimiz- Türkçe şerhinde, hadisi hemen bulmaya yardımcı olur.Üçüncü rakam, hadisin, kitabımızdaki müteselsil numarasını gösterir. Sözgelimi en son hadisin üçüncü rakamı olan 7338 sayısı, kitabımızın ana metninde bu miktar hadisin mevcut olduğunu ifade eder. [1]

MUKADDİME KISMI

*** SÜNNETE UYMA**

ـ1 ـ5988 ـ3ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ وَوَكِيعٌ، عَنِ ا‘عْمَشِ، عَنْ أبِي صَالِحٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ أطَاعَنِي فَقَدْ أطَاعَ اللّهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللّهَ«.هذا الحديث مما انفرد به المصنف .

1. (3) (5988)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bana itaat ederse, muhakkak ki Allah'a itaat etmiştir. Kim de bana isyan ederse muhakkak ki Allah'a isyan etmiştir."[2]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın her hususta Allah'ın bilgisi ve irşadı tahtında hareket ettiğini ifade etmektedir. Nitekim daha önceki bahislerde Resulullah'ın söz ve fiillerinde hep vahye dayandığını, ulemanın gerek Kur'an'da ve gerekse hadislerde gelen delillerden hareketle sünnete de vahiy dediğini Kur'anî vahiyden tefrik etmek için buna vahy-i gayr-i metluv ıtlak ettiğini belirtmiştik.Bu hadisin muhtevası şu ayete muvafıktır. (Mealen): "Kim Resul'e itaat ederse, muhakkak ki Allah'a itaat etmiştir. Kim de yüz çevirirse, (sakın üzülme) zira biz seni onlar üzerine (günahlardan) koruyucu olarak göndermedik" (Nisa 80).Hadis ve ayet şu hususu da belirtmiş olmaktadır: Resulullah, Kur' an'da olmayan farz ve haram koyma yetkisine sahiptir.[3]

ـ2 ـ5989 ـ5ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُمَّارٍ الدِّمَشْقِيُّ، ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عِيسى بْنِ سُمَيْعٍ، حَدّثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ
ا‘فْطَسُ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمنِ الْجرَشِيِّ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّهِ # وَنَحْنُ نَذْكُرُ الْفَقْرَ وَنَتَخَوَّفُهُ. فقَالَ »آلْفَقْرَ تَخَافُونَ؟ وَالّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتُصَبَّنَّ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا صَبّاً حَتّى يُزِيغَ قَلْبَ أحَدِكُمْ أزَاغَةً إِّ هِيَهْ. وَايْمُ اللّهِ لَقَدْ تَرَكْتُكُمْ عَلى مِثْلِ الْبَيْضَاءِ، لَيْلُهَا وَنَهَارُهَا سَوَاءٌ«.قَالَ أبُو الدَّرْدَاءِ: صَدَقَ وَاللّهِ رَسُولُ اللّهِ #. تَرَكَنَا وَاللّهِ عَلى مِثْلِ الْبَيْضَاءِ، لَيْلُهَا وَنَهَارُهَا سَوَاءٌ.هذا الحديث مما انفرد به المصنف .

2. (5) (5989)- Ebu'd-Derda (radıyallahu anh) anlatıyor: "(Bir gün) Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) yanımıza çıkageldi. Biz o sırada fakirlikten söz ediyor ve korkumuzu dile getiriyorduk."Fakirlikten mi korkuyorsunuz? Ruhumu kudret elinde tutan Zat-ı Zülcelal'e yemin olsun! Mutlaka dünya malı üzerinize akıtılacaktır. Öyle ki, sizden birinin kalbini (haktan başka istikametlere) sadece ve sadece dünyalık meylettirecektir. Allah'a yemin ederim! Ben sizleri, gecesi ve gündüzü apaydın olması bakımından eşit olan tertemiz kalplere sahip olarak bırakıyorum!" buyurdular."Ebu'd-Derda devamla der ki: "Vallahi, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) doğru söyledi. Vallahi o bizi, gecesi ve gündüzü aydınlık olması bakımından eşit olan tertemiz kalplere sahip olarak bırakmıştı."[4]

ـ3 ـ5990 ـ19ـ حَدّثَنا أبُو بَكْرِ بْنُ الْخَّدِ الْبَاهِلِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ ابْنِ عَجْنَ؛ أنْبَأنَا عَوْنُ بْنُ عَبْدِاللّهِ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ،

قَالَ: إذَا حَدَّثْتُكَمْ عَنْ رَسُولِ اللّهِ # فَظَنُّوا بِرَسُولِ اللّهِ # الّذِي هُوَ أهْنَاهُ وأهْدَاهُ وَأتْقَاهُ.هذا الحديث مما انفرد به المصنف .

3. (19) (5990)- Abdullah İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) demiştir ki: "Ben size Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'dan bir hadis naklettiğim vakit, Resulullah'ın bu sözünün hakka en uygun, hidayete en muvafık ve takvaya en mutabık olduğuna inanın."[5]

AÇIKLAMA:

Resulullah'ın hadislerinden istifade ve feyiz, öncelikle onlar karşısında taşıyacağımız peşin kanaate bağlıdır. Resulullah'ın sünnetini vahy-i İlahî bilerek tam bir teslimiyetle karşılamamız ile -zamanımızda sayısı artmaya yüz tutan birkısım insanlar gibi- tereddüdle karşılama arasında fark vardır. İbnu Mes'ud, hadisin hüsnüzanla karşılanması gereğine dikkat çekiyor. Bu sünnet vahiy midir, Arap örfü müdür, Resulullah'ın şahsî içtihadı mıdır, mensuh bir hadis midir gibi şeytanın vereceği vesveseler hadisten istifadeyi azaltır, belki de tamamen bertaraf eder. Bu çeşit tereddütler varid değil midir denecek olursa, bunun tamamen ulemayı ilgilendiren gâmız meseleler olduğunu söyleyebiliriz. Haramhelal hükmü çıkarma mevkiinde olmayan bizim gibi avam-ı nasın hadisler karşısındaki tavrı, tıpkı İbnu Mes'ud (radıyallahu anh)'un belirttiği gibi olmalıdır. Aksi taktirde hadisin feyzinden, irşadından nasipsiz kalır, ortaya çıkacak boşluğu beşerî, şeytanî heva ile doldururuz. Çeşitli vesvese ve desiselerle hadisi devre dışı bırakma gayretinin gayesi de budur, onun yerine beşerî hevayı ikame etmek. Böylece dinimizi humanize etmek, laikleştirmek, beşerîleştirmek.[6]

ـ4 ـ5991 ـ21ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ، ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ، ثَنَا الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيّ #؛ أنَّهُ قَالَ: « أعْرِفَنَّ مَا يُحَدَّثُ أحَدُكُمْ عَنِّي الْحَدِيثَ وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلى أرِيكَتِهِ فَيَقُولُ: اقْرَأْ قُرْآناً. مَا قِيلَ مِنْ قَوْلٍ حَسَنٍ فَأنَا قُلْتُهُ«.هذا الحديث مما انفرد به المصنف .

4. (21) (5991)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden birinin, benden rivayet edilen hadisleri, rahat koltuğuna kurulmuş vaziyette dinleyip: "(Rivayeti bırak! Bana) Kur'an'dan oku!" dediğini sakın duymayayım! Söylenen güzel sözü ben söylemişimdir."[7]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, zaman içinde, birkısım insanların türeyip, Allah'la Resulü'nün, Kur'an'la sünnetin arasını açmaya çalışacaklarını, Resulullah ve sünneti aradan çıkarabilmek için Kur'an'ı öne süreceklerini haber vermektedir. Kur'an'da nice ayetler Allah ve Resulü'nü beraber zikrettiği, Resulullah'ın da aynen Kur'an gibi hüküm koyma yetisinden, Resulullah'a itaat etmenin

gereğinden bahsettiği halde, bu ayetleri bir kısım hevaî, batıl te'villerle sünneti reddetmeye çalışan insanlar her devirde olagelmiştir. Kıyamete kadar varlığı devam edecek bu silsile-i zakkumun şerrine karşı Resulullah müteaddid uyarılarda bulunmuştur.Mü'minler her seferinde musibetler, belalar, hastalıklarla imtihan olunmuyor. Bu da imtihanın bir şubesidir. Bu ve benzeri hadislerde gelen uyarıları esas alarak belirtilen şeytanî iğvaya kapılmayan ve dolayısıyla beşerî hevaya düşmeyen, imtihanı kazanacaktır.Hadiste yer verilen "(rahat) koltuğuna kurulmuş" tabiri de dikkat çekicidir. Bu çeşit fikirler, ilim çilesi çekmeyen, maddi kaygısı olmayan, dünyaya fildişi kulesinden bakan sosyetik zümrelerden çıkacakır.[8]

*** HADİS RİVAYETİNDEN ÇEKİNME**

ـ5 ـ5992 ـ23ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ. ثَنَا مُسْلِمٌ الْبَطِينُ، عَنْ إبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ: مَا أخْطَأنِى ابْنُ مَسْعُودٍ عَشِيَّةَ خَمِيسٍ إلاَّ أتَيْتُهُ فِيهِ. قَالَ، فَمَا سَمِعْتُهُ يَقُولُ بِشَىْءٍ قَطُّ قَالَ رَسُولُ اللّهِ #. فَلَمَّا كَانَ ذَاتَ عَشِيَّةٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #. قَالَ: فَنَكَسَ. قَالَ فَنَظَرْتُ إلَيْهِ فَهُوَ قَائِمٌ مُحَلَّلَةٌ أزْرَارُ قِمِيصِهِ، قَدِ اغْرَوْرَقَتْ عَيْنَاهُ، وَانْتَفَخَتْ أوْدَاجُهُ. قَالَ: أوْدُونَ ذلِكَ. أوْ فَوْقَ ذلِكَ. أوْ قَرِيباً مِنْ ذلِكَ. أوْ شَبِيهاً بِذلِكَ.هذا الحديث مما انفرد به المصنف. وفي الزوائد: إسناده صحيح، احتج الشيخان بجميع رواته .

5. (23) (5992)- Amr İbnu Meymun anlatıyor: "Ben, İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) ile, perşembe akşamları karşılaşmayı hiç aksatmazdım. Bu gelişlerimde, onun herhangi bir şey hususunda: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki" dediğini hiç duymadım. İşte bu akşamlardan birinde, "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki" diyerek (söze başladı, fakat arkasını getirmeyip) başını öne eğdi. (Biraz bekledikten sonra) kendisine baktım. Gömleğinin ilikleri çözülmüş, gözlerinden yaşlar boşanmış, avurtları şişmiş vaziyette ayakta duruyordu.(Bir müddet bu vaziyette kaldıktan sonra) sözünü şöyle tamamladı: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) öyle veya onun berisinde veya yukarısında veya ona yakın veya ona benzer bir şey söylemişti."[9]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, İbnu Mes'ud (radıyallahu anh)'un hadis rivayetindeki titizliğini göstermektedir. Ashab'ın, birçoğu, hata yapma korkusuyla rivayetten hayatları boyu kaçınmışlardır. Bu rivayet, söylenen hususta İbnu Mes'ud'la ilgili canlı bir misal vermektedir. Halbuki İbnu Mes'ud Ashab'ın büyüklerinden, tanınmış alimlerinden biridir.Onun ne İslam'daki ilkliği, ne Resulullah'a yakınlığı, ne de ilimdeki ileri mevkii, onu hadis rivayetinde rahat davranmaya cür'et ve cesarete sevketmemiştir. Çünkü bir sözü Resulullah'a nisbet etmenin mesuliyeti büyüktür. Onun saydığımız büyüklükleri bu mesuliyeti daha iyi idraka yardımcı olmuştur.Bu sözümüzden hadis rivayetinde dikkat çeken muksirunu tenkit ettiğimiz manası çıkarılmamalıdır. Ashab'a dil

uzatmaktan Allah'a sığınırız. Çok rivayet edenler, hafızaları kuvvetli olan, hadisleri yazan sahabilerdir. Hadis rivayetinin sorumluluğunu hepsi müdriktir. Ancak hafızasından, zabtından emin olanlar rivayette bulunmuşlardır. Onlar da bu kesin ilimlerinin rivayet edilmemesinin mesuliyetinden korkmuşlardır. Hikmet nokta-i nazarından bakarak "Cenab-ı Hak şeriatının muhafazası için, ihtiyaca muvafık efradı her asırda istihdam etmiştir. Ashab'tan da bir kısmına, bu maksadla kuvvetli hafıza, hadisi öğrenme ve öğretme aşkı vermiştir" diyebiliriz. Nitekim, birinci ciltte, müksirûnu tanıtırken onların bu yönlerini tebârüz ettirdik. [10]

*** BİD'ADAN MÜNAKAŞADAN KAÇMAK**

ـ6 ـ5993 ـ50ـ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ الْخَيَّاطُ، عَنْ أبِي زَيْدٍ، عَنْ أبِي الْمُغِيرَةِ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »أبى اللّهُ أنْ يَقْبَلَ عَمَلَ صَاحِبِ بِدْعَةٍ حَتّى يَدَعَ بِدْعَتَهُ« .
في الزوائد: رجال إسناد هذا الحديث كلهم مجهولون. قاله الذهبىّ .

6. (50) (5993)- Abdullah İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah, bid'at sahibi, bid'atını terketmedikçe, onun amelini kabul etmeyecektir."[11]

AÇIKLAMA:

Ehl-i bid'at tabiri daha önceki bahislerimizde tekrar tekrar geçtiği için burada teferruata girmeden şu kadarını hatırlatacağız: Ehl-i bid'at deyince alimler itikadda sünnetten ayrılanları yani sapık fırka mensuplarını anlarlar. Sünnette olmayan şeyleri benimsemek, sünnete uymayan fiillere düşmek de bid'at sayılmıştır. Hadis mutlak olduğu için her iki anlayışı da kastettiği söylenebilir. Esasen amelî bid'ad da çoğunlukla önce onu kalben benimsemeden geçer.Hülasa hadis, "bid'at'e düşme"nin nasıl bir tehlike getirdiğine dikkat çektiği gibi, tevbe ile rücu edildiği takdirde Allah'ın bid'atcilerin amelini de kabul edeceğini ifade etmektedir.[12]

ـ7 ـ5994 ـ51ـ حَدّثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ إبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ وَهرُونُ بْنُ إسْحَاقَ، قَاَ: ثَنَا ابْنُ أبِي فُدَيْكٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَلِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # »مَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهُ قَصْرٌ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ تَرِكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسَطِهَا. وَمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ بُنِى لَهُ فِي أعْْلَهَا«.هذا الحديث أخرجه الترمذي، وقال: هذا حديث حسن .

7. (51) (5994)- Hz. Enes İbnu Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Batıl ve haksız yolda iken (münakaşa ve) yalanı bırakana cennetin kenarında bir köşk bina edilir. Haklı olduğu halde münakaşayı bırakan kimse için cennetin

ortasında bir köşk bina edilir. Kim de ahlakını güzelleştirirse ona cennetin en âla yerinde bir köşk bina edilir."[13]

*** REY VE KIYASTAN KAÇMA**

ـ8 ـ5995 ـ55ـ حَدّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ، سَجَّادَةُ، ثَنَا يَحْيى بْنُ سَعِيدٍ ا'مَوِيُّ، عَنْ مُحَمّدٍ بْنِ سَعِيدِ ابْنِ حَسَّانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ غَنْمٍ، ثَنَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، قَالَ: لَمَّا بَعَثَنِى رَسُولُ اللّهِ # إلى الْيَمَنِ قَالَ « تَقْضِيَنَّ وَ تَفْصِلَنَّ اَّ بِمَا تَعْلَمُ. وَإنْ أشْكَلَ عَلَيْكَ أمْرٌ فَقِفْ حَتّى تُبَيِّنَهُ أوْ تَكْتُبَ إليَّ فيهِ».هذا المتن مما انفرد به المصنف .

8. (55) (5995)- Muaz İbnu Cebel (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), beni Yemen'e gönderdiği zaman şöyle tenbihte bulundular: "Sakın bildiğin (şer'î deliller dışında bir şeyle) hüküm verip, mesele çözmeye kalkmayasın! Şayet çözmede zorluk çektiğin bir mesele karşına çıkarsa (rastgele hükmetmekten) geri dur, meselenin aydınlanmasını bekle veya o hususu bana yaz."[14]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Hz. Muaz'ın Yemen'e giderken, Resulullah'ın orada nasıl amel edeceğini sorması üzerine "Kur'an ve sünnette bulamayacağı meseleyi içtihad ederek halledeceğini" söylediğine ve bu cevaba Resulullah'ın memnun olduğuna dair rivayete muhalefet etmektedir.Alimler bu hadisin zaafını belirtirler. Bazı İbnu Mace nüshalarında bizzat İbnu Mace'nin hadisteki kusura dikkat çektiği belirtilmiştir.[15]

ـ9 ـ5996 ـ56ـ حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا ابْنُ أبِي الرِّجَالِ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ عَمْرٍ، وَا'وْزَاعِيِّ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أبِي لُبَابَةَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولُ اللّهِ # يَقُولُ: »لَمْ يَزَلْ أمْرُ بَنِي إسْرَائِيلَ مُعْتَدِّ حَتّى نَشَأ فِيهِمُ الْمُوَلَّدُونَ، أبْنَاءُ سَبَايَا ا'مَمِ. فَقَالُوا بِالرَّأىِ. فَضَلُّوا وَأضَلُّوا«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

9. (56) (5996)- Abdullah Bin Amr İbnu'l-As (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim:"Benî İsrail'in durumu, aralarında müvelledûn denen farklı milletlere mensup esir kadınlardan doğan çocuklar türeyinceye kadar itidal üzere devam etti. Bu yeni türediler şahsî re'yleri ile fetva verip kendilerini de, başkalarını da dalalete attılar."[16]

AÇIKLAMA:

Bu hadiste, bir cemiyete karışan ve zamanla müessiriyet kazanan yabancı kültürlere mensup unsurların yıkıcı rolüne dikkat çekilmektedir. Bu çeşit unsurlar, cemiyeti teşkil eden aslî unsura nazaran, daha geri, daha eksik bir irfan seviyesine (sousculture) ulaşabilirler. Onların cemiyet içerisinde ihraz ettikleri madun vaziyet (position marjinalle) yani ikinci sınıf vatandaş olma hali, cemiyetin kültürünü aynen almaya, bütün hususiyetleriyle temsil etmeye manidir. Bu sebeple, böyleleri bütün değerlere aynı ölçüde bağlı, saygılı ve riayetkâr değildirler. Günümüz sosyolojisinde bu sınıf insanların cemiyetteki menfi tesirleri araştırma ve tahlil mevzuu edilmiştir. Mesela Osmanlılar'ın tedenni ve yıkılışında, dönme denen zümrenin ve diğer azınlıkların menfi ve yıkıcı rollerine bir kısım araştırıcılar dikkat çekmiştir. Sadedinde olduğumuz hadis işte bu içtimâî kanunu nazarlara arzetmektedir.

Resulullah'ın hadislerinde Benî İsrail tabirinin bazan "eski milletler" manasında kullanıldığını da nazar-ı dikkate alacak olursak, bu hadiste sadece Beni İsrail'le ilgili hususi bir duruma değil, bütün beşer tarihiyle ilgili küllî ve amm bir kanuna dikkat çekilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Resulullah'ın haber verdiği bu içtimâî zaafın şuurunda olunduğu takdirde, takip edilecek akıllı bir kültür politikası ve adilane icraat siyasetiyle zarar asgariye indirilebilir, hatta tamamen ortadan kaldırılabilir. Böylece, cemiyetteki bazı menfi azınlık grupları, zararlarına binaen, İslam'a ve tarihî an'anemize tamamen aykırı olan Hitlervâri imha metodları teklifi yerine[17] daha insanî, daha İslamî bir ıslah programı getirilmiş olur.[18]

*** İMAN**

ـ10 ـ5997 ـ61ـ حدّثنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، ثَنَا وَكِيعٌ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ نَجِيعٍ، وَكَانَ ثِقَةً، عَنْ أبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِاللّهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ اَلنَّبِيِّ # وَنَحْنُ فِتْيَانٌ حَزَاوِرَةٌ فَتَعَلَّمْنَا ا"يمَانَ قَبْلَ أنْ نَتَعَلَّمَ الْقُرآنَ. ثُمَّ تَعَلَّمْنَا الْقُرآنَ. فَازْدَدْنَا بِهِ إيمَاناً.في الزوائد: إسناد هذا الحديث صحيح. رجاله ثقات.

10. (61) (5997)- Cündüb İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Biz erginlik çağına yaklaşmış bir grup genç, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraberdik. Kur'an'ı öğrenmezden önce imanı öğrendik. Sonra da Kur'an'ı öğrendik. Kur'an sayesinde imanımız daha da arttı."[19]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, İslâmî talim ve terbiye siteminde takip edilecek vetire ve safhaları öz olarak göstermektedir. Önce imanın öğretilmesi, sonra Kur'an ve diğer şeylerin öğretilmesi. Daha önce de belirtildiği üzere, Resulullah, çocuklara konuşmaya başlar başlamaz iman esaslarına giren Kur'anî ayetler ezberletiyor. Çocuk bu safhada henüz temyiz yaşında bile değildir. Temyiz yaşında namaz emrediliyor. Kur'an'ın okuma ve yazılma şeklinde öğretimi ise, daha sonra, küttab

denen mekteplerde ele alınan bir hadisedir.İslam uleması, temel eğitime giren müfredatta önceliğin dinî talime verilmesi gereğinde ittifak eder. Onlara göre hesap, edebiyat, meslek öğretimi gibi diğer müfredat daha sonra ele alınmalı, dinî talim halledilmeden bunlara geçilmemelidir.Sonradan verilecek Kur'an bilgisi ve diğer faydalı bilgiler, önceden öğretilmiş olan imanî bilgileri takviye edecek şekilde olmalıdır. Bu bir planlama ve tanzim işidir.[20]

ـ11 ـ5998 ـ62ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ نِزَارٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # «صِنْفَانِ مِنْ هذِهِ ا ُمَّةِ لَيْسَ لَهُمَا فى ا“سْمِ نَصِيبٌ: الْمُرْجِئَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ«.هذا الحديث أخرجه الترمذي، وقال حسن غريب .

11. (62) (5998)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Bu ümmette iki sınıf vardır, onların İslam'dan hiçbir nasipleri yoktur: Mürcie ve Kaderiyye."[21]

AÇIKLAMA:

Mürcie kelimesi bir görüşe göre dilimize de girmiş olan irca yani geri bırakma kökünden gelir. Mürcie lügat olarak geri bırakan demektir. Istılah olarak İslâm cemiyetinde zuhur eden sapık bir fırkanın adıdır. Bu fırkaya göre günah işleyenin hükmü dünyada bilinemez. Cennetlik veya cehennemlik olacağı ahirette belli olacaktır. İşte bu te'hir sebebiyle onlara mürcie denmiştir. Diğer bir izaha göre, mürcie, reca yani ümidden gelmektedir. Zira bunlar, uhrevî kurtuluş hususunda mü'mine ümid vermektedirler. Şöyle ki: Bu fırka mensuplarına göre, kâfire hayırlı amel fayda vermeyeceği gibi, mü'mine de işlediği günahların bir zararı olmayacaktır, kişinin uhrevî kurtuluşu için iman yeterlidir, amel eksikliğinin zararı yoktur.Bu zümrenin ilk nüvesini, Hz. Osman şehid edilince ne Hz. Ali'yi imamete layık görerek ona taraftar olanlara, ne de Hz. Osman'ı mazlum sayıp onun yakınlarını iltizam edenlere katılmayıp "Bunlar hakkındaki hükmü Allah verecektir" diye her iki tarafa yakınlık gösterenler teşkil etmiştir. Sonradan Kur'an'a ve sünnete uymayan iddialar geliştirmişler ve birkısım kollara ayrılmışlardır. Bu üçüncü fırkanın Mu'tezile'nin aslı olduğu da söylenmiştir. Mürcie ile ilgili başka yorumlar da var, ancak teferruat bizi ilgilendirmez.Kaderiyye fırkası ise kaderi inkar eder ve kulun tam irade sahibi olduğunu iddia eder, kaderin olmadığını söylemekte ısrarlı davranırlar. Mantıken, hadiselerde kulun iradesinin değil, İlahî takdirin esas olduğunu iddia edip kula hiçbir pay tanımayan Cebriye zümresine Kaderiye denmesi daha muvafık olduğu halde, kaderin olmadığı konusunu fazlaca ele aldıklarından kendilerine Kaderiye denmiştir.Sadedinde olduğumuz hadisin zahiri, bu iki fırka mensuplarını küfre nisbet ediyor gözükmektedir. Ancak mesele üzerine tedkiki derinleştiren İslam uleması, başka nassların delalet ve sarahatine dayanarak Kur'an-ı Kerim'i esas alarak sünnete uymayan te'villerde bulunanları küfre değil "bid'a"ya nisbet etmişlerdir. Yani, Ehl-i Sünnet dışında kalan itikadî fırka mensuplarına "kâfir" demekten kaçınıp ehl-i bid'a demişlerdir.

Böylelerine daha umumi bir tabirle ehl-i kıble denir ve tekfir edilmezler. Her ne kadar onlar, kendi dışlarında kalanları tekfir ederlerse de. Bazı alimler bunları içtihadında hata yapan müçtehid veya hakikatı bilmeyen cahil olarak görür, insaflı nazarda bulunur. Şu da var ki, bunlarda tekfirlerini gerektiren saplantılara düşenler de olmuştur. O takdirde tekfir edilmişlerdir. Zaruriyat-ı diniye dediğimiz, sarih nasslarla sabit olan açık hükümlerden birini inkar gibi. Daha önce de açıkladığımız gibi Hattabiye fırkası bunun en güzel örneğidir. Keza Şiîlerin Rafizî denen aşırı takımı gibi ki, bunlar Cebrail'in, vahyi yanlışlıkla Hz. Muhammed'e getirdiğini, Allah'ın Hz. Ali'ye hulul ettiğini, Kur'an'da eksiklikler olduğunu vs. iddia ederler. Bu iddiaların Kur'an'a ne kadar zıt olduğu açıktır.

Şu halde, "İslam'dan nasipleri yoktur "tabirini onların fasık olmaları, şahidliklerinin makbul olmayacağı şeklinde anlamak gerek. Nitekim ulema ehl-i bid'a hakkında öyle hükmetmiş, tekfirden kaçınmıştır.[22]

ـ12 ـ5999 ـ65ـ حَدّثَنَا سَهْلُ بْنُ أبِي سَهْلٍ، وَمُحَمّدُ بْنُ إسْمَاعِيلَ قَاَ: ثَنَا عَبْدُ السَّمِ بْنُ صَالِحٍ أبُو الصَّلْتِ الْهَرَوِيُّ، ثَنَا عَلىُّ بْنُ مُوسى الرِّضَا، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمّدٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »ا"يمَانُ مَعْرِفَةٌ بِالْقَلْبِ وَقَوْلٌ بِالّلِّسَانِ وَعَمَلٌ بِا'رْكَانَ«. قَالَ أبُو الصَّلْتِ: لَوْ قُرِئَ هذَا ا"سْنَادُ عَلى مَجْنُونٍ لَبَرأَ.في الزوائد: إسناد هذا الحديث ضعيف تفاقهم على ضعف أبي الصلت، الراوي .

12. (65) (5999)- Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İman, kalben bil(ip tasdik et)me, dil ile söyle(yip ikrar et)me, beden uzuvlarıyla da amel etmektir."[23]

AÇIKLAMA:

Hadis; namaz, oruç, zekat gibi amellerin imanın bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Amelin imanla münasebeti alimlerimiz arasında etraflıca münakaşa edilmiştir. İman-İslam nedir, ayrı ayrı şeyler midir, aynı şeyler midir şeklinde yapılan tahlil ve münakaşalar da buraya girer. Sadedinde olduğumuz hadis, bu ihtilaflı mevzuun yegâne rivayeti değildir. Kaydettiğimiz farklı görüşlerden herbirinin lehinde ve aleyhinde başka rivayetler ve hatta Kur'anî beyanlar var.Bütün bu naklî mütâlaaları (verileri) değerlendiren cumhur, amelin "mutlak iman"dan bir parça sayılmaması, belki "kâmil iman"ın bir parçası sayılması gerektiğine hükmetmiştir. Aksi taktirde her günah işleyen kimse kâfir sayılırdı.Son olarak, hadisin sıhhati üzerine münakaşa yapılmış olduğunu da belirtelim. Ancak sıhhat münakaşası muhtevadan ziyade senede dayanmaktadır.[24]

ـ13 ـ6000 ـ70ـ حَدّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِىُّ، ثَنَا أبُو أحْمَدَ، ثَنَا أبُو جَعْفَرِ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ ابْنِ أنَسٍ، عَنْ أنَسٍ

بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ َ#: »مَنْ فَارَقَ الدُّنْيَا َعَلى ًا“خْصِ للّهِ وَحْدَهُ، وعِبَادَتِهِ َ شَرِيكَ لَهُ، وَإقَامِ الصَّةِ، وَإيتَاءِ الزَّكَاةِ، مَاتَ واللّهُ عَنْهُ رَاضٍ«.في الزوائد: هذا إسناد ضعيف .

13. (70) (6000)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim, Allah'a herhangi bir şerik koşmadan tam bir ihlas yani Allah'ın birliğine iman, O'na halisane kulluk, namaz ve zekat vazifelerini yapma hali üzere dünyayı terkederse, Allah kendisinden razı olmuş halde ölmüş olur."Hz. Enes (radıyallahu anh) devamla der ki: "İşte bu hal, peygamberlerin hepsi tarafından getirilmiş olan [ve Allah indinde makbul olduğu Kur'an'da belirtilen (Al-i İmran 1)] gerçek dindir. Bu dini, peygamberler, Rablerinden alıp, beşerî hevaya dayanan (felsefî nazariye ve) iddialar ortalığı kaplamazdan önce, insanlara tebliğ etmişlerdir.Bu hakikatı tasdik eden Kur'anî nasslar mevcuttur. Bilhassa en son inen (suredeki) şu ayet onlardandır: "Eğer (o müşrikler) tevbe eder, -Enes der ki: "Tevbeden murad putları ve onlara tapmayı bırakmaktır- namazlarını dosdoğru kılar ve zekatlarını verirlerse siz de onları serbest bırakın. Muhakkak ki Allah çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir" (Tevbe 5).Bir diğer ayette şöyle buyrulmuştur: "Eğer tevbe eder, namazlarını dosdoğru kılar ve zekatlarını verirlerse, artık onlar sizin din kardeşlerinizdir" (Tevbe 11).[25]

ـ14 ـ6001 ـ74ـ حَدّثَنَا أبُو عُثْمَانَ الْبُخَارِيُّ سَعِيدُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، ثَنَا إسْمَاعِيلُ، يَعْنِى ابْنَ عَيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ الْوَهّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عَبّاسٍ قَاَ: ا“يمَانُ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ.في الزوائد: إسناد هذا الحديث ضعيف .

14. (74) (6001)- Hz. Ebu Hureyre ve İbnu Abbas (radıyallahu anhüm) demişlerdir ki: "İman artar ve eksilir." [26]

AÇIKLAMA:

İmanın artıp eksilme meselesi münakaşa edilen bir husustur. İmam Buhârî başta bir kısım alimler imanın artıp eksileceği görüşündedir. Buhârî hazretleri, Kitabu'l-İman'da bu görüşünü te'yid eden çok sayıda ayet zikreder. Bunlardan bazıları: "...Ta ki imanlarıyla birlikte imanları artsın" (Fetih 4), "İman edenlerin de imanını artırsın..." (Müddessir 31), "Bu onların imanını artırdı" (Al-i İmran 173), "Ve bu durum ancak onların iman ve teslimiyetlerini artırdı..." (Ahzab 22).Bu ayetler imanın artmasını ifade edince, artmayı sağlayan unsurlardan biri terkedilince de eksilme hasıl olacağı kendiliğinden anlaşılır. Bu çeşit nassları değerlendiren pekçok sahabi (Ömer İbnu'l-Hattab, Ali, İbnu Mes'ud, İbnu Abbas, Muaz, Abdullah İbnu Ömer, Ebu Hureyre, Ebu'd-Derda, Huzeyfe, Aişe, Selman rıdvanullahi aleyhim hazeratı vs.) pek çok tabiin (Urve, Atâ, Tavus, Mücahid, Sa'd, İbnu Cübeyr, Hasan Basrî, Zührî, Katade, Nehaî, Abdurrahman İbnu Ebi Leyla, İbnu'l-Mübarek vs.) aynı görüşü benimsemişlerdir.Maturidiye mezhebine mensup ulema

ise İmam A'zam Ebu Hanife'nin görüşünü esas alıp imanın artıp eksilme kabul etmeyeceğini söylemişlerdir. Bunlar, bu görüşü ileri sürerken imanın aslını teşkil eden kalbî tasdiki esas almışlardır. Tasdik, kesin bir inançtan ibarettir. Bu, kalpte bir bütün olarak ya vardır ya yoktur; biraz var biraz yok şeklinde bir iman olamaz görüşündedirler. Onlara göre, tasdik eksilince, kesin olmaktan çıkar, şüphelere maruz kalır ve iman kaybolur. Eğer kalpte kesin iman varsa bunun daha da fazlalaşacağı düşünülemez, çünkü zaten kesindir diye açıklarlar.Mesele üzerine yürütülen kelamî münakaşaya girmeden, mevzuyu, Nevevî'nin özetlemesi ile noktalamak isteriz: "Selef mezhebine mensup alimlerle hadiscilere göre, iman artma ve eksilme kabul eder. Bir kısım kelamcılar da bu görüştedir. Ancak mütekellimîn ulemanın büyük çoğunluğu aksi görüşü benimseyerek: "İman artma ve eksilme kabul etmez" demişlerdir. Şafii mezhebine mensup muhakkik kelamcılar da asıl tasdikin artma ve eksilme kabul etmeyeceğini, ancak amellerin çokluğu ve azlığı sebebiyle imanın semerelerinin ve "şer'î iman"ın artma ve eksilmesinin mevzubahis olacağını söylemişlerdir."Burada geçen şer'î iman tabiri ile ne kastedildiğini anlamak için, yine Nevevî'nin mevzu üzerine, et-Tahrir'den iktibasen kaydettiği bir açıklamayı görmede fayda var. "Eğer iman, "tasdik" manasına alınırsa, tasdik parçalanmaya kabil olmadığı için artma ve eksilmeyi kabul etmez. İman, şeriat dilinde, "kalp ile tasdik ve beden uzuvlarıyla amel"den ibarettir. Mesele böyle anlaşılınca, tabiidir ki, amel durumuna göre imanda artma ve eksilme olabilir. Ehl-i Sünnet'in görüşü de budur."Farklı iki görüşün haklı cihetlerini göstererek her ikisini de benimsemeye zihinleri hazır hale getiren bu açıklamadan sonra başka söze hacet yok. Bunun dışında şu veya bu görüş leh ve aleyhindeki ifratkâr, ittihamkâr ifadelerin, meselenin yeterince anlaşılmadan isticalen söylenen sözler olduğunu kabul edebiliriz.Tekrar ediyoruz; niyet-i halise ile ulemamızın nusustan çıkardıkları bütün görüşlerin bir haklı yönü vardır. Bize düşen, görüş sahiplerini red değil, haklı oldukları nokta-i nazarını bulmaktır. Unutmayalım bu haklılık liyakat sahibi eslaf ulemasına mahsustur. Günümüzün, taşıdığı etiket ve ünvan dışında liyakatı olmayan, kafası, farkına bile varmadan ustaca sokulmuş Batı menşeli hümanist ve laik hevalarla karışmış mütealim ve mütefelsif kimselere mahsus değildir. Bunların iddialarını hemen reddeden yanılmaz.[27]

*** KADER-KADERİYE**

ـ15 ـ6002 ـ84ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ قَالَ: ثَنَا مَالِكُ بْنُ إسْمَاعِيلَ. ثَنَا يَحْيى بْنُ عُثْمَانَ، مَوْلى أبِي بَكْرٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّهُ دَخَلَ عَلى عَائِشَةَ فَذَكَرَ لَهَا شَيْئاً مِنَ الْقَدَرِ. فَقَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَنْ تَكَلَّمَ في شَيْءٍ مِنَ الْقَدَرِ سُئِلَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ لَمْ يَتَكَلَّمَ لَمْ يُسْألْ عَنْهُ«.قالَ أبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ: حَدَّثَنَاهُ حَازِمُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ عُثْمَانَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.في الزوائد: إسناد هذا الحديث ضعيف .

15. (84) (6002)- Ebu Müleyke'den oğlu Abdullah'ın rivayet ettiğine göre, "O, Hz. Aişe (radıyallahu anhâ)'nin yanına girip, ona kaderle ilgili bir şeyler söylemiş o da kendisine şöyle

cevapta bulunmuştur:

"Kim kader konusunda herhangi bir meseleyi konuşacak olsa, ahiret günü kaderden hesaba çekilir. Kim de bu mevzuda bir şey konuşmazsa, ahirette kaderden hesaba çekilmez."[28]

ـ916 ـ6003 ـ85ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ ثَنَا دَاوُدُ بْنُ أبِي هِنْدٍ، عَنْ عَمْرِو شُعَيْبٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قالَ:)خَرَجَ رَسُولُ اللّهِ # علَى أصْحَابِهِ وَهُمْ يَخْتَصِمُونَ في الْقَدَرِ. فَكَأنَّمَا يُفْقَأُ في وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ مِنَ الْغَضَبِ. فَقَالَ: »بِهذَا أُمِرْتُمْ أوْ لِهذَا خُلِقْتُمْ؟ تَضْرِبُونَ الْقُرآنَ بَعْضَهُ بِبَعْضٍ. بِهذَا هَلَكَتِ اُ'مَمُ قَبْلَكُمْ«.قَالَ: فَقَالَ عَبْدُاللّهِ بْنُ عَمْرٍو: مَا غَبَطْتُ نَفْسِي بِمَجْلِسٍ تَخَلَّفْتُ فيهِ عَنْ رَسُولِ اللّهِ # مَا غَبَطْتُ نَفْسِي بِذلِكَ الْمَجْلسِ وَتَخَلُّفِي عَنْهُ(.في الزوائد: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات .

16. (85) (6003)- Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Bir gün Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), bir grup ashabının yanına aniden çıkageldi. Onlar kader üzerine tartışıyorlardı. Münakaşanın mahiyetini öğenince öylesine öfkelendi ki sanki yüzünde bir nar tanesi patlamıştı, kıpkırmızı oldu. Şunları söyledi:"(Kader üzerine bu çeşit) münakaşa yapmakla mı emrolundunuz -veya bunun için mi yaratıldınız?- Kur'an'ın bir kısım ayetlerini diğer bir kısım ayetleriyle karşılaştırıp duruyorsunuz! İşte sizden önceki ümmetler bu çeşit davranışları sebebiyle helak oldular."(Ravi Muhammed İbnu) Abdullah İbnu Amr devamla dedi ki: "Babam Abdullah dedi ki: "Ben Resulullah'ın bazı meclislerinde hazır bulunmamış olmama sevinirdim ama, (babam Amr'ın anlattığı) bu mecliste bulunmadığıma daha çok sevindim."[29]

AÇIKLAMA:

Bu iki hadis kader üzerine münakaşa etmenin mü'minlik edebine yakışmadığını ifade etmektedir. Çünkü kader Allah'a imanın bir parçasıdır. Onun mahiyetini yeterince anlamak her insanın kârı değildir. Allah inancımız, O'nun ezelden her şeyi bildiğini kabul etmemizi gerektirir. Öyleyse Allah'ın bizim nasıl hareket edip ne yapacağımızı ilmiyle önceden bildiğini, O'nun bu ilminin değişmeyeceğini kabul edip, Cenab-ı Hakk'ın bizlerden kulluk olarak neler istediğini düşünüp onu yapmaya çalışmalıyız. Allah'ın nasıl bildiği, bu bilginin niçin değişmeyeceği gibi neticesiz münakaşalara sebep olacak hususların çözülmesi bizden istenmiyor, bunlarla uğraşmak kulluk değil. Allah, şeriatiyle bildirdiği emirleri ne derece yaptık, yasaklarından ne kadar kaçınabildik, bizden bunu soracaktır. Öyleyse hesabını vereceğimiz şeyler üzerinde kafa yorup, zaman ayırmamız gerekmektedir. Kulluk edebi bunu gerektirmektedir.Resulullah, geçmiş ümmetlerin, böylesi faidesiz meselelerle uğraşarak nifaka, fitnelere düşüp, kulluk vazifelerini ihmal ederek helak olduklarını haber vermektedir.[30]

ـ17 ـ6004 ـ86ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، قَاَ: حَدّثَنَا وَكِيعٌ، ثَنَا يَحْيى ابْنُ أبِي حَيَّةَ أبُو جَنَابٍ الْكَلْبِيُّ، عَنْ أبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللّهِ #: » ََ عَدْوَى وَ طِيرَةَ وَ هَامَةَ«. فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ أعْرَابِيٌّ فقَالَ: يَا رَسُولَ اللّهِ! أرَأيْتَ الْبَعِيرَ يَكُونُ بِهِ الْجَرَبُ فَيُجْرِبُ ا“بِلَ كُلَّهَا؟ قَالَ »ذلِكُمُ الْقَدَرُ. فَمَنْ أجْرَبَ ا‘وَّل؟«. في الزوائد: هذا إسناد ضعيف .

17. (86) (6004)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Ne sirayet, ne uğursuzluk, ne de (öldürülen kimsenin başından çıkıp intikam! intikam! diye bağıran ve hâme denen) bir kuş vardır!" buyurmuşlardı. Cemaatte bulunan bedevi bir adam doğrulup:"Ey Allah'ın Resulü! Pekâla, kendisinde uyuz olan bir devenin bütün deve sürüsünü uyuzlamasına ne dersiniz?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm da:"İşte bu kaderdir. Söyle bakalım! O ilk deveyi kim uyuzladı?" buyurdular."[31]

AÇIKLAMA:

Daha önce de izah edildiği üzere, Resulullah bu hadislerinde kaderin varlığını ispatlamaktadır. Cahiliye devrinde, Araplar, bulaşıcı hastalıkların zuhuru ve sirayetini, Allah'ın irade ve takdiri olmadan, kendiliğinden olduğu şeklinde izah ediyorlardı. Resulullah bu inancı yıkmak için kendiliğinden sirayet olmadığına dikkat çekmiştir. Herşey irade-i İlahiye ve takdir-i Rabbani ile cereyan etmektedir. Öyle ya! İlk hastalık nereden geldi? Kim onu yarattı? Bu soru bedeviyi düşündürecektir.Öte yandan Resulullah: "Vebanın çıktığı yere girmeyin, bulunduğunuz yerde veba varsa orayı terketmeyin" emriyle, "Cüzzamlıdan, aslandan kaçar gibi kaçın" uyarısıyla karantinayı ve dolayısıyla sirayeti önleyici tedbirleri de emretmiştir. Şu halde hastalığın bulaşması gerçeğini reddetme yoktur.Hâme ve uğursuzluğun reddi ile ilgili açıklamayı tekrar etmeyeceğiz (Bkz. 11. cilt 4095-4099. hadisler). [32]

ـ18 ـ6005 ـ87ـ حَدّثَنَا عَلِيٌّ بْنُ مَحَمّدٍ، ثَنَا يَحْيى بْنُ عِيسى الْخَزَّازُ، عَنْ عَبْدِ ا‘عْلى بْنِ أبِي الْمُسَاوِرِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ الْكُوفَةَ، أتَيْنَاهُ فِي نَفرٍ مِنْ فُقَهَاءِ أهْلِ الْكُوفَةِ. فَقُلْنَا لَهُ: حَدِّثْنَا مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللّهِ #، فَقَالَ: أتَيْتُ الْنَّبِيَّ #، فَقَالَ: »يَا عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ! أسْلِمْ تَسْلَمْ« قُلْتُ: وَمَا ا“سْمُ؟ فَقَالَ »تَشْهَدُ أنْ َ إلهَ إَّ اللّهُ، وَأنِّي رَسُولُ اللّهِ، وَتُؤْمِنُ بِا‘قْدَارِ كُلِّهَا، خَيْرِهَا وَشَرِّهَا، حُلْوَهَا وَمُرِّهَا«. في الزوائد: هذا إسناد ضعيف

18. (87)- (6005)- Adiyy İbnu Hâtim (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ben Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanına vardığım zaman bana: "Ey Hâtim'in oğlu Adiyy, Müslüman ol ki selamete eresin!" buyurdular. Ben de:"İslam nedir?" diye sordum."Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de O'nun Resulü olduğuma şehadet etmen ve hayır, şer, tatlı ve acı her şeyiyle kadere iman etmendir?" buyurdular.[33]

AÇIKLAMA:

Adiyy, Tay kabilesinden cömertliği ile meşhur Hatem-i Tai'nin oğludur. Hicretin yedinci yılında Müslüman olmuştur. Onun bu maksadla Medine'ye gelişi, Resulullah'ın ağırlama ve iltifatı daha önce açıklandı. Sadedinde olduğumuz rivayet, "İslam nedir?" sorusuna Resulullah'ın verdiği cevap yani İslam'ı tarifi ihtiva etmektedir. Burada kader inancının açık şekilde İslam'ın şartlarından biri olarak ifade edilmesi dikkat çekicidir.[34]

ـ19 ـ6006 ـ89ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، ثَنَا خَالِي يَعْلى، عَنِ ا'عْمَشِ، عَنْ سَالمِ بْنِ أبِي الْجَعْدِ، عَنْ جَابرٍ، قَالَ: جَاءَ رُجُلٌ مِنَ ا'نْصَارِ إلى النَّبِيِّ#، فَقَال: يَا رَسُولَ اللّهِ! إنَّ لِى جَارِيَةً آعْزِلُ عَنْهَا؟ قَالَ »سَيَأتِيهَا مَا قُدِّرَ لَهَا« فَأتَاهُ بَعْدَ ذلِكَ فَقَالَ: قَدْ حَمَلَتِ الْجَارِيَةُ! فَقَالَ النَّبِىُّ #: »مَا قُدِّرَ لِنَفْسٍ شَىْءٌ إ'ّ هِيَ كَائِنَةٌ«.في الزوائد: إسناده صحيح .

19. (89) (6006)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ensardan bir zat Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e gelerek:"Ey Allah'ın Resulü! Benim bir cariyem var, onunla azil yapabilir miyim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm ona: "Cariye için takdir edilen şey (çocuk) kendine gelecektir!" cevabında bulundu. Bundan bir müddet sonra aynı zat Aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek:"O cariyem hamile oldu!" dedi. Bunun üzerine Resulullah: "Bir nefse takdir edilmiş olan şey mutlaka olur!" buyurdular."[35]

AÇIKLAMA:

Azl nedir ne değildir daha önce açıklanmıştır (bkz 5717, 5718. hadisler). Keza kader bahsi de mükerreren açıklanmıştır.[36]

ـ20 ـ6007 ـ90ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عِيسى، عَنْ عَبْدِاللّهِ ابْنِ أبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: « يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إ'ّ الْبِرُّ. وَ يَرُدُّ الْقَدَرَ إ'ّ الدُّعَاءُ، وَإنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِخَطِيئَةٍ يَعْمَلُهَا«.

20. (90) (6007)- Sevban (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ömrü ancak birr (her çeşit hayırlar, iyilikler, ihsanlar) uzatır; kaderi de ancak dua geri çevirir. Kişi, işlediği günah sebebiyle rızkından mahrum kalır!"[37]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, başka rivayetlerde gelen kaderin ve takdirin değişmeyeceğine dair beyanlara muhalefet ederek, iyiliklerin ve duaların takdiri değiştireceğini söylemekte, sözgelimi yapılan iyiliklerle

ömrün uzayacağını, duanın kaderi iptal edeceğini ifade etmektedir. Bu sebeple te'lif edici açıklamalar yapılmıştır.* Hayır, iyilik ve dua ubudiyet nevinden olduğu için kısa ömrü, uzun ömürden daha bereketli, öbür dünya için daha kazançlı kılar. Bunları yapmayan -veya az yapan- uzun ömürlü de olsa, öncekinin aksine bereketsiz bir ömür yaşar.* Hayırlar, hakikaten ömrü uzatır. Bu şarta bağlı olarak ömrün uzunluğu takdir edilmiştir. Dolayısıyla kader-i muallaka göre ömrü uzar. İlm-i İlahîde ise onun bu hali de malumdur, o değişmez. Şu ayet buna delalet eder: "Allah dilediğini siler, dilediğini sabit bırakır, Ümmü'l-Kitap ancak O'nun katındadır" (Ra'd 39).* Günahla rızkın kısıtlanması meselesi de benzer şekilde açıklanmıştır: Günah işlememe şartına bağlı olarak takdir edilen rızık, günahı işlediği takdirde kısıtlanır. Allah yine de ilm-i ezelîsi ile onun nasıl davranacağını bilir. Bu bizce meçhuldür. Öyleyse, rızkının bol olmasını arzu eden, günahtan kaçınacaktır. Dolayısıyla Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu hatırlatmayı günahtan kaçınmaya bir teşvik vesilesi kılmıştır. Ayrıca şunu da ilave edebiliriz. Günahlar maddî ve manevî pek çok hastalığın ve israfın kaynağıdır. Bunlar da bereketi giderici şeylerdir: İnsanın çalışmadan kalması, tedavi masrafları, israfat... hep rızkı daraltan sebeplerdir.[38]

ـ21 ـ6008 ـ91ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَطَاءُ بْنُ مُسْلِمٍ الْخُفَافُ. ثَنَا ا ْلأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ جُعْشُمٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّهِ! الْعَمَلُ فِيمَا جَفَّ بِهِ الْقَلَمُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ أمْ فِي أمْرٍ مُسْتَقْبَلٍ؟ قَالَ »بَلْ فِيمَا جَفَّ بِهِ الْقَلَمُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِير، وَكُلٌّ مُيَسّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ«.في الزوائد: في إسناده مقال .

21. (91) (6008)- Sürâka İbnu Cu'şum anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü dedim, (yapılan) amel, önceden kalemin yazıp kuruduğu, kaderin kesinleştiği şeyler cümlesinden mi, yoksa müstakbelde karşılaşacağı şeyler cümlesinden mi?"Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Amel, kaderin tesbit ettiği, kalemin de yazıp kuruduğu şeyler cümlesindendir. Herkes yaratıldığı şeye müyesser kılınır."[39]

AÇIKLAMA için 4833 numaralı hadise bakılmalıdır. [40]

ASHABIN FAZİLETLERİ

*** HZ. EBU BEKR**

ـ22 ـ6009 ـ94ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، قَاَ: ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا ا ْلأعْمَشُ، عَنْ أبِي صَالِحٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَا نَفَعَنِي مَالٌ قَطُّ، مَا نَفَعَنِي مَالُ أبِي بَكْرٍ« قَالَ فَبَكى أبُو بَكْرٍ وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّهِ! هَلْ أنَا وَمَالِى إِلاَّ لَكَ يَا رَسُولَ اللّهِ!إسناده إلى أبي هريرة فيه مقال، لأن سليمان بن مهران ا لأعمش يدلّس، وكذا أبو معاوية. إ لا أنه صرح بالتحديث، فزال التدليس. وباقي رجاله ثقات. ا ه . الزوائد .

22. (94) (6009)- Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Ebu Bekr (radıyallahu anh)'in malı kadar hiçbir mal bana menfaat sağlamamıştır!"Ebu Hureyre devamla der ki: "(Resulullah'ın bu sözü üzerine) Hz. Sıddık'ın gözlerinden yaş aktı ve: "Ey Allah'ın Resulü! Ben ve malım sadece senin için var değil miyiz! Ey Allah'ın Resulü!" dedi.[41]

ـ23 ـ6010 ـ95ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنِ الْشَّعْبِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »أبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ سَيِّدَا كُهُولِ أهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ ا ّوَّلنَ وَاŒخِرِينَ، إ ّ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ. َ تُخْبِرْهُمَا يَا عَلِيُّ! مَا دَامَا حَيَّيْنِ«.الحديث قد جاء بوجوه متعددة عن عليّ وغيره. ذكره الترمذي وقد حسنه من بعض الوجوه.

23. (95) (6010)- Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ebu Bekr ve Ömer, bu ikisi kendilerinden önce ve sonra gelip geçecek peygamberler dışında kalan bütün cennetliklerin olgun yaşta olanlarının efendileri olacaklardır. Ey Ali, bu hususu, hayatta kaldıkları müddetçe onlara haber verme!"[42]

AÇIKLAMA:

1- Her iki hadis, Hz. Ebu Bekr'in faziletini beyan etmektedir. İkincisinde Hz. Ömer'in fazileti de mevzubahis edilmiştir. Bunlar Aşere-i Mübeşşere denilen grup içinde de en başta yer alırlar. Ehl-i Sünnet uleması Resulullah'tan sonra ümmet içerisinde fazilette baş sırayı Hz. Ebu Bekr'in, ikinci sırayı Hz. Ömer'in aldığında ittifak eder. Bunların fazileti pekçok hadiste sarih olarak, Kur'an'da da sarahate yakın delaletle te'yid edilmiştir. Sahabi ve tabiin büyükleri de ihtilaf etmemişlerdir. Sadece Hz Ali'nin efdaliyeti hakkında seleften bazı münferid şahısların şazz düşen kanaatlerine daha önce temas etmiştik.

2- Olgunluk yaştakiler diye tercüme ettiğimiz kühul tabiriyle yaşlılık alâmeti olan saçların ağarmaya başlaması halinden sonra vefat edenler kastedilmiştir. Lügatçiler olsun muhaddisler olsun bu ömür safhasının hududunu rakama dökmede ihtilaf ederler. Lügatçilere göre kühulet yaşı 30-40, 33-50, 34-51 yaşlarıdır. Muhaddisler, sadedinde olduğumuz hadisi esas alıp, mezkur iki zatın 63 yaşında vefat etmelerine nazar ederek, bu yaşın kühulet yaşı sayılması gerektiğini ileri sürerler. Böylece 63 yaşına kadarki ömür hadisçilere göre kühulete dahildir. Bu tahlili kaydeden Tahavi gençlik ile kühuletin iç içe girdiğine dikkat çeker.Cennete herkesin "genç" olarak gireceğini haber veren hadisleri değerlendiren alimlerimiz, Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer (radıyallahu anhümâ)'in bütün cennet ahalisinin efendileri olacağı hükmünü çıkarmışlardır.Sadece Müslümanların değil, insanlığın medar-ı iftiharı olan bu zatlar

Aleyhissalâtu vesselâm'ın tayin ettiği şu makama, lütf-u İlahî olarak ziyadesiyle layıktırlar; sebkat eden hizmetleri, herkesin takdirini kazanan şahsiyetleri bunun şahididir.[43]

*** HZ. ÖMER**

ـ24 ـ6011 ـ103ـ حَدّثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمّدٍ الطَّلْحِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ خِرَاشٍ الْحَوْشَبِيُّ، عَنِ الْعَوَّامِ ابْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبّاسٍ. قَالَ: لَمَّا أَسْلَمَ عُمَرُ نَزَلَ جِبْرِيلُ فَقَالَ: يَا مُحَمّدُ! لَقَدِ اسْتَبْشَرَ أَهْلُ السَّمَاءِ بِإسْمِ عُمَرَ.في الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم على ضعف عبداللّه بن خراش. إ أن ابن حبّان ذكره في الثقات، وأخرج هذا الحديث من طريقه في صحيحه .

24. (103) (6011)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Hz. Ömer Müslüman olduğu zaman, Hz. Cibril aleyhisselam inip:"Ey Muhammed! Sema ahalisi Ömer'in Müslüman olması ile müjdeleştiler!" dedi."[44]

ـ25 ـ6012 ـ104ـ حَدّثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمّدٍ الطَّلْحِيُّ. أَنْبَأنَا دَاوُدُ بْنُ عَطَاءٍ الْمَدِينِيُّ، عَنْ صَالِحِ ابْنِ كَيْسَانَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبَيّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »أَوَّلُ مَنْ يُصَافِحُهُ الْحَقُّ عُمَرُ. وَأَوَّلُ مَنْ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ. وَأوَّلُ مَنْ يَأخُذُ بِيَدِهِ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه داود بن عطاء المدينيّ، وقد اتفقوا عل ضعفه. وباقى رجاله ثقات، وقال السيوطىّ: قال الحافظ عماد الدين بن كثير، في جامع المسانيد: هذا الحديث منكر جداً، وما هو أبعد من أن يكون موضوعاً .

25. (104) (6012)- Hz. Übey İbnu Ka'b (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Hakk'ın musafaha ettiği ilk kimse Ömer'dir. İlk selam verdiği kimse de odur. İlk elinden tutup cennete koyacağı kimse de o olacaktır."[45]

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen hak kelimesi ile ilgili farklı yorumları Sindî şöyle kaydeder:

***** Hak'tan murad hak sahibidir. O da hakkı ve doğruyu ilham etmekle vazifelendirilen melektir. Bu meleğin herkesten önce Hz. Ömer (radıyallahu anh) ile tokalaşıp selamlaşması ve öncelikle cennete dahil etmesinin manası, Hz. Ömer'in, doğruyu herkesten önce işitip söylemesi, tatbik etmesi ve bunun sonucu olarak cennetle müjdelenmesi demektir.

***** Hak'tan murad batılın zıddı da olabilir. Bu durumda hadis, Hz. Ömer'in istişare vesairede isabetli görüş ve sezgi sahibi olmasını, bunu herkesten önce söylemesini ifade eder.

***** Hak ve doğru söz ve hareketlerin ahiret günü güzel bir surette tecessüm ederek cennete götürücü bir rehber manası da muhtemeldir. Elinden tutma tabirinden murad da bu rehberlik olmalıdır.

***** Hak'tan, Allah Teala hazretlerinin kastedilmiş olması da muhtemel ise de, böyle bir ihtimale cezmetmenin mahzurlu olacağı açıktır. Çünkü, bu taktirde, Hz. Ömer'in peygamberlerden de üstün olacağı gibi bir mana melhuz olur. Halbuki, makamı ne kadar yüce de olsa hiç kimse peygamberden üstün olamaz. Peygamberlik kesbî değil, vehbîdir."[46]

ـ26 ـ6013 ـ105ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عُبَيْدٍ أبُو عُبَيْدِ الْمَدِينِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الْمَاجَشُونِ. حَدَّثَنِي الزَّنْجِيُّ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »اللَّهُمَّ أعِزَّ ا"سْمَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ خَاصَّةً«.في الزوائد: حديث عائشة ضعيف. فيه عبدالملك بن الماجشون، ضعفه بعض، وذكره ابن حبان في الثقات. وفيه مسلم بن خالد الزنجيّ، قال البخاريّ: منكر الحديث. وضعفه أبو حاتم والنسائى وغيرهم. ووثقه ابن معين وابن حبان .

26. (105) (6013)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle dua etmişti: "Allahım! İslam'ı, hassaten Ömer İbnu'l-Hattab(ın Müslüman olmasıyla) aziz kıl!"[47]

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen aziz kılmayı, "kuvvetlendirme" manasında anlamak gerekecektir. Yani onun İslam'a girmesi ile kuvvet ver, kâfirlere galip ve yardım lutfet demektir. İslam, vahy-i İlahî olma yönüyle azizdir, şereflidir. Beşerî katkı bu şerefi artırmaz, güç kazandırır. Nitekim bu dua hemen kabul görmüş, Hz. Ömer, İslam'a girmiş ve onun girişinden sonra İslam gizli tebliğ safhasından alenî tebliğe geçmiştir. İbadetler alenen yapılabilmiştir.Hadisin Tirmizî'de gelen veçhinde "Allahım, İslam'ı Ebu Cehl veya Ömer'le aziz kıl" buyurarak Ebu Cehil ve Ömer'i zikrettiği belirtilir. Hadisin başka vecihleri de var. Farklılığı alimler: "Resulullah, önce her ikisini de zikretmiş ise de, sonraki bir duada sadece Hz. Ömer'i zikretmiş olabilir" diyerek te'vil etmişlerdir.[48]

*** HZ. OSMAN**

ـ27 ـ6014 ـ109ـ حَدّثَنَا أبُو مَرْوَانَ، مُحَمّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا أبي عُثْمَانُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ أبِي الزِّنَادِ، عَنْ أبِيهِ، عَنِ ا'عْرَجِ، عَنْ أبي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »لِكُلِّ نَبِيٍّ رَفِيقٌ في الْجَنَّةِ. وَرَفِيقِي فِيهَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه عثمان بن خالد، وهو ضعيف باتفاقهم .

27. (109) (6014)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Her peygamber için ahirette bir arkadaş vardır. Orada benim arkadaşım Osman İbnu Affan'dır."[49]

AÇIKLAMA:

Sindî, Hz. Osman-ı Zinnureyn'in Aleyhissalâtu vesselâm'a arkadaş olmasını şu mealdeki ayete dayanarak izah eder: "(Dünyada) zürriyetleri iman edip kendilerine uyan mü'minlere, (ahirette) zürriyetlerini kavuştururuz. Bununla beraber onların amellerinden hiçbir şey eksiltmeyiz" (Tur 21).Sindî der ki: "Bu ayete göre, Resul-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm)' in muhterem kızları cennette peygamberin yanında olacaklardır. Hz. Osman (radıyallahu anh) da bu iki kerimenin zevci olduğu için onlara tabi olacak, böylece, o da Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında bulunacaktır."Sindî, Hz. Ali'nin durumunu şöyle açıklar: "Ali (radıyallahu anh), Aleyhissalâtu vesselâm'ın damadı olduğu halde ondan bahsedilmeyip Peygambere arkadaş olarak sadece Hz. Osman'ın zikrediliş sebebi, Hz. Osman'ın esas itibariyle Resulullah'ın zürriyetinden sayılmamasıdır. Hz. Ali çok yakın bir akrabasıdır ve onun yanında ve terbiyesinde büyümüştür, bu sebeple onun zürriyetinden sayılır. Ayetin muktezasınca, onunla beraberliği tabii bir hadisedir, bunun belirtilmesine hacet yoktur. Ayrıca hadiste, Resulullah'la beraberlik ve arkadaşlığın Hz. Osman'a has kılındığına dair bir sarahat da yoktur."[50]

ـ28 ـ6015 ـ110ـ حَدّثنَا أبُو مَرْوَانَ، مُحَمّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا أبِي عُثْمَانُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ أبِي الزِّنَادِ، عَنْ أبِي الزِّنَادِ، عَنِ ا'عْرَجِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ النَّبِيِّ # لَقِيَ عُثْمَانَ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ: »يَا عُثْمَانُ! هذَا جِبْرِيلُ أخْبَرَنِي أنَّ اللّهَ قَدْ زَوَّجَكَ أمَّ كُلْثُومٍ، بِمِثْلِ صَدَاقِ رُقَيَّةَ، عَلى مِثْلِ صُحْبَتِهَا«.في الزوائد: إسناد هذا الحديث كالذي قبله .

28. (110) (6015)- Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Mescid-i Nebevi'nin girişinde Hz. Osman (radıyallahu anh)'la karşılaşmıştı: "Ey Osman! İşte Cibril aleyhisselam! Bana haber verdi ki Allah Teala hazretleri (kızım) Ümmü Gülsüm'ü, Rukiyye'nin mehrine denk bir mehirle ve ona yaptığın hayat arkadaşlığı gibi bir arkadaşlık yapmak üzere sana nikahlamıştır!" buyurdular."[51]

ـ29 ـ6016 ـ111ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ إدْرِيسَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمّدٍ ابْنِ سيرِينَ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ؛ قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللّهِ # فِتْنَةً فَقَرَّبَهَا فَمَرَّ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ رَأسُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »هَذَا، يَوْمَئِذٍ عَلى الْهُدَى«. فَوَثَبْتُ فأخَذْتُ بِضَبْعَيْ عُثْمَانُ، ثُمَّ اسْتَقْبَلْتُ رَسُولَ اللّهِ #. فَقُلْتُ: هذَا؟ قَالَ »هذَا«.في الزوائد: إسناده منقطع. قال أبو حاتم: محمد بن سيرين لم يسمع كعب بن عجرة. وباقي رجاله ثقات .

29. (11) (6016)- Ka'b İbnu Ucre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) vukuu yaklaşmış olan bir fitneyi zikretmişti. O sırada başı örtülü birisi yoldan geçti. Aleyhissalâtu vesselâm:"İşte şu (giden), o gün hidayet üzere olacak!" buyurdular. Ben hemen sıçrayıp, Osman (olan o geçen kimse)nin bazularından tutup Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın karşısına geçerek: "(O söylediğiniz) bu mu?" dedim."Evet bu!" buyurdular.[52]

AÇIKLAMA:

Hz. Osman'ın Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın iki kerimesiyle evlenmeleri, burada mevzubahis edilen fitnede şehid edilme hadisesi daha önce mükerreren geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz (mesela 4809 ve 5612. hadislere bakılabilir).[53]

ـ30 ـ6017 ـ113ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، وَعَلِيُّ بْنُ مَحَمَّدٍ، قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ ثَنَا إسْمَاعِيلُ ابْنُ أبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أبِي حَازِمٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # فِي مَرَضِهِ: »وَدِدْتُ أنَّ عِنْدِى بَعْضَ أصْحَابِي« قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّهِ! أ نَدْعُو لَكَ أبَا بَكْرٍ، فَسَكَتَ. قُلْنَا: أ نَدْعُو لَكَ عُمَرَ؟ فَسَكَتَ. قُلْنَا: أ نَدْعُو لَكَ عُثْمَانَ؟ قَالَ »نَعَمْ« فَجَاءَ، فَخَ بِهِ، فَجَعَلَ الْنَّبِيُّ # يُكَلِّمُهُ. وَوَجْهُ عُثْمَانَ يَتَغَيَّرُ. قَالَ قَيْسٌ: فَحَدَّثِنِى أبُو سَهْلَةَ، مَوْلَى عُثْمَانَ: أنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ يَوْمَ الدَّارِ: إنَّ رَسُولَ اللّهِ # عَهِدَ إليَّ عَهْداً. فَأنَا صَائِرٌ إلَيْهِ.وَقالَ عَلِيٌّ فِي حَدِيثهِ: وَأنَا صَابِرٌ عَلَيْهِ.قَالَ قَيْسٌ: فَكَانُوا يَرَوْنَهُ ذلِكَ الْيَوْمَ.في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات .

30. (113) (6017)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) hastalığı sırasında: "Yanımda ashabımdan birinin bulunmasını istiyorum!" buyurdular. Biz de:"Ey Allah'ın Resulü! Sana Ebu Bekr'i mi çağıralım?" dedik, sükut buyurdular. Bunun üzerine:
"Sana Ömer'i mi çağıralım?" dedik, yine sükut buyurdular. Bunun üzerine:"Sana Osman'ı mı çağıralım?" dedik."Evet!" buyurdular. (Onu çağırdık. Derhal huzura geldiler. Resulullah onunla başbaşa kaldı. Aleyhissalâtu vesselâm ona konuştukça Hz. Osman'ın yüzü (renk renk oluyor) değişiyordu.Kays der ki: "Bana, Ebu Sehle Mevla Osman'ın anlattığına göre, Hz. Osman, yevmü'ddar'da (evinde muhasara edildiği günde) kendisine: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bana bir ahidde (sözde) bulunmuştu. (Şu anda) ben ona kavuşmaktayım" demiştir.Hadisin ikinci ravisi Ali (İbnu Muhammed)'in rivayetinde Hz. Osman: "Ben bu ahid üzerine sabrediciyim" demiştir.Ravi Kays der ki: "Alimler, hadiste geçen yevmü'ddar (ev günü) tabiriyle Hz. Osman'ın evinde muhasara edildiği günü anlarlar."[54]

AÇIKLAMA:

Resulullah, mükerrer hadislerinde Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın şehid edileceklerini haber vermiştir. Alimlerimizin bir kısmı, bu hadisten hareketle, bilahare Mısırlı ihtilalciler tarafından muhasara edilen Hz. Osman'ın onlara mukabele etmemesini ve halife ünvanıyla onların püskürtülme emrini vermemesini, Resulullah'ın hususi talimatıyla izah ederler. Zinnureyn efendimiz, Ebu Sehle'ye: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), vukua geleceğini bana bildirdiği fitne patlak verdiği zaman, benim sabretmemi ve fitnecilerle savaşmamamı bana söyledi" demiş olmalıdır. Daha önce, mükerreren temas ettiğimiz üzere, fitne yani dahilî kargaşada aslolan, fitneden imkan nisbetinde kaçınmak ve müdafa-i nefiste bile bulunmamakdır. Bu siyaset, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Adem'in iki oğlu arasında cereyan eden hadisenin hikâyesi zımnında, ümmet-i merhumeye ders verilmiştir. Haksız ve zalim olan Kabil, masum olan Habil'i öldürme niyetini açıklayınca Habil kardeşine şu cevabı verir: "Dilerim ki, sen benim günahımı ve kendi günahını yüklenesin de cehennem ateşinin ehlinden olasın. Bu da zalimlerin cezasıdır" (Maide 29).Alimler, bu ayete, Ümmet-i Muhammed'den ilk örneği Hz. Osman'ın teşkil ettiğini söylerler. [55]

*** HZ. ALİ**

ـ31 ـ6018 ـ116ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا أبُو الْحُسَيْنِ. أخْبَرَنِي حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ ابْنِ جَدْعَانَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: أقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللّهِ # فِى حَجَّتِهِ الّتِي حَجَّ. فَنَزَلَ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ. فَأمَرَ الصَّةَ جَامِعَةً. فأخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ، فَقَالَ: »ألَسْتُ أوْلى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أنْفُسِهِمْ؟ « قَالُوا: بَلَى. قَالَ »ألَسْتُ أوْلى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ؟« قَالُوا: بَلى قَالَ: »فَهَذَا وَلِيُّ مَنْ أنَا مَوْهُ. اَللّهُمَّ وَالِ مَنْ وَاَهُ. اَللّهُمَّ عَادِ مَنْ عَادَاهُ«.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف علي بن زيد بن جدعان .

31. (116) (6018)- Bera İbnu Âzib (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yaptığı hacda biz de beraberdik. (Bir ara) yolda bir yerde konakladı ve cemaatle namaz kılma emrini verdi. Bu sırada, Hz. Ali (radıyallahu anh)'nin elinden tutarak (yanındaki ashabına): "Ben mü'minlere nefislerinden evla değil miyim?" diye sordu. Hep bir ağızdan: "Elbette evlasın!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm tekrar:"Ben her mü'mine, kendi nefsinden evla değil miyim?" buyurdular. Ashab yine hep bir ağızdan: "Evet evlasınız!" dediler. Bunun üzerine (Ali'yi göstererek):"İşte bu, ben kimin dostu isem, onun dostudur! Allahım, sen buna dost olana dot, düşman olana düşman ol!" buyurdular.[56]

AÇIKLAMA:

1- Hadiste başlıca iki husus işlenmektedir:

1) Resulullah'ın mü'minlere nefislerinden evla olması. Bu husus, bizzat Kur'an-ı Kerim'de ele alınmış olan bir husustur. "Peygamber, (her hususta) mü'minlere nefislerinden evladır..." (Ahzab 6). Bu hususta başka hadisler de var. Daha önce muhtelif vesilelerle açıkladığımız için tekrar etmeyeceğiz.

2) İkinci husus: Hz. Ali'nin mü'minlerce sevilmesi meselesi, Resulullah bütün ashabının sevilmesi için mükerrer beyanlarda bulunduğu halde, hizmeti büyük olan bir kısım sahabilerin sevilmesi için daha ziyade beyanda bulunmuştur. Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Zeyd İbnu Harise, Übey İbnu Ka'b, Hz. Hatice, Hz. Aişe vs. radıyallahu anhüm ecmain. Hz. Ali hakkındaki uyarılarının çokluğu, onun bilahere maruz kalacağı birkısım hadiseler sebebiyle kalplerde onun hakkında doğabilecek menfi duyguları bertaraf etmek, ümmeti öyle bir vartadan korumak gayesine matuf olabilir. Bediüzzaman merhum, Hz. Ali'nin fazilet ve övgüsüyle ilgili rivayetlerin çokluğunu, onun muhalefetlerle karşılaşması sebebiyle, aleyhinde yıpratıcı propagandaların çokça vukua gelmesi karşısında, ulemanın onu müdafaa etmek maksadıyla, Resulullah'tan kendilerine intikal eden onunla ilgili hadisleri rivayet hususuna ayrı bir ehemmiyet vermeleri ile izah eder. Eğer o da diğer sahabiler gibi normal bir hayat sürmüş olsaydı, Hz. Ali ile ilgili hadislerin rivayetine ihtiyaç duyulmayacak ve dolayısıyla zaman içinde, diğerleri hakkındaki hadislerin unutulduğu gibi onun hakkındaki hadislerin de pek çoğu unutulacaktı.Rafizîler, bu çeşit hadisleri, "Resulullah'tan sonra Hz. Ali'nin hilafete elyak olduğu"na dair iddialarına delil olarak kullanmışlardır. Ehl-i Sünnet hadislerin bir kısmını zayıf bulsa da, onlar böyle değerlendirdiler diye hadisi inkar cihetine gitmezler. Ancak başka deliller muvacehesinde hilafete, sırayla Hz. Ebu Bekr'in, sonra Hz. Ömer'in, sonra Hz. Osman'ın layık olduğunu, Hz. Ali'nin de fazilet ve liyakatta dördüncü sırada yer aldığını söylerler.Bu hususu tahlil eden Sindî, sadedinde olduğumuz hadisin vürud sebebini de kaydederek Rafizî iddianın yersizliğini belirttikten sonra bir de şu rivayeti kaydeder: "Hz. Abbas, Hz. Ali'ye: "Resulullah'a müracaat ederek, halifeliğin bize mi başkasına mı ait olduğunu bir sor!" diye emretmişti. Hz. Ali, Abbas'a şu cevabı verdi: "Eğer benim sormam üzerine, o bizi bundan menederse, artık hiç kimse bize halifelik hakkı tanımaz."Sindî der ki: "Bu iki yüce şahsiyet, sadedinde olduğumuz hadisten halifelik manası çıkarmış olsalardı, meseleyi bir de sual konusu yapmak üzere aralarında tezekkür etmezlerdi."[57]

ـ32 ـ6019 ـ117ـ حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا ابْنُ أبِي لَيْلَى. ثَنَا الْحَكَمُ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ أبِي لَيْلَي؛ قَالَ: كَانَ أَبُو لَيْلَى يَسْمُرُ مَعَ عَلِيٍّ. فَكَانَ يَلْبَسُ ثِيَابَ الصَّيْفِ في الشِّتَاءِ، وَثِيَابَ الشِّتَاءِ فِي الصَّيْفِ. فَقُلْنَا: لَوْ سَألْتَهُ. فَقَالَ: إنَّ رَسُولَ اللّهِ # بَعَثَ إلَيَّ وَأنَا أرْمَدُ الْعَيْنِ، يَوْمَ خَيْبَرَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّهِ! إنِّي أرْمَدُ الْعَيْنِ.
فَتَفَلَ فِي عَيْنِي. ثُمَّ قَالَ: »اَللَّهُمَّ أذْهِبْ عَنْهُ الْحَرَّ وَالْبَرْدَ« قَالَ: فَمَا وَجَدْتُ حَرّاً وَ بَرْداً بَعْدَ يَوْمَئِذٍ. وَقَالَ: »‘بْعَثَنَّ رَجُ يُحِبُّ اللّهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللّهُ وَرَسُولُهُ، لَيْسَ بِفَرَّارٍ« فَتَشَرَّفَ لَهُ النَّاسُ. فَبَعثَ إلَي عَلِيٍّ، فأعْطَاهَا

إيَّاهُ.في الزوائد: إسناده ضعيف. ابن أبي ليلى، شيخ وكيع، وهو محمد، ضعيف الحفظ. يحتج بما ينفرد به .

32. (117) (6019)- Abdurrahman İbnu Ebi Leyla anlatıyor: "Babam Ebu Leyla, Hz. Ali (radıyallahu anh) ile akşamları biraraya gelip sohbet ederlerdi. Hz. Ali, kışta yaz elbiseleri, yazda da kış elbiseleri giyerdi. Biz (babama bunun hikmetini bir) sorsanız! dedik. O da sordu. Ali (radıyallahu anh) şu açıklamayı yaptı:"Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), Hayber günü, gözümden rahatsız olduğum bir sırada, bana adam göndererek yanına çağırdı. Ben:"Ey Allah'ın Resulü dedim, gözlerimden hastayım, (vereceğiniz vazifeyi yapamamaktan endişe ederim)" dedim. Bunun üzerine, gözüme mübarek tükrüklerinden sürüp, bir de: "Allahım, ondan sıcak ve soğuğun vereceği rahatsızlıkları kaldır!" diye dua buyurdular. O günden sonra ne sıcakta terledim, ne de soğukta üşüdüm" açıklamasını yaptı."Hz. Ali, ilaveten Resulullah'ın şöyle buyurduğunu anlattı:"Yarın, Hayber'in fethi için öyle bir zatı komutan yapacağım ki, o Allah'ı ve Resulü'nü hakkıyla sever, Allah ve Resulü de onu severler. O cepheden kaçacak biri de değildir." [58]

AÇIKLAMA:

Hz. Ali'nin , burada zikredilen Hayber'in fethi sırasındaki komutanlığı meselesi daha önce birkaç vesile ile geçti. Hadis, birçok farklı tarikten, bazı teferruat farklarıyla rivayet edilmiştir. Özeti şudur:Hayber'in kuşatması biraz gecikince bir gün Resulullah: "Yarın şu sancağı öyle birisine vereceğim ki Allah ve Resulü'nü hakkıyla sever, Allah ve Resulü de onu severler. Allah Hayber'in fethini onun elleriyle müyesser kılacaktır!" der. Bu ifade üzerine: "Acaba o övülen zat ben mi olurum?" ümidi bütün mü'minlerin kalbini yakar. Hatta Hz. Ömer, o güne kadar komutanlığa hiç talip olmadığını, ancak hadiste ifadesini bulan şerefe nail olmak gayesiyle, sancağın kendisine verilmesini arzu ettiğini, Resulullah'ın nazarına çarpma gayretlerine girdiğini belirtir.Ancak ertesi günü, Aleyhissalâtu vesselâm Hz. Ali'yi çağırtır, gözlerindeki rahatsızlık sebebiyle özür beyan eden Ali (radıyallahu anh)'nin gözünü mucizevî şekilde tedavi ettikten sonra sancağı ona teslim eder. Gerçekten, Hayber fethedilinceye kadar Hz. Ali öyle yiğitçe savaşır ki, Cenab-ı Hakk onun ihlas ve samimiyetine mükâfaten onu birçok harikalara mazhar eder. Sekiz-on kişinin kaldırmaktan aciz kaldıkları kale kapılarını tek eliyle kaldırıp kalkan olarak kullanır.Sadedinde olduğumuz hadis, bu vesile ile Hz. Ali'nin mazhar olduğu bir duayı Nebevinin eserinin ömrü boyunca onda müşahede edildiğini açıklamaktadır: Soğuk ve sıcağın tesirinden azade kalmak.[59]

ـ33 ـ6020 ـ118ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ مُوسى الْوَاسِطيُّ. ثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمنِ. ثَنَا ابْنُ أبِي ذِئْبٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أهْلِ الْجَنَّةِ. وَأبُوهُمَا خَيْرٌ مِنْهُمَا«.في الزوائد: رواه الحاكم في المستدرك من طريق المعلى بن عبدالرحمن،

كالمصنف. والمعلى اعترض بوضع ستين حديثا في فضل عليّ، قاله ابن معين. فا“سناد ضعيف. وأصله في الترمذي والنسائي من حديث حذيفة بغير زيادة »وأبوهما خير منهما« .

33. (118) (6020)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Hasan ve Hüseyin cennet ehlinin gençlerinin efendileridir. Babaları onlardan daha hayırlıdırlar."[60]

AÇIKLAMA:

Burada, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) kendisi hayatta iken henüz temyiz safhasına ulaşma durumunda olan torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin efendilerimizi "cennetteki gençlerin efendileri" olarak tavsif buyurmaktadır. Bu durum, alimleri "kime genç denir?" veya "İnsan hangi yaşlarda genç sayılır?" sorularını sormaya ve cevap aramaya sevketmiştir. İnsan ömrünün çocukluk, gençlik, olgunluk, ihtiyarlık, düşkünlük gibi birkısım safhalara ayrılması, birçok yönden ehemmiyet arzeden bir husustur. Alimlerimizin bu meseleye verdikleri ehemmiyeti gösteren bir tahlilimizi aynen kaydedeceğiz.[61]
GENÇLİK (Şebabet): Büluğundan sonra başlayıp kühulet ve hatta şeyhûhete kadar geçen safhaya denir. Şebabetin, iptidasında -ki bulüğdur- ittifak edilmekle beraber müntehası hususunda ihtilaf edilmiştir. Zeynü'd-Din el-Irakî kesin bir üslubla: "Ashabımız nezdinde, 33 yaşına basıp bunu geçmeyene genç (şâbb) denir" der. Ebu Ca'fer et-Tahavi bu hususta sırf nususa dayanarak bize oldukça detaylı bir münakaşa sunar. Hadisçilerin meseleye atfettikleri ehemmiyeti ve Kur'an-ı Kerim'in bu konudaki ayetlerini hatırlatmak maksadıyla burada hülasa edeceğiz:Tahavi, önce şebabetin yani gençlik devresinin büluğla 40 yaş arasındaki devreye dendiği görüşünde olanları reddeder ve şahid olarak şu hadisi gösterir: "Enes Hz. Peygamber'den şunu nakleder: "Ben rüyamda cennete girdim. Derken altundan mamul bir kasrın önüne geldim. Bu kasr kime ait diye sordum. Kureyş'ten bir gence (فتى) ait dediler. Bana ait olduğunu zannettim. Fakat yine de kime diye sordum. "Ömer İbnu'l-Hattab'a ait" dediler..."Tahavi, burada, "gerek Hz. Peygamber ve gerekse Hz. Ömer yaşça kırkın çok üstünde oldukları halde, hadiste "genç" kalimesiyle ifade edilmişlerdir" demek ister ve bu iddiasına "Hz. Peygamber'in torunları Hasan ve Hüseyin gençlerin efendileridir" sözüne dayanarak yapılacak itiraza da: "Onların ahiretteki durumlarını nübüvveti icabı Allah'ın bildirmesiyle bilmiştir" diye cevaplandırır. Tahavi, burada "cennetteki gençlerin efendisi" ünvanını alan Hz. Hasan ve Hüseyin'in vefat ettikleri zamanki yaşlarının -ki birincisi 50 civarında, ikincisi 58 civarında idi- gençlik devresi içerisinde olduğunu ifade etmiş oluyor.Tahavi, sadece gençlik devresiyle ilgili işkali bertaraf etmekle kalmaz, aynı metodla (yani nususa dayanarak) bütün yaş safhalarının tablosunu vermeye çalışır: "Sonra gençlikten önceki ve gençlikten sonraki yaşlarının hakikatını ve bunlar için kullanılan tabirleri bulmak için araştırmamıza devam ettik. Cenab-ı Hakk'ın şu sözü karşımıza çıktı: "O Rabbiniz ki sizi önce topraktan, daha sonra da nutfeden yarattı, sonra da çocuk olarak (tıfl) çıkardı" (Hacc 5). Cenab-ı

Hakk burada insanı çocuk olarak çıkardığını bildirmektedir. Sonra O (celle celaluhu) bir başka ayette de çocukluğun (tufuliyyet) sonunu bildirmektedir: "Sizden olan çocuklarınız (etfal) büluğa erdikleri zaman, kendinden öncekiler gibi (odanıza girmek için) izin istesinler" (Nur 59).
Buradan anlarız ki, büluğa eren artık gençlik safhasına girmiştir. Bu safha Allah'ın istediği bir zamana kadar devam eder. Gençlik devresinin müddetini ve arkasından gelen safhayı aramaya devam ettik: Derken Cenab-ı Hakk'ın şu ayeti imdadımıza yetişti: "Sonra gençlikte zirveye ulaşırsınız" (Gafir 67). Burada Cenab-ı Hakk'ın karşımıza "gençliğin zirvesi (eşüdd)" tabirini çıkardığını görüyoruz. Bu mübhem tabirin bir başka ayette tavzihini buluruz: "Sonra o, yiğitlik çağına erdiği (hele) kırk(ıncı) yıl(ın)a ulaş(ıp da tam kemaline var)dığı zaman..." (Ahkaf 15). Ayetten gençliğin bu yaşa kadar mı olduğunu, daha öteye de geçip geçmediğini anlarız. Cenab-ı Hakk ilk kaydettiğimiz ayette der ki: "...Sonra sizi güçlü kuvvetli bir çağa erişmeniz için, sonra da ihtiyarlar olmanız için..." (Gafir 67). Böylece kırktan sonra gençlikten çıkıp ihtiyarlığa girme ihtimali belirir. Fakat Cenab-ı Hakk'ı şöyle der buluruz: "O Rabb-ı Zî Şan ki sizleri önce topraktan sonra nutfeden yarattı..." Toprakla nutfe arasında bir ayırıcı var. Çünkü topraktan yaratılanlar ise onun evladlarıdır. Bu iki yaratılış arasında Allah'ın arzu etmiş olduğu miktarda zaman fasılası var. Cenab-ı Hakk'ın لِتَبْلُغُوا اَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخاً
sözü bunun gibidir. Binaenaleyh el-Eşüdd safhasına ulaşmaları ile ihtiyarlar olmaları arasında da miktarını ancak Allah'ın bileceği belli bir müddet bulunması ihtimali var. Böylece o rüyayı gördüğü zaman Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in yaşı kırkın üstündedir ve artık ihtiyar sayılacak yaşın altındadır. Bu meselede işin iç yüzünü ancak Allah bilir."Bu tahlilimizin "olgunluk (kuhulet) safhasıyla ilgili kısmını az yukarıda 6009 numaralı hadiste özetleyerek kaydettik.[62]

ـ34 ـ6021 ـ120ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ إسْمَاعِيلَ الْرَّازِىُّ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى. أنْبَأنَا الْعَءُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الْمِنْهَالِ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: أنَا عَبْدُاللّهِ، وَأخُو رَسُولِهِ #. وَأنَا الْصِّدِّيقُ ا'كْبَرُ. َ يَقُولُهَا بَعْدِي إّ كَذَّابٌ. صَلَّيْتُ قبْلَ النَّاسِ لِسَبْعِ سِنِينَ.في الزوائد: هذا إسناد صحيح. رجاله ثقات. رواه الحاكم في المستدرك عن المنهال. وقال: صحيح على شرط الشيخين.

34. (120) (6021)- Hz. Ali (radıyallahu anh) buyurdular ki: "Ben Allah'ın kulu, Resulü'nün kardeşiyim ve ben sıddîk-ı ekberim. Benden sonra sıddık-ı ekber olduğunu söyleyen yalancıdan başkası değildir. İnsanlardan önce yedi yıl namaz kıldım."[63]

AÇIKLAMA:

1- Hz. Ali (radıyallahu anh) burada, kendine has bazı imtiyazlı durumları zikretmektedir. Kişinin üzerinde tecelli eden İlahî lütufları övünme kastıyla değil de tahdis-i nimet suretiyle

zikretmesinin fahirlenmek, böbürlenmek sayılmayacağını Duha suresinde geçen "Rabbinin nimetlerini anlat!" ayet-i kerimesini şahid göstererek daha önce izah etmiştik, tekrar etmeyeceğiz.

2- Hz. Ali'nin kendisini "Resulullah'ın kardeşi ilan etmesi", "siyer kitaplarımızda belirtildiği üzere hicretle herkesi kardeşlerken, Hz. Ali'yi Resulullah'ın kimseyle kardeşlememesi karşısında Ali'nin müracaatı üzerine: "Sen, ey Ali, dünyada da ahirette de benim kardeşimsin" demiş olmasına dayanır.

3- "Sıddîk-ı ekberim" sözünü Sindî şöyle açıklar: "Sıddik çok doğru söyleyen, hakkı tereddütsüz olarak kabul eden kimseye denir. Bu lakap, Hz. Ebu Bekr'e verilmiştir. Çünkü o, Aleyhissalâtu vesselâm'ı tereddütsüz tasdik etmiştir. Hz. Ali'nin bu sözü, Resulullah'ı herkesten önce tasdik etmiş olduğunu ima etme gayesini güdebilir. Çünkü birkısım alimler Hz. Ali'nin ilk iman eden kimse olduğunu kabul etmişlerdir.

4- Hz. Ali'nin "Herkesten önce yedi yıl namaz kıdım" demesi de yaş durumuyla izah edilmiştir. Çünkü o çocuk iken Müslüman oldu ve derhal namaza başladı. Muasırları arasında onun kadar erken yaşta Müslüman olan yoktur. Onun yaşından en az yedi yaş büyük olanlar İslam'a girmiş olunca onun namaz kılma işi, bir bakıma onlardan yedi yıl önce başlamış olmaktadır. Aksi takdirde, "namaz emri gelince o namaz kılmaya hemen başladı, diğerleri ise yedi yıl sonra başladılar" şeklinde bir anlayış ortaya çıkar ki, bu mana batıldır, gerçekleri aksettirmez.[64]

*** HZ. ABBAS**

ـ35 ـ6022 ـ140ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. ثَنَا ا‘عْمَشُ، عَنْ أَبِي سَبْرَةَ الْنَّخَعِيِّ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؛ قَالَ: كُنَّا نَلْقَى النَّفَرَ مِنْ قُرَيْشٍ، وَهُمْ يَتَحَدَّثُونَ. فَيَقْطَعُونَ حَدِيثَهُمْ. فَذَكَرْنَا ذلِكَ لِرَسُولِ اللّهِ #، فَقَال: »مَا بَالُ أقْوَامٍ يَتَحَدَّثُونَ فَإذَا رَأوُا الرَّجُلَ مِنْ أهْلِ بَيْتِي قَطَعُوا حَدِيثَهُمْ. واللّهِ، َ يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ ا“يمَانُ حَتّى يُحِبَّهُمْ للّهِ وَلِقَرابَتِهِمْ مِنِّي«.في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إ أنه قيل: رواية محمد بن كعب عن العباس مرسلة
.

35. (140) (6022)- Hz. Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: "Kureyş'ten bir grup kendi aralarında konuşurken biz onlara rastladığımızda yanlarına varınca konuşmalarını keserlerdi. Durumu Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a anlattık. Şöyle buyurdular: "İnsanlara ne oluyor ki, kendi aralarında konuşurlarken Ehl-i Beytimden bir adamı görünce konuşmalarını kesiyorlar. Allah'a yemin olsun! Onları Allah için ve bana olan akrabalıkları için sevmeyenlerin kalplerine iman girmez."[65]

AÇIKLAMA:

Sindî bu konuşmaların sır mahiyetinde olmadığına, hususiyet arzetmeyen konular olması gerektiğine dikkat çeker. Çünkü hususiyet arzeden, sır olan konuşmaların yabancıya karşı kesilmesi ayıplanamaz der. Öyleyse Kureyşliler, öfke ve düşmanlıklarını ifade etmek için konuşmalarını kesmekte idiler. Nitekim Aleyhissalâtu vesselâm'ın sert çıkışı da bunu te'yid eder.Resulullah'ın Al-i Beyti sevmelerini mü'minlere emretmesi şu ayetin muhtevasına uygundur "(Ey Resulüm, onlara) de ki: "Tebliğ vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum. Sizden istediğim akrabaya ve Ehl-i Beytime karşı muhabbettir" (Şûra 23).Şu halde Al-i Beyti, hem Allah'ın rızası, hem de Resul-ü Ekrem'in hoşnutluğu için, mü'minler sevmelidirler, radıyallahu anhüm ecmain.[66]

ـ36 ـ6023 ـ141ـ حَدّثَنَا عَبْدُ الْوَهَابِ بْنُ الْضَّحَّاكِ. ثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنَّ اللّهَ اتَّخَذَنِي خَلِيً كَمَا اتَّخَذَ إبْرَاهِيمَ خَلِيً. فَمَنْزِلِي وَمَنْزِلُ إبْرَاهِيمَ في الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُجَاهَيْنِ. وَالْعَبَّاسُ بَيْنَنَا مُؤْمِنٌ بَيْنَ خَلِيلَيْنِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف، تفاقهم على ضعف عبدالوهاب. بل قال فيه أبو داود: يضع الحديث. وقال الحاكم: روى أحاديث موضوعة. وشيخه إسماعيل اختلط بأخرة. وقال ابن رجب: انفرد به المصنف وهو موضوع. فإنه من بيا عبدالوهاب. وقال فيه أبو داود. ضعيف الحديث .

36. (141) (6023)- Abdullah İbnu Amr anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah Teala hazretleri beni kendisine Halil ittihaz etti, tıpkı İbrahim aleyhiselam'ı Halil ittihaz ettiği gibi. Kıyamet günü, cennette benim menzilimle Aleyhisselam'ın menzili yüz yüzedir. Abbas da aramızda, iki halil arasında bir mü'mindir."[67]

AÇIKLAMA:

Hz. Abbas (radıyallahu anh), Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) efendimizin en çok sevdiği zatlardan biridir. Onun Resulullah nezdinde öyle yüce bir hatırı ve hürmeti vardır ki, Resulullah onu hiç kırmazdı. Ashab, Aleyhissalâtu vesselâm nezdinde görülmesi gereken işleri için çoğu kere onu şefaatçi yaparlardı. Bir Buhârî rivayeti Hz. Ömer'in, yağmur duasına çıktığı vakit, Abbas'la tevessül edip: "Allah'ım... Sana peygamberimizin amcası Abbas ile tevessül ediyor yağmur diliyoruz. Onun yüzüsuyu hürmetine yağmur ver!" diye dua ettiğini ve her seferinde duasının kabul gördüğünü belirtir.Hz. İbrahim'le de irtibatlanması, Aleyhissalâtu vesselâm gibi onun da o yüce ve pak nesilden gelmesi ve onun torunları arasında yer almasından ileri gelir. Hz. Abbas, Resulullah daha hicret etmemiş iken, Mekke'de zahirde müşrik olduğu halde, Aleyhissalâtu vesselâm'ı sevmiş ve himaye etmiştir.[68]

*** HZ. HASAN VE HZ. HÜSEYİN**

ـ37 ـ6024 ـ143ـحَدّثَنَا عَليُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي عَوْفٍ أَبِي الْجَحَّافِ، وَكَانَ مَرْضِيّاً، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ أَحَبَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ فَقَدْ أَحَبَّنِي، وَمَنْ أَبْغَضَهُمَا فَقَدْ أَبْغَضَنِي«.في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات .

37. (143) (6024)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Hasan ve Hüseyin'i kim severse mutlaka beni de sevmiştir. Kim de onlara buğzetmişse mutlaka bana da buğzetmiştir."[69]

ـ38 ـ6025 ـ144ـ حَدّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ سَلِيمٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عُثْمَانَ ابنِ خُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ؛ أَنَّ يَعْلَى بْنَ مُرَّةَ حَدَّثَهُمْ أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ النَّبِيِّ # إلى طَعَامٍ دُعُوا لَهُ. فَإِذَا حُسَيْنٌ يَلْعَبُ فِي السِّكَّةِ. قَالَ: فَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ # أَمَامَ الْقَوْمِ، وَبَسَطَ يَدَيْهِ. فَجَعَلَ الْغُمُ يَفِرُّ ههُنَا وَههُنَا. وَيُضَاحِكُهُ النَّبِيُّ# حَتّى أَخَذَهُ. فَجَعَلَ إِحْدَى يَدَيْهِ تَحْتَ ذَقَنِهِ، وَا ُخْرَى فِي فَأسِ رَأسِهِ فَقَبَّلَهُ. وَقَالَ: »حُسَيْنٌ مِنِّى، وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ. أَحَبَّ اللّهُ مَنْ أَحَبَّ حُسَيْناً. حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِنَ ا ُسْبَاطِ«.حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ مِثْلَهُ.في الزوائد: إسناده حسن. رجاله ثقات .

38. (144) (6025)- Ya'la İbnu Mürre (radıyallahu anh)'nin anlattığına göre: "Bir grup Ashab, Resulullah'la birlikte Aleyhissalâtu vesselâm'ın davet edildiği bir yemeğe gittiler. Yolda, Hüseyin'e rastladılar, çocuklarla oynuyordu.Ya'la der ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) (çocuğu görünce) ilerleyip cemaatin önüne geçip (onu tutmak için) ellerini açtı. Çocuk ise sağa sola kaçmaya başladı. Resulullah da onu takliden sağa sola koşarak, tutuncaya kadar peşinde koştu. Yakalayınca ellerinden birini çenesinin altına diğerini de ensesine koyup öptü ve: "Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim! Kim Hüseyin'i severse Allah da onu sevsin. Hüseyin sıbt'lardan bir sıbttır (torun)!" buyurdu." [70]

AÇIKLAMA:

1- Hadis, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, torunu Hz. Hüseyin'e karşı ne kadar kuvvetli bir sevgi beslediğini göstermektedir. Bedi-üzzaman, Resulullah'ın, torunları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e karşı izhar ettiği fevkalâde sevginin aradaki kan bağından gelen bir sevgiden ziyade, ileride onların nesillerinden gelip İslam'a büyük hizmet verip, ümmete her hususta rehberlik edecek büyük zatlar sebebiyle olduğunu söyler. Yani o Nebevî ilgi ve sevgi, onların nübüvvet

vazifesine olacak hizmetleri sebebiyledir, o küçüklere olan sevgide onların neslinden gelecek büyüklere olan takdirlerinin, sevgilerinin tezahürü vardır.

2- Hadiste çocukların öpülmesine hem cevaz ve hem de teşvik vardır. Bu hadisin açıklanması sadedinde İslam uleması öpmenin çeşitlerini şöyle belirtirler:

***** Ta'zim öpmesi: Mü'minin, saygı duyduğu büyükleri öpmesi gibi

***** Şefkat öpmesi: Çocuğun kendi ana ve babasını öpmesi gibi.

***** Merhamet öpmesi: Baba ve annenin kendi çocuğunu öpmesi gibi.

***** Şehvet öpmesi: Kişinin eşini öpmesi gibi.

***** Muhabbet öpmesi: Kardeşlerinin birbirlerinin yanağını öpmesi gibi.

***** Dinî öpmek: Haceru'l-Esved'in öpülmesidir.Şehvet öpmesi zevczevce arasında caizdir, onun dışında caiz değildir.

3- Hüseyin için sıbt tabirinin kullanılmış olmasına gelince: Sıbt torun demektir. Hüseyin esbattan bir sıbttır demekle, Resulullah'ın Hüseyin'le olan beraberliğini ifade etmeyi kastettiği belirtilmiştir: Hüseyin, Resulullah'a torun olmaya layık, onun hakkını verecek bir şahsiyettir. Bazı alimler sıbtı "kabile" manasında anlayarak, hadisi Hz. Hüseyin'in neslinin devam edip çoğalacağına hamletmişlerdir. Sıbt kelimesinin ümmet manasına da kullanıldığını nazar-ı dikkate alan alimler, Hz. Hüseyin'in hayır sıfatlarda kemale erdiğini gözönüne alarak "O kendi başına müstakil bir ümmettir" demişlerdir. Ayet-i kerimede de Hz. İbrahim müstakil bir ümmet olarak tavsif edilmiştir. "Şüphesiz İbrahim hak dine yönelen, Allah'a itaate devam eden, bütün güzel vasıfları nefsinde cem eden bir ümmet idi" (Nahl 120). Resulullah da bazı şahısları "tek başına bir ümmet" olarak tavsif etmiştir. [71]

*** EBU ZERR-MİKDAD**

ـ39 ـ6026 ـ150ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثَنَا يَحْيى بْنُ أبِي بُكَيْرٍ. ثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أبِي النَّجُودِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مَسْعُودٌ؛ قَال: كَانَ أوَّلَ مَنْ أظْهَرَ إسْمَهُ سَبْعَةٌ: رَسُولُ اللّهِ #، وَأبُو بَكْرٍ، وَعَمَّارٌ، وَأُمُّهُ سُمَيَّةُ، وَصُهَيْبٌ، وَبِلٌ، وَالْمِقْدَادُ. فأمَّا رَسُولُ اللّهِ # فَمَنَعَهُ اللّهُ بِعَمِّهِ أبِي طَالِبٍ. وَأمَّا أبُو بَكْرٍ فَمَنَعَهُ اللّه بِقَوْمِهِ. وَأمَّا سَائِرُهُمْ، فأخَذَهُمُ الْمُشْرِكُونَ وَألْبَسُوهُمْ أدْرَاعَ الْحَدِيدِ وَصَهَرُوهُمْ فِي الشَّمْسِ. فَمَا مِنْهُمْ مِنْ أحَدٍ إ وَقَدْ وَاتَاهُمْ عَلَى مَا أرَادُوا. إ بِ. فَإنَّهُ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فِي اللّهِ، وَهَانَ عَلَى قَوْمِهِ. فأخَذُوهُ، فَأعْطَوْهُ الْوِلْدَانَ. فَجَعَلُوا يَطُوفُونَ بِهِ فِي شِعَابِ مَكَّةَ وَهُوَ يَقُولُ: أحَدٌ، أحَدٌ.في الزوائد: إسناده ثقات. رواه ابن حبان في صحيحه، والحاكم في المستدرك من طريق عاصم بن أبى النجود، به .

39. (150) (6026)- Abdullah İbnu Mes'ud anlatıyor: "İslam'ı ilk izhar eden yedi kişi idi: Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Ebu Bekr, Ammar, annesi Sümeyye, Süheyla, Bilal ve Mikdad.Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı Cenab-ı Hak amcası Ebu Talib'le korudu. Hz. Ebu

Bekr'i Allah kavmi ile korudu. Diğerlerine gelince, müşrikler onları tutup, demirden zırhlar giydirdiler ve vücutlarının yağlarını eritmek üzere kızgın güneşte dağladılar. Bunlardan hiçbiri müşriklerin yaptıklarına dayanamadı, hepsi de onların isteklerine boyun eğmek zorunda kaldı. Bilal hariçti. Çünkü o, nefsini Allah yolunda alçalttı da alçalttı. Azab veren kavmi de onu öldürmeyi küçümsediler. Onu tutup çocuklara teslim ettiler. Bu aylak güruh onu Mekke sokaklarında ve dağ yollarında eziyet vererek dolaştırıp eğlendiler. O, bunlara aldırmayıp: "Allah birdir Allah birdir!" demeye devam etti." [72]

AÇIKLAMA:

Burada İslam'ı ilk benimseyenlerin maruz kaldıkları muamele ve işkenceler anlatılmaktadır. Görüldüğü üzere ilk Müslümanlardan güçlü ve itibarlı ailelere mensup olanlar müşriklerin kötü muamelelerini hafif atlatmışlardır. Sözgelimi Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ve Hz. Ebu Bekr (radıyallahu anh), itibarlı olan aileleri sebebiyle korunmuşlardır. Fakat garibanlar, zahiren bile olsa dinlerinden dönmek zorunda kalmışlardır. Arabistan'ın kızgın güneşlerinde demir zırhlar giydirilip güneşte bırakılmaları az bir işkence değildir. Aşırı şekilde ısınan demir vücudu yakıp, yağları cızır cızır eritmektedir.Bu çeşit işkencelere aldırmayan tek kişinin Bilal-i Habeşî olduğu belirtilmektedir. Bilal, inancı için varlığını hiçe saymış, bu yolda taviz vermektense her çeşit işkenceyi çekmeye razı olmuştur. Onun hayatı menkibelerle doludur. Daha önce Hz. Bilal'den söz ettiğimiz için burada tekrar etmeyeceğiz.Sümeyye (radıyallahu anhâ) imanı uğrunda işkence altında ilk şehid olan abidevî insandır. Sümeyye Bintu Hubbat diye bilinir, aslen Yemenlidir. Ebu Huzeyfe İbnu'l-Muğire el-Mahzumî'nin cariyesi idi. Yasir, Ebu Huzeyfe'nin halifi idi. Yasir'i Sümeyye ile evlendirdi. Bu mutlu evlilikten Ammar dünyaya geldi. Ebu Huzeyfe onu azad etti.Hz. Sümeyye (radıyallahu anhâ) İslam'la müşerref olan ilklerdendir. Bazı rivayetlere göre ilk yedinin yedincisidir.[73] Allah yolunda en şiddetli azab çekenlerden biridir. Ancak o, yapılan işkencelere ölünceye kadar tahammül etmiş ve fakat inancından , Resulullah'a alenî olarak bağlılıktan vazgeçmemiştir.Aslında İslam için işkenceye uğramakta Sümeyye Hatun yalnız değildir; kocası Yasir, oğlu Ammar yani Yasir ailesinin hepsi dahildir. Birgün Aleyhissalâtu vesselâm efendimiz onlara, Mekke'nin Ebtah semtinde işkence edilirken rastgelir. "Ey Al-i Yasir, sabredin, Allah size cenneti vaadetmiştir!" buyurur.Sümeyye (radıyallahu anhâ), Ebu Cehl müşrikinin harbe darbesi altında can vermiştir. Kocası Yasir İbnu Âmir de işkence altında can verenlerdendir. Allah bize onları şefaatçi kılsın! Amin![74]

*** HABBAB**

ـ40 ـ6027 ـ153ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِاللّهِ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا سُفْيَانَ، عَنْ أبِي إسْحقَ، عَنْ أبِي لَيْلَى الْكِنْدِيسِّ؛ قَالَ: جَاءَ خَبَّابٌ إلى عُمَرَ، فقَالَ: ادْنُ. فَما أحَدٌ أحَقَّ بِهذَا الْمَجْلِسِ مِنْكَ، إَّ عَمَّارٌ. فَجَعَلَ خَبَّابٌ يُرِيهِ آثاراً بِظَهْرِهِ مِمَّا عَذَّبَهُ الْمُشْرِكُونَ.في الزوائد: إسناده صحيح .

40. (153) (6027)- Ebu Leyla el-Kindî anlatıyor: "Habbab, Hz. Ömer (radıyallahu anhümâ)'e uğramıştı. Hz. Ömer:"Yaklaş. Buraya, Ammar'dan başka kimse senden daha layık değildir" dedi. Sonra, Habbab, müşriklerin yaptıkları işkencelerden sırtında kalan izleri Hz. Ömer'e göstermeye başladı."[75]

AÇIKLAMA:

Habbab İbnu Eret de ilk Müslüman olanlardandır. O da Mekke'ye sonradan gelenlerdendir. Bu sebeple hamisizdir ve pek ağır işkencelere maruz kalmıştır. Yakılmış ateşin üzerine çıplak olarak yatırılmış, vücudundan akan yağlar ateşi söndürmüştür. Bu yanıklardan hasıl olan yara izleri ömrünün sonuna kadar vücudundan silinmediği gibi, o yaralardan baki kalan bir kısım rahatsızlıklar da tamamen geçmemiş, hayatı boyunca tedaviye başvurmuştur.Bu yüce sahabi hakkında da daha önce açıklama geçtiği için kısa kesiyoruz.[76]

*** BEDİR EHLİ**

ـ41 ـ6028 ـ161ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا جَرِيرٌ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِىُّ بْنُ مَحَمّدٍ ثَنَا وَكِيعٌ ح وثَنَا أبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ. جَمِيعاً عَنِ ا ْعْمَشِ، عَنْ أبِي صَالِحٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # » َ تَسُبُّوا أصْحَابِي. فوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! لَوْ أنَّ أحَدَكُمْ أنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَباً مَا أدْرَكَ مُدَّ أحَدِهِمْ وَ نَصِيفَهُ«.في الزوائد: إسناده صحيح.

41. (161) (6028)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ashabıma sebbetmeyin. Nefsimi elinde tutan Zat-ı Zülcelal'e yemin ederim ki, şayet sizden biri, Uhud dağı kadar çok altın infak etse, ashabımdan birinin bir müdd hatta onun yarısı kadarki infakına, sevapta yetişemez."[77]

AÇIKLAMA:

1- Hadis, Ashab'ın diğer Müslümanlara üstünlüğünü ifade etmede mühim bir nassdır. Ancak, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın muhatabı kimlerdir hususu bazı açıklamaları gerekli kılmıştır. Çünkü, Aleyhissalâtu vesselâm efendimizi mü'min olarak görüp mü'min olarak ölen herkese şerefbahş olan sahabi ünvanı verilmektedir. Şarih Sindî, muhataplar hakkındaki yorumları şöyle özetler:

1) Kendisinden sonra gelecek olan mü'minlerdir.

2) Asr-ı saaadette yaşadığı halde sahabe olma şerefini kazanamamış Müslümanlardır. Böylelerine muhadram da denir. Hadis, gelecekteki Müslümanların da bu gruba dahil olacağına delalet eder.

3) Bir kısım alimler, muhatabın bazı sahabiler olduğunu söylemiştir. Nitekim, rivayette geldiğine göre, Hz. Halid İbnu Velid ile Hz. Abdurrahman İbnu Avf (radıyallahu anhümâ) bozuşurlar. Bu sebeple Halid, Abdurrahman'a sebbeder. Durum Aleyhissalâtu vesselâm'a intikal edince, sadedinde olduğumuz hadis-i şerif sudur eder. Abdurrahman'ın ilk İslam'a girenlerden, Halid'in de muahharan İslam'la şereflenenlerden olduğu gözönüne alınınca, Aleyhissalâtu vesselâm'ın "Benim ashabım" tabiriyle ilkleri kastettiği anlaşılır.

4) Sübkî, Resulullah'ın "Benim ashabım" sözüyle Mekke Fethi'nden önce İslam'a girenleri kastettiğini söyler. Nitekim bu görüşü destekleyen bir ayette "Sizden Mekke'nin fethinden önce bağışta bulunan ve cihad edenler, diğerleriyle bir olmaz. Onların derecesi daha sonra bağışta bulunan ve cihad edenlerden daha büyüktür..." (Hadid 10) buyrulmuştur.Alimlerimizin hadislerden çıkardığı her bir mananın muteber olduğu bir durum vardır. Zaten Aleyhissalâtu vesselâm, cevamiu'lkelimle mümtaz kılınmıştır. Öyleyse burada da hem yaşadığı devrin şartlarına uyan, hem de muahhar devirlere uyan manaların hepsinin murad olduğuna hükmedeceğiz. Bu durumda bize göre, hadis ulemasının sahabi tarifine uyan bir zatın bir veya yarım müdd miktarındaki bir infakı, sahabi olmayan bir kimsenin Uhud dağı azametinde altın infakından daha makbuldür, Allah indinde daha sevaplıdır. Bu anlayış, Ehl-i Sünnet ulemasının, "en ami bir sahabenin, ilim, velayet vesair hususlarda en yüce mertebede olan bir başkasından daha üstün olduğuna dair prensibine de muvafıktır. Sahabi bu dinin müessisi olması sebebiyle "sebep olan, yapan gibidir" sırrınca, arkadan kıyamete kadar gelecek ümmetin sevabına da aynen iştirak etmektedir. Bu sebeple Allah yolunda, Uhud dağı miktarınca altın bağışlayan kimse ami bir sahabiye yetişemez. Çünkü bu kimsenin sevabı, sahabinin defterine de işlemektedir. Ayrıca, meselenin bir başka yönü, sahabenin doğrudan doğruya, Resulullah'tan tefeyyüz etmenin imtiyazına sahip olmasıdır."Daha önce bu hususlar açıklandı.

2- Şunu da belirtelim ki, Ashab arasında cereyan eden bazı elim hadiseler, bize Ashab'tan birine sebbetme ruhsatı tanımaz. Ehl-i Sünnet alimleri Ashab'a sebbetmenin büyük günah olduğu hususunda tereddüt etmemiştir. Çünkü onlar müçtehiddir. Dinin selameti, Allah'ın rızası için yaptıkları içtihadda farklı neticelere vardılar. Siyaset araya girince lihikmetin aralarında elim hadiseler husule geldi. Bu hal mü'minlerin onlardan bir kısmına sebbini caiz kılmaz. Cumhur, sahabeden birine sebbedenin ta'zir cezasına çarptırılacağına hükmetmiştir. Malikîlerden bazıları ise "ölüm cezasına çarptırılacağını" söylemiştir. Şu halde Ashab'ın tamamı ulemayı kirama göre, bu ümmet-i merhumenin müşterek mefahirlerinden biridir. Onlara olan sevgi ve hürmet de İslam'ın şeairindendir. Cenab-ı Hak samimi Müslümanları herhangi bir sahabiye sebbetme dalaletinden muhafaza buyursun. Amin!

3- Hadiste geçen müd, muhtelif seferler açıklandı. Kısaca tekrar etmek gerekirse, iki avuçluk bir miktar olup, 260 dirhem kadardır. Bir dirhem yaklaşık 3.2 gramdır.[78]

*** ENSAR**

ـ42 ـ6029 ـ164ـ حَدّثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ إبْرَاهِيمَ. ثَنَا ابْنُ أبِي فَدَيْكٍ، عَنْ عَبْدِ الْمُهَيْمِنِ بْنِ عَبَّاسِ ابْنِ سَهْلِ بْنِ سعْدٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »ا‘نْصَارُ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِثَارٌ. وَلَوْ أنَّ النَّاسَ اسْتَقْبَلُوا وَادِياً أوْ شِعْباً، وَاسْتَقْبَلَتِ ا‘نْصَارُ وَادِياً، لَسَلَكْتُ وَادِيَ ا‘نْصَارِ. وَلَوْ الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَؤاً مِنَ ا‘نْصَارِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف واŒفة من عبد المهيمن، وباقي رجاله ثقات .

42. (164) (6029)- Sehl İbnu Sa'd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ensar iç gömlek, insanlar da dış gömlek (mesabesinde)dirler. Eğer insanlar bir vadiye veya bir koyağa (dağlardaki düzlük) yönelirken Ensar da bir başka vadiye yönelecek olsa ben, Ensar'ın gittiği vadiyi takip ederdim. Eğer hicret olmasaydı ben Ensar'dan bir kimse olurdum."[79]

ـ43 ـ6030 ـ165ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدّثَنِي كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو ابْنِ عَوْفٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »رَحِمَ اللّهُ ا‘نْصَارَ، وَأبْنَاءَ ا‘نْصَارِ، وَأبْنَاءَ أبْنَاءِ ا‘نْصَارِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

43. (165) (6030)- Amr İbnu Avf (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Allah, Ensar'ı, Ensar'ın oğullarını, Ensar'ın oğullarının oğullarını rahmetine bandırsın" buyurdular."[80]

AÇIKLAMA:

1- Bu hadisler, Ashab'ın bir bölümünü teşkil eden Ensar'ın, bir bütün olarak, faziletçe üstünlüğünü belirtmektedir. Şöyle ki, şiar bedene değen en içteki giysidir. Buna dilimizde iç gömlek denir. Ensar, Aleyhissalâtu vesselâm'a maddî ve manevî yakınlığı sebebiyle diğer sahabelerden daha üstün bir durum elde etmiş. Resulullah'a yakınlık kazanmıştır. Onların Akabe biatlarıyla Resulullah'a tanıdıkları himaye ve hicretten sonra da başta Aleyhissalâtu vesselâm olmak üzere bütün hicret edenlere sundukları yardım ve fedakârlıklar, onlara İslam'da ayrı bir makam kazandırmıştır. Bu hadiste Aleyhissalâtu vesselâm, ıtlakı üzere, bütün Ensar'ın efdaliyetini beyan etmektedir.
2- Bu hadisin esbab-ı vürudu daha önce de geçti: Huneyn Savaşı'ndan elde edilen ganimetin taksimi sırasında Aleyhissalâtu vesselâm, İslam'a yeni girmiş olan Mekkelilerin ileri gelenlerine müellefe-i kulûb olarak bol bol vermişti. Bu durum Ensar arasında "Resulullah hemşehrilerine kavuştu, artık bizi terkedecek..." şeklinde dedikoduların çıkmasına sebep olmuştu. Bunları işiten Aleyhissalâtu vesselâm Ensar'ı toplayarak bir hitabede bulunur. Bu konuşmada birkısım Mekkelilere çokça verişinin maksadını belirtir, sonra da yukarıda görüldüğü üzere, Ensar'ın kendi nazarındaki yüce makamını belirtir. Ensar bu açıklama üzerine duygulanıp gözyaşları dökerler.[81]

*** HARİCÎLER**

ـ44 ـ6031 ـ171ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. قَا: ثَنَا أبُو ا‘حْوَصِ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ

#: »لَيَقْرَأنَّ الْقُرآنَ نَاسٌ مِنْ أمَّتِي. يَمْرُقُونَ مِنَ ا“سْمِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ«.في الزوائد: هذا إسناد ضعيف .

44. (171) (6031)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Ümmetimden bir grup insan Kur'an'ı mutlak surette okuyacak. Ancak bunlar, okun avı süratle delip geçtiği gibi dinden çıkacaklar."[82]

AÇIKLAMA:

Bu manada başka rivayetler Sahiheyn ve diğer bir kısım kaynaklarda da gelmiştir. Allahu a'lem, Resulullah bu hadislerinde, "Biz Kur'an'ı tanırız, sünneti tanımayız" gibi sözlerle sünneti, icmayı, ulemayı reddeden güruha işaret buyurmaktadır. İslam tarihinde zaman zaman bu çeşit iddia sahipleri zuhur etmiş, saman alevi gibi parlayıp sönmüşlerdir. Cehalete dayanan mutantan, kof sözlerinin teşkil ettiği büyü, ilmin elmas kılınçlarıyla bozulunca efkar-i âmme nazarında itibarlarını çabucak yitirmişlerdir. Aleyhissalâtu vesselâm bu çeşit sapıklıkların kıyamete kadar tekerrür edeceğini bildirmekte, sapık ahkâmlarını -hep Kur'an'a dayandırarak- kestiklerini belirtmektedir.Dolayısıyla hadiste, sadece Kur'an'ı esas alarak ortaya çıkacak iddia sahiplerine karşı mü'minler uyarılmakta, onlara karşı müteyakkız olmak istenmektedir. Bir kere daha tekrar edelim: Kur'an-ı Kerim'in pekçok ayeti, anlaşılması için "sünnet" kelimesiyle ifade edilen Resulullah'ın, Ashab'ın, tabiun ve etbauttabiîn ulemasının sözlerine ve tatbikatına müracaatı gerekli kılar. Bu aslî kaynaklar, şu veya bu mülahaza ile aradan çıkarıldı mı, geriye isteyenin istediğini söylemesi kalır. Kur'an böylece, her devre hakim olan modaya, hevaya göre tefsir edilmeye kalkılır. Nitekim günümüzde, Batı menşeli hevayı İslam'a adapte etmek isteyenler "Biz sadece Kur'anı tanırız, sünneti tanımayız" demeye gelen iddialar ortaya atmaya başlamışlardır.İslam uleması, Kur'an'ın anlaşılmasında "sünnet"e müracaatı esas alan kitleye Ehl-i Sünnet demiş, sünneti reddedip "heva"yı esas alan zümrelere de ehl-i heva, ehl-i bid'a demiştir. Sünnete müracaat etmenin, Kur'an emri olduğunu daha önce açıkladık.[83]

ـ45 ـ6032 ـ172ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أنْبَأنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أبِي الزّبِيرِ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # بِالْجِعِرَّانَةِ وَهُوَ يَقْسِمُ التِّبْرَ وَالْغَنَائِمَ. وَهُوَ فِي حِجْرِ بِلٍَ. فَقَالَ رَجُلٌ: اعْدِلْ يَامُحَمّدُ! فَإنَّكَ لَمْ تَعْدِلْ. فقَالَ »وَيْلَكَ! وَمَنْ يَعْدِلُ بَعْدِي إذَا لَمْ أعْدِلْ؟« فقَالَ عُمَرُ: دَعْنِي يَا رَسُولَ اللّهِ! حَتّى أضْرِبَ عُنُقَ هذَا الْمُنَافِقِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنَّ هَذَا فِي أصْحَابٍ، أوْ أُصَيْحَابٍ لَهُ، يَقْرَؤُنَ الْقُرآنَ َ يَجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ. يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ«.في الزوائد: إسناده صحيح .

45. (172) (6032)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Ciirrane'de, işlenmemiş altın ve ganimetleri taksim ediyordu. Taksim edilen mal Hz.

Bilal'in eteğinde idi. Bir adam:"Ey Muhammed adil ol! Çünkü adalet etmiyorsun!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Yazık sana! Eğer ben de adil olmazsam, benden sonra kim daha adil olur?" diye mukabele etti. Hz. Ömer, (Resulullah'ın üzüldüğünü farkederek):"Ey Allah'ın Resulü! Bana müsaade buyurun şu münafığın kellesini uçurayım!" talebinde bulundu. Aleyhissalâtu vesselâm:"İşte bu adamın mutlaka arkadaşları -veya arkadaşçıkları- var. Bunlar Kur'an'ı okurlar, ama okudukları gırtlaklarından aşağı geçmez. Bunlar, okun avı delip geçmesi gibi dinden çıkıp giderler!" buyurdular." [84]

AÇIKLAMA:

Bu hadise, Mekke Fethinden hemen sonra vukua gelen Huneyn Savaşı'nı müteakip meydana gelmiştir. Bazı rivayetler Medine'de de benzer bir hadisenin vukuundan bahseder. İbnu Hacer, benzer iki ayrı hadisenin olabileceğine dikkat çeker.Huneyn'de bol miktarda ganimet elde edilmişti. Çünkü Havazinli liderler, zaferi garantilemek, askerlerini ciddi şekilde savaştırabilmek için malmülk, efrad-ı aile her ne varsa cephenin gerisine sevketmişlerdi. Savaşı kaybedince hepsi ganimet oluverdi. Vakidî'nin kaydına göre her bir Müslüman askere 40 koyun ve 4 deve düşmüştü. Resulullah humus denen beştebirlik devlet payından müellefe-i kulûb denen kalpleri kazanılacak yeni Müslümanlara yani Mekke'nin ileri gelenlerine bol bol vermişti. İtirazcıyı o saygısız davranışa bu farklılık itmiş olmalıdır. İbnu İshak bu kimsenin Zülhüveyrisa adında bir Temimli olduğunu, sonra Haricîlerin başına geçtiğini, onlarla Nehrevan'da yapılan meşhur savaşta katledildiğini belirtir.Hadislerin teferruatı, muhtelif vesilelerle kitabımızda geçmiştir.[85]

ـ46 ـ6033 ـ173ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إسْحقُ ا‘زْرَقُ، عَنِ ا‘عْمَشِ، عَنِ ابْنِ أبِي أوْفى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »الْخَوَارِجُ كِبُ النَّارِ«.في الزوائد: إن رجال ا“سناد ثقات. إ أن فيه انقطاعا .

46. (173) (6033)- İbnu Ebi Evfa anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Haricîler cehennemin köpekleridir."[86]

AÇIKLAMA:

Resulullah devrinde Haricî denen bir zümre yok ise de, bunu Aleyhissalâtu vesselâm'ın istikbale matuf gaybî ihbar nevine giren mucizelerden biri sayabiliriz. Nitekim, devrinde Kaderiyye diye bir zümre olmadığı halde onları da haber vermiş, "bu ümmetin Mecusileridir" diye tavsif buyurmuştur.Haricîler, büyük günah küfürdür inancıyla ortaya çıkan, Hz. Ali'ye karşı savaşan asi bir grubun adıdır. İlk defa Harura denen bir köyden çıktıkları için bunlara Harurî de denmiştir. Bunlarla ilgili geniş açıklama geçti.

Ancak haricî kelimesini lügat manasında anlayarak Resulullah'ın, bu tabirle kıyamete kadar İslam âleminde çıkacak, İslam'a zıt bütün cereyanları kastetmesi de mümkündür. Bu mana, gaybten haber veren ve cevamiu'lkelimle mümtaz olan lisan-ı nübüvvete pek muvafıktır.[87]

ـ47 ـ6034 ـ174ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يُحْيى بْنُ حَمْزَةَ. ثَنَا ا'وْزَاعِيُّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »يَنْشَأُ نَشْءٌ يَقْرَأُونَ الْقُرآنَ َ يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ. كُلَّمَا خَرَجَ قَرْنٌ قُطِعَ« قَالَ ابْنُ عُمَرَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »كُلَّمَا خَرَجَ قَرْنٌ قُطِعَ« أَكْثَرَ مِنْ عِشْرِينَ مَرَّةً. »حَتّى يَخْرُجَ فِي عِرَاضِهِمُ الدَّجَّالُ«.في الزوائد: إسناده صحيح. وقد احتج البخاريّ بجميع رواته .

47. (174) (6034)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"İleride genç bir grup ortaya çıkacak. Bunlar Kur'an-ı okuyacaklar, ancak okudukları gırtlaklarından aşağıya geçmeyecek. Onlardan bir grup çıktıkça kökleri kazınacaktır."İbnu Ömer der ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "Onlardan bir grup çıktıkça kökleri kazınacaktır" ibaresini yirmi kereden fazla işittim.(İbnu Ömer, Resulullah'tan işittiği sözleri şöyle tamamladı): "Nihayet bu cemaatin sürdürdüğü hile ve aldatma esnasında Deccal çıkacaktır."[88]

AÇIKLAMA:

Hadis, Haricî fesadın, kıyamete kadar devam edeceğini, kökü kazınsa bile zamanla tekrar zuhur edeceğini haber vermektedir. Yani, yeryüzünde hakbatıl kavgası değişik zevahir altında kıyamete kadar devam edecektir. İnsanlar, inananlar mütemadi bir imtihan içinde kalacaklardır. Her devirde, harici kelimesiyle ifade edilen Ehl-i Sünnet'e zıt görüşler, cereyanlar eksik olmayacaktır. Ne var ki, hiçbiri çoğunluğa ulaşamayacak ve hakimiyet kuramayacak, hevaya tabi, düşüncesi kıt bir kısım gençler arasında bir müddet revaç bulsa da az sonra sönüp gidecektir. Yirmi kere kökünün kazınmaları bunu ifade eder.Hadis "Haricî" cereyanların daha çok gençler arasında müşteri bulacağına dikkat eder. Haricî kelimesini lügat manasında anlamamız da mümkündür. Bu durumda İslam'a ters düşen bütün moda cereyanlar kastedilmiş olur: Reformistler, Batıcılar, çağdaşçılar, ilericiler, inkılabcılar, feministler, sosyalistler, komünistler... vs. hep haricîdirler. Hadis bunların hiçbirinin kök tutamayıp, hepsinin zaman içinde köklerinin kazınacağını belirtmiş olmaktadır. Öyle ise mü'minler bu irşad-ı Nebevîden ders alarak diyar-ı İslam'da zaman zaman hakimiyet kuran anti İslam karşısında ye'se düşmemeli, bunların geçici olduğunun şuurunda olarak, ümitle mücadeleye devam etmelidir.[89]

* CEHMİYE

ـ48 ـ6035 ـ181ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أنْبَأنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكِيعِ بْنِ حُدُسٍ، عَنْ عَمِّهِ أبِي رَزِينٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »ضَحِكَ رَبُّنَا مِنْ قُنُوطِ عِبَادِهِ وَقُرْبِ غِيَرِهِ« قَالَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّهِ! أوَيضْحَكُ الرَّبُّ؟ قَالَ »نَعَمْ« قُلْتُ: لَنْ نَعْدِمَ مِنْ رَبٍّ يَضْحَكُ خَيْراً.في الزوائد: وكيع ذكره ابن حبان في الثقات. وباقي رجاله احتج بهم مسلم .

48. (181) (6035)- Ebu Rezin anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Rabbimiz, sıkıntılı durumun değişeceği zaman yakın olmasına rağmen kullarının ümitsizliğe düşmesine güldü."Ebu Rezin devamla der ki: "Ey Allah'ın Resulü dedim hiç Rab Teala güler mi?""Evet!" buyurduar. Ben de:"Öyleyse gülme vasfı bulunan bir Rabb'ten bize hayır eksik olmayacaktır!" dedim."[90]

AÇIKLAMA:

Hadis, Allah'ın güldüğünü ifade etmektedir. Bu ise, Allah'ı insanlara benzetmeye müncer olur. Halbuki Allah "Bir benzeri yoktur. O, hiç bir şeye benzemez." Alimler bu çeşit hadislerde ne kastedilmiş olabileceğini tahlil ederler. İnsanlarda gülme memnuniyet ve hayırhahlık ifade ettiğine göre, Allah hakkında da bu fiilden hasıl olan neticenin kastedilmiş olması benimsenmiştir. Yani hadislerde, bir fiil Allah'a nisbet edilmişse, o hadis, o fiilden hasıl olan neticeyi Allah hakkında kastetmiş olmalıdır.
Hadiste geçen ümitsizlik, "Allah'ın rahmeti"nden ümitsizlik olmamalıdır. Çünkü bu çeşit yeis büyük günah addedilmiştir. Büyük günah karşısında Allah'ın rahmeti, rızası düşünülemez. Öyleyse buradaki ümitsizlik hali kulun amelini yetersiz görme halidir. Bu çeşit ye'is kulu ucubtan kurtarır, tevbe, istiğfar ve rahmet-i İlahiyeye ilticaya sevkeder. İşte bu türlü ye'sden Rabb Teala memnun olur, rızasını, rahmetini tecelli ettirir. İşte Resulullah, sadedinde olduğumuz hadiste bu İlahî tecelliyi gülme kelimesiyle ifade etmiştir.[91]

ـ49 ـ6036 ـ184ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ أبِي الشَّوَارِبِ. ثَنَا أبُو عَاصِمٍ العَبَّادَانِيُّ. ثَنَا الْفَضْلُ الرَّاقِشِيُّ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »بَيْنَا أهْلُ الْجَنَّةِ فِى نَعِيمِهِمْ إذْ سَطَعَ لَهُمْ نُورٌ. فَرَفَعُوا رُؤُسَهُمْ، فَإذَا الرَّبُّ قَدْ أشْرَفَ عَلَيْهِمْ مِنْ فَوْقِهِمْ. فَقَالَ: السَّمُ عَلَيْكُمْ، يَا أهْلَ الْجَنَّةِ! قَالَ وَذلِكَ قَوْلُ اللّهِ: سَمٌ قَوٌْ مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ.)ـ36 ! سورة يس! Œlية ـ58(قال فَيَنْظُرُ إلَيْهِمْ وَينْظُرُونَ إلَيْهِ. فَ يَلْتَفِتُونَ الى شَيْءٍ مِنَ النَّعِيمِ مَادَامُوا يَنْظُرُونَ إلَيْهِ حَتّى يَحْتَجِبَ عَنْهُمْ وَيَبْقَى نُورُهُ وَبَرَكَتُهُ عَلَيْهِمْ فِى دِيَارِهِمْ«.قال السيوطيّ في مصباح الزجاجة: والذي رأيته أنا في كتاب العقيليّ مانصه: عبداللّه بن عبيداللّه، أبو عاصم العبادانيّ، منكر الحديث. وكان »الفضل« يرى القدر. كاد أن يغلب على حديثه الوهم .

49. (184) (6036)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cennet ehli nimetler arasında yaşarken onlar için bir nur parlar. Onlar derhal başlarını kaldırırlar. Rab Teala'yı başlarının üstünde kendilerine yaklaşmış ve: "Ey cennet ehli, sizlere selam olsun!" dediğini görürler."Resulullah devamla dedi ki: "İşte bu hal, Kur'an'da zikri geçen: "Rahmet sahibi Rablerinden onlara selam vardır" (Yasin 58) ayetinin haber verdiği durumdur.
Resulullah devamla buyurdular:"Rab Teala onlara, onlar da Rab Teala'ya bakarlar. O'na baktıkları müddetçe etraflarındaki cennet nimetlerinden hiçbirine iltifat etmezler. Bu hal onların nazarında Rabb Teala hicaba bürününceye kadar devam eder. Rab Teala hicaba bürünür, fakat Allah'ın nuru ve bereketi cennet ehlinin üzerinde ve makamlarında baki kalır."[92]

AÇIKLAMA:

1- Ehl-i Sünnet uleması, cennet ehlinin rü'yetullaha mazhar olacağına gökte dolunayı görürcesine Rab Teala'yı gözleriyle göreceğine inanır ve bu hususta ittifak ederler. Allah'ın görülmesinin, cennet ehlinin mazhar olacağı en büyük nimet olacağı belirtilmiştir. Nitekim sadedinde olduğumuz hadis, Allah kendini gösterdiği müddetçe cennet ehlinin diğer nimetlere iltifat etmeyeceğini belirtir. Bu iltifat etmeme hali, rü'yetin onların hepsinden üstün bir nimet olduğunu ifade eder.
2- Hadis, bir kısım kelamî münakaşalara müsait tabirler taşır: "Allah'ın başların üstünde görünmesi" ifadesi gibi. Burada Allah'a cihet ve mekan izafesi mevcuttur. Halbuki O, cihet ve mekandan münezzehtir. Şu halde bunu, mahiyetçe farklı olan ahiret âlemindeki bir hali, bizim me'lufumuz olan tabiratla ifade olarak anlayacağız. Rabbimizi ahirette göreceğiz. Bu kesin hâdise, dünyevî tabirlerle ifade edilmiş olmaktadır.Keza Allah'ın, kullarına cennette bakması hadisesi de müteşabihtir. Zira Allah her an insanları görmektedir. Bu da, rahmetini daha kesif olarak tecelli ettirmesi şeklinde te'vil edilir.
3- Hadisten, ahirette Allah'ı, kadın ve erkek bütün cennet ehlinin göreceği hükmü de çıkarılmıştır.[93]

ـ50 ـ6037 ـ190ـ حَدّثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، وَيَحْيى بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَرَبِيٍّ. قَاَ: ثَنَا مُوسى ابْنُ إبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ ا‘نْصَارِيُّ الْحِزَامِيُّ. قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ خِرَاشٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِ اللّهِ يَقُولُ: لَمَّا قُتِلَ عِبْدُاللّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ، يَوْمَ أُحُدٍ، لَقِيَنِى رَسُولُ اللّهِ #، فَقَالَ: »يَا جَابِرُ! أَ أُخْبِرُكَ
مَا قَالَ اللّهُ ‘بِيكَ؟« وَقالَ يحْيى فِي حَدِيثِهِ َفقَالَ: »يَا جَابِرُ! مَالِي أَرَاكَ مُنْكَسِراً؟« قَالَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّهِ! اسْتُشْهِدَ أبِي وَتَركَ عِيَاً وَدَيْناً. قَالَ: »أفَ أبَشِّرُكَ بِمَا لَقِيَ اللّهُ بِهِ أبَاكَ؟« قَالَ: بَلَى: يَا رَسُولَ اللّهِ! قَالَ: »مَا كَلَّمَ اللّهُ أحَداً قَطُّ إ َّ مِنْ وَرَاءِ حَجَابٍ«. وَكَلَّمَ أبَاكَ كِفَاحاً. فَقَالَ: يَا عَبْدِي! تَمَنَّ عَلَيَّ أُعْطِكَ. قَالَ: يَا رَبِّ! تَحْيِينِي فَأُقْتَلُ فِيكَ ثَانِيَةً. فَقَالَ الرَّبُّ

سُبْحَانَهُ: إنَّهُ سَبَقَ مِنِّي أَنَّهُمْ إلَيْهَا َ يَرْجِعُونَ. قَالَ: يَا رَبِّ! فَأَبْلِغْ مَنْ وَرَائِي. قَالَ فَأَنْزَلَ اللّهُ تَعَالى: وَ تَحْسَبَنَّ الّذِينَ قُتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ أمْوَاتاً بَلْ أحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ.)سورة آل عمران! ـ169(قال السنديّ: ليس هذا الحديث من أفراد ابن ماجة، متناً و سنداً. أخرجه الترمذي في التفسير. ثم قال: هذا حديث حسن غريب. نعرفه إ من حديث موسى بن إبراهيم. رواه عنه كبار أهل الحديث .

50. (190) (6037)- Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Abdullah İbnu Amr İbni Haram Uhud günü, öldürüldüğü zaman Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bana rastladı ve: "Ey Cabir! Allah baban için ne söyledi, sana haber vermiyeyim mi?" buyurdular." Yahyanın rivayetinde ise Resulullah: "Ey Cabir, seni niye böyle kalben kırık (ve üzüntülü) görüyorum?" buyurmuş, Cabir de: "Ey Allah'ın Rsulü! Babam şehit düştü, geriye bir yığın horanta ve borç bıraktı" demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm da:"Sana, Allah'ın babanı karşıladığı şeklin müjdesini vereyim mi?" diye sordu. Cabir: "Evet! Ey Allah'ın Resulü!" dedi. Bunun üzerin Aleyhissalâtu vesselâm açıkladı: "Allah her kimle konuştu ise mutlaka hicab gerisinden konuştuğu halde babana vicahen konuştu ve: "Ey kulum! Benden ne dilersen dile, dilediğini sana vereyim!" dedi. O da:"Ey Rabbim! Beni bir kere daha ihya et, senin yolunda ikinci kere öleyim!" dedi. Rab Teala hazretleri de: "Benden daha önce şu hüküm sadır oldu: "Ölenler artık dünyaya bir daha dönmeyecekler" buyurdular. Baban da: "Ey Rabbim, öyleyse (benim durumumu) arkamda kalanlara ulaştır!" dedi. Bu talep üzerine şu ayet nazil oldu: "Allah yolunda şehid edilenleri ölü sanma. Onlar Rablerinin katında hayat sahibidirler ve O'nun nimetleriyle rızıklanırlar" (Al-i İmran 169).[94]

AÇIKLAMA:

1- Hadiste iki ayrı ravinin rivayeti birleştirilmiştir. Baş kısımları ayrı olan bu rivayetlerin son tarafı müşterektir. Müellif İbnu Mace de baştaki farklılığı belirttikten sonra müşterek olan son kısmı aynen kaydetmiştir.

2- Hadis, Uhud'da babası şehid düşen Hz. Cabir ile Resulullah'ın ilgilenmesini aksettirmekte, onu nasıl teselli ettiğini göstermektedir.

3- Hadiste, Cenab-ı Allah'ın Cabir'in babası ile istisnai olarak vicahen konuştuğu ifade edilmektedir. Bu ifade, Şûra suresinin 51. ayetinde geçen Kur'anî beyana muhaliftir. Orada: "Allah, bir beşerle kalbine ilham etmek yahut perde arkasından sesini işittirmek suretiyle konuşur veya Rabbinin izniyle vahyetmesi için ona melek gönderir..." buyrulmuştur.Aradaki hilafı, alimler: "Ayet dünya hayatı ile ilgilidir, dünya hayatında Allah, insanlara mutlaka ya ilhamla, ya perde gerisinden hitapla, ya da melek vasıtasıyla konuşur. Halbuki hadis, ölümden sonraki hayatla (berzahla) ilgilidir. Hadise göre, berzah ve ahirette İlahî tecelli perdesiz, vasıtasız olabilir, ruhlar ve cesetler bu tecelliye mahal olabilir" demiştir.

4- Hadis, ölen kimsenin, şehid dahi olsa, bir daha dünyaya dönüş yapmayacağını kesin bir üslubla ifade eder. Öyleyse, zaman zaman gazetelerin tenasuh, hortlama gibi meseleleri gündeme getirmeleri ilmî dayanaktan, gerçekçilikten uzaktır. Gerçek ilmin kaynağı biz Müslümanlara göre vahiydir. Öyleyse ruhun dünyaya geri gelmesi gibi iddialar İslam'a göre safsatadan ibarettir.

5- Hadis, şehidlik mertebesinin yüceliğini te'yid eden delillerden biridir. Şehid olan, bundan öylesine memnundur ki, nazarında en büyük nimet, ikinci sefer şehadet şerbetini içmektir. Allah Teala hazretlerinin "Dile benden ne dilersen!" talebine: "İkinci bir şehidlik!" cevabı bunu ifade eder.[95]

ـ51 ـ6038 ـ199ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا ابْنُ جَابِرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ بُسْرَ بْنَ عُبَيْدِ اللّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أبَا إدْرِيسَ الْخَوْنِيّ يَقُولُ: حَدَّثَنِي النَّوَّاسُ بْنُ سَمْعَانَ الْكِبِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَا مِنْ قَلْبٍ إلاَّ بَيْنَ إصْبَعَيْنِ مِنْ أصَابِعَ الرَّحْمنِ. إنَّ شَاءَ أقَامَهُ وَإنْ شَاءَ أزَاغَهُ«. وَكَانَ رَسُولُ اللّهِ # يَقُولُ: »يَا مُثَبِّتَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ« قَالَ: »وَالْمِيَزانِ بِيَدِ الرَّحْمنِ يَرْفَعُ أقْوَاماً وَيَخْفِضُ آخَرِينَ إلى يَوْمِ الْقِيَامَةِ«.في الزوائد: إسناده صحيح .

51. (199) (6038)- Nevvas İbnu Sem'an el-Kilâbî anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı işittim. Dedi ki:"Rahman'ın iki parmağı arasında olmayan bir kalp yoktur. Allah dilerse onu doğru yola sevkeder, dilerse şaşırtır!"Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle dua ederdi:"Ey kalpleri tesbit eden Rabbimiz! Kalplerimizi dinin üzerine tesbit et."Resulullah yine derdi ki: "Mizan (terazi) Rahmanın elindedir. Kıyamete kadar bazı kavimleri yükseltir, bazı kavimleri de alçaltır."[96]

AÇIKLAMA:

1- Hadiste geçen parmak, el, terazi gibi kelimelerin Allah'a nisbeti müteşabihtir, mecazdır, hakikat değildir. Selef uleması bunların Allah'a mahsus sıfatlar olduğunu, inanmak vacib olduğunu, ancak keyfiyetlerini araştırmamak gerektiğini söylemiştir. Zira bunların keyfiyetini araştırmaktan teşbih doğacaktır. Bu sebeple İmam Malik bu gibi sıfatlardan soranlara: "Keyfiyetlerini düşünmeden onları olduğu gibi ikrar ve kabul ediniz" demiştir.

2- Hadis, her şeyi Cenab-ı Hakk'ın tasarruf ettiğini, hiçbir şeyin O'nun tasarrufu haricinde kalmadığını, bu sebeple hayır üzerinde sebat ve devamı hep O'ndan istemek gerektiğini ifade ediyor.[97]

ـ52 ـ6039 ـ200ـ حَدّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ، مُحَمّدُ بْنُ الْعَءِ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ إسْمَاعِيلَ، عَنْ مَجَالِدٍ، عَنْ أبِي الْوَدَّاكِ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنَّ اللّهَ لَيَضْحَكُ إلَى

ثَثَةٍ لِلصَّفِّ فِي الصَّةِ، وَلِلرَّجُلِ يُصَلِّي في جَوْفِ اللّيْلِ، وَلِلرَّجُلِ يُقَاتِلُ)أرَاهُ قَالَ(خَلْفَ الْكَتِيبَةِ«. في الزوائد: في إسناده مقال .

52. (200) (6039)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Allah üç şeye güler (rahmetiyle yönelir): Namaz için teşkil edilen saf, geceleyin namaz kılan adam ve orduda cihad eden adam."[98]

ـ53 ـ6040 ـ202ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَزِيرُ بْنُ صَبِيحٍ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ حَلْبَسٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ #، فِي قَوْلِهِ تَعَالى: كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأنٍ)ـ55، سورة الرحمن!Œlية: ـ29(قَالَ: »مِنْ شَأنِهِ أنْ يَغْفِرَ ذَنْباً، وَيُفَرِّجَ كَرْباً، وَيَرْفَعَ قَوْماً، وَيَخْفِضَ آخَرِينَ«.
في الزوائد: إسناده حسن .

53. (202) (6040)- Ebu'd-Derda (radıyallahu anh) Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "Allah her an iş başındadır" (Rahman 29) ayeti ile ilgili olarak: "Bir günahın affı, bir sıkıntıyı gidermesi, bir kavmi yükseltip, bir başkalarını alçaltması O'nun işlerindendir" buyurduğunu nakletmiştir." [99]

AÇIKLAMA:

Rivayetler, bu ayetin, Yahudiler tarafından iddia edilen "Allah cumartesi günü hiçbir emirde bulunmaz" telakkisini reddetmek üzere nazil olduğunu belirtir. İslam inancına göre, kâinatın varlığı, Allah'ın hallakiyet sıfatının her an tecellisiyle mümkündür. İlahî sıfatların tamamı her an tecelli halindedir. Bu tecelli, şuunat-ı İlahiyeye girdiği gibi, Resulullah'ın zikrettikleri de İlahî şuunata girmektedir. Ayete'l-Kürsi'de Allah'ın uyumaya ve uyuklamaya maruz olmadığı belirtilmiştir.[100]

*** SÜNNET (ÇIGIR) AÇMAK:**

ـ54 ـ6041 ـ204ـ حَدّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الْصَّمْدِ بْنِ عَبْدِالْوَارِثِ. حَدّثَنِي أبِي، عَنْ أيُّوبَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إلَى النَّبِيِّ # فَحَثَّ عَلَيْهِ. فَقَالَ رَجُلٌ: عِنْدِي كَذَا وَكَذَا؛ قَالَ، فَمَا بَقِيَ فِي الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إَّ تَصَدَّقَ عَلَيْهِ بِمَا قَلَّ أوْ كَثُرَ فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنِ اسْتَنَّ خَيْراً فَاسْتُنَّ بِهِ، كَانَ لَهُ أجْرُهُ كَامًِ، وَمِنْ أجُورِ مَنِ اسْتَنَّ بِهِ وَ يَنْقُصُ مِنْ أجُورِهِمْ شَيْئاً. وَمَنِ اسْتَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً، فَاسْتُنَّ بِهِ، فَعَلَيْهِ وِزْرُهُ كَامًِ، وَمِنْ أوْزَارِ الّذِي اسْتَنَّ بِهِ، وَ يَنْقُصُ مِنْ أوْزَارِهِمْ شَيْئاً«.في الزوائد: إسناده صحيح .

54. (204) (6041)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir adam Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanına gelmişti. Aleyhissalâtu vesselâm, Ashab'ı ona yardım etmeye teşvik etti. Ashap'tan biri:"Benim yanımda şu kadar mal var!" dedi. Cemaatte bulunup da adama yardım etmeyen kalmadı, herkes az veya çok bir yardımda bulundu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm şu hitabede bulundu:"Kim bir hayrı başlatır ve başkaları da onu devam ettirirse, o kimse yaptığı hayrın sevabını eksiksiz alır ve o hayrı takip edenlerin hayrının bir mislini -onların hayırlarından hiçbir eksilme olmaksızın- aynen alır. Kim de kötü bir çığır açar ve bu çığırdan başkaları da giderse, bu adama, o kötü işin günahı eksiksiz gelir; ayrıca o kötü yoldan gidenlerin günahının bir misli de -onların günahından hiçbir şey eksiltmeden- ona gelir."[101]

ـ55 ـ6042 ـ205ـ حَدّثَنَا عِيسى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيُّ. أنْبَأَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللّهِ #؛ أنَّهُ قَالَ: »أيُّمَا دَاعٍ دَعَا إلَى ضَلَةٍ فَاتُّبِعَ، فَإنَّ لَهُ مِثْلَ أوْزَارِ مَنِ اتَّبَعُهُ وَ يَنْقُصُ مِنْ أوْزَارِهِمْ شَيْئاً. وَأيُّمَا دَاعٍ دَعَا إلَى هُدىً فَاتُّبِعَ، فَإنَّ لَهُ مِثْلَ أُجُورِ مَنِ اتَّبَعَهُ، وَ ي
َنْقُصُ مِنْ أجُورِهِمْ شَيْئاً«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

55. (205)- (6042)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Kim bir dalalete çağırır ve buna uyulursa, bu kimseye kendine uyanların günahının bir misli aynen gelir, onların günahından da bir şey eksilmez. Kim de bir hayra çağırır ve kendisine uyulursa, buna da kendine uyanların sevaplarının bir misli verilir, bu ona uyanların sevabından bir şey eksiltmez.[102]

ـ56 ـ6043 ـ207ـ حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا إسْرَائِيلُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ أبِي جُحَيْفَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَعُمِلَ بِهَا بَعْدَهُ، كَانَ لَهُ أجْرُهُ وَمِثْلُ أُجُورِهِمْ مِنْ غَيْرِ أنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئاً. وَمَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً، فَعُمِلَ بِهَا بَعْدَهُ، كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهُ وَمِثْلُ أوْزَارِهِمْ مِنْ غَيْرِ أنْ يَنْقُصَ مِنْ أوْزَارِهِمْ شَيْئاً«.في الزوائد: هذا ا“سناد ضعيف .

56. (207) (6043)- Ebu Cuhayfe anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Kim bir hayrı başlatır ve kendinden sonra da onunla amel edilirse, bu kimse hem kendi amelinin ve hem de öbürlerinin amelinin sevabını -onların sevabını eksiltmeksizin- aynen alır. Kim de kötü bir iş işler ve kendinden sonra bunu başkaları da işlerse, bu kimseye hem kendi işinin günahı hem de onu takliden işleyenlerin günahı, -onlarınkinden bir eksiltme hasıl etmeden- aynen gelir."[103]

ـ57 ـ6044 ـ208ـ حَدّثنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ بَشِرِ بْنِ نَهِيكٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَا مِنْ دَاعٍ يَدْعُو إلَى شَيْءٍ إلاَّ وُقِفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ َزِماً لِدَعْوَتِهِ، مَا دَعَا إلَيْهِ. وَإنْ دَعَا رجُلٌ رَجُلاً«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

57. (208) (6044)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Dünyada bir şeye çağıran kimse, kıyamet günü, bu çağrısına devam ettirilir, hatta bir kişi bir kişiyi çağırmış bile olsa."[104]

AÇIKLAMA:

Son dört hadis, dinimizin hayra teşvik ve kötülükten zecr hususunda getirdiği "Sebep olan yapan gibidir" prensibini te'yid eden Nebevî açıklamalardır. Bu manayı te'yid eden rivayetler çoktur. Bunlardan bir tanesi Hz. Adem'in oğlu Kabil ile ilgilidir. Resulullah yeryüzünde haksız bir kan döküldüğü zaman bundan hasıl olan günahın bir mislinin Kabil'e gittiğini belirtmiş, sebep olarak da yeryüzünde haksız kan dökme çığırını onun açtığını söylemiştir.[105]

*** KUR'AN ÖGRENİP ÖGRETEN**

ـ58 ـ6045 ـ213ـ حَدّثَنَا أزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ. ثَنَا عَاصِمُ بْنُ بَهْدَلَةَ، عَنْ مُصْعَبِ ابْنِ سَعْدٍ، عنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »خِيَارُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرآنَ وَعَلَّمَهُ« قَالَ: وَأخَذَ بِيَدِي فَأقْعَدَنِي مَقْعَدِي هذَا، أُقْرِئُ.في الزوائد: إسناده ضعيف.

58. (213) (6045)- Mus'ab İbnu Sa'd'ın babası anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "En hayırlılarınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerdir."[106]

ـ59 ـ6046 ـ215ـ حَدّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أبُو بِشْرٍ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ ابْنُ بُدَيْلٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنَّ لِلّهِ أهْلِينَ مِنَ النَّاسِ« قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّهِ! مَنْ هُمْ؟ قَالَ »هُمْ أهْلُ الْقُرآنِ، أهْلُ اللّهِ وَخَاصَّتُهُ«.في الزوائد: إسناده صحيح .

59. (215) (6046)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Şüphesiz insanlardan Allah'a yakın olanlar vardır!" buyurmuştu. Ashab: "Ey Allah'ın Resulü! bunlar kimlerdir?" diye sordu."Onlar Kur'an ehli, Allah ehli ve Allah'ın has kullarıdır!" cevabını verdi."[107]

ـ60 ـ6047 ـ219ـ حَدّثَنَا الَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِاللّهِ الَوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ غَالِبٍ الْعَبَّادَانِيُّ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ زِيَادٍ الْبَحْرَانِيِّ، عَنْ عَلِيّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّهِ #: »يَا أَبَا ذَرٍّ! ‘نْ تَغْدُو فَتَعَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللّهِ، خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تُصَلِّيَ مِائَةَ رَكْعَةٍ. وَ‘نْ تَغْدُوَ فَتَعَلَّمَ بَاباً مِنَ الْعِلْمِ، عُمِلَ بِهِ أَوْ لَمْ يُعْمَلْ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ تُصَلِّىَ أَلْفَ رَكْعَةٍ«.قال المنذريّ: إسناده حسن. لكن في الزوائد أنه ضعّف عبداللّهِ بن زياد، وعلى بن زيد بن جدعان ، قال: وله شاهدان أخرجهما الترمذي .

60. (219) (6047)- Ebu Zerr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), bana dediler ki: "Ey Ebu Zerr! Senin evden çıkıp Allah'ın kitabından bir ayet öğrenmen, senin için yüz rek'at namaz kılmandan daha hayırlıdır. Keza gidip ilimden bir bab (mevzu) öğrenmen -ki bu babla amel edilsin veya edilmesin- senin için bin rek'at namaz kılmandan daha hayırlıdır." [108]

*** ALİM VE TALİB**

ـ61 ـ6048 ـ220ـ حَدّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثَنَا عَبْدُا‘عْلَى، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ يُرِدِ اللّهُ بِهِ خَيْراً يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ«.في الزوائد: قلت رواه الترمذي من حديث ابن عباس، وقال: حسن صحيح. وفي الباب عن أبى هريرة ومعاوية. وقال السنديّ: وإسناد أبى هريرة ظاهرة الصحة، ولكن
اختلف فيه على الزهريّ. فرواه النسائي من حديث شعيب عن الزهريّ، عن أبي سلمة، عن أبي هريرة؛ وقال: الصواب رواية الزهريّ عن حميد بن عبدالرحمن عن معاوية، كما في الصحيحين .

61. (220) (6048)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Allah kimin hakkında hayır murad ederse, onu dinde alim kılar."[109]

ـ62 ـ6049 ـ221ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، مَرْوَانُ بْنُ جَنَاحٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ؛ أَنَّهُ حَدَّثَهُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللّهِ # أَنَّهُ قَالَ: »الْخَيْرُ عَادَةٌ، وَالشَّرُّ لَجَاجَةٌ. وَمَنْ يُرِدِ اللّهُ بِهِ خَيْراً يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ«.في الزوائد: رواه ابن حبان في صحيحه من طريق هاشم بن عمار، بإسناده ومتنه .

62. (221) (6049)- Hz. Muaviye (radıyallahu anh), Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini anlatıyor: "Hayır bir alışkanlıktır, şer de düşmanlıktır; Allah kim hakkında hayır murad ederse onu dinde fakih (alim) kılar."[110]

ـ63 ـ6050 ـ224ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ شِنْظِيرٍ، عَنْ مُحَمّدٍ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى مُسْلِمٍ. وَوَاضِعُ الْعِلْمِ عِنْدَ غَيْرِ أهْلِهِ كَمُقَلِّدِ الْخَنَازِيرِ الْجَوْهَرَ وَالُّؤْلُؤَ وَالذَّهَبَ«.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف حفص بن سليمان. وقال السيوطيّ: سئل الشيخ محي الدين النوويّ رحمه اللّه تعالى عن هذا الحديث، فقال: إنه ضعيف، أي سندا. وإن كان صحيحاً، أي معنى. وقال تلميذه جمال الدين المزّيّ: هذا الحديث روى من طرق تبلغ رتبه الحسن. وهو كما قال. فإني رأيت له خمسين طريقا وقد جمعتها في جزء. اهل كم ا“مام السيوطيّ.

63. (224) (6050)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdular: "İlim talebi her Müslümana farzdır. İlmi, ona layık olmayan kimseye öğretmek, domuzun boynuna mücevherat, inci, altın takmak gibidir."[111]

ـ64 ـ6051 ـ226ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أبِي النَّجُودِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ؛ قَالَ: أتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ، فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ؟ قُلْتُ: أنْبِطُ الْعِلْمَ. قَالَ: فَإنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَا مِنْ خَارِجٍ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ إ ّ وَضَعَتْ لَهُ الْمَئِكَةُ أجْنِحَتَهَا، رِضاً بِمَا يَصْنَعُ«.في الزوائد: رجال إسناده ثقات. إ أن عاصم بن أبي النجود اختلط بأخرَةِ .

64. (226) (6051)- Zir İbnu Hubeyş anlatıyor: "Safvan İbnu Assal el-Murâdiye'ye geldim. Bana: "Ne maksatla yanıma geldin?" dedi."İlmi ortaya çıkarayım diye!" dedim. Bunun üzerine bana şunu söyledi:"Ben Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'dan işittim. Buyurmuşlardı ki:"İlim talep etmek üzere yola çıkan hiç kimse yoktur ki, melekler, onun bu yaptığından memnun olarak, ona kanatlarını germemiş olsunlar!"[112]

ـ65 ـ6052 ـ228ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أبِي عَاتِكَةَ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أبِي أمَامَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »عَلَيْكُمْ بِهذَا الْعِلْمِ قَبْلَ أنْ يُقْبَضَ. وَقَبْضُهُ أنْ يُرْفَعَ« وَجَمَعَ بَيْنَ إصْبَعَيْهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي ا“بْهَامَ هَكَذَا. ثُمَّ قَالَ: »الْعَالِمُ وَالْمُتَعَلِّمُ شَرِيكَانِ فِي ا‘جْرِ. وَ خَيْرَ فِي سَائِرِ النَّاسِ«.في الزوائد: في إسناده عليّ بن يزيد، والجمهور على تضعيفه.

65. (228) (6052)- Ebu Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Yok edilmezden önce şu (dini) ilmi öğrenmeniz gerekir. Onun yok edilmesi kaldırılmasıdır."Aleyhissalâtu vesselâm, sonra orta parmağı ile şehadet parmağını şöyle

birleştirerek: "Alim ve talebe sevapta ortaktırlar, diğer insanlarda (öğretici ve öğrenici olmayanlarda) hayır yoktur!" buyurdular.[113]

ـ66 ـ6053 ـ229ـ حَدّثَنَا بِشْرُ بْنُ هِلاَلٍ الصَّوَّافُ. ثَنَا دَاوُدُ بْنُ الزِّبْرقَانِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ خُنَيْسٍ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَمْرٍو. قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللّهِ # ذَاتَ يَوْمٍ مِنْ بَعْضِ حُجَرِهِ. فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ. فَإِذَا هُوَ بِحَلْقَتَيْنِ. إِحْدَاهُمَا يَقْرَأُونَ الْقُرآنَ وَيَدْعُونَ اللّهَ. وَا'خْرَى يَتَعَلَّمُونَ وَيُعَلِّمُونَ. فَقَالَ النَّبِيِّ #: »كُلٌّ عَلى خَيْرٍ. هؤُءِ يَقْرَأُونَ الْقُرآنَ وَيَدْعُونَ اللّه، فَإِنْ شَاءَ أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ. وَهؤُءِ يَتَعَلَّمُونَ وَيُعَلِّمُونَ. وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّماً« فَجَلَسَ مَعَهُمْ.في الزوائد: إسناده ضعيف. داود وبكر وعبدالرحمن، كلهم ضعفاء .

66. (229) (6053)- Abdullah İbnu Amr (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), bir gün, hücrelerinden birinden çıkıp mescide girmişti. Mescidde ise iki halka vardı. Birinde halk, Kur'an okuyor, Allah'a dua ediyordu. Diğerindekiler ilim öğrenip ilim öğretmekle meşguldü. Aleyhissalâtu vesselâm: "Her ikisi de hayır üzeredir: Şunlar Kur'an okuyorlar, Allah'a dua ediyorlar, Allah (taleplerini) dilerse onlara verir, dilemezse vermez. Bunlar ise öğrenip öğretiyorlar. Ben de bir muallim olarak gönderildim!" buyurdular ve ilim halkasına oturdular." [114]

*** İLMİ TEBLİG**

ـ67 ـ6054 ـ236ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ إبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ إسْمَاعِيلَ الْحَلَبِيُّ، عَنْ مُعانِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَابِ بْنِ بُخْتٍ الْمَكِّيِّ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »نَضَّرَ اللّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِى فَوَعَاهَا، ثُمَّ بَلَّغَهَا عَنِّي. فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيْرَ فَقِيهٍ. وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إلى مَنْ هُوَ أفْقَهُ مِنْهُ«.قال السندى: قد تكلم في الزوائد على بعض ا'حاديث)من رقم ـ230 الى رقم ـ236(إ أن متونها ثابتة عند ا'ئمة .

67. (236) (6054)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Allah benim sözümü işitip belleyen, sonra da onu benden (başkasına) ulaştıran kimsenin yüzünü kıyamet günü ağartsın. Zira nice ilim taşıyıcılar vardır ki, alim değildir. Nice ilim taşıyıcıları ilmi, kendinden daha alim olana taşırlar."[115]

AÇIKLAMA:

Yukarıda kaydedilen son hadisler ilme, ilim talebine ve hadis rivayetine teşvik sadedinde varid olmuştur. Bu bahisler daha önce mükerrer olarak işlenmiştir, burada tekrar açıklama yapmaya

gerek görmüyoruz.[116]

ـ68 ـ6055 ـ237ـ حَدّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ. أنْبَأنَا مُحَمّدُ بْنُ أبِي عَدِيٍّ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ أبِي حُمَيْدٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ أنَسٍ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلْخَيْرِ، مَغَالِيقَ لِلشَّرِّ. وَإنَّ مِنَ النَّاسِ مَفَاتِيحَ لِلشَّرِّ، مَغَالِيقَ لِلْخَيْرِ. فَطُوبى لِمَنْ جَعَلَ اللّهُ مَفَاتِيحَ الْخَيْرِ عَلى يَدَيْهِ. وَوَيْلٌ لِمَنْ جَعَلَ اللّهُ مَفَاتِيحَ الشَّرِّ عَلى يَدَيْهِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف من أجل محمد بن أبي حميد، فإنه متروك .

68. (237) (6055)- Yine Hz. Enes anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İnsanlardan öyleleri vardır ki, onlar hayrın anahtarları, şerrin de sürgüleridir. Allah'ın, ellerine hayırın anahtarlarını koyduğu kimselere ne mutlu! Şerrin anahtarlarını Allah'ın ellerine koyduğu kimselere ne yazık!"[117]

ـ69 ـ6056 ـ238ـ حَدّثَنَا هرُونُ بْنُ سَعِيدٍ ا'يْلِيُّ، أبُو جَعْفَرٍ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ، عَنْ أبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »إنَّ هذَا الْخَيْرَ خَزَائِنُ. وَلِتِلْكَ الْخَزَائِنِ مَفَاتِيحُ. فَطُوبى لِعَبْدٍ جَعَلَهُ اللّهُ مِفْتَاحاً لِلْخَيْرِ، مِغْقاً لِلشَّرِّ. وَوَيْلٌ لِعَبدٍ جَعَلَهُ اللّهُ مِفْتَاحاً لِلشَّرِّ، مِغْقاً لِلْخَيْرِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عبدالرحمن .

69. (238) (6056)- Sehl İbnu Sa'd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"(Size getirdiğim) bu hayır, bir kısım hazineler mesabesindedir. Bu hazinelerin anahtarları vardır. Allah'ın, hayır için bir anahtar, şerre karşı da sürgü kıldığı kimseye ne mutlu. Allah'ın şerre anahtar, hayra sürgü kıldığı kimseye de ne yazık!"[118]

*** HALKA HAYRI ÖGRETMEK**

ـ70 ـ6057 ـ240ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عِيسى الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ يَحْيى بْنِ أيُّوبَ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذِ بْنِ أنَسٍ، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ النَّبِيَّ # قَالَ: »مَنْ عَلَّمَ عِلْماً، فَلَهُ أجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهِ. يَنْقُصُ مِنْ أجْرِ الْعَامِلِ«.المتن ثابت معنى. وإن تكلم في الزوائد على إسناده فقال: فيه سهل بن معاذ، ضعّفه ابن معين، ووثّقه العجليّ، وذكره ابن حبان في الثقات والضعفاء. ويحيى بن أيوب، قيل: إنه لم يدرك سهل بن معاذ. ففيه انقطاع .

70. (240) (6057)- Muaz İbnu Enes'in babası anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bir ilim öğretirse ona bu ilimle amel edenlerin sevabı vardır. Bu, amel edenin ücretini eksiltmez."[119]

ـ71 ـ6058 ـ241ـ حَدّثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ أبِي كَرِيمَةَ الْحَرَّانِيُّ. حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِالرَّحِيمِ. حَدّثَنِي زَيْدُ بْنُ أبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ أبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »خَيْرُ مَا يُخَلِّفُ الْرَّجُلُ مِنْ بَعْدِهِ ثَثٌ: وَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ، وَصَدَقَةٌ تَجْرِي يَبْلُغُهُ أَجْرُهَا، وَعِلْمٌ يُعْمَلُ بِهِ مِنْ بَعْدِهِ«.قَالَ أبُو الْحَسَنِ: وَحَدّثَنَا أبُو حَاتِمٍ، مُحَمّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ الرَّهَاوِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ، يَعْنِي أبَاهُ. حَدّثَنِي زَيْدُ بْنُ أبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ ابْنِ أبِي قَتَادَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ #. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.في الزوائد: ما يقتضى أنه صحيح. رواه ابن حبان في صحيحه .

71. (241) (6058)- Ebu Katâde babasından naklediyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kişinin (öldükten sonra) geride bıraktıklarının en hayırlısı şu üç şeydir: "Kendisine dua eden salih bir evlad, ecri kendisine ulaşan bir sadaka-i cariye, kendinden sonra amel edilen bir ilim."[120]

ـ72 ـ6059 ـ242ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ عَطِيَّةَ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا مَرْزُوقُ بْنُ أبِي الْهُذَيْلِ. حَدّثَنِي الزُّهْرِيُّ. حَدّثَنِي أبُو عَبْدِاللّهِ ا'غَرُّ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ، عِلْماً عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ، وَوَلَداً صَالِحاً تَرَكَهُ. وَمُصْحَفاً وَرَّثَهُ، أوْ مَسْجِداً بَنَاهُ أوْ بَيْتاً بْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ، أوْ نَهَراً أجْرَاهُ أوْ صَدَقَةً أخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ. يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ«.نقل عن ابن المنذر أنه قال: إسناده حسن. وفي الزوائد: إسناده غريب. ومرزوق مختلف فيه. وقد رواه ابن خزيمة في صحيحه عن محمد بن يحيى الذهليّ به .

72. (242) (6059)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Mü'min kişiye, hayatta iken yaptığı amel ve iyiliklerden öldükten sonra ulaşanlar, öğretip neşrettiği bir ilim, geride bıraktığı salih bir evlad, miras bıraktığı bir mushaf (kitap), inşa ettiği bir mescid, yolcular için yaptırdığı bir bina, akıttığı bir su, hayatta ve sağlıklı iken verdiği bir sadakadır. Ölümünden sonra kişiye işte bunlar ulaşır."[121]

ـ73 ـ6060 ـ243ـ حَدّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ الْمَدَنِيّ. حَدّثَنِي إسْحَاقُ بْنُ إبْرَاهِيمَ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ طَلْحَةَ، عَنِ الْحَسَنِ الْبَصِريِّ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # قَالَ: »أفْضَلُ الصَّدَقَةِ أنْ

يَتَعَلّمَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ عِلْماَ، ثُمَّ يُعَلَمَهُ أخَاهُ الْمُسْلِمَ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فإسحق بن إبراهيم ضعيف وكذلك يعقوب. والحسن لم يسمع من أبي هريرة، قاله غير واحد .

73. (243) (6060)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sadakanın en üstünü, kişinin bir ilim öğrenip sonra da onu Müslüman kardeşine öğretmesidir."[122]

*** TEVAZU**

ـ74 ـ6061 ـ245ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا أبُو الْمُغِيرَةِ. ثَنَا مُعَانُ بْنُ رِفَاعَةَ. حَدّثَنِي عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ عَبْدِالرَّحْمنِ يُحَدِّثُ عَنْ أبِي أمَامَةَ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ #، فِى يَوْمٍ شَدِيدِ الْحَرِّ نَحْوَ بَقِيعِ الْغَرْقَدِ. وَكَانَ النَّاسُ يَمْشُونَ خَلْفَهُ. فَلَمَّا سَمِعَ صَوْتَ النِّعَالِ وَقَرَ ذلكَ فِى نَفْسِهِ. فَجَلَسَ حَتّى قَدَّمَهُمْ أمَامَهُ، لِئَّ يَقَعَ فِى نَفْسِهِ شَيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف رواته .

74. (245) (6061)- Ebu Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: "Çok sıcak bir günde Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Bakiu'l-Garkad cihetine geçti. Arkasında yürüyen kimseler vardı. Bir ara ayak seslerini işitince bu ona ağır geldi ve içine bir kibir düşer endişesiyle yere oturdu, halkın kendisini geçmesini bekledi." [123]

ـ75 ـ6062 ـ246ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ا'سْوَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ نُبَيْحٍ الْعَنَزِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ # إذَا مَشَى، مَشَى أصْحَابُهُ أمَامَهُ، وَتَرَكُوا ظَهْرَهُ لِلْمَئِكَةِ.في الزوائد: رجال إسناده ثِقات .

75. (246) (6062)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) yolda yürüyünce Ashab, onun önünde yürürler. Aleyhissalâtu vesselâm'ın sırtını meleklere bırakırlardı."[124]

*** İLİM TALEBİNE TEŞVİK**

ـ76 ـ6063 ـ248ـ حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَة. ثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ هَلٍ، عَنْ إسْمَاعِيلَ؛ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى الْحَسَنِ نَعُودُهُ حَتّى مَ ْنَا الْبَيْتَ، فَقَبَضَ رِجْلَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أبِي هُرَيْرَةَ نَعُودُهُ حَتّى مَ ْنَا الْبَيْتَ، فَقَبَضَ رِجْلَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى رَسُولِ اللّهِ # حَتّى مَ ْنَا الْبَيْتَ. وَهُوَ مُضْطَجِعٌ لِجَنْبِهِ، فَلَمَّا رَآنَا قَبْضَ رِجْلَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: »إنَّهُ سَيَأتِيكُمْ أقْوَامٌ مِنْ بَعْدِي يَطْلُبُونَ الْعِلْمَ. فَرَحِّبُوا بِهِمْ، وَحَيُّوهُمْ وَعَلِّمُوهُمْ«.قَالَ: فَأدْرَكْنَا، وَاللّهِ،

أقْوَاماَ، مَا رَحَّبُوا بِنَا وَ حَيَّوْنَا وَ عَلّمُونَا. إِّ بَعْدَ أنْ كُنَّا نَذْهَبُ إلَيْهِمْ فَيَجْفُونَا.في الزوائد: إسناده ضعيف. فإن المعلى بن هل كذّبه أحمد وابن معين وغيرهما. ونسبه إلى وضع الحديث غيرُ واحد. وإسماعيل، هو ابن مسلم. اتفقوا على ضعفه. وله شاهد من حديث أبي سعيد، قال الترمذي فيه: نعرفه إ من حديث أبي هارون عن أبي سعيد. قلت: أبو هارون العبديّ ضعيف باتفاقهم ا ه .

76. (248) (6063)- İsmail İbnu Müslim anlatıyor: "Hasan Basri merhuma hastalığı sırasında geçmiş olsun ziyaretine uğramıştık; gelenler odayı doldurdu, öyle ki ayaklarını topladı ve şunları anlattı: "Biz, Ebu Hureyre (radıyallahu anh)'ye hastalanınca geçmiş olsun ziyaretinde bulunduk, ziyaretçiler odayı doldurmuştuk, öyle ki, ayaklarını kendine çekti ve: "Bir keresinde Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanına girmiş, odasını doldurmuştuk, o da yanı üzerine yatıyordu. Bizi görünce ayaklarını kendine çekerek topladı ve şöyle buyurdu:"Haberiniz olsun, benden sonra, ilim talep etmek üzere, (size her taraftan) insanlar gelecektir. Onlara merhaba deyin, selam verin ve ilim öğretin!"Hasan Basrî hazretleri sözlerine devamla dedi ki: "Allah'a yemin olsun! Biz öyle insanlarla karşılaştık ki, (kendilerine ilim talep etmek üzere uğradığımız zaman) bize, ne merhaba dediler, ne selam verdiler, ne de ilim öğrettiler. Ancak kendilerine ilim için gittiğimiz zaman bir şeyler öğrenir idiysek de bize kaba davranırlardı."[125]

AÇIKLAMA:

Şarihler, Hasan Basrî hazretlerinin şikâyetlendiği bu kimselerin sahabi olmayıp, tabiinden parayla ilim öğreten kimseler olacağını belirtmekte ittifak eder.[126]

*** İLİMLE AMEL**

ـ77 ـ6064 ـ253ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ. ثَنَا أبُو كَرِبٍ ا ‘زْدِيُّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ # قَالَ: »مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ، أوْ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ، أوْ لِيَصْرِفَ وُجُوهَ النَّاسِ إلَيْهِ، فَهُوَ فِي النَّارِ«في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حماد وأبي كَرِب .

77. (253) (6064)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Cühela takımıyla münakaşa veya ulemaya karşı böbürlenme veya halkın dikkatini kendine çekme gayesiyle ilim talep eden ateştedir."[127]

ـ78 ـ6065 ـ254ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا ابْنُ أبِي مَرْيَمَ. أنْبَأَنَا يَحْيى بْنُ أيُّوبَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أبِي الزُّبيرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أنَّ النَّبِيَّ # قَالَ: « تَعَلَّمُوا العِلْمَ

لِتُبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَ لِتُمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ، وَ تَخَيَّرُوا بِهِ الْمَجَالِسَ. فَمَنْ فَعَلَ ذلِكَ، فَالنَّارُ النَّارُ«.في الزوائد: رجال إسناده ثقات. ورواه ابن حبان في صحيحه. والحاكم، مرفوعاً وموقوفاً .

78. (254) (6065)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"İlmi, alimlere karşı böbürlenmek, cühela ile münakaşa etmek veya mevkimakam elde etmek için öğrenmeyin. Kim bunu yaparsa ona ateş gerekir, ateş!"[128]

ـ79 ـ6066 ـ255ـ حَدّثَنَا بْنُ الْصَّبَّاحِ. أنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ يَحْيى بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ الْكِنْدِيّ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أبِي بُرْدَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ # قَالَ: »إنَّ أنَاساً مِنْ أُمَّتِي سَيَتَفَقَّهُونَ فِي الدِّينِ، وَيَقْرَأُونَ الْقُرآنَ، وَيَقُولُونَ: نَأتِي اُمَرَاءَ فَنُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ وَنَعْتَزِلُهُمْ بِدِينَنَا. وَ يَكُونُ ذلِكَ. كَمَا يُجْتَنَي مِنَ الْقَتَادِ إِلَّا الشَّوْكُ. كذلِكَ يُجْتَنَى مِنْ قِرْبِهِمْ إلَّا«.قَالَ مُحَمّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ: كَأنَّهُ يَعْنِي الْخَطَايَا.في الزوائد: إسناده ضعيف. وعبيداللّه بن أبِي بردة يُعرف .

79. (255) (6066)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Ümmetimden bir kısım insanlar, dinî ilimleri öğrenecekler. Kur'an-ı Kerim'i okuyacaklar ve şöyle diyecekler: "Umeraya gidip, onların dünyalıklarından alırız, dinimizi de onların şerrinden uzak tutarız." Halbuki bu mümkün değildir, tıpkı katad (denen dikenli ağaçtan) dikenden başka bir şey elde edilemediği gibi. Aynen öyle de, umeranın yakınlığından sadece... elde edilir."Muhammed İbnu's-Sabbah: "Aleyhissalâtu vesselâm sanki hataları kastetmiştir" der."[129]

ـ80 ـ6067 ـ257ـ عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ، قَاَ: ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ النَّصْرِيِّ، عَنْ نَهْشَلٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ا'سْودِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: لَوْ أنَّ أهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ وَوَضَعُوهُ عِنْدَ أهْلِهِ لَسَادُوا بِهِ أهْلَ زَمَانِهِمْ. وَلكِنَّهُمْ بَذَلُوهُ 'هْلِ الدُّنْيَا لِيَنَالُوا بِهِ مِنْ دُنْيَاهُمْ. فَهَانُوا عَلَيْهِ. سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ # يَقُولُ: »مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمّاً وَاحِداً، هَمَّ آخِرَتِهِ، كَفَاهُ اللّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ. وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أحْوَالِ الدُّنْيَا، لَمْ يُبَالِ اللّهُ فِي أيِّ أوْدِيَتِهَا هَلَكَ«.قَالَ أبُو الْحَسَنِ: حَدّثَنَا حَازِمُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ ابْنِ نُمَيْرٍ. قَاَ: ثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ. عَنْ مُعَاوِيَةَ النَّصْرِيِّ، وَكَانَ ثِقَةً. ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ نَحْوَهُ بإسْنَادِهِ.في الزوائد: إسناده ضعيف فيه نهشل بن سعيد. قيل إنه يروى المناكير. وقيل بل الموضوعات .

80. (257) (6067)- Abdullah İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) demiştir ki: "Eğer ilim ehli, ilmi koruyup, onu layık olanlara vermiş olsalardı, ilim sayesinde devirlerinin insanlarına efendi

olacaklardı. Ne var ki onlar ilmi, dünyalıklarından menfaat sağlamak için ehl-i dünya için harcadılar. Dünya ehli de alimleri aşağıladı. Halbuki ben, Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm)'in şöyle söylediğini işittim: "Kimin tasası sadece ahiret olursa, dünya tasalarına Allah kifayet eder. Kim de dünya tasalarına kendini kaptırırsa, dünyanın hangi vadisinde helak olduğuna Allah aldırmayacaktır."[130]

ـ81 ـ6068 ـ259ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْعَبَّادَانِيُّ. ثَنَا بَشِرُ بْنُ مَيْمُونٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أشْعثَ ابْنَ سَوَّارٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: « تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ لِتُبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ، أوْلِتُمَارُوا بِهِ السُّفَهاءَ، أوْ لِتَصْرِفُوا وُجُوهَ النَّاسِ إلَيْكُمْ. فَمَنْ فَعَلَ ذلِكَ، فَهُوَ في النَّارِ».في الزوائد: إسناده ضعيف .

81. (259) (6068)- Huzeyfe (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim: "İlmi, ulemaya karşı böbürlenmek için veya cühela ile münakaşa için veya insanların dikkatini kendinize çekmek için öğrenmeyin. Kim böyle yaparsa yeri ateştir." [131]

ـ82 ـ6069 ـ260ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ إسْمَاعِيلَ. أنْبَأَنَا وَهْبُ بْنُ إسْمَاعِيلَ ا'سَديُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَيَجَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ، وَيَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إلَيْهِ؛ أدْخَلَهُ اللّهُ جَهَنَّمَ«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

82. (260) (6069)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim alimlere karşı böbürlenmek, cahillerle münakaşa etmek ve halkın dikkatini üzerine çekmek maksadıyla ilim öğrenirse Allah onu cehenneme sokar."[132]

*** İLMİ GİZLEME**

ـ83 ـ6070 ـ263ـ حَدّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أبِي السَّرِيِّ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا خَلَفُ بْنُ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ السَّرِيِّ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا لَعَنَ آخِرُ هذِهِ ا'مَّةِ أوَّلَهَا، فَمَنْ كَتَمَ حَدِيثاً فَقَدْ كَتَمَ مَا أنْزَلَ اللّهُ«.في الزوائد: في إسناده حسين بن أبيالسريّ، كذاب. وعبداللّه بن السريّ، ضعيف. وفي ا'طراف: أن عبداللّه بن السريّ لم يدرك محمد بن المنكدر. وذكر أن بينهما وسائط ففيه انقطاع أيضاً.

83. (263) (6070)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bu ümmetin sonradan gelenleri önce gelenlerine lanet ettiği vakit, kim bir hadisi

söylemez, ketmederse, Allah'ın indirdiğini ketmetmiş (gizlemiş) olur."[133]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, senet itibariyle zayıf sayılsa da, alimler, hadisin ifade ettiği manayı te'yid eden başka rivayetlere dayanarak hadiste beyan olunan manayı makbul addedip açıklama sunmuşlardır. Sindî'nin Haşiye' sinde kaydedildiği üzere, hadis iki şekilde te'vil edilmiştir:

1- Cehaletin artıp, Ashab'ın yüce makamını bilmeyen nesillerin yetişip, cahilliğin sevkiyle, Ashab'a dil uzatmaların meydana geldiği zamanlarda Ashab'ın fazileti ve onlara dil uzatmanın haramlığı konusunda hadis bilenler bildiklerini gizlememeli, daha bir gayretle neşretmelidir. Kim bu çeşitten bir bildiğini gizlerse Allah'ın indirdiğini gizlemiş olur. Hadisler de, ulemanın ittifakla belirttiği üzere, vahye dayanmaktadır. Öyleyse onun gizlenmesi de "Allah'ın indirdiğini gizlemek" sayılmalıdır.

2- Din ilimlerinin, çeşitli sebeplerle ortadan kalktığı, alimlerin sayıca azaldığı, ilim yerine cehaletin hüküm sürdüğü ve bu sebeple selef ve eslafa dil uzatıldığı zamanlarda ilme daha çok ihtiyaç hasıl olacaktır. Böyle durumlarda bilenlerin, bildiklerini neşretmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde Allah'ın indirdiğini gizleme gibi ciddi bir hataya ve sorumluluğa düşmüş olacaklardır.Bu yorumlar, bilhassa zamanımızı tasvir ediyor gibidir. Aslında, ilim şöyle dursun, daha mebadiden ve kavaid-i külliyeden (umumi prensiplerden) bîhaber bir birkısım ünvan sahiplerinin veya ne idüğü belirsiz yazar takımlarının sahabe, tabiin, etbauttabiin, bütün selef ve müteahhir eslaf ulemasını toptan reddedip, hadisi, icmayı, fukahanın kıyas ve fetvalarını reddedip, keyiflerine göre ahkâm kestiklerini, Kur'an'ı, -hiçbir ilmî disipline başvurmadan- rastgele yorumlamaya kalktıklarını görüyoruz. Bu cehalet fırtınası esnasında bilenlerin, alimlerin kendilerine düşeni yapması gerekmektedir. Hadis, böylesi hengâmlarda susmanın ciddi mesuliyetler getireceğini belirtmektedir.[134]

ـ84 ـ6071 ـ264ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ ا ُزْهَرِ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. حَدّثَنِي عَمْرُو بْنُ سَلِيمٍ. ثَنَا يُوسُفُ ابْنُ إبْرَاهِيمَ؛ قَالَ سَمِعْتُ أنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ، أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ«.في الزوائد: إسناده حديث أنس، فيه يوسف بن إبراهيم. قال البخاريّ: هو صاحب عجائب. وقال ابن حبان: روى عن أنس من حديثه ما يخلّ بالرواية. ا ه. واتفقوا على ضعفه .

84. (264) (6071)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bir ilimden sorulur, o da bunu gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gem ile gemlenir."[135]

ـ85 ـ6072 ـ265ـ حَدّثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ حِبَّانَ بْنِ وَاقِدٍ الثَّقَفِيُّ، أبُو إسْحَاقَ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ ابْنُ عَاصِمٍ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ دَابٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ

سُلَيْمٍ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ أبي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ كَتَمَ عِلْماً مِمَّا يَنْفَعُ اللّهُ بِهِ فِي أمْرِ النّاسِ، أمْرِ الدِّينِ؛ ألْجَمَهُ اللّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ«.في إسناده محمد بن داب. كذبه أبو زرعة وغيره، ونُسِب إلى الوضع .

85. (265) (6072)- Ebu Saidi'l-Hudrî anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdularki: "Kim insanların dinî işlerinde Allah'ın faydalı kıldığı bir ilmi gizlerse, Allah, kıyamet günü onu ateşten bir gem ile gemler." [136]

TAHARET BÖLÜMÜ

* ABDEST VE GUSÜLDE KULLANILACAK SU MİKTARI

ـ86 ـ6073 ـ270ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الصَّبَّاحِ، وَعَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ؛ قَالاَ: ثَنَا بَكْرُ بْنُ يَحْيى ابنِ زَبَّانَ. ثَنَا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَقِيلِ بْنِ أبِي طَالِبٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »يُجْزِئُ مِنَ الْوُضُوءِ مُدٌّ، وَمِنَ الْغُسْلِ صَاعٌ« فَقَالَ رَجُلٌ: يُجْزِئُنَا. فَقَالَ: قَدْ كَانَ يُجْزِئُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ، وَأكْثَرُ شَعَراً. يَعْنِى النَّبِىَّ #.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حبان ويزيد .

86. (270) (6073)- Abdullah İbnu Muhammed, babası tarikiyle dedesi Akil'den naklediyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Abdeste bir müdd, gusle de bir sa' su yeterlidir" buyurmuştu" dedi. Bunun üzerine orada bulunan bir zat Akil'e: "Bu kadar su bize yetmez" diye itiraz etti. Akil de: "Bu kadar su senden daha hayırlı, saçı da senden daha çok olan Zat'a yetti" diye cevap verdi. Burada kastettiği kimse Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) idi."[137]

AÇIKLAMA:

Daha önce de belirtildiği üzere Hanefîlere göre bir sa' 4 müddür. Şu halde abdest alınan miktarın dört misli su ile boy abdesti alınabilmektedir. Fazlası israf sayılmalıdır.[138]

* ABDESTSİZ NAMAZ MAKBUL DEGİL

ـ87 ـ6074 ـ273ـ حَدّثَنَا سَهْلُ بْنُ أبِي سَهْلٍ. ثَنَا أبُو زُهَيْرٍ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ إسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبِي حَبِيبٍ، عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ،
عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: » يَقْبَلُ اللّهُ صَةً بِغَيْرِ طُهُورٍ، وَ صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ«.في الزوائد: حديث أنس إسناده ضعيف لضعف التابعيِّ. وقد تفرد يزيد بالرواية عنه فهو مجهول .

87. (273) (6074)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı şöyle derken işittim: "Allah, temizlik olmadan namazı, çalınan maldan da sadakayı kabul etmez." [139]

*** ABDESTİ MUHAFAZA**

ـ88 ـ6075 ـ277ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »اسْتَقِيمُوا وَلَنْ تُحْصُوا. وَاعْلَمُوا أنَّ خَيْرَ أعْمَالِكُمُ الصَّةَ. وَ يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِّ مُؤْمِنٌ«.في الزوائد: رجال إسناده ثقات أثبات. إ أن فيه انقطاعاً بين سالم وثوبان. ولكن أخرجه الدارميّ وابن حبان في صحيحه، من طريق ثوبان متص .

88. (277) (6075)- Hz. Sevban (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Her hususta dosdoğru istikamet üzere olun; meyletmeyin. Ama buna güç yetiremezsiniz. Öyleyse bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. Kamil mü'minden başkası abdesti (hakkı ile) muhafaza edemez."[140]

ـ89 ـ6076 ـ279ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ. ثَنَا يَحْيى بْنُ أَيُّوبَ. حَدّثَنِي إسْحَاقَ ابْنُ أسِيدٍ، عَنْ أَبِي حَفْص الدِّمَشْقِيّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، يَرْفَعُ الْحَدِيثَ؛ قَالَ: »اسْتَقِيمُوا. وَنِعِمَّا إنِ اسْتَقَمْتُمْ. وَخَيْرُ أعْمَالِكُمُ الصَّةُ. وَ يُحَافِظُ عَلى الْوُضُوءِ اِّ مُؤْمِنٌ«. في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف التابع.

89. (279) (6076)- Ebu Ümame (radıyallahu anh), Resulullah'tan naklen anlatmıştır: "İstikamet üzere olun! İstikamet üzere olsanız, bu ne iyidir! Amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti ancak kâmil mü'minler (hakkıyla) muhafaza ederler."[141]

AÇIKLAMA:

Abdestin muhafaza edilmesini alimler iki şekilde anlamışlardır: 1- Namaz vakitlerinde abdestli olmak, namaza hazırlıklı bulunmak. 2- Namaz vaktinde ve dışında devamlı abdestli olmak.Her iki manayı destekleyen rivayetler mevcuttur. Abdesti muhafazadan, "isbağ" yani birçok hadiste beyan edilen hakkını vere vere alınan abdesti de anlamamız mümkündür.[142]

*** TEMİZLİGİN SEVABI**

ـ90 ـ6077 ـ284ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى النَّيْسَابُورِيُّ. ثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، هِشَامُ بْنُ عَبْدَالْمَلِكِ. ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ؛ أنَّ عَبْدَاللّهِ

بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّهِ! كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ تَرَ مِنْ أمَّتِكَ؟ قَالَ: »غُرٌّ مُحَجَّلُونَ. بُلقٌ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ«.قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ: حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ. ثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ. فَذَكَرَ مِثْلَهُ.في الزوائد: أصل هذا الحديث في الصحيحين من حديث أبي هريرة وحذيفة. وهذا حديث حسن. وحماد هو ابن سلمة. وعاصم هو ابن أبي النجود، كوفيّ صدوق، في حفظه شئ .

90. (284) (6077)- Abdullah İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü denildi. Ümmetinden, görmediğin kimseleri (kıyamet günü) nasıl tanıyacaksın?" Şu cevabı verdi: "Ümmetim, abdest sebebiyle alınlarında nur, kollarında nur, ayaklarında nur taşıyacaklar (bu nurla onları tanıyacağım)."[143]

ـ91 ـ6078 ـ285ـ حَدّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ إبْرَاهِيمَ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا اْ'وْزَاعِيُّ. ثَنَا يَحْيى ابْنَ أبِي كَثِيرٍ. حَدّثَنِي مُحَمّدُ بْنُ إبْرَاهِيمَ. حَدّثَنِي شَقِيقُ بْنُ سَلَمَةَ. حَدّثَنِي حُمْرَانُ مَوْلَى عُثْمَانَ ابْنِ عَفَّانَ؛ قَالَ: رَأيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفّانَ قَاعِداً فِى الْمَقَاعِدِ. فَدَعَا بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ. ثُمَّ قَالَ: رَأيْتُ رَسُولَ اللّهِ # فِي مَقْعَدي هَذَا تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذا. ثُمَّ قَالَ: »مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ« وَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »وَ تَغْتَرُّوا«.حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُالْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبٍ. ثَنَا اْ'وْزَاعِيُّ. حَدّثَنِي يَحْيى. حَدّثَنِي مُحَمّدُ بْنُ إبْرَاهِيمَ. حَدّثَنِي عِيسى بْنُ طَلْحَةَ. حَدَّثَنِي حُمْرَانُ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيَّ # نَحْوَهُ.في الزوائد: الحديث في مسلم خ قوله »و تغتروا«

91. (285) (6078)- Humran Mevla Osman İbni Affan (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Osman İbnu Affan'ı oturma yerlerine otururken gördüm. Abdest suyu istedi ve abdest aldı. Sonra da: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı oturduğum şu yerde oturmuş, benim şu abdestim gibi abdest aldığını gördüm. Abdestten sonra şöyle demişti: "Kim şu abdestim gibi abdest alırsa, geçmiş (küçük) günahları affedilir."Resulullah sonra şunu ilave etti: "Sakın gurura düşmeyiniz."[144]

*** MİSVAK**

ـ92 ـ6079 ـ289ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ شُعَيْبٍ.ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أبِي الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أبِي أمَامَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »تَسَوَّكُوا. فَإنَّ السِّوَاكَ مِطْهَرَةٌ لِلْفَمِ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ. مَا جَاءَنِي جِبْرِيلُ اِّ أوْصَانِي بِالسِّوَاكِ. حَتّى لَقَدْ خَشِيتُ أنْ يُفْرَضَ عَلَيَّ وَعَلَى أمَّتِي. وَلَوْ أنِّي أخَافُ أنْ أشُقَّ عَلَى أمَّتِي
لَفَرَضْتُهُ لَهُمْ. وَإنِّي 'سْتَاكُ حَتّى لَقَدْ خَشِيتُ أنْ أحْفِيَ مَقَادِمَ فَمِي«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

92. (289) (6079)- Ebu Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Dişlerinizi misvaklayın. Çünkü misvak ağız için temizlik sebebidir, Allah'ın rızasına vesiledir. Cibril her gelişinde bana misvakı tavsiye etti; öyle ki bana ve ümmetime farz kılacağından korktum. Ümmetime zorluk veririm diye endişe etmeseydim bunu onlara farz kılardım. Ben öyle (ciddi) misvak kullanırım ki, öndeki dişlerimin (veya diş etlerimin) diplerinden kazınacağı endişesine kapılırım."[145]

ـ93 ـ6080 ـ291ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ. ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إبْرَاهِيمَ. ثَنَا بَحْرُ بْنُ كَنِيزٍ، عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ سَاجٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: إنَّ أفْوَاهَكُمْ طُرُقٌ لِلْقُرآنِ. فَطَيِّبُوهَا بِالسِّوَاكِ.في الزوائد: إسناده ضعيف .

93. (291) (6080)- Hz. Ali (radıyallahu anh) buyurmuştur ki: "Muhakkak ki ağızlarınız Kur'an'ın yollarıdır, onları misvakla temizleyin."[146]

*** HELA DUASI**

ـ94 ـ6081 ـ299ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا ابْنُ أبِي مَرْيَمَ. ثَنَا يَحْيى بْنُ أيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِاللّهِ ابْنِ زَحْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أبِي أمَامَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: « يَعْجِزْ أحَدُكُمْ، إذَا دَخَلَ مِرْفَقَةُ أنْ يَقُولَ: اللّهُمَّ إنِّي أعُوذُ بِكَ مِنَ الرِّجْسِ النَّجَسِ، الْخَبِيثِ الْمُخْبِثِ، الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ«.قالَ أبُو الْحَسَنِ: وَحَدّثَنَا أبُو حَاتِمٍ. ثَنَا ابْنُ أبِي مَرْيَمَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ. وَلَمْ يَقُلْ فِي حَدِيثِهِ: مِنَ الرِّجْسِ النَّجَسِ. إنَّمَا قَالَ: مِنَ الْخَبِيثِ الْمُخْبِثِ، الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.في الزوائد: إسناده ضعيف. قال ابن حبان: إذا اجتمع في إسناد خبرٍ عبيدُ اللّهِ بن زحْر وعليّ بن يزيد والقاسم، فذاك مما عملته أيديهم ا ه .

94. (299) (6081)- Ebu Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden biri, helaya girince sakın şu duayı okumaktan aciz olmasın: "Allahümme innî eûzu bike mine'rricsi'nnecesi elhabîsi'lmuhbisi, eşşeytani'rracîmi (Allahım, ben pis, necis, habis ve muhbis olan şeytan-ı racimden sana sığınırım."[147]

ـ95 ـ6082 ـ301ـ حَدّثَنَا هرُونُ بْنُ إسْحَاقَ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ إسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلمٍ، عَنِ الْحَسَنِ وَقَتَادَةَ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيّ#، إذَا خَرَجَ مِنَ الْخَءِ قَالَ: »الْحَمْدُ للّهِ الّذِي أذْهَبَ عَنِّي ا'ذَى وَعَافَانِي«.)عن إسماعيل بن مسلم(في الزوائد: هو متفق على تضعيفه. والحديث بهذا اللفظ غير ثابت ا ه .

95. (301) (6082)- Enes İbnu Malik anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) heladan çıkınca "Benden ezayı giderip afiyet veren Allah'a hamdolsun!" derdi."[148]

*** OTURARAK BEVL**

ـ96 ـ6083 ـ308ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ. ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَبْدِالكَرِيمِ ابْنُ أبِي أُمَيَّةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ؛ قَالَ: رَآنِي رَسُولُ اللّهِ # وَأنَا أبُولُ قَائِماً. فقَالَ: »يَا عُمَرُ! َ تَبُلْ قَائِماً« فَمَا بُلْتُ قَائِماً، بَعْدُ.)قوله عن عبدالكريم(في الزوائد: متفق على تضعيفه.

96. (308) (6083)- Hz. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ben ayakta akıtırken Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) beni gördü ve: "Ey Ömer! Ayakta akıtma!" buyurdu. Ondan sonra bir daha ayakta akıtmadım."[149]

ـ97 ـ6084 ـ309ـ حَدّثَنَا يَحْيى بْنُ الْفَضْلِ. ثَنَا أبُو عَامِرٍ. ثَنَا عَدِيُّ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ أبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: نَهى رَسُولُ اللّهِ # أنْ يَبُولَ قَائِماً.سَمِعْتُ مُحَمّدَ بْنُ يَزِيدَ، أبَا عَبْدِاللّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أحْمَدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمنِ الْمَخْزُومِيَّ يَقُولُ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ)في حدِيثِ عَائِشَةَ: أنَا رَأيْتُهُ يَبُولُ قَاعِداً(قَالَ: الرَّجُلُ أعْلَمُ بهذَا مِنْهَا.قَالَ أحْمَدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ: وَكانَ مِنْ شَأنِ الْعَرِبِ الْبَوْلُ قَائِماً. أَ تَرَاهُ، فِى حَدِيثِ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ حَسَنَةَ يَقُولُ: قَعَدَ يَبُولُ كَمَا تَبُولُ الْمَرْأةُ؟)ثَنَا عَدى بن الفضل(في الزوائد اتفقوا على ضعفه .

97. (309) (6084)- Hz. Cabir İbnu Abdillah anlatıyor "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ayakta akıtmayı yasakladı. Muhammed İbnu Yezid Ebu Abdillah'ı dinledim, diyordu ki: "Ahmed İbnu Abdirrahman el-Mahzûmî'yi işittim, diyordu ki: "Süfyanu's-Sevrî, Hz. Aişe'den rivayet edilen "Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı ayakta akıtırken gördüm" hadisi hakkında: "Bu işi erkek, Hz. Aişe'den daha iyi bilir" dedi.[150]

AÇIKLAMA:

Ayakta akıtma caiz mi değil mi münakaşa edilmiştir. Çünkü cevazına işaret eden rivayetler de vardır. Netice olarak şu söylenebilir: Hanefî ve Şafiî fakihler, şer'î bir mazeret olmadıkça ayakta su dökmenin tenzihen mekruh olduğunu söylerler. Ancak Hz. Ömer, İbnu Ömer, Zeyd İbnu Sabit, Said İbnu'l-Müseyyeb, İbnu Sirin, İbrahim Nehaî, Şa'bî, Ahmed İbnu Hanbel ayakta akıtmanın mekruh olmadığına, caiz olduğuna hükmederler. İmam Malik de sıçrama endişesi yoksa mekruh değildir demiştir. [151]

*** HELA ADABI**

ـ98 ـ6085 ـ317ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ رُمْحٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبِي حَبِيبٍ؛ أنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيِّ، يَقُولُ: أنَا أوَّلُ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ # يَقُولُ: » يَبُولَنَّ أحَدُكُمْ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ« وَأنَا أوَّلُ مَنْ حَدّثَ النَّاسَ بذلِكَ.في الزوائد: إسناده صحيح. وحكم بصحته جماعة .

98. (317) (6085)- Abdullah İbnu'l-Haris İbni Cez' ez-Zübeydî anlatıyor: "Ben Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "Sizden kimse kıbleye dönük halde akıtmasın" sözünü ilk işiten kimseyim. Bunu insanlara ilk söyleyen de benim" dediğini işittim."[152]

ـ99 ـ6086 ـ319ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بَلٍ. حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ يَحْيى الْمَازِنِيُّ، عَنْ أبِي زَيْدٍ مَوْلَى الثَّعْلَبِيِّنَ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ أبِي مَعْقِلٍ ا ُسَدِيِّ، وَقَدْ صَحِبَ النَّبِيَّ #، قَالَ: نَهى رَسُولُ اللّهِ # أنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَتَيْنِ بِغَائِطٍ أوْ بِبَوْلٍ.قيل: أبو زيد مجهول الحال. فالحديث ضعيف به .

99. (319) (6086)- Ma'kıl İbnu Ebi Ma'kıl el-Esedî (radıyallahu anh) -ki Resulullah'a arkadaşlık yapmıştı- anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) büyük veya küçük abdest sırasında iki kıbleye yönelmemizi yasakladı."[153]

ـ100 ـ6087 ـ320ـ حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ. حَدَّثَنِي أبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ؛ أنَّهُ شَهِدَ عَلى رَسُولِ اللّهِ # أنَّهُ نَهى أنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ أوْ بِبَوْلٍ.في الزوائد: هذا الحديث والحديث اŒتي، في إسنادهما ابن لهيعة.

100. (320) (6087)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlattığına göre, kendisi, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, büyük veya küçük abdest bozarken kıbleye yönelmeyi yasakladığına şahid olmuştur."[154]

ـ101 ـ6088 ـ321ـ قَالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: وَحَدَّثَنَا أبُو سَعْدٍ، عُمَيْرُ بْنُ مِرْدَاسٍ الدَّوْنَقِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ إبْرَاهِيمَ، أبُو يَحْيى الْبَصْرِيُّ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أبِي الزُّبيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ أنَّهُ سَمِعَ أبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: إنَّ رَسُولَ اللّهِ # نَهَانِي أنْ أشْرَبَ قَائِماً، وَأنْ أبُولَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ.في الزوائد: في إسناده ابن لهيعة .

101. (321) (6088)- Hz. Cabir (radıyallahu anh), Ebu Saidi'l-Hudrî'nin: "Resulullah, beni ayakta, su içmekten ve kıbleye dönük olarak akıtmaktan yasakladı" dediğini işitmiştir.[155]

ـ102 ـ6089 ـ324ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيّ بْنُ مُحَمّدٍ. قَاَ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أبِي الصَّلْتِ، عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: ذُكِرَ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ # قَوْمٌ يَكْرَهُونَ أنْ يَسْتَقْبِلُوا بِفُرُوجِهِمُ الْقِبْلَةَ. فَقَالَ: »أرَاهُمْ قَدْ فَعَلُوهَا. اسْتَقْبِلُوا بِمَقْعَدَتِي الْقِبْلَةَ«.قَالَ أبُو الْحَسَنِ الْقَطَّان: حَدّثَنَا يَحْيى بْنُ عُبَيْدٍ. ثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أبِي الصَّلْتِ، مِثْلَهُ.قال النوويّ في المجموع: إسناده حسن، رجاله ثقات معروفون .

102. (324) (6089)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanında, fercleriyle kıbleye yönelmekten hoşlanmayan bazı kimseler zikredilmişti, şöyle buyurdular:"Bunların öyle yaptıklarını sanıyorum. Benim abdest bozmak üzere oturduğum yeri kıbleye çevirin." [156]

ـ103 ـ6090 ـ325ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ. ثَنَا أبِي؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمّدَ بْنَ إسْحَاقَ، عَنْ أبَانِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: نَهى رَسُولُ اللّهِ # أنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِبَوْلٍ. فَرَأيْتُهُ، قَبْلَ أنْ يُقْبَضَ بِعَامٍ، يَسْتَقْبِلُهَا.َحديث جابر هذا، قد حسّنه الترمذي .

103. (325) (6090)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), akıtırken kıbleye yönelmemizi yasaklamıştı. Ancak, vefatından bir yıl kadar önce ben onun kıbleye karşı akıttığını gördüm."[157]

AÇIKLAMA:

Şarihler gerek büyük, gerek küçük abdest bozarken kıbleye yönelme yasağının açık araziye mahsus olduğunu, ev içinde böyle bir yasağın olmadığını söylerler. Nitekim, mü'minleri bu hususta ikna için 102 numaralı hadiste görüldüğü üzere Aleyhissalâtu vesselâm, evdeki hela taşının kıble istikametine çevrilmesini söylemiştir."[158]

*** İSTİBRA**

ـ104 ـ6091 ـ326ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ ح وَحَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: ثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عِيسى بْنِ يَزْدَادَ الْيَمَانِيِّ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا بَالَ أحَدُكُمْ فَلْيَنْتُرْ ذَكَرَهُ ثَثَ مَرَّاتٍ«. قَالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ. ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ. ثَنَا زَمْعَةُ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.في الزوائد: يزداد ويقال له ازداد، يصح له صحبة وزمعة ضعيف .

104. (326) (6091)- İsa İbnu Yezdad el-Yemânî babasından naklen diyor ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Biriniz akıtınca, erkeklik uzvunu üç sefer çeksin." [159]

AÇIKLAMA:

Bu tavsiye istibra için yapılmıştır. Yani küçük abdest bozduktan sonra idrar borusundaki akıntının kesilmesi gereklidir. Bu, şahsa, şahsın yaşına göre değişen usullerle tahakkuk eder. Biraz beklemek, öksürmek, bir müddet yürümek, hadiste gelen tavsiyeye uymak, bu usullerden birkaçıdır. İstibra yapılmadan abdest alınır, sonra da bir sızıntı -az da olsa- meydana gelse abdest bozulur. İstibra ameliyesi daha ziyade erkeklere mahsustur." [160]

*** YOLA ABDEST BOZULMAZ**

ـ105 ـ6092 ـ328ـ حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ؛ أَنَّ أبَا سَعِيدٍ الْحِمْيَرِيّ حَدّثَهُ، قَالَ: كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يَتَحَدَّثُ بِمَا لَمْ يَسْمَعْ أصْحَابُ رَسُولِ اللّهِ # وَيَسْكُتُ عَمَّا سَمِعُوا. فَبَلَغَ عَبْدَ اللّهِ بْنَ عَمْرٍو مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ. فَقَالَ: واللّهِ! مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ هذَا. وَأوْشَك مُعَاذٌ أنْ يَفْتِنَكُمْ في الْخَءِ. فَبَلَغَ ذلِكَ مُعَاذاً. فَلَقِيَهُ. فَقَالَ مُعَاذٌ: يَا عَبْدَ اللّهِ بْنَ عَمْرٍ! إنَّ التَّكْذِيبَ بِحَديثٍ عَنْ رَسُولِ اللّهِ # نِفَاقٌ، وإنّمَا إثْمُهُ عَلَى مَنْ قَالَهُ. لَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »اتَّقُوا الْمَعِنَ الثَّثَ: الْبَرَازَ فِي الْمَوَارِدِ، والظِّلِّ، وَقَارِعَةِ الطَّرِيقِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. ومتن الحديث قد أخرجه أبو داود من طريق آخر .

105. (328) (6092)- Ebu Said el-Hımyerî rahimehullah anlatıyor: "Muaz İbnu Cebel (radıyallahu anh), Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)' ın ashabınca işitilmemiş şeyler rivayet ediyor, onların işittiği (birçok) şeylerde de sükut edyordu. Abdullah İbnu Amr (radıyallahu anhümâ)'a onun rivayet ettiği bir hadis ulaşmıştı ki:"Allah'a yemin olsun! Ben, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın bunu söylediğini işitmedim. Muaz'ın, kaza-i hacet hususunda sizi yakında fitneye atmasından korkarım!" dedi. Onun bu sözü Muaz'a ulaştı (ve bir gün) Abdullah'la karşılaştı. Muaz:
"Ey Abdullah İbnu Ömer! Şurası muhakkak ki, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'dan gelen bir hadisi tekzib etmek nifaktır. Bunun günahı da bunu söyleyenedir. Ben, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini kesinlikle dinlemiştim: "Lanete sebep olan şu üç şeyden kaçının: Suyun geldiği yollara, (halkın istifade ettiği) gölgelere, yolların üstüne abdest bozmak." [161]

ـ106 ـ6093 ـ329ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَمْرُو بْنُ أبِي سَلَمَةَ، عَنْ زُهَيْرٍ؛ قَالَ: قَالَ سَالِمٌ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ: ثَنَا جَابِرُ بْنُ عِبْدِاللّهِ؛ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إيَّاكُمْ وَالتَّعْرِيسَ عَلى جَوَادِّ الطّرِيقِ، وَالصَّةَ عَلَيْهَا. فإنَّهَا مَأوَى الْحَيَّاتِ وَالسِّبَاعِ. وَقَضَاءَ الْحَاجَةِ عَلَيْهَا، فإنَّهَا مِنَ الْمَعِنِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف .

106. (329) (6093)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyururlar ki: "Geceleyin yolların üzerine yatmaktan, oralarda namaz kılmaktan sakının. Çünkü yolların üstü yılanların ve vahşi hayvanların sığınağıdır. Yoların üzerine abdest bozmaktan da sakının. Çünkü, bu lanet vesilesidir."[162]

ـ107 ـ6094 ـ330ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ قُرَّةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ النَّبِيَّ # نَهى أنْ يُصَلَّي عَلى قَارِعَةِ الطَّرِيقِ، أوْ يُضْرَبَ الْخَءُ عَلَيْهَا، أوْ يُبَالَ فِيهَا.في الزوائد: إسناده ضعيف. ولكن المتن له شواهد صحيحة .

107. (330) (6094)- Salim (radıyallahu anh) babasından naklen anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) yol ortasında namaz kılmayı, oralarda büyük veya küçük abdest bozmayı yasakladı."[163]

*** HELADA GÖZÜKMEMEK**

ـ108 ـ6095 ـ332ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيِّ، عَنْ أنَسٍ؛
قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ # فِي سَفَرٍ. فَتَنَحَّى لِحَاجَتِهِ، ثُمَّ جَاءَ فَدَعَا بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ.في الزوائد: إسناده ضعيف .

108. (332) (6095)- Hz.Enes İbnu Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir seferde Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraberdim. Abdest bozmak üzere uzaklaştı. Sonra geldi. Su istedi ve abdest aldı."[164]

ـ109 ـ6096 ـ339ـ حَدّثَنَا عَلِيّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ ا‘عْمَشِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ يَعْلى ابْنِ مُرَّةَ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ # فِى سَفَرٍ. فَأرَادَ أنْ يَقْضِيَ حَاجَتَهُ. فَقَالَ لِي: »ائْتِ تِلْكَ ا‘شَاءَتَيْنِ«)قَالَ وكِيعٌ: يَعْنِي النَّخْلَ الصِّغَارَ(. »فَقُلْ لَهُمَا: إنَّ رَسُولَ اللّهِ # يَأمُرُكُمَا أنْ تَجْتَمِعَا«. فَاجْتَمَعَتَا. فَاسْتَتَرَ بِهِمَا. فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ قَالَ لِي: »ائْتِهِمَا، فَقُلْ لَهُمَا: لِتَرْجِعْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْكُمَا إلى مَكَانِهَا« فَقُلْتُ لَهُمَا. فَرَجَعَتَا.في الزوائد: له شاهد من حديث أنس ومن حديث ابن عمر. رواهما الترمذي في الجامع .

109. (339) (6096)- Ya'la İbnu Mürre, babasından naklen anlatıyor: "Ben bir seferde Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la beraberdim. Bir ara kazayı hacette bulunmak istedi. Bana dedi ki: "Şu iki bodur hurmayı bana getir ve onlara: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) sizin (sütre olmak üzere biraraya gelmenizi emrediyor!" de!" buyurdular. (Ben de dediğini yaptım), onlar hemen toplandılar. Aleyhissalâtu vesselâm onları sütre olarak kullanıp, kazayı hacetini yaptı. Sonra bana:"Ağaçların yanlarına var ve onlara: "Herbiriniz eski yerine gitsin!" de!" buyurdular. Ben emri onlara ulaştırdım. Onlar da yerlerine döndüler."[165]

ـ110 ـ6097 ـ341ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ خُوَيْلِدٍ. حَدّثَنِي حَفْصُ بْنُ عَبْدِاللّهِ. حَدّثَنِي إبْرَاهِيمُ ابْنُ طَهْمَانَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛
قَالَ: عَدَلَ رَسُولُ اللّهِ # إلى الشِّعْبِ فَبَالَ. حَتّى أَنِّي آوِى لَهُ مِنْ فَكِّ وَرِكَيْهِ حِينَ بَالَ.في الزوائد: إسناده ضعيف. قال البخاريّ: محمد بن ذكوان منكر الحديث. وذكره ابن حبان في الثقات ثم أعاده في الضعفاء. وقال: سقط احتجاج به. وضعفه النسائي والدارقطنيّ .

110. (341) (6097)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir defasında dağ yoluna saparak küçük abdest bozdu. Abdest bozarken, (yere yaklaşarak nazarlara ve sıçrantılara karşı ihtiyat maksadıyla bacaklarını öyle açtı ki) uyluk kemikleri yerlerinden ayrılacak diye içimden ona acıma geçti."[166]

*** DURGUN SUYA AKITMAMALI**

ـ111 ـ6098 ـ345ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ. ثَنَا يَحْيى بْنُ حَمْزَةَ. ثَنَا ابْنُ أبِي فَرْوَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: « َ يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فى الْمَاءِ الّنَاقِعِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. ابن أبي فروة اسمه إسحاق. متفق على تركه. وأصله في الصحيحين بلفظ »الماء الدائم« .

111. (345) (6098)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden kimse (akar olmayan) durgun suya küçük abdestini bozmasın." [167]

AÇIKLAMA:

Nevevî'de gelen açıklamaya göre, su içerisine büyük veya küçük abdest bozmak, suyun durumuna göre haram veya mekruh hükmünü almaktadır: Su akıyor ve çok ise mekruhtur, azsa muhtar görüşe göre haramdır. Su durgun ve çok ise yine haram değildir. Durgun ve az ise muhtar görüşe göre haramdır.Suda büyük abdest bozmak da küçük abdest bozmak gibidir, suyu kirletme

yönüyle aynı hükme tabidirler. Su dışında bir kaba abdest bozup suyun içine atmak da, suyun içine abdest bozma gibidir. Su kirlenmiş olur, bu kirlilikten haberi olmayanlar bunu kullanabileceğinden bu yasaklanmıştır. Usulcülere göre "yasaklama" haram ifade eder.İslam'ın bu yasağına uyulduğu takdirde nehirler ve denizler kirlenmekten korunmuş olur. Az yukarıda (6089 numaralı hadiste) geçtiği üzere, suyun geçtiği yollar üzerine abdest bozmak dahi yasaklanmıştır. Bütün bu yasakları suların kirlenmeye karşı korunma tedbirleri olarak değerlendirmemiz gerekir."Resulullah'ın hadislerinden hareketle, günümüzde ortaya çıkan kimyevî kirleticilere de yasağın teşmili gerekir. Bu yasaklara riayetsizlik bugün birçok kıyı ve körfezlerimizi, hatta kocaman Marmara denizimizi kirletmiştir."[168]

*** SİDİK SIÇRANTISI**

ـ112 ـ6099 ـ348ـ حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ ا'عْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: «أَكْثَرُ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنَ الْبَوْلِ«.في الزوائد: إسناده صحيح، وله شواهد .

112. (348) (6099)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kabir azabının çoğu sidik sebebiyledir."[169]

*** BEVLEDENE (AKITANA) SELAM VERİLMEZ**

ـ113 ـ6100 ـ351ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلِيّ. ثَنَا ا'وْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ # وَهُوَ يَبُولُ. فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ. فَلَمَّا فَرَغَ، ضَرَبَ بِكَفَّيْهِ ا'رْضَ فَتَيَمَّمَ، ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّمَ.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف مسلمة بن عليّ.وقال البخاري: وأبو زرعة منكر الحديث.وقال الحاكم: يروي عن ا'وزاعيّ وغيره، المنكرات والموضوعات.وقال السنديّ: لكن الحديث جاء من رواية أبى الجهيم وابن عمر. رواه أبو داود في باب التيمم.

113. (351) (6100)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir adam, Resulullah bevlederken, yanından geçti ve selam verdi. Aleyhissalâtu vesselâm, selamına karşılık vermedi. İşi bitince, ellerini yere vurup teyemmüm etti, sonra selama mukabelede bulundu."[170]

ـ114 ـ6101 ـ352ـ حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عِيسى بْنُ يُونُسَ، عَنْ هَاشِمِ بْنِ الْبَرِيدِ، عَنْ عَبْدِاللّهِ ابْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ أَنَّ رَجًُ مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ # وَهُوَ يَبُولُ. فَسَلَّمَ عَلَيْهِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّهِ #: «إِذَا رَأَيْتَنِي عَلى مِثْلِ هذِهِ الْحَالَةِ فَ تُسَلِّمْ عَلَيَّ. فَإِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ ذلِكَ، لَمْ أَرُدَّ عَلَيْكَ«.في الزوائد: إسناده. فإن سويدا لم ينفرد به .

114. (352) (6101)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) küçük abdest bozmakta iken bir adam yanına geldi ve selam verdi. Resulullah ona: "Beni bu halde görünce selam verme! Zira sen bu durumda selam da versen ben senin selamına mukabele etmem!" buyurdular."[171]

*** SU İE İSTİNCA**

ـ115 ـ6102 ـ355ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عُتْبَةُ بْنُ أبِي حَكِيمٍ. حَدّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ، أبُو سُفْيَانَ. قَالَ: حَدّثَنِي أبُو أيُّوبَ ا'نْصَارِيُّ، وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِاللّهِ، وَأنَسُ بْنُ مَالِكَ، أنَّ هذِهِ اŒيَةَ نَزَلَتْ: فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللّهُ يُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ)ـ9 ! سورة التوبة! اŒية: ـ108(قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »يَا مَعْشَرَ ا'نْصَارِ! إنَّ اللّهَ قَدْ أثْنى عَلَيْكُمْ فِى الطُّهُورِ. فَمَا طُهُورُكُمْ؟ قَالُوا: نَتَوضَّأُ لِلصَّةِ وَنَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ وَنَسْتَنْجِى بِالْمَاءِ. قَالَ: »فَهُوَ ذاكَ. فَعَلَيْكُمُوهُ«.في الزوائد: عتبة بن أبى حكيم، ضعيف. وطلحة لم يدرك أبا أيوب.

115. (355) (6102)- Ebu Süfyan (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bana Ebu Eyyub el-Ensarî, Cabir İbnu Abdillah, Enes İbnu Malik haber verdiler ki, Tevbe suresinin 108. ayeti -ki meal-i şerifi şöyledir: "Orada maddî ve manevî pisliklerden temizlenmeyi seven kimseler vardır. Allah da çokca temizlenenleri sever"- nazil olduğu vakit Resulullah: "Ey Ensar cemaati! Allah sizi temizlik hususunda övmektedir, (bu övgüye sebep olan) temizliğiniz nedir?" diye sordular. Onlar da:"Biz namaz için abdest alırız, cünüblüğe karşı yıkanırız, su ile de istinca yaparız!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Övgü işte bunun için! Buna devam edin!" buyurdular."[172]

ـ116 ـ6103 ـ356ـ حَدّثَنَا عَليُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ، عَنْ أبِي الصِّدِّيقِ النَّاجِي، عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # كَانَ يَغْسِلُ مَقْعَدَتَهُ ثَثاً. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: فَعَلْنَاهُ فَوَجَدْنَاهُ دَوَاءً وَطُهُوراً.قَالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ. ثَنَا أبُو حَاتِمٍ، وَإبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ. قَاَ: ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ. ثَنَا شَرِيكٌ، نَحْوَهُ.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف زيد العميّ. وجابر الجعفيّ، وإن وثقه شعبة وسفيان الثوريّ، فقد كذبه أيوب السختيانيّ .

116. (356) (6103)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) demiştir ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) makadını üç sefer yıkardı." İbnu Ömer de şöyle demiştir: "Bunu biz de yaptık ve makadı su ile yıkamayı bir şifa ve temizlik vasıtası bulduk."[173]

AÇIKLAMA:

Bu hadisler, büyük abdest bozduktan sonra makadın su ile yıkanmasını irşad buyurmaktadır. Önceki rivayette, bu hususa teşvik eden ayetin nüzul sebebi belirtilmektedir. Bazı rivayetlerde ayetin, takva üzere bina edilen ilk mescidin kurulduğu yer olan Kuba halkı hakkında nazil olduğu tasrih edilir.Büyük abdestten sonra makadın yıkanması farz değildir, ancak fevkalâde ehemmiyetle teşvik edilen bir sünnettir. Yıkanmaması namaza mani değildir. [174]

*** KAPLARIN ÖRTÜLMESİ**

ـ117 ـ6104 ـ361ـ حَدّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، وَيَحْيى بْنُ حَكِيمٍ. قَاَ: ثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ أبِي حَفْصَةَ. ثَنَا حَرِيشُ بْنُ الْخِرِّيتِ. أنَا ابْنُ أبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كُنْتُ أصْنَعُ لِرَسُولِ اللّهِ # ثَثَةَ آنِيَةٍ مِنَ اللَّيْلِ مُخَمَّرَةً: إنَاءً لِطَهُورِهِ، وَإنَاءً لِسِوَاكِهِ، وَإنَاءٍ لِشَرَابِهِ.في الزوائد: ضعيف. تفاقهم على ضعف حريش بن الخريت .

117. (361) (6104)- Hz. Aişe anlatıyor: "Ben Resulullah için geceleyin, üzeri örtülü üç kap hazırladım; birisi abdest için, birisi misvak için, biri de içmesi için."[175]

ـ118 ـ6105 ـ362ـ حَدّثَنَا أبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا مُطَهَّرُ بْنُ الْهَيْثَمِ. ثَنَا عَلْقَمَةَ بْنُ أبِي جَمْرَةَ الضُّبَعِيُّ، عَنْ أبِيهِ أبِي جَمْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # َ يَكِلُ طُهُورَهُ إلى أحَدٍ؛ وَ صَدَقَتَهُ الّتِي يَتَصَدَّقَ بِهَا، يَكُونُ هُوَ الَّذِى يَتَوَّهَا بِنَفْسِهِ.في الزوائد: إسناده ضعيف. لضعف مطهر بن الهيثم .

118. (362) (6105)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), ne abdest suyunu (hazırlama ve dökme işini) ne de sadaka dağıtma işini başkasına bırakmaz, bizzat yapardı."[176]

ـ119 ـ6106 ـ368ـ حَدّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ، وَإسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. قَاَ: ثَنَا يَحْيى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أبِي زَائِدَةَ، عَنْ حَارِثَةَ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كُنْتُ أتَوَضَّأُ أنَا وَرَسُولُ اللّهِ # مِنْ إنَاءٍ وَاحِدٍ، قَدْ أصَابَتْ مِنْهُ الْهِرَّةُ قَبْلَ ذلِكَ.في الزوائد: في إسناده حارثة بن أبي الرجال، ضعيف .

119. (368) (6106)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Ben ve Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ikimiz de tek bir kaptaki suda)n abdest alırdık. Bundan önce suya kedinin değdiği de olurdu." [177]

*** KEDİ ARTIGI İLE ABDEST**

ـ120 ـ6107 ـ369ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، يَعْنِى أبَا بَكْرٍ الْحَنَفِيَّ. ثَنَا عَبْدُالْرَّحْمنِ بْنُ أبِي الزِّنَادِ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أبِي سَلَمَةَ، عَنْ أبى هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »الْهِرَّةُ َ تَقْطَعُ الصَّةَ، ‘نَّهَا مِنْ مَتَاعِ الْبَيْتِ«.في الزوائد: رواه ابن خزيمة في صحيحه، والحاكم في المستدرك من حديث بندار، وهو محمد بن بشار .

120. (368) (6107)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "(Namaz kılanın önünden geçmekle) kedi namazı bozmaz. Çünkü o, evin (demirbaş) eşyasındandır."[178]

AÇIKLAMA:

Bazı hadislerde namaz kılanın önünden kadın, siyah köpek ve merkebin geçmesi halinde namazın bozulacağı ifade edilmiş ise de, İmam Ebu Hanife, Malik ve Şafii hazeratı, başka rivayetleri esas alarak hiçbir şeyin namazı bozmayacağını belirtmişlerdir. Sadedinde olduğumuz hadis, kediyi merkeb ve siyah köpekten ayırmış olmaktadır.[179]

*** KADININ ARTIGI İLE GUSÜL**

ـ121 ـ6108 ـ375ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ، عَنْ إسْرَائِيلَ، عَنْ أبِي إسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِىُّ # وَأهْلُهُ يَغْتَسِلُونَ مِنْ إنَاءٍ وَاحِدٍ. وَ يَغْتَسِلُ أحَدُهُمَا بِفَضْلِ صَاحِبِه. في الزوائد: إسناده ضعيف .

121. (375) (6108)- Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ve ehli, tek bir kapta yıkanıyorlardı. Onlardan biri, arkadaşının (guslettiği suyun) artığı ile yıkanmazdı."[180]

*** KADIN VE ERKEK AYNI KAPTAN GUSLEDER**

ـ122 ـ6109 ـ379ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْحَسَنِ ا‘سَدِيُّ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مَحَمّدِ بْنِ عَقيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # وَأزْوَاجُهُ يَغْتَسِلُونَ مِنْ أنَاءٍ وَاحِدٍ.في الزوائد: هذا إسناد حسن .

122. (379) (6109)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) ve zevceleri tek bir kaptan (su alarak) yıkanırlardı."[181]

*** NEBİZ İLE ABDEST**

ـ123 ـ6110 ـ384ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أبِيهِ. ح وَحَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أبي فَزَارَةَ الْعَبْسِىِّ، عَنْ أبِي زَيْدٍ، مَوْلي عَمْرِ بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ لَهُ، لَيْلَةَ الْجِنِّ: »عِنْدَكَ طَهُورٌ؟« قَالَ: َ. أِّ شَىْءٌ مِنْ نَبِيذٍ فِى إدَاوَةٍ. قَالَ »تَمْرَةٌ طَيِّبَةٌ وَمَاءٌ طَهُورٌ« فَتَوَضَّأ. هذَا حَدِيثُ وَكِيعٍ.مدار الحديث على »أبى زيد« وهو مجهول عند أهل الحديث، كما ذكره الترمذيّ وغيره .

123. (384) (6110)- Abdullah İbnu Mes'ud anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), bana, cin gecesi: "Yanında abdest alacak su var mı?" diye sormuştu. Ben: "Hayır, yok! Ancak bir kabın içinde bir miktar nebiz var" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Hurma temizdir, su da temizleyicidir!" buyurdu ve hemen onunla abdest aldı."[182]

AÇIKLAMA:

1- Cinler gecesinden murad, Resulullah daha hicret etmemiş iken, Mekke'nin Cehun adlı dağında, cinlerden bir grubla karşılaştığı gecedir. Bu mülâkata İbnu Mes'ud da katılmış, Resulullah'ın çizdiği bir daire içerisinde uzakta
Aleyhissalâtu vesselâm'ı beklemiştir. Sabaha doğru gelen Resulullah, sadedinde olduğumuz hadiste ifade edildiği üzere abdest suyu sormuş, su kabından nebiz yani hurma şırası çıkmıştır.
2- Hadis, şıra ile abdest almanın caiz olduğunu ifade etmekte. Halbuki, teyemmümle ilgili ayette "... Su bulamazsanız temiz toprakla teyemmüm edin..." (Maide 6) buyrularak mutlak su bulunmadığı takdirde teyemmüm yapılması emredilmektedir. Ayet Medine'de nazil olduğu için, hadisteki ruhsat neshedilmiştir. Dört mezhebin imamları, temiz olduğu kabul edilen gül suyu, hurma suyu gibi herçeşit şıra vs. ile abdest alınmayacağını beyanda ittifak etmiştir.[183]

ـ124 ـ6111 ـ385ـ حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَنُ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. ثَنَا قَيْسُ بْنُ الْحَجَّاجِ، عَنْ خَنَشٍ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ بْنِ مَسْعُودٍ، لَيْلَةَ الْجِنِّ: »مَعَكَ مَاءٌ؟« قَالَ: َ. أِّ نَبِيذاً في سَطِيحَةٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »تَمْرَةٌ طَيِّبَةٌ وَمَاءٌ طَهُورٌ. صُبَّ عَليَّ« قَالَ: فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ، فتَوَضَّأ بِهِ.حديث ابن عباس قد ترد به المصنف. في سنده ابن لهيعة وهو ضعيف .

124. (385) (6111)- Abdullah İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), cin gecesinde İbnu Mes'ud'a: "Yanında su var mı?" diye sordu. O: "Hayır su yok. Ancak bir tulumda nebiz var!" deyince Aleyhissalâtu vesselâm: "Hurma temizdir, su da temizleyicidir (binaenaleyh nebiz temizdir) bana dök (abdest alayım)" buyurdular."[184]

*** DENİZ SUYU İLE ABDEST**

ـ125 ـ6112 ـ387ـ حَدّثَنَا سَهْلُ بْنُ أبِي سَهْلٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ بُكَيْرٍ. حَدَّثَنِي اللّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةً، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ مَخْشِيٍّ، عَنِ ابْنِ الْفِرَاسِيّ؛ قَالَ: كُنْتُ أصِيدُ وَكَانَتْ لِي قِرْبَةٌ أجْعَلُ فِيهَا مَائِي. وَإنِّي تَوَضَّأْتُ بِمَاءِ الْبَحْرِ. فَذَكَرْتُ ذلِكَ لِرَسُولِ اللّهِ # فقَالَ: »هُوَ الطّهُورُ مَاؤُهُ. الْحِلُّ مَيْتَتُهُ«.في الزوائد: رجال هذا ا"سناد ثقات. إ أن مسلما لم يسمع من الفراسيّ. وإنما سمع من ابن الفراسىّ. و صحبة له. وإنما روى هذا الحديث عن أبيه. فالظاهر أنه سقط من هذا الطريق. ا ه السنديّ .

125. (387) (6112)- İbnu'l-Firâsî anlatıyor: "Ben ava çıkmıştım. Yanımda içine su koyduğum bir kırbam vardı. Deniz suyu ile abdest aldım. Durumu Aleyhissalâtu vesselâm' a sordum. Bana: "Denizin suyu temizdir, meytesi (ölüsü) de helaldir!" cevabını verdi."[185]

ـ126 ـ6113 ـ392ـ حَدّثَنَا كُرْدُوسُ بْنُ أبِي عَبْدِاللّهِ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَبْدُالْكَرِيمِ بْنُ رَوْحٍ. ثَنَا أبِي، رَوْحُ بْنُ عَنْبَسَةَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أبِي عَيَّاشٍ، مَوْلى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ أبِيهِ عَنْبَسَةَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدَّتِهِ، أُمِّ أبِيهِ، أُمِّ عَيَّاشٍ، وَكَانَتْ أمَةً لِرُقَيَّةَ بِنْتِ رَسُولِ اللّهِ #؛ قَالَتْ: كُنْتُ أُوَضِّئُ رَسُولَ اللّهِ #. أنَا قَائِمَةٌ وَهُوَ قَاعِدٌ.في الزوائد: إسناده مجهول. و»عبدالكريم« مختلف فيه .

126. (392) (6113)- Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın kızı Rukiye (radıyallahu anhâ)'nin cariyesi Ümmü Ayyaş (radıyallahu anhâ) demiştir ki: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) oturuyor olduğu halde ben kendim ayakta olduğum halde (gerekli hizmetleri yaparak) ona abdest aldırırdım."[186]

*** UYKUDAN UYANINCA EL YIKANIR**

ـ127 ـ6114 ـ394ـ حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ، وَجَابِرُ ابْنُ إسْمَاعِيلَ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا اسْتَيْقَظَ أحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَ يُدْخِلْ يَدَهُ فى ا"نَاءِ حَتّى يَغْسِلَهَا«.في الزوائد: إسناده صحيح على شرط مسلم.

127. (394) (6114)- Abdullah İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Biriniz uyanınca elini yıkamadıkça su kabına sokmasın." [187]

*** ABDESTTE BESMELE**

ـ128 ـ6115 ـ397ـ حَدّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ، مُحَمّدُ بْنُ اَعَءِ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ح وَحَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أبُو عَامِرٍ الْعَقَدِىُّ. ح وَحَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثَنَا أبُو أحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ. قَالُوا: ثَنَا كَثِيرُ ابْنُ زَيْدٍ، عَنْ رُبَيْحِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ أبِي سَعِيدٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ؛ أنَّ النَّبِيَّ #: قَالَ » َ وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللّهِ عَلَيْهِ«.في الزوائد: هذا حديث حسن .

128. (397) (6115)- Ebu Saîd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Üzerine besmele çekmeyenin abdesti yoktur."[188]

AÇIKLAMA:

Bu hadisin zahiri, abdest için besmele çekmenin farz olduğunu ifade etmektedir. Ancak, fukaha bu mevzuda gelen başka hadisleri de gözönüne alarak, bunun zahiriyle amel etmemiş, besmelenin abdestte sünnet olduğuna hükmetmiştir."[189]

ـ129 ـ6116 ـ400ـ حَدّثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ اِبْرَاهِيمَ. ثَنَا ابْنُ أبِي فَدَيْكٍ، عَنْ عَبْدِ الْمُهَيْمِنِ بْنِ عَبَّاسِ ابْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِىِّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ # قَالَ: » َ صَةَ لِمَنْ َ وُضُوءَ لَهُ. وَ وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللّهِ عَلَيْهِ. وَ صَةَ لِمَنْ َ يُصَلِّي عَلى النَّبِيِّ. وَ صَةَ لِمَنْ َ يُحِبُّ ا‘نْصَارَ«.قَالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: حَدّثَنَا أبُو حَاتِمٍ. ثَنَا عِيسى)عُبَيْسُ(بْنُ مَرْحُومٍ الْعَطَّارُ. ثَنَا عَبْدُالْمُهَيْمِنِ بْنُ عَبَّاسٍ فَذَكَرَ نَحْوَهُ.في الزوائد: ضعيف، تفاقهم على ضعف عبدالمهيمن.وقال السندىّ: لكن لم ينفرد به عبدالمهيمن، فقد تابعه عليه ابن أخى عبدالمهيمن. رواه الطبرانيّ في المعجم الكبير .

129. (400) (6116)- Sehl İbnu Sa'd es Saîdî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Abdesti olmayanın namazı yoktur. Abdest alırken Allah'ın ismini zikretmeyenin de abdesti yoktur. Resulullah'a salat (u selam) okumayanın da namazı yoktur. Keza Ensar'ı sevmeyenin de namazı yoktur."[190]

AÇIKLAMA:

1- Hadis, abdestsiz olarak farz, vacib, nafile hiçbir namazın kılınamayacağını, kılındığı takdirde kabul edilmeyeceğini ifade etmektedir. Ulema bu meselede ihtilaf etmez: Abdest alabilecek durumda olan bir kimsenin abdestsiz namaz kılmaması gerekir. Ancak, abdest almaya güç yetirememek, su bulamamak veya su olsa bile can tehlikesi ile suya gidememek, sağlığa suyun

zarar vermesi gibi hallerde teyemmüm abdestin yerine geçebilir.Teyemmümün ne şekilde olacağı hangi şartlarda caiz olacağı ilgili bahiste açıklandı.

2- Hadiste temas edilen diğer bir husus abdest sırasında Allah'ın zikridir. Allah'ın zikri besmele çekmekle tahakkuk edebileceği gibi, hamd ile de, kelime-i tevhid, kelime-i şehadetin söylenmesiyle de tahakkuk eder. Ancak, me'sur olarak, hadislerde bismillahi velhamdülillahi cümlesi, بِسْمِ اللّهِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُللّهِ عَلى دينِ اِسْمِ cümlesi tavsiye edilmiştir.Esasen, Resulullah başka hadislerinde her bir hayırlı ve meşru işin besmele veya hamdele ile başlamasını, aksi takdirde hayrının güdük kalacağını irşad buyurmuştur. Abdest gibi hayrı pek ziyade olan bir amelin besmele ile başlamasının ve abdest boyunca zikrullahın devam etmesinin ehemmiyetine elbette dikkat çekilecektir. Resulullah Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh)'ye şöyle buyurmuşlardır: "Ey Ebu Hureyre, abdest almak istediğin vakit بِاسْمِ اللّهِ وَالْحَمْدُللّهِ
"Allah'ın adıyla başlar, (bu hayrı müyesser kılan) Allah'a hamdederim" de. Zira böyle dersen, aldığın bu abdest bozuluncaya kadar, amelini yazmakla muvazzaf melekler, senin için sevap yazarlar."Abdest alırken besmele çekmemenin hayırda meydana getireceği "güdüklük"ü bir başka hadis şöyle açıklar: "Kim abdest alırken zikrullah da bulunursa bu, onun bütün bedenine bir temizlik sağlar. Kim de Allah'ın adını zikretmeden abdest alırsa, bu da onun sadece abdest uzuvlarına bir temizlik sağlar."

3- Hadis, zikrullah olmayan abdestin abdest sayılmayacağını da ifade etmektedir. Hadisin zahiri, her ne kadar böyle bir abdestin batıl olduğunu ifade etmekte ise de, alimler, başka rivayetlerde gelen tasrihata dayanarak bunu kemale hamletmişlerdir. Yani, "zikrullah olmayan abdest, kâmil, mükemmel bir abdest değildir" demişlerdir.Zahiriye mezhebi, zikrullahsız abdestin butlanına hükmetmiştir. Ahmed İbnu Hanbel ve diğer birkısım alimler, "zikrullahı bile bile terkedenin abdesti batıldır, unutarak terkedeninki batıl değildir" demiştir. Hanefîler, Şafiîler ve Malikîler ise, zikrullahın sünnet olduğunu söylemişlerdir. Bir görüşünde Ahmed İbnu Hanbel de böyle hükmetmiştir.Gusül, teyemmüm, abdest aynı hükme tabidir.[191]

*** TEK AVUÇ SU İLE MAZMAZA İSTİNŞAK**

ـ130 ـ6117 ـ404ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ، عَنْ عَلِيٍّ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأ فَمَضْمَضَ ثَثاً، وَاسْتَنْشَقَ ثَثاً، مِنْ كَفٍّ وَاحِدٍ.في الزوائد: رواه بان خزيمة وابن حبان في صحيحهما، من طريق خالد بن علقمة .

130. (404) (6117)- Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest aldı. Bu esnada bir avuç su ile üç kere mazmaza, üç kere istinşakta bulundu."[192]

AÇIKLAMA:

1- Mazmaza; suyu ağızda dolaştırarak ağzı yıkamaktır, istinşak ise burna su çekerek burnu yıkamaktır. Dilimize bu iki kelime de dinî tabir olarak girmiştir. İstinşak bazı hadislerde istinsar kelimesiyle de ifade edilmiştir. Mazmazanın kâmil manada gerçekleşmesi, suyun ağızda çalkalanmasına bağlı ise de, cumhur bunu şart koşmamıştır. Ağza alınan suyun dışarı atılması esastır.Sadedinde olduğumuz hadis, tek avuç su ile hem mazmaza hem de istinşakın üçer sefer yapıldığını ifade eder. Ancak her seferinde ayrı ayrı suyu avuçladığını ifade eden rivayetler de var. Keza ağıza bir kere, burna bir kere su verdiğini ifade eden rivayetler de mevcuttur. Aynî bu meselede geniş bir tahlille bir çok rivayetleri kaydeder. Mazmaza ve istinşakı başka tarzlarda tarif eden rivayetler de var. Şu halde abdestin bir teferruatı olan bu temizliği Aleyhissalâtu vesselâm şartlara ve zamana göre farklı şekillerde yapmış olmalıdır.Bu meselede Nevevî'nin şu özetlemesini kaydederek teferruata girmeyeceğiz: "Ağız ve buruna ne şekilde su alınırsa alınsın dinin gerekli kıldığı) mazmaza ve istinşak hasıl olur." Zikredilen ihtilaf en güzeli hakkındadır.

2- Mazmaza ve istinşakın hükmü gusül ve abdestte mezhepten mezhebe farklıdır.

***** Hanefîlere göre bunlar abdestte sünnet, gusülde farzdır. Zeyd İbnu Ali ve Süfyan-ı Sevrî de böyle hükmetmiştir.

***** Şafiîlere ve Malikîlere göre hem abdestte ve hem gusülde sünnettir. Çünkü bunlara göre, ağız ve burun vücudun içi sayılır, "iç"in yıkanması gerekli değildir. Zührî, Hasan Basrî, Katâde, Rabia, Evzai, Leys İbnu Sa'd, İbnu Cerir et Taberi daha nice selef uleması bu görüştedirler.

***** Birçok meselede olduğu gibi bunda da Ahmed İbnu Hanbel'den birkaç görüş rivayet edilmiştir. Meşhur görüşüne göre mazmaza ve istinşak hem abdest ve hem de gusülde vacibtir. Abdurrahman İbnu Ebi Leyla, İshak İbnu Rahuye, Kasım İbnu Muhammed ve el-Müeyyed Billah gibi bir kısım alimler de bu görüştedir.

***** Ahmed İbnu Hanbel'in diğer bir görüşüne göre, istinşak abdest ve gusülde vacibtir, mazmaza ise sünnettir. Davud-u Zâhirî, Ebu Sevr ve Ebu Ubeyd gibi başka bazıları da bu görüştedir.Hepsi de görüşlerinde rivayete dayanır.[193]

*** UZUVLARI BİRER KERE YIKAYARAK ABDEST**

ـ131 ـ6118 ـ412ـ حدّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ. ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ شُرَحْبِيلَ، عَنْ زَيْدِ ابْنِ أسْلَمَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عُمَرَ؛ قَالَ: رَأيْتُ رَسُولَ اللَّهِ # في غَزْوَةِ تَبُوكَ تَوَضَّأ وَاحِدَةً وَاحِدَةً.في الزوائد: إسناده واه، لضعف رشدين بن سعد .

131. (412) (6118)- Hz.Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ben Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı Tebük Seferi sırasında abdest uzuvlarını birer kere yıkayarak abdest alırken gördüm."[194]

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, abdest uzuvlarını üçer sefer yıkamak sünnettir, ikişer ve hatta birer defa yıkayarak da abdest alınabilir. Hepsi Resulullah'ın tatbikatında görülmüştür. Sadedinde olduğumuz hadis, birer kere yıkayarak aldığını göstermektedir. Bunun sefer sırasında olması, bu tarz abdeste suyun az bulunma veya zaman bakımından sıkışma gibi durumlarda başvurulmasının "sünnet" olacağına işaret sayılabilir. [195]

*** UZUVLARI ÜÇER KERE YIKAYARAK ABDEST**

ـ132 ـ6119 ـ416ـ حَدّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثَنَا عِيسى بْنُ يُونُسَ، عَنْ فَائِدٍ، أبِي الْوَرْقَاءِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ أَبِي أوْفَى؛ قَالَ: رَأيْتُ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأ ثَثاً ثَثاً، وَمَسَحَ رَأسَهُ مَرَّةً.في الزوائد: هذا ا“سناد ضعيف. فائد بن عبدالرحمن قال فيه البخاريّ: منكر الحديث. وقال الحاكم: روى عن ابن أبي أوفى أحاديث موضوعة. نعم، المتن رواه النسائي في الصغرى من حديث عليّ بن أبي طالب .

132. (416) (6119)- Abdullah İbnu Ebi Evfa (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Ben Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı abdest alırken gördüm (yıkanacak uzuvlarını) üçer kere yıkamış, başına da bir kere meshetmişti."[196]

AÇIKLAMA:

Bu hükmü ifade eden başka rivayetler de gelmiştir. Abdest almada başın bir kere meshi esas olmakla birlikte, Aleyhissalâtu vesselâm'ın iki ve hatta üç kere meshettiğine dair rivayetler de gelmiştir; Aynî, bunları mahrec ve kaynaklarını da göstererek kaydeder.[197]

ـ133 ـ6120 ـ417ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ شَهْرِ ابْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أبِي مَالِكٍ ا‘شْعَرِيِّ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # يَتَوضَّأ ثَثاً ثَثاً.في الزوائد: هذا ا“سناد ضعيف. وليث هو ابن أبي صيف.وقال السندي: وشهر، قد تكلموا فيه.

133. (417) (6120)- Ebu Malik el-Eş'arî anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) (uzuvlarını) üçer sefer yıkayarak abdest alırdı."[198]

*** UZUVLARI BİR, İKİ, ÜÇ KERE YIKAYARAK ABDEST**

ـ134 ـ6121 ـ419ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ خَّدٍ الْبَاهِلِيُّ. حَدّثَنِي مَرْحُومُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ الْعَطَّارُ. حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: تَوَضَّأَ رَسُولُ اللّهِ # وَاحِدَةً وَاحِدَةً. فَقَالَ «هذا وُضُوءُ مَنْ َ يَقْبَلُ اللّهُ مِنْهُ صَةً إِّ بِهِ« ثُمَّ تَوَضَّأَ ثِنْتَيْنِ ثِنْتَيْنِ. فَقَالَ »هَذَا

وُضُوءُ الْقَدْرِ مِنَ الْوُضُوءِ«. وَتَوَضَّأَ ثَثاَ ثَثاَ. وَقَالَ: »هذا أسْبَغُ الوُضُوءِ. وَهُوَ وُضُوئِي وَوُضُوءُ خَلِيلِ اللّهِ إبْرَاهِيمَ. وَمَنْ تَوَضَّأَ هكذَا ثُمَّ قَالَ عِنْدَ فَرَاغِهِ: أشْهَدُ أنْ َ إلهَ إَّ اللّهُ وَأشْهَدُ أنَّ مُحَمّداً عَبْدُهُ ورَسُولُهُ، فُتِحَ لَهُ ثَمَانِيَةُ أبْوَابِ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أيِّهَا شَاءَ«.في الزوائد: في ا“سناد، زيد العمّىّ وهو ضعيف. وعبدالرحيم متروك، بل كذاب. ومعاوية بن قرة لم يلق ابن عمر. قاله ابن حاتم في العلل. وصرّح به الحاكم في المستدرك .

134. (419) (6121)- Abdullah İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) (bir defasında abdest uzuvlarını) birer kere yıkayarak abdest aldı ve: "Bu abdest, Allah'ın bunsuz hiçbir namazını kabul etmeyeceği kimsenin abdestidir!" buyurdu. Sonra abdest uzuvlarını ikişer sefer yıkayarak aldı ve: "Bu, abdestlerin kıymetlisidir!" buyurdu. Sonra üçer sefer yıkayarak abdest aldı ve:"Bu, abdestin en mükemmel olanıdır. Ayrıca bu, hem benim, hem de Halilullah olan Hz. İbrahim aleyhisselam'ın abdestidir. Kim bu şekilde abdest alır, tamamlayınca da eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resulühü "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir" derse kendisine cennetin sekiz kapısı birden açılır, hangi kapısından dilerse ondan içeri girer!" buyurdular." [199]

AÇIKLAMA:

1- Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), bu hadislerinde abdestin meşru çeşitlerini öğretmektedir. Buna göre bütün uzuvların birer kere yıkanması suretiyle alınan abdest, namazın kabul edilmesi için şart olan temizliğin asgarî şartını yerine getirmektedir. Bu kadarcık bir temizlik yapılmadan kılınan namaz makbul değildir. Sözgelimi, abdest uzuvlarından birinin yıkanmaması veya "yıkama" manasını ifade etmeyecek şekilde ıslak bezle silinmesi abdest sayılmayacaktır.

2- Hadiste abdest işinin mutlak su ile yapılacağı manası da mevcuttur. Öyleyse bunun dışına çıkan mayilerle abdest caiz olmamalıdır. Sözgelimi gül suyu her ne kadar temiz ise de, onunla abdest caiz değildir.

3- Hadis, abdestin en mükemmel şeklini de belirtmektedir: Abdest uzuvlarını üçer sefer yıkamak. Şu halde daha fazla yıkanması hiss-i zahirimize göre temizliği daha da artıracak gibi gelirse de, hakikat-ı diniye noktasından öyle değildir. Üçten fazlası israf addedilmiştir ve bunun mekruh olduğu başka rivayetlerde belirtilmiştir. Hadis, uzuvların üçer sefer yıkanmasına dair sünnetin Hz. İbrahim aleyhisselam'a dayandığını belirtir. Bazı rivayetlerde "Bu, benden önceki peygamberlerin abdestidir" diye ifade edilmiştir.

4- Hadis, abdestle ilgili mühim bir adaba da yer vermiştir. Abdest kelime-i şehadetle son bulmalıdır. Bu, abdestte kemalin zirvesini teşkil etmektedir.

5- Sadedinde olduğumuz hadis, abdest yoluyla temizlik işinin, insanlara daha önceki devirlerde de teşrî edildiğini gösterir. Esasen pekçok ayet, eski peygamberlerin, beşeriyete namaz, oruç, zekat gibi dinimizde yer alan ibadetleri emrettiğini belirtmektedir. Esasen "Şurası muhakkak ki,

Allah katında muteber din İslam'dır" (Al-i İmran 19) ayetinde bidayetten beri insanlığa tek dinin teşrî edildiği, buna da İslam dendiği haber verilmektedir. Bunu, bazı teferruatta farklı olsa da esas prensiplerde müştereklik diye anlayabiliriz.Son olarak şunu da belirtelim: Hadiste temas edilen hususlar, başka rivayetlerdede aynen gelmiştir.[200]

ـ135 ـ6122 ـ420ـ حَدّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ قَعْنَبٍ، أبُو بِشْرٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَرَادَةَ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ الْحَوَارِيِّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # دَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأ مَرَّةً. فَقَالَ: »هذَا وظِيفَةُ الْوُضُوءِ« أوْ قَالَ: »وُضُوءُ مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأهُ لَمْ يَقْبَلِ اللّهُ لَهُ صَةً« ثُمَّ تَوَضَّأ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ قَالَ: »هذَا وُضُوءُ مَنْ تَوَضَّأهُ أعْطَاهُ اللّهُ كِفْلَيْنِ مِنَ ا'جْرِ« ثُمَّ تَوَضَّأ ثَثاً ثَثاً. فَقَالَ: »هذَا وُضُوئِي وَوُضُوءُ الْمُرْسَلِينَ مِنْ قَبْلَي«في الزوائد: في إسناده زيد، العمّي ّ هو، ضعيف. وكذا الرواي عنه. ورواه ا"مام أحمد في مسنده عن أبي إسرائيل عن زيد العمّيّ عن نافع عن ابن عمر .

135. (420) (6122)- Übey İbnu Ka'b (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) su getirtip (uzuvlarını) birer birer yıkayarak abdest aldı."İşte bu abdest vazifesidir!" buyurdu. Yahut da: "İşte bu, yapmadığı takdirde, Allah'ın namazını kabul etmeyeceği, kişinin (yapması gereken asgarî) abdestidir!" buyurdu. Sonra ikişer ikişer yıkayarak abdest aldı. Sonra:"Bu da, Allah'ın ücretini iki hisse verdiği kimsenin abdestidir!" buyurdu. Üç sefer yıkayarak abdest aldı ve: "İşte bu benim ve benden önceki peygamberlerin abdestidir!" buyurdu." [201]

*** ABDESTTE İKTİSAD**

ـ136 ـ6123 ـ424ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: رَأى رَسُولُ اللّهِ # رَجُ يَتَوَضَّأ فَقَالَ: » تُسْرِفْ . َ تُسَّرِفْ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. بقية مدلّس .

136. (424) (6123)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest alan bir adam görmüştü: "İsraf etme! İsraf etme!" buyurdular."[202]

ـ137 ـ6124 ـ425ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا قُتَيْبَةُ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ حُيَىِّ بْنِ عَبْدِاللّهِ الْمَعَافِرِىِّ، عَنْ أبِي عَبْدِالرَّحْمنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ أنَّ رَسُولَ اللَّهِ # مَرَّ بِسَعْدٍ، وَهُوَ يَتَوضَّأ. فقَالَ: »مَا هذَا السَّرَفُ؟« فَقَالَ: أفِي الْوُضُوءِ إسْرَافٌ؟ قَالَ: »نَعَمْ. وَإنْ كُنْتَ عَلى نَهَرٍ جَارٍ«.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف حي

"'

بن عبداللّهِ وابن لهيعة .

137. (425) (6124)- Abdullah İbnu Amr (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), abdest almakta olan Sa'd'a uğramıştı:"Bu israf da ne?" buyurdular. Sa'd: "Abdestte dahi israf olur mu?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm:"Evet! cevabını verdi, akan bir nehir üzerinde olsan bile!"[203]

AÇIKLAMA:

Nevevi'nin de ifade ettiği üzere, İslam uleması bu ve benzeri hadislerden hareketle, abdest sırasında fazla su kullanmayı, deniz kenarında bile olsa "mekruh" addetmekte icma etmiştir. Kerahati, tahrime hamleden olmuş ve hatta "haram" diyen de bulunmuş ise de, esahh olanı tenzihe hamletmektir.Bu yasakta şeriat-ı garranın başka maksadları bulunduğu için, suyun nehirde bedava akması gibi fevkalâde bolluğu kerahati ortadan kaldırmıyor. Buradaki makasıd-ı şer'iyyeden biri, kişiye, günde beş kere "israfın kötülüğü"nü hatırlatmak, bir değeri de "tabiata saygı"yı zihinlerde tesbit etmek olmalıdır.Hanefî alimler, kişinin kendi sahip bulunduğu suda veya kullanılması mübah olan suda israfın tahrimen mekruh, mescidlere vakfedilen sularda israfın ise, haram olduğuna hükmetmişlerdir.[204]

*** ABDESTTE İSBAG: MÜKEMMEL ABDEST**

ـ138 ـ6125 ـ427ـ حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيى بْنُ أبِي بُكَيْرٍ. ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمّدٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ # قَالَ: »أَ أدُلُّكُمْ عَلى مَا يُكَفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَزِيدُ بِهِ في الْحَسَنَاتِ؟« قَالُوا: بَلى. يَا رَسُولَ اللّهِ! قَالَ: »إسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إلى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّةِ بَعْدَ الصَّةِ«.في الزوائد: حديث أبي سعيد رواه ابن حبان في صحيحه. وله شاهد في صحيح مسلم وغيره .

138. (427) (6125)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim: "Yaptığınız taktirde Allah'ın günahlarınızı affedip, sevabınızı artırdığı ameli size söyleyeyim mi?""Evet ey Allah'ın Resulü, söyleyin!" dediler."Sıkıntıya rağmen abdesti mükemmel yapmak, mescidlere çok yürümek, bir namazdan sonra müteakip namazı beklemek."[205]

AÇIKLAMA:

Resulullah burada, kulluk edebinin mühimlerine irşad buyurmaktadır: Abdestin her halukârda mükemmel olması: Sıkıntı, çok soğuk, çok sıcak, hastalık, suyun parayla ve pahalı olması... gibi

durumlardan ileri gelebilir. Mescidlere çok yürümek: Mescid uzak dahi olsa namazları orada kılmak veya her vakti mescidde kılmak demektir. Namazı kılınca, zihnen ikinci namaza hazırlıklı olmak, abdestli bulunmak, vaktin girip girmediğini takip etmek, namazı ilk vaktinde cemaatle kılma gayretinde olmakla da Aleyhissalâtu vesselâm'ın belirttiği üçüncü şart gerçekleşir.[206]

*** SAKALI HİLALLEME**

ـ139 ـ6126 ـ431ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ حَفْصِ بْنِ هِشَامِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ ثَنَا يَحْيى بْنُ كَثِيرٍ، أبُو النَّضْرِ، صَاحِبُ الْبَصْرِيِّ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # إذَا تَوَضَّأَ خَلَّلَ لِحْيَتَهُ وَفَرَّجَ أصَابِعَهُ مَرَّتَيْنِ.في الزوائد: في إسناد حديث أنس هذا، يحيى بن كثير، وهو ضعيف، وشيخه يزيد .

139. (431) (6126)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest aldığı zaman mübarek parmaklarını açarak sakalını hilaller ve bunu iki sefer yapardı." [207]

ـ140 ـ6127 ـ432ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُالْحَمِيدِ بْنُ حَبِبٍ. ثَنَا ا'وْزَاعِيُّ. ثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ ابْنُ قَيْسٍ. حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنِ
ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # إذَا تَوَضَّأَ عَرَكَ عَارِضَيْهِ بَعْضَ الْعَرْكِ، ثُمَّ شَبَكَ لِحْيَتَهُ بِأصَابِعِهِ مِنْ تَحْتِهَا.في الزوائد: في إسناده عبدالواحد، وهو مختلف فيه .

140. (432) (6127)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), abdest alınca, yanaklarını biraz ovduktan sonra sakalını alt kısmından (yukarı doğru) parmaklarıyla karıştırdı."[208]

ـ141 ـ6128 ـ433ـ حَدّثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللّهِ الرَّقِّيُّ. حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ رَبِيعَةَ الْكِبِيُّ. ثَنَا وَاصِلُ ابْنُ السَّائِبِ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أبِي سَوْرَةَ، عَنْ أبِي أيُّوبَ ا'نْصَارِيِّ؛ قَالَ: رَأيْتُ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأَ فَخَلَّلَ لِحْيَتَهُ.في الزوائد: هذا إسناده ضعيف، تفاقهم على ضعف أبي سورة وواصل الرقاشيّ .

141. (433) 6128)- Ebu Eyyub el-Ensarî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın abdest alınca sakalını hilallediğini gördüm."[209]

* BAŞI MESH

ـ142 ـ6129 ـ437ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا يَحْيى بْنُ رَاشِدٍ الْبَصْرِيُّ، عَنْ يَزِيدَ، مَوْلى سَلَمَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ ا'كْوَعِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأَ فَمَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً.في الزوائد: إسناد حديث سلمة ضعيف. محمد بن الحارث، ذكره ابن حبان في الثقات وقال: يخطئ. ويحيى بن راشد ضعيف .

142. (437) (6129)- Seleme İbnu'l-Ekva (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı abdest alırken gördüm, başını bir kere meshetmişti."[210]

*** KULAKLAR BAŞTANDIR**

ـ143 ـ6130 ـ443ـ حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أبِي زَائِدَةَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ حَبسِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ
عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # »ا'ذُنَانِ مِنَ الرَّأْسِ«.في الزوائد: هذا إسناد حسن. إن كان سويد بن سعيد حفظه .

143. (443) (6130)- Abdullah İbnu Zeyd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Kulaklar baştan (sayılır, yüzden sayılmaz)" buyurdular."[211]

AÇIKLAMA:

İbnu Mace bu hadisi Ebu Hureyre (radıyallahu anh)'den de kaydetmiştir. Hanefîler, bunu esas alarak kulağın meshi için ayrı bir suya gerek görmemişlerdir. Şafiîler, kulağı baştan saymaz, müstakil bir uzuv addeder ve başınkinden ayrı bir su ile mesheder. İmam Malik ve Ahmed İbnu Hanbel kulakları baştan bir parça saysa da ayrı bir su ile meshetmeye hükmederler.[212]

*** PARMAKLARI HİLALLEME**

ـ144 ـ6131 ـ447ـ حَدّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِالْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ أبي الزِّنَادِ، عَنْ مُوسى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ صَالِحٍ، مَوْلى التَّوْأَمَةِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا قُمْتَ إلَى الصَّةِ فَأسْبَغِ الْوُضُوءَ وَاجْعَلِ الْمَاءَ بَيْنَ أصَابِعِ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ«.في الزوائد: رواه الترمذي أيضا. وصالح مولى التوأمة، وإن اختلط بأخرةٍ، لكن روى عنه موسى بن عقبة قبل اختط. فالحديث حسن كما قال الترمذي .

144. (447) (6131)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Namaza kalktığın vakit abdesti mükemmel yap. (Bu cümleden olarak) suyu ayak ve el parmaklarının arasına iyice ulaştır."[213]

ـ145 ـ6132 ـ449ـ حَدّثَنَا عَبْدُالْمَلِكِ بْنُ مُحَمّدٍ الرَّقَاشِيُّ. ثَنَا مَعْمَرُ بْنُ مُحَمّدِ بْنِ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ أبِي رَافِعٍ. ثَنَا أبِي، عَنْ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ أبِي رَافِعٍ، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # كَانَ إذَا تَوَضَّأَ حَرَّكَ خَاتَمَهُ.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف معمر وأبيه محمد بن عبداللّهِ .

145. (449) (6132) Ubeydullah İbnu Ebi Rafi (radıyallahu anh) babasından naklen anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest alınca altına su ulaşsın diye yüzüğünü oynatırdı." [214]

* ÖKÇELERİ YIKAMAK

ـ146 ـ6133 ـ454ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا ا'حْوَصُ، عَنْ أبِي إسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أبِي كُرَيْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »وَيْلٌ لِلْعَرَاقِيبِ مِنَ النَّارِ«.في الزوائد: قلت أصله في الصحيحين من حديث عبداللّه بن عمرو، ومن حديث أبي هريرة. وفي مسلم من حديث عائشة، وحديث جابر، رجال إسناده ثقات. إ أن أبا إسحاق كان يدلس، واختلط بأخَرَةٍ .

146. (454) (6133)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "(Abdest sırasında yıkanmayan) ökçe üzerindeki kalın sinirlerin vay ateşten çekeceklerine!"[215]

ـ147 ـ6134 ـ455ـ حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ، وَعُثْمَانَ بْنُ إسْمَاعِيلَ الدِّمَشْقِيَّانِ. قَاَ: ثَنَا الْوَلِيدُ ابْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا شَيْبَةُ بْنُ ا'حْنَفِ، عَنْ أبِي سَّمٍ ا'سْوَدِ، عَنْ أبِي صَالِحٍ ا'شْعَرِيِّ. حَدَّثَنِي أبُو عَبْدِاللّهِ ا'شْعَرِيُّ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، وَيَزِيدَ بْنِ أبِي سُفْيَانَ، وَشُرَحْبِيلَ ابْنِ حَسَنَةَ، وَعَمْرِو بْنِ الْعَاصِ؛ كُلُّ هؤُءِ سَمِعُوا مِنْ رَسُولِ اللّهِ # قَالَ: »أتِمُّوا الْوُضُوءَ. وَيْلٌ لِ'عْقَابِ مِنَ النَّارِ«.في الزوائد: إسناده حسن. ما علمت في رجاله ضعفا .

147. (455) (6134)- Halid İbnu'l-Velid, Yezid İbnu Ebi Süfyan, Şurahbil İbnu Hasene, Amr İbnu'l-As radıyallahu anhüm ecmain'den herbiri, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "Abdesti mükemmel alın! (Abdest sırasında iyi yıkanmayan) ökçelerin vay ateşten çekeceklerine!" [216]

*** AYAKLARIN YIKANMASI**

148 ـ6135 ـ457ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا حَرِيزُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ ابْنِ مَيْسَرَةَ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأَ فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلاثاً ثَلاثاً.في الزوائد: إسناده حسن .

148. (457) (6135)- Mikdam İbnu Ma'dikerb (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), abdest aldı ve ayaklarını üçer sefer yıkadı."[217]

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, bu hadisler de abdest sırasında ayakların mükemmel şekilde yıkanmasını amirdir. Çıplak ayağa meshetmenin Sünnî kaynaklarda delili yoktur. Ayakların yıkanmasını amir olan hadisler mütevatirdir. Kemal İbnu'l-Hümam, Fethu'l-Kadir'de bu hususta 34 sahabeden rivayet bulunduğunu tahkike dayanarak belirtir.Müteakip hadiste görülen İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ)'ın Kur'an'dan istinbatı, bizzat kendi açıklamasından da anlaşılacağı üzere, Ashab'ın bi'l-ittifak takip ettiği amele muhaliftir. İbnu Hacer, Abdurrahman İbnu Ebi Leyla'nın: "Ashab-ı Kiram hazeratı abdestte ayakları yıkamada icma etmiştir" şeklinde Said İbnu Mansur'dan bir rivayette bulunduğunu kaydeder. Sahabelerin ayağı yıkamada icmaı, -şayet var idiyse- mesh hükmünün neshine delil olur. Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini Ashab'ın icmaına uygun şekilde açıklamak gerekeceği, izah gerektirmeyen bir husustur.İbnu Abbas'ın, meshe cevaz veren ifadesi, önce de belirtildiği üzere çeşitli yorumlarra tabi tutulmuştur. İbnu Hacer, İbnu Abbas'ın bu fetvasından rücu ettiğini de belirtir. Her halukârda tevatüren sabit olan "yıkama" emri karşısında şaz, münferid rivayetlerin hükmüne göre amel etmek büyük hatadır.[218]

149 ـ6136 ـ458ـ حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ رَوْحِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَبْدِاللّهِ ابْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنِ الرُّبَيِّعِ؛ قَالَتْ: أَتَانِي ابْنُ عَبَّاسٍ فَسَأَلَنِي عَنْ هذَا الْحَدِيثِ. تَعْنِي حَدِيثَهَا الّذِي ذَكَرَتْ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأَ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ. فَقالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِنَّ النَّاسَ أَبَوْا إِلاَّ الْغَسْلَ. وَ أَجِدُ فِى كِتَابِ اللّهِ إِلاَّ الْمَسْحَ.في الزوائد: إسناده حسن .

149. (458) (6136)- Rübeyyi' (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) bana gelerek, şu malum hadisten sordu. -Burada Rübeyyi' "Resulullah abdest aldı ve ayaklarını yıkadı" şeklinde yaptığı rivayeti kasteder- ve bana dedi ki: Halk (yani bütün Ashab-ı Kiram hazeratı) ayakları yıkamaktan başka bir şeyi caiz görmezler. Halbuki ben, Kitabullah'ta sadece mesh görüyorum."[219]

AÇIKLAMA için önceki hadisin açıklamasına bakılmalıdır[220]

*** ABDESTTEN SONRA ETEGE SU SERPME**

ـ150 ـ6137 ـ462ـ حَدّثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمّدٍ الْفِرْيَابِيُّ. ثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَبْدِاللّهِ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ؛ قَالَ: حَدّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # »عَلَّمَنِي جِبْرَائِيلُ الْوُضُوءِ. وَأَمَرَنِي أنْ أنْضَحَ تَحْتَ ثَوْبِي، لِمَا يَخْرُجُ مِنَ الْبَوْلِ بَعْدَ الْوُضُوءِ«.قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: ثَنَا أَبُو حَاتِمٍ. ح وَثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ يُوسُفَ التِّنِّيسِيُّ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف ابن لهيعة .

150. (462) (6137)- Zeyd İbnu Harise anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Cebrail aleyhisselam bana abdesti öğretti. Bu meyanda bana, abdestten sonra, çıkacak bevl (sızıntısından hasıl olacak vesveseyi önleme) için elbisemin altına su serpmemi emretti."[221]

ـ151 ـ6138 ـ464ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا قَيْسٌ، عَنِ ابْنِ أبِي لَيْلَى، عَنْ أبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: تَوَضَّأَ رَسُول اللّهِ # فَنَضَحَ فَرْجَهُ.في الزوائد: في إسناده قيس بن عاصم وهو ضعيف.

151. (464) (6138)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest aldı ve fercine (ön tarafına) su serpti."[222]

AÇIKLAMA:

Abdest bozduktan sonra istibra denen, idrar yolundan gelen sızıntının temizlenmesi gerekir. Şu halde bir müddet bekleyerek istibra yapılıp abdest alınınca ön kısımda tabii olarak hissedilecek serinlik, abdestin bozulmuş olma vesvesesine meydan verebilir. Bunu önlemek maksadıyla kolaylık dini olan İslam, donun ön kısmına su serpmeyi teşrî etmiştir. Tirmizi'nin bir rivayetinde Aleyhissalâtu vesselâm, bunun Cebrail tarafından emredildiğini belirtir. Ancak bu emir alimlerce: "Fercini yıka", "istibra et", "taşla istinca ile yetinme, su ile de taharetlen" gibi başka manalara da hamledilmiştir. Doğrusu, belirtilendir.[223]

*** ABDEST HAVLUSU**

ـ152 ـ6139 ـ468ـ حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، وَأَحْمَدُ بْنُ ا'زْهَرِ؛ قَاَ: ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ السِّمْطِ. ثَنَا الْوَضِينُ بْنُ عَطَاءٍ، عَنْ مَحْفُوظِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ # تَوَضَّأَ، فَقَلَبُ جُبَّةَ صُوفٍ كَانَتْ عَلَيْهِ، فَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ.في الزوائد: إسناده صحيح. ورواته ثقات. وفي سماع محفوظ من سليمان، نَظَرٌ .

152. (468) (6139)- Selmanu'l-Farisî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest aldılar. Sonra üzerindeki yün cübbesini ters çevirip (iç tarafıyla) yüzlerini sildiler."[224]

*** ABDESTTEN SONRAKİ DUA**

ـ152 ـ6140 ـ469ـ حَدّثَنَا مُوسى بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ. ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، وَزَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ. قَالُوا: ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ وَهْبٍ، أبُو سُلَيْمَانَ النَّخَعِيُّ. قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدٌ الْعَمّيُّ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ النَّبِيّ # قَالَ: »مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَالَ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ: أشْهَدُ أنْ َ إلَهَ إِّ اللّهُ وَحْدَهُ َ شَرِيكَ لَهُ وَأشْهَدُ أنَّ مُحَمّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فُتِحَ لَهُ ثَمَانِيَةُ أبْوَابِ الْجَنَّةِ. مِنْ أيِّهَا شَاءَ دَخَلَ«.قَالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ الْقَطَّانُ: ثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ. ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ بِنَحْوِهِ.في الزوائد: في إسناده زيد العمّيّ وهو ضعيف.قال السنديّ: قلت لكن أصل الحديث صحيح من حديث عمر بن الخطاب. رواه مسلم وأبو داود والترمذي. كما رواه المصنف من رواية عمر أيضا. و عبرة بتضعيف الترمذي الحديث في رواية عمر، كما نبّه عليه، والعجب من صاحب الزوائد أنه اقتصر على كم الترمذي مع ثبوت الحديث في صحيح مسلم .

153. (469) (6140)- Hz. Enes anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim abdest alınca onu mükemmel kılar, sonra da üç kere: "Eşhedü enla ilahe illallalhu vahdehu la şerike leh ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resulühü" derse, kendisine cennetin sekiz kapısı açılır, dilediğinden içeri girer."[225]

*** TUNÇ KAPLA ABDEST**

ـ154 ـ6141 ـ472ـ حَدّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ إبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ جَحْشٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ؛ أنَّهُ كَانَ لَهَا مِخْضَبٌ مِنْ صُفْرٍ. قَالَتْ: كُنْتُ أرَجِّلُ رَأسَ رَسُولِ اللّهِ # فِيهِ.في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات .

154. (472) (6141)- Zeyneb Bintu Cahş radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre, "Kendisinin sarıdan (tunçtan) bir teknesi vardı ve Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın saçlarını bu leğende tarardı."[226]

*** UYUYANIN ABDESTİ**

ـ155 ـ6142 ـ475ـ حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ. ثَنَا يَحْيى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أبِي زَائِدَةَ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ إبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # نَامَ حَتّى نَفَخَ. ثُمَّ قَامَ فَصَلّى.في الزوائد: هذا إسنادٌ رجالُه ثقات. إ أن فيه حجاجا، وهو ابن أرطاة، كان يدلّس .

155. (475) (6142)- Abdullah İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (bir gün) horlayıncaya kadar uyudu. Sonra kalkıp namaz kıldı."[227]

ـ156 ـ6143 ـ476ـ حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ، عَنِ ابْنِ أبِي زَائِدَةَ، عَنْ حُرَيْثِ بْنِ أبِي مَطَرٍ، عَنْ يَحْيى بْنِ عَبَّادٍ، أبِي هُبَيْرَةَ ا‘نْصَارِىِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ نَوْمُهُ ذلِكَ وَهُوَ جَالِسٌ. يَعْنِي النَّبِيَّ #.في الزوائد: هذا إسناده ضعيف لضعف حريث. ورواه أبو داود والترمذي من وجه آخر، عن ابن عباس، بغير هذا السياق.قال السندىّ: قلت قد ضعّفه أبو داود من حيث ا“سناد ومن حيث المعنى .

156. (476) (6143)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın o uykusu, kendisi yani Hz. Peygamber oturur iken olmuştur."[228]

AÇIKLAMA:

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın uykudan kalkıp abdest almadan namaz kıldığına dair rivayetler, şarihlerce şöyle izah edilir. Aslında uyku abdestin bozulmasına vesiledir Çünkü farkında olmadan, uyuyan yellenmiş olabilir. Buna rağmen Resulullah'ın abdest almadan namaz kılması, onun kalbinin uyumamış olmasındandır. Zira başka hadislerde "gözünün uyuduğu, kalbinin uyumadığı" belirtilmiştir. [229]

*** ZEKERE DEGİNCE ABDEST Mİ?**

ـ57 ـ6144 ـ480ـ حَدّثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسى ح وَحَدّثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ ابْنُ إبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ نَافِعٍ، جَمِيعاً، عَنِ ابْنِ أبِي ذِئْبٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا مَسَّ أحَدُكُمْ ذَكَرَهُ، فَعَلَيْهِ الْوُضُوءُ«.في الزوائد: في إسناده مقال. عقبة بن عبدالرحمن ذكره ابن حباه في الثقات. وقال ابن المدينىّ شيخ مجهول، وباقى رجاله ثقات .

157. (490) (6144)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Biriniz zekerine (erkeklik uzvuna) dokunacak olursa ona

abdest almak gerekir."[230]

ـ158 ـ6145 ـ481ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ. ح وَحَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ أحَمَدَ ابْنِ بَشِيرِ بْنِ ذَكْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمّدٍ. قَاَ: ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حَمِيدٍ. ثَنَا الْعَءُ ابْنُ الْحَارِثِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ عَنْبَسَةَ بْنِ أبِي سُفْيَانَ، عَنْ أمِّ حَبِيبَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَنْ مَسَّ فَرْجَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ«.في الزوائد: في ا”سناد مقال. ففيه مكحول الدمشقىّ، وهو مدلّس، وقد رواه بالعنعنة فوجب ترك حديثه. سيما وقد قال البخاريّ وأبو زُرعة: إنه لم يسمع من عنبسة بن أبى سفيان. فا”سناد منقطع .

158. (481) (6145)- Ümmü Habibe ve Ebu Eyyub (radıyallahu anhümâ)'dan rivayet edildiğine göre "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "Fercine (cinsiyet uzvuna) dokunan abdest alsın" dediğini işitmişlerdir."[231]

ـ159 ـ6146 ـ484ـ حَدّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ ابْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أبِي أمَامَةَ؛ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّهِ # عَنْ مَسِّ الذَّكَرِ، فَقَالَ »إنَّمَا هُوَ حِذْيَةٌ مِنْكَ«.في الزوائد: في إسناده جعفر بن الزبير. وقد اتفقوا على ترك حديثه واتهموه .

159. (484) (6146)- Ebu Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a kişinin zekerine değmesinden sorulmuştu: "O senin vücudundan küçük bir et parçasından başka birşey değil" buyurdular."[232]

AÇIKLAMA:

Bu mevzuda gelen bütün rivayetleri değerlendiren İslam fakihlerinin birkısmı bu temasın abdesti bozmayacağına hükmederken, diğer bir kısmı da bozacağına hükmetmiştir. Bozmaz diyenler arasında Ebu Hanife, Kûfe ehli ve İbnu'l-Mübarek de vardır.[233]

*** ATEŞTE PİŞENDEN ABDEST Mİ?**

ـ160 ـ6147 ـ487ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنَ خَالِدٍ ا‘زْرَقُ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أبِي مَالِكٍ، عَنْ أبِيهِ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ يَضَعُ يَدَيْهِ عَلَى أذُنَيْهِ وَيَقُولُ: صُمَّتَا إنْ لَمْ أكُنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »تَوَضَّؤُا مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ«.في الزوائد: في إسناده خالد بن يزيد. وثقه جماعة وضعفه آخرون. والمتن معلوم بالصحة .

160. (487) (6147)- Yezid İbnu Ebi Malik'ten rivayet edildiğine göre, "Enes İbnu Malik (radıyallahu anh) ellerini kulaklarının üstüne koyarak: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "Ateşte pişen şeyi yiyince abdest alın" dediğini işitmemişsem kulaklarım sağır olsun!" derdi." [234]

ـ161 ـ6148 ـ489ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ. وَعَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، وَعَبْدِاللّهِ بْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: أَكَلَ النَّبِيُّ # وَأبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ خُبْزاً وَلَحْماً، وَلَمْ يَتَوضَّؤُا.في الزوائد: رجال هذا ا“سناد ثقات.

161. (489) (6148)- Hz.Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer ekmek ve et yediler ve abdest tazelemediler."[235]

ـ162 ـ6149 ـ492ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ يَحْيى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ. ثَنَا سُوَيْدُ بْنُ الْنُّعْمَانِ ا‘نْصَارِيُّ؛ أنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ رَسُولِ اللّهِ # إلى خَيْبَرَ. حَتّى إذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ صَلّى الْعَصْرَ. ثُمَّ دَعَا بِأطْعِمَةٍ، فَلَمْ يُؤْتَ إ ّ بِسَوِيقٍ. فأكَلُوا وَشَرِبُوا. ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ. فَمَضْمَضَ فَاهُ. ثُمَّ قَامَ فَصَلّى بِنَا الْمَغْرِبَ.في الزوائد: رجال إسناده ثقات .

162. (492) (6149)- Süveyd İbnu Nu'man el-Ensari'nin anlattığına göre, "Ashab'tan bir grup Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile birlikte Hayber'e hareket ederler. Yolda Sahba nam mevkiye gelince ikindi kılınır. Aleyhissalâtu vesselâm yiyecek talep eder. Sadece kavud çıkarılır. Onlar yenilir, içilir. Sonra su talep eden Resulullah ağzını çalkayıp cemaate akşam namazı kıldırır."[236]

AÇIKLAMA:Ateşte pişen şeyi yiyince abdest alınacağına ve alınmayacağına dair başka rivayetler de var. Fukaha bu hususta ihtilaf etmiş olsa da, cumhur ateşte pişeni yemekle abdest gerekmeyeceğine hükmetmiş, diğer hadislerin mensuh olduğunu belirtmiştir.[237]

*** DEVE ETİ YEYİNCE ABDEST Mİ?**

ـ163 ـ6150 ـ496ـ حَدّثَنَا أبُو إسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ، إبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ حَاتِمٍ. ثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَبْدِاللّهِ، مَوْلى بَنِي هَاشِمٍ)وَكَانَ ثِقَةً. وَكَانَ الْحَكَمُ يَأخُذُ عَنْهُ(ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ أبِي لَيْلَى، عَنْ أسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: « تَوَضَّؤُا مِنْ ألْبَانِ الْغَنَمِ وَتَوَضَّؤُا مِنْ ألْبَانِ ا“بِلِ» .

في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حجاج بن أرطاة وتدليسه. وقد خالفه غيره. والمحفوظ »عن عبدالرحمن بن أبي ليلى، عن البراء« .

163. (496) (6150) Üseyd İbnu Hudayr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:"Koyun sütünü içince abdest almayın, deve sütünü içince abdest alın." [238]

ـ164 ـ6151 ـ497ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ ابْنِ عُمَرَ بْنِ هُبَيْرَةَ الْفَزَارِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُحَارِبَ بْنَ دِثَارٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَاللّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتَ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »تَوَضَّؤْا مِنْ لَحُومِ ا'بِلِ، وَ تَتَوَضَّؤُا مِنْ لُحُومِ الْغَنَمِ. وَتَوَضَّؤُا مِنْ أَلْبَانِ ا"بِلِ، وَ تَتَوَضَّؤُا مِنْ أَلْبَانِ الْغَنَمِ. وَصَلّوا فِى مُرَاحِ الْغَنَمِ، وَ تُصَلّوا فِى مَعَاطِنِ ا"بِلِ«.في الزوائد: في إسناده بقية بن الوليد وهو مدلّس. وقد رواه بالعنعنة. رجاله ثقات. خالد بن عمر مجهول الحال .

164. (497) (6151)- Abdullah İbnu Amr anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Devenin etini yeyince abdest alın, koyunun etini yeyince abdest almayın. Deve sütü içince de abdest alın, koyun sütü içince abdest almayın; koyun ağılında namaz kılın, deve ağıllarında namaz kılmayın!" buyurdular."[239]

AÇIKLAMA:

Alimler, bu hadislerdeki "abdest (vudu)" kelimesini yıkamak manasında anlamış, daha yağlı olan deve eti yiyip sütü içilince, yağdan arınmak için ağzın yıkanmasının tavsiye edildiğini belirtmişlerdir. Müteakip hadis bu hususu te'yid eder.[240]

*** SÜT İÇİNCE MAZMAZA**

ـ166 ـ6152 ـ500ـ حَدّثَنَا أبُو مُصْعَبٍ.ثَنَا عَبْدُ الْمُهَيْمِنِ بْنُ عَبّاسٍ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السّاعِدِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدّهِ؛ أنّ رَسُوَل اللّهِ # قَالَ)مَضْمِضُوا مِنَ اللّبَنِ، فَإنّ لَهُ دَسَماً(. في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عبد المهيمن. قال فيه البخاري: منكر الحديث. باتفاق .

165. (500) (6152)- Sehl İbnu Sa'd es-Saidi (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Süt içince ağzınızı su ile çalkalayın, çünkü o yağlıdır" buyurdular." [241]

*** ÖPME ABDESTİ BOZAR MI?**

ـ166 ـ6153 ـ502ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. قَاَ: ثَنا وَكِيعٌ. ثَنَا ا‘عْمَشُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أبِي ثَابِتٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَبَّلَ بَعْضَ نِسَائِهِ ثُمَّ خَرَجَ إلِى الصَّةِ وَلَمْ يَتَوضَّأْ. قُلْتُ: مَا هِيَ إَّ أنْتِ. فَضَحِكَتْ.هذا الحديث قد رواه أبو داود والنسائي بإسناد فيه إرسال. وارسال يضر، عند الجمهور، في احتجاج. وقد جاء بذلك ا“سناد موصو، ذكره الدارقطنيّ. وقد رواه البزار بإسناد حسن. ورواه المصنف بإسنادين. فالحديث حجة باتفاق .

166. (502) (6153)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) hanımlarından birini öptü, sonra çıkıp namaza gitti, abdest almadı." (Ravi Urve der ki): "O mutlaka sendin!" dedim. Aişe güldü."[242]

ـ167 ـ6154 ـ503ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ زَيْنَبَ السَّهْمِيَّةِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # كَانَ يَتَوَضَّأ ثُمَّ يُقَبِّلُ وَيُصَلِّي وَ يَتَوَضَّأ. وَرُبَّمَا فَعَلَهُ بِي.في الزوائد: في إسناده حجاج بن أرطاة. وهو مدلّس. وقد رواه بالعنعنة. وزينب، قال فيها الدارقطنيّ تقوم بها حجة.

167. (502) (6154)- Yine Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest alır, sonra (zevcesini) öper ve abdest almadan namaz kılardı. Bunu bana yaptığı da olurdu."[243]

AÇIKLAMA:

"Öpme"nin, kadına değmenin abdesti bozup bozmayacağı ihtilaflı bir mevzudur. Ashab ve tabiinden birkısmı, Ebu Hanife, Süfyan-ı Sevrî ve Kûfe ehli öpmenin adesti bozmayacağına hükmetmişlerdir.İmam Malik, Şafii, Evzai, Ahmed ve İshak ise öpme ve değmenin abdesti bozacağına hükmetmişlerdir. Ancak Hanefiler de mübaşeret-i fahişenin abdesti bozacağına hükmetmişlerdir: Kadın ve erkek çıplak veya ince bir haille karınlarını veya müntesir bulunan uzuvlarını değdirdikleri takdirde yaşlık hasıl olmasa da abdest bozulur. Sadece İmam Muhammed, "Bu durumda da yaşlık hasıl olmadıkça abdest bozulmaz" demiştir.[244]

*** ABDEST ÜSTÜNE ABDEST**

ـ168 ـ6155 ـ512ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيىٍ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ يَزِيدُ الْمُقْرِئُ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أبِي غُطَيْفٍ الْهُذَلِيّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَاللّهِ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فِي مَجْلِسِهِ فِي الْمَسْجِدِ. فَلَمَّا حَضَرَتِ الصَّةُ قَامَ فَتَوَضَّأ وَصَلَّى، ثُمَّ عَادَ إلى مَجْلِسِهِ. فَلَمَّا حَضَرَتِ الْعَصْرُ قَامَ فَتَوضَّأ

وَصَلّى، ثُمَّ عَادَ إلى مَجْلِسِهِ. فَلَمَّا حَضَرَتِ الْمَغْرِبُ قَامَ فَتَوَضَّأ وَصَلّى، ثُمَّ عَادَ إلى مَجْلِسِهِ. فَقُلْتُ: أصْلَحَكَ اللّهُ. أفَرِيضَةٌ أمْ سُنَّةٌ، الْوُضُوءُ عِنْدَ كُلِّ صَةٍ؟ قَالَ: أوَ فَطِنْتَ إلَيَّ، وَإلَى هذَا مِنِّي؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَ:َ . لَوْ تَوَضَّأتُ لِصَةِ الصُّبْحِ لَصَلَّيْتُ بِهِ الصَّلَوَاتِ كُلَّهَا. مَالَمْ أحْدِثْ. وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَنْ تَوَضَّأَ عَلَى كُلِّ طُهْرٍ فَلَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ« وَإنَّمَا رَغِبْتُ فى الْحَسَنَاتِ.في الزوائد: مدار الحديث على عبدالرحمن بن زياد ا“فريقيّ، وهو ضعيف. ومع ضعفه كان يدلّس. ورواه أبو داود والترمذي بغير ذكر القصة.

168. (512) (6155)- Ebu Gutayf el-Huzelî anlatıyor: "Abdullah İbnu Ömer'i, mesciddeki ders halkasında dinlemiştim. Namaz vakti girince, kalkıp abdest aldı ve namaz kıldı, sonra tekrar tedris halkasına döndü. İkindi vakti olunca, yine kalkıp abdest aldı, namaz kıldı, tekrar yerine geldi. Akşam vakti girince, kalkıp abdest aldı ve namaz kıldı, sonra yerine geldi. Ben: "Allah seni ıslah buyursun, her namaz girince abdest almak farz mı sünnet mi?" dedim."Sen hep beni ve yaptığımı mı gözetledin?" dedi. "Evet!" dedim. Bunun üzerine: "Hayır" dedi ve açıkladı: "Eğer sabah namazı için abdest alsam onunla bütün namazları kılabilirim, (bu caizdir), yeter ki abdestimi bozmamış olayım. Ancak Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "Kim abdest üzerine abdest alırsa ona on hasenat vardır" dediğini işittim de bu hasenelere talip oldum."[245]

*** ABDEST HADESTEN SONRA VACİPTİR**

ـ169 ـ6156 ـ514ـ حَدّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ مَعْمَرِ بْنِ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. أنْبَأنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ # عَنِ التَّشَبُّهِ فِي الصَّةِ. فَقَالَ: »َ يَنْصَرِفْ حَتّى يَسْمَعَ صَوْتاً أوْ يَجِدَ رِيحاً«.في الزوائد: رجاله ثقات. إ أنه معلل بأن الحفّاظ من أصحاب الزهريّ رووا عنه، عن سعيد بن عبداللّه ابن زيد. وكان ا“مام أحمد ينكر حديث المحاربىّ عن معمر، ‘نه لم يسمع من معمر . سيما كان يدلّس .

169. (514) (6156)- Ebu Saidi'l-Hudri (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a namazda abdestin bozulduğuna dair düşülecek şüpheden sorulmuştu, şöyle cevap verdi: "Kulağına bir ses, burnuna bir koku gelinceye kadar namazdan ayrılmasın."[246]

ـ170 ـ6157 ـ516ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُبَيْدِاللّهِ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ؛ قَالَ: رَأيْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَشُمُّ ثَوْبَهُ. فَقُلْتُ: مِمَّ ذلِكَ؟ قَالَ: إنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ »َ وُضُوءَ إ مِنْ رِيحٍ أوْ سَمَاعٍ«.في الزوائد: في إسناده عبدالعزيز وهو ضعيف.

170. (516) (6157)- Muhammed İbni Amr İbnu Ata rahimehullah anlatıyor: "Ben, Saib İbnu Yezid'i elbisesini koklarken gördüm ve: "Bunu niçin yapıyorsun?" diye sordum. Bana: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın "Abdest, koku veya işitmek sebebiyle vacib olur!" dediğini işittim, bunun için kokluyorum" dedi.[247]

AÇIKLAMA:

Bu hadislerde müvesvis kimselere hitap edildiği bellidir. Çünkü ses işitmemiş, koku burnuna kadar gelmemiş bile olsa, kişi yel kaçırdığının idrakinde olunca abdesti bozulur, hadiste geçtiği üzere bir araştırmaya girişmesine hacet kalmaz. Ama vesveseli kimselere, şeriatımız böyle bir kolaylık yolu göstermiştir.[248]

*** KİRLENMEYEN SUYUN MİKTARI**

ـ171 ـ6158 ـ518ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ الْمُنْذِرِ، عَنْ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا كَانَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ أوْ ثَلاثاً، لَمْ يُنَجِّسْهُ شَيءٌ«.قَالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ. حَدَّثَنَا أبُو حَاتِمٍ. ثَنَا أبُو الْوَلِيدِ، وَأبُو سَلَمَةَ، وَابْنُ عَائِشَةَ الْقُرَشِيُّ؛ قَالُوا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.في الزوائد: رجال إسناده ثقات. وقد رواه أبو داود والترمذي، ما خ قوله »أو ثث« .

171. (518) (6158)- Abdullah İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Su iki veya üç kulle oldu mu onu hiçbir şey kirletmez." [249]

AÇIKLAMA:

Kulleteyn bahsi daha önce geçti.[250]

ـ172 ـ6159 ـ519ـ حَدّثَنَا أبُو مُصْعَبٍ الْمَدَنِيُّ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَطَاءِ ابْنِ
يَسَارٍ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أنَّ النَّبِيِّ # سُئِلَ عَنِ الْحِيَاضِ الّتِي بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ تَرِدُهَا السِّبَاعُ وَالْكِبُ وَالْحُمُرُ. وَعَنِ الطَّهَارِةِ مِنْهَا؟ فَقَالَ: »لَهَا مَا حَمَلَتْ فِى بُطُونِهَا. وَلَنَا مَا غَبَرَ. طَهُورٌ«.في الزوائد: في إسناده عبدالرحمن قال فيه الحاكم: روى عن أبيه أحاديث موضوعة. قال ابن الجوزيّ: أجمعوا على ضعفه .

172. (519) (6159)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a Mekke ile Medine arasında bulunan vahşi hayvanların, köpeklerin, eşeklerin uğradıkları havuzlar ve bunların suyu ile temizlik yapılıp yapılamayacağı hususunda sorulmuştu: "Karınlarında götürdükleri onlarındır, kalan da bizimdir, temizlikte kullanabilirsiniz" dedi."[251]

AÇIKLAMA:

Şarihler: "Resulullah'ın bu sözü, mezkur havuzların, iki kulle veya "büyük havuz" sınıfına girecek kadar çok suya sahip olduğuna hamledilir, aksi takdirde bu hadisten "vahşi hayvanların artığı temizdir" hükmü çıkarılamaz" demiştir.[252]

*** HAYIZ**

ـ173 ـ6160 ـ520ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ طَرِيفِ بْنِ شِهَابٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: انْتَهَيْنَا إِلى غَدِيرٍ. فَإِذَا فِيهِ جِيفَةُ حِمَارٍ. قَالَ فَكَفَفْنَا عَنْهُ. حَتّى انْتَهى إِلَيْنَا رَسُولُ اللّهِ #، فقَالَ: »إِنَّ الْمَاءَ َ يُنَجِّسُهُ شَىْءٌ« فَاسْتَقَيْنَا وَأرْوَيْنَا وَحَمَلْنَا.في الزوائد: إسناد حديث جابر ضعيف، لضعف طريف بن شهاب. قال ابن عبدالبرّ: أجمعوا على أنه ضعيف .

173. (520) (6160)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Biz büyük bir su birikintisine rastladık, içerisinde eşek ölüsü vardı. Bu leş sebebiyle o sudan kullanmaktan kaçındık. Nihayet Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bize uğradı. (Halimize muttali olunca): "Şurası muhakkak ki, suyu hiç bir şey kirletmez" buyurdular. Biz de oradan su aldık (hayvanlara) içirdik ve (kaplarımıza) su aldık." [253]

ـ174 ـ6161 ـ521ـ حَدّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيَّانِ. قَاَ: ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا رِشْدِينُ. أنْبَأنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # »إِنَّ الْمَاءَ َ يُنَجِّسُهُ شَيْءٌ، إِّ مَا غَلَبَ عَلى رِيحِهِ وَطَعْمِهِ وَلَوْنِهِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف رشدين.قال السنديّ: الحديث بدون استثناء، رواه النسائي وأبو داود والترمذي من حديث أبي سعيد الخدري .

174. (521) (6161)- Ebu Ümame el-Bâhilî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki suyu hiç bir şey kirletmez, yeter ki (pis madde) kokusuna, tadına ve rengine galebe çalmasın."[254]

AÇIKLAMA:

Bu bahis daha önce geçti, tekrar etmeyeceğiz.[255]

*** YEMEYE BAŞLAMAYAN ÇOCUGUN SİDİGİ**

ـ175 ـ6162 ـ527ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أُمِّ كُرْزٍ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »بَوْلُ الْغُمِ يُنْضَحُ، وَبَوْلُ الْجَارِيَةِ يُغْسَلُ«.في الزوائد: في إسناده انقطاع. فإن عمرو بن شعيب لم يسمع من أم كرز .

175. (527) (6162)- Ümmü Kürz (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "(Henüz yemek yemeyen) erkek çocuğun sidiğini temizlemek için su serpilir, kız çocuğunun sidiği ise yıkanarak temizlenir."[256]

AÇIKLAMA:

Bu mesele daha önce geçtiği üzere, Hanefîler başka delilleri esas alarak bu hadisle amel etmemiştir. [257]

*** SİDİK DEGEN TOPRAGIN TEMİZLENMESİ**

ـ176 ـ6163 ـ530ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ الْهُذَلِيِّ؛ قَالَ مُحَمّدُ ابْنُ يَحْيى، وَهُوَ عِنْدَنَا ابْنُ أبِي حُمَيْدٍ. ثَنَا أبُو الْمَلِيحِ الْهُذَلِيُّ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ ا'سْقَعِ؛ قَالَ: جَاءَ أعْرَابِيُّ إلى النَّبِيِّ #، فَقَالَ: اللَّهُمَّ! ارْحَمْنِي وَمُحَمّداً. وَ تَشْرِكْ فِي رَحْمَتِكَ إيَّانَا أحَداً. فَقَالَ: »لَقَدْ حَظَرْتَ وَاسِعاً، وَيْحَكَ! أوْ وَيْلَكَ!« قَالَ، فَشَجَ يَبُولُ. فَقَالَ أصْحَابُ الْنَّبِيّ #: مَهْ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »دَعُوهُ« ثُمَّ دَعَا بِسَجْلٍ مِنْ مَاءٍ فَصَبَّ عَلَيْهِ.في الزوائد: إسناد حديث واثلة بن ا'سقع ضعيف تفاقهم على ضعف عبداللّه الهذلىّ. قال الحاكم: يروي عن أبي المليح عجائب. وقال البخاري: منكر الحديث .

176. (530) (6163)- Vâsile İbnu'l-Eska anlatıyor: "Bir bedevi, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a gelerek: "Allahım, bana ve Muhammed'e rahmet kıl! Bu rahmetinde bize başkasını ortak yapma!" diye dua etti. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Bak şu yaptığına! -veya: Yazık sana!- Sen geniş olan şeyi gerçekten daralttın!" buyurdu. Derken bedevi bacaklarını ayırıp akıtmaya başladı. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)' ın ashabı: "Hey! (ne yapıyorsun!) deyip (telaşlandılar). Aleyhissalâtu vesselâm: "Bırakın adamı (işini tamamlasın!)" diye müdahale etti. Sonra da bir kova su getirtip üzerine döktü."[258]

*** TOPRAK TOPRAGI TEMİZLER**

ـ177 ـ6164 ـ532ـ حَدّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ إسْمَاعِيلَ الْيَشْكُرِيُّ، عَنِ ابْنِ أبي حَبِيبَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّهِ! إنَّا نُرِيدُ الْمَسْجِدَ فَنَطَأُ الطَّرِيقَ النَّجِسَةَ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »ا‘رْضُ يُطَهِّرُ بَعْضُهَا بَعْضاً«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فإن اليشكرىّ مجهول. قال الذهبيّ: وشيخه مما اتفقوا على ضعفه.

177. (532) (6164)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü biz mescide gelirken pis yerlere basıyoruz (bu durumda ne yapmamız gerekir?) diye sorulmuştu. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Yeryüzünün bir kısmı (yürüyünce) diğer bir kısmını temizler."[259]

ـ178 ـ6165 ـ541ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ ا‘زْرَقُ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيى الْخُشَنِيُّ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ عُبَيْدِاللّهِ، عَنْ أبِي إدْرِيسَ الْخَوْنِيِّ، عَنْ أبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّهِ # وَرَأسُهُ يَقْطُرُ مَاءً. فَصَلّى بِنَا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، مُتَوَشِّحاً بِهِ. قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ. فَلَمَّا انْصَرفَ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطّابِ: يَا رَسُولَ اللّهِ! تُصَلِّى بِنَا فِى ثَوْبٍ وَاحِدٍ؟ قَالَ »نَعَمْ. أُصَلِّي فِيهِ، وَفِيهِ« أيْ قَدْ جَامَعْتُ فِيهِ.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف الحسن بن يحيى. اتفق الجمهور على ضعفه .

178. (541) (6165)- Cabir İbnu Semüre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir adam hanımına temas ederken giydiği elbisesinin içerisinde (elbiseyi yıkamadan) namaz kılıp kılamayacağını sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Kılabilir. Ancak herhangi bir bulaşık görürse onu yıkaması gerekir" dedi."AÇIKLAMA:Alimler, kuru olmak kaydıyla pis yere basıldığı veya kadınların uzun olan etekleri böyle bir yere değdiği takdirde, bilahare temiz bir yere basılacak veya -etek değecek olursa- bu ikinci temas sebebiyle ayakkabı ve eteğin temiz sayılacağını belirtirler. Yaş bir pisliğe basıldığı veya yaş bir pislik bulaştığı takdirde onun temizlenmesi yıkamakla mümkündür, bu meselede ittifak vardır.[260]

*** MESTLER ÜZERİNE MESH**

ـ179 ـ6166 ـ546ـ حَدّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسى اللَّيْثِيُّ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ سَوَاءٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أبِي عَرُوبَةَ، عَنْ أيُّوبَ؛ عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ أنَّهُ رَأى سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ. فَقَالَ: إنَّكُمْ لَتَفْعَلُونَ ذلِكَ؟ فَاجْتَمَعَا عِنْدَ عُمَرَ. فَقَالَ سَعْدُ لِعُمَرَ: أفْتِ ابْنَ أخِي
فِي الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ. فَقَالَ عُمَرُ: كُنَّا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللّهِ # نَمْسَحُ عَلى خِفَافِنَا. َ نَرَى بِذلِكَ بَأساً. فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَإنْ جَاءَ مِنَ الْغَائِطِ؟ قَالَ: نَعَمْ.في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وهو في صحيح البخاريّ

بغير هذا السياق. إ أن سعيد بن أبى عروبة كان يدلس. ورواه بالعنعنة، وأيضاً قد اختلط بأخرةٍ .

179. (546) (6166)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ), Sa'd İbnu Malik'i mestleri üzerine meshederken görür ve: "Siz demek mest üzerine meshediyorsunuz ha!" diyerek yadırgar ve birlikte Hz. Ömer'in yanına giderler. Sa'd, Hz. Ömer'e: "Şu kardeşim oğluna mestlere meshetme hususunda fetva ver!" der. Hz. Ömer: "Biz Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraberken, mestlerimize meshediyorduk, biz bunda bir beis görmeyiz!" der. İbnu Ömer: "Hatta, heladan gelmiş olsa da mı?" diye sorar. Hz. Ömer "evet!" der."[261]

ـ180 ـ6167 ـ547ـ حَدّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدَنِيُّ. ثَنَا عَبْدُالْمُهَيْمِنِ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ السَّاعِدِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللّهِ # مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ، وَأَمَرَنَا بِالْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ.في الزوائد: ضعيف. اتفق الجمهور على ضعف عبدالمهيمن .

180. (547) (6167)- Sehl es-Sâidî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) mestleri üzerine meshetti, bize de mest üzerine meshetmemizi emir buyurdu."[262]

ـ181 ـ6168 ـ548ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ عُبَيْدِ الطَّنَافِسِيُّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ الْمُثَنَّى، عَنْ عَطَاءِ الْخُرَاسَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللّهِ # فِي سَفَرٍ. فَقَالَ: »هَلْ مِنْ مَاءٍ؟« فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ، ثُمَّ لَحِقَ بِالْجَيْشِ، فَأَمَّهُمْ.في الزوائد: هذا إسناد ضعيف منقطع. قال أبو زرعةَ: عطاء الخراسانيّ لم يسمع من أنس. وقال العقيليّ: عمر بن المثنى حديثه غير محفوظ.

181. (548) (6168)- Enes İbnu Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ben bir sefer sırasında Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraberdim. Bir ara "su var mı?" diyerek abdest suyu getirtti. Abdest alıp mestleri üzerine meshetti. Sonra orduya yetişerek askerlere namaz kıldırdı."[263]

*** MESTİN ÜST VE ALTINA MESH**

ـ182 ـ6169 ـ551ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ؛ قَالَ: ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ يَزِيدَ؛ قَالَ: حَدّثَنِي مُنْذِرٌ. ثَنَى مُحَمّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللّهِ # بِرَجُلٍ يَتَوَضَّأُ وَيَغْسِلُ خُفَّيْهِ. فَقَالَ بِيَدِهِ، كَأَنَّهُ دَفَعَهُ »إِنَّمَا أُمِرْتَ بِالْمَسْحِ« وَقَالَ رَسُولُ اللّهِ # بِيَدِهِ هكَذَا: مِنْ أَطْرَافِ ا ُصَابِعِ إِلَى أَصْلِ السَّاقِ. وَخَطَّطَ بِا ُصَابِعِ.قال السندىّ: الحديث لم يذكره صاحب الزوائد. وهو، فيما أراه، من الزوائد. وفي سنده بقية، وهو متكلم فيه .

182. (551) (6169)- Hz. Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) (bir gün yolda giderken) abdest almakta olan ve bu sırada mestlerini de yıkayan bir adama rastladı. Onu mestlerini yıkamaktan men edercesine eliyle işaret ederek: "Sen sadece şöyle meshetmekle emrolundun" buyurdu ve mübarek elinin parmaklarıyla ayak parmaklarının ucundan bacağın dibine (mafsal kısma) kadar çizgiler çekerek gösterdi."[264]

*** TEYEMMÜM**

ـ183 ـ6170 ـ570ـ حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلى، عَنِ الْحَكَمِ، وَسَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ؛ أَنَّهُمَا سَأَ عَبْدِاللّهِ بْنَ أَبِي أَوْفى عَنِ التَّيَمُّمِ. فَقَالَ: أَمَرَ النَّبِيُّ # عَمَّاراً أَنْ يَفْعَلَ هكَذَا. وضَرَبَ بِيَدَيْهِ إِلَى ا‘رْضِ ثُمَّ نَفَضَهُمَا. وَمَسَحَ عَلَى وَجْهِهِ. قَالَ الْحَكَمُ: وَيَدَيْهِ. وَقَالَ سَلَمَةُ: وَمِرْفَقَيْهِ.في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه ابن أبى ليلى، واسمه محمد بن عبدالرحمن. فضعفه من قِبلَ حفظه.

183. (570) (6170)- el-Hakem ve Seleme İbnu Küheyl'in anlattıklarına göre, "Abdullah İbnu Ebi Evfa (radıyallahu anh)'ya teyemmümden sormuşlar, o da kendilerine şu cevabı vermiştir: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) Ammar'a şöyle yapmasını emretti: Ellerini yere vurdu, sonra ellerine yapışan toz toprağı çırptı ve yüzünü meshetti.el-Hakem, rivayetinde "Kollarını da (meshetti)" dedi.Seleme İbnu Küheyl, rivayetinde "Dirseklerini de" demiştir."NOT: Bu mesele teyemmümle ilgili bahiste açıklanmıştır.[265]

ـ184 ـ6171 ـ572ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُالْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبِ بْنِ أَبِي الْعِشْرِينَ. ثَنَا ا‘وْزَاعِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُخْبِرُ أَنَّ رَجُ أَصَابَهُ جُرْحٌ فِي رَأْسِهِ، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّهِ #. ثُمَّ أَصَابَهُ احْتِمٌ. فَأُمِرَ بِاِغْتِسَالِ، فَاغْتَسَلَ، فَكُزَّ، فَمَاتَ. فَبَلَغَ ذلِكَ النَّبِيَّ # فَقَالَ: »قَتَلُوهُ. قَتَلَهُمُ اللّهُ. أوَلَمْ يَكُنْ شِفَاءَ الْعِيِّ السُّؤَالُ«. قَالَ عَطَاءٌ: وَبَلَغَنَا أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »لَوْ غَسَلَ جَسَدَهُ وَتَرَكَ رَأْسَهُ، حَيْثُ أصَابَهُ الْجِرَاحُ«.في الزوائد: إسناده منقطع .

184. (572) (6171)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ)'ın anlattığına göre bir adam başından yaralanmıştı, bilahare ihtilam sebebiyle cünüb oldu. Kendisine gusletmesi emredildi, oda yıkandı, hastalanıp öldü. Bu haber Aleyhissalâtu vesselâm'a ulaşınca:"Onu öldürdüler, sebep olanların Allah belalarını versin! Cehaletin ilacı sormak değil mi (niye sormadan fetva verdiler?)" buyurmuştur."Atâ der ki: "Bize ulaştığına göre, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Keşke bedenini yıkayıp başının yaralı yerini bıraksaymış" buyurmuştur."NOT: Bu hadis başka bir veçhiyle daha önce geçmiştir.[266]

*** CÜNÜBKEN ABDESTSİZ UYUNUR MU**

ـ185 ـ6172 ـ586ـ حَدّثَنَا أبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ، مُحَمّدُ بْنُ عُثْمَانَ. ثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ مُحَمّدٍ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ عَبْدِاللّهِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أنَّهُ كَانَ تُصِيبُهُ الْجَنَابَةُ بِاللَّيْلِ، فَيُرِيدُ أنْ يَنَامَ. فَأمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ # أنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ يَنَامَ. في الزوائد: إسناده صحيح .

185. (586) (6172)- Ebu Saidi'l-Hudri (radıyallahu anh) anlattığına göre, "Kendisi geceleyin cünüb olur, o halde uyumak ister. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ise , ona abdest alıp öyle uyumasını emreder."[267]

AÇIKLAMA:

Cumhur bu emri nedbe hamletmiştir. Yani cünüb kişinin uyumadan önce abdest alması mendubtur, vacib değil.[268]

*** HER KILIN DİBİNDE CENABETLİK**

ـ186 ـ6173 ـ598ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ حَمْزَةَ. حَدَّثَنِى عُتْبَةُ بْنُ أبِي حَكِيمٍ. حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ. حَدَّثَنِي أبُو أيُّوبَ ا‘نْصَارِيُّ؛ أنَّ النَّبِيَّ # قَالَ: »الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ. وَالْجُمُعَةُ إلَى الْجُمُعَةِ. وَأدَاءُ ا‘مَانَةِ، كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهَا« قُلْتُ: وَمَا أدَاءُ ا‘مَانَةِ؟ قَالَ »غُسْلُ الْجَنَابَةِ. فَإنَّ تَحْتَ كُلِّ شَعَرَةٍ جَنَابَةً«في الزوائد: إسناده ضعيف ‘ن طلحة بن نافع لم يسمع من أبي أيوب .

186. (598) (6173)- Hz. Ebu Eyyub (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Beş vakit namaz, cuma namazına kadar cuma namazı, emanetin edası, arada cereyan eden (küçük) günahlara kefarettir."Ben "Emanetin edası nedir?" dedim."Cenabetten gusüldür. Zira her kılın dibinde (yıkanması gereken) cenabetlik vardır" buyurdular."[269]

*** KADIN İHTİLAM OLUR MU?**

ـ187 ـ6174 ـ602ـحَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ؛ أنَّهَا سَألَتْ رَسُولَ اللّهِ# عَنِ الْمَرْأةِ تَرَى فِى مَنَامِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ؟ فَقَالَ »لَيْسَ عَلَيْهَا غُسْلٌ حَتّى تُنْزِلَ. كَمَا أنَّهُ لَيْسَ عَلَى الرَّجُلِ غُسْلٌ حَتّى يُنْزِلَ«.في الزوائد: إسناد هذا الحديث ضعيف لضعف على بن زيد. وأصل الحديث رواه النسائي .

187. (602) (6174)- Havle Bintu Hakim (radıyallahu anhâ)'in anlattığına göre "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a "rüyasında erkeğin gördüğü şeyi gören kadının hükmünü" sormuş, Aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "İnzal vaki olmadıkça gusül gerekmez, tıpkı inzal olmadıkça erkeğe de gusül gerekmediği gibi" şeklinde cevap vermiştir."[270]

ـ188 ـ6175 ـ611ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ زبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # »إذَا الْتَقَى الْخِتَانَانِ، وَتَوَارَتِ الْحَشَفَةُ، فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ«.في الزوائد: إسناد هذا الحديث ضعيف لضعف حجاج بن أرطاة والحديث أخرجه مسلم وغيره من وجوهٌ آخر .

188. (611) (6175)- Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdularki: "İki hitan (sünnet mahalli) birbirine kavuştu, (erkek uzvunun) baş kısmı kayboldu mu gusül vacip olur (inzal şart değildir.)"[271]

*** GUSÜL SIRASINDA PERDE**

ـ189 ـ6176 ـ615ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْحِمَّانِيُّ. ثَنَا عَبْدُالْحَمِيدِ أبُو يَحْيى الْحِمَّانِيُّ. ثَنَا عَبْدُالْحَمِيدِ أبُو يَحْيى الْحِمَّانِيُّ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عِمَارَةَ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: « يَغْتَسِلَنَّ أحَدُكُمْ بِأرْضٍ فَةٍ، وَ فَوْقَ سَطْحٍ َ يُوَارِيهِ، فَإنْ لَمْ يَكُنْ يَرَى، فَإنَّهُ يُرَى«.في الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم على ضعف الحسن بن عمرة. وقيل: أجمعوا على ترك حديثه. وأبو عبيدة، قيل: لم يسمع من أبيه عبداللّه بن مسعود .

189. (615) (6176)- İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden kimse açık arazide veya kendisini örtmeyen bir dam üstünde gusül yapmasın. O, kimseyi görmese de, kendisi (ruhaniler tarafından) görülmektedir."[272]

*** ABDESTTE SIKIŞAN NAMAZ KILMASIN**

ـ190 ـ6177 ـ617ـ حَدّثنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ. ثنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ السَّفْرِ ابْنِ نُسَيْرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أبِي أُمَامَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # نَهى أنْ يُصَلِّي الرَّجُلُ وَهُوَ حَاقِنٌ.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف السفر. وكذا بشر بن آدم .

190. (617) (6177)- Ebu Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) abdest bozma hususunda darlanan kimseye (abdestini bozmadan) namaz kılmayı yasakladı."[273]

ـ191 ـ6178 ـ618ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أبُو أُسَامَةَ عَنْ إدْرِيسَ ا'وْدِيِّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: « يَقُومُ أحَدُكُمْ إلَى الصَّةِ وَبِهِ أذىً«.في الزوائد: رجال إسناده ثقات .

191. (618) (6178)- Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizden kimse (abdest bozma) sıkıntısı varken namaza durmasın."[274]

NOT: Bu bahisle ilgili açıklama geçti.[275]

*** KADIN HAYIZLI İSE**

ـ192 ـ6179 ـ637ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ عَمْرٍو. ثَنَا أبُو سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللّهِ # فِي لِحَافِهِ. فَوَجَدْتُ مَا تَجِدُ النِّسَاءُ مِنَ الْحَيْضَةِ. فَانْسَلَلْتُ مِنَ اللِّحَافِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »أنَفِسْتِ؟« قُلْتُ: وَجَدْتُ مَا تَجِدُ النِّسَاءُ مِنَ الْحَيْضَةِ. قَالَ ذلِكَ مَا كَتَبَ اللّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ. قَالَتْ: فَانْسَلَلْتُ، فَأصْلَحْتُ مِنْ شَأْنِي، ثُمَّ رَجَعْتُ. فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّهِ # تَعَالى فَادْخُلِي مَعِي فِي اللِّحَافِ« قَالَتْ: فَدَخَلْتُ مَعَهُ.في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات .

192. (637) (6179)- Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Ben, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la birlikte yorganın altında idim. Kadınların maruz kaldığı hayız (kanını) o sırada gördüm. Derhal örtünün altından sıvışıverdim. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Hayız mı oldun?" dedi. "Ben, kadınların gördüğü hayız kanını gördüm" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Bu, Allah Teala hazretlerinin, Hz. Adem'in kızlarına yazdığı bir kaderdir" buyurdular."Ümmü Seleme sözlerine şöyle devam eder: "Ben yataktan sıvışıp, (yapılması gerekenleri yaparak) kendime çekidüzen vererek geri döndüm. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bana: "Gel benimle birlikte yatağa gir!" dedi. Ben de yanına girdim."[276]

AÇIKLAMA:

Bu mevzu üzerine gelen başka rivayetlerde İslam'ın bidayetinde, hayızlı kadınların, hayız müddetince kocalarından uzak durdukları, ancak burada kaydedilen hadiseden sonra bu yasağın kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Hatta bazı rivayetlerde bu durum, İslam dini ile Yahudiliğin arasındaki farklardan biri olarak zikredilir: Yani Yahudilerde hayızlı kadın âdet gördüğü müddetçe ne yatakta ne de yemekte kocasıyla beraber olmamaktadır. İslam'da ise bu ayrılık

kaldırılmıştır.İslam hayızlı kadınla sadece cinsî münasebeti haram kılmıştır. Göbek ve diz kapağı arası dışında kalan bedeni ile mübaşeret de yasaklanmamıştır. Müteakip hadis bu hususu daha da açacaktır.[277]

ـ193 ـ6180 ـ638ـ حَدّثَنَا الْخَلِيلُ بْنُ عَمْرٍو. ثَنَا بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ إسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حُدَيْجٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أبِي سُفْيَانَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ #؛ قَالَ سَأَلْتُهَا: كَيْفَ كُنْتِ تَصْنَعِينَ مَعَ رَسُولِ اللّهِ # فِي الْحَيْضَةِ؟ قَالَتْ: كَانَتْ إحْدَانَا، فِي فَوْرِهَا أوَّلَ مَا تَحِيضُ، تَشُدُّ عَلَيْهَا إزَاراً إلَى أنْصَافِ فَخِذَيْهَا. ثُمَّ تَضْطَجِعُ مَعَ رَسُولِ اللّهِ #.قال السنديّ: الحديث صحيح معنى، وإن بحث في الزوائد هذا ا“سناد بأن فيه محمد بن إسحاق وهو يدلّس. وقد رواه بالعنعنة .

193. (638) (6180)- Muaviye İbnu Ebi Süfyan (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Ben, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın zevce-i muhteremeleri olan Ümmü Habibe (radıyallahu anhâ)'ye: "Hayız olduğunuz zaman Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la münasebetiniz nasıl olurdu?" diye sordum. Şu cevabı verdi: "Birimiz hayız görmeye başlar başlamaz derhal uyluklarının yarısına kadar uzanan izarını bağlar, sonra Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'la beraber yatardı."[278]

*** HAYIZLI NASIL YIKANIR?**

ـ194 ـ6181 ـ641ـ حَدّثنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ هِشَامِ ابْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # قَالَ لَهَا، وَكَانَتْ حَائِضاً »انْقُضِي شَعْرَكِ وَاغْتَسِلِي«.قَالَ عَلِيٌّ فِى حَدِيثِهِ »انْقُضِي رَأْسَكِ«.في الزوائد: هذا إسناده رجاله ثقات. قال السنديّ: قالت ليس الحديث من الزوائد، بل هو في الصحيحين وغيرهما .

194. (641) (6181)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), ben âdetli iken, bana: "Saçı(n örgülerini) çöz ve yıkan" dedi."Hz. Ali, kendi rivayetinde: "Başını çöz" demiştir.[279]

*** HAYIZLI MESCİDE GİREMEZ**

ـ195 ـ6182 ـ645ـ حَدّثنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمّدُ بْنُ يَحْيى قَاَ: ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ. ثَنَا ابْنُ أبِي غَنِيَّةَ، عَنْ أبِي الْخَطَّابِ الْهَجَرِيِّ، عَنْ مَحْدُوجٍ الذُّهْلِيِّ، عَنْ جَسْرَةَ؛ قَالَتْ أخْبَرَتْنِي أُمُّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللّهِ # صَرْحَةَ هذَا الْمَسْجِدِ. فَنَادَى بِأعْلَى صَوْتِهِ: »إنَّ الْمَسْجِدَ َ يَحِلُّ لِجُنُبٍ وَ

لِحَائِضٍ».في الزوائد: إسناده ضعيف. محدوج لم يوثق. وأبو الخطاب مجهول .

195. (646) (6182)- Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bu mescidin avlusuna giderek, yüksek sesle: "Şurası muhakkak ki, mescid, ne cünüb ne de hayızlıya helal değildir" buyurdular."[280]

*** HAYIZLI KADIN TEMİZLİKTEN SONRA SARILIK, BULANIKLIK GÖRÜRSE**

ـ196 ـ6183 ـ646ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسى، عَنْ شَيْبَانَ النَّحْوِيِّ، عَنْ يَحْيى ابْنِ أبِي كَثِيرٍ، عَنْ أبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ بَكْرٍ؛ أنَّهَا أُخْبِرَتْ أنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # فِي الْمَرْأةِ تَرَى مَا يَرِيبُهَا بَعْدَ الْطُّهْرِ قَالَ: «إنَّمَا هِىَ عِرْقٌ أوْ عُرُوقٌ».قَالَ مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى: يُرِيدُ بَعْدَ الطُّهْرِ بَعْدَ الْغُسْلِ.في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات .

196. (646) (6183)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), temizlikten sonra hayız şüphesi veren akıntı gören kadın hakkında: "O bir damar veya damarlar(dan gelen istihaze kanı)dır, (hayız kanı değildir)" buyurdular."Muhammed İbnu Yahya dedi ki: "Temizlikten sonra" tabiriyle "(hayız devri bitip) yıkandıktan sonra" demek istemiştir."[281]

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, cünüb ve hayızlı kadının mescidden geçme meselesi ihtilaflıdır: Hanefîler: "Ancak zaruret icabı geçebilir, zaruret olmadan geçemez" derken, Şafiîler: "Cünübün, ihtiyaç olmasa da, abdest almamış olsa da mescidden geçebileceği" kanaatindedir. "Yeter ki hayızlı kadın kanla kirletmesin."
Bu kanaati te'yid eden rivayetler var. Hanbelîler ve bir kısım alimler de bu görüştedir. Malikîler çoğunluk itibariyle: "Cünüb zaruret halinde teyemmüm yaparak mescidden geçebilir" demiştir.[282]

*** NİFAS KAÇ GÜN?**

ـ197 ـ6184 ـ649ـ حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْمُحَارِبِىُّ، عَنْ سَّمِ بْنِ سَلِيمٍ)أوْ سَلْمٍ. شَكَّ أبُو الْحَسَنِ. وَأظُنُّهُ هُوَ أبُو ا'حْوَصِ(، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أنَسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ # وَقَّتَ لِلنُّفَسَاءِ أرْبَعِينَ يَوْماً. إ َّ أنْ تَرَى الطُّهْرَ قَبْلَ ذلِكَ.في الزوائد: إسناد حديث أنس صحيح، ورجاله ثقات .

197. (649) (6184)- Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) nifaslı kadınlar için kırk gün (temizlenme) müddeti belirledi. Ancak daha önce temizlendiğini görenleri hariç tuttu."[283]

*** HAYIZLI OLAN KIZ KAPANMALIDIR**

ـ198 ـ6185 ـ654ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ؛ قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِالْكَرِيمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # دَخَلَ عَلَيْهَا، فَاخْتَبَأَتْ مَوْةٌ لَهَا. فَقَالَ النَّبِيُّ #: »حَاضَتْ؟« فَقَالَتْ: نَعَمْ. فَشَقَّ لَهَا مِنْ عِمَامَتِهِ، فَقالَ »اخْتَمِرِي بِهَذَا«في الزوائد: في إسناده عبدالكريم، وهو ابن المخارق، ضعّفه ا"مام أحمد وغيره. بل قال ابن عبد البر: مجمع على ضعفه .

198. (654) (6185)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) yanıma girmişti, yanımdaki cariyem hemen gizlendi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cariye âdet gördü mü?" diye sordular. "Evet!" deyince, Resulullah, sarığından bir parça bez kopararak cariyeye: "Başını bununla ört!" buyurdular." [284]

AÇIKLAMA

Büluğa eren (hayız görmeye başlayan) kızlar, kadın hükmüne tabi olduğu için, Hz. Aişe'nin yanında başı açık olarak oturmakta olan cariye, Resulullah'ın girmesi ile, başının açıklığı sebebiyle gizlenmeye çalışmıştır. Durumu kavrayan ve sorarak tahkik eden Resulullah, kıza, örtünmesi için sarığından bir parça koparıp veriyor. Hadis, büluğ çağına yaklaşan kızlarla ilgilenmeye, hususen birkısım ihtiyaçlarını düşünmeye, velilerini irşad etmektedir.[285]

*** HAYIZLI KINA YAKAR**

ـ199 ـ6186 ـ656ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا حَجَّاجٌ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ إبْرَاهِيمَ. ثَنَا أيُّوبُ، عَنْ مُعَاذَةَ؛ أنَّ امْرَأةً سَألَتْ عَائِشَةَ قَالَتْ: تَخْتَضِبُ الْحَائِضُ؟ فَقَالَتْ: قَدْ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ # وَنَحْنُ نَخْتَضِبُ. فَلَمْ يَكُنْ يَنْهَانَا عَنْهُ.في الزوائد: هذا ا"سناد صحيح. وحجاج هو ابن منهال. وأيوب هو السختيانيّ .

199. (656) (6186)- Muâze (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Bir kadın Hz. Aişe (radıyallahu anhâ)'ye: "Hayızlı kadın kınalanır mı?" diye sormuştu. "Biz, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın sağlığında kınalanırdık" diye cevap verdi."[286]

AÇIKLAMA:

Kadını erkekten ayıran vasıtalardan biri olarak, kadınların kına yakmaları teşvik edilmiştir. Saça, ellerine veya ayaklara olması farketmez. Hayız hali kına yakmaya mani değildir. Bu ruhsatı, şimdilerde, oje denen ve tırnak üzerinde suyun değmesine mani tabaka teşkil eden başka süs maddelerinin sürülmesine teşmil etmek caiz olmaz. Sürülmüş olsa bile, abdest sırasında temizlenmesi gerekir.[287]

*** SARGI ÜZERİNE MESH**

ـ200 ـ6187 ـ657ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ أبَانٍ الْبَلْخِيُّ. ثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ. أنْبَأَنَا إسْرَائِيلُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، عْ زَيْدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: انْكَسَرَتْ إحْدَى زَنْدَيَّ. فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ #، فَأمَرَنِي أنْ أمْسَحَ عَلَى الْجَبَائِرِ.قالَ أبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ. أنْبَأنَا الدَّبَرِيُّ، عَنْ عَبْدِالرَّزَّاقِ، نَحْوَهُ.في الزوائد: في إسناده عمر بن خالد. كذبه ا“مام أحمد وابن معين. وقال البخاري: منكر الحديث. وقال وكيع وأبو زرعة: يضع الحديث. وقال الحاكم: يروي عن زيد بن عليّ الموضوعات .

200. (657) (6187)- Hz. Ali İbnu Ebi Talib (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bilek kemiklerimden biri kırılmıştı. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a (abdest sırasında ne yapmam gerektiğini) sordum. Aleyhissalâtu vesselâm bana, sargı üzerinden meshetmemi söyledi."[288]

AÇIKLAMA:

Kırık, çıkık, yara gibi herhangi bir sebeple vücut üzerine tedavi maksadıyla sargı yapılmışsa abdest veya gusül sırasında sargı üzerinden mesh yapılması yeterlidir. Hanefîler ve Malikîler: "Bedenin çoğu yaralı olması halinde yıkama yerine teyemmüm yapılır, sağlam yerlerin yıkanmasına, sargıların meshedilmesine gerek kalmaz" der. Şafiîler: "Sağlam yer yıkanır, sargı üzerine meshedilir, ıslanmayan yer için teyemmüm yapılır" demiştir. Ahmed İbnu Hanbel'e göre sağlam yer yıkanır, yaralı yer için teyemmüm yapılır.[289]

*** TÜKRÜK TEMİZDİR**

ـ201 ـ6188 ـ658ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَأيْتُ النَّبِيَّ # حَامِلَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَلَى عَاتِقِهِ، وَلُعَابُهُ يَسِيلُ عَلَيْهِ.في الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله رجال الصحيح .

201. (658) (6188)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ı Hz. Hüseyin'i omuzunda taşırken gördüm, çocuğun tükrüğü Aleyhissalâtu

vesselâm'ın üzerine akıyordu."[290]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, insan tükrüğünün (veya salgısının) temiz olduğunu ifade eder. Fukaha, insanın ağzından akan tükrük, salya veya sümüğün, namaza mani olmadığında, pis sayılmaması gerektiğinde ittifak eder. Mideden gelen su temiz sayılmaz.

Mide suyu rengi ve kokusuyla bilinir. Uyku sırasında midesinden su gelme rahatsızlığına mübtela olan kimse hakkında mide suyu affolunmuştur.Hanefiler, artığı yenen hayvanların ter, tükrük, göz yaşı... gibi akıntılarının namaza mani bir pislik olmadığı kanaatindedir. Şafiîler, bu sayılanların, eti yenen yenmeyen bütün hayvanların dirisinden akmışsa, namaza mani olmadığına hükmetmiştir.[291]

*** KABA AGIZDAN SU DÖKMEK**

ـ202 ـ6189 ـ659ـ حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ. ح وَحَدَّثَنَا مُحَمّدُ ابْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ. ثَنَا أبُو أُسَامَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِالْجَبَّارِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: رَأيْتُ النَّبِىّ # أُتِيَ بِدَلْوٍ، فَمَضْمَضَ مِنْهُ، فَمَجَّ فِيهِ مِسْكاً أوْ أطْيَبَ مِنَ الْمِسْكِ. وَاسْتَنْثَرَ خَارِجاً مِنَ الدَّلْوِ.في الزوائد: إسناده منقطع. ‘ن عبدالجبار بن وائل لم يسمع من أبيه شيئاً. قاله ابن معين وغيره .

202. (659) (6189)- Abdülcebbar İbnu Vail babası Vail (radıyallahu anh)'den anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a (abdest için içi su dolu) bir kova getirildiğini gördüm. Aleyhissalâtu vesselâm, o sudan ağzına alıp mazmaza yaptı, misk kokulu veya miskten daha hoş kokulu olarak suyu fem-i mübareklerinden kovaya bıraktı. Sonra burnuna da su çekip bu suyu kovanın dışına attı."[292]

*** AVRETE BAKMAMAK**

ـ203 ـ6190 ـ662ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُوسى ابْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ مَوْلى لِعَائِشَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: مَا نَظَرْتُ، أوْ مَا رَأيْتُ فَرْجَ رَسُولِ اللّهِ # قَطُّ.قَالَ أبُو بَكْرٍ، كَانَ أبُو نُعَيْمٍ يَقُولُ: عَنْ مَوْةٍ لِعَائِشَةَ.في الزوائد: هذا إسناده ضعيف.

203. (662) (6190)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın fercine hiç bakmadım -veya "görmedim-."Ebu Bekr der ki: "Bu hadisi (Hz. Aişe'den) onun azadlı bir cariyesi rivayet etmiştir."[293]

AÇIKLAMA:

Mevzu üzerine varid olan başka hadisleri de gözönüne alan alimler, karı kocanın birbirlerinin avretine bakmasının haram olmadığına hükmetmişlerdir. Keza erkek, cariyesine de bakabilir. Erkek mahremi (yani nikahı kendisine ebediyyen haram) olan kadının yüzüne, başına, göğsüne, diz kapaklarından aşağısına bakabilir haram değildir. Yabancı olan erkek kadının el ve yüzüne, şehvet duymayacağından emin olursa bakabilir, aksi taktirde haramdır. Kadın, yabancı erkeğin göbekdizkapağı arası dışında kalan yerlerine şehvetsiz bakabilir. Erkek de erkeğin göbekdizkapağı dışında kalan yerlerine bakabilir, araya bakamaz, haramdır.Bütün mezhepler, tedavi gibi zaruret halinde erkek ve kadının birbirlerine, ihtiyaç miktarınca her tarafına bakabileceğini söylemiştir.[294]

*** VÜCUDDA SU DEGMEDİK KURU YER**

ـ204 ـ6191 ـ663ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. قَاَ: ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أنْبَأنَا مُسْلِمُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أبِي عَلِيٍّ الرَّحَبِيِّ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أنَّ النَّبِيَّ # اغْتَسَلَ مِنْ جَنَابَةٍ. فَرَأى لُمْعَةً لَمْ يُصِبْهَا الْمَاءُ. فَقَالَ بِجُمَّتِهِ فَبَلَّهَا عَلَيْهَا.قَالَ إسْحَاقُ، فِي حَدِيثِهِ: فَعَصَرَ شَعْرَهُ عَلَيْهَا.في الزوائد: أبو على الرحبيّ، أجمعوا على ضعفه .

204. (663) (6191)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) cünüblükten yıkanmıştı. Gusülden sonra bir parça yerin kuru kaldığını farketti. Bunun üzerine perçeminden (akıttığı su ile) orayı ıslattı."İshak, rivayetinde: "O kuru yerin üzerine saçını sıktı" demiştir. [295]

ـ205 ـ6192 ـ664ـ حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا أبُو ا'حْوَصِ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ عُبَيْدِاللّهِ، عَنْ الْحَسَنِ ابْنِ سَعْدٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إلَى النَّبِيِّ #، فَقَالَ: إنِّى اغْتَسَلْتُ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَصَلَّيْتُ الْفَجْرَ، ثُمَّ أصْبَحْتُ فَرَأيْتُ قَدْرَ مَوْضِعَ الظُّفْرِ لَمْ يُصِبْهُ الْمَاءُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ # »لَوْ كُنْتَ مَسَحْتَ عَلَيْهِ بِيَدِكَ أجْزَأَكَ«.في الزوائد: إسناده ضعيف لضعف محمد بن عبيداللّه .

205. (664) (6192)- Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir adam, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a gelerek: "Ben cenabetten yıkanmış, sonra da sabah namazını kılmıştım, sonradan, bedenimde tırnak kadar bir yere suyun değmemiş olduğunu farkettim (ne yapayım?)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Eğer, orayı (ıslak) elinle meshetseydin bu sana yeterliydi" buyurdular. [296]

AÇIKLAMA:

Abdest veya gusül sırasında bir yerin kuru kaldığı sonradan farkedilince, ne yapılmalıdır? Orası ıslatılmakla kifayet eder mi, yeniden abdest -veya gusül- tekrarlanmalı mıdır meselesi fakihleri farklı görüşlere sevketmiştir. Başta Hanefîler ve kavl-i cedidinde Şafiî hazretleri olmak üzere çoğunluk, eksik kalan yerin yıkanması suretiyle eksikliğin tamamlanması yeterlidir, yeni baştan tekrara gerek yoktur demiştir. Bazıları, bunun sahih olması için, yıkanan kısımların kurumadan önce eksikliğinin tamamlanması gerekir demiştir. Ancak bu meselede de çoğunluk böyle bir şart koşmaz, aradaki fasıla bedenin kurumasına sebep olacak kadar uzun da olsa kuru kalan yerin yıkanmasının kifayet edeceğini söyler ve delilini gösterir. Bu mesele, uzuvların peşpeşe yıkanmasının (muvalat) vacib olup olmadığı meselesinin münakaşasını da getirmiştir. Ancak peşpeşelik gerekmeyeceği de çoğunluğun benimsediği görüştür. [297]

NAMAZ BÖLÜMÜ

*** ÖGLE NAMAZI VAKTİ**

ـ206 ـ6193 ـ675ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ ثَنَا ا‘عْمَشُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ الْعَبْدِيِّ، عَنْ خَبَّابٍ؛ قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللّهِ # حَرَّ الرَّمْضَاءِ، فَلَمْ يُشْكِنَا. قَالَ الْقَطَّانُ: حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ. ثَنَا ا‘نْصَارِيُّ. ثَنَا عَوْفٌ نَحْوَهُ.حديث خبّاب أخرجه في صحيح مسلم وسنن النسائي .

206. (675) (6193)- Habbab (İbnu Eret) ve Abdullah İbnu Mes'ud (radıyallahu anhümâ) anlatmışlardır: "Biz Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a kızgın kumların hararetinden şikayet ettik. Fakat şikayetimizi dinlemedi."[298]

*** ÖGLEYİ SERİNLİGE BIRAKMA**

ـ207 ـ6194 ـ680ـ حَدّثَنَا تَمِيمُ بْنُ الْمُنْتَصِرِ ألْوَاسِطِيُّ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ بَيَانٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ؛ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللّهِ # صَةَ الظُهْرِ بِالْهَاجِرَةِ. فَقَالَ لَنَا: »أبْرِدُوا بِالصَّةِ، فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ«.في الزوائد: إسناده صحيح. رجاله ثقات. رواه ابن حبّان في صحيحه .

207. (680) (6194)- Muğire İbnu Şu'be (radıyallahu anh) anlatıyor: "Biz Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile birlikte öğleyi gün ortası sıcaklığında kılardık. (Bir ara) bize: "Öğle namazını serinliğe bırakın. Zira hararetin şiddeti cehennemin kabarmasındandır" buyurdular."[299]

ـ208 ـ6195 ـ681ـ حَدّثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ عُمَرَ. ثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ الثّقَفِيُّ، عَنْ عُبَيْدِاللّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »أبْرِدُوا بِالظُّهْرِ«.في الزوائد: إسناده صحيح. رواه ابن حبان في صحيحه .

208. (681) (6195)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Öğle namazını serinliğe bırakın."[300]

AÇIKLAMA:

Önceki hadisin anlaşılması bazı farklılıklar arzetmiş ise de, çoğunluk, daha sonrakilerle irtibatlı olarak şöyle anlamışlardır: "Resulullah, öğle namazını, vakti başında, yani zevalden hemen sonra kıldırıyordu. Bu vakitte hava çok sıcak olduğu için kumlar ayakları -ve secde sırasında alnı- yakıyordu. Bunun üzerine Ashab, öğle namazını te'hirli olarak kılmak için Resulullah'a başvurmuş, bu ilk vaktin sebep olduğu sıkıntıyı mevzubahis etmiştir. Ama Aleyhissalâtu vesselâm te'hire izin vermemiş, ilk vakitte kılmaya devam etmişlerdir. Ancak, müteakip hadislerde de görüldüğü üzere sonradan Aleyhissalâtu vesselâm, öğle namazını geciktirerek kılmayı emretmiştir.[301]

*** AKŞAM NAMAZI VAKTİ**

ـ209 ـ6196 ـ689ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى ثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسى. أنْبَأَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ عُمَرَ ابْنِ إبْرَاهِيمَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ ا‘حْنَفِ بْنِ قَيْسٍ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ # » َ تَزَالُ أُمَّتِي عَلَى الْفِطْرَةِ مَالَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ حَتَّى تَشْتَبِكَ النُّجُومُ«.قَالَ أبُو عَبْدِاللّهِ بْنُ مَاجَةَ: سَمِعْتُ مُحَمّدَ بْنَ يَحْيى يَقُولُ: اضْطَّرَبَ النَّاسُ فِي هذَا الْحَدِيثِ بِبَغْدَادَ. فَذَهَبْتُ أنَا وَأبُو بَكْرٍ ا‘عْيَنُ إلَى الْعَوَّامِ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْعَوَّامِ. فَأخْرَجَ إلَيْنَا أصْلَ أبِيهِ، فإذَا الْحَدِيثُ فِيهِ.في الزوائد: إسناده حسن. ورواه أبو داود من حديث أبى أيوب.

209. (689) (6196)- Abbas İbnu Abdi'l-Muttalib (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ümmetim, akşam namazını yıldızlar cıvıldaşıncaya kadar te'hir etmedikçe fıtrat üzerine devam eder."Ebu Abdillah İbnu Mace der ki: "Muhammed İbnu Yahya'nın şöyle dediğini işittim: "Bu hadis hakkında alimler Bağdat'ta anlaşmazlığa düştüler. Ben ve Ebu Bekr el-A'yan, Avvam İbnu Abbad İbni'l-Avvam'a kadar gidip sorduk. Bize, babasına ait asıl nüshayı çıkardı, araştırdı, hadisi orada buldu."[302]

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere yıldızların cıvıldaşması diye tercüme ettiğimiz iştibak-ı nücumdan murad, gökte yıldızların çoklukla görülmesidir. Malum olduğu üzere, akşamın ilk vakitlerinde parlak yıldılar görülmeye başlar, karanlık arttıkça yıldızlar çoğalır. Fıtratla da hak din, istikamet, sünnet kastedilir. Hadis, akşam namazını ilk vaktinde kılmanın ehemmiyetini vurgulamaktadır.[303]

*** YATSIDAN ÖNCE YATILMAZ, SONRA KONUŞULMAZ**

ـ210 ـ6197 ـ703ـ حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ سَعِيدٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، وَعَلِىُّ بْنُ الْمُنْذِرِ؛ قَالُوا: ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ فَضَيْلٍ. ثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: جَدَبَ لَنَا رَسُولُ اللّهِ # السَّمْرَ بَعْدَ الْعِشَاءِ. يَعْنِي زَجَرَنَا.في الزوائد: هذا إسناد رجاله ثقات. و أعلم له علة إ اختط عطاء بن السائب. ومحمد بن فضيل إنما روى عنه بعد اختط .

210. (703) (6197)- Abdullah İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), bize, yatsı namazından sonra gece sohbetini kınamıştır, yani bize bunu yasaklamıştır."[304]

AÇIKLAMA:

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, günlük hayatın tanzimiyle ilgili olarak vazettiği mühim esaslardan biri de "gece"nin kullanılışıdır. Dinî değerlerimize göre, akşam namazının girmesiyle gece başlar. Resulullah, umumi bir prensip olarak yatsı namazından önce yatmaz, yatsıdan sonra da sohbete yer vermezdi. Ümmetine de bu istikamette direktifte bulunmuştur. Bu mesele üzerine, Hz. Aişe, Ebu Berze gibi başka sahabelerden de rivayetler gelmiştir. Hemen belirtelim ki Aleyhissalâtu vesselâm, zaman zaman gece sohbetlerine yer vermiş, yakınlarıyla ümmetin meselelerini gecenin geç vakitlerine kadar istişare etmiştir. Bu nev'e giren rivayetleri gözönüne alan alimlerimiz, yatsıdan sonra yatmanın bir vecibe olmadığını belirtirler, ilmî, istişarî ve diğer meşru gayelerle müsamere de denen "yatsı sonrası uyanıklık"ın caiz olduğunu belirtirler. Her halukârda, günümüz şartlarında, yatsı namazından hemen sonra yatmayı prensip edinmek, hüşyar mü'minlere çok şey kazandıracaktır: Radyo, televizyon ve benzerlerinin malayani ve zararlı neşriyatını takipten kurtulur, geceleyin teheccüd namazına kalkar. Böylece, bu hususta esas olan bir sünneti ihya etmenin büyük ecrini kazanır, vs.[305]

*** YATSIYA ATEME DEMEYİN**

ـ211 ـ6198 ـ705ـ حَدّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ عَجْنَ، عَنِ الْمَقْبُرِىِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. ح وَحَدَّثَنَا

يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا ابْنُ أبِي حَازِمٍ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # قَالَ: « تَغْلِبَنَّكُمُ ا'عْرَابُ عَلَى اسْمِ صَتِكُمْ« زَادَ ابْنُ حَرْمَلَةَ »فَإنَّمَا هِيَ الْعِشَاءُ. وَإنَّمَا يَقُولُونَ الْعَتَمَةُ "عْتَامِهِمْ بِا"بِلِ«.في الزوائد: إسناد أبى هريرة صحيح .

211. (705) (6198)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bedeviler, (yatsı) namazı meselesinde size galebe çalmasınlar!" -İbnu Harmele şu ilavede bulundu:- "Bu namazın adı işa (= yatsı)dır. Bedeviler ona, develeri sebebiyle geciktirip te'hir ettikleri için "ateme" derler."[306]

AÇIKLAMA:

Ateme, lügat olarak te'hir etmek, geciktirmek manasına gelir. Bedeviler, develerle meşgul olup, namazı bu meşguliyetlerinin bitimine kadar te'hir etmeleri sebebiyle şer'an işa diye isimlendirilmiş olan yatsı namazına ateme demişlerdir. Aleyhissalâtu vesselâm, namaz isminin değişmesine rıza göstermemiştir. [307]

EZAN BÖLÜMÜ

*** EZAN NASIL BAŞLADI?**

ـ212 ـ6198 ـ707ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَبْدِاللّهِ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا أبِي، عَنْ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ إسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ النَّبِيَّ # اسْتَشَارَ النَّاسَ لِمَا يُهِمُّهُمْ إلى الصَّةِ. فَذَكَرُوا الْبُوقَ. فَكَرِهَهُ مِنْ أجْلِ الْيَهُودِ. ثُمَّ ذَكَرُوا النَّاقُوسَ. فَكَرِهَهُ مِنْ أجْلِ النَّصَارَى. فَأُرِيَ النِّدَاءَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ رَجُلٌ مِنَ ا'نْصَارِ يُقَالُ لَهُ عَبْدُ اللّهِ بْنُ زَيْدٍ، وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ. فَطَرَقَ ا'نْصَارِيُّ رَسُولَ اللّهِ # لَيْ. فَأمَرَ رَسُولُ اللّهِ # بًِ بِهِ، فَأذَّنَ.قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَزَادَ بِلٌ، فِي نِدَاءِ صَةِ الْغَدَاةِ، الصَّةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ. فَأقَرَّهَا رَسُولُ اللّهِ #.قَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللّهِ! قَدْ رَأيْتُ مِثْلَ الّذِي رَأى، وَلكِنَّهُ سَبَقَنِي.في الزوائد: في إسناده محمد بن خالد. ضعفه أحمد وابن معين وأبو زرعة وغيرهم .

212. (707) (6199)- Salim, babası Abdullah İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ)'den anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), namazları (duyurup toplanmayı sağlama) vasıtası üzerine halkla istişare etti. Boru öttürmeyi teklif ettiler. Yahudiler(in usulü olması) sebebiyle bunu hoş karşılamadı. Bunun üzerine halk çan çalınabileceğini hatırlattı. Aleyhissalâtu vesselâm, Hıristiyanlar(a benzeme) endişesiyle bunu da hoş karşılamadı. Aynı gece, Ensar'dan Abdullah İbnu Zeyd denen bir zata ve Ömer İbnu'l-Hattab'a rüyalarında ezan öğretildi. Ensarî, geceleyin

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın kapısını çaldı. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) onu (öğrenip okumasını) Bilal'e emretti. Bilal da ezan olarak okudu."

Zührî diyor ki: "Bilal (radıyallahu anh) hazretleri sabah ezanına şu ibareyi ilave etti: "Essalatu hayrun mine'nnevm (namaz uykudan hayırlıdır)." Resulullah bu ilaveyi te'yid etti."Hz. Ömer (radıyallahu anh): "Ey Allah'ın Resulü, Abdullah İbnu Zeyd'in gördüğünü rüyamda ben de görmüştüm (ancak o, size duyurmakta benden önce davrandı)" dedi.[308]

*** EZANDA TERCİ'**

ـ213 ـ6200 ـ708ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. قَاَ ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. أنْبَأنَا ابْنُ جُرَيْجٍ. أخْبَرَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أبِي مَحْذُورَةَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مُحَيْرِيزٍ، وَكَانَ يَتِيماً فِي حِجْرِ أبِي مَحْذُورَةَ بْنِ مِعْيَرٍ، حِينَ جَهَّزَهُ إلى الشَّام. فَقُلْتُ ًبِي مَحْذُورَةَ: أيْ عَمِّ! إنِّي خَارِجٌ إلى الشَّامِ، وَإنِّي أُسْألُ عَنْ تَأذِينِكَ. فَأخْبَرَنِي أنَّ أبَا مُحْذُورَةَ قَالَ: خَرَجْتُ فِي نَفِرٍ. فَكُنَّا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ. فَأذَّنَ مُؤَذِّنُ رَسُولِ اللّهِ # بِالصَّةِ، عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ # فَسَمِعْنَا صَوْتَ الْمُؤَذِّنِ وَنَحْنُ عَنْهُ مُتَنَكِّبُونَ. فَصَرَخْنَا نَحْكِيهِ، نَهْزَأُ بِهِ. فَسَمِعَ رَسُولُ اللّهِ #. فَأرْسَلَ إلَيْنَا قَوْماً فَأقْعَدُونَا بَيْنَ يَدَيْهِ. فَقَالَ: »أيُّكُمُ الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ قَدِ ارْتَفَعَ؟« فَأشَارَ إلَيَّ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، وَصَدَقُوا. فَأرْسَلَ كُلَّهُمْ وَحَبَسَنِي. وَقَالَ لِي: »قُمْ فَأذِّنْ«. فَقُمْتُ، وَ شَيْءَ أكْرَهُ إلَيَّ مِنْ رَسُولِ اللّهِ # وَ مِمَّا يَأْمُرُونِي بِهِ فَقُمْتُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللّهِ #، فَألْقَى عَلَيَّ رَسُولُ اللّهِ التَّأذِينَ هُوَ بِنَفْسِهِ. فَقَالَ »قُلْ: اللّهُ أكْبَرُ، اللّهُ أكْبَرُ، اللّهُ أكْبَرُ، اللّهُ أكْبَرُ. أشْهَدُ أنْ َ إلهَ اِّ اللّهُ، أشْهَدُ أنْ َ إلهَ اِّ اللّهُ. أشْهَدُ أنَّ مُحَمّداً رَسُولُ اللّهِ، أشْهَدُ أنَّ مُحَمّداً رَسُولُ اللّهِ« ثُمَّ قَالَ لِي: »ارْفَعْ مِنْ صَوْتِكَ. أشْهَدُ أنْ َ إلَهَ اِّ اللّهُ، أشْهَدُ أنْ َ إلهَ اِّ اللّهُ، أشْهَدُ أنَّ مُحمّداً رَسُولُ اللّهِ أشْهَدُ أنَّ مُحَمّداً رَسُولُ اللّهِ. حَيَّ عَلَى الصَّةِ، حَيَّ عَلَى الصَّةِ. حَيَّ عَلَى الْفَحِ، حَيَّ عَلَى الْفَحِ اللّهُ أكْبَر، اللّهُ أكْبَرُ. َ إلهَ اِّ اللّهُ« ثُمَّ دَعَانِي حِينَ قَضَيْتُ التَّأذِينَ فَأعْطَانِي صُرَّةً فِيهَا شَيْءٌ مِنْ فِضَّةٍ. ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى نَاصِيةِ أبِي مُحْذُورَةَ. ثُمَّ أمَرَّهَا عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ عَلَى ثَدْيَيْهِ، ثُمَّ عَلَى كَبِدِهِ، ثُمَّ بَلَغَتْ يَدُ رَسُولِ اللّهِ # سُرَّةَ أبِي مُحْذُورَةَ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »بَارَكَ اللّهُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكَ« فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّهِ! أمَرْتَنِي بِالتَّأذِينِ بِمَكَّةَ! قَالَ »نَعَمْ. قَدْ أمَرْتُكَ« فَذهَبَ كُلُّ شَيْءٍ كَانَ لِرَسُولِ اللّهِ # مِنْ كَرَاهِيَةٍ، وَعَادَ ذلِكَ كُلُّهُ مُحَبَّةً لِرَسُولِ اللّهِ # فَقَدِمْتُ عَلَى عَتَّابِ بْنِ أسِيدٍ، عَامِلِ رَسُولِ اللّهِ # بِمَكَّةَ، فَأذَّنْتُ مَعَهُ بِالصَّةِ عَنْ أمْرِ رَسُولِ اللّهِ #.قَالَ: وَأخْبَرَنِى ذلِكَ مَنْ أدْرَكَ أبَا مَحْذُورَةَ، عَلَى مَا أخْبَرَنِي عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُحَيْرِيزٍ.في الزوائد: هذا الحديث ثابت في غير صحيح البخاريّ. لكن في رواية المصنف زيادة، وإسنادها صحيح، ورجالها ثقات .

213. (708) (6200)- Ebu Mahzûre İbnu Mi'yer (radıyallahu anh)'in terbiyesinde yetim olarak yetişen Abdullah İbnu Muhayrız'dan rivayet edildiğine göre, "Ebu Mahzûre, kendisini Suriye'ye

göndermek üzere hazırlarken, Abdullah, Ebu Mahzûre'ye şöyle dediğini anlatıyor: "Ey amcacığım! Ben Suriye'ye gidiyorum ve senin ezan okuyuşunun (hikâyesini) soruyorum."Ravi, bunun üzerine Ebu Mahzûre'nin şunu anlattığını belirtir: "Ben bir grupla birlikte yola çıkmıştım. Epey bir yol almıştık. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın müezzini Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında namaz için ezan okudu. Biz de müezzinin sesini Aleyhissalâtu vesselâm'a arkamız dönük olarak işittik.
Biz onun sesini alaylı alaylı tekrar edip yansıladık. (Bu yaptığımızı) Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) işitti. Bize bazı kimseler yollayarak yanına çağırttı, önüne oturttu ve: "Kulağıma kadar gelen ses hanginizin?" dedi. Arkadaşlarım beni işaretlediler. Doğru da söylediler. Resulullah, onları geri çevirdi, beni alıkoydu. Sonra bana: "Kalk ezan oku!" dedi. Doğruldum. (Ezanı bilmediğimden) öyle mahçup olmuştum ki, o anda nazarımda Resulullah'tan ve yapmamı emrettiği şeyden daha menfur bir şey yoktu. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın önünde doğrulmuş, öyle kalmıştım.Bunun üzerine Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), ezanı kendisi bana okudu. Arkadan: "Haydi söyle!" dedi. Allahuekber, Allahuekber, Allahuekber, Allahuekber, eşhedü en la ilahe illallah, eşhedu en la ilahe illallah, eşhedü enne Muhammede'r-Resulullah, eşhedü enne Muhammede'r-Resulullah!"Sonra bana şunu söyledi: "Sesini yükselt. Eşhedü en la ilahe illallah, eşhedu en lailahe illallah, eşhedü enne Muhammed'r-Resulullah, eşhedu enne Muhammede'r-Resulullah, hayye ala'ssalati, hayye ala'ssalah, hayye ale'lfelahi hayye ale'lfelah. Allahuekber Allahuekber, lailahe illallah!"Sonra, ezanı bitirince beni çağırdı ve bana içerisinde gümüş para bulunan bir çıkın verdi. Sonra elini Ebu Mahzûre'nın alnına koydu, arkadan yüzüne kaydırdı, sonra göğsü üzerine götürdü, sonra ciğerinin üzerine kaydırdı. Sonra Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın mübarek eli, Ebu Mahzûre'nın göbeği üzerine ulaştı. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah seni mübarek kılsın, Allah sana bereket yağdırsın"dedi. Ben de:"Ey Allah'ın Resulü! Bana Mekke'de ezan okumam emir buyursanız?" dedim."Haydi emrettim!" buyurdular.Derken içimde Resulullah'a karşı duyduğm bütün kötü hisler kayboldu. Yerine Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) sevgisi doldu. Hemen Resulullah'ın Mekke'deki valisi Attab İbnu Esid'in yanına geldim. Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın emri sebebiyle Attab'ın yanında namaz için ezanı ben okudum."Ravi der ki: "Ebu Mahzûre'ye yetişenler bu hadiseyi, Abdullah İbnu Muhayriz'in bana anlattığı şekil üzere bana tahdis ettiler."NOT: Ezanla ilgili kıssa daha önce genişçe açıklandı. [309]

*** EZANDA SÜNNET**

ـ214 ـ6201 ـ710ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ، مُؤَذِّنِ رَسُولِ اللّهِ #. حَدَّثَنِى أبِي، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # أمَرَ بِّ أنْ يَجْعَلَ إصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ. وَقَالَ: »إنَّهُ أرْفَعُ لِصَوْتِكَ«.في الزوائد: رواه الترمذي بإسناد صححه. وإسناد المصنف ضعيف لضعف أود سعد .

214. (710) (6201)- Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın müezzini Sa'd el-Karazi (radıyallahu anh)'den rivayet edildiğine göre, "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), Bilal (radıyallahu anh)'e (ezan okurken) iki parmağını kulağına sokmasını emrederek: "Şüphesiz bu, sesin daha çok yükselmesini sağlar" buyurmuştur."[310]

ـ215 ـ6202 ـ711ـ حَدّثنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أرْطَاةَ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللّهِ # بِا ْبْطَحِ، وَهُوَ فِي قُبَّةٍ حَمْرَاءَ. فَخَرَجَ بِلٌ. فَأَذَّنَّ فَاسْتَدَارَ فِى أذَانِهِ. وَجَعَلَ إصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ.هذا ا ٌسناد فيه حجاج بن أرطاة وهو ضعيف .

215. (711) (6202)- Ebu Cuhayfe (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ebtah nam mevkide Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanına geldi. Kırmızı bir çadırda kalıyordu. Derken Bilal çıkıp ezan okudu. Ezanında herbir cihete dönüyor ve iki parmağını kulaklarına sokuyordu."[311]

ـ216 ـ6203 ـ712ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحُمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمِ، عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ ابْنِ أبِي رَوَّادٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »خَصْلَتَانِ مُعَلَّقَتَانِ فِي أعْنَاقِ الْمُؤَذِّنِينَ لِلْمُسْلِمِينَ: صَتُهُمْ وَصِيَامُهُمْ«.في الزوائد: إسناده ضعيف، لتدليس بقية بن الوليد.

216. (712) (6203)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Müezzinlerin boyunlarına, Müslümanların iki hasleti takılmıştır: Namazları ve oruçları. (Bunların vakitlerini Müslümanlara müezzinler ilan eder.)"[312]

ـ217 ـ6204 ـ716ـ حَدّثَنَا عُمْرُ بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِىِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ بِلٍ؛ أَنَّهُ أتَى النَّبِيَّ # يُؤْذِنُهُ بِصَةِ الْفَجْرِ. فَقِيلَ: هُوَ نَائِمٌ. فَقَالَ: الصَّةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ، الصَّةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ. فَأَقِرَّتْ فِي تَأذِينَ الْفَجْرِ. فَثَبَتَ ا ْمْرُ عَلى ذلِكَ.في الزوائد: إسناده ثقات. إ أن فيه انقطاعاً. سعيد بن المسيب لم يسمع من بل .

217. (716) (6204)- Hz. Bilal (radıyallahu anh)'in anlattığına göre: "(Bir gün) sabah namazını haber vermek üzere Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmiş, ancak kendisine "uyuyor" denilmiş. Bunun üzerine:"Essalatu hayrun mine'nnevm, essalatu hayrun mine'nnevm (namaz uykudan daha hayırlıdır)" demiştir. Bundan böyle bu ibarenin sabah ezanına dahil edilmesi kabul görmüş ve ezan bu minval üzere kesinlik kazanmıştır."[313]

*** EZAN OKUNURKEN EZAN TEKRAR EDİLİR**

ـ218 ـ6205 ـ718ـ حَدّثَنَا إسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ، إبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ. ثنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ رَجَاءِ الْمُكّىُّ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ إسْحَاقَ، عَنِ ابْنِ شِهَابِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَسُولُ اللّهِ #: »إذَا أذَّنَ المؤَذِّنُ فَقُولُوا مِثْلَ قَوْلِهِ«.في الزوائد: إسناد أبي هريرة معلوم ومحفوظ عن الزهريّ عن عطاء عن أبي سعيد. كما أخرج ا‘ئمة الستة في كتبهم. ورواه أحمد في مسنده من حديث علي وَأبي رافع، والبزاز في مسنده من حديث أنس .

218. (718) (6205)- Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Müezzin ezan okuduğu vakit onun söylediklerini aynen tekrar edin..."[314]

ـ219 ـ6206 ـ719ـ حَدّثَنَا شُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ، أبُو الْفَضْلِ؛ قَالَ ثَنَا هُشَيْمٌ. أنْبَأنَا أبُو بِشْرٍ، عَنْ أبِي الْمَلِيحِ بْنِ أسَامَةَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ أبِي سُفْيَانَ. حَدّثَتْنِي عَمَّتِى أمُّ حَبِيبَةَ؛ أنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ، إذَا كَانَ عِنْدَهَا فِي يَوْمِهَا وَلَيْلَتِهَا، فَسَمِعَ الْمُؤَذِّنَ يُؤَذِّنُ، قَالَ كَمَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ.في الزوائد: إسناده صحيح. وعبداللّهِ بن عتبة روى له النسائى، وأخرج له ابن خزيمة في صحيحه. فهو عنده ثقة. وباقى رجاله ثقات .

219. (719) (6206)- Ümmühatu'l-Mü'minîn'den olan Ümmü Habibe (radıyallahu anhâ)'nin anlattığına göre, "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm), yanında iken, ister gece, ister gündüz olsun, her ne zaman müezzinin ezanını işitirse, müezzinin söylediğini aynen tekrar etmiştir."NOT: Bu husus, daha önce açıklandı.[315]

*** EZANIN FAZİLETİ**

ـ220 ـ6207 ـ728ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. قَاَ: ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ صَالِحٍ. ثَنَا يُحْيى بْنُ أيُّوبَ، عَنِ بْنِ جَرَيْجٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »مَنْ أذَّنَ ثَنْتَىْ عَشْرَةَ سَنَةً، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَكُتِبَ لَهُ، بِتَأْذِينِهِ، فِي كُلِّ يَوْمٍ، سِتُّونَ حَسَنَةً وَلِكُلِّ إقَامَةٍ ثَثُونَ حَسَنَةً«.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عبداللّهِ بن صالح .

220. (728) (6207)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim on iki yıl müezzinlik yaparsa ona cennet vacip olur. Ona, her gün için, ezanı sebebiyle altmış hasene yazılır, her bir ikameti için de otuz hasene yazılır."[316]

*** İKAMETTE BİRER BİRER OKUMA**

ـ221 ـ6208 ـ731ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمنِ بْنُ سَعْدٍ. ثَنَا عَمَّارُ بْنُ سَعْدٍ، مُؤَذِّنُ رَسُولِ اللّهِ # حَدَّثَنِى أبِي، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ أذَانَ بِلٍ كَانَ مَثْنَى مَثْنَى. وَإقَامَتُهُ مُفْرَدَةٌ.في الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف أود سعد. ومعناه في صحيح البخاريّ .

221. (731) (6208)- Aleyhissalâtu vesselâm'ın müezzinlerinden Sa'd el-Karazî (radıyallahu anh)'nin rivayetine göre, "Bilal-i Habeşî (radıyallahu anh)'nin ezanı ikişer ikişer idi. ikameti ise birer birerdi." [317]

ـ222 ـ6209 ـ732ـ حَدّثَنَا أبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. حَدَّثَنِى مَعْمَرُ بْنُ مُحَمّدِ بْنِ عُبَيْدِاللّهِ بْنِ أبِي رَافِعٍ، مَوْلَى النَّبِيِّ #. حَدَّثَنِي أبِي، مُحَمّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللّهِ، عَنْ أبِيهِ عُبَيْدِاللّهِ، عَنْ أبِي رَافِعٍ؛ قَالَ: رَأيْتُ بً يُؤَذِّنُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللّهِ # مَثْنَى مَثْنَى، وَيُقِيمُ وَاحِدَةً.في الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم على ضعف معمر بن محمد بن عبيد اللّه وأبيه .

222. (732) (6209)- Ebu Rafi Mevla Resulillah anlatıyor: "Ben Bilal (radıyallahu anh)'in, Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın yanında ikişer ikişer ezan okuduğunu, birer birer de ikamet getirdiğini gördüm!"[318]

AÇIKLAMA:

Daha önce geçtiği üzere, ezan ve ikamette geçen cümlelerin kaçar kere tekrar edileceği rivayetlere göre farklıdır. Bu rivayetler Hz. Bilal'in ezan tarzını anlatmaktadır.[319]

*** EZAN OKUNUNCA MESCİDDEN ÇIKILMAZ**

ـ223 ـ6210 ـ734ـ حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أنْبَأنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ أبِي فَرْوَةَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ يُوسُفَ، مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عُثْمَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ أدْرَكَهُ ا ‘ذَانُ فِى الْمَسْجِدِ، ثُمَّ خَرَجَ، لَمْ يَخْرُجْ لِحَاجَةٍ، وَهُوَ َ يُرِيدُ الرَّجْعَةَ، فَهُوَ مُنَافِقٌ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه ابن أبى فروة. واسمه إسحاق بن عبداللّه ضعفوه. وكذلك عبدالجبار ابن عمر .

223. (734) (6210)- Hz. Osman (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim mescidde iken ezan okunmaya başladığı halde, bir ihtiyaç olmadan ve tekrar mescide dönme gayesinde bulunmadan mescidi terkederse o kimse münafıktır."[320]

MESCİDLER VE CEMAATLER BÖLÜMÜ

*** ALLAH İÇİN MESCİD BİNA ETMEK**

ـ224 ـ6211 ـ735ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ. ح وَحَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا دُاوُدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ مُحَمّدٍ جَمِيعاً عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ أسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِاللّهِ ابْنِ سُرَاقَةَ الْعَدَوِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »مَنْ بَنَى مَسْجِداً يُذْكَرُ فِيهِ اسْمُ اللّهِ، بَنَى اللّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنّةِ«.في الزوائد: حديث عمر مرسل. فإن عثمان بن عبداللّه بن سراقة روى عن عمر بن الخطاب، وهو جده ‘مه، ولم يسمع منه، قاله المزّي في التهذيب. ورواه ابن حبان في صحيحه بهذا ا“سناد .

224. (735) (6211)- Ömer İbnu'l-Hattab (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın şöyle söylediğini işittim: "Kim, içerisinde Allah'ın isminin zikredildiği bir mescid bina ederse Allah da onun için cennette bir ev bina eder."[321]

ـ225 ـ6212 ـ737ـ حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنِي أبُو ا‘سْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ بَنَى للّهِ مَسْجِداً مِنْ مَالِهِ، بَنَى اللّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ«.في الزوائد: إسناد حديث عليّ ضعيف. والوليد بن مسلم مدلس، وقد رواه بالعنعنة. وشيخه ابن لهيعة ضعيف .

225. (737) (6212)- Hz. Ali İbnu Ebi Talib (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim, kendi malından Allah rızası için bir mescid bina ederse Allah da ona cennette bir ev bina eder."[322]

ـ226 ـ6213 ـ738ـ حَدّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِا‘عْلَى. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ إبْرَاهِيمَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ بْنِ أبِي حُسَيْنٍ النَّوْفَلِيِّ، عَنْ عَطَاءَ بْنِ أبِي رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »مَنْ بَنَى مَسْجِداً للّهِ كَمَفْحَصِ قَطَاةٍ، أوْ أصْغَرَ، بَنَى اللّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ«.في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات .

226. (738) (6213)- Hz. Cabir İbnu Abdillah (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim Allah için bağırtlak kuşu yuvası kadar veya daha küçük bir mescid bina etse, Allah onun için cennette bir ev bina eder."[323]

AÇIKLAMA:

Mescid yapmaya teşvik sadedinde gelen bu nevi hadisler daha önce açıklanmıştır.[324]

*** MESCİD MÜTEVAZİ OLMALI**

ـ227 ـ6214 ـ740ـ حَدّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ ثَنَا عَبْدُالْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِالْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ الْبَجْلِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »أرَاكُمْ سَتُشَرِّفُونَ مَسَاجِدَكُمْ بَعْدِي كَمَا شَرَّفَتِ الْيَهُودُ كَنَائِسَهَا، وَكَمَا شَرَّفَتِ النَّصَارِى بِيَعَهَا«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه جبارة بن المغلّس وهو كذاب وقد أخرجه أبو داود بسنده عن ابن عباس مرفوعاً بغير هذا السياق .

227. (740) (6214)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Görüyorum ki, Yahudilerin havralarını, Hıristiyanların da kiliselerini yükselttikleri gibi sizler de mescidlerinizi yükselteceksiniz."[325]

ـ228 ـ6215 ـ741ـ حَدّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا عَبْدُالْكَرِيمِ بْنُ عَبْدِالرَّحْمنِ، عَنْ أبِي إسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَا سَاءَ عَمَلُ قَوْمٍ قَطٌّ إَّ زَخْرَفوا مَسَاجِدَهُمْ«.في الزوائد: في إسناده أبو إسحاق، كان يدلّس. وجبارة كذاب .

228. (741) (6215)- Ömer İbnu'l-Hattab (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Ameli bozulan her kavim mescidlerini süslemeye yönelmiştir."[326]

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın inşa ettirdiği mescidler sade ve mütevazidir. Mescidler sonradan büyümüş ve tezyine boğulmuştur. Alimler, hadislerden hareketle sadeliğin esas olduğunda ısrar etmiştir. Ancak zamanla bazı şartlar altında tezyin edilebileceğine fetva verildiğini daha önce açıkladık.[327]

*** MESCİD NEREYE YAPILMALI**

ـ229 ـ6216 ـ744ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ. ثَنَا مُوسى بْنُ أعْيُنٍ. ثَنَا مُحَمّدُ ابْنُ إسْحَاقَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ. وَسُئِلَ عَنِ الْحِيطَانِ تُلْقى فِيهَا الْعَذِرَاتُ. فَقَالَ: »إذَا سُقِيَتْ مِرَاراً فَصَلّوا فِيهَا«.

يَرْفَعُهُ إلى النَّبِيِّ #.في الزوائد: إسناده ضعيف. فيه محمد بن إسحاق. كان يدلّس. وقد رواه بالعنعنة

229. (744) (6216)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ)'den anlatıldığına göre, "Kendisine, insan tersinin atıldığı bahçelerde namaz kılmanın hükmünden sorulduğu zaman, Resûlullah'a ref' ederek, şu cevabı vermiştir: "Eğer bahçe bir çok defalar sulanmış (pislik eseri kalmamış) ise orada namaz kılabilirsiniz."[328]

*** MESCİDDE MEKRUH İŞLER**

ـ230 ـ6217 ـ748ـ حَدّثَنَا يَحْيى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ حِمْيَرَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ جَبِيرَةَ ا'نْصَارِيُّ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ رَسُولِ اللّهِ # قَالَ: »خِصَالٌ َ تَنْبَغِي فِي الْمَسْجِدِ: َ يُتَّخَذُ طَرِيقاً. وَ يُشْهَرُ فِيهِ سَِحٌ. وَ يُنْبَضُ فِيهِ بِقَوْسٍ وَ يُنْشَرُ فِيهِ نَبْلٌ. وَ يُمَرُّ فِيهِ بِلَحْمٍ نِئٍ. وَ يُضْرَبُ فِيهِ حَدٌّ. وَ يُقْتَصُّ فِيهِ مِنْ أَحَدٍ. وَ يُتَّخَذُ سُوقاً«.في الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم على ضعف زيد بن جبيرة. قال ابن عبدالبر: أجمعوا على أنه ضعيف .

230. (748) (6217)- Yine İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bazı şeyler vardır, mescidde yapılması uygun değildir: "Mescid (yanlardan iki kapılı ise gelgeç için) yol olarak kullanılamaz, orada silah kılıfsız taşınmaz, yaya kiriş takılmaz, ok saçılmaz, çiğ et geçirilmez, had tatbik edilmez, kimseye kısas vurulmaz, alışveriş mahalli de yapılmaz."[329]

ـ231 ـ6218 ـ750ـ حَدّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ. ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ حَدَّثَنَا عُتْبَةُ بْنُ يَقْظَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ ا'سْقَعِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ # قَالَ: »جَنِّبُوا مَسَاجِدَكُمْ صِبْيَانَكُمْ وَمَجَانِينَكُمْ وَشِرَارَكُمْ وَبَيْعَكُمْ وَخُصُومَاتِكُمْ وَرَفْعَ أَصْوَاتِكُمْ وَإِقَامَةَ حُدُودِكُمْ وَسَلَّ سُيُوفِكُمْ. وَاتَّخِذُوا عَلَى أَبْوَابِهَا الْمَطَاهِرَ. وَجَمِّرُوهَا فِي الْجُمَعِ«.في الزوائد: إسناده ضعيف. فإن الحارث بن نبهان متفق على ضعفه .

231. (750) (6218)- Vasîle İbnu'l-Eska (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Mescidlerinizi çocuklarınızdan, delilerinizden, alışverişlerinizden, davalarınızın ikamesinden, sesinizi yükseltmekten, hadlerinizin icrasından, kılıçlarınızı kınlarından sıyırmaktan uzak tutun. Mescidlerin kapılarının yakınlarında abdest yerleri yapın. Mescidlerinizi, cuma günü buhurlayarak güzel kokulu kılın."[330]

AÇIKLAMA:

Çocuğun mescide sokulması meselesinde ihtilaf edilmiştir. Bu mevzu üzerine başka rivayetler de mevcuttur. Hanefîlere göre, çocuk mümeyyiz olmasa bile talim maksadı ile mescide gelmesinde bir mahzur yoktur. Şafiîlere göre deli ve çocuk mescidi kirletmeyecek ise girebilir, aksi takdirde haramdır. Malikîlere göre, deli ve çocuk mescidi kirletecek veya orada yaramazlık yapacak ise haramdır, aksi taktirde caizdir. Hanbelîler, talim gayesi yoksa, çocukların ve delilerin mescide girmesinin mekruh olduğuna hükmetmiştir.

Mezhepler, mescidde yüksek ses çıkarmayı hoş karşılamamıştır. Namaz kılanları rahatsız edecek derecede yüksek ses, zikir, ibadet ve talim-i ilim gibi meşru ameller sırasında bile çıkmış olsa, yine de caiz bulunmamıştır. Aksi takdirde mübah sebeplerle ses çıkarılmasını, alimler çoğunlukla caiz addetmişlerdir.[331]

*** MAHALLELERDE MESCİD**

ـ232 ـ6219 ـ756ـ حَدّثَنَا يَحْيى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا ابْنُ أبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ أنَسِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبْدِالْحَمِيدِ بْنِ الْمُنْذِرِ بْنِ الْجَارُودِ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: صَنَعَ بَعْضُ عُمُومَتِي لِلنَّبِيِّ # طَعَاماً. فَقَالَ لِلنَّبِيِّ #: إنِّى أُحِبُّ أنْ تَأكُلَ فِي بَيْتِى وَتُصَلِّيَ فِيهِ. قَالَ: فَأتَاهُ. وَفِي الْبَيْتِ فَحْلٌ مِنْ هذِهِ الْفُحُولِ. فَأمَرَ بِنَاحِيَةٍ مِنْهُ، فَكَنِسَ وَرُشَّ فَصَلَّى وَصَلَّيْنَا مَعَهُ . قَالَ أبُو عَبْدِاللّهِ بْنُ مَاجَةَ: الْفَحْلُ هُوَ الْحَصِيرُ الّذِي قَدِ اسْوَدَّ.في الزوائد: إسناده حسن، وله أصل في الصحيح .

232. (756) (6219)- Hz. Enes İbnu Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Amcalarımdan biri, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) için yemek hazırladı. Gelip Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a: "Evimde yemek yemenizi ve orada bir namaz kılmanızı arzu ediyorum" dedi. (Aleyhissalâtu vesselâm davete icabet ederek) evine geldi. Evinde şu hasırlardan biri vardı. Hasırın bir köşesinin namaz için hazırlanmasını emir buyurdu. Bunun üzerine üzeri süprüldü ve (yumuşaması için) üzerine su serpildi. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm namaz kıldı. Biz de ona uyarak namaz kıldık.

"Ebu Abdillah İbnu Mace der ki: "Hadiste geçen fahl kelimesi siyahlaşmış hasır manasına gelir."[332]

*** MESCİDLERİN TEMİZLİĞİ**

ـ233 ـ6220 ـ757ـ حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمنِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أبِي الْجَوْنِ. ثَنَا مُحَمّدُ ابْنُ صَالِحٍ الْمَدَنِيُّ. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أبِي مَرْيَمَ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ#: «مَنْ أخْرَجَ أذىً مِنَ الْمَسْجِدِ بَنَى اللّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ».في الزوائد: إسناده فيه انقطاع ولين.

فإن فيه سلمان بن يسار، وهو ابن أبي مريم، لم يسمع من أبي سعيد ومحمد بن صالح فيه لين .

233. (757) (6220)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim mescidden (insanlara rahatsızlık veren) bir şeyi çıkarırsa Allah Teâla hazretleri ona cennette bir ev yapar."[333]

ـ234 ـ6221 ـ760ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ؛ عَنْ خَالِدِ بْنِ إيَاسٍ، عَنْ يَحْيى بْنِ عَبْدِالرَّحْمنِ ابْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: أوَّلُ مَنْ أسْرَجَ فِي الْمَسَاجِدِ تَمِيمٌ الدَّارِيُّ.في الزوائد: هو موقوف. وفي إسناده خالد بن إياس، اتفقوا على ضعفه.

234. (760) (6221)- Yine Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Mescidlere ilk defa kandil koyan Temimu'd-Dârî'dir."[334]

AÇIKLAMA:

Dinimiz sadece mescid inşasını fevkalâde faziletli bir amel ilan etmekle kalmamış, mescide yönelik her çeşit müsbet hizmetleri takdir ve onları teşvik etmiştir. Burada iki nümune var: Aydınlatılması, temizlenmesi. Bunlara tefriş, ısıtma, tamir, bakım, yollarının imar ve bakımı, su ihtiyacının karşılanması, imam ve müezzinin temini gibi akla gelecek her çeşit hizmetleri dahil edebiliriz.[335]

*** MESCİDE TÜKÜRMEK MEKRUHTUR**

ـ235 ـ6222 ـ764ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # حَكَّ بُزَاقاً فِي قِبْلَةِ الْمَسَجِدِ.في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات. والحديث في الصحيحين من حديث أبي هريرة وأبى سعيد وعبداللّه بن عمر .

235.(764) (6222)- Hz. Aişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), mescidin kıble duvarındaki bir tükrüğü kazıyıp temizledi."[336]

*** KOYUN VE DEVE AĞILINDA NAMAZ**

ـ236 ـ6223 ـ768ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ح وَحَدَّثَنَا أبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ. قَاَ: ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أبِي هُرَيْرَة؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »إنْ لَمْ

تَجِدُوا إّ مَرَابِضَ الْغَنَمِ وَأعْطَانَ ا“بِلِ، فَصَلّوا فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ، وَ تُصَلّوا فِى أعْطَانِ ا“بِلِ«.في الزوائد: إسناده صحيح .

236. (768) (6223)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Eğer siz, namaz kılmak için koyun ağılı ve deve damından başka bir yer bulamadı iseniz, koyun ağılında namazınızı kılın, fakat deve damında kılmayın."[337]

ـ237 ـ6224 ـ769ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أبُو نُعَيْمٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِاللّهِ ابْنِ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِىّ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِىُّ #: »صَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ. وَ تُصَلُّوا فِي أعْطَانِ ا“بِلِ. فَإنَّهَا خُلِقَتْ مِنَ الشَّيَاطِينَ«.في الزوائد: إسناد المصنف فيه مقال. وأصل الحديث رواه النسائي مقتصراً على النهي عن أعطان ا“بل .

237. (769) (6224)- Abdullah İbnu Muğaffel el-Müzenî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Koyun ağıllarında namaz kılın, deve damlarında kılmayın. Çünkü develer, şeytanlardan yaratılmıştır."[338]

ـ238 ـ6225 ـ770ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. حَدّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ رَبِيعِ ابْنِ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَد الْجُهَنِيُّ. أخْبَرَنِي أبِي، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: » يُصَلّى فِي أعْطَانِ ا“بِلِ، وَيُصَلّى فِي مُرَاحِ الْغَنَمِ«.الحديث ذكره صاحب الزوائد ولم يتكلم على إسناده .

238. (770) (6225)- Sebre İbnu Ma'bed el-Cühenî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Deve damlarında namaz kılınmaz, fakat koyun ağıllarında namaz kılınır."[339]

*** MESCİDE GİRERKEN DUA**

ـ239 ـ6226 ـ771ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إسْمَاعيلُ بْنُ إبْرَاهِيمَ، وَأبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ الحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُول اللّهِ #؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُول اللّهِ # إذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَقُولُ: »بِسْمِ اللّهِ. وَالسَّمُ عَلى رَسُولِ اللّهِ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أبْوَابَ رَحْمَتَكَ«. وَإذَا خَرَجَ قَالَ: »بِسْمِ اللّهِ. وَالسَّمُ عَلَى رَسُولِ اللّهِ اللّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أبْوَابَ فَضْلِكَ«.قال الترمذي بعد تخريج هذا الحديث، أي حديث فاطمة: حديث حسن، وليس إسناده بمتصل. وفاطمة بنت الحسين لم تدرك فاطمة الكبرى. إذ عاشت فاطمة بعد النبيّ # أشهراً .

239. (771) (6226)- Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın pek muhterem kerimeleri Hz. Fatıma (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) mescide girince: "Bismillahi vesselamu ala Resûlillâhi. Allahümmağfirlî zünûbî veftah lî rahmetike (Allah'ın adıyla girip, Allah'ın Resulü'ne selam ediyorum. Ey Allahım, benim günahımı affet, bana rahmet kapılarını aç)" derdi. Mescidden çıkarken de: "Bismillahi. Vesselamu ala Resûlillahi. Allahümmağfir lî zünûbî veftah lî ebvabe fadlike (Allah'ın adıyla çıkıyorum, Resûlullah'a selam ediyorum. Allahım, günahımı affet, bana fazl u kereminin kapılarını aç!)" diye dua okurdu."[340]

ـ240 ـ6227 ـ773ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ. ثَنَا سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »إذَا دَخَلَ أحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيُسَلِّمْ عَلى النَّبِيِّ # وَلْيَقُلِ: اللّهُمَّ افْتَحْ لِي أبْوَابَ رَحْمَتِكَ. وَإذَا خَرَجَ فَلْيُسَلِّمْ عَلى النَّبِيّ وَلْيَقُلِ: اللّهُمَّ اعْصِمْنِى مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ«.في الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات .

240. (773) (6227)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Biriniz mescide girince Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a selam etsin ve şu duayı okusun: Allahümmaftah li ebvabe rahmetike (Allahım, bana rahmetinin kapılarını aç)" çıkarken de Resûlullah'a selam versin ve şu duayı okusun: "Allahümme a'sımınî mine'şşeytani'rracim (Allahım, beni taşlanmış şeytandan koru)."[341]

*** NAMAZA YÜRÜYEREK GİTMEK**

ـ241 ـ6228 ـ776ـ حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيى بْنُ أبِي بَكِيرٍ. ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مَحَمّدٍ، عنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ مُحَمّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّهِ # يَقُولُ: »أَ أدُلُّكُمْ عَلَى مَا يُكَفِّرُ اللّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَزِيدُ بِهِ فِي الْحَسَنَاتِ؟« قَالُوا: بَلى يَارَسُولَ اللّهِ! قَالَ »إسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَى إلى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّةِ بَعْدَ الصَّةِ«.في الزوائد: حديث أبى سعيد رواه ابن خزيمة وابن حبان في صحيحه. وله شاهد في صحيح مسلم وغيره .

241. (776) (6228)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) (bir defasında yanındakilere): "Allah'ın kendisiyle hataları örtüp, sevapları artırdığı şeyi size göstermiyeyim mi?" demişti. Ashab: "Evet söyleyin ey Allah'ın Resulü! dediler. Bunun üzerine:
"O şey, zahmetli durumlarda bile abdesti tam almak, mescidlere çok adım atmak, namazdan sonra müteakip namazı beklemek!" buyurdular."[342]

ـ242 ـ6229 ـ778ـ حَدّثنَاَ مُحَمّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ إبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْمُوَفَّقِ أبُو الْجَهْمِ. ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ

أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ إلى الصَّةِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِينَ عَلَيْكَ، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ مَمْشَايَ هذَا. فإِنِّي لَمْ أَخْرُجْ أَشَراً وَ بَطَراً وَ رِيَاءً وَ سُمْعَةً. وَخَرَجْتُ اتِّقَاءَ سُخْطِكَ وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ. فَأسْأَلُكَ أَنْ تُعِيذَنِي مِنَ النَّارِ وَأنْ تَغْفِرَلِي ذُنُوبِي. إنَّهُ َ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إَّ أنْتَ. أقْبَلَ اللّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفِ مَلَكٍ«.في الزوائد: هذا إسناده مسلسل بالضعفاء. عطية وهو العوفي، وفضيل بن مرزوق، والفضل بن الموفق كلهم ضعفاء. لكن رواه ابن خزيمة في صحيحه من طريق فضيل بن مرزوق، فهو صحيح عنده .

242. (778) (6229)- Ebu Saidi'l-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim evinden namaz kılmak üzere çıkar ve: "Ey Allahım! Senden isteyenlerin senin katındaki hakkı için ve şu yürüyüşümün hakkı için senden istiyorum. Ben kibirlenmek, böbürlenmek veya görsünler, desinler gibi adi maksadlarla evden çıkmış değilim. Senin gazabından sakınmak, rızanı kazanmak için evden çıktım. Öyleyse beni ateşten korumanı istiyorum, günahlarımı bağışlamanı talep ediyorum. Çünkü senden başka günahları affeden yoktur" diye dua eder, (yalvar yakar olursa) Allah Teala hazretleri, ona (rahmet) yüzüyle teveccüh eder ve yetmiş bin melek de kendisi için istiğfar eder."[343]

ـ243 ـ6230 ـ781ـ حَدّثَنَا مَجْزَأَةُ بْنُ سُفْيَانَ بْنِ أسِيدٍ، مَوْلى ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ. حَدّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الصَّائِغُ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إلى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ«.في الزوائد: إسناد حديث أنس ضعيف.

243. (781) (6230)- Hz. Enes İbnu Malik anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Karanlık gecelerde mescidlere müdavim olanların, kıyamet gününde tam bir nura kavuşacaklarını müjdele!"[344]

*** MESCİDE UZAK EV DAHA SEVAPLI**

ـ244 ـ6231 ـ785ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَتِ ا ْنْصَارُ بَعِيدَةً مَنَازِلُهُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ. فَأرَادُوا أنْ يَقْتَرِبُوا فَنَزَلَتْ ـ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ ـ قَالَ، فَثَبَتُوا.في الزوائد: هذا موقوف. فيه سماك، وهو ابن حرب، وإن وثقّه ابن معين وأبو حاتم فقد قال أحمد: مضطرب الحديث. وقال يعقوب بن شيبة: روايته عن عكرمة، خاصة، مضطربة. وروايته عن غيره صالحة .

244. (785) (6231)- İbnu Abbas (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Ensar(dan bir kısmının) evleri mescidden uzakta idi. Bunlar mescidin yakınına gelmek istediler. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu. (Meâlen): "Onların önden gönderdiklerini ve geride bıraktıklarını (eserlerini, ihmal

etmeksizin) yazmaktayız" (Yasin 12). İbnu Abbas der ki: "Bunun üzerine onlar yerlerinde kaldılar."[345]

AÇIKLAMA:

Geride bıraktıkları diye tercüme ettiğimiz âsar kelimesini seleften pek çoğu "ayak izi" olarak te'vil etmiştir. Gerçekte onun müfredi olan eser kelimesi ayak izi manasına da gelmektedir. Böylece evi mescide uzak olanlar daha çok adım atmış olmakla daha kazançlı olmaktadırlar. Ama bu uzaklık ezan sesinin gelemeyeceği kadar olmamalıdır.[346]

*** CEMAATTEN GERİ KALMAMALI**

ـ245 ـ6232 ـ795ـ حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ إسْمَاعِيلَ الْهُذَلِيُّ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ ابْنِ أبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزِّبْرِقَانِ بْنِ عَمْرٍو الضَّمْرِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ: »لَيَنْتَهِيَنَّ رِجَالٌ عِنْ تَرْكِ الْجَمَاعَةِ، أوْ ‘حَرِّقَنَّ بُيُوتَهُمْ«.في الزوائد: في إسناده الوليد بن مسلم الدمشقىّ مدلّس. وعثمان يعرف حاله. والمعنى ثابت في الصحيحين وغيرهما.

245. (795) (6232)- Usame İbnu Zeyd (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bir kısım (tenbel) adamlar, ya cemaati terketmekten vazgeçerler yahut da ben onların evlerini (başlarına) yıkacağım."[347]

*** YATSI VE SABAH NAMAZLARININ CEMAATİ**

ـ246 ـ6233 ـ798ـ حَدّثَنَا عُثْمَانَ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ #؛ أنَّهُ كَانَ يَقُولُ: »مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدٍ، جَمَاعَةً، أرْبَعِينَ لَيْلَةً، تَفُوتُهُ الرَّكْعَةُ ا‘ولى مِنْ صَةِ الْعِشَاءِ، كَتَبَ اللّهُ لَهُ بِهَا عِتْقاً مِنَ النَّارِ«.في الزوائد: فيه إرسال وضعف. قال الترمذي والدارقطنيْ: لم يدرك عمارة أنسا ولم يلقه. وإسماعيل كان يدلّس .

246. (798) (6233)- Ömer İbnu'l-Hattab (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kim bir mescidde cemaatle yatsının ilk rek'atini kaçırmadan kırk gece namaz kılarsa Allah Teala hazretleri, bu namazlar vesilesiyle onun için ateşten bir azadlık yazar."[348]

*** MESCİDE DEVAM VE NAMAZLARI BEKLEME**

ـ247 ـ6234 ـ800ـ حَدّثنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَابَابَةُ. ثَنَا ابْنُ أبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ #؛ قَالَ: »مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّةِ وَالذِّكْرِ، إِّ تَبَشْبَشَ اللّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشْبَشُ أهْلُ الْغَائِبِ بِغَائِبِهِمْ، إذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ«.في الزوائد: إسناده صحيح، رجاله ثقات .

247. (800) (6234)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Müslüman bir kimse, namaz ve zikir için mescidi vatan edindiği (çokça gitmeyi alışkanlık haline getirdiği) zaman Allah'ın onun bu halinden duyduğu sevinç, tıpkı gurbette adamı olan kimselerin onun yanlarına dönmesiyle (kavuşmaktan)duydukları sevinç gibidir."[349]

ـ248 ـ6235 ـ801ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ. ثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أبِي أيُّوبَ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللّهِ # الْمَغْرِبَ. فَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ. وَعَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ. فَجَاءَ رَسُولُ اللّهِ # مُسْرِعاً، قَدْ حَفَزَهُ النَّفْسُ، وَقَدْ حَسَرَ عَنْ رُكْبَتَيْهِ، فَقالَ: »أبْشِرُوا. هذَا رَبُّكُمْ قَدْ فَتَحَ بَاباً مِنْ أبْوَابِ السّمَاءِ، يُبَاهِي بِكُمُ الْمَئِكَةَ. يَقُولُ: انْظُرُوا إلى عِبَادِى قَدْ قَضَوْا فَرِيضَةً؛ وَهُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى«. في الزوائد: هذا إسناد صحيح. ورجاله ثقات .

248. (801) (6235)- Abdullah İbnu Amr (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile birlikte akşam namazını kılmıştık. Namazdan sonra dileyenler evlerine döndü, dileyenler de yerinde kaldı. (Çok geçmeden) Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) koşarcasına ve hızlı nefes alarak, diz kapakları da açılmış bir halde geldi. Bize dediler ki: "Müjdeler olsun! İşte Rabbiniz! Sema kapılarından bir kapı açmış, meleklere karşı sizlerle iftihar ediyor ve diyor ki: "Kullarıma bakın! Farzlarını eda ettiler. Şimdi de diğer namazı beklemekteler!" [350]

NAMAZI EDA VE NAMAZIN SÜNNETLERİ BÖLÜMÜ

* NAMAZDA İSTİAZE VE KIRAAT

ـ249 ـ6236 ـ808ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ. ثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أبِي عَبْدِالرَّحْمنِ السُّلَمِيِّ، عَنِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ # قَالَ: »اللَّهُمَّ إنِّى أعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، وَهَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ«.قَالَ: هَمْزُهُ الْمُوتَةُ. وَنَفْثُهُ الشِّعْرُ. وَنَفْخُهُ الْكِبْرُ.في الزوائد: في إسناده مقال. فإن عطاء بن السائب اختلط آخر عمره، وسمع منه محمد بن فضيل بعد اختلط. وفي سماع أبي عبدالرحمن السلمىّ من ابن مسعود كم. قال شعبة: لم يسمع. وقال أحمد: أرى قول شعبة وهما. وقال أبو عمرو

الداني: أخذ أبو عبدالرحمن القراءة عرضا عن عثمان وعليّ وابن مسعود.ا ه.والحديث قد رواه أبو داود والترمذي والنسائي من حديث أبى سعيد الخدريّ. ورواه ابن حبان في صحيحه من حديث جبير بن مطعم .

249. (808) (6236)- İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Allahümme innî euzü bike mine'şşeytani'rracim ve hemzihi ve nefhihi ve nefsihi "Allahım, şeytan-ı racimden, onun dürtmelerinden, telkinlerinden, atacağı kibirden sadece sana sığınırım" diye dua ederdi."[351]

AÇIKLAMA:

Cumhur-u ulema, namazda istiazeyi müstehab addetmiştir. Yeri de birinci rek'atte Fatiha'nın evvelinde okunan Sübhanekeden hemen sonradır. İstiazeden sonra Besmele ve Fatiha okunur. [352]

*** KIRAATA NE İLE BAŞLANIR?**

ـ250 ـ6237 ـ814ـ حَدّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، وَبَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، وَعُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. قَالُوا: ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسى. ثَنَا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ أبِي عَبْدِاللّٰهِ، ابْنِ عَمِّ أبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ # كَانَ يَفْتَتِحُ الْقِرَاءَةَ بِالْحَمْدُللّٰهِ رَبِّ العَالَمِينَ.في الزوائد: إسناده ضعيف. أبو عبداللّٰه الدوسيّ ابن عمر أبي هريرة مجهول الحال. وبشر بن رافع، اختلف قول ابن معين فيه. فمرة وثّقه، ومرة ضعّفه. وضعّفه أحمد. وقال ابن حبان: يروى أشياء موضوعة. والحديث من رواية غير أبي هريرة، ثابت في الصحيحين وغيرهما .

250. (814) (6237)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) namazın kıraatini "Elhamdülillahi Rabbi'l-alemin..." ile başlatırdı."[353]

*** CUMA GÜNÜ SABAH NAMAZINDA KIRAAT**

ـ251 ـ6238 ـ822ـ حَدّثَنَا أزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ. ثَنَا عَاصِمُ بْنُ بُهْدَلَةَ، عَنْ مُصْعَبِ ابْنِ سَعْدٍ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ # يَقْرَأُ فِي صَةِ الْفَجْرِ، يَوْمَ الْجُمْعَةِ: الم تَنْزِيلُ، وَهَلْ أتى عَلى ا“نْسَانِ.في الزوائد: إسناد حديث سعد ضعيف، تفاقهم على ضعف الحارث بن نبهان والحديث، من رواية ابن عباس، أخرجه مسلم وغيره.ـ824ـ حَدّثَنَا إسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أنْبَأنَا إسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. أنْبَأنَا عَمْرُو بْنُ أبِي قَيْسٍ، عَنْ أبِي فَرْوَةَ، عَنْ أبِي ا‘حْوَصِ، عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ، أنَّ رَسُولَ اللّٰهِ # كَانَ يَقْرَأُ فِي صَةِ الصُّبْحِ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ: الم تَنْزِيلُ، وَهَلْ أتى عَلى ا‘نْسَانِ.قالَ

إسْحَاقُ: هكذَا ثَنَا َعَمْرٌو، عَنْ عَبْدِاللّهِ. َ أشُكّ فِيهِ.في الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات .

251. (822-824) (6238)- Mus'ab İbnu Sa'd'ın babası Sa'd İbnu Ebi Vakkas ve İbnu Mes'ud (radıyallahu anhüm)'un anlattıklarına göre: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) cuma günü sabah namazında "eliflammim tenzil ve Hel etâ a'le'l-İnsan" surelerini okurdu."[354]

*** ÖĞLE VE İKİNDİDE KIRAAT**

ـ252 ـ6239 ـ828ـ حَدّثَنَا يَحْيى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا أبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ. ثَنَا زَيْدٌ الْعَمِّيُّ، عَنْ أبِي نَضْرَةَ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: اجْتَمَعَ ثَثُونَ بَدْرِيّاً مِنْ أصْحَابِ رَسُولِ اللّهِ # فَقَالُوا: تَعَالُوا حَتّى نَقِيسَ قِرَاءَةَ رَسُولِ اللّهِ # فِيمَا لَمْ يَجْهَرْ فِيهِ مِنَ الصَّةِ فَمَا اخْتَلَفَ مِنْهُمْ رَجُنِ. فَقَاسُوا قِرَاءَتَهُ فِي الرَّكْعَةِ ا ُولى مِنَ الظّهْرِ بِقَدْرِ ثَثِينَ آيَةً. وَفِي الرَّكْعَةِ ا ُخْرَى قَدْرَ النِّصْفِ مِنْ ذلِكَ. وَقَاسُوا ذلِكَ فِي الْعَصْرِ عَلَى قَدْرِ النِّصْفِ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ ا ُخْرَيَيْنِ مِنَ الظّهْرِ.في الزوائد: إسناده ضعيف. زيد العمّي ضعيف. والمسعودىّ اختلط بآخر عمره. وأبو داود سمع منه بعد اختط .

252. (828) (6239)- Ebu Saidi'l-Hudri (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın ashabından Bedir Savaşı'na katılanlardan otuz tanesi toplanarak aralarında: "Gelin, Resûlullah'ın namazda sessiz okuduğu kıraatin kaç ayet olduğunu kıyaslayarak tesbit edelim" dediler. Bu hususta iki kişi bile ihtilaf etmedi. Aleyhissalâtu vesselâm'ın öğle namazında okuduğu ayetin miktarını kıyas suretiyle hesaplayıp otuz ayet kadar olduğunu tesbit ettiler. İkinci rekatte okuduğu bunun yarısı kadardı. Aynı ölçümü ikindi namazı için de yaptılar. İkindinin kıraati öğlenin son iki rekatındaki kıraatin yarısı kadardı."[355]

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın namazlarda takip ettiği uzunluk-kısalıkla ilgili farklı rivayetler gelmiştir. Bu farklılıklar, Aleyhissalâtu vesselâmın içinde bulunduğu şartlara göre, bazan uzun, bazan kısa kıraate yer verdiğini gösterir. Sadedinde olduğumuz rivayet O'nun kıraati uzun yaptığını göstermektedir. Halbuki, bilhassa cemaate kıldırdığı zamanlarda kısa okuduğuna ve imamın kısa okumasını tavsiye ettiğine dair rivayetler de var. Bu sebeple alimler prensip olarak, imamın kısa okumasının müstehab olduğuna hükmetmiştir.[356]

*** AKŞAM NAMAZINDA KIRAAT**

ـ253 ـ6240 ـ833ـ حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ # يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ: قُلْ يَا أيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَقُلْ هُوَ اللّهِ أحَدٌ .
قَالَ السنديّ: هذا الحديث، فيما أراه، من الزوائد وما تعرّض له. ويدل على ما ذكرتُ قولُ الحافظ في شرح البخاريّ: ولم أر حديثاً مرفوعاً فيه التنصيص على القراءة فيها، بشئ من قصار المفصل، إ حديثاً في ابن ماجة عن ابن عمر نصّ فيه على)الكافرون وا"خص(وظاهر إسناده الصحة. إ أنه معلول. قال الدارقطنّى: أخطأ بعض رواته .

253. (833) (6240)- İbnu Ömer (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) akşam namazında "Kul ya eyyühe'l-kâfirun" ve "Kul hüvallahü ahad" surelerini okurdu."[357]

*** İMAMIN ARKASINDA KIRAAT**

ـ254 ـ6241 ـ839ـ حَدّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا مُحَمّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ. ح وَحَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ ابْنُ مُسْهِرٍ، جَمِيعاً عَنْ أبِي سُفْيَانَ السَّعْدِيِّ، عَنْ أبِي نَضْرَةَ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: « صَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرأ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ ب)الْحَمْدُللّهِ(وَسُورَةٍ، فِي فَرِيضَةٍ أوْ غَيْرِهَا«.في الزوائد: ضعيف. وفي إسناده أبو سفيان السعديّ. قال ابن عبدالبر: أجمعوا على ضعفه. لكن تابع أبا سفيان قتادةُ كما رواه ابن حبان في صحيحه .

254. (839) (6241)- Ebu Said (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İster farz ister nafilelerde olsun her rekatte "Elhamdülillahi Rabbi'l-alemin" suresi ile bir başka sure okumayanın namazı namaz değildir."[358]

ـ255 ـ6242 ـ841ـ حَدّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السُّكَيْنِ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ السَّلْعِيُّ. ثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ رَسُولَ اللّهِ # قَالَ: »كُلُّ صَةٍ َ يُقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَهِيَ خِدَاجٌ، فَهِيَ خِدَاجٌ«.في الزوائد: إسناده حسن .

255. (841) (6242)- Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "İçinde Fatiha suresi okunmayan her namaz noksandır, noksandır."[359]

AÇIKLAMA:

Namazda kıraat farz ise de teferruatta bazı ihtilaflar mevcuttur. Cemaat halinde olsun, münferid halde olsun, farz namaz olsun, nafile namaz olsun hepsinde Fatiha'nın gerekli olduğunu bu hadisten anlamaktayız. Önceki hadis, Fatiha'dan başka bir surenin okunmasını da gerekli göstermektedir. Ancak alimler başka rivayetleri de değerlendirerek, farklı hükümlere gitmişlerdir: Zamm-ı sureyi cumhur sünnet telakki eder, Hanefiler ve diğer bazı alimler, zamm-ı sureyi de vacib addetmişlerdir; bu, üç ayet veya üç ayet uzunluğunda bir ayet de olabilir.[360]

ـ256 ـ6243 ـ842ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا إسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيى، عَنْ يُونُسَ ابْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ أبِي إدْرِيسَ الْخَوْنِيِّ، عَنْ أبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: سَألَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: أقْرَأُ وَا"مَامُ يَقْرَأُ؟ قَالَ: سَألَ رَجُلٌ النَّبِيَّ #: أفِي كُلِّ صَةٍ قِرَاءَةٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »نَعَمْ« فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: وَجَبَ هذَا. في الزوائد: قال المزّيّ: هو موقوف. ثم قال: هذا إسناد صحيح، رجاله ثقات .

256. (842) (6243)- Ebu'd-Derda (radıyallahu anh)'nın anlattığına göre: "Bir adam kendisine: "Namazda imam okurken ona uyan kimse de Kur'an'dan okur mu?" diye sormuş, o da şu cevabı vermiştir: "Bir adam, Aleyhissalâtu vesselâma her namazda kıraat var mı? diye sormuştu da Aleyhissalâtu vesselâmdan: "Evet!" cevabını almıştı. Bunun üzerine cemaatten biri de: "Bu vacip oldu" demişti."[361]

ـ257 ـ6244 ـ850ـ حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَحَمّدٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسى، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ #: »مَنْ كَانَ لَهُ إمَامٌ، فَقِرَاءَةُ ا"مَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ«.في الزوائد: في إسناده جابر الجعفيّ، كذاب والحديث مخالف لما رواه الستة من حديث عبادة .

257. (850) (6244)- Hz.Cabir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Kim imama uymuş ise, imamın kıraati onun da kıraatidir" buyurdular."[362]

AÇIKLAMA:

İmama uyan kimsenin kıraatte bulunup bulunmayacağı hususunda farklı rivayetler gelmiştir. Son iki rivayette de görüldüğü üzere, Hz. Cabir'den iki zıt görüş rivayet edilmektedir. Şarihler, ikinci hadisin daha sahih olduğunu belirtirler.

Netice olarak, Ebu Hanife, Sevrî, İbnu Uyeyne ve Malikîlerden İbnu Veheb ile diğer bir grup alim: "Cehrî ve hafî hiçbir namazda imama uyan kimse ne Fatiha ne de zamm-ı sure hiçbir şey okumaz" diye hükmetmiştir. İmam Malik, Şafii, Ahmed İbnu Hanbel ve İshak İbnu Rahuye, Evzâî, Makhul ve Ebu Sevr gibi diğer bir kısım ulema ise: "İmama uyan kişi, gizli, açık bütün

namazların her rekatinde Fatiha okumalıdır, vaciptir" diye hükmetmiştir. Bu mevzuda: "İmama uyan kişi, hafi namazlarda kıraat eder, cehrîde etmez" veya "gizli namazlarda veya cehrî de olsa imamı işitmediği hallerde kıraat eder, işittiği açık namazlarda etmez" gibi başka görüşler de ileri sürülmüştür.

Hanefîler imama uyan kimsenin, kıraat hafî olsun, cehrî olsun Kur'ân okumasını tahrimen mekruh addetmiştir.[363]

*** AMİN'İ CEHREN SÖYLEMEK**

ـ258 ـ6245 ـ853ـ حَدّثَنَا مُحَمّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسى. ثَنَا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ أبِي عَبْدِاللّهِ، ابْنِ عَمِّ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: تَرَكَ النَّاسُ التَّأمِينَ. وَكَانَ رَسُولُ اللّهِ # إذَا قَالَ: غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ الضَّالِّينَ قال: آمِينَ حَتّى يَسْمَعَهَا أَهْلُ الصَّفِّ ا'وَّلِ. فَيَرْتَجَّ بِهَا الْمَسْجِدُ.في الزوائد: في إسناده أبو عبداللّه، يُعرف وبشر، ضعّفه أحمد وقال ابن حبان: يروي الموضوعات. والحديث رواه ابن حبان في صحيحه بسند آخر .

258. (853) (6245)- Hz. Ebu Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "İnsanlar amin demeyi terkettiler. Halbuki Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), namazda "gayri'l-mağdubi aleyhim ve la'ddallin" deyince amin derdi, bunu ön saftakiler işitirdi, sonra mescid amin sesiyle dalgalanırdı."[364]

ـ259 ـ6246 ـ854 -حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَتَ. ثَنَا حَمِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا ابْنُ أَبِي لَيْلَي، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ حُجَيَّةَ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ .رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ:)وَ الضَّالِّينَ(قَالَ:)آمِينَ(في الزوائد: في سنده ابن أبي ليلى، هو محمد بن أبي عبد الرحمن بن أبي ليلى، ضعفه المهور. وقَالَ أبو حاتم: محله الصدقز وباقي رجاله ثقات.

259. (854) (6246)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâmın "Ve la'd-dâllîn" deyince amin dediğini işittim."[365]

ـ260 ـ6247 ـ856 -حَدَّثَنَا إِسْحَاقَ بْنُ مَنْصُورٍ. أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدُ الْوَارِثِ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ ثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا حَسَدَتْكُمُ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ مَا حَسَدَتْكُمْ عَلَى السَّمِ وَالتَّأْمِينِ.في الزوائد: هذا إسناد صحيح. ورجاله ثقات. احتج مسلم بجميع رواته.

260. (856) (6247)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Yahudiler, sizi, selamınız ve amin deyişiniz sebebi kıskandıkları kadar bir başka şey için kıskanmamışlardır" buyurmuşlardır."[366]

ـ261 ـ6248 ـ857 -)ـ8426(حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَّلُ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَأَبُو مُسْهِرٍ؛قَاَ:ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدُ بْنُ صُبَيْحٍ الْمُرِّيُّ. ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:)مَا حَسَدَتْكُمُ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ، مَا حَسَدَتْكُمْ عَلَى آمِينَ. فَأَكْثِرُوا مِنَ قَوْلِ أَمِينَ(.في الزرائد: إسناضه ضعيف. تفاقهم علي ضعف طلحة بن عمر.

261. (857) (6248)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yahudiler sizi, amin deyişiniz kadar başka şey için kıskanmazlar. Öyleyse amin sözünü çok söyleyin."[367]

AÇIKLAMA:

Kaydedilen son dört hadis, namazda amin demenin ehemmiyetine dikkat çekmektedir. Önceki rivayetler, "amin"i Resûlullah ve ashabının cehri yaptıklarını ifade etmektedir.[368]

*** RÜKUYA GİDERKEN RÜKUDAN KALKARKEN ELLERİ KALDIRMA**

ـ262 ـ6249 ـ860 -حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَاَ عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ؛ قَاَ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ا ُعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الصَّةِ هَذْوَ مَنْكِبَيْهِ حِينَ يَفْتَتِحُ الصَّةِ، وَحِينَ يَرْكَعُ، وَحِينَ يَسْجُدُ.في الزوائد: إسناده ضعيف. وفيه رواية إسماعيل بن عياش عن الحجازيين، وهي ضعيفة.

262. (860) (6249)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, namazda, iftitah tekbiri sırasında ellerini omuzlar hizasına kadar kaldırdığını gördüm. Rüku sırasında da, (rükûdan) secdeye gitme sırasında da aynı şekilde kaldırıyordu." [369]

ـ263 ـ6250 ـ861 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا رِفْدَةُ بْنُ قُضَاعَةَ الْغَسَّانِيُّ. ثَنَا ا ُوْزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ عُبَيْدَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جِدِّهِ، عُمَيْرِ بْنِ حَبِيبٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ مَعَ كُلِّ

تَكْبِيرَةٍ، فِي الصَّةِ الْمَكْتُوبَةِ. فِي الزوائد: هذا إسناد فِيهِ رفدة بن قضاعة، وهو ضعيف. وعبد اللّه لم يسمع من أبيه، حكان العئي عن ابْنِ جريج.

263. (861) (6250)- Umayr İbnu Habîb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm farz namazda, her tekbir ile beraber ellerini kaldırırdı."[370]

ـ264 ـ6251 ـ865 -حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ رِبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللّه بْنِ طَاوُسٍ، عَنِ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ عِنْدَ كُلِّ تَكْبِيرَةٍ.فِي الزرائد: إسناده ضعيف. تفاقهم علي ضعف عمر بن رباح.

264. (865) (6251)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her tekbir sırasında ellerini kaldırırdı."[371]

ـ265 ـ6252 ـ866 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّةِ، وَإِذَا رَكَعَ.فِي الزَّوَائِد: إسناده صحيح راله رال الصحيحين. إ أن الدارقطني أعله بالوقف، وقَالَ: لم يروه عن حميد مرفوعا، غير عبد الوهاب. والصواب من فعل أنس. وقد رواه ابْنِ خزيمة وابن حبان فِي صحيحيما.

265. (866) (6252)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, namaza girdiği vakit ve rükuya giderken ellerini kaldırırdı."[372]

AÇIKLAMA:

Şarihler, bu hadislerin, az farklı ifadelerle aynı şeyleri ifade ettiğini belirtirler. Böylece namazın bir halinden diğer bir haline geçerken getirilen tekbirler sırasında ellerin kaldırıldığı belirtilmiş olmaktadır: Namaza başlarken, rükua giderken, secdeye gitmek için rükudan kalkarken el kaldırmak gerekir. Rükudan kalkarken tekbir getirilmez ise de, başka rivayetlerdeki sarahat böyle bir yorumu ilave etmeyi gerektirmiştir. Ebu Hanife hazretleri İbnu Mes'ud'dan gelen bir rivayeti esas alarak sadece iftitah tekbirinde elleri kaldırmayı esas almıştır. [373]

ـ266 ـ6253ـ868 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ يَحْيَ. ثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ؛ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّه كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّةَ رَفَعَ يَدَيْهِ. وَإِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ. وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ. وَرَفَعَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ يَدَيْهِ إِلَى أُذُنَيْهِ.فِي الزوائد: رجاله ثقات.

266. (868) (6253)- Hz. Câbir İbnu Abdullah radıyallahu anhüma, namaza başlarken ellerini kaldırırdı. Rükuya gidince, rükudan başını kaldırınca aynı şekilde ellerini kaldırırdı ve derdi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı bu şekilde yapıyor gördüm." İbrahim İbnu Tahmîn ellerini kulaklarına kadar kaldırırdı."[374]

*** NAMAZDAKİ RÜKÛ**

ـ267 ـ6254 ـ867- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ شَبْيَةَ. ثَنَا مُزِمُ بْنُ عَمْرٍ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ بَدْرٍ. أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَانِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ؛ قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَايَعْنَاهُ وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ. فَلَمَحَ بِمُؤْخِرِ عَيْتِهِ رَجُ يُقِيمُ صَتَهُ، يَعْنِي صُلْبَهُ، فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّةَ، قَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ! َ صَةَ لِمَنْ َ يَقِيمُ صُلْبَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ.فِي الزرائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات. ورواه ابْنِ خزيمة وابْنِ خبان فِي صحيحيهما.

267. (867) (6254)- Ali İbnu Şeybân radıyallahu anh anlatıyor: "Kavmimizin, heyetiyle Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldik. Ona biat ettik ve arkasında namaz kıldık. Aleyhissalâtu vesselâm namazını tam yapmayan yani rüku ve secdede belini düzgün tutmayan bir adama gözünün ucuyla baktı. Resûlullah namazı kılınca: "Ey Müslümanlar, rükû ve secdede belini düzgün tutmayan kimsenin namazı namaz değildir" dedi."[375]

ـ268 ـ6255 ـ872- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُوسُوفَ الْفِرْيَابِىُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَطَاءٍ. ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ رَاشِدٍ؛قَالَ: سَمِعْتُ وَابِصَةَ بْنَ بْنَ مَعْبَدٍ؛ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي. فَكَانَ إِذَا رَكَعَ سَوَّى ظَهْرَهُ، حَتَّى لَوْ صُبَّ عَلَيْهِ الْمَاءِ َ سْتَقَرَّ.فِي الزوائد: فِي إسناده طلحة بن زيد، قَالَ البخاري وغيره: منكر الحديث. وقَالَ أحمد بن المدينى يظنع الحذيث.

268. (872) (6255)- Vâbısa İbnu Ma'bed radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı namaz kılarken gördüm, rüku yapınca sırtını (başını) dümdüz yapıyordu. Öyle ki üzerine su dökülecek olsa öyle sabit kalacaktı."[376]

*** ELLERİ DİZLER ÜZERİNE KOYMA**

ـ269 ـ6256 ـ874- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرُّجَالِ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ للّهِ

صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَرْكَعُ فَيَضَعُ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، وَيُجَافِي بِعَضُدَيْهِ.فِي الزرائد: فِي إسناده حارثة بن أبي الرجال، وقد اتفقوا على ضعفه.

269. (874) (6256)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm rüku sırasında ellerini diz kapakları üzerine koyar, pazularını da (karnından yanlara doğru) uzaklaştırırdı."[377]

*** RÜKUDAN DOĞRULURKEN NE OKUMALI?**

ـ270 ـ6257 ـ879 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّيُّ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي عُمَرَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ: ذُكِرَتِ الْجُدُودُ عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الصَّةِ. فَقَالَ رَجُلٌ: جَدُّ فُنٍ فِي الْخَيْلِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُنٍ فِي ا“بِلِ وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُنٍ فِي الْغَنَمِ. وَقَالَ آخَرُ: جَدُّ فُنٍ فِي الرَّقِيقِ. فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَتَهُ، وَرَفَعَ رَأسَهُ مِنْ آخِرِ الرَّكْعَةِ، قَالَ: »اَللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ ا“رْضِ وَمِلْءَ مَاشِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ. اَللَّهُمَّ َ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ. وَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ. وَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ« وَطَوَّلَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَوْتَهُ ب)الجَدِّ(لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ كَمَا يَقُولُونُ.فِي الزرائد: فِي إسناره أبو وهو مجهول يعرف حاله.

270. (879) (6257)- Ebu Cuheyfe anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazdayken, yanında nasiblerden bahis açıldı. Bir adam: "Falanın nasibi atlardadır" dedi. Bir diğeri: "Falanın nasibi de develerdedir" dedi. Bir başkası ise "Falanın nasibi koyunlardadır" dedi. Bir diğeri "Falanın nasibi kölededir" de Aleyhissalâtu vesselâm namazını kılıp son rek'at(ın rüku'un)dan başını kaldırınca "Ey Rabbimiz! Semâvât ve arz dolusu, daha başka dileyeceğin şeyler dolu hamdimiz sanadır. Ey Rabbimiz! Senin verdiğine mani olacak yoktur. Men ettiğin şeyi de verecek yoktur. Nasib sahibinin de bir faydası yoktur. Nasibi veren de sensin" dedi ve Aleyhissalâtu vesselâm onlara, dediklerinin doğru olmadığını duyurmak için sesini nasib kelimesinde uzattı."[378]

*** İKİ SECDE ARASINDA OTURMA**

ـ271 ـ6258 ـ896 -حَدَّثَنَا الْحَسَنَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنْبَأَنَا الْعَءُ أَبُو مُحَمَّدٍ. قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ لِي النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:)إِذَا رَفَعْتَ رَأسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَ تُقْعِ كَمَا يُقْعِى الْكَلْبُ. ضَعْ أَلْيَتَيْكَ بَيْنَ قَدَمَيْكَ. وَأَلْزِقْ ظَاهِرَ قَدَمَيْكَ بِا“رْضِ.جفِي الزرائد: فِي إسناده العء، قَالَ ابن حبان الحاكم فِيهِ: إنه يروي عن أنس أحاديث موضوعة. وقَالَ فِيهِ المخاري وفيره: منكر الحديث و قَالَ ابْنِ المدني: كَانَ يضع الحديث.

271. (896) (6258)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Başını secdeden kaldırınca, köpeğin ayaklarını dikip mak'adının üzerine oturduğu şekilde oturma. Kabalarını ayaklarının arasına al ve ayaklarının üst kısmını yere yapıştır" buyurdular." [379]

*** İKİ SECDE ARASINDA NE DEMELİ?**

ـ272 ـ5259 ـ898 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَءِ ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ، عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَءِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ حَبِيبَ بْنَ أَبِي ثَابِتٍ يُحَدِّثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ لّلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ فِي صَّةِ اللَّيْلِ:)رَبِّ اغْفِرْلِي وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَارْزُقْنِي وَارْفَعْني(فِي الزوائد: رجاله ثقات. إ أن حبيب بن أبي ثابت كانَ يدلس، وقد عنعنه. وأصله فِي أبي داود والترمذي.

272. (898) (6259)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gece namazında, iki secde arasında: "Rabbi'ğ-fir lî ver'hamnî vecburnî ve'rzuknî verfa'nî (Rabbim! Beni mağfiret et, bana rahmet buyur kırıklarımı iyileştir, bana rızık ver, derecemi yükselt)" diye dua ederdi." [380]

*** PEYGAMBER'E SALÂVÂT**

ـ273 ـ6260 ـ906 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بَيَانٍ. ثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللّه. ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنْ أَبِي فَاخِتَةَ، عَنِ ا٘سْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَي رَسُولِ لّلّهِ فَأَحْسِنُوا الصَّةَ عَلَيْهِ. فَإِنَّكُمْ َ تَدْرُونَ لَعَلَّ ذَلِكَ يُعْرَضَ عَلَيْهِ. قَالَ فَقَالُوا: فَعَلِّمْنَا قَالَ: قُولُوا: اَللَّهُمَّ اجْعَلْ صَتَكَ وَرَحْمَتَكَ وَبَرَكَتِكَ عَلَي سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، إِمَامِ الْخَيْرِ، وَقَائِدِ الْخَيْرِ، وَرَسُولِ الرَّحْمَةِ، اَللَّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يَغْبِطُهُ بْنُ ا٘وَّلُونَ واŒخَرُونَ. اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَعَلَي آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَي إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَي آلِي مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَي إِبْرَاهِيمَ وَعَلَي آلِي إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَعَلَي آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَي إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَي آلِي مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَي إِبْرَاهِيمَ وَعَلَي آلِي إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.فِي الزوائد: رجاله ثقات. إ أن المسعودي اختلط بآخر عمره، ولم يتميز حديثه ا٘ول من اŒخر، فاستحق الترك، كما قاله ابْنِ حبان.

273. (906) (6260)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a salâvât okuyunca salâvâtı güzel yapın. Zira siz bilemezsiniz, belki bu salâvâtınız ona arzedilir."

Kendisine: "Öyleyse (güzel olan salâvâtı) bize öğretin!" dediler. O da: "Şöyle söyleyin: Allahümme'c'al salâteke ve rahmeteke ve berekâtike alâ seyyidi'l-mürselîn ve imâmi'l-Muttakîn ve hatemi'n-nebiyyîn Muhammedin abdike ve Resûlike imâmi'l-hayri ve kâidi'l-hayrı ve Resûli'r-rahmeti.

Allahümme'b'ashu makâmen mahmûden yağbituhu bihi'l-evvelûn ve'l-âhirûn.

Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin kemâ sallayte alâ İbrahime ve alâ al-i İbrahime inneke hamidun mecid.

Allahümme bârik alâ Muhammedin ve ala âli Muhammedin kemâ barekte alâ İbrahime ve alâ âl-i İbrahime inneke hamidun mecid.

(Allahım, salâtını, rahmetini, bereketlerini peygamberlerin efendisi, müttakilerin imamı ve peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed'e kıl. O senin kulun ve elçindir, hayrın imamı, hayrın komutanı, ve rahmet peygamberidir.

Allahım! Onu makam-ı Mahmud üzere dirilt, ondan önce gelenler de sonra gelenler de bu makamı sebebiyle ona gıbta ederler.

Allahım! Muhammed'e, Muhammed'in âline salât et, tıpkı İbrahim'e ve İbrahim'in âline salât ettiğin gibi. Sen hamîd ve mecîdsin.

Allahım, Muhammed'i ve Muhammed'in âlini mübarek kıl, tıpkı İbrahim'i ve İbrahim'in âlini mübarek kıldığın gibi, sen hamîd ve mecîdsin)."[381]

ـ274 ـ6261 ـ907 -حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بَشْرٍ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَاصِمِ ابْنِ عُبَيْدِ اللّهِ. قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ،عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:)مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصَلِّي عَلَيَّ إِلَّ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَئِكَةُ مَا صَلَّي عَلَيَّ. فَلْيُقِلَّ الْعَبْدُ مِنْ ذَلِكَ أَوْلِيُكْثِرْ(.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ‘ن عاصم بن عبد اللّه، قَالَ فِيهِ البخاري وغيره: منتك الحديث.

274. (907) (6261)- Amr İbnu Rabi'a radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bana salâvât okuyan bir mü'min yoktur ki ona melekler rahmet duası etmemiş olsun. Bu, bana salâvât okuduğu müddetçe devam eder. Öyleyse kul bunu, ister az ister çok yapsın!"[382]

ـ275 ـ6262 ـ908 -حَدَّثَنَا جَبَّارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ ابْنِ زِيدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:)وَمَنْ نَسِيَ الصَّةَ عَلَيَّ خَطِيءَ طَرِيقَ الْجَنَّةِ(.فِي الزوائد: هذا إسناد ضعف، لضعيف جبارة.

275. (908) (6262)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Kim bana salâvât okumayı unutursa, cennetin yolunu terketmiş olur:"[383]

AÇIKLAMA:

Salât (veya salâvât) rahmet, mağfiret gibi değişik manalara gelir. Bunun geniş açıklaması daha önce yapıldığı için burada tekrar etmeyeceğiz. [384]

*** TEŞEHHÜDDE NE OKUMALI?**

ـ276 ـ6263 ـ910 -حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ. ثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ:)مَا تَقُولُ فِي الصَّةِ؟(قَالَ: أَتَشَهَّدُ ثُمَّ أَسْأَلُ اللّهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ. أَمَّا وَاللّهِ مَا أُحْسِنُ دَنْدَنَتَكَ وَ دَنْدَنَةَ مُعَاذٍ. فَقَالَ:)حَوْلَهَا نُدَنْدِنُ(فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

276. (910) (6263)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama: "Namazda (oturunca) ne diyorsun?" diye sordu. Adam: "Ben teşehhüdü okurum, sonra Allah'tan cenneti isterim, ateşe karşı O'na sığınırım. Ama vallahi, ben ne senin mırıldanmalarını ne de Muâz'ın mırıldanmalarını (sessizce yapılan dualar) bilmiyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Biz de aynı şeyler etrafında mırıldanıyoruz" buyurdu."[385]

*** TEŞEHHÜDDE İŞARET**

ـ277 ـ6264 ـ912 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ حَلَّقَ اِْلإبْهَامَ وَالْوُسْطَي، وَرَفَعَ الَّتِي تَلِيهِمَا، يَدْعُو بِهَا فِي التَّشَهُّدِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

277. (912) (6264)- Vâil İbnu Hucr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı gördüm. Teşehhüdde (sağ elinin) baş ve orta parmaklarını halka etmiş, bunları takiben gelen şehadet parmağını kaldırıp onunla dua ederken gördüm."[386]

*** NAMAZDA SELÂM**

ـ278 ـ6265 ـ916 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ صِلَةَ بْنِ زُفَرَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ. حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ:)السَّمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللّهِ. السَّمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللّهِ(.فِي الزوائد: إسناده حسن.

278. (916) (6265)- Ammâr İbnu Yâsir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (namazın sonunda) sağına ve soluna selam veriyor, bu sırada yanağının beyazı görülecek kadar başını çeviriyordu. Selamda: "Esselamu aleyküm ve rahmetullahi, essalamu aleyküm ve rahmetullahi" diyordu."[387]

ـ279 ـ6266 ـ917 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي مُوسَي؛ قَالَ: صَلَّي بِنَا عَلِيٌّ، يَوْمَ الْجَمَلِ، صَةً ذَكَّرَنَا صَةَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَسِينَاهَا. وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ تَرَكْنَاهَا. فَسَلَّمَ عَلَي يَمِينِهِ وَعَلَي شِمَالِهِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إ أن أبا إسحاق كَانَ يدلّس، واختلط بآخر عمره.

279. (917) (6266)- Ebu Musa radıyallahu anh anlatıyor: "Bize Hz. Ali Cemel günü, öyle bir namaz kıldırdı ki, bu bize Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın namazını hatırlattı. Biz o namazı ya unutmuştuk yahut da tamamen terketmiştik. Zira Ali, sağına da soluna da selam verdi."[388]

*** NAMAZDA TEK TARAFA SELÂM**

ـ280 ـ6267 ـ918 -حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ الْمَدِينِيُّ، أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ. ثَنَا عَبْدُ الْمُهَيْمِنِ بْنُ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَّمَ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً تِلْقَاءَ وَجْهِهِ.فِي الزوائد: إسناده عبد المهيمن، قَالَ فِيهِ البحاري: منكر الحديث.

280. (918) (6267)- Sehl İbnu Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (namazın sonunda) bir kere önüne selam verdi."[389]

ـ281 ـ6268 ـ920 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ، عَنْ يَزِيدَ، مَوْلَي سَلَمَةَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ ا ُكْوَعِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّي فَسَلَّمَ مَرَّةً وَاحِدَةً.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يحيى بن راشد.

281. (920) (6268)- Seleme İbnu'l-Ekva' radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı namaz kılarken gördüm. (Namazdan çıkarken) bir kere selam vermişti." [390]

AÇIKLAMA:

Namazın sonunda, namazdan çıkarken selam verilir. Bir kısım rivayetler, biri sağa, biri de sola olmak üzere iki sefer selam vermeyi beyan ederken, bir kısmı da bir kere selam vermeyi beyan

eder. İbnu Ömer, Enes, Hz. Aişe, Seleme İbnu'l-Ekva', Hasan Basri, İbnu Sîrin, Evzâî, Ömer İbnu Abdilazîz gibi bir kısım zâtlar tek selamın meşruluğuna hükmederler. Diğer pek çok alim de iki sefer selam vermeyi ifade eden rivayetlerin daha sıhhatli olduğuna hükmederek bunu esas almıştır. İhtilaf, her iki şeklin de cevazını ifade eder.[391]

*** SELAMDAN SONRA NE OKUMALI?**

ـ282 ـ6269 ـ925- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَبَابَةُ. ثَنَا شُعْبةُ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ مَوْلَى ُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ يُسَلِّمُ:)اَللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَرِزْقًا طَيِّبًا، وَعَمً مُتَقَبَّ(. فِي الزوائد: رجال إسناده ثقات. خ مولى أم سلمة فإنه لم يسمع. ولم أرأحد ممن صنف فِي المبهمات ذكره، و أدرى ما حاله.

282. (925) (6269)- Ümmü Seleme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sabah namazını kılınca, selam verirken öyle derdi: "Allahümme es'elüke ilmen nâfi'an ve rızken tayyiben ve amelen mütekabbelen. (Ey Rabbim! Senden faydalı ilim, temiz rızık ve makbul amel talep ediyorum."[392]

*** NAMAZDAN ÇIKIŞ**

ـ283 ـ6270 ـ931- حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ هَلِ الصَّوَّافُ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: رجال ثقات. احتج مسلم برواية ابْنِ شعيب عن أبين عن جده، فا“سناد عنده صحيح.

283. (931) (6270)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (namazdan çıkınca bazan) sağından, (bazan) solundan dönüp gittiğini gördüm." [393]

*** NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN GEÇİLMEZ**

ـ284 ـ6271 ـ946- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ عُبَيْدُ اللّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهِبٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ مَالَهُ فِي أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَخِيهِ، مُعْتَرِضًا فِي الصَّةِ، كَانَ ٔنْ يُقِيمَ مِائَةَ عَامٍ خَيْرٌ لَهُ مِنَ الْخَطْوَةِ الَّتِي خَطَاَهَا«.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ٔن عم عبيد اللّه بن عبد الرحمن،

اسمه عبيد اللّه، قَالَ أحمد بن حنبل: أحاديثه مناكير. ولكن ابْنِ حبان خصّ ضعف أحاديثه بما إِذَا روي عنه ابنه.

284. (946) (6271)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah, aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz, namaz kılan kardeşinin önünden geçmesinde nasıl bir günah bulunduğunu bilseydi, o adımı atmaktansa yüz yıl yerinde kalmak (nazarında) daha hayırlı olurdu."[394]

*** ÖNDEN GEÇEN NAMAZI BOZAR MI?**

ـ285 ـ6272 ـ948 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، هُوَ قَاصُّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي حُجْرَةِ أُمِّ سَلَمَةَ، فَمَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ عَبْدُ اللّهِ، أَوْ عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، فَقَالَ بِيَدِهِ. فَرَجَعَ. فَمَرَّتْ زَيْنَبُ بِنْتُ أُمِهِ سَلَمَةَ. فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا. فَمَضَتْ. فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: »هُنَّ أَغْلَبُ«.فِي الزوائد: فِي إسناده وضعف. ووقع فِي بعض النسخ عن أمه بدل عن أبيه. وكهما يعرف.

285. (948) (6272)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ümmü Seleme'nin hücresinde namaz kılıyordu, önünden, Ebu Seleme'nin oğlu Ömer veya Abdullah geçmek istedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm eliyle işaret etti. Çocuk geri döndü. Derken Zeyneb Bintu Ümmü Seleme geçmek istedi. Resûlullah eliyle ona da işaret etti. Ama kızcağız geçti. Aleyhissalâtu vesselâm namazı kılınca: "Kadınlar (muhalefette ve istediklerini yapmada erkeklerden) baskındırlar" buyurdular."[395]

ـ286 ـ6273 ـ950 -حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ، أَبُو طَالِبٍ. ثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ. ثَنَا أَبِي عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: »يَقْطَعُ الصَّةَ الْمَرْأةُ وَالْكَلْبُ وَالْحِمَارُ«.فِي الزوائد: إسناده صحيح. فقد احتج البخاري بجميع رواته.

286. (950) (6273)- Hz. Ebu Hureyre ve Abdullah İbnu Muğaffel radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm "(Namaz kılanın önünden geçen) kadın, köpek ve eşek, namazı keser" buyurdular."[396]

AÇIKLAMA:

Alimler, buradaki "kesme"yi bozma olarak değil, kesme olarak anlamış ve namaz kılanın önünden bu üç şeyden birinin geçmesi halinde namaz kılandaki huzurunun kırılacağını

söylemişlerdir.[397]

ـ287 ـ6274 ـ953 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. أَنْبَأنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدِ. ثَنَا يَحْيَى أَبُو الْمُعَلَّى، عَنِ الْحَسَنِ الْعُرَنِّي؛ قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ، مَا يَقْطَعُ الصَّةَ. فَذَكَرُوا الْكَلْبَ وَالْحِمَارَ وَالْمَرْأةَ. فَقَالَ: مَا تَقُولُونَ فِي الْجَدْيِ؟ إنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي يَوْمًا. فَذَهَبَ جَدْيٌ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَبَادَرَهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقِبْلَةَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، إ أنه منقطع.

287. (953) (6274)- Hasen el-Uranî anlatıyor: "Hz. İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ'nın yanında namazı kesen şeyler mevzubahis edilmiş, bu meyanda köpek, eşek ve kadın da sayılmıştı. Şunu söyledi: "Oğlak hakkında ne dersiniz? Aleyhissalâtu vesselâm, bir gün namaz kılıyordu, önünden bir oğlak geçecekti, Resûlullah ondan evvel davranarak ileri geçip kıble duvarı ile arasını kapattı ve geçmesine mâni oldu."[398]

*** İMAMDAN ÖNCE RÜKU, SÜCUD**

ـ288 ـ6275 ـ962 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي بَدْرٍ، شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ زِيَادِ ابْنِ خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ دَارِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ »إِنِّي قَدْ بَدَّنْتُ. فَإِذَا رَكَعْتُ فَارْكَعُوا. وَإِذَا رَفَعْتُ فَارْفَعُوا. وَإِذَا سَجَدْتُ فَسْجُدُوا. وَ أُلْفِيَنَّ رَجُ يَسْتِقُنِي إِلَى الرُّكُوعِ، وَ إِلَى السُّجُودِ«.فِي الزوائد: فِي إسناده معال. ‘ن دارما قَالَ فِيهِ الذهبي: مجهول. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات.

288. (962) (6275)- Ebu Musa anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben artık ihtiyarladım. Ben rükuya gittim mi siz de rükuya gidin. Rükudan kalktım mı siz de kalkın. Secde yaptım mı siz de secde yapın. Benden önce rükû ve secdeye giden kimseyi görmeyeyim" [399]

*** NAMAZIN MEKRUHLARI**

ـ289 ـ6276 ـ964 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا ابْنُ فُدَيْكٍ. ثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ الْهُدَيْرِ التَّيْمِيُّ، عَنِ ا‘عْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: »إِنَّ مِنَ الْجَفَاءِ أَنْ يُكْثِرَ الرَّجُلُ مَسْحَ جَبْهَتِهِ، قَبْلَ الْفَرَاغِ مِنْ صَتِهِ«.فِي الزوائد: اتفقوا عَلَى ضعف هارون.

289. (964) (6276)- Hz. Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişinin namazda iken (yapışan öteberiyi gidermek için) alnını silme işini çok yapması namazın edebine aykırıdır."[400]

ـ290 ـ6277 ـ965 -حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ، ثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَإِسْرَائِيلَ ابْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ' تُفَقِّعْ أَصَابِعَكَ وَأَنْتَ فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: فِي السند الحارث ا'عور، وهو ضعيف.

290. (965) (6277)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Namazda iken sakın parmaklarını çıtlatma!"[401]

ـ291 ـ6278 ـ968 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أَنْبَأَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَي فِيهِ. وَ يَعِوِي. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَضْحَكُ مِنْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن سعيد، اتفقوا عَلَى ضعفه.

291. (968) (6278)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz esneyince elini ağzına koysun ve (haaah! diyerek) ses çıkarmasın. Çünkü bu hale şeytan güler:"[402]

ـ292 ـ6279 ـ969 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي
الْيَقْظَانِ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْبُزَاقُ وَالْمُخَاطُ وَالْحَيْضُ وَالنُّعَاسُ فِي الصَّةِ، مِنَ الشَّيْطَانِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو اليقظان، واسمه عثمان بن عمير، أجمعوا عَلَى ضعفه.

292. (969) (6279)- Adiyy İbnu Sâbit, babası kanalıyla dedesinden, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şu sözünü rivayet etmiştir: "Namazda tükürmek, sümkürmek, hayız haline girmek ve uyuklamak şeytandandır."[403]

*** CEMAAT İMAMI SEVMİYORSA?**

ـ293 ـ6280 ـ971 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ا'رْحَبِيُّ. ثَنَا عُبَيْدَةُ ابْنُ ا'سْوَدِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ: ثَثَةٌ َ تَرْتَفِعُ صَتُهُمْ فَوْقَ رَؤُسِهِمْ شِبْرًا: رَجُلٌ أمَّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ. وَامْرَأةٌ بَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَلَيْهَا سَاخِطٌ وَأَخَوَانٌ مُتَصَارِمَانِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

293. (971) (6280)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üç kişi vardır ki bunların kıldıkları namaz, başlarından bir karış öte yükselmez: Kendisini sevmeyen kimselere namaz kıldıran kimse, kendisine kocası küs olarak geceyi geçiren kadın, birbirine küs iki kardeş."[404]

*** İKİ KİŞİ CEMAAT SAYILIR**

ـ294 ـ6281 ـ972 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَمْرِو بْنِ جَرَادٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى ا َشْعَرِيِّ؛ قَالَ: رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِثْنَانِ، فَمَا فَوْقَهُمَا، جَمَاعَةٌ.فِي الزوائد: الربيع وَوَلَدُهُ بدر ضعيفان.

294. (972) (6281)- Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İki ve daha fazlası bir cemaattir." [405]

ـ295 ـ6282 ـ974 -حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ، ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ. ثَنَا شُرَحْبِيلَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ، فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده شرحبيل، ضعيف. ضعّفه غير واحد بل اتهمه بعضهم بالكذب. لكن ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وأخرج هو و ابْنِ خزيمة فِي صحيحهما هذا الحديث من طريق شرحبيل.

295. (974) (6282)- Hz. Câbir İbnu Abdillah anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm akşam namazını kılıyordu, gelip hemen sol tarafına durdum, beni tutup sağına durdurdu."[406]

*** İMAMIN ARKASINDA DURMAK MÜSTEHABTIR**

ـ296 ـ6283 ـ977 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يَلِيَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَا َنْصَارُ، لِيَأْخُذُوا عَنْهُ.فِي الزوائد: رجال أسناده ثقات.

296. (977) (6283)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, muhacirlerin ve ensarların, (namaz adabını) kendisinden almaları için, hemen peşine

durmalarından hoşlanırdı."[407]

*** İMAMA VACİB OLAN**

ـ297 ـ6284 ـ981 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، أَخُو فُلَيْحٍ. ثَنَا أَبُو حَازِمٍ؛ قَالَ: كَانَ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ السَّاعِدِيُّ يُقَدِّمُ فِتْيَانَ قَوْمِهِ، يُصَلُّونَ بِهِمْ. فَقِيلَ لَهُ: تَفْعَلُ، وَلَكَ مِنَ الْقِدَمِ مَالَكَ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ا"ِمَامُ ضَامِنٌ. فَإِنْ أَحْسَنَ، فَلَهُ وَلَهُمْ. وَإِنْ أَسَاءَ، يَعْنِي، فَعَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد الحميد، اتفقوا علي ضعفه.

297. (981) (6284)- Ebu Hâzım anlatıyor: "Yüce sahabi Sehl İbnu Sa'd es-Sâidî kavminin gençlerini namaz kıldırmak için öne geçirirdi. Kendisine: "Senin İslamiyet'te hatırı sayılır bir önceliğin (kıdem) olduğu halde niye böyle yapıyorsun?" diye soruldu. Şu cevabı verdi: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "İmam zamin (kefil)dir. Eğer namazı iyi kıldırırsa sevap hem onadır, hem cemaatedir. Şayet fena kıldırırsa vebali kendinedir, cemaate değildir."[408]

*** İMAM NAMAZI KISALTIR**

ـ298 ـ6285 ـ990 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي كَرِيمَةَ الْحَرَّانِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ عُثَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي ٔسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: عثمان بن أَبِي العاص، فِي إسناده مقال. قَالَ المزّيّ فِي التهذيب: فيل لم يسمع الحسن من عثمان اه. مُحَمَّد بن عبد اللّه بن عثة، وإن مقه ابْنِ معين وابْنِ سعد، فقد ضعفه الدار قطني. وا ٔزدي كذبه. و ابْنِ حبان قَالَ: يروي الموضوعات عن الثقات. يحتمل ذكره إ علي وجه القدح فيه، وباقي رجاله ثقات.

298. (990) (6285)- Osman İbnu Ebi'l-Âs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben namazda çocuk ağlaması işitir, bunun üzerine kıraatimi kısa tutarım."[409]

*** SAFLARI DÜZELTME**

ـ299 ـ6286 ـ995 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّهَ وَمَئِكَتَهُ يَصِلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يُصَلُّونَ الصُّفُوفَ. وَمَنْ

سَدَّ فُرْجَةً رَفَعَهُ اللّهُ بِهَا دَرَجَةً. فِي الزوائد: الحديث من رواية إسماعيل بن عياش، عن الحجازيين، وهي ضعيفة.

299. (995) (6286)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:
"Şurası muhakkak ki, (namazda) safları dolduranlara Allah rahmet kılar, melekler de günahlarının örtülmesi için dua ederler. Kim de safdaki bir gediği doldurursa, bu ameli sebebiyle Allah onun cennetteki makamını bir derece yükseltir."[410]

*** ÖN SAFIN FAZİLETİ**

ـ300 ـ6287 ـ997 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ: قَالَ: ثَنَا شُعْبَةُ. قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ مُصَرِّفٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللّهَ وَمَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصَّفِ ا٘وَّلِ.فِي الزوائد: إسناد حديث البراء صحيح، رجاله ثقات.

300. (997) (6287)- Berâ İbnu Âzib ve Abdurrahman İbnu Avf radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "Allah ve melekleri ilk safta namaz kılanlara salât ederler."[411]

*** KADINLARIN SAFLARI**

ـ301 ـ6288 ـ1001 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ مُقَدَّمُهَا. وَشَرُّهَا مُؤَخَّرُهَا. وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ مُؤَخَّرُهَا. وَشَرُّهَا مُقَدَّمُهَا.قَالَ السندي: هذا الحديث من الزوائد. كما يفهم من الزوائد. لكنه لم يبين حال إسناده.

301. (1001) (6288)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Erkeklerin saflarının en hayırlısı en öndeki saftır, en hayırsızı da en arkadakidir. Kadınların saflarını en hayırlısı en geride olanıdır, en kötüsü de en önde olanıdır."[412]

*** SÜTUNLAR ARASINDA SAF**

ـ302 ـ6289 ـ1002 -حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ اَخْزَمَ، أَبُو طَالِبٍ. ثَنَا أَبُو دَاوُدَ، وَأَبُو قُتَيْبَةَ. قَاَ: ثَنَا هَارُونَ ابْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ؛

قَالَ: كُنَّا نُنْهَى أَنْ نَصُفَّ بَيْنَ الصَّوَارِى، عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنُطْرَدُ عَنْهَا طَرْدًا.فِي الزوائد: فِي إسناده هارون، وهو مجهول كما قَالَ أَبُو حاتم. والحديث رواه أصحاب السنن ا׳ربعة، ما خ ابْنِ ماجة من حديث أنس.

302. (1002) (6289)- Kurre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında, sütunlar arasında saf teşkil etmekten men edilir, sütunlar olduğu yerden kovulurduk." [413]

AÇIKLAMA:

Sütunlar arasında namaz kılmanın mekruh addediliş sebebi farklı yorumlara tabi tutulmuştur: "Saf, sütunlar sebebiyle kesilecektir", "Sütunlar arası, ayakkabıların yeridir", "Burası mü'min cinlerin yeridir..." Hepsi de burada namaz kılmanın mekruh olduğunda birleşir.[414]

*** SAFIN GERİSİNDE TEK DURULMAZ**

ـ303 ـ6290 ـ1003- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُزِمُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ بَدْرٍ. حَدَّثَنَي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ، وَكَانَ مِنَ الْوَفْدِ. قَالَ: خَرَجْنَا حَتَّى قَدِمْنَا عَلَي النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَايَعْنَاهُ. وَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ. ثُمَّ صَلَّيْنَا وَرَاءَهُ صَةً أُخْرَى. فَقَضَى الصَّةَ. فَرَأى رَجُ فَرْدًا يُصَلِّى خَلْفَ الصَّفِّ. قَالَ، فَوَقَف عَلَيْهِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ انْصَرَفَ قَالَ: اسْتَقْبِلْ صَتَكَ. َ صَةَ لِلَّذِي خَلْفَ الصَّفِّ.فِي الزوائد: إسهاده صحيح. رجاله ثقات.

303. (1003) (6290)- Ali İbnu Şeyban anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gitmek üzere kavmimizin yola çıkardığı heyet olarak yola çıkıp Resûlullah'ın yanına geldik. Ona biat ettik, arkasında namaz kıldık. Sonra arkasında bir başka namaz daha kıldık. Namaz bitmişti. Safın gerisinde tek başına namaz kılan birini gördü. Aleyhissalâtu vesselâm, adam gideceği zaman yanında durarak: "Namazına (yeniden) yönel! Çünkü safın gerisinde tek başına kılanın namazı yoktur!" buyurdu."[415]

AÇIKLAMA:

Hadis, cemaatle namaz kılarken, imama safın dışında uyan kimsenin namazının sahih olmayacağını ifade eder. Bu husus ihtilaflıdır. Cumhûr, başka hadislere de dayanarak safın dışında imama uyan kimsenin namazını sahih fakat mekruh addeder. İmam Azam: "Safta yer

bulamayan bekler, rükudan önce biri gelirse onunla saf yapar, gelmezse, saftan birini geri çeker onunla saf yapıp, tek başına mekruh namaz kılmaktan kendini korur" demiştir.[416]

*** SAFIN SAĞ TARAFI**

304ـ 6291ـ 1007 -حَدَّثَنَا مُحَمَّد بن أَبِي الْحُسَيْنِ، أَبُو جَعْفَرٍ، ثَنَا عُمَرُو بْنُ عُثْمَانَ الكَبِيُّ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ اِبْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قِيلَ للنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مَيْسَرَةَ الْمَسْجِدِ تَعَطَّلَتْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ عَمَّرَ مَيْسَرَةَ الْمَسْجِدِ، كُتِبَ لَهُ كِفْلِ مِنَ ا'جْرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده ليث بن أَبِي سليم، ضعيف.

304. (1007 (6291)- İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Caminin sol kısmı (cemaatsiz) boş kaldı" denmişti. Aleyhissalâtu vesselâm: "Mescidin sol kısmını ihya edene iki kat sevap vardır!" buyurdular."[417]

*** KIBLE**

305ـ 6292ـ 1010 -حَدَّثَنَا عَلْقَمَةُ بْنُ عَمْرٍو الدَّارِمِيُّ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ شَهْرًا. وَصُرِفَتِ الْقِبْلَةُ إِلَـى الْكَعْبَةِ بَعَدَ دُخُولِهِ إِلَـى الْمَدِيـنَةِ بِشَهْرَيْنِ. وَكَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذا صَلَّي إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ أَكْثَرَ تَقَلُّبَ وَجْهِهِ فِي السَّمَاءِ. وَعَلِمَ اللّهُ مِنْ قَلْبِ نَبِيِّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ يَهْوَي الْكَعْبَةَ. فَصَعِدَ جِبْرِيلُ. فَجَعَلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ وَهُوَ يَصْعَدُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَا'رْضِ. يَنْظُرُ مَا يَأْتِيهِ بِهِ. فَأَنْزَلَ اللّهُ »قَدْ نَرَي تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ« اŒيَة- فَأَتَانَا آتٍ، فَقَالَ: إِنَ الْقِبْلَةَ قَدْ صُرِفَتْ إِلَى الْكَعْبَةِ. وَقَدْ صَلَّيْنا رَكْعَتَيْنِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَنَحْنُ رُكُوعٌ فَتَحَوَّلْنَا. فَبَنَيْنَا عَلَى مَا مَضَي مِنْ صَتِنَا. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ »يَا جِبْرِيلُ! كَيْفَ حَالُنَا فِي صَتِنَا إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ؟« فَأَنْزَلَ اللّهُ عَزَ وَجَلَ »وَمَا كان اللّه لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ«.)عن أَبِي إسحاق الخ(قَالَ السندي؟ قَالَ الحافظ فِي فتح الباري: قد جاء سماع أَبِي إسحاق عن البراء فِي غير هذا الحديث، ف ضعف فِيهِ من تدليس أَبِي إسحاق. ذكره فِي كتاب ا“يمان. و فِي الزوائد: حديث البراء صحيح، ورجاله ثقات.

305. (1010) (6292)- el-Berâ radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte Beytu'l-Makdis'e doğru onsekiz ay namaz kıldık. Medine'ye girişinden iki ay sonra kıble istikameti Ka'be'ye çevrildi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Beytu'l Makdis'e müteveccihen namaz kılarken yüzünü çokça semaya çeviriyordu: Allah Teâla hazretleri, Peygamberinin

kalbinden geçeni yani, Kabe'ye yönelme arzusunu bildi. Bir gün Cebrail aleyhisselam (göğe doğru) yükseldi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, o yerle gök arasında yükselirken onu gözüyle takip etmeye başladı, onun nasıl bir vahiy getireceğini gözetliyordu. Derken aziz ve celil olan Allah "Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu görüyoruz..." (Bakara 144) ayetini indirdi. Biz, Beytu'l-Makdis'e doğru farzın iki rek'atini kılmış tam rükuda iken, bir adam gelip: "Kıble, Ka'be'ye doğru çevrilmiştir!" haberini getirdi. Derhal yönlerimizi çevirdik. Namazımızı yenilemeyip kıldığımız kısmın devamını tamamladık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Ey Cibril! Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığımız namazlarımızın hali ne olacak?" diye sordu. Bunun üzerine de, Allah Teâla hazretleri:

"Allah sizin (daha önce Beytu'l-Makdis'e doğru kıldığınız) namazları zayi etmeyecektir" (Bakara 143) ayetini inzal buyurdu."[418]

*** TAHİYYETÜ'L-MESCİD**

ـ306 ـ6293 ـ1012 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمَ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ؛ قَاَ: ثَنَا اِبْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:)إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمُسْجِدَ، فَ يَجْلِسْ حَتَّى يَرْكَعَ رَكْعَتَيْنِ(.فِي الزوائد: رجاله ثقات، إ أنه منقطع. قَالَ أَبُو حاتم: المطلب بن عبد اللّه عن أَبِي هُرَيْرَةَ، مرسل.

306. (1012) (6293)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz mescide girince iki rek'at namaz kılmadan oturmasın."[419]

AÇIKLAMA:

Fakihlerin tahiyyetü'l-mescid dedikleri bu namazı kılmak sünnettir. Mescide giren kimse sünnet veya farz herhangi bir namaz kılsa, tahiyyetü'l-mescid sevabını alır, ayrıca bunu da kılmak gerekmez. Bu namaz en az iki rek'attir, dileyen fazla da kılabilir.[420]

*** NAMAZ KILARKEN TÜKÜRÜLMEZ**

ـ307 ـ6294 ـ1023 -حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، وَعَبْدُ اللّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ؛ قَاَ: ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ عَيَّاشِ، عَنْ عَاصِمِ، عَنْ أَبِي وَائِلِ، عَنْ حُذَيْفَةَ؛ أَنَّهُ رَأى شَبَثَ بْنَ رِبْعِيٍّ بَزَقَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: يَا شَبَثُ! َ تَبْزُقْ بَيْنَ يَدَيْكَ: فَإِنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
يَنْهَى عَنْ ذَلِكَ، وَقَالَ »إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي أَقْبَلَ اللّه عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، حَتَّى يَنْقَلِبَ أَوْ يُحْدِثَ حَدَثَ سُوءٍ«.فِي الزوائد: رجال إسناده ثقات.

307. (1023) (6294)- Hz. Huzeyfe radıyallahu anh'ın anlattığına göre, "Şebese! İbnu'r-Rıb'iyy'in önüne tükürdüğünü görmüş ve: "Ey şebese! Önüne tükürme, zira Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bundan yasaklamış ve: "Kişi namaza durduğu vakit Allah Teâla hazretleri ona veçhinden yönelir" buyurmuştur dedi."[421]

AÇIKLAMA:

Hadis, namaza duran kimseye Cenab-ı Hakk'ın rahmetini tecelli ettirdiğini belirtmektedir. Bu tecellinin kişinin kıble cihetinden vâki olacağı iş'ar buyrulmaktadır. Bu sebeple namaza duran kişinin kıble cihetinin ayrı bir kudsiyeti vardır. Önünden geçilmez, ateşe, insana karşı durulmaz, bir sütre konmalıdır, kıble cihetine tükürülmemelidir vs. Pek çok hadis, namaz kılan kimsenin kıble cihetinin ehemmiyetini belirtir. Namazda esas olan huzurî tefekkür büyük ölçüde kıble cihetiyle alâkalıdır.[422]

*** SECCADE ÜZERİNDE NAMAZ**

ـ308 ـ6295 ـ1030- حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. حَدَّثَنِى زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ؛ قَالَ: صَلَّي ابْنُ عَبَّاسٍ، وَهُوَ بِالْبَصْرَةِ عَلَى بِسَاطِهِ. ثُمَّ حَدَّثَ أَصْحَابَهُ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عَلَى بِسَاطِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده زمعة، وهو ضيف وإن روى له مسلم. فإنما روي له مقرونا بغيره. فقد ضعّفه أحمد وابن معين وغيره.

308. (1030) (6295)- Amr İbnu Dinar rahimehullah anlatıyor: "İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ Basra'da halısı üzerinde namaz kıldı, sonra arkadaşların Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, halısı üzerinde namaz kıldığını söyledi."[423]

*** SICAKTA-SOĞUKTA ELBİSEYE SECDE**

ـ309 ـ6296 ـ1031- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بن أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي حَبِيبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللّه بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ؛ قَالَ: جَاءَنَا النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّي بِنَا فِي مَسْجِدِ بَنِي عَبْدِا ‘شْهَلِ، فَرَأَيْتُهُ وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى ثَوْبِهِ، إِذَا سَجَدَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عن عبد اللّه بن عبد الرحمن عن أبيه عن جده ثابت بن الصامت، كما فِي الرواية اŒتية، فهذا إسناد متصل.

309. (1031) (6296)- Abdullah İbnu Abdirrahmân radıyallahu anh anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize geldi ve Benî Abdileşhel mescidinde bize namaz kıldırdı. Secde edince ellerini elbisesinin üzerine koyduğunu gördüm."[424]

310ـ 6297ـ 1032- حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلَ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ. أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ا‘شْهَلَّي، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَانِ بْنِ ثَابِتِ بْنُ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّي فِي بَنِي عَبْدِ ا‘شْهَلِ وَعَلَيْهِ كِسَاءٌ مُتَلَفِّفٌ بِهِ. يَضَعُ يَدَيْهِ عَلَيْهِ. يَقِيهِ بَرْدَ الْحَصَى.فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ بن إسماعيل ا‘شهلي، قَالَ فِيهِ البخاري: منكر الحديث. وضعّفه غيره. ووثقه أحمد والعجلي. وعبد اللّه بن عبد الرحمن، لم أر من تكلم فِيهِ و من وثّقه. وباقي رجاله ثقات. قَالَ سنديّ. قلت وبالجملة، فحديث السجود عَلَى التراب ثابت. والتكلم إنما هو فِي خصوص هذا الحديث. فالوجه قول من جوز ذَلِكَ.

310. (1032) (6297)- Sâbit İbnu Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir elbiseye bürünmüş olarak Benî Abdileşhel kabilesinde namaz kıldı. (Secdede) çakılların soğukluğundan korunmak maksadıyla ellerini ellerinin üzerine koymuştu."[425]

AÇIKLAMA:

Secde sırasında alın ve ellerin yere konması esas ise de, soğuk veya sıcak sebebiyle imkânsızlık durumunda, giyilen elbisenin bir kenarı üzerine alın veya ellerin konabileceğine hükmedilmiştir. Ebu Hanîfe ve cumhûrun görüşü budur.[426]

*** NAMAZDA UYARI TESBİHİ-EL ÇIRPMASI**

311ـ 6298ـ 1036- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ. وَعُبَيْدُ اللّهِ، عَنْ نَافِعٍ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: رَخَّصَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلنِّسَاءِ فِي التَّصْفِيقِ، وَلِلرِّجَالِ فِي التَّسْبِيحِ.فِي الزوائد: إسناده حسن.

311. (1036) (6298)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda, (ihtiyaç halinde), kadınların ellerini çırpmasına, erkeklerin de "sübhanallah!" demesine ruhsat tanıdı."[427]

AÇIKLAMA:

Namazda imam, bir hata yapacak olsa, cemaatten erkekler sübhanallah! diye ikaz ederler. Bu ibare zikir olduğu için namazı bozmaz. Böyle bir durumda, bu hadis kadınların ellerini çırparak uyanda bulunmasına ruhsat tanır. Şafiiler ve Hanbeliler bu hadisi esas almıştır. Ancak Hanefiler ve Malikiler başka delillere dayanarak kadın ve erkek her ikisinin de sübhanallah diyerek uyarı

yapması gerektiğine hükmetmişlerdir. Ebu Hanife el çırpmanın namazı bozacağına hükmeder. [428]

*** AYAKKABIYLA NAMAZ**

ـ312 ـ6299 ـ1037 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بن أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا غُنْدَرٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْسٍ؛ قَالَ: كَانَ جَدِّي، أَوْسٌ، أَحْيَاناً يُصَلِّي. فَيُشِيرُ إِلَيَّ وَهُوَ فِي الصَّةِ. فَأُعْطِيهِ نَعْلَيْهِ. وَيَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ. فِي الزوائد: إسناده صحيح.

312. (1037) (6299)- İbnu Ebî Evs radıyallahu anh anlatıyor: "Dedem Evs es-Sakafî, namaz kılarken bazan bana işarette bulunurdu. Ben de ayakkabılarını kendisine verirdim. Şöyle demişti: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı ayakkabıları ile namaz kılarken gördüm."[429]

ـ313 ـ6300 ـ1039 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا يَحْيى بْنُ ادَمَ. ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحاَقَ، عَنْ عَلْقَمَةَ عن عَبْدِ اللّه؛ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْناَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي النَّعْلَيْنِ وَالْخُفَّيْنِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو إسحاق، وقد اختلط بآخر عمره. وزهير، وهو ابْنِ معاوية بن جريج روى عنه فِي اختطه. قَالَه أَبُو زرعة.

313. (1039) (6300)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı ayakkabıları ve mestleri ile namaz kılarken gördük." [430]

*** HUŞÛ**

ـ314 ـ6301 ـ1043 -حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيى، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تَرْفَعُوا أَبْصَارَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ أنْ تَلْتَمِع. يَعْنِي فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وقد رواه النسائي فِي الصغرى من حديث أنس.

314. (1043) (6301)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gözlerinizin hızla kör olmaması için, namazdayken onları semâya kaldırmayın." [431]

AÇIKLAMA:

Daha önceleri de geçtiği üzere namazda aranan huşû, öncelikle gözle ilgilidir. Gözün namaz esnasında sağa sola, semaya kayması huşûyu bozar. Bundan şiddetle yasak edilmiştir. Yasaktaki

şiddete binaen bunun haram olduğu hükmünü çıkaran da olmuştur. Ama dört mezhebe göre bu mekruhtur, namazın edebine aykırıdır.[432]

*** TEK GİYSİ İÇİNDE NAMAZ**

ـ315 ـ6302 ـ1050 -حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحاَقَ الشَّافِعِيُّ، إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَنْظَلَةَ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ مُشْكَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَيْساَنَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِالبِئْرِ الْعُلْياَ، فِي ثَوْبٍ.فِي إسناده مقال. ٴن عبد الرحمن بن كيسان و مُحَمَّد بن حنظلة ذكرهما ابْنِ حبان فِي الثقات. ومعروف بن مشكان لم أر من تكلم فِيهِ. و أَبُو إسحاق الشافعي ثقة، فتلخص من هذا أن إسناده ضعيف.

315. (1050) (6302)- Kaysân radıyallahu anh demiştir ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Bi'r-i ülya nam mevkide tek parça giysi içerisinde namaz kılarken gördüm."[433]

ـ316 ـ6303 ـ1051 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ كَثِيرٍ.ثَنَا ابْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي اَلظُّهْرَ وَالْعَصْرَ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، مُتَلَبِّبًا بِهِ . فِي الزوائد: إسناده حسن. وقال. ليس لكيسان عنه ابن ماجة سوي هذا الحديث والذي قبله. وهما حديث واحد. وليس له شيء فِي بقية الخمسة اٴصول.

316. (1051) (6303)- Kaysan radıyallahu anh: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı öğle ve ikindi namazlarını, (mübarek göğsü üzerinde) topladığı tek parçalık bir giysi içeririnde kılarken gördüm" demiştir.[434]

*** TİLAVET SECDESİNİN SAYISI**

ـ317 ـ6304 ـ1056 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيى. ثَنَا سُلَيْماَنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمنِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا عُثْماَنُ بْنُ فاَئِدٍ ثَنَا عَاصِمُ بْنُ رَجاَءِبْنِ حَيْوَةَ،عَنِ الْمَهْدِيِّ بْنِ عَبْد الرَّحْمنِ بْنِ عُيَيْنَةَ بْنِ خاَطِرٍ. قَالَ: حَدَّثَتْنِي عَمَّتِي أُمُّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: سَجَدْتُ مَعَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى عَشْرَةَ سَجْدَةً، لَيْسَ فِيهاَ مِنَ الْمُفَصَّلِ شَىْءٌ: اَٴعْرَافُ، وَالرَّعْدُ، وَالنَّحْلُ، وَبَنِي إِسْرَائِيَلَ، وَمَرْيَمُ، وَالْحَجُّ، وَسَجْدَةُ الْفُرْقَانِ، وَسُلَيْمَانُ سُورَةِ النَّمْلِ، وَالسَّجْدَةُ، وَفِي ص، وَسَجْدَةُ الْحَوَامِيمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عثمان بن فائد، وهو ضعيف.

317. (1056) (6304)- Ebu Derda anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte onbir (tilâvet) secde(si) yaptım. Onların arasında Kur'ân-ı Kerîm'in el-Mufassal denen (kısa

surelerden) hiçbirisi yoktu. Secde ayeti olan sureler şunlardı: A'raf, Ra'd, Nahl, Beni Îsrail(=İsra), Meryem, Hacc, Furkân, Neml, Secde, Sâd, Havâmîm(=Fussilet)."[435]

ـ318 ـ6305 ـ1058- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسى، عَنْ عَطَاءِ بْنِ مِيناَءَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: سَجَدْناَ مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي. »إِذَا السَّماَءُ انْشَقَّتْ« و »اقْرَأْ بَسْمِ رَبِّكَ«.فِي إسناده ابْنِ ميناء، وهو مجهول. كما قاله ابْنِ القطان.

318. (1058) (6305)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte İza's-Semâu'n-Şakkat ve İkrâ bismi Rabbike surelerinin secde ayetlerinde secde ettik." [436]

AÇIKLAMA:

Secde ayetleriyle ilgili açıklama daha önce geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz.[437]

*** NAMAZI TAMAMLAMA**

ـ319 ـ6306 ـ1072- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَّدِ، ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ طَاوُسًا عَنِ السُبْحَةِ فِي السَّفَرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ يَنَّاقٍ جَالِسٌ عِنْدَهُ. فَقَالَ: حَدَّثَنِي طَاوُسٌ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: فَرَضَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَةَ الْحَضَرِ وَصَةَ السَّفَرِ. فَكُنَّا نُصَلِّي فِي الْحَضَرِ قَبْلَهَا وَبَعْدَهَا. وَكُناَّ نُصَلِّي فِي السَّفَرِ قَبْلَهاَ وَبَعْدَهَا.فِي الزوائد: إسناده حسن.

319. (1072) (6306)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hazar namazını ve sefer namazını farz kılmıştır. Biz hazarda farzdan önce ve sonra sünnet kılardık. Seferde de farzdan önce ve sonra sünnet kılardık."[438]

*** NAMAZI TERKEDEN**

ـ320 ـ6307 ـ1080- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا اْوْزَاعِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَنَسْ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ. »لَيْسَ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالشِّرْكِ إِاَّ تَرْكُ الصَّةِ. فَإِذَا تَرَكَهَا فَقَدْ أَشْرَكَ«.فِي الزوائد: هَذَا ضعيف لضعف يزيد بن أبان الرقاشي.

320. (1080) (6307)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuşlardır: "Kulla şirk arasında sadece namazın terki vardır. Onu terk etti mi şirke düşmüş demektir."[439]

*** CUMANIN FARZİYYETİ**

ـ321 ـ6308 ـ1081 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْد اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ بُكَيْرٍ، أَبُو جَنَّابٍ)خَبَّابٍ(، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَدوِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:)ياَ أَيُّهاَ النَّاسُ! تُوبُو إِلَى اللّه قَبْلَ أنْ تَمُوتُوا. وَباَدِرُوا بِا'عْماَلِ الصاَّلِحَةِ قَبْلَ أنْ تُشْغَلُوا. وَصِلُوا الَّذِي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَبِّكُمْ بِكَثْرَةِ ذِكْرِكُمْ لَهْ، وَكَثْرَةِ الصَّدَقَةِ فِي السِّرِّ وَالْعَنِيَةِ، تُرْزَقُوا وتُنْصَرُوا وَتُجْبَرُوا. وَاعْلَمُوا أنَّ اللّهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هذَا، فِي يَوْمِي هذَا، فِي شَهْرِي هذَا، مِنْ عاَمِي هذَا، إِلَى يَوْمِ الْقِياَمَةِ. فَمَنْ تَرَكَهاَ فِي حَياَتِي أوْ بَعْدِي، وَلَهُ إماَمٌ عَدِلٌ أوْ جَائِرٍ، اِسْتِخْفَاَفاً بِهاَ، أوْ جُحُودًا لَهاَ، فَ جَمَعَ اللّهُ لَهُ شَمْلَهُ، وَ بَارَكَ لهُ فِي أمْرِه. أ، وَ صَةَ لَهُ، وَ زَكاَةَ لَهُ، وَ حَجَّ لَهُ، وَ صَوْمَ لَهُ، وَ بِرَّ لَهُ حَتَّى يَتُوبَ. فَمَنْ تَابَ، تَابَ اللّهُ عَلَيْهِ. أ، َ تَؤُمَّنَّ امْرأةٌ رَجُ. وَ يَؤُمَّ أعْرَابِيُّ مُهَاجِرًا. وَ يَؤُمَّ فاَجِرٌ مُؤْمِناً، إِّ أنْ يَقْهَرَهُ بِسُلْطَانٍ، يَخَافُ سَيْفَهُ وَسَوْطَهُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عَلَى بن زيد بن جدعان وعبد اللّه بن مُحَمَّد العدويّ.

321. (1081) (6308)- Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) bize hitap etti ve dedi ki: "Ey insanlar! Ölmezden önce Allah'a tevbe edin. (Musibet hastalık, yaşlılık gibi) ağır meşguliyetlere düşmezden önce salih ameller işlemede acele edin. Çok zikir ederek, gizli ve açık çok sadaka vererek Allah'a karşı üzerinizdeki borcu ödeyin ki bol rızka, ilahi nusrete ve ıslah-ı hale mazhar olasınız. Bilesiniz Allah, benim içinde bulunduğum şu makamda, şu günde, şu ayda, bu yıldan Kıyamet'e kadar devam etmek üzere Cum'a namazını farz kıldı. Kim bunu, benim sağlığımda veya ölümümden sonra adil veya zalim bir imam oldukça, istihfaf ederek veya inkar ederek terk edecek olursa Allah onun iki yakasını bir araya getirmesin, işine bereket vermesin. Haberiniz olsun! O kimsenin tevbe etmedikçe ne namazı, ne zekatı, ne haccı, ne orucu, ne de makbul bir iyiliği vardır. Kim de tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Haberiniz olsun! Bir kadın bir erkeğe imamlık yapamaz. Bir bedevi de muhacire imamlık yapamaz. Facir de mü'mine imamlık yapamaz. Ancak fâsık zor kullanır, mü'min de onun kılıncından ve kamçısından korkarsa bu durumda imama uyar."[440]

AÇIKLAMA:

Kadının imamlık yapamayacağı belli bir husustur. Bedevinin muhacire yapamaması, bedevilerin dini bilgilerdeki eksikliğinin çokluğundandır. Muhacirler ise Medine'de Resûlullah'ın terbiyesinden geçen ilim ve irfanda yüce makama ermiş kimselerdir. Fasığın, fasık olmayana imameti de buradan gelir. İmamın ilim ve faziletçe önde olanlardan seçilmesi esastır. Herşeye rağmen fukahâ bu yasağı kerahate hamletmiş, fasığın, cahilin arkasında kılınacak namazın sahih olduğuna hükmetmiştir.[441]

*** CUMA'NIN FAZİLETİ**

ـ322 ـ6309 ـ1084 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بن أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ. ثَنَا زَهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ ا'نْصَارِيِّ، عَنْ أَبِي لُبَابَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ؛ قَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:)إنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَيِّدُ ا'يَّامِ، وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللّهِ. وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللّهِ مِنْ يَوْمِ ا'ضْحَي وَيَوْمِ الْفِطْرِ. فِيهِ خَمْسُ خِلٍ. خَلَقَ اللّهُ فِيهِ آدَمَ وَأَهْبِطَ اللّهُ فِيهِ آدَمَ إِلى ا'رْضِ. وَفِيهِ تَوَفَّى اللّهُ آدَمَ. وَفِيهِ ساَعَةٌ َ يَسْألُ اللّهَ فِيهاَ الْعَبْدُ شَيْئاً إِّ أَعْطَاهُ. مَالَمْ يَسْئَلْ حَرَاماً. وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ. مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَ سَماَءٍ وَ أرْضٍ وَ رِياَحٍ وَ جِباَلٍ وَ بَحْرٍ إِّ وَهُنَّ يُشْفِقْنَ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ(.فِي الزوائد: إسناده حسن.

322. (1084) (6309)- Ebu Lübâbe İbnu Abdilmünzir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cum'a günü, (haftanın diğer) günlerinin efendisidir. Allah katında da en mühim olanıdır. O, Allah katında, Kurban ve Ramazan bayramı günlerinden daha mühimdir. Bu günün beş hasleti vardır: Allah, Âdem'i bugünde yarattı. Allah Âdem aleyhisselâm'ı o günde yeryüzüne indirdi. Allah Âdem'in ruhunu o gün kabzetti. O günde bir saat vardır ki, kul o saatte Allah'tan haram bir şey talep etmedikçe her ne isterse mutlaka kendisine talebi verilir. Kıyamet de o gün kopacaktır. Bütün mukarreb (Allah'a yakın) melekler, sema, arz, rüzgâr, dağ, deniz hepsi o günden korkarlar."[442]

Not: Cum'a ile ilgili geniş açıklama daha önce geçti. [443]

*** CUMA GUSLÜ**

ـ323 ـ6310 ـ1091 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أنْبَئاناَ إِسْمَاعِيلُ بنُ مُسْلِمِ الْمَكِّيُّ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقاَشِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ ماَلِكٍ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:)مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَبِهاَ وَنِعْمَتْ. يُجْزِئُ عَنْهُ الْفَرِيضَةَ وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أفْضَلُ(.فِي الزوائد: إسناده ضعيف يزيد بن أبان الرقاشئ. وقد جاء فِي غير ابْنِ ماة. من حديث عائشة. وسمرة بن جندب من غير زيادة)ويزئ عنه الفريضة(.

323. (1091) (6310)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cum'a günü abdest alan kimse bununla fazilet kazanır. Bu, güzel bir ameldir. Farzı da yerine getirmiş olur. Kim de guslederse, gusül daha faziletlidir."[444]

*** CUMAYA ERKEN GİTMEK**

ـ324 ـ6311 ـ1092 -حَدَّثَنَا هِشاَمُ بْنُ عَماَّرٍ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. قاَ. ثَنا سُفْياَنُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي الجمعةأنِ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:)إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، كَانَ عَلَى كُلِّ باَبٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَئكَةٌ يَكْتُبُونَ الناَّسَ عَلَى قَدْرِ مَناَزِلِهِمْ. ا‘وَّلَ . فَإِذَا خَرَجَ ا“مَامُ طَوَوُا الصُّحُفَ، وَاسْتَمَعُوا الْخُطْبَةَ. فَالْمُهَجِّرُ إِلَى الصَّةِ كَالْمُهْدِي بَدَنَةً. ثُمَّ الّذِي يَلِيهِ كَمُهْدِي بَقَرَةٍ. ثُمَّ الّذِي يَلِيهِ كَمُهْدِي كَبْشٍ.)حَتَّى ذَكَرَ الدَّجاَجَةَ وَالْبَيْضَةَ. زَادَ سَهْلٌ فِي حَدِيثِهِ(فَمَنْ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ فَإِنَّماَ يَجِئُ بِحَقٍّ إِلَى الصَّةِ(.فِي الزوائد: إسناده صحيح.

324. (1092) (6311)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cuma günü gelince, mescidin her bir kapısı üzerinde melekler yer alır. İnsanları mertebelerine göre yazarlar. Bu mertebeler önce geliş sırasına göredir. İmam minbere çıktımı defteri kapatırlar, hutbeyi dinlerler. Namaza erken gelen, bir deve tasadduk etmiş gibidir. Ondan sonra gelenler bir sığır tasadduk etmiş gibidir. Onu takiben gelenler bir koyun tasadduk etmiş gibidir."

(Resûlullah saymaya devam ederek tavuğu ve yumurtayı da saydı. Selh hadisinde bu ziyadede bulundu:) "Bundan da sonra gelen kimse, artık yalnız namaz sevabını almak için gelmiş olur." [445]

ـ325 ـ6312 ـ1093 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِرٍ، عَنْ قَتاَدَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَرَبَ مَثَلَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ التَّكْبِيرِن كَناَحِرِ الْبَدَنَةِ كَناَحِرِ الْبَقَرَةِ كَناَحِرِ الشَّاةِن حَتَّى ذَكَرَ الدَّجاَجَةَ.فِي الزوائد: غسناده صحيح.

325. (1093) (6312)- Semüre İbnu Cündeb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Cum'â namazına erken gelmenin ehemmiyetini deve kurban edene, sığır kurban edene, davar kurban edene ve hatta tavuk tasadduk edene benzetti."[446]

ـ326 ـ6313 ـ1094 -حَدَّثَنَا كَثيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحِمْصِيُّ ثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ مَعْمَرِن عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَن عَنْ عَلْقَمَةَ؛ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عَبْدِ اللّهِ إِلَى الْجُمُعَةِ، فَوَجَدَ ثَثَ، وَقَدْ سَبَقُوهُ. فَقَالَ: رَابِعُ أَرْبَعَةَ بِبَعِيدٍ إِنِي سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَ النَاسِ يَجْلِسُونَ مِنَ

اللّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى قَدْرِ رَوَاحِهِمْ إِلَى الْجُمُعَةِ. الْأَوَّلَ وَالثَّانِي وَالثَّالِثَ. ثُمَّ قَالَ رَابِعُ أَربَعَةٍ. بِبَعِيدٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. عبد الحميد هذا هو ابْنِ عبد العزيز، وإن أخرج له مسلم فِي صحيح فإنما أخرج له مقرونا بغيره. فقد كَانَ شديد الإرجاء داعية إليهز لكن وثقه الجمهور وأحمد وغبن معين وداود والنسائي. ولينه أَبُو حاتم. وضعفه ابْنِ أَبِي حاتم. وباقي رجال الإسناد ثقات. فالإسناد حسن.

326. (1094) (6313)- Alkame rahimehullah anlatıyor: "Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh ile birlikte cuma namazına gittik. Mescidde kendinden önce üç kişinin geldiğini gördü: "Ben dört kişinin dördüncüsüyüm, dördüncü de (rahmet-i ilahiyeden) uzak değildir" dedi ve açıkladı: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kıyamet günü insanlar, cuma namazlarına geliş sıralarına göre Allah'a yakınlık kazanacaklardır. Birinci, ikinci, üçüncü... şeklinde."

Abdullah sonra: "Ben dördün dördüncüsüyüm, dördüncü olan da (Allah'ın rahmetinden) uzak değildir" dedi."[447]

*** CUMA KIYAFETİ**

ـ327 ـ6314 ـ1095 -حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. اخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مُوسَي بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ سَمٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَة: »ماَ عَلَى أَحَدِكُمْ لَوِ اشْتَرى ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، سِوَى ثَوْبِ مَهْنَتِهِ«.حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَيْخٌ لَناَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ابْنِ حَبَّانَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سَمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: خَطَبَناَ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ورواه أَبُو داود بإسناد آخر.

327. (1095) (6314)- Abdullah İbnu Selâm radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir cuma günü minberde şöyle buyurdular:

"Sizden biri, cuma için, iş elbisesi dışında iki parçalı bir elbise satın alsa ona bir vebal yoktur."[448]

ـ328 ـ6315 ـ1097 -حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، وَحَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ. قاَ: ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنِ ابْنِ عِجْنَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَن أَبِيهِ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ وَدِيعَةَ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: »مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَحْسَنَ غُسْلَهُ، وَتَطَهَّرَ فَأَحْسَنَ طُهُورَهُ، وَلَبِسَ مِنْ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ، وَمَسَّ ماَ كَتَبَ اللّهُ لَهُ مِنْ طِيبِ أَهْلِهِ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ

وَلَمْ يَلْغَ وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ، غُفِرَ لَهُ ماَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ اُخْرَى(.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

328. (1097) (6315)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cuma günü, kim güzelce yıkanır, mükemmelce temizliğini yapar, iyi elbiselerini giyer, ailesinin kokusundan Allah'ın takdir ettiğini sürünür, sonra da cuma namazına gider; camide boş söz etmez, oturan iki kişinin arasına girmezse, o cuma ile önceki cuma arasındaki (küçük günahları) affedilir."[449]

ـ329 ـ6316 ـ1098 -حَدَّثَنَا عَماَّرُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ، عَنْ صَالِحِ بْنُ أَبِي ا ُخْضَرِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّباَّقِ، عَنْ ابْنِ عَباَّسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إنَّ هذاَ يَوْمُ عِيدٍ. جَعَلَهُ اللّهُ لِلْمُسْلِمِينَ. فَمَنْ جاَءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ. وَإنْ كَانَ طِيبٌ فَلْيَمَسَّ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَّاكِ».فِي الزوائد: فِي إسناده صالح بن أَبِي ا ُخضر. لينه الجمهور وباقي رجاله ثقات.

329. (1098) (6316)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bu (cuma gününü) Allah mü'minler için (haftalık) bayram kılmıştır. Öyleyse kim cumaya gelirse yıkansın. Eğer kokusu varsa ondan sürünsün. Misvak kullanmanız da gerekir."[450]

*** CUMA VAKTİ**

ـ330 ـ6317 ـ1101 -حَدَّثَنَا هِشَامَ بْنُ عَماَّرٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عَماَّرِ بْنِ سَعْدٍ مُؤَذِّنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّهُ كَانَ يَؤَذِّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ الْفَيْءُ مِثْلَ الشِّرَاكِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد الرحمن بن سعد. أجمعوا عَلَى ضعفه. وأما أَبُوه فَقَالَ ابْنِ القطان: يعرف حاله و حال أَبِيه.

330. (1101) (6317)- Cum'a günleri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ezan okuyan Sa'd el-Karaz, ezanı, gölge ayakkabı bağı kadar olunca okuduğunu belirtmiştir."[451]

ـ331 ـ6318 ـ1102 -حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْماَنَ. ثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أنَسٍ؛ قَالَ: كُناَّ نُجَمِّعُ ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَقِلُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

331. (1102) (6318)- Hz. Enes anlatıyor: "Biz cum'a namazını kılar, sonra (evlerimize) döner ve kaylûle (öğle uykusu) yapardık." [452]

*** CUMA HUTBESİ**

ـ332 ـ6319 ـ1107 -حَدَّثَنَا هِشَامِ بْنُ عَماَّرٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَماَّرِ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي، عَنْ أَبِيهِ عَنَ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَطَبَ فِي الْحَرْبِ، خَطَبَ عَلَى قَوْسٍ. وَإِذَا خَطَبَ فِي الْجُمُعَةِ ، خَطَبَ عَلَى عَصاً.فِي الزوائد: أسناده ضعيف لضعف اود سعد وأبيه عَبْدُ الرّحمن.

332. (1107) (6319)- Sa'd el-Karaz anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm harbte hutbe okurken kılınca dayanarak hutbe okurdu. Cum'a günü hutbe okurken asasına dayanarak hutbe okurdu."[453]

ـ333 ـ6320 ـ1108 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا ابْنُ أَبِي غَنِيَّةَ، عَنِ ا'عْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ؛ أَنَّهُ سُئِلَ: أَكَانَ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطَبُ قاَئِماً أوْ قاعِدًا؟ قَالَ: أَوَماَ تَقْرَأُ. «وَتَرَكُوكَ قَائِماً».قَالَ أَبُو عَبْدُ اللّهِ: غَرِيبٌ. َ يُحَدِّثُ بِهِ إِّ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَحْدَهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

333. (1108) (6320)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh'a: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ayakta mı, oturarak mı hutbe okurdu diye sorana, "(Bunu sormaya ne hacet. Kur'ân'daki:) "Onlar seni ayakta (yalnız) bıraktılar!" (Cum'a 11) ayetini okumuyor musun?" diye cevap verdi."[454]

ـ334 ـ6321 ـ1109 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عُمْرُو بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ ابْنِ مُهاَجِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أنَّ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ سَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي أسناده ابْنِ لهيعة وهو ضعيف.

334. (1109) (6321)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, minbere çıkınca selam verirdi."[455]

*** HUTBEYİ DİNLEME EDEBİ**

ـ335 ـ6322 ـ1111 -حَدَّثَنَا مُحْرِزُ بْنُ سَلَمَةَ الْمَدَنِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَساَرٍ، عَنْ أَبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ

صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَرَأ يَوْمَ الْجُمُعَةِ تَبارَكَ، وَهُوَ قَائِمٌ. فَذَكّرَناَ بِأَيّام اللّهِ. وَ أَبُو الدَّرْدَاءِ أَوْ أَبُو ذَرٍّ يَغْمِزُنِي فَقَالَ: مُتَي أُنْزِلَتْ هذِهِ السُّورَةُ. إنِّي لَمْ أَسْمَعْهاَ إَ اŒنَ. فَأَشارَ إِلَيْهِ، أنِ اسْكُتْ. فَلَماَّ انْصَرَفُوا قَالَ: سَأَلْتُكَ مَتَى أنْزِلَتْ هذِهِ السُّورَةُ فَلَمْ تُخَبِرْنِي؟ فَقَالَ أَبَيٌّ: لَيْسَ لَكَ مِنْ صَتِكِ الْيَوْمَ إَّ مَا لَغَوْتَ. فَذَهَبَ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، وَأَخْبَرَهُ بِالّذِي قَالَ أَبِي. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:)صَدَقَ أُبَيٌّ(.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

335. (1111) (6322)- Übey İbnu Ka'b radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Cum'a günü, ayakta Tebâreke'yi okudu. Bize Allah'ın günlerini (Kıyamet'i) hatırlattı. Bu sırada Ebu d-Derda - veya Ebu Zerr - bana dürttü ve: "Bu sure ne zaman indirildi? Ben, onu şu ana kadar işitmedim" dedi. Ubey ona: "Sus!" diye işaret etti. Namazdan çıkınca: "Ben sana bu surenin ne zaman indirildiğini sordum, sen bana söylemedin!" dedi. Ubey de: "Bugünkü namazından, bu lakırdıdan başka bir nasibin yok!" diye cevap verdi. Soru sahibi (koşarak) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gitti ve hadiseyi anlatarak Ubey'in kendisine söylediğini haber verdi. Resûlullah da ona: "Übey doğru söylemiş" cevabında bulundu."[456]

*** CUMA NAMAZINDA KIRAAT**

ـ336 ـ6323 ـ1120 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّار. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنانٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ أَبِي عِنَبَةَ الْخَوْنِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ بِسَبِحِ اسْمَ رَبِّكَ ا'عْلَى، وَهَلْ أتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ.فِي الزوائد: سعيد بن سنان ضعيف. وأصل الحديث فِي الصحيحين وغيرهما بسند آخر.

336. (1120) (6323)- Ebu İnebe el-Havlânî anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma namazında Sebbihisme Rabbike'l-A'la ve Hel etâke hadisu'l-Gâşiye surelerini okurdu."[457]

*** CUMANIN BİR REKATINA YETİŞEN**

ـ337 ـ6324 ـ1121 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّباَّحِ. أنْبَأناَ عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذَئْبٍ، عَنِ
الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، وَصَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أدْرَكَ مِنَ الْجُمُعَةِرَكْعَةً فَلْيصِلَ إلَيْهاَ أُخْرَى.فِي الزوائد: فِي إسناد عمر بن حبيب، متفق عَلَى ضعفه.

337. (1121) (6324)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim cuma'dan bir rekate yetişirse, onu ikiye tamamlasın."[458]

*** CUMAYA GELME MESAFESİ**

ـ338 ـ325 ـ1124 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَفِعٍ، عَنِ ابْنِ عَمَرَ، قَالَ: إنَّ أَهْلَ قُباَءٍ كَانُوا يُجَمِّعُونَ مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن عمر وهو ضعيف.

338. (1124) (6325)- İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Kuba ehli, cuma günü, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mescidine gelerek cuma namazı kılarlardı."[459]

*** CUMAYI ÖZÜRSÜZ TERKEDEN**

ـ339 ـ6326 ـ1126 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثَنَا أَبُو عَامِرٍ. ثَنَا زُهَيْرُ، عَنْ أسِيدِ بْنِ أَبِي أسِيدٍ ح وَ حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عِيسى الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الِله بْنُ وَهْبٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ أسِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي قَتاَدَةَ، عَنْ جاَبِرِ بْنِ عَبْدُ اللّهُ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: .مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةِ ثَلَاثاً مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ طَبَعَ اللّهُ عَلَى قَلْبِهِ.فِي الزوائد: الحديث إسناده صحيح ورجاله ثقات.

339. (1126) (6326)- Hz. Cabir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim cumayı zaruret (şer'î bir mazeret) olmadan üç kere terkederse, Allah kalbini mühürler."[460]

ـ340 ـ6327 ـ1127 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مَعْدِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا ابْنُ عَجْنَ،عَنْ أبِيهِ
عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَ هَلْ عَسي أحَدُكُمْ أنَّ يَتَّخِذَ الصُّبَّةَ مِنَ الْغَنَمِ عَلَى رَاسِ مِيلٍ أوْ مِيلَيْنِ فَيَتَعَذَّرَ عَلَيْهِ الْكَ'، فَيَرْتَفِعَ. ثُمَّ تَجِئُ الْجُمُعَةِ فَ يَجِئُ وَ يَشْهَدُهاَ. وَتَجِئُ الْجُمُعَةِ فَ يَشْهَدُهَا.فِي الزوائد: إسناده ضعيف.

340. (1127) (6327)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Farz edelim ki sizden birinin, şehirden bir-iki mil uzakta davar sürüsü olsun da, orada ot bulmak zorlaşsın ve daha uzaklara gitsin, sonra cuma gelsin, fakat o cuma namazına gelmesin, bir cuma daha gelsin, o yine cuma namazına katılmasın, üçüncü cuma gelsin, o yine de cuma namazına gelmesin. İşte Allah böyle birinin kalbini mühürler."[461]

AÇIKLAMA:

Bu hadisler, üst üste cumayı mazeretsiz terkeden kimsenin durumunu belirtmektedir. Sonuncu hadis, şehirden iki milden daha uzak bir yerde bile olsa, koyun sürüsünün başında bile bulunsa üst üste cumayı terketmeye ruhsat olmadığını tasrih etmektedir. Hayvancılık, ziraat gibi meşguliyetler cum'ayı terke şer'î bir özür değildir.
Kalbin mühürlenmesi, hayrın ulaşmasını zorlaştıran, engelleyen katılıktır. Demek ki insan fıtratı üst üste üç cum'a gelmemeye mütehammil değildir. Gelmedi mi manevi bağlardan ve dini hassasiyet ve sırrî duygulardan pek çok şey kaybedecektir.
Bazı alimler kalbin mühürlenme tehdidini "üst üste üç cumanın terkine bağlarken, bazıları üst üste olmasa da üç cum'anın terkiyle mühürlenmenin olacağını söylemiştir.[462]

*** CUMADAN ÖNCE NAMAZ**

ـ341 ـ6328 ـ1129- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ مُبَشِّرِ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ عَطِيّةَ الْعُوفِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْكَعُ قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعاً. يَفْصِلُ فِي شَيْءٍ مِنْهُنَّ.فِي الزوائد: إسناده مسلسل بالضعفاء. عطية متفق عَلَى ضعفه. وحجاج مدلّس: ومبشر بن عبيد كذاب. وبقية، هو ابْنِ الوليد، مدلّس.

341. (1129) (6328)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma namazından önce dört rek'ât (nafile) kılardı. Bu dört rek'atın arasında selam vermezdi."[463]

*** CUMADA ÇÖMELME**

ـ342 ـ6329 ـ1134- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّي الْحَمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيّةُ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَاقِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَجْنَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: نَهَي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ اِحْتِباءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، يَعْنِي وَا"مامُ يَخْطُبُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يقية وهو مدلّس. وشيخه. وإن كَانَ الترمذي قد وثّقه، وإ فهو مجهول.

342. (1134) (6329)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm cuma günü ihtiba şeklinde (kabalarının üzerine oturup bacaklarını dikerek) oturmayı yasakladı." Râvi der ki: "Yani imam hutbe okurken."[464]

*** CUMADA HATİBE YÖNELME**

ـ343 ـ63 ـ1136- حَدَّثَنَا بْنُ يَحْيَى ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ.ثَنَا ابْنُ الْمُبارَكِ، عَنْ أبانَ بْنِ تَغْلِبَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا قَامَ عَلَى الْمِنَبَرِ، اسْتَقْبَلَهُ أَصْحَابُهُ بِوُجُوهِهِمْ.فِي الزوائد: رجال إسناده ثقات، إ أنه مرسل.

343. (1136) (6330)- Amr İbnu Sâbit, babası Sabit'ten naklen anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hutbe vermek üzere minbere çıktığı vakit, ashab ona yüzleriyle yönelirlerdi."[465]

*** CUMADA SAAT-İ İCABE**

ـ344 ـ6331 ـ1139- حَدَّثَنَا مُحَمَّد عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ عُثْمَانَ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَمٍ؛ قَالَ: قُلْتُ، وَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جالِسٌ: إناَّ لَنَجِدُ فِي كِتاَبِ اللَّهِ: فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ ساَعَةٌ َ يُوَفِقُهاَ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللّهِ فيهاَ شَيْئًا إَّ قَضىَ لَهُ حَاجَتَهُ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأشَارَ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أوْ بَعْضُ سَاعَةٍ. قُلْتُ: صَدَقْتَ، أوْ بَعْضُ ساَعَةٍ. فَقُلْتُ: أيُّ سَاعَةٍ هِيَ؟ قَالَ: هِيَ آخِرُ ساَعاَتِ النَّهاَرِ. قُلْتُ: إنَّهاَ لَيْسَتْ سَاعَةَ صَةٍ قَالَ: بَلىَ إنَّ الْعَبْدَ الْمَؤْمِنَ إِذَا صَلَّى ثُمَّ جَلَسَ، َ يَحبِسُهُ إَّ الصَّةَ، فَهُوَ فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

344. (1139) (6331)- Abdullah İbnu Selâm radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oturuyordu. Ben: "Allah'ın kitabında (Tevrat'ta) şu ifadeyi buluyoruz: "Cuma gününde öyle bir saat vardır ki, mü'min kul o saati denk getirerek namaz kılıp Allah'a dua ettiği taktirde isteği mutlaka yerine getirilir" dedim.
Abdullah devamla dedi ki: "Benim bu sözüm üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Yahut bir saatin bir kısmı" diye bana işaret buyurdu. Ben de: "Doğru söylediniz veya bir saatin bir kısmı" diyerek sözümü düzelttim. Sonra sordum: "Bu vakit (cumanın) hangi vaktidir?" Bana: "O, gündüzün saatlerinin sonudur" diye cevap verdi. Ben dedim ki: "Bu saat namaz vakti değildir." şu cevabı verdi: "Evet, mü'min kul namaz kılar, sonra müteakip namazı beklemek maksadıyla oturursa o, sevap yönüyle aynen namaz kılıyor gibidir."[466]

AÇIKLAMA:

Cuma günündeki saat-i icabe üzerine başka rivayetler de gelmiştir. Mevzu ile ilgili açıklama genişçe yapıldı, tekrar etmeyeceğiz.[467]

*** FARZLARLA KILINAN SÜNNETLER**

ـ345 ـ6332 ـ1142- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ ا٭صْبهاَنِيِّ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّي فِي يَوْمٍ ثِنْتَىْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ. رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ »أظُنُّهُ قَالَ« قَبْلَ الْعَصْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ »أظُنُّهُ قَالَ« وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشاَءِ اŒخِرَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ ا٭صبهاهي وهو ضعيف.

345. (1142) (6332)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, bir günde (farzlar dışında) oniki rekatlık namaz kılarsa, cennette onun için bir köşk kurulur. Bunun iki rek'ati sabahın farzından önce, iki rek'ati öğleden önce, iki rek'ati öğle namazında sonra, iki rek'at -zannediyorum dedi ki- ikindi farzından önce, iki rek'at akşam farzından sonra ve iki rek'at -zannediyorum dedi ki- yatsı farzından sonra."[468]

Not: Farzlarla kılanan nafilelerin miktarıyla ilgili ihtilaflar daha önce geçti. [469]

*** SABAHIN SÜNNETİ**

ـ346 ـ6333 ـ1146- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو ا’حْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ ا’سْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ؟ كَانَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَوضَّأَ صَلَّي رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله رجال الصحيحين.

346. (1146) (6333)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm abdest alınca, iki rek'at namaz kılar sonra (mescide) giderdi."[470]

ـ347 ـ6334 ـ1150- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هاَرُونَ. ثَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ شَقِيقٍ عَنْ عَائَشَةَ؛ قَالَتْ؟ كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصَلَّي رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ. وَ كَانَ يَقُولُ: نِعْمَ السُّورَتاَنِ هُمَا، يُقْرَأُ بِهِمَا فِي رَكْعَتَين الْفَجْرِ. قُلْ هُوَ اللّهُ أحَدٌ، وَقُلْ، ياَأَيُّهاَ الْكَافِرُونَ.فِي الزوائد: فِي إسناده الجريري. احتج به الشيخان فِي صحيحيهما. إ أنه اختلط فِي آخر عمره. وباقي رجاله ثقات.

347. (1150) (6334)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm fecirden önce iki rekât namaz kılardı ve: "Şu iki sure ne kadar iyidir, sabahın o iki rekatinde bunlar okunur: Kulhü vallahu ahad" ve "Kul ya eyyûhe'l-kâfirûn."[471]

*** SABAHIN SÜNNETİ KAÇARSA NE ZAMAN KAZA EDİLİR?**

ـ348 ـ6335 ـ1155- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَيَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِب؛ قَاَ: ثَناَ مَرْوَانُ ابْنُ مُعاَوِيَة، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حاَزِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي
اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ناَمَ عَنْ رَكْعَتِي الْفَجْرِ. فَقَضَاهُمَا بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ. فِي الزوائد: إسناده ثقات. إ مروان بن معاوية الفزاري كاَنَ يدلس. وقد عنعنه. نعم، احتج به الشيخان فِي صحيحيهما.

348. (1155) (6335)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uyuyakalarak sabahın iki rekat (sünnet)ini kaçırmış, güneş doğduktan sonra bunları kaza etmiştir."[472]

*** ÖĞLE FARZINDAN ÖNCE İKİ REK'AT**

ـ349 ـ6336 ـ1156- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ قابُوسَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: أرْسَلَ أَبِي عائِشَةَ: أَيُّ صَةِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَحَبَّ إلَيْهِ أَنْ يُوَاظِبَ عَلَيْهَا؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي أرْبَعاً قَبْلَ الظُّهْرِ. يُطِيلُ فِيهِنَّ الْقِيَامَ، وَيُحْسِنُ فِيهِنَّ الرُّكُوعَ وَالسَّجُودَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ‘ن قابوس مختلف فِيهِ. وضعفه ابْنِ حبان والنسائي. ووثقه ابْنِ معين وأحمد. وباقي الرجال ثقات.

349. (1156) (6336)- Kâbus İbnu Ebi'l-Muhârık babası Ebu'l-Muhârık radıyallahu anh'tan naklen anlatıyor: "Babam beni Hz. Aişe'ye göndererek, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (farz dışında) hangi namaza ısrarla devam etmeyi sevdiğini sordu. Hz. Aişe: "Aleyhissalâtu vesselâm, öğleden önce dört rek'at kılar ve bunlarda kıyamı uzatır, rükû ve secdeyi de güzel yapardı" dedi."[473]

*** ÖĞLE FARZINDAN SONRA İKİ REKATI KAÇIRAN**

ـ350 ـ6337 ـ1159- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيادٍ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ الْحَارِثِ؛ قَالَ: أرْسَلَ مُعَاوِيَةُ إلَى أُمِّ سَلَمَةَ. فَانْطَلَقْتُ مَعَ الرَّسُولِ فَسَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ. فَقَالَتْ: إنَّ رَسُولَ لّلهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَماَ هُوَ يَتَوَضَّأُ فِي بَيْتِي للظُّهْرِ، وَ كَانَ قَدْ بَعَثَ سَاعِيًا.وَكَثُرَ عِنْدَهُ الْمُهاجِرُونَ. وَقَدْ أهَمَّهُ شَأْنُهُم. إذْ ضُرِبَ الْبَابُ. فَخَرجَ إلَيْهِ فَصَلَّى الظُّهْرَ. ُثمَّ جَلَسَ يَقْسِمُ ماَ جاَءَ بِهِ. قَالَت: فَلَمْ يَزَلْ كذالكَ حَتَّى الْعصْرِ. ثُمَّ دَخَلَ مَنَزِلِي فَصلَّى رَكْعَتَيْنِ ثَمَّ قَالَ: شَغَلَنِي أمْرً السَّاعِي أنْ أُصَلِيهُماَ بَعْدَ الظُّهْرِ. فَصَلَّيْتُهُمَا بَعْدَ الْعَصْرِ . فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أَبِي زياد، مختلف فِيهِ. فيكون ا"سناد حسنا. إ أنه كَانَ يدلّس وقد عنعنه. ورواه البخاري ومسلم و أَبُو داود بغير هذا اللفظ.

350. (1159) (6337)- Abdullah İbnu'l-Hâris anlatıyor: "Hz. Muaviye (bir gün Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın muhterem zevceleri Ümmü Seleme radıyallahu anhâ'ya bir elçi gönderdi. Elçinin yanında ben de vardım. Elçi Ümmü Seleme'ye sordu. O da şöyle cevap verdi: "(Zekat toplamak üzere) bir memur göndermiş olan Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün benim odamda öğle namaz için abdest aldığı sırada yanında çokça muhacir vardı. Resûlullah muhacirlerin meseleleriyle yakinen ilgileniyor idi. Derken kapı vuruldu. Kapıya çıktı (tahsildar

gelmişti). Önce öğle namazı(nın farzını) kıldı; sonra, tahsildarın getirdiğini taksim etmek üzere oturdu. Bu taksim işi ikindi vakti girinceye kadar devam etti. Sonra odama girdi, iki rekat namaz kıldı ve arkadan şu açıklamayı yaptı: "Tahsildarla olan meşguliyetim, bu iki rek'ati öğlenin peşinden kılmama mani oldu. Bu sebeple onları ikindiden sonra kıldım."[474]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, sıkışık durumlarda namazların sünnet olan kısımlarının tehir edilse bile farz kısmının tehir edilemeyeceğini, vaktinde kılınmasına ciddi şekilde gayret gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Resûlullah'ın, öğlenin son iki rek'atını ikindi namazının vakti girdikten sonra kılması da cidden manidardır: Sünnetleri "farz değil" diyerek terketmemek gerektiğini gösterir. Zaten ayet-i kerimede "sırf ibadet için yaratıldığı" belirtilen insanoğlu için ibadetin azami sınırı yoktur. Farzlar asgari sınırdır. Bu asgari miktara sünnetler "asgari ziyade"yi ifade ederler. Daha fazlası kişinin iradesine bırakılmıştır: Teheccüt, kuşluk, evvâbîn vs. namazlar bunlardandır.[475]

*** AKŞAMIN SÜNNETİ**

ـ351 ـ6338 ـ1165 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَابِ بْنُ الضَّحَّاكِ. ثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجِ: قَالَ: أتَانَا رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَنِي عَبْدِ ا‘شْهَلِ. فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ فِي مَسْجِدِنَا. ثُمَّ قَالَ: ارْكَعُوا هَاتَيْنِ الرَّكْعَتِيْنِ فِي بُيُوتِكُمْ.فِي الزوائد: إسناه ضعيف. ‘ن رواية إسماعيل بن عياش عن الشاميين ضعيفة. وعبد الوهاب كذب قَالَ السندي: بل الصحيح أن روايته عن غير الشاميين ضعيفة.

351. (1165) (6338)- Râfi İbnu Hadic radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Beni Abdi'l-Eşhel kabilesinde yanımıza geldi. Mescidimizde bize akşam namazı kıldırdı. Sonra da: "Şu iki rek'at (sünneti de) evlerinizde kılın" buyurdu."[476]

AÇIKLAMA:

Sünnetlerin evlerde kılınması Resûlullah'ın umumi emridir. Hem riyadan uzak olur, hem de ev bereketlenir. Aile halkı, İslâmî hayatın en mühim tezahürü olan "namaz" ı fiilen görmelidir.[477]

*** VİTR**

ـ352 ـ6339 ـ1176 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ ثَنَا ا‘وْزَاعِيُّ. ثَنَا الْمُطَّلِبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَألَ ابْنَ عُمَرَ رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ أُوِتُر؟ قَالَ: أَوْتِرْبِوَاحِدَةٍ. قَالَ: إنِّي أخْشَى أنْ يَقُولَ النَّاسُ: الْبُتَيْرَاءُ. فَقَالَ: سُنَّةُ اللّهِ وَرَسُولِهِ. يُرِيدُ: هَذِهِ سُنَّةُ اللّهِ وَ رَسُولِ للّهِ صَلّي

اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ.فِي الزوائد: رجال إسناده ثقات إ أنه منقطع. قَالَ البخاري: أعرف للمطلب سماعا من أحمد من الصحابة.

352. (1176) (6339)- el-Mutallibu'bnu Abdillah anlatıyor: "Bir adam İbnu Ömer radıyallahu anhüma'ya: "Vitri nasıl kılayım?" diye sordu. O da:
"Bir rek'atle vitir kıl!" dedi. Öbürü: "İyi ama halkın "Büteyra(=güdük)!" demesinden korkarım" dedi. İbnu Ömer "(tek rekâtlı bu namaz, Allah ve Resûlü'nün sünnetidir!" dedi. Bu ifadesiyle: "(Tek rekatlı bu namaz), Allah ve Resûlü'nün sünnetidir" demek istemiştir."[478]

ـ353 ـ6340 ـ1177 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَبابَةُ عنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُروَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ فِي كُلِه ثَنْتَيْنِ، وَيُوتْرُ بِوَاحِدَةٍ.فِي الزوائد: غسناده صحيح ورجاله ثقات.

353. (1177) (6340)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm nafile namazların her iki rek'atinde selam verir, bir rek'atla da vitir namazı kılardı." [479]

*** DUADA ELLERİ KALDIRMA, YÜZE SÜRME**

ـ354 ـ6341 ـ1181 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَاَ: ثَنَا عَائِذُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ صَالِحِ ابْنِ حَسَّانَ ا ْلَنْصارِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَاظِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا دَعَوْتَ اللّهَ فَادْعُ بِبَاطِنِ كَفَّيْكَ. وَ تَدْعُ بِظُهُورِهِما. فإِذَا فَرَغْتَ فَامْسَحْ بِهِمَا وَجْهَكَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم عَلَى ضعف صالح بن حسان.

354. (1181) (6341)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah'a dua edince avuçlarının içini açarak dua et, ellerinin sırtlarıyla dua etme. Duayı bitirince avuçlarını yüzüne sür."[480]

AÇIKLAMA:

Hadis dua sırasında ellerin şeklini teşri etmektedir: İçi semaya çevrilmeli, tersi değil. Alimler, başka rivayetleri de göz önüne alarak hayır talep ederken ellerin içini semaya çevirmek gerektiğini, bir şerrin defedilmesini talep ederken avuç içlerinin yere çevrilmesi gerektiğini, Resûlullah'ın da böyle yaptığını belirtirler. Ellerin yüze sürülüş hikmeti şöyle açıklanmıştır: "Dua sırasında ilahi rahmet açılan ellere inmiştir. Bunun, insanın en şerefli uzvu olan yüzüne ulaştırılması icabeder."[481]

*** KUNUT**

355ـ 6342ـ 1183- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا سَهْلُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. قَالَ: سُئِلَ عَنِ الْقُنُوتِ فِي صَةِ الصُّبْحِ، فَقَالَ: كُنَّا نَقْنُتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ وَبَعْدَهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

355. (1183) (6342)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh'a sabah namazındaki kunut hakkında sorulmuş, o da şu cevabı vermiştir: "Biz rükudan önce de sonra da kunut okurduk."[482]

AÇIKLAMA:

Bir kısım hadisler sabah namazında da kunut okunacağını ifade eder. Mâlik ve Şafiî hazretleri buna hükmetmiştir. Bazı alimler, büyük bir bela, olmadıkça sabah namazında kunut okumak caiz değildir demiştir. Hanefiler vitrin son rek'atinde kunut okurlar. Mezheplere göre kunut duası da farklıdır.[483]

*** SEFERDE VİTR**

356ـ 6343ـ 1193- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنِ سِنَانٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ؛ قَاَ: ثَنَاَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنْبَأَنَا شُعْبَةَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ. يَزِيدُ عَلَيْهِمَا. وَكَانَ يَتَهَجَّد مِنَ اللَّيْلِ. قُلْتُ: وَكَانَ يُوتِرُ؟ قَالَ: نَعَمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده جابر الجعفيّ، وهو كذاب.

356. (1193) (6343)- Salim babası Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma'dan anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sefer sırasında iki rek'at kılardı, buna ilavede bulunmazdı. Geceleyin de teheccüd namazı kılardı." Ben babama: "Aleyhissalâtu vesselâm sefer sırasında vitir de kılar mıydı?" diye sordum, "evet!" cevabını verdi."[484]

*** VİTRDEN SONRA İKİ REK'AT**

357ـ 6344ـ 1195- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ مُسْعَدَةَ. ثَنَا مَيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرَئِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمُّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْوِتْرِ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ.

357. (1195) (6344)- Ümmü Seleme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vitir namazından sonra oturduğu yerden iki hafif rekat daha kılardı."[485]

*** VİTİRDEN SONRA OTURARAK İKİ REK'AT KILMAK**

358 ـ6345 ـ1195 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ. ثَنَا مُيْمُونُ بْنُ مُوسَى الْمَرَئِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سلَمَةَ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْوِتْرِ رَكْعَتَيْنَ خَفِيفَتَيْنِ، وَهُوَ جَالِسٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال.‛ن ميمون بن موسى، قَالَ فِيهِ أحمد: ما أرى به بأسا. وقَالَ أَبُو حاتم. صدوق وقَالَ أَبُو داود: بأس به وليّنه غير واحد. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات والضعفاء، وقَالَ منكر الحديث يجوز احتجاج به إِذَا انفرد.

358. (1195) (6345)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, vitirden sonra kısa iki rekatlık bir namaz kılardı. Bunu oturarak kılardı."[486]

359 ـ6346 ـ1196 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ. ثَنَا ا‛وْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ؛ قَالَ حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوتُرُ بِوَاحِدَةٍ. ثُمَّ يَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ يَقْرَأُ فِيهِمَا وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا أَرَادَ أنْ يَرْكَعَ، قَامَ فَرَكَعَ.فِي الزوائد: هذا إسناده صحيح ورجاله ثقات.

359. (1196) (6346)- Hz. Aişe radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tek bir rek'atle vitir kılar, sonra oturduğu yerden iki rek'at daha kılar, bunlarda kıraatte bulunurdu. Rüku'ya gitmek isteyince, kalkar rüku yapardı."[487]

AÇIKLAMA:

Şarihler, vitirden sonra kılınan bu iki rek'ati, Resûlullah'ın devamlı kılmadığını, vitirden sonra da namaz kılmanın caiz olduğunu göstermek için arada bir kıldığını belirtirler.[488]

*** BİNEK ÜZERİNDE VİTR**

360 ـ6347 ـ1201 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ ا‛سْفَاطِيُّ ثَنَا أَبُو دَاوُدَ. ثَنَا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عباد بن منصور وهو ضعيف.

360. (1201) (6347)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vitir namazın: bineği üzerinde de kılardı."[489]

AÇIKLAMA:

Hayvan üzerinde nafile namaz kılmak bilicma caiz ise de, farı namaz kılmak bazı şartlarla caizdir: Hanefilere göre düşman veya yırtıcı hayvan korkusu, fazla çamur bulunması, yol arkadaşından geri kalmak, hastalanmak gibi mazeretler sebebiyle hayvandan inme imkânsızlığı olması halinde, yolcu binek hayvanının üstünde farz namazını kılabilir. Rüku için biraz eğilir, secde için daha fazla eğilir. Kıble hayvanın gittiği istikamet kabul edilir. Hayvan veya üzerine oturulan palan vesairenin necaseti zarar vermez.

Şafiîler de zaruret olmadıkça hayvan sırtında farı namaz kılınmasını caiz görmezler. Hayvan yürürken caiz görmezler. Hayvan durmuş ise, namaz müddetince kıbleye yönelmek, ayakta olmak, rüku ve secdelerin yapılması mümkün olmak gibi şartlarla sahih olabilir, aksi halde sahih olmaz derler.[490]

*** GECENİN BAŞINDA VİTR**

ـ361 ـ6348 ـ1202 -حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ. ثَنَا زَائِدَةٌ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ‘بِي بَكْرٍ: أيَّ حِينٍ تُوتِرُ؟ قَالَ: أوَّلَ اللَّيْلِ، بَعْدَ الْعَتَمَةِ. قَالَ فَأنْتَ ياَ عُمَرُ؟ فَقَالَ: آخِرَ اللَّيْلِ. فَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أمَّا أنْتَ ياَ أباَ بَكْرٍ، فَأخَذْتَ بِالْوُثْقَى. وَأمَّا أنْتَ يَا عُمَرُ، فَأخَذْتَ بِالْقُوَّةِ.حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. أنْبَأنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَلِيمٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ‘بي بَكْرٍ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: إسناده حسن. و قَالَ فِي الرواية الثانية: إسناده صحيح ورجاله ثقات. و قَالَ: والحديث رواه أَبُو داود من حديث أَبِي قتادة.

361. (1202) (6348)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh â: "Vitri ne zaman kılarsın?" diye sordu. O: "Gecenin başında, yatsıdan sonra!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ey Ömer, sen ne zaman?" diye sordu. Hz. Ömer: "Gecenin sonunda!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Ey Ebu Bekr! Sen sağlam (ihtiyatlı) olanı tutmuşsun! Ey Ömer, sen de kuvveti tutmuşsun."[491]

AÇIKLAMA:

Vitir namazını yatsıdan hemen sonra kılmak gece kalkamayacaklar için ihtiyatlı bir davranıştır. Gece kalkma hususunda kuvvetli irade sahibi olanlar da geceye bırakabilirler. Hz. Ömer bunun efdal olduğunu söylemiştir.[492]

*** UNUTARAK CÜNÜB NAMAZ KILAN**

"'

ـ362 ـ6349 ـ1220 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كاَسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى التَّيْمِيُّ، عَنْ أُسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ يَزِيدَ، مَوْلىَ ا'سْوَدِ بْنِ سُفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى
الصَّةِ وَكَبَّرِ، ثُمَّ أشاَرَ إِلَيْهِمْ، فَمَكَثُوا. ثُمَّ انْطَلَقَ فَاغْتَسَلَ. وَكَانَ رَأسُهُ يَقْطُرُ مَاءً. فَصَلَّى بِهِمْ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: إنّي خَرَجْتُ إلَيْكُمْ جُنُبًا. وَإِنِّي نَسِيتُ حَتَّى قُمْتُ فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: هذا إسناده ضعيف لضعف أسامة بن زيد. ورواه الدار قطني فِي سننه من طريق أسامة بن زيد.

362. (1220) (6349)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namaz için evinden çıkıp (namaz mahalline gelerek) tekbir getirdi, sonra ashaba (bekleyin diye) işaret buyurdu. Hemen gidip gusletti geldi. Saçlarından su damlıyordu. Onlara namaz kıldırdı. Namazdan çıkınca:

"Yanınıza cünüb olarak gelmişim. Namaza duruncaya kadar da durumumu hatırlayamadım. (Tam kılacağım anda hatırladım)" buyurdular."[493]

ـ363 ـ6350 ـ1221 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خاَرِجَةَ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عاَئِشَةَ. قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَصَابَهُ قِيْءٌ أوْ رُعَافٌ أوْ قَلْسٌ أوْ مَذْيٌ، فَلْيَنْصَرِفْ، فَلْيَتَوَضَّأْ. ثُمَّ لْيَبْنِ عَلَى صَتِهِ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ َ يَتَكَلَّمُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسماعيل بن عياش. وقد روى عن الحجازيين، وروايته عنهم ضعيفة.

363. (1221) (6350)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Kime namazda iken kusma veya burun kanaması veya bulantılı kusma veya mezi akması hallerinden biri isabet ederse, hemen gidip abdest alsın. Sonra gelip namazının üzerine (kılamadığı kısmı) bina etsin. İşte bu sırada (dünyevî kelamla) konuşmasın."[494]

AÇIKLAMA:

Hadis sayılan hallerde abdestin bozulduğunu belirtmiş olmaktadır. Ayrıca böyle bir durumda kişinin, namaz edebine uymayan kelam telaffuz etmeden abdestini alıp geldiği taktirde, önceki kıldıklarını tamamlayabileceğini belirtmektedir.[495]

*** NAMAZDA ABDESTİ BOZULAN**

364ـ 6351ـ 1222- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عَبِيدَةَ بْنِ زَيْدٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، عَنْ هِشَامِ ابْنِ عُرْوَةَ، عَنِ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: »إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَأَكْدَثَ، فَلْيُمْسِكَ عَلَى أَنْفِهِ، ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ«.حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ وَهْبٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. والطريقة الثانية ضعيفة تفاقهم على ضعف عمر بن قيس.

364. (1222) (6351)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Biriniz namaz kılarken hadesi vaki olsa, burnunu tutup namazdan çıksın."[496]

*** HASTA NAMAZI**

365ـ 6352ـ 1224- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنِ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا إِسْحَاقُ الْأزْرَقُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي حَرِيزٍ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى جَالِسًا عَلَى يَمِينِهِ، وَهُوَ وَجِعٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده جَابِرٍ الجعفي، وهو متهم.

365. (1224) (6352)- Vâil İbnu Hucr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı hasta iken oturduğu yerde sağ tarafı üzerine (yaslanmış vaziyette) namaz kılarken gördüm."[497]

*** OTURARAK NAFİLE NAMAZI**

366ـ 6353ـ 1227- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي شَيْءٍ مِنْ صَةِ اللَّيْلِ إلَّ قَائِماً. حَتَّى دَخَلَ فِي السِّنِّ. فَجَعَلَ يُصَلِّي جَالِساً حَتَّى إِذَا بَقِي عَلَيْهِ مِنْ قِرَاَءَتِهِ أربَعُونَ آيَةً، أوْ ثَثُونَ أيَةً، قَامَ فَقَرأهَا وَسَجَدَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

366. (1227) (6353)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın gece namazını hep ayakta kıldığını gördüm, başka şekilde kıldığını hiç görmedim. Bu hal yaşlanıncaya kadar devam etti. Yaşlanınca oturarak kılmaya başladı. Okumakta olduğu kıraatından otuz-kırk ayet kalınca, kalkar onları ayakta okuyup secdeye giderdi."[498]

AÇIKLAMA:

Resûlullah gece namazlarında kıraatı çok uzun tutardı. Bu sebeple, yaşlılıkta uzun müddet ayakta kalması zahmet verir olunca, namazın kıraatini oturarak yaptığı; buna rağmen, yine de 30-40 ayeti ayakta okuyup sonra rükû-secde yaptığı belirtilmektedir.[499]

*** OTURARAK KILINAN NAMAZIN SEVABI YARIM**

ـ367 ـ6354 ـ1230 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ جَعْفَرٍ. حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فَرَأى أُنَاساً يُصَلُّونَ قُعُوداً. فَقَالَ: صَةُ الْقَاعِدِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ صَةِ الْقَائِمِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح.

367. (1230) (6354)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün evinden çıkınca, mescidde oturarak (nafile) namaz kılanları gördü, şöyle buyurdu: "Oturanın kıldığı namaz, sevaben ayakta kılanın namazının yarısına denktir."[500]

*** RESÛLULLAH'IN HASTALIKTA KILDIĞI NAMAZ**

ـ368 ـ6355 ـ1234 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. أَنْبَأنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ دَاوُدَ، مِنْ كِتَابِهِ فِي بَيْتِهِ، قَالَ سَلَمَةُ بْنُ بُهَيْطٍ. عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ؛ قَالَ: أُغْمِيَ عَلي رَسُولِ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ. ثُمَّ أفَاقَ. فَقَالَ: أحضَرَتِ الصَّةُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: مُرُوا بَِ فَلْيُؤَذِّن. وَمُرُوا أبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ فَأفَاقَ فَقَالَ: أحَضَرَتِ الصَّةُ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ . مَرُوا بَِ فَلَيْؤذن. ومروا أبا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فقَالَتْ عَائِشَةُ: إنَّ أَبِي رَجُلٌ أسِيفٌ. فَإذَا قَامَ ذَلِكَ الْمُقَامَ يَبْكِي، َ يَسْتَطِيعُ. فَمَوْ أمَرْتَ غَيْرَهُ. ثُمَّ أغْيْرَهُ. ثُمَّ أغْمِيَ عَلَيْهِ. فَأفَاقَ، فَقَالَ: مُرُوا بَِ فَلَيُؤَذِّنْ. وَمُرُوا أبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَإنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ. أوْ صَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ. قَالَ،
فَأُمِرَ بَِلٌ فَأذَّنَ. وَأُمِرَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى بِالنَّاسِ. ثُمَّ إنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ خِفَّةً، فَقَالَ: انْظُرُواِلي مَنْ أتَّكِىءُ عَلَيْهِ. فَجَاءَتْ بَرِيرَةٌ ورَجُلٌ آخَرُ، فَاتَّكَأ عَلَيْهِمَا. فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ، ذَهَبَ لِيَنْكُصَ. فَأوْمَأ إلَيْهِ، أنِ اثْبُتْ مَكَانَكَ. ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّي جَلَسَ إلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ. حَتَّى قَضىَ أَبُو بَكْرٍ صَتَهُ. ثَمَّ إنَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُبِضَ.قَالَ أَبُو عَبْدِ اللّه: هذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ غَيْرُ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ.فِي الزوائد: هذا إسناده صحيح، ورجاله ثقات.

368. (1234) (6355)- Sâlim İbnu Ubeyd anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hastalığı sırasında bir ara bayılmıştı. Sonra ayıldı ve: "Namaz vakti girdi mi?" diye sordu. "Evet!" dediler.

"Bilal'e söyleyin ezan okusun! Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!" buyurdular. Üzerine yine baygınlık geldi, az sonra ayıldı. Yine: "Namaz vakti girdi mi?" diye sordu. "Evet!" dediler. "Öyleyse Bilal'e söyleyin ezan okusun ve Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!" buyurdular. Sonra tekrar bayıldı. Az sonra ayıldı. Ayılır ayılmaz: "Namaz vakti girdi mi?" dediler. "Evet!" denildi. "Öyleyse Bilal'e söyleyin ezan okusun ve Ebu Bekr'e söyleyin o da halka imamlık etsin!" buyurdular. Hz. Aişe radıyallahu anhâ: "Babam Ebu Bekr yufka yürekli bir kimsedir. (Size mahsus) bu makama geçerse dayanamaz ağlar, (sizin yerinize) imamlığa tahammül edemez! Bu işi bir başkasına söyleseniz!" dedi. Derken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kere daha bayıldı. Az sonra ayıldı. Yine: "Bilal'e söyleyin ezan okusun, Ebu Bekr'e söyleyin o da halkın namazını kıldırsın" buyurdular. Sonra: "Siz kadınlar Hz. Yusuf'un (kıssasında zikri geçen fettan) kadınlar gibisiniz" buyurdular." Râvi der ki: "Bilal'e emredildi, ezan okudu. Hz. Ebu Bekr'e emredildi o da namaz kıldırdı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hafiflik hissedip: "Kendisine dayanacağım birini çağırın!" buyurdular. Berîre ve bir de erkek geldi. Onlara dayanarak mescide gitti. Hz. Ebu Bekr onu görünce geri çekilmek istedi. Ancak Aleyhissalâtu vesselâm ona: "Yerinden ayrılma!" diye işaret buyurdu. sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gelip Hz. Ebu Bekr'in yanına oturdu. Ebu Bekr böylece namazı kıldırdı. Bilahare Aleyhissalâtu vesselâm ruhunu teslim etti." [501]

369ـ 6356ـ 1235- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ إسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إسْحَاقَ عَنِ ا'رْقَمِ ابْنِ شُرَحْبِيلَ عَنْ بْنِ عَبْاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا مَرِضَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، كَانَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ. فَقَالَ : ادْعُوالِي عَلِيّاً قَالَتْ عَائِشَةُ؟ يَا رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! نَدْعُو لَكَ أبَا بَكْرٍ؟ قَالَ: ادْعُوهُ قَالَتْ حَفْصَةُ: يَا رَسُولَ للّهِ! نَدْعُو لَكَ عُمَرَ؟ قَالَ ادْعُوهَ قَالَتْ أُمُّ الْفَضْلِ: يَا رَسُولَ اللّهِ نَدْعُو لَكَ الْعَبَّاسَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَلَمَّا اجْتَمَعُوا رَفَعَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأسَهُ. فَنَظَرَ فَسَكَتَ. فَقَالَ عُمَرَ: قُومُوا عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ جَاءَبِلٌ يُؤْذِنُهُ بِالصَّةِ. فَقَالَ: مُرُوا أبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بَالنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللّهِ إِنَّ أبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ حَصِرٌ. وَمَتىَ يَرَاكَ، يَبْكِى، وَالنَّاسُ يَبْكُونَ. فَلَو أمَرْتَ عُمَرَ يُصَلِّى بِالنَّاسِ. فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلِّى بِالنَّاسِ. فَوَجَدَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً. فَخَرَجَ يُهَادَي بَيْنَ رَجُلَيْنِ. وَرِجْهُ تَخُطّانِ فِي ا'رْضِ. فَلَمَّا رَآهُ النَّاسُ سَبَّحُوا بِأبِي بَكْرٍ. فَذَهَبَ لِيَسْتَأْخِرَ. فَأوْمَأ اِلَيْهِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أي مَكَانَكَ. فَجَاءَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ عَنْ يَمِينِهِ. وَقَامَ أَبُو بَكْرٍ. وَ كَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأتَمُّ بِالنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالنَّاسُ يَأتَمُّونَ بِأبِي بَكْرٍ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَأخَذَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْقِرَاءَةِ مِنْ حَيْثُ كَانَ بَلَغَ أَبُو بَكْرٍ.قَالَ وَكِيعٌ: وَكَذَا السُّنَّةُ.قَالَ: فَمَاتَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ ذَلِكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. إ أبا إسحاق اختلط بأخر عمره و كَانَ مدلّسا. وقد رواه بالعنعنة. وقد قَالَ البخاري: نذكر 'بي إسحاق سماعا من أرقم بن شرحبيل.

369. (1235) (6356)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisini ölüme götüren hastalığa yakalandığı vakit Hz. Aişe'nin evinde idi. "Bana Ali'yi çağırın!" buyurdular. Hz. Aişe radıyallahu anhâ: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana Ebu Bekr'i çağırsak olmaz mı?" dedi. "Onu çağırın!" buyurdular. Hafsa radıyallahu anhâ: "Sana Ömer'i çağırsak olmaz mı?" dedi. "Onu çağırın!" buyurdular. Ümmü'l-Fadl: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana Abbâs'ı çağırsak olmaz mı?" dedi. "Evet!" buyurdular. (Adı geçenler) toplanınca Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mübarek başlarını kaldırarak (etrafa bir) bakıp sükut ettiler. Hz. Ömer:
"Kalkın! Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı yalnız bırakın!" dedi. Az sonra Bilâl geldi. Resûlullah'a namazı haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ebu Bekr'e söyleyin halka namaz kıldırsın!" buyurdular. Hz. Aişe "Ey Allah'ın Resûlü! Muhakkak ki Ebu Bekr, yumuşak kalpli, tutuk bir kimsedir. (Makamınızda) sizi göremezse ağlar, insanlar da (ona katılıp) ağlarlar. Emretseniz de halka namazı Ömer kıldırsa!" dedi. (Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazı Ebu Bekr'in kıldırması için ısrar edince) Hz. Ebu Bekr, halka namaz kıldırmak üzere öne geçti. Bu sırada Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendinde bir hafiflik hissetti. İki kişinin arasında dayanarak mescide geçti, ayakları yerde sürünüyordu. Halk Aleyhissalâtu vesselâm'ı mescidde görünce Ebu Bekr'i "sübhanallah!" diyerek ikaz ettiler. O geri çekilmek istedi. Ama Aleyhissalâtu vesselâm: "Yerinde kal" diye işaret etti. Resûlullah gelip Ebu Bekr'in sağına oturdu. Ebu Bekr kalktı. Hz. Ebu Bekr Resûlullah'ı imam kıldı, halk da Ebu Bekr'i imam kıldı. İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kıraatı, Hz. Ebu Bekr'in kıldığı yerden aldı."
Vekî der ki: "Sünnet böyledir (ikinci imam, kıraatı birincinin kaldığı yerden devam ettirir)."[502]

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın son günleriyle ilgili açıklama daha önce geçmişti. Rivayetler, bu hastalık sırasında Hz. Ebu Bekr'in üç gün (12 vakit) imamlık yaptığını ifade eder. Resûlullah iki sefer mescide çıkmış olmalı. Birinde yatsı, diğerinde öğle namazı için. Rivayetler dikkat edilmezse karıştırılabilir ve tenakuz var zannedilir. Nitekim, Resûlullah'ın mescide giderken omuzlarına dayandığı belirtilen isimler de ihtilaflı görülür. Nevevî şöyle bir telifte bulunur: "Resûlullah'ın dayandığı belirtilen Hz. Aişe ve Berîre gibi kadınlar, oda içerisinde yardımcı olmuşlardır. Oda kapısından sonra erkekler (Hz. Abbâs, Hz. Ali, Fadl İbnu Abbâs, Üsame İbnu Zeyd) nöbetleşe Resûlullah'ı mesciddeki yerine kadar götürmüşlerdir."
Namaz sırasında Hz. Ebu Bekr, Resûlullah'a uymuş, Resûlullah, hastalığı sebebiyle alçak sesle ve oturarak kıldırdığı için, Hz. Ebu Bekr mübelliğlik yaparak namazın harekâtını halka duyurmuştur. Dolayısıyla halk hakikatte Hz. Ebu Bekr'e değil, Resûlullah'a uymuştur. Esasen imam varken cemaatın bir başkasına uyarak namaz kılması caiz olmaz. Mamafih şarihler, bir seferinde Resûlullah'ın Hz. Ebu Bekr'e uyduğunu, bir seferinde de Hz. Ebu Bekr'in belirtildiği şekilde

Resûlullah'a uyduğunu kabul ederler. Bu yorum, diğer bazı ihtilafların çözümünde de faydalıdır. [503]

*** SABAH NAMAZINDA KUNUT**

ـ370 ـ6357 ـ1242 -حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ نَصْرٍ الضَّبِّيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلَىَ، زُنْبُورٌ. ثَنَا عَنْبَسَةُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نَافِعٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: نُهِىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْقُنُوتِ فِي الْفَجْرِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. قَالَ الدار قطنىّ: مُحَمَّد بن يعلى وعنبسة بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ و عبد اللّه بن نافع، كلمن ضعفاء. و يصح لنافع سماع من أم سلمة.

370. (1242) (6357)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sabah namazında kunut yapmaktan nehyolundu."[504]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, -bazı rivayetlerin sarahatine göre, Uhud savaşında dişlerinden isabet alınca, sabah namazlarında, son rek'atte semiallahu limen hamideh, Rabbena ve Lekelhamd dedikten sonra "Allahım, falana, falana ve falana lanet et" diye muayyen şahıslara lanet etmeye başlamıştı. Bunun üzerine "Kullarımın tedbir ve idaresinden senin elinde bir şeş yoktur ve sen onların inkârlarından mes'ul değilsin. Allah dilerse onlara tevbe nasip eder, dilerse, zalim oldukları için, azab verir" (Al-i İmran 128) mealinde ki ayette Resûlullah bu bedduadan men edilir.[505]

*** NAMAZDA YILAN, AKREB ÖLDÜRÜLEBİLİR**

ـ371 ـ6358 ـ1246 -حَدَّثَنَا أ حْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ ا‘وْدِيُّ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ؛ قَاَ: ثَنَا عَلِيُّ ابْنُ ثَابِتٍ الدَّهَّانُ. ثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَدَغَتِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَقْرَبٌ وَهُوَ فِي الصَّةِ. فَقَالَ: لَعَنَ اللّهُ الْعَقْرَبَ. مَا تَدَعُ الْمُصَلِّي وَغَيْرَ الْمُصَلِّي. اقْتُلُوهَا فِي الْحِلِّ وَالْحَرَم.فِي الزوائد: فِي إسناده الحكم بن عبد الملك، وهو ضعيف. لكن ينفرد له الحكم. فقد رواه ابْنِ خزيمة فِي صحيحه عن مُحَمَّد بشار، عن مُحَمَّد بن جعفر، عن شعبة، عن قتادة به.و قَالَ: وقد رواه الترمذي من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ و قَالَ: حديث حسن. وفي الباب عن ابْنِ عباس و أَبِي رافع.

371. (1246) (6358)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda iken, onu bir akreb sokmuştu. "Allah akrebe lanet etsin! dedi. Namaza duranı da

başkasını da bırakmıyor. Onu Harem bölgesinde de, dışında da öldürün!" buyurdular."[506]

ـ372 ـ6359 ـ1247 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيىَ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثَنَا مَنْدَلٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَتَلَ عَقْرَبًا وَهُوَ فِي الصَّةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مندل، وهو ضعيف.

372. (1247) (6359)- Rafi radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm namazda iken bir akreb öldürdü."[507]

*** MEKRUH VAKİT**

ـ373 ـ6360 ـ1252 -حَدَّثَنَا ا لْحَسَنُ بْنُ دَاوُدَ الْمُنْكَدِرِيُّ. ثَنَا ابْنِ أَبِي فَدَيْكٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ. عَنِ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ: سَأَلَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّهِ! إنِّى سَائِلُكَ عَنْ أمْرٍ أنْتَ بِهِ عَالِمٌ وَأنَابِهِ جَاهِلٌ. قَالَ: وَمَاهُوَ؟ قَالَ: هَلْ مِنْ سَاعَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سَاعَةٌ تُكْرَهُ فِيهَا الصَّةُ؟ قَالَ نَعَمْ إذَا صَلَّيْتَ الصُّبْحَ، فَدَعِ الصَّةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسِ فإنَّهَا تَطْلُعُ بِقَرْنِى الشَّيْطَانِ. ثُمَّ صَلِّ فَالصَّةُ مَحْضورَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ حَتَّى تَسْتَوِيَ الشَّمْسُ عَلَى رَأسِكَ كَالرُّمْحِ. فَإِذَا كَانَتْ عَلَى رَأسِكَ كَالرُّمْحِ فَدَعِ الصَّةَ. فَإنَّ تِلْكَ السَّاعَةَ تُسْجَرُ فِيهَا جَهَنَّمُ وَتُفْتَحُ فِيهَا أبْوَابُهَا. حَتَّى تَزِيغَ الشَّمْسُ عَنْ حَاجِبِكَ ا ْيْمَنِ. فَإِذَا زَالَتْ فَالصَّةُ مَحْضُورَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ حَتَّى تُصَلِيَ الْعَصْرَ. ثُمَّ دَعِ الصَّةَ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ.فِي الزوائد: فِي إسناده حسن.

373. (1252) (6360)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Saffân İbnu'l-Muattâl, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir husus sorarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben size sizin bildiğiniz, benim bilmediğim bir şey soracağım" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Nedir o?" deyince:

"Gece ve gündüzlerin saatleri içerisinde namaz kılmanın mekruh olduğu bir saat var mı?" dedi. Resûlullah şu cevabı verdi:

"Evet! Sabah namazını kıldın mı, artık güneş doğuncaya kadar namazı terket. Çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasından doğar. Doğduktan sonra güneş başın üzerinde ok gibi dik oluncaya kadar (geçen zaman içinde) namaz kıl. Çünkü bu esnada kılınan namazlara melekler hazır bulunurlar ve namazlar makbuldür. Güneş ne zaman ki başın üstünde ok gibi dik durur, namaz terket. Çünkü tam o sırada cehennem tutuşturulur ve kapıları açılır. Bu hal güneş senin sağ kaşından kayıncaya kadar devam eder. Güneş kaydı mı, artık, ikindi namazı kılıncaya kadar ki zaman içinde kılınan namazlar melekler hazır olur ve o namazlar makbuldür. İkindi namazını kıldın mı artık güneş batıncaya kadar namaz kılmayı terket."[508]

ـ374 ـ6361 ـ1253- حَدَّثَنَا إسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أنْبَأنَا،ا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنبَأنَا مَعْمَرٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أسَلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أبِي عَبْدِ اللّهِ الصُّنَابِحِيِّ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللُّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إنَّ الشَّمْسَ تطْلُعُ بَيْنَ قَرْنِى الشَّيْطَانِ »أوْ قَالَ يَطْلُعُ مَعَهَا قَرْنَا الشَّيْطَانِ« فَإذَا ارْتَفَعَتْ فَارَقَهَا. فَإذَا كَانَتْ فِي وسَطِ السَّمَاءِ قَارَنَهَا. فَإذَا دَلَكَتْ »أوْ قَالَ زَالَتْ« فَارَقَهَا. فَإذَا دَنَتْ لِلْغُرُوبِ قَارَنَهَا. فَإذَا غَرَبَتْ فَارَقَهَا. فَ تُصَلُّوا هذِهِ السَّاعَاتِ الثَّثَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مرسل ورجاله ثقات.

374. (1253) (6361)- Ebu Abdillah es-Sunâbihî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Güneş şeytanın iki boynuzu arasında doğar -veya güneşle birlikte şeytanın iki boynuzu doğar dedi.- Güneş yükselince şeytan ondan ayrılır. Güneş semanın ortasına gelince şeytan güneşe yaklaşır. Güneş batıya yönelince -veya ayrılınca dedi- şeytan güneşten ayrılır. Güneş batmaya yaklaşınca, şeytan güneşe yaklaşır. Güneş batınca şeytan ondan ayrılır. Öyleyse bu üç saatte namaz kılmayın."[509]

*** KORKU NAMAZI**

ـ375 ـ6362 ـ1260- حَدَّثَنَا أ حْمَد بْنُ عَبْدَةَ. ثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنِ سَعِيدٍ. ثَنَا أيُّوبُ، عَنْ أبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّي بِأصْحَابِهِ صَةَ
الْخَوْفِ. فَرَكَعَ بِهِمْ جَمِيعاً، ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالصَّفُّ الَّذِينَ يَلُونَهُ، وَاŒخَرُونَ قِيَامٌ. حَتَّى إذَا نَهَضَ سَجَدَ أولئِكَ بِأنْفُسِهِمْ سَجَدَتَيْنِ. ثُمَّ تَأخَّرَ الصَفُّ الْمُقَدَّمُ. حَتَّى قَامُوا مُقَامَ أولِئِكَ. وَتَخَلَّلَ أولئِكَ حَتَّى قَامُوا مُقَامَ الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ. فَرَكَعَ بِهِمْ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيعًا. ثُمَّ سَجَدَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالصَّفُّ الَّذِي يَلُونَهُ. فَلَمَّا رَفَعُوا رُؤُسَهُمْ سَجْدَتَيْنِ. وَكَانَ الْعَدُوُّ مِمَّا يَلِي الْقِبْلَةَ. فِي الزوائد: فِي إسناده حديث جابر هذا صحيح.

375. (1260) (6362)- Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına havf (korku) namazı kıldırdı. Resûlullah, bütün cemaatle birlikte rükû yaptı, sonra da Resûlullah ve hemen arkasındaki saf secde ettiler, diğerleri ise ayakta (kıyam halinde) beklediler. Resûlullah (ikinci rek'ate) kalkınca beklemekte olanlar kendi kendilerine iki secdede bulundular. Sonra öndeki saf gerileyerek ikinci safın yerinde durdu ve ikinci saftakiler ilerleyerek ön safın yerinde durdu. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hepsiyle birlikte rüku yaptı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen arkasındaki safla birlikte secde etti. Bunlar başlarını secdeden kaldırınca, diğerleri de secde ettiler. Böylece cemaatin tamamı Aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte rüku etmiş oldu. Her grup bir rek'âtin secdelerini kendi kendilerine yapmış oldular. Bu esnada, düşman kıble cihetindeydi."[510]

AÇIKLAMA:

Korku namazı bahsi daha önce geçti. Orada gerekli açıklamalar yapıldı. [511]

*** YAĞMUR NAMAZI**

ـ376 ـ6363 ـ1268 -حَدَّثَنَا أ حْمَدُ بْنُ ا ْزْهَرِ، وَالْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ؛ قَاَ: ثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ. ثَنَا أَبِي؛ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ يُحَدِّثُ عَنِ الزُهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا يَسْتَسْقِى. فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ بِ أَذَانٍ وَ إقَامَةٍ. ثُمَّ خَطَبَنَا وَدَعَا اللّهَ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ نَحْوَ الْقِبْلَةِ رَافِعاً يَدَيْهِ. ثُمَّ قَلَبَ رِدَاءَهُ فَجَعَلَ ا يْمَنَ عَلَى ا يْسَرِ وا يْسَرَ عَلَى ا يْمَنِ . فِي الزوائد: فِي إسناده صحيح ورجاله ثقات.

376. (1268) (6363)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün yağmur duasına çıkmıştı. Ezan ve ikamet olmaksızın bize iki rek'at namaz kıldırdı. Sonra bize hutbe okudu. Yüzünü, elleri kaldırılmış olarak kıbleye çevirdi. Ayrıca ridasını ters çevirdi; sağ yanını solu, sol yanını da sağı üzerine aldı."[512]

*** YAĞMUR DUASI**

ـ377 ـ6364 ـ1270 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمُ، أَبُو ا حْوَصِ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ ثَنَا عَبْدُ اللّهِ ابْنِ إدْرِيسَ. ثَنَا حُصَيْنٌ، عَنْ حَبِيبِّ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ أَعْرَبِيُّ إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! لَقَدْ جِئْتُكَ مِنْ عِنْدِ قَوْمٍ مَا يَتَزَوَّدُ لَهُمْ رَاعٍ، وَ يَخْطِرُ لَهُمْ فَحْلٌ. فَصَعِدَ الْمِنبَرَ، فَحَمِدَ اللّهِ ثُمَّ قَالَ: اَللَّهُمَّ! اسْقِنَا غَيْثاً مُغِيثاً مَرِئاً طَبَقاً مَرِيئاً غَدَقاً عَاجً غَيْرَ رَائِثٍ. ثُمَّ نَزَلَ. فَمَا يَأتِيهِ أَحَدُ مِنْ وَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ إَّ قَالُوا: قَدْ أُحْيِيْنَا.فِي الزوائد: فِي إسناده صحيح ورجاله ثقات.

377. (1270) (6364)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Bir bedevi gelerek Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben öyle bir kabileden geliyorum ki, (kuraklık sebebiyle) çobanlar hayvan otlatamıyor ve erkek develerinden hiçbiri rahat rahat yürüyemiyor" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm minbere geçip Allah'a hamd ü senâdan sonra: "Allahümme's-kına gaysen muğîsan merîen tabakan merî'en gadakan âcilen ğayra râisin (=Allahım! Bize can kurtaran âkibeti, hayırlı, umumi, bol, sırılsıklam eden âcil ve gecikmesiz yağmur ver" diye dua etti, sonra minberden indi. Etraftan gelen herkes: (Peygamberin duası bereketine gelen yeterli miktarda yağmurla) hepimiz ihya edildik") dedi."[513]

AÇIKLAMA:

Yağmur namazı daha önce açıklandı. [514]

*** BAYRAM NAMAZLARI**

ـ378 ـ6365 ـ1276- حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ
نَافِعٍ عَنِ اِبْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثم أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ عُمَرُ، يُصَلُّونَ الْعِيدَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.فِي الزوائد: حديث عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن سعد بن عمار إسناده ضعيف. لضعف عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن سعد. وأبوه يعرف حاله.

378. (1276) (6365)- İbnu (Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ondan sonra gelen iki halife radıyallahu anhüma hazretleri Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer İbnu'l-Hattâb, bayram namazını hutbeden önce kılarlardı."[515]

AÇIKLAMA:

Bayram namazı ve hutbenin yeri ile ilgili açıklama daha önce geçti.[516]

*** BAYRAM HUTBESİ**

ـ379 ـ6366 ـ1286- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سَلَمَةَ بْنَ نُبَيْطٍ، عْنِ أبِيهِ؛ أَنَّهُ حَجَّ فَقَالَ: رَأيْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَلَى بَعِيرِهِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن سعد. وأبوه يعرف حاله.

379. (1286) (6366)- Nubayt radıyallahu anh'ın anlattığına göre, "haccetmiş, haccı sırasında Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı devesi üzerinde, hutbe verirken görmüştür."[517]

ـ380 ـ6367 ـ1289- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا أَبُو بَحْرٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنِ عَمْرٍوالرَّقِّيُّ ثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيُّ. ثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ فِطْرٍ أوْ أضْحَى. فَخَطَبَ قَائِماً ثُمَّ قَعَدَ قَعَدَةً ثُمَّ قَامَ.فِي الزوائد: رواه النسائي فِي الضغري من حديث جابر، إ قوله . يوم فطر أو أضحى . وإسناد ابْنِ ماجة فِيهِ سعيد بن مسلم، وقد أجمعوا عَلَى ضعفه. وأبو بحر ضعيف.

380. (1289) (6367)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan ve Kurban bayramı (musallaya) çıktı. Orada ayakta hutbe okudu, sonra bir miktar oturdu, tekrar kalktı (ikinci hutbeyi okudu)."[518]

*** BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE VE SONRA NAMAZ**

ـ381 ـ6368 ـ1292- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَ بَعْدَهَا فِي عِيدٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. ورجاله ثقات.

381. (1292) (6368)- Amr İbnu Şu'âyb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hiçbir bayramda bayram namazından önce ve sonra (nafile) namaz kılmamıştır (bayram namazıyla kılınan sünnet namaz yoktur.)"[519]

ـ382 ـ6369 ـ1293- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو الرَّقِّيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعِيدِ شَيْئاً. فَإِذَا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

382. (1293) (6369)- Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazından önce hiçbir namaz kılmazdı. Evine dönünce iki rek'at namaz kılardı."[520]

AÇIKLAMA:

Bayram namazına bağlı sünnet namazların olmadığı hususunda ulemâ müttefiktir. Ancak bayram namazından önce veya sonra nafile namaz kılmanın hükmünde âlimler ihtilaf eder:

***** Hanefiler: "Musallada bayramdan önce veya sonra nafile kılmak mekruhtur fakat bayram namazından sonra eve dönünce evde kılınabilir" der ve delil olarak 1293 numaralı hadisi gösterir.

***** Şâfiîler: "Bayramdan önce olsun sonra olsun namaz kılmak imama mekruhtur, cemaate değil" demiştir.

***** Mâlikîler. "Musallada mekruhtur, caminin içinde cemaate mekruh değil imama mekruhtur" demiştir.[521]

*** BAYRAM NAMAZINA YAYA GİTMEK**

383ـ 6370ـ 1294- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدِ
مَاشِياً، وَيَرْجِعُ مَاشِياً.فِي الزوائد: عَبْدُ الرَّحْمَنِ ضعيف، وأبوه يعرف حاله.

383. (1294) (6370)- Sa'd el-Karaz ve İbnu Ömer radıyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazına yürüyerek gider, yürüyerek dönerdi."[522]

AÇIKLAMA:

Bayram namazına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaya gidip yaya döndüğüne dair başka rivayetler de var. Gerek ashab ve gerek tabiinden İslâm büyükleri mazeret olmadığı taktirde bayram namazına yayan gidip gelmeyi müstahsen addetmişler ve sünnet olduğunu söylemişlerdir. Mezhep imamları da bunun müstehab olduğunu söylemişlerdir.[523]

*** BAYRAMA GİDERKEN BİR YOLU, DÖNERKEN BAŞKA BİR YOLU TAKİP ETMEK**

384ـ 6371ـ 1298- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ سَعْدٍ. أخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى الْعِيدَيْنِ سَلَكَ عَلَى دَارِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ. ثُمَّ عَلَى أَصْحَابِ الْفَسَاطِيطِ. ثُمَّ انْصَرَفَ فِي الطَّرِيقِ ا ُخْرَى. طَرِيقِ بَنِي زُرَيْقٍ. ثُمَّ يَخْرُجُ عَلَى دَارِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَدَارِ أَبِي هُرَيْرَةَ إِلَى الْبَطِ.هذا ا“سناد ضعيف لضعف عَبْدُ الرَّحْمَنِ وأبيه، كما نبه عليه فِي الزوائد.

384. (1298) (6371)- Sa'd el-Karaz radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazlarına giderken Sa'îd İbnu Ebi'l-As'ın mahallesinden geçer, sonra çadırların bulunduğu yerden geçer, namaz dönüşünü başka bir yoldan yapar, Beni Zürayh'ten Ammâr İbnu Yâsir'in evine, oradan Ebu Hureyre'nin mahallesine, oradan Balât'a geçerek (evine gelirdi)."[524]

385ـ 6372ـ 1300- حَدَّثَنَا أ حْمَدُ بْنُ ا ُزْهَرِ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ. ثَنَا مِنْدَلٌ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأتِي الْعِيدَ مَاشِياً، وَيَرْجِعُ فِي غَيْرِ الطَّرِيقِ الَّذِي ابْتَدَأ فِيهِ .
فِي الزوائد: هَذَا إسناد ضعيف. فِيهِ مندل و مُحَمَّد بن عبيد اللّه. وقد مر هَذَا ا“سناد فِي الحديث رقم ـ6921.

385. (1300) (6372)- Ebu Râfi' radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bayram namazına yaya olarak gider, dönüşü de, gittiğinden başka bir yolla yapardı."[525]

AÇIKLAMA:

Bayram namazıyla ilgili edeblerden biri de gidiş ve dönüş yollarını farklı kılmaktır. Alimler bu babta gelen hadisleri esas alarak, bayram namazına giderken bir yol, ondan dönerken de başka bir yol takip etmeyi müstehab addetmişlerdir. Farklı güzergâhtaki cinlerin ve insanların kişi lehine şehadet edeceği belirtilir. Bunda şeair-i İslâmiyenin teşhiri de mevcuttur.[526]

*** BAYRAMDA TAKLİS (ÇALGI)**

ـ386 ـ6373 ـ1302- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ عَامِرٍ؛ قَالَ: شَهِدَ عِيَاضٌ الأشْعَرِيُّ عِيدًا بِالأنْبَارِ، فَقَالَ: مَالِيَ أرَاكُمْ تُقَلِّسُونَ كَمَا كَانَ يُقَلَّسُ عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد رجاله ثقات. وعياض الأشعري ليس له عند ابْنِ ماجة سوى هَذَا الحديث بل لم يخرج له أحد من أصحاب الكتب الخمسة الأصول.

386. (1302) (6373)- Âmir rahimehullah anlatıyor: "İyâz el-Eş'ârî, Enbâr'da bir bayram namazında hazır bulunmuştu. Şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında taklîs yapıldığı gibi sizi niye taklîs yapar görmüyorum?"[527]

ـ387 ـ6374 ـ1303- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ إسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إسْحَاقَ عَنْ عَامِرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: مَا كَانَ شَيْءٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إلاَّ وَقَدْ رَأيْتُهُ. إلاَّ شَيْءٌ وَاحِدٌ. فإنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُقَلَّسُ لَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ. قَالَ أَبُو الْحَسَنُ بْنُ سَلَمَةَ الْقَطَّانُ: ثَنَا ابْنُ دِيزِيلَ. ثَنَا آدَمُ. ثَنَا شَيْبَانُ عنْ جَابِرٍ عَنْ عَامِرٍ. ح حَدَّثَنَا إسْرَائِيلُ عَنْ جَابِرِ. ح وَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ . ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ .
ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إسْحَاقَ، عَنْ عَامِرٍ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: إسناد حديث قيس صحيح، ورجاله ثقات.

387. (1303) (6374)- Kays İbnu Sa'd radıyallahu anhüma anlatıyor. "(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra) O'nun sağlığında mevcut olan her şeyi gördüm, ancak biri hariç. Görmediğim bu şey de, Ramazan bayramında onun için yapılan taklisdir."[528]

AÇIKLAMA:

Taklîs, def refakatinde güfte söylemektir. Daha önce de geçtiği üzere, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bazı fırsatlarda nezih bir tarzda neşe izhârını tecviz etmiştir. Bilhassa düğünlerde def refâkatinde bazı şiir ve güftelerin söylenmesi sünnet kılınmıştır. Habeşilerin bayramlarda kılınç kalkan oynamalarına izin verildiği, çocukların ve hatta -kadın dahil- büyüklerin bunları seyretmesine müsaade edildiği rivayetlerde gelmiştir, daha önce açıklandı. Mezhep imamları teğanni denen şarkı, türkü ve çalgıyı bir kısım kayıtlarla tecviz etmiştir. Şehevî duygulan tahrik eden, fuhşiyata teşvik eden, muhteva olarak meşru olmayan manalar taşıyan güfte ve çalgılar haram veya tahrimen mekruh addedilmiştir.[529]

*** BAYRAMDA HARBE SÜTRE OLABİLİR**

ـ388 ـ6375 ـ1306 -حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ ا‘يْلِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بَلٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعِيدَ بِالْمُصَلَّى مُسْتَتِراً بِحَرْبَةٍ.فِي الزوائد: عزاه المزي فِي ا‘طراف للنسائي، وليس فِي روايتنا. وإسناد ابْنِ ماجة صحيح ورجاله ثقات.

388. (1306) (6375)- Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Musalla'da bir harbeyi sütre yaparak bayram namazını kıldı."[530]

*** KADINLAR BAYRAM NAMAZINA GİDER**

ـ389 ـ6376 ـ1309 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ أرْطَاةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عَابِسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرِجُ
بَنَاتِهِ وَنِسَاءَهُ فِي الْعِيدَيْنِ.فِي الزوائد: حديث ابْنِ عباس ضعيف، لتدليس حجاج بن أرطاة.

389. (1309) (6376)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her iki bayramda da kızlarını ve hanımlarını (musallaya) çıkarırdı."[531]

*** BİR GÜNDE İKİ BAYRAM**

ـ390 ـ6377 ـ1311 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ. ثَنَا شُعْبَةُ. حَدَّثَنِي مُغِيرَةُ الضَّبِّيُّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أنه قَالَ: اجْتَمَعَ عِيدَانِ فِي يَوْمِكُمْ هَذَا. فَمَنْ شَاءَ أَجْزَأهُ مِنَ الْجُمُعَةِ. وَإِنَّا مُجَمِّعُونَ إِنَّ شَاءَ اللّهُ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ. ثَنَا بَقِيَّةُ. ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُغِيرَةَ الضَّبِّيِّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفِيْعٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ،

عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ، نَحْوَهُ. فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات. ورواه أَبُو داود فِي سننه عن مُحَمَّد بن المصفى بِهَذَا ا“سناد.

390. (1311) (6377)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizin şu gününüzde iki bayram bir araya gelmiştir: Dileyene, bayram namazı cuma namazının da yerini tutar. (Ancak) biz, cum'a namazını da kılacağız."

Benzer bir rivayet Ebu Hureyre radıyallahu anh'tan da yapılmıştır. [532]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, bayram gününün cuma'ya rastlaması haliyle ilgilidir. Cum'a günü mü'minin bayramı olması haysiyetiyle iki bayram bir araya gelmiş olmaktadır. Bu durumda bayram namazı kılınınca, ayrıca cum'a namazı farz olmaktan çıkmakta, dileyenin cum'a kılacağı, dileyenin öğle namazı kılacağı, ancak cum'a kılmanın efdaliyeti belirtilmektedir. [533]

ـ391 ـ6378 ـ1312 -حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: اجْتَمَعَ عِيدَانِ عَلى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِالنَّاسِ، ثُمَّ قَالَ: مَنْ شَاءَ أَنْ يَأتِي الْجُمَعَةَ فَلْيَأتِهَا. وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتَخَلَّفَ فَلْيَتَخَلَّفْ.فِي الزوائد: ضعيف لضعف جبارة ومندل.

391. (1312) (6378)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında iki bayram (cuma ve bir bayram) aynı günde birleşti. Aleyhissalâtu vesselâm bayramı kıldırdı, sonra da: "Dileyen cumaya da gelsin, dileyen de gelmesin" buyurdular."[534]

*** BAYRAMDA SİLÂH TAŞIMAK**

ـ392 ـ6379 ـ1314 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا نَائِلِ بْنُ نَجِيحٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيجٍ، عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهىَ أَنْ يَلْبَسَ السَّحُ فِي لبَدِ ا“سْمِ فِي الْعِيدَيْنِ إَّ أَنْ يَكُونُوا بِحَضْرَةِ الْعَدُوِّ.فِي الزوائد: فِي إسناده نائل بن نجيح وأسماعيل بن زياد، وهما ضعيفان.

392. (1314) (6379)- İbnu Abbas radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, düşman karşısında olmadıkça İslâm memleketlerinde, her iki bayramda silah kuşanılmasını yasakladı."[535]

AÇIKLAMA:

Alimler, başka hadisleri de göz önüne alarak, "başkalarını rahatsız edecek Şekilde veya herhangi bir maslahat olmaksızın sırf çalım satmak için silah taşımak mekruhtur" diye kayıtlamışlardır. Emniyet için, tâlim için veya bir başka meşru, ma'kul maslahat için, bayramlarda dahi silah taşınabileceği belirtilmiştir.[536]

*** BAYRAM GUSLÜ**

ـ393 ـ6380 ـ1315- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ ويَوْمَ ا‘ضْحَى.
فِي الزوائد: هَذَا إسناد فِيهِ جبارة، وهو ضعيف. وحجاج بن تميم ضعيف أيضا.قَالَ العقيلي: روى عن ميمون بن مهران أحاديث، يتابع عليها، عن جده الفاكه.

393. (1315) (6380)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan bayramında da Kurban bayramında da guslederdi.[537]

ـ394 ـ6381 ـ1316- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا يُوْسُفُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَطْمِيُّ. عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عُقْبَةَ بْنِ الْفَاكِهِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ جَدِّهِ الْفَاكِهِ بْنِ سَعْدٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النَّحْرِ وَيَوْمَ عَرَفَةَ. وَكَانَ الْفَاكِهُ يَأمُرُ أهْلَهُ بِالْغُسْلِ فِي هَذِهِ ا‘يَّامِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده فِيهِ يوسف بن خالد. قَالَ فِيهِ ابْنِ معين. كذّاب، خبيث، زنديق. قَالَ السندي: قلت وكذّبه غير واحد. و قَالَ ابْنِ حابن: كَانَ يضع الحديث.

394. (1316) (6381)- Sohbet şerefine eren Fâkih İbnu Sa'd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan bayramında, Kurban bayramında, Arefe gününde yıkanırdı. Fâkih de o günlerde yıkanmalarını aile halkına emrederdi."[538]

*** NAFİLELER KAÇ REKAT?**

ـ395 ـ6382 ـ1324- حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ السَّعْدِيِّ عَنْ أَبِي نِضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أنَّهُ قَالَ: فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ تَسْلَيمَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو سفيان السعدي. قَالَ ابْنِ عبد البر: أجمعوا عَلَى أنه ضعيف الحديث.

395. (1324) (6382)- Ebu Saîd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her iki rek'atte bir selam vermek vardır."[539]

AÇIKLAMA:

Nafile namazları kılarken kaç rek'atte bir selam vermek gerektiği alimlerce ihtilaflıdır. Zira bu mevzuya temas eden rivayetler arasında bazı farklar var:

***** Ebu Hânîfe'ye göre: "Her dört rek'atte bir selam vermek efdaldir."

***** Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre "Gece nafilelerinde her iki rek'atte bir, gündüz nafilelerinde ise her dört rek'atte bir selam vermek efdaldir."

***** İmâm Şâfiî ve Ahmed İbnu Hanbel: "Bütün nafilelerde her iki rek'atte bir oturup selam vermek efdaldir." demişlerdir.

***** İmam Mâlik, bu meselede Şâfiî ve Ahmed gibi hükmeder, ayrıca dört rek'atte selam vermenin mekruh olduğunu söyler.[540]

*** KIYAMU'L-LEYL (GECE NAMAZI)**

396ـ 6383ـ 1332- حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، وَالْعَبَّاسَ بْنُ جَعْفَرِ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو الْحَدَثَانِيُّ؛ قَالُوا: ثَنَا سُنَيْدُ بْنُ دَاوُدَ. ثَنَا يُوْسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ أَبِيه، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَتْ أمُّ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ لِسُلَيْمَانَ: يَا بُنَيَّ!َ تُكْثِرِ النَّوْمَ بِالَّيْلِ. فَإِنَّ كَثْرَةَ النَّوْمِ بِاللَّيْلِ تَتْرُكُ الرَّجُلَ فَقِيراً يَوْمَ الْقِيَامَةَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد فيه سنيد بن داود وشيخه يوسف بن مُحَمَّد، وهما ضعيفان.و قَالَ السيوطي: هَذَا الحديث أورده ابْنِ الجوزي فِي الموضوعات، وأهله بيوسف بن مُحَمَّد بن المكدر، فإنه متروك.قَالَ السندي: قلت قَالَ فِيهِ أَبُو زرعة: صالح الحديث. و قَالَ ابْنِ عدي: أرجو أنه بأس به.

396. (1332) (6383)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hz. Davud'un oğlu Hz. Süleyman'ın annesi, oğlu Süleyman'a: "Ey oğlum! Geceleyin fazla uyuma! Zira geceleyin fazla uyku, kişiyi Kıyamet günü fakir bırakır" demiştir."[541]

*** KUR'ÂN'I GÜZEL SESLE OKUMAK**

397ـ 6384ـ 1337- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ أحْمَدَ بْنِ بَشِيرِ بْنِ ذَكْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا أَبُو رَافِعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ السَّائِبِ؛ قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَقَدْ كُفَّ بَصَرُهُ،

فَسَلّمْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ: مَنْ أنْتَ؟ فَأخْبَرْتُهُ. فَقَالَ: مَرْحَباً بِابْنِ أخِي. بَلَغَنِي أنَّكَ حَسَنُ الصَّوْتِ بِالْقُرآنِ. سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إنَّ هَذَا الْقُرآنَ نَزَلَ بِحُزْنٍ. فَإِذَا قَرَأْتُمُوهُ فَابْكُوا. فَإنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكُوْا. وَتَغَنَّوْا بِهِ. فمَنَ لَمْ يَتَغَنَّ بِهِ، فَلَيْسَ مِنَّا.فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو رافع. اسمه إسماعيل بن رافع ضعيف متروك.

397. (1337) (6384)- Abdurrahman İbnu's-Sâib anlatıyor: "Sa'd İbnu Ebi Vakkas yanımıza geldi. Gözü kapanmış idi. Kendisine selam verdim.

"Sen kimsin?" dedi. Kendimi tanıttım. Bunun üzerine dedi ki: "Kardeşim oğluna merhaba! Duydum ki senin Kur'ân okumaya güzel sesin varmış. Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı dinledim. Demişti ki: "Şu Kur'ân hüzünlü olarak nazil oldu, öyleyse onu okuyunca ağlayın. Eğer ağlayamazsanız ağlamaya çalışın ve onu güzel okuyun. Onu güzel okumaya gayret etmeyen bizden değildir."[542]

AÇIKLAMA:

Kur'ân'ın teğanni ile okunması, ağır ağır ve tecvid kaidelerine uygun olarak, sesini güzelleştirerek okunmasıdır. Kur'ân-ı Kerim okunuş yönüyle de diğer kitaplardan ayrılmalıdır. Teğanninin lügat manasını esas alarak, Kur'ân'ı musiki nağmeleriyle okumak, bazı alimlerce hadisin zahirine binaen caiz addedilmiş ise de, çoğunluk caiz görmemiştir. Bilhassa, harflerin mahrecini değiştirecek, tecvidin sınırlarını aşacak teğanninin haramlığında ittifak vardır.

Kur'ân'ın hüzünlü olarak nazil olması, Kur'ân'ın kalplere tesir eden gözleri yaşartan ulvî manalarla dolu olarak inmiş olmasıdır. Onu huşu içinde tefekkürle okuyana tesir eder, gözleri yaşartır. Kur'ân-ı Kerim'i böylesi bir halet-i ruhiye ile dinlemek ve okumak esastır.[543]

ـ398 ـ6385 ـ1338 -حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ؛ أنَّهُ سَمِعَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنَ سَابِطٍ الْجُمَحِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَت: أبْطَأْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً بَعْدَ الْعِشَاءِ. ثُمَّ جِئْتُ فَقَالَ: أيْنَ كُنْتِ؟ قُلَتْ: كُنْتُ أسْتَمِعُ قِرَائَةَ رَجُلٍ مِنْ أصْحَابِكَ لَمْ أسْمَعْ مِثْلَ قِرَاءَتِهِ وَصَوْتِهِ مِنْ أحَدٍ. قَالَتْ: فَقَامَ وَقُمْتُ مَعَهُ حَتَّى اسْتَمَع لَهُ. ثُمَّ الْتَفتَ إِلَىَّ فَقَالَ: هَذَا سَالِمٌ، مُوْلَ أَبِي حُذَيْفَةَ. الْحَمْدُاللّهِ الّذِي جَعَلَ فِي أُمَّتِي مِثْلَ هَذَا .

فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات.

398. (1338) (6385)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sağlığında bir gece, yanına gitmekte ağır kaldım ve sonra geldim. "Nerdeydin?" buyurdu. "Ashabından birinin kıraatını dinliyordum. Onunki kadar güzel bir kıraati ve sesi hiç kimsede görmedim" dedim. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm kalktı, onunla ben de kalktım. Gidip

onun kıraatini dinledi. Sonra bana dönüp: "Bu, Sâlim Mevlâ Ebu Huzeyfe'dir. Ümmetim içerisinde böylelerini var eden Allah'a hamdolsun!" buyurdular."[544]

AÇIKLAMA:

Salim Mevla Ebu Huzeyfe İran asıllıdır. İstahrlıdır. Ashabın büyüklerinden ve fazıllarındandır. Esas itibariyle, Ebu Huzeyfe'nin karısı olan Sübeyte isminde bir kadının azadlısıdır. Sübeyte azad edince Salim, onun kocası Ebu Huzeyfe'yi kendisine veli ittihaz etti. Ebu Huzeyfe de Salim'i evlat edindi. Bu sebeple Salim muhacir sayılmıştır. Diğer taraftan eski sahibesi Sübeyte, Ensariye olması sebebiyle de Sâlim ensari sayılmıştır. Ebu Huzeyfe'ye nisbeti sebebiyle aynı zamanda Kureyşî sayılmış, asıl itibariyle İranlı olduğu için de Acem (=yabancı) sayılmıştır. Ebu Huzeyfe onu, evlat edindikten sonra oğlu bilmiş, kardeşinin kızı Fatıma bintu'l-Velid İbnu Utbe ile evlendirmiştir. Sâlim radıyallahu anh Bedir, Uhud, Hendek ve diğer gazvelerin hepsinde Resûlullah'la birlikte bulunmuştur. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kur'ân'ı dört kişiden alın..." tavsiyesinde Sâlim'i de zikrettiği için Kurrâdan sayılmıştır.
Sâlim Medine'ye Hz. Peygamber'den önce hicret etmişti. Medine'de muhacirlerin imamı idi. Hz. Ömer dahil bütün muhacirler arkasında namaz kılarlardı. Çünkü o, Kur'ân'ı hepsinden çok ezberlemişti.
Hz. Ömer radıyallahu anh Sâlim'i çok sever, hep takdirlerini ifade ederdi. Öyle ki vefatı sırasında yerine geçecek halifenin tesbitini şurâya havale ederken: "Eğer Salim sağ olsaydı, Şurâya hacet duymaz (onu halife nasbeder)dim" demiştir.
Sâlim Yemame savaşında şehid düşmüştür. Hafızların ölümüne çok üzülen Hz. Ömer, Sâlim'in de şehid düşmesiyle, "Kur'ân daha önceki mukaddes kitapların akıbetine uğrayacak, aslı kaybolacak" diye telaşlanarak Halife Hz. Ebu Bekr'e müracaat ederek Kur'ân'ın bir kitap halinde tedvinini talep etmiş ve böylece Kur'ân'ın kitap haline getirilmesi gibi İslâm tarihinin en hayırlı işlerinden birine Sâlim radıyallahu anh'ın şehadeti vesile olmuştur.
İbnu'l-Esîr'in Üsdü'l-Gâbe'de kaydettiği bir menkîbe şöyledir: "Yemame harbi sırasında sancağı muhafaza vazifesi Sâlim'e teklif edilir. Ancak bazıları da: "Hayır, sana bir zarar gelebilir, başka birine verelim" derler. O: "Ben bundan korkarsam, kötü bir Kur'ân hamili olurum" der ve sancağı alır. Savaş sırasında sağ elini kaybeder. Sancağı sol eline alır. Sol eli de kesilir, o sancağı kucaklar ve Al-i İmran: 144-146) ayetlerini okur. Yere yıkılıp savaşamaz hale gelince arkadaşlarına: "Ebu Huzeyfe ne yaptı?" diye sorar. "Öldürüldü!" denince bir başka şahsı ismen zikredip "ne yaptı?" diye sorar, onun da öldürüldüğü söylenince "Beni ikisi arasına yatırın" der radıyallahu anhüm.[545]

ـ399 ـ6386 ـ1339- حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الضَّرِيرُ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَديُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَمَّعٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ مِنْ أَحَسَنِ النَّاسِ صَوْتاً

بِالْقُرآنِ، الّذِي إِذَا سَمِعْتُمُوهُ يَقْرَأ، حَسِبْتُمُوهُ يَخْشَى اللّه.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لضعف إِبْرَاهِيمَ بن إسماعيل بن مجمع، والراوى عنه.

399. (1339) (6386)- Hz. Câbir anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kur'ân'ı okumada sesçe insanların en güzeli o kimsedir ki, okurken kendisini dinlediğiniz vakit, Allah'tan korktuğu kanaatine varırsınız."[546]

ـ400 ـ6387 ـ1340- حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا اْ'وْزَاعِيُّ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عُبَيْدِ اللّهِ، عَنْ مَيْسَرَةَ، مَوْلَى فَضَالَةَ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: للّهِ أشَدُّ أذَنَا إِلَى الرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرآنِ يَجْهَرُ بِهِ، مِنْ صِاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ.فِي الزوائد: إسناده حسن.

400. (1340) (6387)- Fedâle İbnu Ubeyd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri, güzel sesle Kur'ân'ı açıktan okuyan kimseyi dinleme hususunda, güzel sesli cariyesini dinleyen erkekten daha çok alâka sahibidir."[547]

ـ401 ـ6388 ـ1341- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيّهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَسَمِعَ قَرَاءَة رَجُلٍ فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ فقيل: عَبْدُ اللّهِ بْنُ قَيْسٍ. فَقَالَ: لَقَدْ أُوتِيَ هَذَا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ.فِي الزوائد: قلت أصله فِي الصحيحين من حديث أَبِي موسى. وفي مسلم من حديث بريدة. وفي النسائي من حديث عائشة. وإسناد حديث أَبِي هُرَيْرَةَ، رجاله ثقات.

401. (1341) (6388)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün mescide girince bir kimsenin kıraatini işitmişti: "Bu kim?" diye sordu. "Abdullah İbnu Kays!" denilince: "Buna Âl-i Davud'un mizmarlarından (nağmelerinden) bir mızmar verilmiştir" buyurdular."[548]

*** GECE NAMAZINDA KIRAAT**

ـ402 ـ6389 ـ1349- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَاَ: وَكِيعٌ. ثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ أَبِي الْعَءِ عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ أَمِّ هَانِئ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَتْ: كُنْتُ أسْمَعُ قِرَاءَةَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِللَّيْلِ وَأنَا عَلَى عَرِيشِي.فِي الزوائد: إسناد صحيح. ورجاله ثقات. ورواه الترمذي قي الشمائل، والنسائي فِي الكبرى.

402. (1349) (6389)- Ümmü Hâni Bintu Ebi Talib radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ben evimin damında iken, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın geceleyin (namazda) okuduğu Kur'ân'ı işitirdim."[549]

ـ403 ـ6390 ـ1350- بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ، أَبُو بِشْرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ قُدَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنْ جَسْرَةَ بِنْتِ دَجَاجَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: قَامَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأيَةٍ حَتَّى أَصْبَحَ يُرَدِّدُهَا. وَاŒيَةُ: إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَأَنَّهُمْ عِبَادُكَ، وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. ثم قَالَ: رواه النسائي فِي الكِرى، وأحمد فِي المسند، وابْنِ خزيمة فِي صحيحه، والحاكم و قَالَ: صحيح.قَالَ السندي: قلت وما تقدم نعلن عن ابْنِ خزيمة يقتضي أن يكون صحيحا عنده فليتأمل.

403. (1350) (6390)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sabah oluncaya kadar namazda bir ayeti tekrarlayıp durdu. O ayet şudur: "Eğer sen onlara azab edersen onlar senin kullarındır. Eğer onları affedersen muhakkak ki sen azizsin, hakimsin" (Maide 118). [550]

AÇIKLAMA:

Son iki hadis gece namazlarında kıraatın sesli olabileceğine delil kılınmıştır. Ümmü Hâni, bu sesi evinin damından işitebilmiştir. Ayrıca sonuncu hadis, namazda bir ayetin tekrar tekrar okunabileceğine delil olmaktadır.[551]

*** GECE KAÇ REKAT TEHECCÜT?**

ـ404 ـ6391 ـ1358- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَبَابَةُ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ الزُّهْرِيَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ. ح و حَدّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ. ثَنَا ا'وْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ. وهكذَا حَدِيثُ أَبِي بَكْرٍ. قَالَتْ: كَانَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي، مَا بَيْنَ أنْ يَفْرُغَ مِنْ صَةِ الْعَشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ، إِحَدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُسَلِّمُ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ. وَيُوترُبِواحِدَةٍ. وَيَسْجُدُ فِيهِنَّ سَجْدَةً، بِقَدْرِ مَا يَقْرأُ أَحَدُكُمْ خمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنَ ا'ذَانِ ا'وَّلِ مِنْ صَةِ الصُّبْحِ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثتات. روى مسلم بعضه.

404. (1358) (6391)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yatsı namazından boşaldığı vakitten fecr vaktine kadar onbir rek'at namaz kılardı, her iki rek'atte bir selam verirdi, bir rek'atle de vitirde bulunurdu (yani tek kılardı). Bütün rek'atler sırasında,

secdeleri öyle uzun tutardı ki, siz bu secde esnasında, daha başını kaldırmadan elli ayet okuyabilirdiniz. Müezzin sabah namazının birinci ezanını tamamlayınca kalkar, hafif iki rek'at namaz kılardı."[552]

*** GECENİN EN EFDAL VAKTİ**

ـ405 ـ6392 ـ1364- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ. قَالُوا: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفرٍ. ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ طَلْقٍ، عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ؛ قَالَ: أَتَيتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَنْ أسْلَمَ مَعَكَ؟ قَالَ: حُرٌّ وَعَبْدٌ قُلْتُ: هَلْ مِنْ سَاعَةٍ أقْرَبُ إِلَى اللّهِ مِنْ أُخْرَى؟ قَالَ نَعَمْ. جَوْفُ اللَّيْلِ ا'وْسَطُ.فِي الزوائد: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن البيلماني قيل: يعرف أنه سمع من أحد من الصحابة إ من سرف، ويزيد بن طلق. قَالَ ابْنِ حبان: يروى المراسيل.

405. (1364) (6392)- Amr ibnu abese radıyallahu anh anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kim seninle birlikte (ilk defa) Müslüman oldu?" diye sordum. "Bir hür, bir köle!" buyurdular. Ben: "Allah'a daha yakın (olunan) bir saatta mı?" dedim, "Evet, gecenin son yarısı (Allah'a daha yakın olunan saattir" buyurdular."[553]

ـ406 ـ6393 ـ1365- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عُبْيدُ اللّهِ، عَنْ إسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ ا'سْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، وَ يُحْيَى آخِرَةُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات. وأبو إسحاق، وإن اختلط بأخرة، فإن إسرئيل روى عنه قبل ا'ختط. ومن طري روى له الشيخان.

406. (1365) (6393)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gecenin evvelinde uyur, son kısmını (ibadetle) ihya ederdi."[554]

ـ407 ـ6394 ـ1367- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنِ ا'وْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّهُ يُمْهِلُ. حَتَّى إِذَا ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ نِصْفُهُ أوْ ثُلُثَاهُ. قَالَ: َ يَسْألَنَّ عِبَادِي غَيْرِي. مَنْ يَدْعُنِي أسْتَجِبْ لَهُ. مَنْ يَسْألْنِي أُعْطِهِ. مَنْ يَسْتَغْفِرْنِي أغْفِرْلَهُ. حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ.فِي الزوائد: فِي إسناده محمد بن مصعب، ضعيف. قَالَ صالح بن مُحَمَّد: عامة أحاديثه عن ا'وزاعي مقلوبة.

407. (1367) (6394)- Rıfâ'atü'l-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri gecenin yarısı veya üçte ikisi geçinceye kadar (günahların kaydını) geciktirir. Sonra: "Sakın kullarım benden başkasından bir talepte bulunmasınlar! Kim ben Azimüşşân'dan talep ederse, isteğine icabet eder, duasını kabul ederim. Kim benden talepte bulunursa, ona istediğini veririm. Kim benden af dilerse onu affederim, bu hal fecir doğuncaya kadar devam eder" buyurur."[555]

*** AKŞAM YATSI ARASI NAMAZ**

ـ408 ـ6395 ـ1373 -حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ الْوَلِيدِ الْمَدِينِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولَ للّهِ: مَنْ صَلَّى، بَيْنَ الْمَغْرَبِ وَالْعِشَاءِ عِشْرَينَ رَكْعَةً، بَنَى اللّهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ. فِي الزوائد: فِي إسناده يعقوب بن الوليد، اتفقوا عَلَى ضعفه. قَالَ فِيهِ ا“مام أحمد: من الكذّابين، و كَانَ يضع الحديث.

408. (1373) (6395)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim akşamla yatsı arasında yirmi rek'at namaz kılarsa Allah ona cennette bir köşk yapar."[556]

*** EVDE NAFİLE**

ـ96 ـ1375 ـ409 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا أَبُو ا‘ حْوَصِ، عَنْ طَارِقٍ، عَنْ عَاصِمِ ابْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: خَرَجَ نَفَرٌ مِنْ أهْلِ الْعِرَاقِ إِلَى عُمَرَ. فَلَمَّا: قَدِمُوا عَلَيْهِ، قَالَ لَهُمْ مِمَّنْ أنْتُمْ قَالُو: مَنْ أهْلِ الْعِرَاقِ. قَالَ: فَبِإِذْنٍ جَءْتُمْ قَالوا: نَعَمْ. قَالَ: فَسَألُوه عَنْ صَةُ الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ. فَقَالَ عُمَرُ: سَألْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أمَّا صَةُ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ. فَنُورٌ. فَنَوِّرُوا بُيُوتَكُمْ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَينِ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. قَالَ: ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَمْرٍو عَنْ زَيْدٍ بْنِ أَبِي أنَيْسَةَ، عَنْ أَبِي إسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عُمَيْرٍ، مَوْلىَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ، عَنْ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ.الحديث قد ذكره المصنف بطريقين. وفي الزوائد: مدار الطريقين عَلَى قاصم بن عمرو، وهو ضعيف، ذكره العقيلي فِي الضعفاء. وَقَالَ البخاري: لم يثبت حديثه.

409. (1375) (6396)- Asım İbnu Amr anlatıyor: "Irak ahalisinden bir grup, Hz. Ömer'e gitmek üzere yola çıktı. Yanına geldikleri vakit Hz. Ömer onlara:

"Siz kimlerdensiniz!? diye sordu. Onlar: "Biz Irak ahalisindeniz!" dediler. "İzinli olarak mı geldiniz?" dedi. Onlar: "Evet!" dediler. Onlar Hz. Ömer radıyallahu anh'tan kişinin evde kıldığı namazın hükmünü sordular. Hz. Ömer: "Ben Resûlullah'a bu hususta sormuştum da: "Kişinin evinde kıldığı namazı nurdur, öyleyse evlerinizi nurlandırın" buyurdu" dedi."[557]

410ـ 6397ـ 1376- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَاَ: ثَنَا عَبْدُالرَّحْمَانِ بْنُ مَهّدِيِّ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ُعْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرِ بْنِ بو عَبْدِاللّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاَ : إِذَا قضى أَحَدُكُمْ صَتَهُ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ مِنْهَا نَصِيباً فإنَّ اللّه جَاعِلٌ فِى بَيْتِهِ من صَتِهِ خَيْراً.

410. (1376) (6397)- Ebu Saîdi'l-Hudrî anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Sizden biri namazını kılınca, ondan evi için de bir nasib ayırsın. Zira Allah Teâla hazretleri, onun evine, namazından bir hayır bırakır."[558]

411ـ 6398ـ 1378- حَدّثَنَا أبُو بَشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُهْدِيٍّ، عَنْ مَعَاوِيَةَ ابْنِ صَالِحِ، عنِ الْعَءِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ حَرَامِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ لَلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّمَا أفْضَلُ؟ الصَّةُ فِي بَيْتِي أوِ الصَّةُ فِي الْمَسْجِدِ؟ قَالَ أَ تَرَى إِلَى بَيْتِي؟ مَا أقْرَبَهُ مِنَ الْمَسْجِدِ! فَ‘نْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِي أحَبُّ إِلَىَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ فِي الْمَسْجِدِ. إِّ تَكُونَ صَةً مَكْتُوبَةً.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات.

411. (1378) (6398)- Abdullah İbnu Sad radıyallahu anh anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Evdeki namaz mı, mesciddeki namaz mı daha efdal?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Evime bakmıyor musun, mescide ne kadar yakın! Farzlar hariç, evimde kılmam, benim nazarımda mescidde kılmamdan daha makbuldür." [559]

AÇIKLAMA:

Daha önce geçtiği üzere, kişi farzlarını mescidde kılmalıdır, nafileleri de evinde. Nafileyi evde kılmak, mescidde kılmaktan efdaldir, faziletçe, sevapça üstündür. Çünkü riyadan uzaktır, ev halkı da namazı görerek ibret almakta, bilhassa; küçüklere güzel örnek olunmaktadır.[560]

*** HACET NAMAZI**

412ـ 6399ـ 1384- حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمِ العَبَّادَانِيُّ، عَنْ فَائِدِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أوْفَى ا‘سْلَمِيِّ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاَجَةٌ إِلَى اللّهِ، أوْ إِلَى أحَدٍ مِنْ خَلْقِه، فَلْيَتَوَضَّأُ وَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ. ثُمَّ لْيَقُلْ: َإِلهِ إَّ اللّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ. سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. الْحَمْدُ اللّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ! إنِّي أَسْأَلَكُ مُوجُبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ،

وَالسَّمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ أسْألَكَ أ تَدْعَلِي ذَنْباَ إِ غَفَرْتَهُ. وَ هَماّ إِ فَرَّجْتَهُ. وَ حَاَجَةً هِيَ لَكَ رِضاً إِ قَضَيْتَهَا لِي. ثُمَّ يَسْألُ اللّهَ مِنْ أمْرِ الدُّنْيَا وَاŒخِرَةِ مَاشَاءَ. فإنَّهُ يُقَدَّرُ.هَذَا الحديث قد أخرجه الترمذي وَقَالَ: هَذَا حديث غريب، وفِي إسناده مقال. ’ن فائد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ يضعف فِي الحديث. وفائد هو أَبُو الورقا.

412. (1384) (6399)- Abdullah İbnu Ebi Evfa el-Eslemî radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza geldi ve: "Kimin Allah'a veya mahlukatından birine bir haceti varsa abdest alsın, iki rek'at namaz kılsın, sonra şu duayı okusun: Lailahe illallahu'l-Halîmu'l-Kerîm. Sübhanallahi Rabbi'l-Arşı'l-azim. Elhamdülillahi Rabbi'l-Alemin. Allahümme innî eselüke mûcibâtı rahmetike ve azâime mağfiretike ve'l-ganîmete min külli birrin Vesselâmete min külli ismin, Es'elüke ellâ teda'a li zenben illâ ğafartehü. Ve la hemmen illâ ferrectehu velâ hâceten hiye leke rıdan illa kaday tehâ lî (Halîm ve kerim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük Arşın Rabbi noksan sıfatlardan mukaddestir. Hamd alemlerin Rabbine aittir. Allah'ım, şüphesiz ben, senin rahmetine vesile olan sebepleri, mağfiretini gerektiren hasletleri, her hayrın ganimetlerini ve her günahtan selamette olmayı senden dilerim. Allahım! Her günahımı bağışlamanı, her kederimi gidermeni, rızana uyan her dileğimi görmeni senden talep ediyorum)." Sonra Allah'tan dünya ve ahiretle ilgili ne dilerse ister, çünkü şüphesiz (o dilek) takdir edilir." [561]

*** ŞABANIN ONDÖRDÜ**

ـ413 ـ6400 ـ1388 -حَدَّثَنَا لْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقُ. أنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي سَبْرَةَ. عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَبْدُ اللّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أبـى طَالِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :) إذَا كَانَتْ لَيْلَةُ الـنِّصْفِ مِنْ شَعْبَنَ ، فَوقُ مُوا لَيْلَهَا وَسُو مُوا نَهَارَهَا. فَإنَّ اللّهَ يَنْزِلُ فِيهَا لِغُرُبِ الشَّمْسِ إلى سَمَاءِ الدُّنْيَا. فَيَقُولُ: أ مِنْ مُسْتَغْرِلِي فَأغْفِرِ لَهُ! أ مُسْتَرْزِقٌ فَأرْزُقَهُ! أ مُبْتَلىً فَأعَافِيَهُ أ كَذَا أ كَذَا، حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ(.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف ابْنِ أَبِي يسرة، ولسمه أَبُو بَكْرٍ بن عبد اللّه بن مُحَمَّد أَبِي يسرة. قَالَ فين أحمد بن حنبل و ابْنِ معين: يضع الحديث.

413. (1388) (6400)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şaban ayının onbeşinci gecesi olduğu zaman gecesinde namaz kılın, gündüzünde de oruç tutun. Çünkü Allah Teâla hazretleri, o gün, güneşin batmasıyla, dünya semasına iner ve şöyle der: "Bana istiğfar eden yok mu mağfiret etsem! Benden rızık isteyen yok mu rızık versem, belaya maruz kalan yok mu afiyet versem... şöyle olan yok mu, böyle olan yok mu?.." Bu hal fecrin sökmesine kadar devam eder."[562]

ـ414 ـ6401 ـ1390 -حَدَّثَنَا رَاشِدُ سَعِيدِ بْنِ رَاشِدٍ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ أيْمَنَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرْزَبٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى ا ُشْعَرِيِّ، عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: إنَّ اللّهِ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ. فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ. إ ّ لِمُشْرِكٍ أوْ مُشَاحِنٍ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْحَاقَ. ثَنَا أبُو ا ُسْوَدِ، النَّضْرُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ. ثَنَا ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنِ الزُّبَيْرِ ابْنِ سُلَيْمٍ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنِ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نُحْوَهُ . فِي الزوائد: إسناده ضعيف اضعف عَبْدُ اللّه بن لهيعة وتدليس الوليد بن مسلم.قَالَ السندي: ابْنِ عرزب لم يلق أبا مُوسَى. قَالَه المنذري، كذا يخطه.

414. (1390) (6401)- Ebu Musa el-Eş'ari radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri, Şaban ayının onbeşinci gecesi (kullarına rahmetle) nazar eder ve müşrikle, müşahin (kindar bencil) hariç herkese mağfiret buyurur."[563]

*** ŞÜKÜR SECDESİ**

ـ415 ـ6402 ـ1391 -حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ ثَنَا سَلَمَةَ ُ بنُ رَجَاءٍ. حَدَّثَتْنِى شَعْثَاءُ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنُ زبى أوْفىَ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى، يَوْمَ بُشِّرَ بِرَأسِ أَبِي جَهْلٍ، رَكْعَتَيْنَ.فِي الزوائد: فِي إسناده شعثاء، ولم أر من تكلم فينا بجرح ول بتوثيق. وسلمة بن رجاء، لينه ابْنِ معين و قَالَ ابْنِ عدي: حديث بأحادين يتابع عليها. وَقَالَ السائي: ضعيف. وَقَالَ الدار قطني: ينفرد عن الثقات وأحاديث. و قَالَ أَبُو زرعة: صديق. و قَالَ أَبُو حاتم: ما بأحاديث بأس. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات.

415. (1391) (6402)- Abdullah İbnu Ebî Evfa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ebu Cehl'in başının kesildiği müjdelendiği gün, iki rek'at şükür namazı kıldı."[564]

ـ416 ـ6403 ـ1392 -حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحِ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا أَبِي ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ يَزِيد ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدَةَ السَّهْمِيِّ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُشِّرَ بِحَاجَةٍ، فَخَرَّ سَاجِدًا.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة، وهو ضعيف.

416. (1392) (6403)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ciddi bir ihtiyacının görüldüğü hususunda müjdelenmişti, bunun üzerine hemen secdeye kapandı."[565]

ـ417 ـ6404 ـ1393 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: لَمَّا تَابَ اللّهُ عَلَيْهِ خَرَّ سَاجِدًا .
فِي الزوائد: هَذَا احديث موقوف ولكنه صحيح اسناد ورجاله ثقات. وقد روى عن أَبِي بكر و عَلَى نحو هَذَا.

417. (1393) (6404)- Ka'b İbnu Mâlik radıyallahu anh, Allah tevbesini kabul edince derhal secdeye kapanmıştır.[566]

*** NAMAZ GÜNAHA KEFARETTİR**

ـ418 ـ6405 ـ1397 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ. حَدَّثَنِي ابْنِ أخِي ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَمِّهِ. حَدَثَنَي صَالِحُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ؛ أنَّ عَامِرَ بْنَ سَعْدٍ أَخْبَرَهُ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ يَقُولُ: قَالَ عُثْمَانَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أرَأيْتَ لَوْ كَانَ بِفنَاءِ أحَدِكُمْ نَهْرٌ يَجْرِي يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلِّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، مَا كَانَ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ؟ قَالَ: شَيْءَ. قَالَ: فإِنَّ الصَّةَ تُذْهِبُ الذُّنُوبِ كَمَا يُذْهِبُ الْمَاءُ الدَّرَنَ.فِي الزوائد: حديث عُثْمَانَ بن عفان رِجَالُهُ ثقات. ورواه الترمذى والنسائء من حديث أَبِي هُرَيْرة.

418. (1397) (6405)- Osman İbnu Affân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim:

"Birinizin evinin avlusunda bir nehir aksa da bunun içinde günde beş sefer yıkansa acaba bedeninde hiç kir kalır mı?" Aleyhissalâtu vesselâm'ın muhatabı: "Hiçbir şey kalmaz!" dedi. Resûlullah da: "İşte namaz da böyledir, suyun kiri, pası giderdiği gibi o da günahları giderir."[567]

*** BEŞ VAKİT NAMAZIN FARZ OLUŞU**

ـ419 ـ6406 ـ1400 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَّدٍ الْبَاهِلِيُّ. ثَنَا الْوليدُ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ عُصْمٍ أَبِي عُلْوَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أُمِرَ نَبِيُّكُمْ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِينَ صَةً. فَنَازَلَ رَبَّكُمْ أنْ يَجْعَلَهَا خَمْسَ صَلَوَاتٍ.فِي الزوائد: روى ابْنِ ماجة هبب الحديث عن ابْنِ عَبَّاسٍ. والصواب عن ابْنِ عمر كما هو فِي أَبِي دَاوُد. ثم قَالَ: وأسناد حديث سونس عَبَّاسٍ واه، لقصور عَبْدُ اللّه بن عصم و أَبِي الوليد الطيالسي عن درجة أهل الخفظ وا“تقان.

419. (1400) (6406)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Peygamberiniz (Miraç gecesinde) elli vakit namazla emrolundu. Sonra bunu beşe indirinceye kadar Rabbinize

müracaatta bulundu."[568]

ـ420 ـ6407 ـ1403 -حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْفِي. ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا ضُبَارَةُ بْنُ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّلِيلِ. أَخْبَرَنِي دُوَيْدُ بْنُ نَافِعٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ سَعِيدِ بْنُ الْمُسَيِّبِ: إِنَّ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رِبْعِيٍّ أَخْبَرَهُ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ اللّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: افْتَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ. وَعَهِدْتُ عِنْدِى عَهْداً أَنَّهُ مَنْ حَافَظَ عَلَيْهِنَّ لِوَقْتِهِنَّ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ. وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ، فَ عَهِنَّ لَهُ عِنْدِي.فِي الزوائد: فِي إسناده نظر من أجل ضبارة ودويد.

4**20. (1403) (6407)-** Ebu Katâde İbnu Rib'î anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah-u Zülcelal hazretleri buyurdu ki: "Senin ümmetine beş vakit namazı farz kıldım ve kim bunu vaktinde kılmaya devam ederse onu cennete koyacağım diye katımda ahidde bulundum. Kim de bunu vaktinde kılmaya devam etmezse katımda onun için hiçbir ahid yoktur." [569]

*** MESCİD-İ HARAM VE MESCİD-İ NEBİ'DE NAMAZIN FAZİLETİ**

ـ421 ـ6408 ـ1406 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أسَدٍ. ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، أَنْبَأَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَةٌ فِي مَسْجِدِى أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَةٍ فِيمَا سِوَاهُ. إَّ الْمَسْجِدِ الْحَرَامَ، وَصَةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مَائَةِ أَلْفِ صَةٍ فِيمَا سِوَاهُ.فِي الزوائد: إسناد حديث جابر صحيح ورجاله ثقات. ‘ن إِسْمَاعِيلَ بن أسد وثقه الرزار والدارعطني. وَالّذِهبي فِي الكاشف. و قَالَ أَبُو حاتم: صدوق. وبافي رِجَال ا“سناد محتج بهم فِي الصيين.

421. (1406) (6408)- Hz. Câbir anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Benim mescidimde kılınacak bir namaz, onun dışındaki mescidlerde kılınan bin namazdan efdaldir. Ancak Mescid-i Haram hariç. Zira Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz, diğer mescidlerde kılınan yüzbin namazdan efdaldir."[570]

*** MESCİD-İ AKSA'DA NAMAZ**

ـ422 ـ6409 ـ1407 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الرَّقِيُّ ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ ثَنَا ثَوْرَ بْنُ يَزِيدَ عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ عَنْ اخِيهِ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ عَنْ مَيْمُونَةَ مَوْةِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ للّهِ! أَفْتِنَا فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ. قَالَ. أَرْضُ الْمَحْشَرِ وَالَمَنْشَرِ. ائْتُوهُ فَصَلُّوا فِيهِ فإِنَّ صَةً فِيهِ تَأَلْفِ صَةٍ فِي غَيْرِهِ. قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إنْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَتَحَمَّلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ فَتُهْدِى لَهُ زَيْتاً يُسْرَجُ فِيهِ. فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ كَمَنْ

أَتَاه.فِي الزوائد: روى أَبُو دَاوُد بعضه. وأسناد طريق سونس ماجة صحيح ورِجَالُهُ ثقات. وهو أصح من طريق أَبِي دَاوُد. فإن بين زياد بن أَبِي سودة وممنونة. عُثْمَانَ أَبِي سودة. كما صرح له ابْنِ ماجة فِي طريقه. كما ذكره. صح الدين فِي المراسيل. وقد ترك فِي أَبُو دَاوُد.

422. (1407) (6409)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlısı Meymune radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz Beytü'l-Makdis hakkında fetva ver!" demiştim. Şöyle buyurdular: "Orası mahşer (yani Kıyamet günü insanların toplanacağı) ve menşer (herkesin defterlerinin neşredileceği) yeridir. Oraya gidin ve içinde namaz kılın. Çünkü orada kılınacak tek namaz kendi dışındaki yerlerde kılacağınız bin namaz gibidir.

"Ben tekrar sordum: "Ben oraya gitmeye muktedir olamazsam ne yapmalıyım?" Şu cevabı verdi: "Ona kandil yağı bağışlarsın, aydınlatılmasında kullanılır. Böyle yapan da oraya varan gibidir. [571]

ـ423 ـ6410 ـ1408 -حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ الْجَهْمِ ا'نْمَاطِيُّ. ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ السَّيْبَانِيِّ، يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الدَّيْلَمِيِّ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَمَّا فَرَغَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ مِنْ بِنَاءِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، سَأَلَ اللّهُ ثَثاً: حُكْماً يُصَادِفُ حُكْمَهُ، وَمُلْكاً َ يَنْبَغِي 'حَدٍ مِنْ بَعْدِهِ، وَأَ يَأتِيَ هَذَا الْمَسْجِدَ أحَدٌ َ يُرِيدُ إِّ الصَّةَ فِيهِ، إِّ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمَ وِلَدَتْهُ أُمُّهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمَّا اثْنَتَانِ فَقَدْ أُعْطِيَهُمَا. وَأرْجُو أنْ يَكُونَ قَدْ أُعْطِيَ الثَّالِثَةَ .
وأن يأتي هَذَا الْمَسْجِدِ. فِي الزوائد: أقتدر أَبُو دَاوُد عَلَى طرفه ا'ول من هَذَا الوجه دون هَذه الزيادة. وردواه النسائي فِي الصغرو من هَذَا الوجه عن عمرو بن منصور، عن أَبِي مهر، عن سعيد بن عبد العزيز، عن ربيعة بن يزيد، عن أَبِي إدريس الخؤني، عن ابْنِ الديلمي به.بأسناده طريق ابْنِ ماجة ضعيف. 'ن عبيد اللّه بن الجهنم يعرف حاله، وأيوب بن بن سويد متفق عَلَى ضعقه.

423. (1408) (6410)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hz. Davud'un oğlu Süleyman, Beytu'l Makdis'in inşaatını tamamlayınca Allah'tan üç şey talep etti: "Allah'ın hükmüne muvafık düşecek şekilde hüküm vermek, kendinden sonra kimseye nasip olmayacak bir saltanat, bu mescide sırf namaz kılmak niyetiyle gelenleri günahlarından temizlenerek annelerinden doğdukları gündeki gibi olmaları: Resûlullah ilave etti: "İlk ikisi verilmiştir, üçüncünün de verildiğini ümit ediyorum." [572]

*** CAMİDE NAMAZ**

ـ424 ـ6411 ـ1413 -حَدَّثَنَا وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا أَبُو الْخَطَّابِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا رُزَيْقٌ أَبُو عَبْدِ اللّهِ ا'لْهَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَلِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ

صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: صَةُ الرَجُلِ فِي بَيْتِهِ بِصَةٍ، وَصَتُهُ فِي مَسْجِدِ الْقَبَائِلِ بِخَمْسٍ وَعشْرِينَ صَةً، وَصَتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُجَمَّعُ فِيهِ بِخَمْسِمِائَةِ صَةٍ: وَصَتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمَائَةِ الْفِ صَةٍ.فِي الزوائد: أسناده ضعيف. ‘ن أبا الخطار الدمشقي يعرف حاله. وزيق فِيهِ مقال. حكي عن أَبِي زرعة أنه قَالَ: بأس به. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات وفي الضعفاء، و قَالَ: ينفرد با‘شياء. يشبه حديث ا‘ثبات. يجوز احتجاج به إ عند الوفاق.

424. (1413) (6411)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişinin evinde kıldığı namazı bir namazdır, ama mahallesinin mescidinde kıldığı namazı yirmibeş namazdır. İçerisinde cum'a kılınan mescidde kıldığı namazı beşyüz namazdır. Mescid-i Aksa'da kıldığı namazı ellibin namazdır. Benim mescidimde kıldığı namazı da ellibin namazdır. Mescid-i Haram'da kıldığı namazı yüzbin namazdır."[573]

*** MİNBERİN İNŞAASI, KÜTÜĞÜN AĞLAMASI**

ـ425 ـ6412 ـ1415 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَّدٍ الْبَاهِلِيُّ. ثَنَا بِهْزُ بْنُ أسَدٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ وَعَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أنَسٍ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ. فَلَمَّا تَّخَذَ الْمِنْبَرَ ذَهَبَ إِلَى الْمِنْبَرِ. فَحَنَّ الْجِذْعُ فَأَتَاهُ فَاحْتَضَنَهُ فَسَكَنَ. فَقَالَ: لَوْ لَمْ أحْتَضِنْهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

425. (1415) (6412)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hurma kütüğüne (dayanarak) hutbe verirdi. Minber yapılınca (hutbelerde kütüğü bırakıp) minbere çıktı. Bunun üzerine kütük (bu ayrılık sebebiyle ağlayıp) inledi. Aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip kucakla(yıp teselli et)ti, kütük sustu. Aleyhissalâtu vesselâm şu açıklamayı yaptı: "Eğer onu kucaklamasaydım Kıyamet gününe kadar inleyecekti."[574]

ـ426 ـ6413 ـ1417 -حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا ابْنِ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدُ اللّهِ: قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ إِلَى أَصْلِ شَجَرَةٍ أَوْ قَالَ إِلَى جِذْعٍ. ثُمَّ اتَّخَذَ مِنْبَراً قَالَ فَحَنَّ الْجِذْعُ قَالَ جَابِرٌ حَتَّى سَمِعَهُ أهْلُ الْمَسْجِدِ. حَتَّى أتَاهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَسَحَهُ فَسَكَنَ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَوْ لَمْ يَأتِهِ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و ابْنِ أَبِي عدي ثقة. و قَالَ: وقد أخرجه النسائي جابر يسند آخر.

426. (1417 (6413)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (hutbe sırasında) bir ağaç kökünün -veya bir hurma kütüğünün dedi- yanında ayağa kalkardı. Sonradan bir minber edindi. Ravi der ki (terk edildiği vakit) hurma kütüğü ağladı."

Hz. Câbir der ki: "Kütüğün iniltisini bütün mescid halkı işitti. O kadar ki Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gelip okşadı. Bunun üzerine kütük sustu Bazıları da: "Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanına gel(ip teselli et)meseydi Kıyamet'e kadar ağlayacaktı" dedi."[575]

ـ427 ـ6414 ـ1420- حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامِ الرِّفَاعِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ. ثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيَّهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي حَتَّى تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ. فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ اللّهَ قَدَ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ. قَالَ: أفَ أكُونَ عَبْداً شَكُوراً؟.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي هُرَيْرَةَ قويز احتج مسلم بجميع رواتهز ورواه اصحار الكتر الستة، سوي أَبِي دَاوُد، حديث المغيرة. والتومذي من حديث جابر.

427. (1420) (6414)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm çok namaz kılardı. Öyle ki ayakları kabarmıştı. Kendisine "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmiştir (kendini niye bu kadar yıpratıyorsun?)" denildi. O bunlara şu cevabı verdi: "Çok şükreden bir kul olmayayım mı?"[576]

*** ÇOK SECDE**

ـ428 ـ6415 ـ1424- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ.ثَنَا الزلْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ الْمُرِّيِّ عَنْ يُونُسَ بْنُ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ عَنِ الْصُّنَابِحِيِّ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ اللّهِ إَّ كَتَبَ اللّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً، وَمَحَا عَنْهُ بِهَاسَيِّئَةً، وَرَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً. فَاسْتَكْثِرُوا مِنَ السُّجُودِ.فِي الزوائد: إسناد حديث عبادة ضعيف، لتدليس الوليد بن مسلم.

428. (1424) (6415)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah için secde eden herkese Allah bir sevap yazar ve bu secde sebebiyle bir günahını affeder, makamını da bir derece artırır; öyleyse secdeyi çok yapın." [577]

AÇIKLAMA:

Kur'ân-ı Kerim'de cinler ve insanların ibadet için yaratıldığı belirtilmiştir. Binaenaleyh insanın yaratılış gayesi, asli vazifesi ibadettir. İbadetin çeşitleri var ise de, en halisi, en belirgini namazdır. Bunun azami bir miktarı yoktur, asgari hududu vardır. Ne kadar çok olursa makbul ve memduhdur. Buna en güzel örneği Aleyhissalâtu vesselâm vermiş, ayaklan şişinceye kadar namaz kılmıştır.

Secde ile ilgili teşvik de namaza teşviktir. Çünkü çok secde, çok namazla gerçekleşir. Daha önce kaydettiğimiz hadislerde, kulun Allah'a en yakın olduğu halin secde hali olduğu belirtilmiştir.

[578]

*** AYAKKABI NEREYE KONMALI?**

ـ429 ـ6416 ـ1432 -حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ عَبْدُ اللّٰهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلْزِمْ نَعْلَيْكَ قَدَ مَيْلَكَ. فَإنْ خَلَعْتَهُمَا فَاجْعَلْهُمَا بَيْنَ رِجْلَيْكَ. وَ تَجْعَلْهُمَا عَنْ يَمِينِكَ، وَ عَنْ يَمِينِ صَاحِبِكَ، وَ وَرَاءَكَ، فَتُؤْذِى مَنْ خَلْفَكَ.فِي الزوائد: رووْ أَبُو دَاوُد رعض هَذَا الحديث. وفي غسناده عَبْدُ اللّٰه بن سَعِيدِ، متفق عَلَى تضيفه.

429. (1432) (6416)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ayakkabılarını ayağından ayırma. Eğer çıkaracak olursan ayakkabılarını ayaklarının arasına koy. Onları sağına koyma, arkadaşının sağına da koyma; arkana da koyma, aksi taktirde arkandakine ezada bulunursun."[579]

AÇIKLAMA:

Namazgâhta ayakkabının çıkarılmaması onların temiz olma şartına bağlıdır. Pis olursa namaz sahih olmayacağından çıkarılması gerekir. Hadiste ayakkabılarla kimsenin rahatsız edilmemesi üzerinde ısrar edilmiştir. Başka rivayetlerde de sol tarafta kimse bulunmadığı taktirde, ayakkabıların sol tarafa konabileceği ifade edilmiştir. Şarihler ayakkabıların ayakların arasına veya önüne konma ruhsatını temiz olmalarına veya temiz bir şeyle örtülme şartına bağlarlar. Pis olur, örtü de bulunmazsa namaz kılanın beden veya elbisesinin değmesiyle namazın bozulacağını belirtirler. Cemiyetimizin bugünkü örfü ayakkabıları hususi olarak tanzim edilen ayakkabılıklara bırakmaktır. Ancak her hâlükârda, bunun bir örf olduğunun, ayakkabısını, dileyenin başkalarını rahatsız etmemek, mescidi kirletmemek şartıyla beraberinde götürmenin şer'an caiz olduğunun bilinmesi gereklidir. Günümüzde naylon torbalar bu maksada kullanmaya ziyadesiyle elverişlidir. Kalabalık camilere çalınma veya dışarı çıkışta koyduğu yerde bulamama gibi endişeleri olan kimseler dinin bu ruhsatından en azından cum'a ve bayram namazlarında istifade edebilirler yeter ki söylenen mahzurlara yer verilmesin. [580]

CENAZE BÖLÜMÜ

*** HASTA ZİYARETİ**

ـ430 ـ6417 ـ1434 -حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. قَاَ: ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدِ ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ حَكِيمٍ بْنِ أَفْلَحَ،

عَنْ أبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ: لِلّمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ أرْبَعُ خِلٍ: يُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، ويَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ.فِي الزوائد: إسناد حديث أبِي مسعود صحيح وأسل الحديث فِي الصحيحين وغيرهما، من رواية غيره.

430. (1434) (6417)- Ebu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslüman için Müslüman üzerinde dört haslet vardır: "Hapşırınca (elhamdulillah! derse) teşmit etmek (yerhamukallah! demek), davet edince icabet etmek, öldüğü zaman (cenazesinde) hazır bulunmak, hastalandığı zaman geçmiş olsun ziyareti yapmak."[581]

ـ431 ـ6418 ـ1435 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ لِلّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: خَمْسٌ مِنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ: رَدُّ التَحِيَّةِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَشُهُودُ الْجِنَازَةِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللّهَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات. والحديث بِهَذَا الوجه فِي الصحيحين، لكن بغير هَذَا السياق.

431. (1435) (6418)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir müslümanın diğer bir müslüman üzerinde beş hakkı vardır: "Selamını almak, davete icabet, cenazeye katılmak, hasta ziyareti, "elhamdülillah!" dediği taktirde hapşırana yerhamukallah (diyerek teşmitte bulunmak)." [582]

ـ432 ـ6419 ـ1437 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مَسْلَمَةُ بْنُ عَلِيٍّ. ةيهب ابْنُ جَرَيْجٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَعُودُ مَرِيضاً إِلَّ بَعْدَ ثَثٍ. فِي الزوائد: فِي إسناده مسلمة بن علي، قَالَ فِيهِ البخاري وأَبُو حاتم وأبو زرعة: منكر الحديث. ومن أحاديثه غير محفوظة. واتفقوا عَلَى تضعيفه.قَالَ السندي: قلت لكن ا ٔحاديث ذكرها السخاوي فِي المقاصد الحسنة، وقَالَ: يتقوى بثضها بيعض. وكذلك أخذ به بعض التابعين.

432. (1437) (6419)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir kimse hastalanacak olsa ona üç günden sonra geçmiş olsun ziyaretinde bulunurdu." [583]

ـ433 ـ6420 ـ1439 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ هُبَيْرَةَ. ثَنَا أَبُو مَكِينٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ عَادَ الرَجُ فَقَالَ: مَا تَشْتَهِي؟ قَالَ: أَشْتَهِي خُبْزَبُرٍّ. قَالَ النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: مَنْ كَانَ عِنْدَهُ خُبْزُبُرٍّ فَلْيَبْعَثْ إِلَى أخِيهِ. ثُمَّ قَالَ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلّمَ: إذا شْتَهى مَرِيضُ أحَدِكُمْ شَيْئاَ، فَلْيُطْعِمْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده صفوان بن خبيرة، ةذكره ابن حبان فِي الثقات. وقال النفيلي: يتابع على حديثه. قلت: وقال فِي تقريب النهذيب: لين الحديث.

433. (1439) (6420)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir hastayı ziyaret etti ve "Canın ne çekiyor?" diye sordu. Hasta "Buğday ekmeği!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kimin yanında buğday ekmeği varsa kardeşine göndersin!" dedi. Sonra Resûlullah ilave etti: "Birinizin hastası bir şeye iştah duyarsa ondan yedirsin."[584]

ـ434 ـ6421 ـ1440 -حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثَنَا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، عَنْ ا'عْمَشِ، عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ. فَقَالَ: أتَشْتَهِي شَيْئاً؟ أتَشْتَهِي كَعْكاً؟ قَالَ: نَعَمْ. فَطَالَبْوا لَهُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد بن أبان الرقاشي.

434. (1440) (6421)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ziyaretine gittiği bir hastanın yanına girdi ve "Bir şey canın çekiyor mu? Kek canın çekiyor mu?" diye sordu. Hasta "Evet!" deyince ona kek aradılar."[585]

ـ435 ـ6422 ـ1441 -حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. حَدّثَنِى كَثِورُ بْنُ هِشَامٍ. ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ أنْ يَدْعُوَ لَكَ. فَإنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءَ الْمَئِكَةِ. فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات. إ أنه منقطع. قَالَ العمي فِي المراسيل والمزي: فِي رواية ميمون بن مهران عن عمر ثلمة. أه.وفي ا'ذكار للنووي: ميمون لم يدرك عمر.

435. (1441) (6422)- Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Bir hastanın yanına girince, ondan sana dua edivermesini talep et. Çünkü onun duası melekleri duası gibidir" buyurdular."[586]

*** ÖLECEK KİMSEYE LAİLAHE İLLALLAH TELKİNİ**

ـ436 ـ6423 ـ1446 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو عَامِرٍ. ثَنَا كَثِوُرٌ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ إسْحَاقَ بْنِ عَبْدُ اللّهِ ابْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ: َ إلهُ إّ اللّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللّهِ رِبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! كَيْفَ لِ'حْيَاءِ؟ قَالَ أجْوَدُ، وَأجْوَدُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسحاق. لم أرمن

وثقه و من جرحه. وكثير بن يزيد، قَالَ فِيهِ أحمد؟ ما أرى به بأسا. و قَالَ ابْنِ معين: ليس بشئ. و قَالَ مرة: ليس بن بأس و قَالَ مرة: صالح، ليس بالقوى. و قَالَ النسائي: ضعيف. وفيل: ثقة. وبافي رِجَالُهُ ثقات.

436. (1446) (6423)- Abdullah İbnu Câfer babasından radıyallahu anh naklen anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölülerinize (ölmek üzere olanlara) Lailahe illallahu'l-Halîmu'l-Kerîm, Sübhânallahi Rabbi'l-Arşı'l-Azim, Elhamdulillahi Rabbi'l-Âlemin" demeyi telkin edin!" yanındakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunun sağlara telkini nasıldır?" dediler. "Daha güzeldir, daha güzeldir!" buyurdular." [587]

*** ÖLECEK KİMSENİN YANINDA NE KONUŞMALI?**

ـ437 ـ6424 ـ1450 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ا'زْهَرِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْمَاجَشُونِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدُ اللّهِ وَهُوَ يَمُوتُ. فَقُلْتُ: اقْرَأْ عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّمَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح وَرِجَالُهُ ثقات إ أنه موقوف.

437. (1450) (6424)- Muhammed İbnu'l-Münkedir anlatıyor: "Hz. Cabir radıyallahu anh'ın yanına girdim. Ölmek üzereydi. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bizden selam götür!" dedim."[588]

*** MÜ'MİN CAN ÇEKİŞME HALİNDEN SEVAP KAZANIR**

ـ438 ـ6425 ـ1451 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا ا'وْزَاعِيُّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا حَمِيمٌ لَهَا يَخْنُقُهُ الْمَوْتُ. فَلَمَّا رَأ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بِهَا قَالَ لَهَا: َ تَبْتَئِسِي عَلَى حَمِيمِكَ. فَإِنَّ ذلِكَ مِنْ حَسَنَاتَهِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح و رِجَالُهُ ثقات. والوليد بن مسلم، وإن كَانَ يدلس، فقد صرح بالتحديث، فزال ما يخشى.

438. (1451) (6425)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir yanına girdiği sırada, bir yakınının nefesini ölüm kesmek üzere idi. Aleyhissalâtu vesselâm Hz. Aişe'nin üzüntüsünü görünce kendisine: "Şu yakının için üzülme. Zira onun şu ızdırabı hasenatındandır!" buyurdular."[589]

ـ439 ـ6426 ـ1453 -حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْفَرَجِ. ثَنَا. نَصْرٌ بْنُ حَمَّادٍ. ثَنَا مُوسَى بْنُ كَرْدَمٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ ابْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ للّهِ مَتى تَنْقَطِعُ مَعْرُفَةَ الْعَبْدِ مِنَ النَّاس ؟ قَالَ: إِذَا عَايَنَ.فِي الزوائد: فِي إسناده نصر بن حمادٍ، كذبه يَحْيَى بن معين وغيره. ونسبه أَبُو الفتح ا'زدى لوضع الحديث.

439. (1453) (6426)- Ebu Musa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a (ölmek üzere olan bir kimsenin) insanları tanıma hali ne zaman sona erer?" diye sordum. "(Gaybî hakikatları) gördüğü zaman!" buyurdular."[590]

*** ÖLÜNÜN GÖZÜ KAPATILIR**

ـ440 ـ6427 ـ1455 -حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُد سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ. ثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا قَزَعَةُ بْنُ سَوَيْدٍ، عَنْ حُمَيْدِ ا'عْرجِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمِّودِ بْنِ الَبِيدِ، عَنْ شَدَّاد بْنِ أوْسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا حَضَرْتُمْ مَوْتَاكُمْ، فَأَغْمِضُوا الْبَصَر. فَإِنَّ الْبَصَرَ يَتْبَعُ الرُّوحَ. وَقُولُوا خَيْراً. فَإِنَّ الْمَئِكَةَ تَؤمِّنُ عَلَى مَا قَالَ أهْلُ الْبَيْتِ. فِي الزوائد: إسناده حسن، 'ن قزعة بن سويد مختلف فِيهِ. وباقي رِجَالُهُ ثقات.

440. (1455) (6427)- Şeddâd İbnu Evs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölülerinizin yanında hazır bulunduğunuz taktirde (ölünce) gözlerini kapayıverin. Çünkü göz, ruhu takip eder (ve açık kalır). Ayrıca hakkında hayır söyleyin. Çünkü melekler ev halkının söylediklerine "âmin!" derler."[591]

*** ÖLÜNÜN GASLİ**

ـ441 ـ6428 ـ1461 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُبَشِّرِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِيُغَسِّلْ مَوْتَكُمُ الْمَأْمُونُونَ.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية، وهو مدلس، وقد رواه بالعنعنة. ومبشر بن عبيد، قَالَ فِيهِ أحمد: أحاديثة كذب موضوعة. وَقَالَ البخاري: منكر الحديث.و قَالَ الدارقطني: متروك الحديث، يضع ا'حاديث ويكذب.

441. (1461) (6428)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölülerinizi güvendiğiniz kimseler yıkasın."[592]

ـ442 ـ6429 ـ1462 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ. ثَنَا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ خَالِدٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِةٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ غَسَّلَ مَيْتاً وَكَفَّنَهُ وَحَنَّطَهُ وَحَمَلَهُ وَصَلَّى عَلَيْهِ، وَلَمْ يُفْشِ عَلَيْهِ مَا رَأى، خَرَجَ مِنْ خَطِيئَتِهِ مِثْلَ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد ضعيف. فِيهِ عمر بن خالد، كذبه أحمد وابْنِ معين.

442. (1462) (6429)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular k: "Kim bir ölüyü yıkar, kefenler, kefenini güzel kokulu maddelerle kokulandırır, taşır ve namazını kılar, cenazeyle ilgili olarak gördüğü (kötü alametleri ölü) aleyhine yaymazsa, (bu yaptığına mükâfat olarak) günahlarından temizlenir ve annesinden doğduğu gün gibi (tertemiz) olur."[593]

AÇIKLAMA:

Son iki hadis, mana itibariyle birbirini tamamlar. Birinci hadis ölülerin güvenilir kimselere yıkatılmasını emrederken, ikinci hadis, "güvenilir" liği kısmen açıklar: Ölüde görülen ve aleyhine yorum vesilesi yapılacak bazı kusurları açıklama... Şu halde bu hallerin ifşa edilmemesi esastır. Bunu ifşa etmeyeceği hususunda güvenilen kimselere yıkama işi yaptırılmalıdır.[594]

*** KARI KOCAYI, KOCA KARIYI GASLEDEBİLİR**

443ـ 6430ـ 1465- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُتْبَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: رَجَعَ رَسُولَ للّٰهِ مِنَ الْبَقِيعِ. فَوَجَدَنِي وَأَنَا أَجِدُ صُدَاعاً فِي رَأسِي. وَأَنَا أَقُولُ: وَارَأْسَاهُ. فَقَالَ: بَلْ أَنَا، يَا عَائِشَةُ! وَارَأْسَاهُ ثُمَّ قَالَ: مَا ضَرَّكِ لَوْ مِتِّ قَبْلِي فَقُمْتُ عَلَيْكِ فَغَسَّلْتُكِ وَكَفَّنْتُكِ وَصَلَّيْتُ عَيْكِ وَدَفَنْتُكِ.فِي الزوائد: إسناد رِجَالُهُ ثقات. رواه البخاري من وجه آخر مختصرًا.

443. (1465) (6430)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bakî'den dönmüştü. Beni, başımdaki bir ağrıdan hastalanmış ve "vay başım"çekerken buldu.
"Ey Aişe, asıl hasta benim, vay başım!" dedi ve sonra ilave etti: "Benden önce ölsen de senin başında durup seni (kendi elimle) yıkasam, kefenlesem, namazını kıldırsam ve defnetsem, senin için daha iyidir."[595]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, kocanın, ölen hanımının cenazesini yıkayabileceğini ifade ederse de, Hanefi ulemâsı başka karinelerden hareketle, kadının ölmesiyle erkeğinden nikah bağının kalkacağına ve dolayısıyla hanımına bakamayacağına, dokunamayacağına hükmetmiş ve dolayısıyla erkeğin, ölen karısını yıkayamayacağını söylemiştir. Ancak kadın, ölen kocasını yıkayabilir. Çünkü iddet beklemek zorundadır. İmam Şafiî, Mâlik ve meşhur kavlinde Ahmed, ölüm halinde eşlerin birbirini yıkayabileceğine hükmetmişlerdir.[596]

*** RASULULLAH'IN GASLİ**

ـ444 ـ6431 ـ1466- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ ا ْزْهَرِ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةُ. ثَنَا أَبُو بُرْدَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَمَّا أَخَذُوا فِي غُسْلِ النَّبِيِّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ الدَّاخِلِ: َ تَنْزِعُوا عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَمِيصَهُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف أَبِي بردة، واسمه عمر بن يزيد التيمي. وقول الحاكم: إن الحديث صحيح، وأبو بردة هو يزيد بن عَبْدُ اللّه وهم. لما ذكره المزي فِي ا طارف والتهذيب.

444. (1466) (6431)- Büreyde radıyallahu anh anlatmıştır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince, yıkamak istedikleri vakit dahilden bir münadi şöyle nida etti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın gömleğini üzerinden çıkarmayın."[597]

ـ445 ـ6432 ـ1467- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنِ خِذَامٍ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: لَمَّا غَسَّلَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ يَلْتَمِسُ مِنْهُ مَا يَلْتَمِسُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ يَجِدْهُ. فَقَالَ: بَأَبِي الطَّيِّبُ. طِبْتَ حَيّاً وَطِبْتَ مَيِّتاً . فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات. ن يَحْيَى بن خذام ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وصفوان ابْنِ عيسى احتج به مسلم. والباقي مشهورون.

445. (1467) (6432)- Hz. Ali Radıyallahu anh'tan anlatıldığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı yıkadığı zaman, ölüde aranan (idrar, gâita gibi) şeyleri aradı, fakat bulamadı. Bunun üzerine: "Babam sana feda olsun. Sen çok temizsin hayatta iken temizdin, ölünce de temizsin!" dedi."[598]

ـ446 ـ6433 ـ1468- حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ. ثَنَا الْحُسَيْنُ بْن زَيْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَنَا مُتُّ فَاغْسِلُونِي بِسَبْعِ قِرَبٍ، مِنْ بِئْرِي، غَرْسٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف. ن عباد بن يعقوب قَالَ فِيهِ ابْنِ حبان: كَانَ رافضيا داعيا. ومع ذَلِكَ كَانَ يروى المناكير عن المشاهير. فاستحق الترك. و قَالَ ابْنِ طاهر: هو من غة الروافض، مستحق ترك روايته عنه. وترك الرواية عنه جماعة من الحفاظ. و قَالَ الذَّهبي: روى عنه البخاري مقرونا بغيره. وشيخه مختلف فِيهِ.

446. (1468) (6433)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben ölünce, beni Gars adlı kuyumdan yedi kırba su ile yıkayın."[599]

AÇIKLAMA:

Bu hadisler, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, vasiyeti üzerine, Hz. Ali tarafından yıkandığını, yıkanırken üzerinden gömleğinin çıkarılmadığını, Gars kuyusunun suyu ile yıkandığını ifade etmektedir. Başka rivayetlerde, yıkama meselesi, de ashabın ihtilafı üzerine, gömleğinin çıkarılmadan yıkanacağı gaibten bir sesle duyurulduğu belirtilmiştir. Yıkama işinde Hz. Ali'ye Hz. Abbâs, Abbâs'ın oğlu Fadl, Üsame İbnu Zeyd, Kâsım ve Resûlullah'ın azadlılarından Sâlih radıyallahu anhüm ecmain yardımcı olmuşlardır. Üsame su dökmüş, Ali yıkamış, diğerleri sağa sola çevirme işlerinde yardımcı olmuşlardır. Bir rivayette, Aleyhissalâtu vesselâm'ın Hz. Ali'ye: "Senden başkası beni yıkamasın. Çünkü kim benim avretimi görürse gözü kör olur" demiştir. Hz. Ali'nin, Resûlullah'ın avretine bakmamakta çok sakındığını bildiği için ona vasiyet ettiği belirtilmiştir.[600]

ـ447 ـ6434 ـ1470- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: هَذَا مَا سَمِعْتُ مِنْ أَبِي مُعَيْدٍ، حَفْصِ بْنِ غَيْنَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ
عُمَرَ؛ قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَثِ رِيَاطٍ بِيضٍ سُحُولِيَّةٍ.فِي الزوائد: قلت أصله فِي الصحيحين من حديث عائشة وابن عَبَّاسٍ. وإسناد حديث ابن عمر حسن، لقصور سليمان بن مُوسَى وحفص بن غين عن درجة أهل الحفظ والضبط وا“تقان.

447. (1470) (6434)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Suhuliyye denen üç parça beyaz ince bez içinde kefenlenmiştir."[601]

ـ448 ـ6435 ـ1471- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إدْرِيسَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنِ الْحَكَمِ عِنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كُفِّنَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَثَةِ أَثْوَابٍ: قَمِيصُهُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، وَحُلَّةٌ نَجْرَانِيَّةٌ.قَالَ النووي: هَذَا الحديث ضعيف، يصح احتجاج به. ‘ن يزيد بن أَبِي زياد مجمع عَلَى ضعفه. سيّما وقد خالف روايته رواية الثقات.

448. (1471) (6435)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm üç parça giysi içerisine kefenlenmiştir: İçerisinde vefat ettiği gömleği ve Necrânî (iki parçalı) hulle."[602]

*** KEFENLENEN ÖLÜYE BAKMAK**

ـ449 ـ6436 ـ1475- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ. ثَنَا أَبُو شَيْبَةَ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا قُبِضَ إِبْرَاهِيمُ ابْنُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُمُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تُدْرِجُوهُ فِي

أكْفَانِهِ حَتَّى أنْظَر إلَيْهِ فَأتَاهُ فَانْكَبَّ عَلَيْهِ، وَبَكىَ. فِي الزوائدَ: إسناده ضعيف، ٔن أرا شيبة، قَالَ ابْنِ حبان: روى عن أنس ماليس من حديثه. يحل الروايت عنه. و تفمي الرخاري: صاحب عجائب. وقَالَ أبُو حاتم: ضعيف الحديث، منكر الحديث روى عنه عجائب.

449. (1475) (6436)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim vefat ettiği zaman ashabına: "Ben oğluma bakmadıkça, onu kefenlerinin içine dahil etmeyin" buyurdu. (Yıkama işi bitince kefenlemezden önce) çocuğa yaklaştı, üzerine eğilip baktı ve ağladı." [603]

AÇIKLAMA:

Hadis, kefenlenmezden önce ölüye bakmanın caiz olduğuna, sessizce ağlanabileceğine delildir. Bakma, avretine olmamalıdır, bakılması caiz olan yerlerine olmalıdır.[604]

ـ450 ـ6437 ـ1478- حَدَّثَنَا حَمَّيدُ بْنُ مَسْعَدَةٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ نِسْطَاسٍ، عَنْ أبِي عُبَيْدَةَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعَودٍ: مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةً فَلْيَحْمِلْ بِجَوَانِبِ السِّرِيرِ كُلِّهَا. فإنَّهُ مِنَ السُّنَّةِ. ثُمَّ إنْ شَاءَ فَلْيَتَطَوَّعْ. وَإنْ شَاءَ فَلْيَدَعْ. فِي الزوائد: رِجَال ا"سناد ثتات. لكن الحديث موقوف. حكمه الزفع. وأيضا، هو منعطف. فإن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه. قاله أبُو حاتم وأبو زرعة وعيرهما.

450. (1478) (6437)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Bir cenazeyi takip eden kimse, naaşın bütün taraflarını (sırayla) omuzlasın. Zira bu sünnettir. Sonra dilerse tekrar nafile taşıması yapsın, dilerse taşıma işini terketsin."[605]

AÇIKLAMA:

Hadis, cenazeyi sağ-sol, ön-arka her bir tarafından birer parça taşımanın sünnet olduğunu ifade eder. Bu miktar taşıyan, sünneti ifa etmiş olur. Dileyen ikinci sefer taşıma işine iştirak edebilir. Bu taktirde sevabı ziyadeleşir.[606]

ـ451 ـ6438 ـ1479- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ ثَنَا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ. ثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أبِي بُرْدَةَ، عَنْ أبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنَّهُ رَأى جَنَازَةً يُسْرِعُونَ بِهَا. قَالَ: لِتَكُنْ عَلَيكُمُ السَّكِينَةُ.فِي الزوائد: ليث هو ابْنِ سليم، ضعيف. وتركه يَحْيَى بن القطان وابن معين وابن مندي. ومع ضعيفه فاالحديث يخالف ما فِي الصحيحيه من حديث أسرعوا بالجنازة.

451. (1479) (6438)- Ebu Mûsa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir cenazenin süratle götürüldüğünü görmüştü, (müdahale ederek:) "Sükunetle gidin!" buyurdular..." [607]

AÇIKLAMA:

Başka hadislerde cenazenin bir an önce defni hususunda acele edilmesi tavsiye buyrulmuştur. Burada ise acelecilik yasaklanmaktadır. Sadedinde olduğumuz yasağı çok aşın olan aceleciliğe, bilhassa taşıma sırasındaki aşın sürate hamledebiliriz. Çabukluk, ölüm-defin arasındaki hizmetlerin bekletilmeden, geciktirilmeden yapılması manasında anlaşılmalıdır.[608]

*** CENAZE TAŞIYANIN KIYAFETİ**

ـ452 ـ6439 ـ1485- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. أخْبَرَنِى عَمْرُو بْنُ النَعْمَانِ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَزَوَّرِ، عَنْ نَفِيعِ، عَنْ عَمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ وَأبي بَرْزَةَ؛ قَا: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ. فَرَأى قَوْماً قَدْ طَرَحُرا أرْدِيَتَهُمْ يَمْشُونَ فِي قُمُصٍ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أبِفِعْلِ الِجَاهِلِيَّةِ تَأخُذُونَ؟ أوْ بِصُنْعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشَبَّهُونَ؟ لَقَدْ هَمَمْتُ أنْ أدْعُو عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِي غَيْرِ صُوَرِكُمْ قَالَ، فَأخَذُوا أرْدَيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودِوا لذلِكَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف. فِيهِ نفيع بن الحارث أبُو دَاوُد ا‘عمى، تركغير واحد. ونسبه يَحْيَى بن معين وغيره للوضع. وعلي بن الحزور، كذَلِكَ متروك الحديث. وقَالَ الوخاري: منكر الحديث عنده عجائب. و قَالَ معة: فِيهِ نظر.

452. (1485) (6439)- İmrân İbnu'l-Husayn ve Ebu Berze radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir cenazeye gittik. (Bu esnada) Aleyhissalâtu vesselâm, ridalarını atıp sadece gömlekleri içerisinde yürümekte olan bir cemaat gördü ve: "Cahiliye amelini mi işliyorsunuz? Yoksa cahiliye fiilini yaparak onlara mı benzemeye çalışıyorsunuz? Şu suretinizden bir başka suretle (kabristandan) dönmeniz için hakkınızda beddua etmeyi cidden arzuladım" buyurdu. Bunun üzerine ridalarını giydiler ve bir daha bu adetlerine dönmediler."[609]

AÇIKLAMA:

Cenazeye katılanların, matem alâmeti olsun diye ridalarını açtıkları anlaşılmaktadır. Resûlullah böylesi bir matemi yasaklamış bulunmaktadır.[610]

ـ453 ـ6440 ـ1487-حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ ا' عْلَى الصَّنْعَانِيُّ. أنْبَأنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانُ. قَالَ: قَرَأْتُ عَلى الْفُضَيْلِ بْنِ مُيْسَرَةَ، عَنْ أَبِي حَرِيزٍ؛ أنَّ أبَا بُرَدَةَ حَدَّثَهُ قَالَ: أوْصَى أَبُو مُوسَى ا'شْعَرِيُّ، حُينَ حَضَرَهَ الْمَوْتُ، فَقَالَ: تُتْبِعونِي بِمِجْمَرٍ. قَالُوا لَهُ: أوَ سَمِعْتُ فِيهِ شَيْئاً؟ قَالَ: نَعَمْ. مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

فِي الزوائد: إسناده حسن. 'ن عَبْدُ اللّه بن حسين أبا حريز مختلف فِيه. قَالَ أَبُو زرعة: ثقة. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ أَبُو حاتم: حسن الحديث، ليس بمنكر الحديث، يكتب حديثه. و قَالَ أحمد: منكر ابحيث. و قَالَ النسائي: ضعيف. و قَالَ سونس عدي: عامة ما يروي يتابع عَلَيْهِ. واختلف قول سونس معين فِيهِ. فمرة قَالَ: ثتة. ومرة قَالَ: ضعيف.وله شاهد من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ. رواه مالك فِي الموطأ، و أَبُو دَاوُد فِي سننه.

453. (1487) (6440)- Ebu Bürde radıyallahu anh anlatıyor: "Ebu Musa el-Eş'âri radıyallahu anh, eceli geldiği zaman (yakınlarına): "Benim cenazemi ateşle takip etmeyin!" diye vasiyet etti. Bunun üzerine Ebu Bürde'ye: "Sen bu hususta bir şey işittin mi?" diye sordular. O da: "Evet, hem de Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan" dedi."[611]

AÇIKLAMA:

Hadis, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, cenazeyi taşımada uyulan bir kısım cahiliye adetlerini yasakladığını göstermektedir. Burada ateş taşıma adetinin varlığı ve yasaklandığı görülmektedir.[612]

*** CENAZE CEMAATİ ÇOKSA**

ـ454 ـ6441 ـ1488 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ. أنْبَأَنَا شَيْبَانُ، عَنِ ا'عْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ مَاَئَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غَفِرَ لَهُ.فِي الزوائد: قد جاء عن عائشة فِي الترمذي والنسائي مثله. وإسناده صحيح ورِجَالُ الصحيحين.

454. (1488) (6441)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin cenazesine yüz müslüman namaz kılarsa, ona mağfiret olunur."[613]

*** ÖLÜYÜ HAYIRLA YÂDETMELİ**

ـ455 ـ6442 ـ1492 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيٌّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مُرَّ عَلي النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَةٍ، فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْراً، فِي مَنَاقِبِ الْخَيْرِ. فَقَالَ:

وَجَبَتْ. ثُمَّ مَرُّوا عَلَيْهِ بِأْخْرَى. فَأْثْنَي عَلَيْهَا شَرّاَ، في مَنَاقِبِ الشَّرِ. فَقَالَ: وَجَبَتْ. إِنَّكُمْ شُهَدَاءُ اللّهِ فِي ا‘رْضِ .
فِي الزوائد: رواه النسائي إ قوله فِي مناقب الخير ومناقب الشر وأصله فِي الصحيحين من حديث أنس. ويوافقه حديث عمر، رواه الترمذي والنسائي. وإسناد اِبْنِ ماجة صحيح، ورجاله رجال الصحيحين.

455. (1492) (6442)- Ebu Hüreyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanından bir cenaze geçmişti, hakkında hayırla senâda bulunuldu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Vacib oldu!" buyurdu. Sonra bir diğer cenazeyi geçirdiler. Halk bunu kötü hasletlerle yâdetti. Aleyhissalâtu vesselâm yine: "Vacib oldu!" buyurdu ve şu açıklamayı yaptı: "Sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz!"[614]

AÇIKLAMA:

Hadis değişik vecihlerle diğer kitaplarda da gelmiştir. Bazı vecihlerinde, ashabın ölüler hakkında ifade ettikleri medih ve zemleri de belirtilmiştir. Zemmedilen hakkında: "Allah'a ve Resûlüne buğzeder, Allah'a isyan eder ve bu yolda çalışırdı" dendiği de görülmektedir.
"Vacib oldu" sözü birinci hakkında cennetin vacib olduğunu, ikinci hakkında ise cehennemin vacib olduğunu ifade eder. Vacib olmak, sabit olmak, kesinlik kazanmak, gerekli hale gelmek manasındadır.
Ölü hakkında kötü söz söylenmesi başka hadislerde yasaklandığı halde burada müsaade edilmiş olması, buradaki cenazenin münafıklara ait olmasındandır. Nitekim Allah ve Resûlüne buğzettiği belirtilmiştir. İslâm alimleri, kişi müslümansa, ölümünden sonra, fâsık dahi olsa şerle yâdedilmesine fetva vermemiştir. "Belki tevbe ile ölmüştür" denmiştir. Bu cümleden olarak, Yezid ve Haccac gibi herkesin iğbarını kazanan zalimlerin bile lanetlenmesini uygun bulamamışlardır.[615]

*** CENAZE İÇİN KIRAAT**

456ـ 6443ـ 1496- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، النَّبِيلُ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِّرِّ؛ قَاَ: ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ جَعْفَرٍ الْعَبْدِيُّ. حَدَّثَنِي شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ. حَدَّثَتْنِي أُمُّ شَرِيكٍ ا‘نْصَارِيَّةُ؛ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ نَقْرَأ عَلى الجَنَازَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ .
فِي الزوائد: فِي إسناده شهر بن حوشب، وثقه أحمد وابن معين وغيرهما. وتركه ابْنِ عوف. وضعفه. البيهقي. ولينه النسائي وحماد وغيرهم.

456. (1496) (6443)- Ümmü Şerîk el-Ensariyye radıyallahu anhâ: "Resûlullah bize, cenazeye (namaz kıldığımızda) Fatiha-ı Şerifeyi okumamızı emretti" demiştir."[616]

AÇIKLAMA:

Cenaze namazında Fatiha'nın okunması meselesi ûlemâ arasında ihtilaflıdır: Hanefîlere ve bir kısım alimlere göre cenaze namazında Fatiha okunmaz, bu namaz dört tekbirdir: birinci tekbirden sonra Allah'a senâ, ikinci tekbirden sonra Resûlullah'a salât, üçüncüden sonra dua okunur, dördüncüden sonra selam verilir. Malikîlere göre, cenaze namazında Fatiha okumak mekruhtur. Şâfiîlere göre Fatihayı okumak farzdır, ilk tekbirden sonra okunması efdaldir. Hanbelîlere göre ilk tekbirden sonra okumak farzdır. Bütün bu farklı görüşler delile dayanırlar.[617]

*** CENAZE NAMAZINDA DUA**

457ـ 6444ـ 1501- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: مَا أَبَاحَ لَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَ أَبُو بَكْرٍ، وَ عُمَرُ فِي شَيْءٍ مَا أبَا حُوا فِي الصَّةِ عَلى الْمَيِّتِ. يَعْنِي لَمْ يُوقِّتْ.فِي الزوائد: حجاج بن أرطاة عد كَانَ كثير التدليس مشهورًا بذَلِكَ. وقد رواه بالعنعنة.

457. (1501) (6444)- Hz. Câbir radıyallahu anh demiştir ki: "Ne Hz. Peygamber aleyhissalâtu vesselâm, ne Ebu Bekir, ne de Ömer radıyallahu anhüma, cenaze namazı hakkında cevaz verdikleri kadar hiçbir şey hakkında cevaz vermediler. Yani (cenaze namazını) bir vakte bağlamadılar."[618]

AÇIKLAMA:

Namazların belli vakitleri vardır, o çerçeve dahilinde kılınır. Sadedinde olduğumuz hadis, cenaze namazının gece-gündüz ve hatta mekruh vakitlerde bile kılınacağını ifade eder. Bu mana diğer hadislere muhalefet edeceği için hadisin: "Cenaze namazında belli bir dua okuma tahdidi konulmamıştır" şeklinde anlaşılabileceği de söylenmiştir. Ne var ki hadisten çıkarılacak muhtemel manalardan birini cezmen söylemeye yeterli bir karine yoktur. Hadisin zaafına da dikkat çekilmiştir. [619]

*** CENAZE NAMAZI DÖRT TEKBİRLİDİR**

458ـ 6445ـ 1502- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ. ثَنَا خَالدُ بْنُ ا"ياسٍ. عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللّه بْنِ الْحَكَمِ ابْنِ لحَارِثِ، عِنْ عُثْمانَ بْنِ عَفَّانَ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلى عُثْمَانَ بْنِ مُظْعُونٍ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أرْبَعاً.فِي الزوائد: هَذَا الحديث فِي إسناده خالد بن إلياس، وقد اتفقوا عَلَى تضعيفه.

458. (1502) (6445)- Hz. Osman İbnu Affân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Osman İbnu Maz'ûn üzerine cenaze namazı kıldırdı. Namazda dört kere tekbir getirdi." [620]

ـ459 ـ6446 ـ1503 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ. ثَنَا الْهَجَرِيُّ؛ قَالَ: صَلَّيتُ مَعَ عَبْدُ اللّهِ بْنِ أَبِي أوْفَى ا'سْلَمِيِّ، صَاحِبِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلى جَنَازَةِ ابْنَةٍ لَهُ. فَكَبَّرَ عَلَيْهَا أرْبَعاً. فَمَكَثَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ شَيْئاً. قَالَ فَسَمِعْتُ الْقَوْمَ يُسَبِّحُونَ بِهِ مِنْ نَاوِحِى الصُّفُوفِ. فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: أكُنْتُمْ تُرَوْنَ أَنِّي مُكَبِّرٌ خَمْساً؟ قَالُوا: تَخَوَّفْنَا ذَلِكَ. قَالَ: لَمْ أ أكُنْ 'فْعَلَ. ولكِنْ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكَبِّرُ أرْبَعاً. ثُمَّ يَمْكُثُ سَاعَةً فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللّهُ أنْ يَقُولُ، ثُمَّ يُسَلِّمُ.فِي الزوائد: فِي إسناده الهجري، وإسمه إِبْرَاهِيمَ بن مسلم الكوفي. ضعفه سفيان بن عيينة و يَحْيَى بن معين والنسائي وعيرهم.

459. (1503) (6446)- El-Hecerî rahimehullah anlatıyor: "Resûlullah'ın sahabisi olan Abdullah İbnu Ebi Evfa ile birlikte, onun bir kızının cenaze namazını kıldım. Abdullah dört kere tekbir getirdi. Dördüncüden sonra (selam vermeyip) biraz durdu. Ben safların muhtelif yerlerinden cemaatin onu uyarmak üzere "sübhanallah" dediklerini işittim. Sonra selam verdi ve dedi ki: "Siz benim beş kere tekbir getireceğimi mi zannediyordunuz?" Cemaat: "Evet bundan korktuk" dediler. Bunun üzerine: "Hayır bunu yapmayacağım. Ancak Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dört kere tekbir getirir, sonra bir müddet durup Allah'ın söylemesini dilediği bir şeyler söyler, sonra da selam verirdi" dedi." [621]

ـ460 ـ6447 ـ1506 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْخَرَامِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الرَّافِعِيُّ، عَنْ كَثِيرِ ابْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ خَمْساً.فِي الزوائد: قَالَ الشافعي فِي كثير بن عَبْدُ اللّه: إنه ركن من أركان الكذب. و قَالَ ابْنِ حبان: روى عن أبِيه كَذَلِكَ. إ أن الترمذي صحيح له حديث الصلح جائز بين المسلمين وحديث التكبيرات فِي العيد. والراوي عنه إِبْرَاهِيمَ بن عَلَى، ضعيفه البخاري وابن حبان ورماه بعضهم بالكذب.

460. (1506) (6447)- Kesir İbnu Abdillah'ın dedesi, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (cenaze namazında) 5 kere tekbir getirdiğini söylemiştir." [622]

Not: Hadisin zaafının şiddetli olduğu belirtilmiştir. [623]

*** ÇOCUK CENAZESİNE NAMAZ**

461ـ 6448ـ 1509- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الَبَخْتَرِي بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اَللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلُّوا عَلى أطْفَالِكُمْ فإنَّهُمْ مِنْ أفْرَاطِكُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده البختري بن عبيد. قَالَ فِيهِ أَبُو نعيم ا'زدي. وَقَالَ يعقوب بن شيبة: مجهول.

461 (1509) (6448)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"(Ölen) çocuklarınız için cenaze namazı kılın. Çünkü onlar (cennete girmede sizin öncülerinizdendir."[624]

*** RESÛLULLAH'IN OĞLUNA CENAZE NAMAZI**

462ـ 6449ـ 1511- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا دَاوُدُ بْنُ شَبِيبٍ الْباهِلِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُثْمَانَ ثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عُتَيْبَةَ، عَنْ مَقْسمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا مَاتَ إِبْرَاهِيمُ ابْنُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ إنَّ لَهُ مُرْضِعاً فِي الْجَنَّةِ وَلَوْ عَاشَ لَكَانَ صِدِّيقاً نَبِيّاً وَلَوْ عَاشَ لَعَتَقَتْ اخِوَالَهُ الْقِبْطُ، وَمَا اسْتُرِقَّ قِبْطِيُّ . فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ بن عُثْمَانَ أَبُو شيبة قاضي واسط، قَالَ فِيهِ البخاري: سكتوا عنه. وَقَالَ ابْنِ المبارك: ارم به و قَالَ ابْنِ معين: ليس بثقة. وقَالَ النسائي. متروك الحديث.

462. (1511) (6449)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim ölünce, Resûlullah cenaze namazı kıldı ve:

"Onun cennette bir süt annesi olacaktır. Eğer yaşasaydı sıddîk bir nebi olacaktı. Eğer yaşamış olsaydı kıbtî dayıları azad olacaktı ve hiçbir kıbtî köleleştirilmeyecekti" buyurdu."[625]

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın oğlu İbrahim'in annesi, Mısırlı cariye Mâriye radıyallahu anhâdır. Mısır'ın yerli halkına Kabd denir. Kıbtî buna nisbettir. İbrahim'in annesi Mısırlı olduğu için Mısırlılar (kıbtîler) dayısı addedilmiştir.

Resûlullah, İbrahim'in cennette sütannesinin olacağını söylemiştir. Bu, İbrahim'in Allah nezdindeki şerefini ifade ettiği gibi, çocukların hayatında, iki yıllık süt devresini süt emerek geçirmelerinin ehemmiyetini, gerekliliğini de ifade eder. Müteakip rivayet bu hususu iyice te'yid eder.

Resûlullah, kendisinden sonra. peygamber gelmeyeceğini bildiği halde "İbrahim yaşasaydı peygamber olurdu" demiş olması, onun her hâlükarda öleceğini bilmesiyle te'vil edilmiştir. Bu ibareden "Peygamberlerin çocukları da peygamber olur" diye bir kaide de çıkarılamaz. Aksi

taktirde bütün ademoğullarının peygamber olması gerekirdi. Dahası Hz. Nuh'un bir oğlu mü'min bile olamamıştır.[626]

ـ463 ـ6450 ـ1512 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عِمْرانَ. ثَنَا أَبُو دَاوُدَ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ أُمِّهِ عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهَا الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ؛ قَالَ: لَمَّا تَوُفِّيَ الْقَاسِمُ ابْنُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ خَدِيجَةُ: يا رَسُولَ للّهِ! درَّتْ لُبَيْنَةُ الْقَاسِمِ. فَلَوْ كَانَ اللّهُ أبْقَاهُ حَتَّى يَسْتَكْمِلَ رِضَاعَهُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ إتْمَامَ رَضَاعِهِ فِي الْجَنَّةِ قَالَتْ: لَوْ أَعْلَمُ ذلِكَ يَا رَسُولَ للّهِ! لَهُوَّنَ عَلِيَّ أمْرَهُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّهَ تَعالي فَأسْمَعَكِ صَوْتَهُ قَالَتْ: يَا رَسُولَ للّهِ! بَلْ أَصَدِّقُ اللّهَ وَرَسُولَهُ .
فِي الزوائد: إسنادهشام بن أبِي الوليد لم أر من وثقه و من جرحه.قَالَ السندي: فلت لم نقل أنه قَالَ فِي النقريب: إنه متروك. و عَبْدُ اللّه بن عمران ا'صبهاني ثم الرازي، قَالَ فِيهِ أَبُو حاتم: صالح. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَالُهُ ا"سناد ثقات.

463. (1512) (6450)- Hüseyin İbnu Ali İbnu Ebi Tâlib radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu Kâsım vefat edince Hz. Hatice radıyallahu anhâ: "Ey Allah'ın Resûlü! Kasım'ın sütü taştı. Keşke Allah ona, süt çağını tamamlayacak kadar ömrünü uzatsaydı" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm, bunun üzerine:"O süt devresini cennette tamamlayacak!" buyurdular. Hz. Hatice:"Ey Allah'ın Resûlü! Şayet bunu bilseydim, çocuğun ölümü, nazarımda hafiflerdi" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Dilersen Allah'a dua edeyim de sana onun sesini işittireyim" dedi. Ancak Hz. Hatice: "Hayır! Ey Allah'ın Resûlü! Allah ve Resûlünü tasdik ediyorum" dedi."[627]

*** ŞEHİTLERE CENAZE NAMAZI**

ـ464 ـ6451 ـ1513 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ مَقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أُتِيَ بِهِمْ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ. فَجَعَلَ يُصَلِّي عَلَى عَشَرَةٍ عَشَرَةٍ. وَحَمْزَةُهُو كُمَا هُوَ يُرْفَعُونَ وَهُوَ كَمَا هُوَ مَوْضُوعٌ.قَالَ السندي: يظهر من الزوائد أن إسناده حسن.

464. (1513) (6451)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Uhud günü, şehidlerin cenazeleri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirildiler. Aleyhissalâtu vesselâm onar onar gruplar halinde namazlarını kıldırdı. Her grup değiştikçe, Hamza yerinde sabit kalıyor (böylece her grupla birlikte ona namaz kılınıyordu)."[628]

AÇIKLAMA:

1- Hz. Hamza, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın amcalarından biri idi, aynı zamanda süt kardeşiydi. Resûlullah'a ilgi ve yardımı fazla idi. Aleyhissalâtu vesselâm bu sebeple onu çok severdi. Uhud savaşı sırasında Ebu Süfyan'ın hanımı Hind'in teşvikiyle, henüz müşrik olan Vahşî -radıyallahu anhüm ecmain- tarafından öldürülmüştür. Resûlullah, onun feci şekilde öldürüldüğünü görünce, katillerine öfkelenir ve: "Onlara galebe çalınca onlardan yetmiş tanesine de ben müsle yapacağım" der. Ancak, gelen vahiy ikaz eder.
"Ceza verecekseniz uğradığınız muamelenin misliyle ceza verin. Eğer sabrederseniz, elbette bu, sabır sahipleri için daha hayırlıdır. Sabret. Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımıyladır..." (Nahl 126-127). Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ona hususi ilgi göstermesinde belirtilen yakınlıklardan başka Hamza radıyallahu anh'ın cesedine yapılan müslenin de katkısı olduğu rivayetlerden anlaşılmaktadır. Zira müşrikler, Bedir'deki yenilgilerinin hıncıyla bir tanesi hariç, bütün şehitlere müsle yapmışlardı; gözlerini oymuşlar, burun ve kulaklarını kesmişlerdi. Henüz müşrik olan Hind radıyallahu anhâ, Hz. Hamza'nın karnını yarmış, ciğerini çıkarıp, parça parça ağzında çiğneyip atmıştır. Hz. Hamza'nın ölümü Resûlullah'ı ağlatmıştır. Bir rivayette ölümünü işitince hıçkırarak (sesli olarak) ağladığı, görünce de bayıldığı ifade edilir. Öldüğü zaman 57 yaşındaydı, ellidört ve hatta 59 da denmiştir.
Rivayetler, Hz. Hamza'nın fevkalade cesur ve sadık olduğunu belirtir. Ölmezden önce otuzbir müşrik öldürmüştür. Bir kısım rivayetler Resûlullah'ın onu, Cüheyne yurdunda Sîfu'l-Bahr'a sevk edilen ordunun başına komutan yaptığını ve ilk sancağı bu sırada bağladığını, böylece Hamza radıyallahu anh'ın İslâm'ın ilk bayraktarı olduğunu belirtir.
Hamza radıyallahu anh muhacirlerdendir ve onu Zeyd İbnu Hârise ile kardeşlemiştir. Hz. Enes, Resûlullah'ın her şehit için cenaze namazında dört tekbir okuduğu halde, Hamza'nın namazında yetmiş tekbir okuduğunu belirtir.
Sadedinde olduğumuz rivayette de görüldüğü üzere Uhud şehidlerine kılınan her namazda Hz. Hamza'nın cenazesi hazır olmuştur. İbnu Abbâs'tan gelen bir rivayet, Hz. Hamza'ya Resûlullah'ın kıldığı cenaze namazının sayısının yetmiş ikiye ulaştığı belirtilmiştir.
Hz. Hamza'dan Resûlullah'a senetli olarak şu hadis rivayet edilmiştir: "Şu duaya devam edin: Allahım, senden ism-i azamını ve yüce rızanı şefaatçi kılarak (cennetini) talep ediyorum."
Uhud şehidlerinden bazılarının kabirleri, savaştan kırk yıl kadar sonra bir vesile ile açılınca hepsinin çürümeden taptaze kaldığı görülür. Hatta bu hafriyat sırasında Hz. Hamza radıyallahu anh'ın ayağına kazma değer, oradan kan çıkar. [629]

*** CENAZE NAMAZI KILINMAYAN VAKİTLER**

465ـ 6452ـ 1522- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيِّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدُ اللّهِ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلّّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: صَلُّوا عَلَى مَوْتَاكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَهَارِ.فِي الزوائد: قلت: ابْنِ لهيعة ضعيف. والوليد مدلس.

465. (1522) (6452)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Ölüleriniz üzerine gece ve gündüz (cenaze) namazı kılınız (kılabilirsiniz)" buyurmuştur."[630]

AÇIKLAMA:

Bir kısım âlimlerce, geceleyin cenaze defni, bazı farklı hadisler sebebiyle, caiz görülmemiş ise de asıl olan cevazdır. Bu hadis cevazı ifade etmektedir.[631]

466ـ 6453ـ 1525- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ. ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا الحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ. ثَنَا عُتْبَةُ بْنُ يَقْظَانَ، عن سَعِيدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ ا'سْقَعِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلُّوا عَلَى كُلِّ مَيْتٍ. وَجَاهِدُوا مَعَ كُلِّ أمِيرٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عتبة بن يقظان، وهو ضعيف. والحارث بن نبهان، وجمع عَلَى ضعيفه. سَعِيدِ هو المطلوب، كذَاب.

466. (1525) (6453)- Vâsile İbnu'l-Eska' radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her ölü üzerine namaz kılın, her emîrin komutası altında cihad edin."[632]

*** KABİR ÜZERİNDE NAMAZ**

467ـ 6454ـ 1529- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ العَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ الدَّارَاوَرْدِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفِذٍ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ مَاتَتْ لَمْ يُؤْذَنْ بِهَا النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأُخْبِرَ بذلِكَ. فَقَالَ: ةَّ آذَنْتُمُونِي بِهَا ثُمَّ قَالَ 'صْحَابِهِ: صُفُّوا عَلَيْهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا . فِي الزوائد: أصل الحديث قد رواه غيره. وَهَذَا ا“سناد حسن، 'ن يعقوب بن حميد مختلف فِيهِ.

467. (1529) (6454)- Amir İbnu Rebîa radıyallahu anh anlatıyor: "Siyahî bir kadın ölmüştü. Resûlullah'a duyurulmadan defnedildi. Sonra haberdar olunca "Bunu bana niye haber vermediniz?" dedi ve ashabına: "Kadının kabri üzerinde saf tutunuz!" emrederek kadına cenaze namazı kıldırdı."[633]

468ـ 6455ـ 1532- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا مُهْرَانُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ ابْنِ مَرْثَدٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ النَّبِيَّ صَلّي

اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ صَلّى عَلَى مَيِّتٍ بَعْدَ مَادُفِنَ.فِي الزوائد: إسناده حسن. أَبُو سنان، فمن دونه، مختلف فيهم.

468. (1532) (6455)- Büreyde radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir ölü üzerine, gömüldükten sonra namaz kıldı."[634]

ـ469 ـ6456 ـ1533- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا كُرَيْبٍ. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ شُرَحْبِيلَ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: كَانَتْ سَوْدَاءُ تَقُمُّ الْمَسْجِدِ. فَتُوُفِّيَتْ لَيْْ. فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُخْبِرَ بِمَوْتِهَا. فَقَالَ: أَ آذَنْتُمِونِي بِهَا؟ فَخَرَجَ بِأصْحَابِهِ، فَوقَفَ عَلَى قَبْرِهَا، فَكَبَّرَ عَلَيْهَا وَالنَّاسُ مِنْ خِلْفِهِ، وَدَعَالَهَا، ثُمَّ انْصَرَفَ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة، وهو ضعيف.

469. (1533) (6456)- Ebu Said radıyallahu anh anlatıyor: "Mescidi temizleyen bir siyahî kadın vardı. Bir gece öldü. (Hemen defnedildi). Sabah olunca vefatı Resûlullah'a haber verildi. "Bana niye zamanında duyurmadınız?" deyip kalktı. Ashabıyla (kabristana gitti), kadının kabri üzerinde durup, halk arkasında, tekbir getirip namaz kıldı. Sonra oradan ayrıldı."[635]

AÇIKLAMA:

Mevzu üzerine gelen başka rivayetler, bu siyahî kadının Mescid-i Nebevinin temizliğine bakan kayyum olduğunu tasrih eder.

Hadis, kabir üzerinde namaz kılınır mı, kılınmaz mı münakaşasına sebep olmuştur:

***** Hanefilere göre: Namazı kılınmadan defnedilen ölünün, henüz çürümediğine kanaat getirilirse kabir üzerinde namaz kılınabilir, aksi takdirde kılınamaz.

***** Şâfiîlere göre: Definden önce namazı kılınmamış olanın kabri üzerinde namaz kılınır, Ahmed İbnu Hanbel de böyle hükmeder.

***** Malikîlere göre: Namazı kılınmadan defnedilen cenazenin bozulmadığı kanaati varsa, cenaze kabirden çıkarılır, namazı öyle kılınır. Çürüdüğünden korkulursa cesed tamamen çürümedikçe kabir üzerinde namaz kılınır, bu vacibdir. Daha önce namazı kılınan kimsenin kabri üzerinde namaz kılmak mekruhtur.

***** Bazı alimler: "İlelebet kabir üzerinde namaz kılınabilir, namaz bir duadır ölüye her zaman dua edilebilir" demiştir.* Bazıları da: "Kabir üzerinde hiçbir surette namaz kılınamaz" demiştir. Nehaî bunlardandır.[636]

*** NECAŞİ ÜZERİNE NAMAZ**

ـ470 ـ6457 ـ1536- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامِ. ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حِمْرَانَ ابْنِ أعْيَنَ، عَنْ أَبِي الطِّفَيْلِ، عَنْ مُجَمِّعِ بْنِ جَارِيَةَ

ا‘نْصَارِيِّ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ: إنَّ أخَاكُمُ النَّجَاشِيَّ قَدْ مَاتَ. فَقُومُوا فَصَلُّوا عَلَيْهِ. فَصَفَّنَا خَلْفَهُ صَفَّيْنِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورِجَالُهُ ثقات.

470. (1536) (6457)- Mücemmi' İbnu Câriye el-Ensâri radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) buyurdular ki: "Kardeşiniz Necaşi ölmüştür, kalkın üzerine cenaze namazı kılın!" Biz de kalktık, Aleyhissalâtu vesselâmın arkasında iki saf yaptık (namazını kıldık)."[637]

ـ471 ـ6458 ـ1538 -حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو السَّكَنِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ، فَكَبَّرَ أَرْبَعاً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورِجَالُهُ ثقات.

471. (1538) (6458)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Necâşî üzerine (gıyabında cenaze) namazı kıldı ve dört kere tekbir aldı." [638]

*** CENAZEYE KATILANIN SEVABI**

ـ472 ـ6459 ـ1541 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ حَجَّاجِ بْنُ أرْطَاةَ، عَنْ عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ زِرِّ حُبَيْشٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ. وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطانِ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! الْقِيرَاطُ أعْظَمُ مِنْ أُحُدٍ هذَا.فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج بن أرطاة، وهو مدلس. فا“سناد ضعيف.

472. (1541) (6459)- Ubey İbnu Ka'b radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir cenaze üzerine namaz kılarsa ona bir kîratlık sevab vardır, kim de defnedilinceye kadar cenazeye iştirak ederse ona iki kîratlık sevab vardır. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zül-celâl'e yemin olsun. Kîrat, şu gördüğünüz Uhud dağından daha büyüktür." [639]

AÇIKLAMA:

Cenaze teşyii ve cenaze namazına iştirak, dinimizin teşvik ettiği hususlardandır. Hele bu, komşunun cenazesi ise, hadislerde komşunun komşuya haklarından biri olarak ifade edilmiştir. Cenaze namazının farz-ı kifâye olduğu düşünülecek olursa, bazı durumlarda bu, sadece faziletli bir amel değil, müslüman olmanın gereği bir farizadır.
Bu mühim vazifeye dinimiz teşvik sadedinde büyük sevap vaadetmektedir: Cenazeye iştirak Uhud dağından daha büyük bir kîratlık sevap. Sadedinde olduğumuz hadis, defin işi bitinceye

kadar iştirakini devam ettirene iki kîratlık sevap vaadetmektedir. Böylece, alimlerin açıkladığı üzere, namaz ve defin işini tamamlayıncaya kadar iştirak edene üç kîratlık sevap vaadedilmiş olmaktadır.
Şunu da belirtelim ki, kîrat maddi bir birim olarak dirhemin onikide birine tekabül eden bir ağırlık ölçüsüdür. Hz. Peygamber, kîratın bu maddî ehemmiyetsizliğine takılıp kalınmaması için, buna tekabül eden mânevî büyüklüğü zikretmiş, Uhud dağı azametinde olduğunu belirtmeye ehemmiyet vermiştir.[640]

*** CENAZE GEÇERKEN AYAĞA KALKMAK**

ـ473 ـ6460 ـ1543- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَا: ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مُرَّ عَلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَةٍ. فَقَامَ، وَقَالَ: قُومُوا. فإنَّ لِلْمَوْتِ فَزَعاً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، وَرِجَالُهُ ثقات.

473. (1543) (6460)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanından bir cenaze geçirilmişti, derhal ayağa kalktı ve: "Ayağa kalkın, zira ölümde korku ve dehşet vardır" buyurdu."[641]

AÇIKLAMA:

Dinimiz, müslim veya kâfir kime ait olursa olsun, cenaze görülünce ayağa kalkmayı teşrî etmiştir. Bu hadis, izhar edilen tâzimin cenazenin hürmeti sebebiyle değil, ölüm hadisesinin dehşetine tazim için olduğunu belirtmektedir. Yani ebediyete olan yolculuk hadisesi, kimin başına gelmiş olursa olsun, müslüman kişi bundan ibret almalı, düşünüp tefekkürde bulunmalıdır. Ayağa kalkmak, bu hâletin ifadesidir. Geçen cenazeden umursamayıp oturan, eski haline devam eden bu ibreti yaşayamaz.[642]

ـ474 ـ6461 ـ1545- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَعُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. قَاَ: ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسىَ. ثَنَا بِشْرُ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ، عَنْ ابِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنَّ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اتَّبَعَ جَنَازَةً، لَمْ يَقْعُدْ حَتَّى تُوضَعَ فِي اللَّحْدِ. فَعَرَضَ لَهُ حَبْرٌ فَقَالَ: هكذَا نَصْنَعُ يَا مُحَمَّدُ! فَجَلَسَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: خَالِفُوهُمْ.قَالَ السندي: قبل إسناده ضعيف.

474. (1545) (6461)- Ubade İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir cenazeyi teşyi edince, cenaze lahde (mezardaki hususi oyuğa) konuncaya kadar oturmazdı. (Bir defasında), bir yahudi âlimi gelerek: "Ey Muhammed! (Bu sünnetin çok güzel.)

Biz de böyle yapıyoruz!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hemen oturarak, cemaate emretti:

"(Oturun ve) yahudilere muhalefet edin!"[643]

AÇIKLAMA:

Dinimizde asıl olan, cenaze lahde konuncaya kadar oturmamaktır. Hadisle ilgili açıklama daha önce geçti. [644]

*** CENAZENİN KABRE SOKULMASI**

ـ475 ـ6462 ـ1551 -حَدَّثَنَا عَبْدُ لْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدِ الرَّقَاشِيُّ. ثَنَا عَبْدُ لْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ.ثَنَا مِنْدَلُ ابْنِ عَلِيٍّ. أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنُ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ؛ قَالَ: سَلَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَعْداً وَرَشَّ عَلَى قَبْرِهِ مَاءً.فِي الزوائد: فِي إسناده مندل بن عَلي ضعيف. و مُحَمَّد بن عبيد اللّه متفق عَلَى ضعفه.

475. (1551) (6462)- Ebu Râfi' radıyallahu anh anlatıyor: "(Vefat etmiş bulunan Sa'd radıyallahu anh'ın cesedi kabre indirileceği zaman) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Sa'd'ın cesedini tabutun üzerinden usulca çekti, (kabre yerleştirip defnettikten sonra) kabrin üzerine su çiledi." [645]

ـ476 ـ6463 ـ1552 -حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثَنَا الْمُحَارِبُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخِذَ مِنْ قِبَلِ الْقِبْلَةِ، وَاسْتُقْبِلَ اسَتِقْبَاً، وَاسْتُلَّ اسْتٍّ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العرفي، وضعفه ا“مام أحمد.

476. (1552) (6463)- Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (kabre indirilip defnedileceği zaman) kıble istikametinden tutularak karşılandı ve tabutun üzerinden yavaşça çekilip çıkarıldı."[646]

AÇIKLAMA:

Daha önce de izah edildiği üzere, tabut üzerinde getirilen cenaze, kabrin ayak tarafına, kabrin hizasına konur, sonra tabutun üzerinden alınarak, önce baş kısmı sonra da ayak tarafı kabre dahil edilir. Duruma göre, önce ayak tarafından kabre alındığı da olur. Sonra kabrin kıble cihetindeki lahid denen hususi oyuğa konur. Cenaze ile kabrin arası, tahtalarla veya hususi örgü ile hücre teşkil edecek şekilde ayrıldıktan sonra toprak doldurulur.

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın defnedilme şekli ile ilgili farklı yorumları burada kaydetmeyi gerekli görmüyoruz.[647]

ـ477 ـ6464 ـ1553 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا حَمَّارُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكَلْبِيُّ. ثَنَا إدْرُيسُ ا‘وْدِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبَ؛ قَالَ: حَضَرْتُ ابْنَ عُمَرَ فِي جَنَازَةٍ. فَلَمَّا وَضَعَهَا فِي اللَّحْدِ؛
قَالَ: بِسْمِ اللّهِ وَفِي سَبِيلِ اللّهِ وَ عَلى مَلَّةِ رَسُولِ للّهِ فَلَمَّا أَخِذَ فِي تَسْوِيَةِ اللَّبِنِ عَلَى اللَّحْدِ اللَّهُمَّ! أجْرِهَا مِنَ الشَّيْطَانِ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ! جَافِ ا‘رْضَ عَنْ جَنْبَيْهَا، وَصَعِّدْ رُوحَهَا، وَلَقِّهَا مِنْكَ رِضْوَاناً. قُلْتُ: يَا ابْنَ عُمَرَ! أشَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أم قلته برأيك؟ قَالَ: إني إِذًا لقادر عَلَى القول. بل شىء سَمِعْتُه من رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي إسناده حماد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ، وهو متفق عَلَى تضعيفه.

477. (1553) (6464)- Said İbnu'l-Müseyyeb rahimehullah anlatıyor: "Ben, İbnu Ömer radıyallahu anhümâ ile birlikte bir cenazede beraber bulundum. Cenazeyi lahde koyunca: "Bismillahi ve fî sebîlillahi, ve ala Milleti Resûlillahi" dedi. Sonra lahidin önüne kerpiç dizilmeye başlanınca: "Allahümme ecirhâ mineş şeytâni ve min azabi'l-kabri, Allahümme câfi'l-arda an cenbeyha ve sa'id ruhaha ve lakkıhâ minke rıdvânen, (Ey Allahım bu cenazeyi şeytanın şerrinden ve kabir azabından koru. Ey Allahım! Yeri onun yanlarından uzak tut! Ruhunu yükselt, onu katından rızaya erdir!" dedi. Ben: "Ey İbnu Ömer! Bu duayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan mı işittin, kendi fikrinle mi söylüyorsun?" dedim. "Bunu ben kendimden söylesem, ben söz söylemeye muktedirim demektir. Hayır! Ben onu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim" cevabını verdi."[648]

*** LAHİD MÜSTEHABDIR**

ـ478 ـ6465 ـ1555 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى السُّدِّيُّ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ زَاذَانَ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ الْبَجَلِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّحْدُ لَنَا، وَالشَّقُّ لِغَيْرِنَا.فِي الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم عَلَى تضعيف أَبِي اليقظان، واسمه عُثْمَانَ بن عمير. والحديث من رواية ابْنِ عَبَّاسٍ فِي السنن ا‘ربعة. ومن رواية سَعِيدِ بن أَبِي وقاص فِي مسلم وغيره.

478. (1555) (6465)- Cerir İbnu Abdillah el-Beceli radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Lahd (usulüyle defin) bize aittir. Şakk (usulüyle defin) başkalarına aittir." [649]

*** ŞAKK**

479 ـ6466 ـ1557 -حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْنَ. ثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ. ثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فُضَالَةَ. حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا تُوَفِّي النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ بِالْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَلْحَدُ،وَآخَرُ يَضْرَحُ. فَقَالُوا: نَسْتَخِيرُ رَبَّنَا وَنَبْعَثُ إِلَيْهِمَا. فَأَيُّهُمَا سُبِقَ تَرَكْنَاهُ. فَأَرْسِلَ إِلَيْهِمَا. فَسَبَقَ صَاحِبُ اللَّحْدِ. فَلَحَدُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مرابك بن فضة،، وثفه الجمهور. وصرح بالتحديث، فزال تهمة تدليسه. وباقي رجال ا“مناد ثقات. فا“ سناد صحيح.

479. (1557) (6466)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm öldüğü zaman Medine'de bir adam vardı. Lahid kazardı, bir başkası da Şakk kazardı. Ashab: "Rabbimizden hayırlısına dileyerek ikisine de haber gönderelim, hangisi sonra gelirse onu terk eder (önce gelenin usulünce Resûlullah'ı defneder)iz" dediler, ikisine de haber saldılar. Lahid kazan önce geldi. Bunun üzerine ashab, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için lahid kazdılar (ve onun usulünce defnettiler).[650]

480 ـ6467 ـ1558 -حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ بْنِ عُبَيْدَةَ بْنِ زَيْدٍ. ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ طُفَيْلٍ الْمُقْرِئُ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ الْقُرَشِيُّ. ثَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اخْتَلَفُوا فِي اللَّحْدِ وَالشَّقِّ. حَتَّى تَكَلَّمُوا فِي ذلِكَ. وَارْتَفَعَتْ أصْوَاتُهُمْ. فَقَالَ عُمَرُ: تَصْخَبُوا عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيّاً وَ مَيِّتاً. أوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. فَأرْسِلُوا إِلَى الشَّقَّاقِ وَالَّحِدِ جَمِيعاً. فَجَاء الَّحِدُ، فَلَحَدَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. ثُمَّ دُفِنَ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات.

480. (1558) (6467)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, (ashab, Aleyhissalâtu vesselâm'ın lahd veya şakk usulünden hangisiyle defnedileceği hususunda) ihtilaf ettiler. Hatta bu hususta (aralarında) konuştular, sesleri yükseldi. Bunun üzerine Hz. Ömer radıyallahu anh: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında ne sağ iken ne de ölmüş iken bağırmayın! -veya buna benzer bir söz- söyledi. Sözlerine devamla: "Şakk usûlüyle kazan kimseye de, lahid usulüyle kazan kimseye de adam gönderin" dedi Bunun üzerine lahid yapan erken geldi. Aleyhissalâtu vesselâm için bir lahid kazdı Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oraya defnedildi."[651]

AÇIKLAMA:

Lahid usulü şöyledir: Kabir kazıldıktan sonra kıble cihetinde, ölünün sığacağı kadar hususi bir oyuk açılarak cesed buraya, ölünün yüzü kıbleye gelecek şekilde başı, batı istikametinde olarak

sağ yanı üzerine yerleştirilir ve arkası kerpiçle örülür veya tahta ile kapatılır, geri taraf toprakla doldurulur. Cesedin konduğu hücreyi toprak dolmaması için araya ot vs. konur.

Şakk usulünde ise, genişçe kazılan mezarın kıble tarafına 30-40 cm yüksekliğin de ince bir duvar örülür. Cesedin konabileceği bir aralık bırakılarak ikinci bir duvar daha örülür. Cesed bu iki duvar arasına yine yüzü kıbleye gelecek şekilde yerleştirilir. İki duvardan teşekkül eden hücrenin üzeri, cenaze konduktan sonra tahta kerpiç gibi şeylerle örtülür, hücreye toprak dolmaması için araya ot vs. konduktan sonra mezarın geri kalan kısmı toprakla doldurulur. Şakk usulünde de ceset hücreye başı batı istikametinde, yüzü kıbleye dönük olarak sağ yanı üzerine konur.

Lahid ve şakk her iki usulde de, cesedin aynı tarzda konması esastır. İki usul de caizdir, ancak lahidin efdal olduğu anlaşılmaktadır. Zira Aleyhissalâtu vesselâm bu usulle defnedilmiştir. Ancak, çok kumlu ve gevşek yerlerde lahid elde etmek zorluk arz edebilir, bu durumda şakk usulüyle defin yapılır.[652]

*** KABRİN KAZILMASI**

ـ481 ـ6468 ـ1559- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ ا‘دْرَعِ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: جِئْتُ لَيْلَةً أَحْرُسُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فإَذَا رَّجُلٌ قِرَاءَتُهُ عَالِيَةٌ. فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! هَذَا مُرَاءٍ. قَالَ فَمَاتَ بِالْمَدِينَةِ. فَفَرَغُوا مِنْ جِهَازِهِ. فَحَمَلُوا نَعْشَهُ. فَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ارْفُقُوا بِهِ، رَفَقَ اللّهُ بِهِ. إنَّهُ كَانَ يُحِبَّ اللّهَ وَرَسُولَهُ. قَالَ وَحَفَرَ حُفْرَتَهُ فَقالَ: أَوْسِعُوا لَهُ. أوْسَعَ اللّهُ عَلَيْهِ فَقَالَ بَعْضُ أصْحَابِهِ: يَا رَسُولَ للّهِ! لَقَدْ حَزِنْتِ عَلَيْهِ. فَقَالَ أجَلْ. إنَّهُ كَانَ يُحِبُّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ .
فِي الزوائد: ليس ‘درع السلمي فِي الكتب الستة سوى هَذَا الحديث. وفي إسناده مُوسَى بن عبيدة قيل: منكر الحديث أو ضعيف. وقيل: ثقة، وليس بحجة.

481. (1559) (6468)- el-Edra'u's-Sülemi radıyallahu anh anlatıyor: "Bir gece Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı korumak üzere nöbet tuttum. Derken yüksek sesle Kur'ân okuyan bir adam peydah oldu. Az sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dışarı çıktı. "Ey Allah'ın Resûlü dedim, bu adam riyâkârdır."

Ravî Edra' devamla der ki: "Bu adam bir müddet sonra Medine de öldü. (Defin için hazırlık yapıldı ve) tekfin işlemi bitirildi. Ashab tabutunu taşıdı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ona rıfkla muamele edin, Allah ona rıfkla muamele etti. Zira o, Allah ve Resûlünü severdi" buyurdular. Resûlullah onun kabrini kazdırdı ve "Kabrini geniş tutun, Allah ona geniş davrandı" buyurdular.

Ashabından biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Siz buna üzüldünüz" demişti, Aleyhissalâtu vesselâm: "Doğru üzüldüm! Çünkü o, Allah ve Resûlünü seviyordu" buyurdular."[653]

*** KABİR TAŞI**

482ـ 6469ـ 1561- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ أَبُو هُرَيْرَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ نُبَيْطٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْلَمَ قَبْرِ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ بِصَخْرَةٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. وله شاهد من حديث المطلب بن أَبِي وداعة، رواه أَبُو دَاوُد.

482. (1561) (6469)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Osman İbnu Maz'ûn'un kabrini bir taşla işaretledi."[654]

*** KABİR ÜZERİNE BİNA YASAĞI**

483ـ 6470ـ 1563- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ ابْنِ جَرَيْجٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ ابْنِ مُوسَى عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ يُكْتَبَ عَلَى الْقَبْرِ شَيْءٌ.قَالَ السندي: قَالَ الحاكم بعد تخريج هَذَا الحديث فِي المستدرك: ا“سناد صحيح. وليس العمل عَلَيْهِ. فإن أئمة المسلمين من الشرق إِلَى الغرب يكتبون عَلَى قبورهم. وهو شئ أخذه الخلف عن السلف. وتعقبه الذهبي فِي مختصره: بأنه محدث، ولم يبلغهم النهي.

483. (1563) (6470)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabrin üzerine herhangi bir şey yazılmasını yasakladı."[655]

484ـ 6471ـ 1564- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ الرَّقَاشِيُّ. ثَنَا وَهْبٌ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُخَيْمِرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهى أَنْ يُبْنَى عَلَى الْقَبْرِ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ إسناده صحيح، وَرِجَالُهُ ثقات.

484. (1564) (6471)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabir üzerine bina yapılmasını yasakladı."[656]

AÇIKLAMA:

Kabirle ilgili bahiste de açıkladığımız üzere kabirlerin yerden yükseltilmesi, üzerinde bina yapılması bir kısım hadislerde yasaklanmıştır. Buna rağmen kabirlerin belirlenmesi için taş koymak gibi bazı tedbirlere yer verilmesi de hadislerde gelmiştir. Alimler umumiyetle, kabir üzerine ölünün adını, ölüm tarihini yazmanın da caiz olmadığını söylemiştir. Hanefi alimleri, kabrin tanınması için, üzerine medfunun isminin ve hatta uygun bazı şeylerin yazılmasını tecviz

etmişlerdir. Tecviz edenler, az yukarıda, Osman İbnu Maz'un'la ilgili rivayete dayanırlar, nehiyle ilgili rivayeti "ihtiyaç olma hali"yle tevil ederler.[657]

*** KABİR ÜZERİNDE YÜRÜNMEZ**

ـ485 ـ6472 ـ1567 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثَنَا الْمُحَارِبِي، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدُ اللّهِ الْيَزَنِيِّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ‘نْ أَمْشِيَ عَلَى جَمْرَةٍ أوْ سَيْفٍ، أوْ أخْصِفَ نَعْلِي بِرِجْلِي أحَبُّ إِلّي مِنْ أَنْ أمْشِيَ عَلَى قَبْرِ مُسْلِمٍ. وَمَا أَبَالِي أوَسَطَ الْقُبِورِ قَضَيْتُ حَاجَتِي أوْ وَسَطَ السُّوقِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. ‘ن مُحَمَّد بن إِسْمَاعِيلَ شيخ ابْنِ ماجة، وثقه أَبُو حاتم والنسائي وابْنِ حبان. وباقي رجال ا“سناد عَلَى شرط الشيخين.

485. (1567) (6472)- Ukbe İbnu Âmir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir ateş koru veya bir kılıç üzerinde yürümek veya ayakkabımı ayağımla dikmek, bana bir müslümanın kabri üzerinde yürümekten daha sevimlidir. Ha kabirler arasında abdestimi bozmuşum, ha çarşı ortasında. (Nazarımda ikisi de birdir)."[658]

*** KABİR ZİYARETİ**

ـ486 ـ6473 ـ1570 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثَنَا رَوْحٌ. ثَنَا بِسْطَامِ بْنُ مُسْلِمٍ. قَالَ. سَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ. قَالَ: سَمِعْتُ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخَّصَ فِي زِيَارَةِ الْقُبُورِ.فِي الزوائد: رِجَالُ إسناده ثقات. ‘ن بسطام بن مسلم، وثقه ابْنِ معيه وأبو زرعة وأبو دَاوُد غيرهم. وباقي رِجَالُهُ عَلَى شرط مسلم.

486. (1570) (6473)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kabir ziyaretine ruhsat tanıdı."[659]

ـ487 ـ6474 ـ1571 -حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ ا“عْلَي. ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَنْبَأَنَا بْنُ جُرَيْجٍ عَنْ أَيُّوبَ ابْنِ هَانِئٍ عَنْ مَسْرُوقُ بْنِ ا“جْدَعِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: »كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، فَزُورُوهَا. فَإِنَّهَا تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا، وَتُذَكِّرُ اŒخِرَةَ«.فِي الزوائد: فِي إسناده حسن. وأيوب بن هانئ، قَالَ اِبْنِ معين: ضعيف. و قَالَ اِبْنِ حاتم: صالح. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات.

487. (1571) (6474)- İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım, şimdi onları ziyaret edin. Çünkü bu,

dünya bağını kırar, ahireti hatırlatır."[660]

ـ488 ـ6475 ـ1573 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ سَعِيدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إِنَّ أَبِي كَانَ يَصِلُ الرَّحِمَ، وَ كَانَ وَ كَانَ. فأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: فِي النَّارِ قَالَ فَكَأَنَّهُ وَجَدَ مِنْ ذلِكَ. فَقَالَ: يا رَسُولَ للّهِ! فَأَيْنَ أَبُوكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حَيْثُمَا مَرَرْتَ بِقَبْرِ مُشْرِكٍ فَبَشِّرْهُ بِالنَّارِ. قَالَ فَأَسْلَمَ ا٬عْرَابِيُّ بَعْدُ. وَ قَالَ : لَقَدْ كَلَّفَنِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَباً. مَا مَرَرْتُ بِقَبْرِ كَافِرٍ إِ ّ بَشَّرْتُهُ بِالنَّارِ.فِي الزوائد: إسناد هَذَا الحديث صحيح.

488. (1573) (6475)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir bedevi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, babam sıla-i rahim yapardı... daha neler neler yapardı. O şimdi nerede?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cehennemde" diye cevap verdi. Bedevi bu cevaba öfkelenmiş gibiydi, sormaya devam ederek: "Pekâlâ babanız nerede?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen nerede bir müşrik kabrine uğrarsan onu cehennemle müjdele!" buyurdular. Bilâhare bu bedevî müslüman oldu ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana cidden yorucu bir vazife yükledi, uğradığım her kâfir kabrine mutlaka ateşi müjdeledim." [661]

NOT: Resûlullah'ın ebeveyninin durumları daha önce açıklandı. [662]

*** KABİR ZİYARETİ VE KADIN**

ـ489 ـ6476 ـ1574 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو بَشْرٍ. قَاَ: ثَنَا قَبِيصَةُ. ح و حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنا عُبَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ح وَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا الْفِرْيَابِيُّ وَقَبِيصَةُ كُلُّهُمْ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُشَيْمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَهْمَانَ، عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنِ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زُوَّارَاتِ الْقُبُورِ.فِي الزوائد: إسناد حديث حسان بن ثابت صحيح، ورِجَالُهُ ثقات.

489. (1574) (6476)- Hassân İbnu Sâbit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kabirleri ziyaret eden kadınlara lânet etti."[663]

AÇIKLAMA:

Ulemâ umumiyetle kadınların kabir ziyaretini hoş karşılamamış, mekruh addetmiştir. Ancak Hanefi ûlemâ çoğunluk itibariyle kadınların kabir ziyaretine caiz demişlerdir. Mâlikilerden bir kavl ve Ahmed İbnu Hanbel'in bir rivayeti de bu merkezdedir. Bunlar yasaklayıcı rivayetlerin,

ruhsatın verilmesinden önceki devre ait olduğunu ileri sürerler. Ayrıca yasağın, tesettüre, ziyaret âdâbına uymayan kadınlarla ilgili olduğunu söylerler. [664]

*** KADINLAR CENAZEYİ TEŞYİ ETMEZ**

ـ490 ـ6477 ـ1578 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَفَّى ثَنَا أحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا إسْرَائِيلُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَلْمَانَ، عَنْ دِينَارٍ أَبِي عُمَرَ، عَنِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا نِسْوَةٌ جُلُوسٌ. فَقَالَ: مَا يُجْلِسُكُنَّ؟ قُلْنَ: نَنْتَظِرُ الْجِنَازَةَ. قَالَ: هَلْ تُغْسِلْنَ؟ قُلْنَ: َ . قَالَ هَلْ تَحْمِلْنَ؟ قُلْنَ: َ . قَالَ: هَلْ تُدْلِينَ فِيمَنْ يُدْلِي؟ قُلْنَ: َ . قَالَ: فَارْجِعْنَ مَأْزُورَاتٍ، غَيْرِ مَأْجُرَاتٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده دينار بن عمر أَبُو عمر وهو، وإن وثقه وكيع وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات، فقد قَالَ أَبُو حاتم: ليس بالمشهور. و قَالَ ا'زدي: متروك، و قَالَ الحليلي فِي ا"رشاد: كذاب. وإِسْمَاعِيلَ به سليمان، قَالَ فِي أبو حاتم: صالح. لكن ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات و قَالَ: يخطئ وباقي رِجَالُهُ ثقات.

490. (1578) (6477)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (dışarı) çıkmıştı. Oturan bir grup kadın gördü. Onlara: "Ne sebeple oturuyorsunuz?" diye sordu. "Bir cenaze bekliyoruz" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Siz mi yıkayacaksınız?" buyurdular. Onlar: "Hayır!" dediler. "Siz mi taşıyacaksınız?" buyurdular. Kadınlar yine: "Hayır!" dediler. "Kabre indirenlerle siz mi cenazeyi indireceksiniz?" dedi. Kadınlar yine: "Hayır!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyleyse günah işlemiş olarak ve sevapsız olarak geri dönün!" emrettiler."[665]

*** YAS YASAĞI**

ـ491 ـ6478 ـ1579 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدُ اللّهِ مَوْليَ الصَّهْبَاءِ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَ يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ. قَالَ: النَّوْحُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن عَبْدُ اللّه وهو مختلف فِيهِ.

491. (1579) (6478)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (Mümtehine suresinin 12. Ayetinde geçen "... Ma'rûf (güzel) olan hiçbir hususta sana asi olmamaları [üzerine sana biatta bulunacakları zaman sen de onlarla biatta bulun...]" ibaresini "nevh" (yani ölü üzerine bağıra çağıra ağlamak) olarak açıkladı." [666]

ـ492 ـ6479 ـ1580 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ دِينَارٍ. ثَنَا جَرِيرٌ، مُوْلَي مُعَاوِيَةَ؛ قَالَ: خَطَبَ مُعَاوِيَةُ بِحِمْصَ، فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهىَ عَنِ النَّوْحِ.فِي

الزوائد: فِي إسناده جرير، ويقال أبُو جرير: لم أرجرحه و من وثقه. و عَبْدُ اللّه بن دينار، وهو الحمصي. و قَالَ فِيهِ أبُو حاتم: ليس بالقوي. و قَالَ ابْنِ معين؟ ضعيف. و قَالَ أبُو عَلَى الحافظ: وهو عندي ثقة وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات.

492. (1580) (6479)- Cerîr Mevla Muâviye anlatıyor: "Hz. Muâviye radıyallahu anh Humus'ta halka hutbe verdi ve hutbesinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yas tutmayı (=nevh) yasakladığını da hatırlattı."[667]

ـ493 ـ6480 ـ1581 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلَ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ دِينَارٍ. ثَنَا جَرِيرٌ، مَوْلَي مُعَاوِيَةَ؛ قَالَ: خَطَبَ مُعَاوِيَةُ بِحِمْصَ: فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ النُّوحِ.فِي الزوائد: فِي إسناده جرير، ويقال أبُو جرير: لم أرجرحه و من ثته. و عَبْدُ اللّه بن دينار، وهو الحمصي. و قَالَ فِيهِ أبُو حاتم: ليس بالعوي: و قَالَ ابْنِ معين: صعيف. و قَالَ أبُو عَلَى الحافظ: وهو عندي ثقة. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات.

493. (1581) (6480)- Ebu Mâlik el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yas tutmak cahiliye işlerinden biridir. Yas tutan kadın, tevbe etmeden ölürse, Allah Teâla hazretleri, ona katrandan bir elbise, cehennem alevinden de bir gömlek biçer." [668]

ـ494 ـ6481 ـ1582 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ رَاشِدٍ الْيَمَامِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: النِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلَّيةِ. فَإِنَّ النَّائِحَةَ إنْ لَمْ تَتُبْ قَبْلَ أَنْ تَمُوتَ. فَإِنَّهَا تُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهَا سَرَابِيلُ مِنْ قَطِرَانٍ. ثَمَّ يُعْلَى عَلْيْهَا بِدِرْعٍ مِنْ لَهَبِ النَّارٍ . فِي الزوائد: فِي إسناده عمر بن راشد، قَالَ فِيهِ ا”مام أحمد: حديثه ضعيف ليس بمستقيم. و قَالَ ابْنِ معين: ضعيف. و قَالَ البخاري: حديث عن يَحْيَى بن أَبِي كثير مضطرب، ليس بالقائم. و قَالَ ابْنِ حبان: يضع الحديث، يحل ذكره إ عَلَى سبيل القدح فِيهِ. و قَالَ الدار قطني فِي العلل: متروك.

494. (1582) (6481)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yas tutma cahiliye işlerinden biridir. Zira yas tutan kadın, ölmezden önce tevbe etmezse, Kıyamet günü, üzerinde katrandan bir gömlek ve onun üstünde de cehennem aleminden bir gömlek giydirilmiş olarak diriltilir."[669]

ـ495 ـ6482 ـ1583- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا عُبَيْدِ اللّهِ. أنْبَأنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي يَحْيَى عَنْ مجُاَهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ تُتْبَعَ جِنَازَةٌ مُعَاَهَا رَانَّةٌ. فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو يَحْيَى القتّات الكوفي زاذان، وقيل: دينار. قَالَ ا“مام أحمد: روى عنه إسرائيل أحاديث كثيرة، مناكير جدا. و قَالَ ابْنِ معين: فِي حديثه ضعف. و قَالَ يعقوب بن سفيان والبزار: بأس به.

495. (1583) (6482)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, beraberinde yüksek sesle ağlayan bir kadın bulunan cenazeyi takip etmeyi yasakladı." [670]

*** DÖVÜNEREK ÜST-BAŞ YIRTARAK MATEM YASAĞI**

ـ496 ـ6483 ـ1585- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ الْمُحَارِبِيُّ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ كَرَامَةَ. قَاَ: ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ عَنْ مَكْحُولٍ وَالْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ لْخَامِشَةَ وَجَيْبَهَا، وَالشَّاقَّةَ جَيْبَهَا، وَالدَّاعِيَةَ بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. ‘ن مُحَمَّد بن جَابِرٍ، شيخ ابْنِ ماجة، وثقه مُحَمَّد بن عَبْدُ اللّه الحضرمي، ومسلمة والذهبيّ فِي الكاشف. وباقي رجال ا“سناد ثقات عَلَى شرط مسلم.

496. (1585) (6483)- Ebu Ümame radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yüzünü cırmalayıp yolan kadına, cebini, yakasını yırtan kadına, mahvoldum, helak oldum diyerek dövünen kadına lanet etti." [671]

*** ÖLÜ ÜZERİNE AĞLAMAK**

ـ497 ـ6484 ـ1589- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنِ ابْنِ خَيْثَمٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ؛ قَالَتْ: لَمَّا تُوُفِّيَ ابْنُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِبْرَاهِيمُ بَكَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ لَهُ الْمُعَزِّى: إمَّا أَبُو بَكْرٍ وَإمَّا عُمَرُ. أنْتَ أحَقُّ مَنْ عَظَّمَ اللّهَ حَقَّهُ، قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَدْمَعُ الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ وَ نَقُولُ مَايُسْخِطُ الرَّبَّ. لَوْ أَنَّهُ وَعْدٌ صَادِقٌ وَمَوْعُودُ جَامِعٌ، وَأَنَّ اŒخِرَ تَابِعٌ لِ‘وَّلِ لَوَجَدْنَا عَلَيْكَ يا إِبْرَاهِيمُ أفْضَلَ مِمَّا وَجَدْنَا. وَأنَّا بِكَ لَمَحْزُونَ.فِي الزوائد: إسناده حسن. رواه البخاري ومسلم وأَبُو دَاوُد، من حديث أنس.

497. (1589) (6484)- Esma Bintu Yezid radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın oğlu İbrahim öldüğü zaman Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ağladı. Ona taziyede bulunan kimse -ki bu, ya Ebu Bekr ya da Ömer radıyallahu anhüma idi- "(Ey Allah'ın Resûlü!)

Allah'ın hakkını tazim etmeye en çok hak sahibi olan kimse sen (değil mi)sin!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah: "Göz ağlar, kalp üzülür. Biz Rabbimizin razı olmayacağı söz söylemeyiz" (dedi. Sözünü, İbrahim'e hitaben şöyle tamamladı:) "Eğer ölüm doğru bir vaad ve herkese şamil umumî bir haber olmasaydı ve arkada kalan, önden gidene hiç kavuşmayacak olsaydı ey İbrahim, biz şu anda duyduğumuzdan çok daha büyük bir üzüntü çekecektik. Biz gerçekten senin için çok hüzünlüyüz."[672]

ـ498 ـ6485 ـ1590- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرِوِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُ اللّهِ بْنِ جَحْشٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ؛ أَنَّهُ قِيلَ لَهَا: قُتِلَ أَخُوكِ. فَقَالَتْ: رَحِمَهُ للّهِ، وَإِنَّا اللّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. قَالَ: قُتِلَ زَوْجُكِ. قَالَتْ. وَاحُزْنَاهُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأةِ لَشُعْبَةً، مَا هِيَ لِشَىْءٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن عمر العمري وهو ضعيف.

498. (1590) (6485)- Hamna Bintu Cahş radıyallahu anhâ'dan anlatıldığına göre: "Kendisine: "Kardeşin öldürüldü" denmişti, "Allah ona rahmet etsin, innâ lillah ve innâ ileyhi râci'ûn (Allah'tan geldik, Allah'a dönücüleriz)" dedi. Arkadan "Kocan öldürüldü" dendi, bu sefer "Vah kaderim!" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Kadının kocasına karşı öyle bir sevgisi vardır ki, bu, bir başka şeyi için olmaz" buyurdular."[673]

ـ499 ـ6486 ـ1591- حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أنْبَأنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِنِسَاءِ عَبْدِ ا'شْهَلِ يَبْكِينَ هَلْكَاهُنَّ يَوْمَ أحُدٍ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لكِنَّ حَمْزَةَ َ بُوَاكِيَ لَهُ فَجَاءِ نِسَاءُ ا'نْصَارِ يَبْكِينَ حَمْزَةَ. فَاسْتَيْقَظَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: وِيْحَهُنَّ! مَا انْقَلَبْنَ بَعْدُ؟ مُرُوهُنَّ فَلْيَنْقَلِبْنَ، وَ يَبْكِينَ عَلَى هَالِكٍ. بَعْدَ الْيَوْمِ.قَالَ السندي: وضع حاحب الزوائد يقتضي أن الحديث من الزوائد، لكن ما تعرض "سناده.

499. (1591) (6486)- İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Uhud'da şehit olanlar için ağlaşan Abdüleşhel kadınlarının yanından geçmişti. "Hamza'nın ağlayanları yok!" diye üzüntüsünü ifade etti. Bunun üzerine, Ensâr kadınları toplanarak gelip Hamza için ağladılar. Bir müddet sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uyandı ve: "Yazık şu kadınlara! Hâlâ evlerine dönmemişler! Söyleyin onlara, evlerine dönsünler! Bugünden sonra da ölen üzerine ağlamasınlar!" buyurdu."[674]

ـ500 ـ6487 ـ1592- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أوْفىَ؛ قالَ: نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنِ الْمَرَاثِي.فِي الزوائد: فِي إسناده الهجري وهو ضعيف جدا، ضعفه غير واحد.

500. (1592) (6487)- İbnu Ebî Evfa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mersiyeler (ölünün iyi hallerini söyleyerek ağlamak) okumaktan men etti."[675]

*** ÖLÜ YAS SEBEBİYLE AZAB GÖRÜR MÜ?**

501ـ 6488ـ 1594 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ. ثَنَا أسِيدُ بْنُ أَبِي أسِيدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي مُوسَى ا‘شْعَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ، إِذَا قَالُوا: وَاعَضُدَاهُ. وَاكَاسِيَاهْ. وَانَاصِرَاهْ. وَاجَبَهْ. وَنَحْو هذَا. يُتَعْتَعُ وَيُقَالَ: أَنْت كَذَلِكَ؟ أَنْتَ كَذَلِكَ؟ قَالَ أسِيدُ: فَقُلْتُ سُبْحَانَ اللّهِ. إِنَّ اللّهَ يَقُولُ: وَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخَرَى. قَالَ: وَيْحَكَ! أُحَدِّثُكَ أَنَّ أَبَا مُوسَى حَدَّثَنِي عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَتَرى أَنَّ أَبَا مُوسَى كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَوْ تَرى أَنِّى كَذَبْتَ عَلَى أَبِي مُوسَى؟فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن يعقوب بن حميد مختلف فِيهِ.

501. (1594) (6488)- Ebu Musa el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah buyurdular ki: "Ölüye, dirinin ağlaması sebebiyle azab edilir. Diriler: "Ey koruyucu! Ey giydirici! Ey yardımcı! Ey sığınak!" gibi (hitaplarla ölüye seslendikçe) ölü kıskıvrak tutulup çekilir ve: "Sen böyle misin? Sen böyle misin?" denilir."
Râvi Esîd der ki: "(Ben, bunu işitince) "Sübhanallah! Allah Teâla hazretler "Birinin günahı bir başkasına yüklenmez" buyurmadı mı!" dedim. Musa İbnu Ebi Musa: "Yazık sana! Ben sana, Ebu Musa radıyallahu anh'ın Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan anlattığını aktarıyorum. Yoksa sen Ebu Mûsa'nın Resûlullah'â iftira ettiğini mi sanıyorsun? Veya benim Ebu Musa hakkında yalan söylediğimi mi zannediyorsun?" dedi."[676]

AÇIKLAMA:

1- Dinimiz, ölenin ardından cahiliye usulünce yas tutmayı yasaklamıştır. Bu sebeple ölenin acısıyla bağırıp çağırmak, üst-baş yırtmak, saçını, sakalını yolmak yüzünü, elini yırtmak yasaklanmıştır. Bu çeşit davranışlar, Allah'ın takdirine itiraz ve en azından ilahi yazgıya saygısızlık ifade eder. Halbuki her çeşit felaket ve felâket karşısında "Allah'tan geldik Allah'a gideceğiz" inancı ile tevekkül ve teslim izhar etmek teşrî edilmiştir. Bir yakınını kaybetmek gibi acı bir hadise karşısında üzülmek elbette tabiidir, İslâm bunu yasaklamıyor Hattâ, geçtiği üzere, böyle durumlarda sessizce ağlamak da câizdir. Fakat bu, bağırıp çağırmayı meşru kılmaz.
2- Dirilerin sesli ağlaması sebebiyle ölünün tâzib edilmesine gelince, ayette ifade edilen "birinin günahının bir başkasına yüklenmeyeceği" esastır. Bu sebeple, alimlerimiz büyük çoğunlukları

itibariyle, dirilerin yaptıkları sebebiyle ölülerin tazib edileceğine dair hadisleri "Ölen kişinin sağken, diriler, kendisi için, yas tutsunlar diye vasiyet etmiş olması ve bu vasiyetin de yerine getirilmesi" haliyle izah ederler. Ölünün böyle bir vasiyeti yoksa, dirilerin matemi, yası sebebiyle ölüye azab yapılmayacağı belirtilmiştir. Bazı alimler, "Sesli şekilde matemin haram olduğunu bilen bir kimse, öldüğü taktirde yakınlarının matem tutacaklarını bilmesine rağmen, yakınlarını ikaz etmemiş ise, onların tutacağı matem sebebiyle kendisine azab gelir" demiştir.[677]

*** MUSİBETE SABIR**

ـ502 ـ6489 ـ1597 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا ثَابتُ بْنُ عَجْنَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنْ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَقُولُ اللّهُ سُبْحَانَهُ: ابْنَ آدَمَ! إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ ا ُولَى، لَمْ أرْضَ لَكَ ثَوَاباً دُونَ الْجَنَّةِ.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي أمامة صحيح، ورِجَالُهُ ثقات.

502. (1597) (6489)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri şöyle der: "Ey Âdemoğlu! İlk sadme sırasında sabreder, buna benim mükâfat vereceğimi ümit edersen, ben cennet dışında bir sevaba razı olmayacağım." [678]

ـ503 ـ6490 ـ1599 -حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السُّكَيْنِ. ثَنَا أبُو هَمَّامٍ. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. ثَنَا مُصْعَبُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: فَتَحَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَاباً بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ. أوْ كَشَفَ سِتْراً. فإِذَا النَّاسُ يُصَلُّونَ وَرَاءَ أَبِي بَكْرٍ. فَحَمِدَ اللّهَ عَلَى مَارَأى مِنْ حُسْنِ حَالِهِمْ، وَرَجَاءَ أنْ يَخْلُفَهُ اللّهُ فِيهِمْ بِالَّذِي رَآهُمْ. فَقَالَ: يَاأَيُّهَا النَّاسُ! أيُّمَا أحَدٍ مِنَ النَّاسِ، أوْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أُصِيبَ بِمُصِيَبةٍ فَلْيَتَعَزَّ بِمُصِيبَتِهِ بِى، عَنِ الْمُصِيبَةِ الَّتِى تُصِيبُهُ بِغَيْرِي. فإِنَّ أَحَداً مِنْ أُمَّتِي لَنْ يُصَابَ بِمُصِيبَةٍ بَعْدِى، أَشَدَّ عَلَيْهِ مِنْ مُصِيبَتِي.فِي الزوائد: فِي إسناده مُوسَى بن عبيدة الربدي، وهو ضعيف.

503. (1599) (6490)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah kendisi ile halk arasında bulunan bir kapıyı açtı -veya perdeyi kaldırdı - halkın Hz. Ebu Bekir'in arkasında namaz kıldığını gördü. Onların bu iyi hali sebebiyle ve onlarda bu gördüğünü, kendinden sonra Allah'ın devam ettireceği ümidiyle Allah'a hamd etti ve dedi ki: "Ey insanlar! İnsanlardan veya mü'minlerden her kim bir musibete dûçar olursa, başına gelen musibetin şiddetini benim sebebimle maruz kaldığı musibetle hafifletsin. Çünkü, bende sonra, ümmetimden hiç kimse, benim musibetimden daha şiddetli bir musibetle karşılaşmayacaktır."[679]

AÇIKLAMA:

Burada Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir mü'min için en büyük musibetin kendisinin vefatı olduğunu belirtiyor. Bu böyledir. Çünkü her mü'min Aleyhissalâtu vesselâm'ı malından, canından, annesinden, babasından, kesada uğramasında korktuğu ticaretinden daha çok sevmekle mükelleftir. Musibet kişinin malına, canına veya diğer sevdiklerine bir zararın gelmesi veya onlardan birinin helak olması, ise, bunların hepsinden çok, sevdiği Resûlünün ölmüş olması onun en büyük musibeti olmaktadır. Böyle düşünebilen mü'min nazarında diğer musibetler küçülür. Ona tekrar kavuşmaya inandığımıza göre, o musibet bir ölçüde mânasını değiştirir. Böyle düşününce diğer musibetler haydi haydi üzülmeye değmeyen şeyler olabilir.[680]

ـ504 ـ6491 ـ1500 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثَنَا وَكِيعُ بْنُ الجَرَّاحِ عَنْ هِشَامِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أُمِّهِ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَينِ عَنْ أَبِيهَا؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ، فَذَكَرَ مُصِيبَتَهُ، فَأَحْدَثَ اسْتِرْجَاعاً وَإِنْ تَقَادَمَ عَهْدُها، كَتَبَ اللّهُ لَهُ مِنَ ا'جْرِ مِثْلَهُ يَوْمَ أُصِيبَ.فِي الزوائد: فِي إسناده ضعيف، لضعف، هشام به زياد. وقد اختلف الشيخ هل هو روى عن أبيه أو عن أمه، و يعرف لهما حال. قيل: ضعفه ا"مام أحمد. و قَالَ ابْنِ حبان: روى الموضوعات عن الثقات.

504. (1500) (6491)- Hz. Hüseyin radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir musibete uğrayan kimse, bilahare o musibeti hatırlayarak innâ lillahî ve innâ ileyhi râciun diye istircâda bulunsa, musibetin vakti çoktan geçmiş bile olsa, Allah bu istircâsı sebebiyle, ona, musibetin geldiği ilk günün sevabını aynen verir." [681]

*** MUSİBETZEDEYİ TÂZİYE**

ـ505 ـ6492 ـ1601 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدَثَنِي قَيْسٌ أَبُو عُمَارَةَ، مَوْلَى ا'نْصَارِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدُ اللّهِ بْنَ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ يُحَدَّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعَزِّى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إ َّ كَسَاهُ اللّهُ سُبْحَانَهُ مِنْ حُلَلِ الْكَرَامِةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده قيس أبُو عمارة، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ الّذهبى فِي الكاشف: ثقة. و قَالَ البخاري: فِيهِ نظر. وباقي رِجَالُهُ عَلَى شرط مسلم.

505. (1601) (6492)- Amr İbnu Hazm radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir musibeti sebebiyle din kardeşine taziyede bulunan hiçbir mü'min yoktur ki, Allah Teâla hazretleri Kıyamet günü ona bir takım keramet elbisesi giydirmesin."[682]

AÇIKLAMA:

Taziye dilimize de giren bir kelimedir. Musibete düşene tesellide bulunmak, sabır tavsiye etmek mânasına gelir. Bilhassa yakını vefat eden için yapılan teselli ziyaretine tâziye denir. Alimler, büyük çoğunluğuyla bunun definden önce ve definden sonra üç gün içinde olması gerektiğini, daha sonra yapılacak tâziyenin mekruh olduğunu, zira üç gün içinde acının hafifleyeceğini, daha sonraki ziyaretlerin acıyı yenileyeceğini söylerler. Hanefilere ve Mâlikilere göre tâziyet için musibet sahibi erkeklerin mescidden başka bir yerde üç gün oturması caizdir. Şafiîler ve Hanbeliler oturmayı mekruh addederler. Bunlara göre ölü sahipleri işlerine devam ederler. Görenler ölü sahiplerine rastladıkça taziyede bulunurlar.[683]

*** ÇOCUĞUNU KAYBEDENİN SEVABI**

ـ506 ـ6493 ـ1604 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. قَالَ: ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا حَرِيزٍ ابْنُ عُثْمَانَ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شُفْعَةَ؛ قَالَ: لَقِيَنِي عُتْبَةُ بْنُ عَبْدٍ السُّلَمِيُّ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ، لَمْ يَبْلِغُوا الْحَنْثَ، إِّ تَلَقَّوْهُ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ، مِنْ أَيِّهَا شَاءَ دَخَلَ . فِي الزوائد: فِي إسناده شرحبيل بن شفعة. ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ بوش دَاوُد: شرحبيل وجرير، كلهم ثقات اَ هـ. وباقي رِجَالُهُ، رِجَال ا“سناد، شرط البخاري.

506. (1604) (6493)- Utbe İbnu Abdi's-Sülemi radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Buluğa ermemiş üç çocuğu ölen hiç bir müslüman yoktur ki, o çocuklar onu, cennetin sekiz kapısında karşılamasınlar. O, bu kapılardan hangisinden dilerse cennete girer."[684]

*** DÜŞÜK SAHİBİNİN SEVABI**

ـ507 ـ6494 ـ1607 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. قَالَ: ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلكِ النَّوْفَلِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَسِقْطٌ أُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيَّ، أحَبُّ إِلَيَّ مِنْ فَارِسٍ أخَلِّفُهُ خَلْفِي.فِي الزوائد: قلت: قَالَ المزّيّ فِي التهذيب و‘طراف: يزيد لم يدرك أبا هُرَيْرَةَ. ويزيد بن عبد الملك، وإن ثقه ابْنِ سعد، فقد ضعّفه أحمد وابْنِ معين وخلف.

507. (1607) (6494)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Önümden göndereceğim bir düşük çocuk, arkamdan bırakacağım bir atlıdan, bana şüphesiz daha sevimlidir."[685]

ـ508 ـ6495 ـ1608 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، أَبُو بَكْرٍ الْبَكَّائِيُّ. قَاَ: ثَنَا أَبُو غَسَّانَ. قَالَ: ثَنَا مِنْدَلٌ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَكَمِ النَّخَعِيِّ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهَا، عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهُ إِذَا أَدْخَلَ أَبَوَيْهِ النَّارَ. فَيُقَالُ: أَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبِّهُ! أَدْخِلْ أَبَوْيْكَ الْجَنَّةَ. فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهِ حَتَّى يُدْخِلَهُمَا الْجَنَّةَ.قَالَ أَبُو عَلِيٍّ: يُرَاغِمُ رَبُّهُ يُغَاضِبُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، تفاقهم عَلَى ضعيف مندل بن علي.

508. (1608) (6495)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, düşük çocuğun baba ve annesini cehenneme sokacağı zaman, düşük çocuk Rabbi ile mücadele eder. Sonunda ona: "Ey Rabbine karşı gelen düşük, haydi ebeveynini cennete sok!" denilir. Bunun üzerine düşük çocuk, onları göbek bağı ile çekerek cennete sokar." [686]

ـ509 ـ6496 ـ1609 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَاشِمِ بْنِ مَرْزُوقٍ. ثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ عُبَيْدِ اللّٰهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ مُسْلِمٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! إِنَّ السِّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ، إِذَا احْتَسَبَتْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يَحْيَى بن عُبَيْدُ اللّٰه بن موهب، وقد الفقوا عَلَى ضعفه.

509. (1609) (6496)- Hz. Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nefsim elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, düşük çocuk, ahirette annesini göbek bağından tutup cennete çekecektir, yeter ki annesi düşük sebebiyle sevap kazanacağına inanıp sabretsin." [687]

AÇIKLAMA:

Kur'ân-ı Kerim'de, Kıyamet günü, Allah Teâla hazretlerinin izin verdiği kimselerin şefaat edecekleri belirtilmiştir. Bu şefaatçiler arasında, buluğa ermezden önce ölen çocuklar ve hatta düşük dediğimiz, asgari altı aylıktan önce ölü doğan ceninler de vardır. Bunların hepsi ebeveyn ve bilhassa anne için acı ve meşakkat sebebi oldukları için Allah indinde mânevî mükâfatı vardır. Resûlullah bu mükâfatı mükerrer hadisleriyle hatırlatıp müslümanları teselli ve taziye etmiştir. Meselenin vukuunun, ihtisâba, yani ahiretteki sevabına inanarak sabretmeye bağlanmış olması da manidardır. Çocuğun münakaşa ve mücadelesi, Rabbine karşı nazlanması, ebeveyn lehinde ısrar etmesi demektir. [688]

*** CENAZE EVİNDE TOPLANMA**

ـ510 ـ6497 ـ1612 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَالَ: ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثَنَا هُشَيْمٌ. حَ وَ حَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ، أَبُو الْفَضْلِ. قَالَ: ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ

إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ؛ قَالَ: كُنَّا نَرَى ا"جْتِمَاعَ إِلَى أَهْلِ الْمَيِّتِ، وَصَنْعَةَ الطَّعَامِ، مِنَ النِّيَاحَةِ.فِي الزوائد: إسنبده صحيح. رِجَال الطريق ا'ول عَلَى شرط البخاري. والثانى عَلَى شرط مسلم.

510. (1612) (6497)- Cerir İbnu Abdillah el-Beceli radıyallahu anh anlatıyor: "Biz (Resûlullah zamanında), cenaze sahibinin evinde toplanmayı ve (ev halkının da bu toplananlar için) yemek yapmalarını, yasaklanan matemden bir parça bilirdik." [689]

*** GURBETTE ÖLEN ŞEHİDDİR**

ـ511 ـ6498 ـ1615 -حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ. قَالَ: ثَنَا أَبُو الْمُنْذِرُ الْهُذَيْلُ بْنُ الْحَكَمِ. ثَنَا عَبْدُ الْعِزِيزِ ابْنُ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَوْتُ غُرْبَةٍ شَهَادَةٌ.قَالَ السندي. قَالَ السيوطي: أورد ابْنِ الجوزي هَذَا الحديث فِي الموضوعات من وجه آخر عن عبد العزيز، ولم يصب فِي ذَلِكَ. وقد سقت له طرقا كثيرة فِي الŒئي المضنوعة. قَالَ الحافظ ابْنِ حجر فِي الترجيح: إسناد ابْنِ ماجة ضعيف ‘ن الهذيل منكر الحديث. وذكر الدارقطني فِي العلل الخف فِيهِ عَلَى الهذيل، وصحح قول من قَالَ: عن الهذيل عن عبد العنيز عن نافع عن ابْنِ عمر.

511. (1615) (6498)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gurbette ölmek şehitliktir." [690]

*** HASTALANARAK ÖLEN**

ـ512 ـ6499 ـ1615 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُو سُفَ. قَالَ: ثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ. قَالَ: أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ ح وَحَدّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ. قَالَ: ثَنَا حَجَاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ؛ قَالَ: قَالَ ابْنُ جَرَيْجٍ أَخْبَرِني إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَطَاءٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ : رَسُولَ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ مَاتَ مَرِيضًا مَاتَ شهيداً وَوُقِيَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَغُدِيَ وريحَ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةَ. قَالَ السندي: قَالَ السيوطي: هذا الحديث أورده ابن الجوزيّ فِي الموضوعات وأعلّه ب إِبْرَاهِيمَ بن محمد ابن أبي يحيى ا'سلميّ فإنه متروك. قَالَ و قَالَ أحمد بن حنبل: إنما هو من مات مرابطا. قال الدارقطنِيُّ بإسناده عن إِبْرَاهِيمَ بن يحيى يقول: حدثت ابن جريج هذا الحديث من مات مرابطا فروى عنى من مات مر يضاً وما هكذا حدثته.

512. (1615) (6499)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim hasta halde ölürse şehit olarak ölmüştür ve kabir azabından korunmuştur, sabah-akşam cennetten rızıklandırılır." [691]

*** ÖLÜNÜN KEMİĞİ KIRILMAZ**

ـ513 ـ6500 ـ1617 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَمَّرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ زِيَادٍ. أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ ابْنِ عَبْدُ اللّهِ بْنِ زَمْعَةَ، عَنْ أُمِّهِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِ عَظْمِ الْحَيِّ فِي ا"ثْمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن زياد، مجهول. ولعله عبد اللّه بن زياد بن سمعان، المدنيّ أحد المتزوكين.

513. (1617) (6500)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölünün kemiğini kırmak günah itibariyle tıpkı dirinin kemiğini kırmak gibidir." [692]

*** RESÛLULLAH'IN HASTALIĞI**

ـ514 ـ6501 ـ1625 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ عَنْ صَالِحٍ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ: الصَّةَ، وَمَا مَلَكَتْ أيْمَانُكُمْ. فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى مَا يَفِيضَ بِهَا لِسَانُهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط الصحيحين.

514. (1625) (6501)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı ölüme götüren hastalığı sırasında "Namaza ve sağ ellerinizin mâlik olduğu şeylere dikkat edin" diyordu. Mübarek lisanları bunu söyleyemeyecek hale gelinceye kadar tekrara devam ettiler." [693]

*** RESÛLULLAH'IN VEFATI VE DEFNİ**

ـ515 ـ6502 ـ1628 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. أنْبَأَنَا وَهْبُ بْنف جَرِيرٍ. ثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ. حَدَّثَنَي حُسَيْنُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا أرَادُوا أنْ يَحْفِرُوا لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثُوا إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، وَكَانَ يَضْرَحُ كَضَرِيحِ أهْلِ مَكَّةَ. وَبَعَثُوا إِلَى أَبِي طَلْحَةَ. وَ كَانَ هُوَ الَّذِي يَحْفِرُ ’هْلِ الْمَدِينَةِ.
وَكَانَ يَلْحَدُ. فَبَعَثُوا إِلَيْهِمَا رَسوُلَيْنَ. فَقَالُوا: اللّهُمَّ! خِرْ لِرَسُولِكَ. فَوَجدُوا أَبَا طَلْحَةَ. فَجِئَ بِهِ. وَلَمْ يُوجَدْ أَبُو عَبَيْدَةَ. فَلَحَدَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ، فَلَمَّا فَرَغُوا مِنْ جِهَازِهِ يَوْمَ الثُّثَاءِ، وُضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ فِي بَيْتِهِ.

ثُمَّ دَخَلَ النَّاسُ عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ أرْسَاَ. يُصَلّونَهُ عَلَيْهِ. حَتَّى إِذَا فَرَغُوا أدْخَلُوا النِّسَاءَ. حَتَّى إِذَا فَرَغُوا أدْخَلُوا الصِّبْيَانَ. وَلَمْ يُؤَمَّ النَّاسَ عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أحَدٌ. لَقَدِ اخْتَلَفَ الْمُسْلِمُونَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي يُحْفَرُ لَهُ. فَقَالَ قَائِلُونَ: يُدْفَنُ فِي مَسْجِدِهِ. وَ قَالَ قَائِلُونَ: يُدْفَنُ مَعَ أصْحَابِهِ. فَقَالَ أبُو بَكْرٍ: إنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا قُبَضَ نَبِيُّ إ ّ دُفِنَ حَيْثُ يُقْبَضُ. قَالَ: فَرَفَعُوا فِرَاشَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تُوُفِّي عَلَيْهِ. فَحَفَرُوا لَهُ، ثُمَّ دُفِنَ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسْطَ اللَّيْلِ مِنْ لَيْلَةِ ا ‘رْبِعَاءِ. وَنَزَلَ فِي حُفْرَتِهِ عَلِيُّ بْنُ أبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلُ إبْنُ الْعَبَّاسِ، وَقُثَمُ أخُوهُ، وَشُقْرَانُ مَوْلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ أوْسُ بْنُ خَوْلِيٍّ، وَهُوَ أبُو لَيْلَى، لِعَلِيِّ بْنِ أبِي طَالِبٍ: أنْشُدُكَ اللّهَ وَحَظَّنَا مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ عَلِيٌّ: إنْزِلْ. وَكَانَ شُقْرَانُ، مَوْهُ، أخَذَ قَطِيفَةً كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبَسُهَا. فَدَفَنَهَا فِي الْقَبْرِ وَ قَالَ: وَ اللّهِ! َ يَلْبَسُهَا أحَدٍ بَعْدَكَ أبَداً. فَدُفِنَتْ مَعَ رَسُولِ للّه صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَفِي الزوائد: إسناد فِيهِ الحسين بن عَبْدُ اللّه بن عبيد اللّه بن عَبَّاسٍ الهاشمي، تركه أحمد بن حنبل وعلي بن لمديني والنسائي. و قَالَ البخاري: يقال إنه كَانَ يتهم بالزندقة. وقواه ابْنِ عدي. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات.

515. (1628) (6502)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için mezar kazmaya azmettikleri vakit Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'a adam gönderdiler. O, Mekke halkının mezarı gibi şak şeklinde mezar kazıyordu. Ebu Talha'ya da adam gönderdiler. O da Medine ahalisinin mezarı gibi, lahid tarzında mezar kazıyordu. İşte bu iki zata iki ayrı elçi yola çıkarıldı. Ashab dedi ki: "Allahım, Resûlün için sen tercih et." Ebu Talha'yı yerinde buldular ve (kazı yerine) getirdiler. Ebu Ubeyde (yerinde) bulunamadı. Böylece Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için lahid tarzında mezar hazırlandı."

İbnu Abbas radıyallahu anhümâ demiştir ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın teçhizi salı günü tamamlanınca, evindeki karyolası üzerine konuldu. Sonra erkekler, gruplar halinde yanına girerek cenaze namazı kıldılar. Erkeklerin namazı bitince kadınlar gruplar halinde girip namaz kıldılar. Onlar da namazlarını tamamlayınca çocukları gruplar halinde odaya koydular. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın namazına kimse imamlık yapmadı (herkes müstakil kıldı).

Müslümanlar, kabrin kazılacağı yer hususunda ihtilaf etti. Bir kısmı: "Mescidine gömülsün" dedi. "Ashabıyla birlikte (Baki'e) defnedilsin" dedi. Hz. Ebu Bekir radıyallahu anh: "Ben Resûlullah'ın: "Her peygamber öldüğü yere defnedilmiştir" dediğini işittim" dedi.

İbnu Abbâs dedi ki: "Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, üzerinde ruh-u şerifelerini teslim ettikleri yatağını kaldırdılar ve (o yerde) mezar kazdılar. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm çarşamba gününün gece yarısında defnedildi. Resûlullah'ın kabrine Hz. Ali, Fazl İbnu Abbas, kardeşi Kusam, Şükran Mevlâ Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm inmişlerdi. Evs İbnu Havli -ki bu, Ebu Leylâ'dır- Ali İbnu Ebî Talîb'e dedi ki: "Allah aşkına, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bizim de hissemizi verin." Bunun üzerine Hz. Ali, ona: "(Kabre) sen de in!" dedi.

Şükran, Aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlısı idi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın giymekte olduğu bir kadife parçasını aldı, kabre yaydı ve: "Allah'a yemin olsun senden sonra kimse bunu giymeyecek!" dedi. Böylece o da Aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte gömüldü." [694]

ـ516 ـ6503 ـ1629 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الزُّبَيْرَ، أَبُو الزُّبَيْر. ثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنُ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا وَجَدَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كَرْبِ الْمَوْتِ مَا وَجَدَ، قَالَتْ فَاطِمَةُ: وَاكَرْبَ أبَتَاهْ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ كَرْبَ عَلَى أبِيكِ بِعْدَ الْيَوْمِ. إنَّهُ قَدْ حَضَرَ مِنْ أَبِيكِ مَا لَيْسَ بِتَارِكٍ مِنْهُ أحَداً. الْمُوَافَاةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن الزبير الباهلي، أَبُو الزبير. ويقال: أَبِي معيد المصري، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ أَبُو حاتم: مجهول. وقَالَ الدارقطني: صالح. وباقي رِجَالُهُ عَلَى شرط الشيخين.

516. (1629) (6503)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ölüm acısını duyunca, kızı Fatıma radıyallahu anhâ "Vay babacığımın ızdırabına!" dedi. Resûlullah da: "Bugünden sonra babana ızdırab yok artık! Kıyamete kadar hiç kimsenin yakasını bırakmayacak olan (ölüm), artık babana gelmiştir" buyurdular." [695]

ـ517 ـ6504 ـ1632 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. أخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُهْدِيٍّ. ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدُ اللّهِ ابْنِ دَينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كُنَّا نَتَّقِي الْكَمَ وَانْبِسَاطَ إِلَى نِسَائِنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَخَافَةَ أنْ يُنْزَلَ فِينَا الْقُرآنُ فَلَمَّا مَاتَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَكَلَّمْنَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط مسلم. إ أنه منقطع بين الحسن وأبي بن كعب، يدخل بينهما يَحْيَى ابْنِ ضمرة.

517. (1632) (6504)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Biz "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında kadınlarımıza kötü söz sarfetmek ve istediğimiz muameleyi yapmaktan, hakkımızda bir vahiy geliverir endişesiyle kaçınırdık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince, (istediğimiz gibi konuşmaya başladık." [696]

ـ518 ـ6505 ـ1633 -حَدَّثَنَا إسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أنْبَأَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ الْعِجْلِيُّ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإنَّمَا وَجْهُنَا وَاحِدٌ. فَلَمَّا قُبِضَ نَظَرْنَا هكذَا وَ هكذَا.

518. (1633) (6505)- Ubey İbnu Ka'b radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberken biz Ashabın hedef ve gayesi tek idi. O vefat edince, kimimiz şöyle, kimimiz böyle baktı (hedefler ayrıldı)." [697]

519ـ 6506ـ 1634 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُطَّلِبِ ابْنِ السَّائِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ السَّهْمِيُّ. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عَبْدُ اللّهِ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ الْمَخْزُومِيُّ. حَدَّثَنِي مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِاللّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ بِنْتِ أَبِي أُمَيَّةَ، زَوْجِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا قَامَ الْمُصَلِّي يُصَلِّي لَمْ يَعْدُ بَصَرُ أحَدِهِمْ مَوْضِعَ قَدَمَيْهِ. فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَ النَّاسُ إِذَا قَامَ أحَدُهُمْ يُصَلِّي لَمْ يَعْدُ بَصَرُ أحَدِهِمْ يُصَلِّي لَمْ يُعْدُ بَصَرُ أحَدِهِمْ مُوضِعَ جبينه. فَتُوُفِّيَ أَبِي أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ عُمَرُ. فكَانَ النَّاسُ إِذَا قَامَ أحَدُهُمْ يُصَلِّي لَمْ يَعْدُ بَصَرُ أحَدِهِمْ مَوْضِعَ الْقِبْلَةَ. وَكَانَ عُثْمَانَ بْنُ عُفَّانَ، فَكَانَتِ الْفِتْنَةُ. فَتَلَفَّتَ النَّاسُ يَمِيناً وَشِماً.فِي الزوائد: فِي إسناده مصعب بن عَبْدُ اللّه، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. قَالَ العجلي: ثقة. و مُوسَى بن عَبْدُ اللّه، لم أرمن جرحه و وثقه. و مُحَمَّد بن إِبْرَاهِيمَ، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات.

519. (1634) (6506)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın zevce-i pâklerinden Ümme Seleme Bintu Ebi Ümeyye radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında insanlar namaza durdukları vakit hiç kimsenin nazarı ayaklarını bastığı yerden ileri geçmezdi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edince insanlar namaza durunca hiçbirisinin nazarı alnını koyduğu yerden ileri geçmezdi. Sonra Hz. Ebu Bekr vefat etti, Hz. Ömer devri geldi. Bu devirde insanların nazarı kıbleden dışarı çıkmadı. Hz. Osman halife olunca fitne başladı, insanlar da sağa sola bakmaya başladı." [698]

AÇIKLAMA:

Daha önce de açıkladığımız üzere, namazda huşû mühim bir husustur. Huşû gözle ilgili bir haldir. Bu hadîse göre, gözün ayaklardan öteye nazar etmemesi efdal ise de, fukaha, kıyamda iken secde edilecek yere bakılması gereğine hükmetmiştir. [699]

520ـ 6507ـ 1635 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعُمَرَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُزُورُهَا. قَالَ فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهَا بَكَتْ. فَقَاَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ؟ فَمَا عِنْدَ اللّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. قَالَتْ: إِنِّي ٴعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّهِ خُيْرٌ لِرَسُولِهِ. وَلكِنْ أبْكِي ٴنَّ الْوَحْي قَدِ انْقَطِعَ مِنَ السَّمَاءِ. قَالَ: فَهَيِّجَتْهُمَا يَبْكِيَانِ مَعَهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط الشيخين. فقد احتجا بجميع رواته.

520. (1635) (6507)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra Hz. Ömer'e: "Bizimle gel, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı gibi Ümmü Eymen radıyallahu anhâyı bir ziyaret edelim" dedi. Hz. Enes devamla der ki: "Ziyaretin gittiler, yanına varınca kadıncağız ağladı. Kendisine: "Niye ağlıyorsun? Allah'ın kendi nezdinde hazırladığı, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için daha hayırlıdır" dediler. Kadın onlara:

"Ben de biliyorum ki, Allah'ın yanındaki, Resûlullah için elbette daha hayırlıdır. Ancak ben semâdan vahyin kesilmesine ağlıyorum" cevabını verdi." (Ümmü Eymen) bu sözüyle onları da ağlattı ve Ümmü Eymen'le beraberce ağladılar." [700]

ـ521 ـ6508 ـ1637 -حَدَّثَنَا عُمْرُو بْنُ سَوَادٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ سَعِيد بْنِ أَبِي هَلٍ عَنْ زِيْدِ بْنِ أيْمَنٍ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثِرُوا الصَّةَ عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ. فَإنَّهُ مَشْهُودٌ تَشْهَدُهُ الْمَئِكَةُ. وَإنَّ أَحَداً لَنْ يُصَلِّي عَلَىَّ إِّ عُرِضَتْ عَلَيَّ صَتُهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا قَالَ قُلْتُ: وَبَعْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: وَبَعْدَ الْمَوْتِ إنَّ اللّهَ حَرَّمَ عَلَى ا‘رْضِ أنْ تَأكُلَ أجْسَادَ ا‘نْبِيَاءِ. فَنَبِيُّ اللّهِ حَيٌّ يُرْزَقُ.فِي الزوائِد: هَذَا الحديث صحيح إ أنه منقطع فِي موضعين. ‘ن عبادة، روايته عن أَبِي الدرداء مرسلة، قله العء. وزيد بن أيمن عن عبادة مرسلة، قَالَه البخاري.

521. (1637) (6508)- Ebu'd-Derda anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cum'a günü bana salavâtı çok okuyun. Çünkü o gün okunan salavâtlar meşhuddur, melekler ona şahidlik ederler. Bana salavât okuyan hiç kimse yoktur ki, o daha okumasını bitirmeden salavâtı bana ulaştırılmamış olsun:" Bunun üzerine dedim ki: "Siz öldükten sonra da mı?" "Evet buyurdular öldükten sonra da. Zira Cenab-ı Hak hazretleri toprağa, peygamberlerin cesedini çürütmeyi haram etmiştir. Allah'ın peygamberi her zaman diridir, rızka mazhardır." [701]

ORUÇ BÖLÜMÜ

* ORUCUN FAZİLETİ

ـ522 ـ6509 ـ1643 -حَدَّثَنَا أبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ ا‘عْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ اللّهِ عِنْدَ كُلِّ فِطْرٍ عُتَقَاءَ. وَ ذلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ.فِي الزوائد: إسناده ثقات. ‘ه أبا سفيان روايته عن جَابِرٍ صحيحة. قَالَ شعية: وقول البزار إن ا‘عمش لم يسمع من أَبِي سفيان، غريب. فإن روايته فِي الكتب الستة. وهو معروف بالرواية عنه.

522. (1643) (6509)- Hz. Cc3bir radıyallahu anh anlatıyor: "Her iftar vaktinde Allah tarafından (cehennemden) âzâd edilen kimseler bulunur. Bu, (Ramazanın) her gecesinde olur." [702]

*** RAMAZAN AYININ FAZİLETİ**

ـ523 ـ6510 ـ1644 -حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرٍ. عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَلٍ. ثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ رَمَضَانُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَفِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ. مَنْ حُرِمَهَا فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ. وَ يُحْرَمُ خَيْرَهَا إِّ مَحْرُومٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عمران بن دَاوُد أَبِي العوام القطان، مختلف فِيهِ. ومشان ا“مام أحمد، ووثقه عفان والعجلي. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ ابْنِ عدي: مغرب عن عمران. وروى عن غير عمران أحاديث غرائب. وأرجو أنه بأس به. رِجَال ا“سناد ثقات.

523. (1644) (6510)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor: "Ramazan ayı girmişti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bu mübarek aya girmiş bulunuyorsunuz. Bu ayda bir gece vardır ki bin aydan hayırlıdır. Bu gecenin hayır ve bereketinden mahrum kalan bir kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış gibidir. Onun hayrı ise sadece (uhrevî saadetten) mahrum kimseye haramdır." [703]

*** YEVM-İ ŞEKK ORUCU**

ـ524 ـ6511 ـ1646 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ عَبْدُ اللّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ تَعْجِيلِ صَوْمِ يَوْمٍ قَبْلَ الرُّؤْيَةِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم عَلَى ضعيف عَبْدُ اللّه بن سَعِيدِ المقبريّ.

524. (1646) (6511)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ramazan orucunu hilâli görmezden bir gün önce başlatmayı yasakladı." [704]

ـ525 ـ6512 ـ1647 -حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا الْعَءُ بْنُ الحَارِثِ، عَنِ الْقَاسِمِ، أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ؛ أَنَّه سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ، قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ: الصِّيَامُ يَوْمَ كذَا وَ كذَا. وَنَحْنُ مُتَقَدِّمُونَ. فَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَقَدَّمْ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيَتَأَخِّرْ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُه موثقون. لكن قيل إن القاسم بن أَبِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ لم يسمع من أحد من الصحابة سوى أَبِي امامة، قاله المزي فِي التهذيب، والذهبي فِي الكاشف.

525. (1647) (6512)- Hz. Muaviye İbnu Ebi Süfyân radıyallahu anhüma minber üstünde şunu anlatmıştır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ramazan ayından önce minberde buyurdular ki: "Ramazan falan gün başlayacak. Biz daha önceden oruç tutarız. Dileyen önceden başlasın, dileyen de (o güne kadar tutmayı) tehir etsin."[705]

AÇIKLAMA:

Resûlullah, önceki hadiste Ramazandan bir gün önce oruç tutmayı yasaklamaktadır. İki gün önceden tutmayı yasaklayan rivayet de var. Son rivayet önceden başlamaya ruhsat vermekte hatta teşvik etmektedir. Şu halde üç veya daha fazla gün önceden tutmaya başlamak bu cevaza girmektedir. Şunu da belirtelim: Bazı hadislerde Aleyhissalâtu vesselâm her ayın başında ve sonunda oruç tutmayı tavsiye buyurmuştur. Bu sünnete uyan bir kimse -Ramazan'ı karşılamak düşüncesiyle hareket etmeyeceğinden- Ramazan ayından bir gün önce oruç tutabilir.[706]

*** RAMAZAN AYI KAÇ GÜN?**

ـ526 ـ6513 ـ1656- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ، عَنِ ا'عْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:)) كَمْ مَضَى مِنَ الشَّهْرِ؟:((قَالَ قُلْنَا: اثْنَانِ وَعِشْرُونَ، وَبَقِيَتْ ثَمَانٍ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الشَّهْرُ هكذَا، وَالشَّهْرُ هكذَا، وَالشَّهْرُ هكذَا ثَثَ مَرَّاتٍ، وَأَمْسَكَ وَاحِدَةً.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط مسلم.

526. (1656) (6513)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Ramazan ayında kaç gün geçti?" buyurdular. Biz: "Yirmiiki, geriye de sekiz gün kaldı!" dedik. Resûlullah bu cevabımız üzerine: "Ramazan ayı şu kadardır, Ramazan ayı şu kadardır, Ramazan ayı şu kadardır!" diyerek (ellerinin parmaklarıyla) üç kere gösterdi ve sonuncu sefer bir parmağını büktü (yani yirmidokuz işareti yaptı)."[707]

ـ527 ـ6514 ـ1658- حَدَّثَنَا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى. ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ. ثَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: مَا صُمْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعاً وَعِشْرِينَ، أَكْثَرُ مِمَّا صُمْنَا ثَثِينَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط مسلم. إ أن الجريري، واسمه سَعِيدِ بن إياس أَبُو مسعود، اختلط بأخر عمره. والحديث رواه أَبُو دَاوُد والترمذي من حديث ابْنِ مسعود.

527. (1658) (6514)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sağlığında ramazan ayını yirmidokuz gün olarak tutmamız otuz tutmamızdan daha

fazladır."[708]

*** YOLCULUKTA ORUÇ TUTULUR MU?**

528ـ 6515ـ 1665ـ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ .
فِي الزوائد: إسناد حديث ابْنِ عمر صحيح. ‘ن مُحَمَّد بن المصفي، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. ووثقه مسلمة والذهبي فِي الكاشف. وقَالَ أَبُو حاتم: صدوق وقَالَ النسائي: صالح. وباقي رِجَال ا“سناد عَلَى شرط الشيخين.

528. (1665) (6515)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yolculuk (sefer) sırasında oruç tutmak birr (denen makbul ve mahbûb amelden) değildir."[709]

529ـ 6516ـ 1666ـ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى التَّيْمِيُّ، عَنْ أُسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَائِمُ رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ كَالْمُفْطِرِ فِي الْحَضَرِ.قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ. هذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِشَيْءٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده انقطاع. أسامة بن زيد، متفق عَلَى تضعيفه. وأَبُو سملة بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ، لم يسمع من أبيه شيئا. قَالَه ابْنِ معين والبخاري. ورواه النسائي مرفوعا عن أنس بن مالك) هو عبد غير أنس بن مالك خادم النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ(.

529. (1666) (6516)- Abdurrahman İbnu Avf radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Seferde Ramazan orucu tutan hazerde oruç tutmayan gibidir."[710]

AÇIKLAMA:

Bazı alimler bu hadisten, sefer (yolculuk) sırasında Ramazan orucu tutmamanın daha iyi olacağı neticesini çıkarmışlardır. Ancak bazı âlimler de bunu "oruç tutmaya takati yetmeyenler için olabilir" diye kayıtlayarak, tutabilen kimsenin Ramazan orucunu seferde de tutmasının muvafık olacağını söylemiştir.[711]

*** RAMAZANDA BİR GÜN YEMENİN KEFARETİ**

ـ530 ـ6517 ـ1671 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلُ فَقَالَ: هَلَكْتُ. قَالَ: وَمَا أَهْلَكَ؟ قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأتِي فِي رَمَضَانَ. فَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَعْتِقْ رَقَبَةً قَالَ:َ أَجِدُ. قَالَ: صُمْ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَينِ قَالَ:َ أُطِيقُ قَالَ: ,اَطْعِمْ سِتِّينَ مِسْكِينَا قَال: اجْلِسْ فَجَلَسَ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذلِكَ إذْ أُتِيَ بِمِكْتَلٍ يُدْعَى الْعَرَقَ. فَقَالَ اذْهَبْ فَتَصَدَّقْ بِهِ قَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! وَالَّذِي بَعَثَكَ بْالَحَقِّ، مَا بَيْنَ َ بَتَيْهَا أَهْلُ بَيْتٍ أَحْوَجُ إلَيْهِ مِنَّا. قَالَ: فَانْطَلِقْ فَأَطْعِمْهُ عِيَالَكَ.حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ وَهْبٍ. ثَنَا ثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عُمَرَ. حَدَثَنِي يَحْيَى ابْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بذلِكَ فَقَالَ: وَصُمْ يَوْماً مَكَانَهُ.)وصم يوما مكانه(فِي الزوائد: هَذَا الزيادة قد انفرد بها ابْنِ ماجة. وفِي إسنادها عبد الجبار بن عمر، وهو ضعيف، ضعفه ابْنِ معين وأبو دَاوُد والترمذي. وقَالَ البخاري: عنده مناكير. وَقَالَ النسائي: ليس بثقة. وَقَالَ الدارقطني: متروك. و قَالَ ابْنِ يونس: منكر الحديث. و قَالَ ابْنِ سعيد: و كَانَ ثقة. وقد جاء من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ موفوعا))من أفطر يوما من رَمَضَانَ من غير رخصة لم يجزه صيام الدهر((و هَذَا الحديث تخالفه الزيادة.

530. (1671) (6517)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Helak oldum!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Seni helak eden şey nedir?" diye sordu. Adam: "Ramazan içinde hanımıma temasta bulundum!" dedi. Resûlullah: "Öyleyse bir köle âzâd et!" buyurdu. Adam: "Kölem yok ki!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Üst üste iki ay oruç tut!" emretti. Adam: "Tahammül edemem" dedi. Resûlullah: "Öyleyse altmış fakir doyur!" buyurdu. Adam: "(Bu kadar yiyeceği) bulamam!" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm adama: "Otur!" dedi. Adam oturdu. Adam bu şekilde beklerken arak denen bir sepet hurma getirildi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Haydi bunu götür ve tasadduk et!" buyurdular. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni Hak ile gönderen Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun şu iki kayalık (Uhud ve Air dağları) arasında (yani Medine'de) yaşayan aileler içerisinde buna bizden daha muhtacı yoktur!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm:
"Öyleyse haydi götür, horantana yedir!" buyurdular."
Hadisin yine Ebu Hureyre'den yapılan bir başka rivayetinde şu ziyade mevcuttur: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama: "Ramazandan bozduğun gün yerine bir gün oruç tut!" buyurur." [712]

AÇIKLAMA:

Hadis, özürsüz olarak Ramazan orucunu bozan kimseye terettüp eden ahkâmı beyan etmektedir: İmkânı olan, sırayla şunlardan birini ceza olarak yapacaktır: Köle âzâdı veya altmış fakirin doyurulması veya altmış gün oruç; ayrıca bozulan orucun kazası. Bunlardan hiçbirine gücü

yetmeyen bir gün kaza edecektir. Rivayette adama terettüp eden tasadduku Resûlullah'ın bağışladığını görmekteyiz.

Bu bahis daha önce genişçe açıklandı.[713]

*** ORUÇLU KUSARSA**

ـ531 ـ6518 ـ1675- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَعْلَى وَمُحَمَّدُ ابْنَا عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيِّ. قَاَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي مَرْزُوقٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ فضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ أ'نْصَارِيَّ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ خَرَجَ عَلَيْهِمْ فِي يَوْمٍ كَانَ يُصُومُهُ. فَدَعَا بِإِنَاءٍ. فَشَرَبَ. فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ للّهِ! إنَّ هذَا يَوْمٌ كُنْتَ يَصُومُهُ قَالَ أجَلْ. وَلكِنِّي قِئْتُ. فِي الزواءد: فِي إسناده محمد بن إسحق، وهو مدلس، وقد روى بالعنعنة. وأبو مرزوق، يعرف اسمه، ولم يسمع من فضالة ففي الحديث ضعف وانقطاع.

531. (1675) (6518)- Fezâle İbnu Ubeyd el-Ensarî radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, oruçlu olduğu bir günde yanlarına gelmiş, içmek üzere su istemiş ve içmiştir. "Ey Allah'ın Resûlü! Bugün siz oruçlu idiniz!" denince: "Evet öyleydim, lakin (az önce) kustum (orucum bozuldu)" buyurmuştur."[714]

*** ORUÇLU MİSVAK VE SÜRME KULLANIR MI?**

ـ532 ـ6519 ـ1677- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ مُجَالِدٍ عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْروقٍ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنْ خَيْرِ خِصَالِ الصَّائِمِ السِّوَاكُ.فِي الزوائد: إسناده مجالد، وهو ضعيف. لكن له شاهد من حديث عامر بن ربيعة رواه البخاري وأبو داود والترمذي.

532. (1677) (6519)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Oruçlunun hayırlı hasletlerinden biri misvak kullanmasıdır."[715]

ـ533 ـ6520 ـ1678- حَدَّثَنَا أَبُو التَّقِيِّ، هِشَامُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ. ثَنَا الزُّبَيْدِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَاءِشَةَ؛ قَالَتْ: اكْتَحَلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ صَائِمٌ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لفعف الزبيديّ، واسم سعيد بن عبدالجبار. بينه أَبُو بَكْرِ بْنِ أبي داود.

533. (1678) (6520)- Yine Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm oruçlu iken gözüne sürme çekti."[716]

AÇIKLAMA:

Ebu Hânife, Şâfiî gibi bir kısım alimlerimiz göze çekilen sürmenin -tadı boğazda hissedilse bile- orucu bozmayacağına hükmetmiştir. İmam Mâlik'e göre boğaza ulaşacağından korkulursa sürme haramdır, değilse mekruhtur, boğaza ulaşırsa oruç kaza edilir.[717]

*** ORUÇLU HACAMAT OLUR MU?**

ـ534 ـ6521 ـ1679 -حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّيُّ، وَدَاوُدُ بْنُ رَشِدٍ. قَاَ: ثَنَا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ بِشْرٍ، عَنِ ا ‘عْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ.فِي الزوائد: إسناد حديث أبي هريرة منقطع. قال أبي حاتم: عبداللّه بن بشر لم يثبت سماعه من ا‘ عمش. وإنما يقول: كتب إليّ أبو بكر بن عياش عن ا‘عمش.

534. (1679) (6521)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hacamat yapan da yaptıran da orucunu bozmuş olur."[718]

AÇIKLAMA:

Daha önce de geçtiği üzere, cumhûra göre hacamat edenin de hacamat olanın da orucu bozulmaz, sadedinde olduğumuz hadis mensuhtur.[719]

*** ORUÇLUYKEN ÖPME**

ـ535 ـ6522 ـ1686 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ إِسْرَاءِيلَ، عَنْ زَيْدِ ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الضَّبِّيِّ، عَنْ مَيْمُونَةَ مَوَّةِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَجُلٍ قَبَّلَ امْرَأَتَهُ وَهُمَا صَائِمَانِ. قَالَ: قَدْ أفْطَرَ .
فِي الزوائد: إسناده ضعيف، تفاقهم على ضعف زيد بن جبير وضعف شيخه أبي يزيد الضنى. ونقل عن التقريب: أبي زيد الضَّنِّيّ مجهول. وقال الزبيريّ: حديث منكر، وأبي يزيد مجهول.

535. (1686) (6522)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlılarından Meymune radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a oruçlu iken, oruçlu hanımını öpen adam hakkında sorulmuştu: "İkisinin orucu da bozulur!" buyurdular."[720]

AÇIKLAMA:

Bu hadisin zahirine göre hükmeden alim olmuşsa da cumhûr, başka hadisleri esas alarak öpme ile orucun bozulmayacağına hükmetmiştir. Onlar bunu: "Bu durumda bozulma tehlikesi vardır" diyerek tevil ederler.[721]

*** ORUÇLUYKEN MÜBAŞERET**

536ـ 6523ـ 1688- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَبْدِاللّهِ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا أَبِي، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: رُخِّصَ لِلْكَبِيرِ الصَّائِمِ فِي الْمُبَاشَرَةِ، وَكُرِهَ لِلشَّابِّ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف محمد بن خالد، شيخ ابن ماجة.

536. (1688) (6523)- İbnu Abbas radıyallahu anh anlatıyor: "Yaşlı oruçlulara mübaşeret (öpme vs.) hususunda ruhsat tanındı ise de gençlere mekruh kılındı."[722]

*** ORUÇLUYKEN GIYBET**

537ـ 6524ـ 1690- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ الْمَبَارَكِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ سَعِيـدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رُبَّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلاَّ الْجُوعُ. وَرُبَّ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلاَّ السَّهَرُ. فِي الزوائد: إسناده ضعيف.

537. (1690) (6524)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nice oruçlular vardır ki, tuttuğu oruçtan yanına sadece çektiği açlık kâr kalır. Nice gece namazı kılanlar vardır ki onların da kârı gece uykusuz kalmaktan ibarettir." [723]

*** SAHUR**

538ـ 6525ـ 1693- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو عَامَرٍ. ثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ سَلَمَةَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: اسْتَعِينُوا بِطَعَامِ السَّحَرِ عَلى صِيَامِ النَّهَارِ. وَبِالْقَيْلُو لَةِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ.فِي الزوائد: إسناده زمعة بن صالح ضعيف.

538. (1693) (6525)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gündüz orucuna sahur yemeği ile yardımcı olun, kaylûle (öğle uykusu) ile de gece namazına yardımcı olun!"[724]

*** İFTARDA ACELE**

539ـ 6526ـ 1698 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ. فَإِنَّ الْيَهُودَ يُؤَخِّرُونَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، على شرط الشيخين. والحديث من رواية سهل بن سعد، رواه الشيخان وغير هما.

539. (1698) (6526)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar iftarı tacil edip (geciktirmedikleri) müddetçe hayır üzere devam ederler. Öyleyse iftarı tacil edin (ilk vaktinde orucunuzu açın). Çünkü yahudiler, iftarlarını tehir ederler."[725]

AÇIKLAMA:

Dinimiz, sahur yemeğine teşvik ettiği gibi, iftarı geciktirmemeyi emretmiştir. Oruçtan maksad vücudu ölçüsüzce acıktırıp bedene zahmet vermek değildir. Her hususta olduğu üzere burada da fazilet, sünnetin teşri ettiği şekle uymaktadır. Sünnete muhalefet hayırdan uzaklaşmanın alâmetidir. Sünnet hususundaki titizliğin kaybolması iftarın geciktirilmesinde ortaya çıksa bile ehemmiyet taşımaktadır. Ya âdâba, kılık kıyafete, günlük hayatımızın akışına tesir eden hususlardaki sünnete muhalefet? Elbette bu, daha büyük felaketlerin alâmeti olmaktadır.[726]

*** ORUÇLU CÜNÜB SABAHLARSA**

540ـ 6527ـ 1702 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. و مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَاَ: ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ
عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عَمْرٍو الْقَارِيِّ؛ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: وَرَبِّ الْكَعْبَةِ! مَا أَنَا قُلْتُ: مَنْ أَصْبَحَ، وَهُوَ جُنُبٌ، فَلْيُفْطِرْ. مُحَمَّدٌ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَهُ.فِي الزواءد: إسناده صحيح. رواه ا"مام أحمد من هذا الوجه، وذكره البخاري تعليقا. وفي الصحيحين: إنَّ أبا هريرة سمعه من الفضل. وزاد مسلم. ولم أسمعه من النبي صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

540. (1702) (6527)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh demiştir ki: "Hayır! Kâbenin Rabbine yemin olsun! "Cünüb olarak sabahlayan kimse orucunu bozsun!" sözünü ben söylemedim. Bunu söyleyen, Muhammed aleyhissalâtu vesselâm'dır."[727]

AÇIKLAMA:

Ashab ve tâbiinden bazıları, cünüb olarak sabahlayan kimsenin orucunun bozulacağına hükmetmiştir. Ancak, bundan daha sahih hadislere dayanan cumhûr, cünüb halde sabahlayanın

orucunun bozulmayacağına hükmetmiştir.[728]

*** HZ. NUH'UN ORUCU**

ـ541 ـ6528 ـ1714 -حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِي فِرَاسٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدِاللّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: صَامَ نُوحٌ الدَّهْرَ، إِلاَّ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ ا' ضْحَى.فِي الزوائد: إسناده ابن لهيعة، وهو ضعيف.

541. (1714) (6528)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Nuh aleyhisselâm Ramazan ve Kurban bayramları hariç, yıl orucu tutmuştur" dediğini işittim."[729]

*** ŞEVVALDEN ALTI GÜN**

ـ542 ـ6529 ـ1715 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا بَقِيَّةُ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الذِّمَارِيُّ؛ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أسْمَاءَ الرَّحَبِيَّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَيَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ، كَانَ تَمَامَ السَّنَةِ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أمْثَالِهَا.فِي الزوائد: الحديث قد رواه ابن حبان فِي صحيحه قال السنديّ: يريد فهو صحيح، وقال: وله شاهد

542. (1715) (6529)- Sevbân Mevla Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Ramazan bayramından sonra altı gün oruç tutan, yıl orucu tutmuş gibi olur. Zira (ayet-i kerime'de) "Kim bir hayır amelde bulunursa ona yaptığının on misli ecir verilir" (buyrulmuştur)" dediğini işitmiştir."[730]

*** TEŞRİK GÜNLERİ ORUÇ TUTULMAZ**

ـ543 ـ6530 ـ1719 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيَّامُ مِنىً أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح على شرط الشيخين.

543. (1719) (6530)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Hacc sırasında) Mina'da geçirilen günler yeme içme günleridir."[731]

ـ544 ـ6531 ـ1720 -حَدَّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ بَشْرِ بْنِ سُحَيْمٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ أيَّامَ التَّشْرِيقِ فَقَالَ: َ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إ َّ نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ وَإِنَّ هذِهِ ا ْيَّامَ أيَّامُ أكْلٍ وَشُرْبٍ.فِي الزوائد: رواه ابن خزيمة فِي صحيحه.قال السندي: يريد، فالحديث صحيح.

544. (1720) (6531)- Bişr İbnu Suhaym radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm teşrik günlerinde hutbe okudu ve dedi ki: "Cennete sadece müslüman kimse girecektir ve şurası da muhakkak ki bu günler yeme içme günleridir." [732]

*** CUMARTESİ ORUCU**

ـ545 ـ6532 ـ1726 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عِيسىَ بْنُ يُونُسَ، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيــدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَبْدِاللّهِ بْنِ بُشْرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ إ َّ فِيمَا افْتُرِضَ عَلَيْكُمْ. فَإنْ لَمْ يَجِدْ أحَدُكُمْ إ َّ عُودَ عِنَبٍ أوْلِحَاءَ شَجَرَةٍ فَلْيَمُصَّهُ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْعَدَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَبِيبٍ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ بُسْرٍ عَنْ أُخْتِهِ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ. فِي الزوائد: رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه.قَالَ السندي: يريد، فالحديث صحيح. والمتن موجود فِي أَبِي دَاوُد وقيره بإسناد آخر.

545. (1726) (6532)- Abdullah İbnu Büsr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cumartesi günleri, farz oruçlar dışında oruç tutmayın. Sizden biri, o gün, üzüm çöpünden veya bir ağaç kabuğundan başka (yiyecek) bir şey bulamasa bile, onları emip oruç tutmasın."[733]

AÇIKLAMA:

Hadis, ramazan, nezir, kefaret, kaza gibi farz oruçlar dışında cumartesi günü oruç tutmamayı emreder. Mezhep imamları, sadece cumartesi gününde oruç tutmayı mekruh saymışlardır. [734]

*** AREFE GÜNÜ ORUCU**

ـ546 ـ6533 ـ1731 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ عَنْ إسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِاللّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ صَامَ يَوْمَ عَرَفَةَ، غُفِرَ لَهُ سَنَةٌ أمَامَهُ وَسَنَةٌ بَعْدَهُ.فِي الزوائد: إسناده

ضعيف تفاقهم عَلَى ضعف إسحاق بن عَبْدُ اللّه بن أَبِي فروة. نعم قد جَاءَ له شاهد صحيح.

546. (1731) (6533)- Katâde İbnu'n-Numân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Arafe günü oruç tutan kimsenin önündeki bir yıl ile geçmişteki bir yıllık (küçük) günahları mağfiret olunur" dediğini işittim."[735]

*** AŞURA ORUCU**

ـ547 ـ6534 ـ1735 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ، عَنْ حُصَيْنٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ: مِنْكُمْ أَحَدٌ طَعِمَ الْيَوْمَ؟ قُلْنَا: مِنَّا طَعِمَ وَمِنَّا مَنْ لَمْ يَطْعَمْ. قَالَ: فَأَتِمُّوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ. مَنْ كَانَ طَعِمَ وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْ. فَأَرْسِلُوا إلى أهْلِ الْعَرُوض فَلْيُتِمُّوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ قَالَ: يَعْنِي أَهْلَ الْعَرُوضِ حَوْلَ الْمَدِينَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، غريب عَلَى شرط الشيخين. ولم يرو عن مُحَمَّد بن صيفيّ غير الشعبي. وله شاهد فِي السحيحين من حديث سلمة بن ا'كوق والربيع بن معوّذ. والحديث قد عزاه المزي إِلَى النسائي، وليس فِي رواية ابْنِ السنَّي.

547. (1735) (6534)- Muhammed İbnu Sayfî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Aşure günü bize sordu: "Bugün sizden bir şey yiyen var mı?" Biz de: "Yiyen de var yemeyen de" dedik. Bunun üzerine: "Bu günün geri kalanını bir şey yiyen de, yemeyen de (oruçla) tamamlasın. Arûz halkına da haber salın, onlar da günün geri kalan kısmını (oruçla) tamamlasınlar" buyurdu." Râvi der ki: "Arûz ile, Medine civarındaki Arûz nam mevkiin ahalisini kastetti."[736]

AÇIKLAMA:

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ramazan orucu farz olmazdan önce Aşure orucu farz idi. Ancak Ramazan'ın farziyetinden sonra, Aşure orucu, isteyenin tutup isteyenin tutmayacağı müstehab bir oruç olarak teşri edilmiş, farziyeti kaldırılmıştır. Bu hadis, farziyetiyle ilgilidir.[737]

*** PAZARTESİ-PERŞEMBE ORUCU**

ـ548 ـ6535 ـ1740 -حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدُ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ. ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مُخْلَدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ رِفَاعَةَ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُومُ اثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنَّكَ تَصُومُ اثْنَيْنِ

وَالْخَمِيسَ؟ فقَالَ أنَّ يَوْمَ ا"ثَنَيْنِ وَالْخَمِيسَ يَغْفِرُ اللّهُ فِيهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ. إِلّا مُتَهَاجِرِينَ. يَقُولُ: دَعْهُمَا حَتَّى يَصْطَلِحَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح، غريب. و مُحَمَّد بن رفاعة ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات، تفرد بالرواية عنه الضحاك ابنِ مخلد. وباقي إسناده عَلَى شرط الشيخين. وله شاهد من حديث أسامة بن زيد، رواه أَبُو دَاوُد والنسائي. وروي الترمذي بعض فِي الجامع، و قَالَ: حسن غريب.

548. (1740) (6535)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı. Kendisine, "Ey Allah'ın Resûlü! Siz Pazartesi ve Perşembeleri oruç tutuyorsunuz (bunun hikmeti nedir?)" diye sorulmuştu. Şu açıklamada bulundu:

"Allah Teâla hazretleri pazartesi ve perşembe günleri birbirlerine küsenler hariç bütün müslümanlara mağfiret buyurur ve (amelleri arzeden meleğe); "Küs olan bu iki kişi barışıncaya kadar onları bırak!" emreder."[738]

AÇIKLAMA:

Hadisin Tirmizi'deki veçhinde "Ameller pazartesi ve perşembe günleri Rab Teâla'ya arzedilir. Ben amelimin, oruçlu olduğum halde arzedilmesini severim" buyrulmuştur.

Hadis, pazartesi ve perşembe günleri oruç tutmaya teşvik etmektedir. Ayrıca bu günlerde müslümanların küslüklerini giderip barışmaları istenmektedir. O günlerdeki ilahî mağfiret "küs olmama" şartına bağlanmıştır. Hadiste dikkat edilirse küslüğe sebep olan durumda haklı-haksız ayırımı yapılmıyor. Kendini haklı gören kimse de küslüğün giderilmesinde adım atmakla mükelleftir.[739]

*** HARAM AYLARINDA ORUÇ**

ـ549 ـ6536 ـ1743 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَطَاءٍ. حَدّثَنِي زَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ ابْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهىَ عَنْ صَيَامِ رَجِبٍ.فِي الزوائد: إسناده دَاوُد بن عطاء، وهو ضعيف متفق عَلَى ضعفه.

549. (1743) (6536)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah, aleyhissalâtu vesselâm Receb ayı orucunu yasaklamıştır." [740]

AÇIKLAMA:

Hadis zayıftır, sahih olma durumunda, "yılın onbir ayında sadece Receb'te tamamıyla oruç tutmak yasaklanmış olabilir" diye tevil edilmiştir. Çünkü Receb haram aylardan biridir ve bu aylarda oruç tutmak müstehabdır.[741]

ـ550 ـ6537 ـ1744 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْديُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِاللّهِ ابْنِ أُسَامَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ؛ أَنَّ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ كَانَ يَصُومُ أَشْهُرَ الْحُرُمِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صُمْ شَوَّاً فَتَرَكَ أشْهُرَ الْحُرُمِ. ثُمَّ لَمْ يَزَلْ يَصُومُ شَوَّاً حَتَّى مَاتَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. إ أنه منقطع بين مُحَمَّد بن إِبْرَاهِيمَ بن الحارث التيمي، وبين أسامة بن زيد.

550. (1744) (6537)- Muhammed İbnu İbrahim anlatıyor: "Üsame İbnu Zeyd radıyallahu anhümâ Haram aylarda oruç tutardı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "Şevvâl'de oruç tut!" buyurdular. O da, bundan sonra haram aylarda orucu terketti ve vefat edinceye kadar Şevvâl ayında oruç tuttu."[742]

*** ORUÇ BEDENİN ZEKÂTIDIR**

ـ551 ـ6538 ـ1745 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ. ح وَ حَدَّثَنَا مُحْرِزُ بْنُ سَلَمَةَ الْعَدَنِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، جَمِيعاً عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ جُمْهَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ. وَزَكَاةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ. زَادَ مُحْرِزُ فِي حَدِيثِهِ: وَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الصِّيَامُ نِصْفُ الصَّبْرِ.فِي الزوائد: إسناده الحديث من الطريقين معا ضعيف. فِيهِ مُوسَى بن عبيدة الزبريّ. ومدار الطريقين عَلَيْهِ وهو متفق عَلَى تضعيفه.

551. (1745) (6538)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her şeyin bir zekatı (temizlenme vasıtası) vardır, cesedin zekatı oruçtur."
Muhrız rivayetinde şu ziyadede bulundu: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şunu ilave etti: "Oruç, sabrın yarısıdır." [743]

ـ552 ـ6539 ـ1747 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى اللَّخْمِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: أفْطَرَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَقَالَ: أفطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ أ'بْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَئِكَةُ.فِي الزوائد: فِي إسناده مصعب بن ثابت، عن عَبْدُ اللّه بن الزبير، ضعيف.

552. (1747) (6539)- Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Sa'd İbnu Muâz'ın yanında iftar açmıştı. Şöyle buyurdular: "Yanınızda oruçlular iftar etti. Yemeklerinizden ebrâr olanlar yedi, size de melaikeler rahmet duasında bulundular."[744]

*** ORUÇLUNUN YANINDA YENİRSE?**

ـ553 ـ6540 ـ1749 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثَنَا بَقِيَّةُ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَلِ: الْغَدَاءِ يَا بَلُ! فَقَالَ: إنِّي صَائِمٌ. قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَأكُلُ أرْزَاقَنَا. وَفَضْلُ رِزْقِ بَلِ فِي الْجَنَّةِ. أشَعَرْتَ، يَا بَلُ! أنَّ الصَّائِمُ تُسَبِّحُ عِظَامُهُ وَتَسْتَغْفِرُ لَهُ الْمَئِكَةُ مَا أُكِلَ عِنْدَهُ؟فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ. متفق عَلَى تضعيفه. وكذبه ابْنِ حاتم وا ٔزديّ.

553. (1749) (6540)- Büreyde radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bilal radıyallahu anh'a: "Yemek ye, ey Bilâl!" demişti. "Ben oruçluyum!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Biz rızıklarımızı yiyoruz. Bilal'in rızkının fazlı cennettedir. Ey Bilâl yanında yemek yenen oruçlunun kemiklerinin tesbih ettiğini ve meleklerin de onun için istiğfarda bulunduğunu hissettin mi?" buyurdular."[745]

*** ORUÇLUNUN DUASI MAKBUL**

ـ554 ـ6541 ـ1753 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا إسْحَاقُ بْنُ عُبَيْدِ اللّهِ الْمَدَنِيُّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَاللّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَاللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ
يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ لِلصَّائِمِ عَنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةً مَا تُرَدُّ. قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ: سَمِعْتُ عَبْدَاللّه بْنِ عَمْرٍو يَقُولُ، إِذَا أفْطَرَ: اللَّهُمَّ! إنِّي أسْألُكَ بِرَحْمَتِكَ، الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أنْ تَغْفِرَلِي.فِي الزوائد: إسناده صحيح ٔن إسحاق بن عبيد اللّه بن الحارث، قَالَ النسائئ: ليس به بأس. و قَالَ أَبُو زرعة: ثقة. وذكره ابن حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا ٕسناد عَلَى شرط البخاري.

554. (1753) (6541)- Abdullah İbnu Amr İbni'l-As radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, oruçlunun iftarını açtığı zaman reddedilmeyen makbûl bir duası vardır."[746]

*** BAYRAM NAMAZINA BİRŞEYLER YİYEREK GİDİLİR**

ـ555 ـ6542 ـ1755 -حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلَسِ. ثَنَا مِنْدَلِ بْنِ عَلِيٍّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ صَهْبَانَ، عَنْ نَافِعٍ عِنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ َ يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يُغَدِّيَ أصْحَابَهُ مِنْ صَدَقَةِ الْفِطْرِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. قد تسلسل بالضعفاء. ‘ن عمر بن صهبان ومن دونه ضعفاء.

555. (1755) (6542)- İbnu Ömer râdıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına fıtır sadakasından yedirmedikçe Ramazan bayramı günü bayram namazına çıkmazdı." [747]

*** RAMAZANDA MÜSLÜMAN OLAN**

ـ556 ـ6543 ـ1760 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْحَاقَ عَنْ عِيسَى بْنَ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ رَبِيعَةَ؛ قَالَ: ثَنَا وَفْدُنَا الَّذِينَ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإسْمِ ثَقِيفٍ قَالَ: وَقَدِمُوا عَلَيْهِ فِي رَمَضَانَ، فَضَرَبَ عَلَيْهِم قُبَّةَ فِي الْمَسْجِدِ. فَلَمَّا أسْلَمُوا صَامُوا مَا بَقِيَ عَلَيْهِمْ مِنَ الشَّهْرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن إسحاق، وهو مدلس. وقد رواه بالعنعنة عن عيسى بن عَبْدُ اللّه قَالَ ابْنِ المديني: وتفرّد بالرواية عنه، و قَالَ: عيسى بن عَبْدُ اللّه مجهول .

556. (1760) (6543)- Atiyye İbnu Süfyân radıyallahu anh anlatıyor: "Sâkif kabilesinin müslüman olmasını müzakere etmek üzere Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gönderilen heyetimizin bize anlattığına göre, heyet Ramazan ayında O'na varmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm, onları, mescidin içinde kurduğu çadırda ağırlamıştır. Heyet müslüman olunca ayın geri kalan günlerinin orucunu tutmuşlardır."[748]

AÇIKLAMA:

Müslüman oluşları, bu esnada Resûlullah'la yaptıkları pazarlık ve bir kısım kabul edilen şartlarıyla ilgili teferruatı daha önce kaydettiğimiz bu heyetin yukarıda zikredilen macerası, Ramazan ayında müslüman olan bir kimsenin, ayın geri kalan günlerinde oruç tutması gerektiğini ifade etmektedir.[749]

*** KADIN KOCANIN İZNİYLE ORUÇ TUTAR**

ـ557 ـ6544 ـ1762 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ. ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ للّهِ

صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ النِّسَاءَ أنْ يَصُمْنَ إٓ بِإذْنِ أزْوَاجِهِنَّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط البخاري.

557. (1762) (6544)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınların kocalarından izin almaksızın (nafile) oruç tutmaların yasakladı."[750]

AÇIKLAMA:

Bazı alimler, kadının kocasından izin almadan oruç tutmasını "mekruh" addetmiş ise de, cumhûr "haram" demiştir. Bu yasağın sebebi, kocanın hanımı üzerindeki bazı haklarını gölgeleyeceği içindir. Nafile bir ibadet vesilesiyle vâcib bir hakkın ifa edilmemesi meşru değildir. Ancak farz olan oruç için izne ihtiyacı yoktur. Kaza oruç için de izin gerekir, çünkü onun başka zaman da kaza edilme ümidi vardır. Fakat günlü nezir oruçları için de izin gerekmez. Çünkü belli, muayyen bir vakitte ifaları vacib olmuştur.
Alimler kocanın hazır bulunmadığı, hazır bulunsa bile zımnen izin verdiği veya vereceğinin bilindiği hallerde de kadının sarih bir izin olmaksızın oruç tutmasının caiz olduğuna hükmetmişlerdir. [751]

*** MİSAFİR, NAFİLE ORUCUNU EV SAHİBİNİN İZNİYLE TUTAR**

ـ558 ـ6545 ـ1763 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ا'زْدِيُّ. ثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ وَخَالِدُ بْنُ أَبِي يَزِيدَ؛ قَاَ: ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَدَنِيُّ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: »إِذَا نَزَلَ الرَّجُلُ بِقَوْمٍ، فَ يَصُومُ إٓ بِإِذْنِهِمْ«.هَذَا الحديث قد رواه الترمذي. قَالَ: حَدَّثَنَا أيوب بن معاذ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بن واقد عن هشام بن عروة عن أبيه عن عَائِشَةَ الحديث. و قَالَ: هَذَا حديث منكر. نعرف أحدا من الثقات روى هَذَا الحديث عن هشام. وقد روى مُوسَى بن دَاوُد عن أَبِي بكر المديني عن هشام. و أَبُو بَكْرٍ هَذَا ضعيف عند أهل الحديث.

558. (1763) (6545)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Bir kimse başkasının yanında misafir olunca, ev sahibinden izin almadan oruç tutmasın" dediğini rivayet etmiştir."[752]

AÇIKLAMA:

Alimler bu yasağın nafile oruçla ilgili olduğuna, kerahetin de tenzihî olduğuna hükmetmiştir. Böyle bir oruç, ev sahibine sahur ve iftar hazırlama külfeti getirecektir.[753]

*** ŞÜKÜRLE YİYEN ORUÇLU GİBİDİR**

ـ559 ـ6546 ـ1765 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللّهِ الرَّقِّيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ جَعْفَرٍ. ثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ عَنْ عَمِّهِ حَكِيمِ بْنِ أَبِي حُرَّةَ عَنْ سِنَانِ بْنِ سَنَّةَ ا'سْلَمِيِّ، صَاحِبِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ، لَهُ مِثْلُ أجْرِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. ورِجَالُهُ موثقون. وليس لسنان بن سنة، عند ابْنِ ماجة، سوى هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي الكتب الخمسة ا'صولية.

559. (1765) (6546)- Sinan İbnu Senne el-Eslemî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şükreden oruçsuz kimseye, sabreden oruçlunun sevabının misli verilir."[754]

AÇIKLAMA:

Oruç tutmayan kimse, yemek suretiyle kazandığı gücü Allah yolunda harcadığı taktirde, oruçlu gibi sevab kazanacaktır. Zira her ikisi de kulluk ifa etmiş olmaktadır. Oruçsuz, ömrünü aylak veya gayr-ı meşru şeylerde geçirirse oruçlu gibi sevap kazanacağı söylenemez. Hem oruçlu hem de hayırlı işler peşinde olan kimse elbette ayrıca oruç sevabıyla üstünlük elde eder.[755]

*** MU'TEKİF MESCİDE YERLEŞİR**

ـ560 ـ6547 ـ1774 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ. ثَنَا ابْنُ الْمُبَارِكِ عَنْ عِيسَى بْنِ عُمَرَ بْنِ مُوسَى عَنْ ابْنِ عُمَرَ عْنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أنَّهُ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ، طُرِحَ لَهُ فِرَاشُهُ. أوْ يُوضَعُ لَهُ سَرِيرُهُ وَرَاءَ أسْطُوَانَةِ التَّوْبَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ موثقون.

560. (1774) (6547)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm itikafa girince, yatağı veya karyolası onun için, tevbe sütununun gerisine konulurdu."[756]

AÇIKLAMA:

Tevbe sütunu, ashabtan birinin hatasını Allah affedinceye kadar kendini bağladığı sütundur.[757]

*** MU'TEKİF HASTA ZİYARET EDER, CENAZEYE KATILIR MI?**

ـ561 ـ6548 ـ1777 -حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا الْهَيَّاجُ الْخُرَاسَنِيُّ. ثَنَا عَنْبَسَةُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِالْخَالِقِ عَنْ

أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: الْمُعْتَكِفُ يَتْبَعُ الْجَنَازَةَ وَيَعُودُ الْمَرِيضَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ‘ن عبد الخالق وعنبسة والهياج ضعفاء. مع أنه معارض بما هو أقوى منه، وهو أنه كَانَ يدخل البيت إ الحاجة.

561. (1777) (6548)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mutekif (itikafta olan), cenazeye katılır, hastayı ziyaret eder."[758]

AÇIKLAMA:

Bu hadis senetçe zayıf olduğu için, mutekifin cenazeye katılmasını, hasta ziyaretinde bulunmasını yasaklayan sahih hadisler sebebiyle, hükmüyle amel edilmemiştir. Mutekif, zaruri ihtiyacını gidermek üzere çıktığı zaman rastladığı hastaya "geçmiş olsun" diyebilir, sırf bu maksatla yerinden ayrılamaz. Alimler böyle hükmetmiştir.[759]

*** İTİKAFIN SEVABI**

ـ562 ـ6549 ـ1781 -حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أُمَيَّةَ. ثَنَا عِيسَى بْنُ مُوسَى الْبَخَارِيُّ، عَنْ عُبَيْدَةَ الْعَمِّيِّ عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الْمُعْتَكِفِ: هُوَ يَعْكِفُ الذُّنُوبَ، وَيُجْرَى لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف فرقد بن يعقوب السبخي البصري الحائك.قَالَ السندي: قلت: فِي آخر كتاب الحج من جامع الترمذي: قد تكلم يَحْيَى بن سَعِيدِ فِي فرقد السبخي وروى عنه الناس.

562. (1781) (6549)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mutekif hakkında: "O, günahları hapseder ve bütün hayırları işlemiş gibi ona hayırlar kazandırır" buyurdular."[760]

*** BAYRAM GECELERİNİ İHYA**

ـ563 ـ6550 ـ1782 -حَدَّثَنَا أَبُو أحْمَدَ المَرَّارُ بْنُ حَمُّويَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفِّي. ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوِلِيدِ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ مَنْ قَامَ لَيْلَتِي الْعِيدَ يْنِ مُحْتَسِباً للّهِ، لَمْ يُمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ. فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لتد ليس بقية.

563. (1782) (6550)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim her iki bayramın da gecesini, Allah'tan sevap umarak ibadetle geçirirse kalplerin öldüğü günde kalbi ölmez." [761]

AÇIKLAMA:

1- Burada uyanık kalarak, ibadetle ihya edilmesi tavsiye edilen iki geceden biri Ramazan ayının son gününü bayramın birinci gününe bağlayan gecedir, diğeri de Arefe gününü kurban bayramının birinci gününe bağlayan gecedir. Bu gecelerin tamamını değil mühim bir kısmını ihya eden, hadiste vaad edilen ecre müstahak olur. Hatta İbnu Abbâs'tan gelen bir rivayete göre, yatsı ile sabah namazını mescidde cemaatle kılan kimse o geceyi ihya etmiş sayılır, dolayısıyla bunu yerine getiren de hadisin belirttiği "gece ihyasının sırrı"na erebilir.
2- Kalplerin öldüğü günle Kıyamet gününün kastedilmesi muhtemeldir. Baz alimler "dünya hayatı" demişlerdir. Nitekim dünya sevgisi galebe çalan zengin ve diğer sağlıklı kimselerin ölü sayıldığını ifade eden nasslar mevcuttur (En'âm 122). [762]

ZEKAT BÖLÜMÜ

* ALTIN VE GÜMÜŞÜN ZEKATI

ـ564 ـ6551 ـ1791 -حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ وَمَحَمّدُ بْنُ يَحْيَى. قَاَ ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأخُذُ مِنْ كُلِّ عِشْرِينَ دِينَاراً، فَصَاعِداً، نِصْفَ دِينَارٍ وَمِنَ ا٘رْبَعِينَ دِينَاراً، دِينَاراً.فِي الزوائد: إسناد الحديث ضعيف، لضعف إِبْرَاهِيم بن إسْمَاعِيل.

564. (1791) (6551)- İbnu Ömer ve Hz. Aişe radıyallahu anhümâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, her yirmi dinar ve daha fazlası için yarım dinar (zekât) alırdı, kırk dinar için de bir dinar (zekat) alırdı."[763]

* BİR YILLIK MALA ZEKÂT

ـ565 ـ6552 ـ1792 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا حَارِثَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: َ زَكَاةَ فِي مَالٍ، حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حارثة بن مُحَمَّد، وهو ابن أبي الرجال. والحديث رواه الترمذي من حديث ابْنِ عمر مرفوعا وموقوفااهـ.قَالَ السندي: قلت: لفظه من استفاد ما ف زكاة عَلَيْهِ حَتَّى يحول عَلَيْهِ الحول. رواه عن ابْنِ عمر مرفوعا بإسناد فِيهِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زيد بن

أسلم. و قَالَ: وهو ضعيف فِي الحديث كثير الغلط. ضعفه غير واحد. ورواه عنه موقوفا. و قَالَ: هَذَا أصح. ورواه غير واحد موقوفا.

565. (1792) (6552)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Üzerinden bir yıl geçmedikçe, bir malda zekat yoktur" dediğini işittim." [764]

*** ZEKAT DÜŞEN MİKTAR**

ـ566 ـ6553 ـ1794 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّٰهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ ذَوْدٍ صَدقَةٌ. وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْ سَاقٍ صَدَقَةٌ«.فِي الزوائد: إسناده حسن.

566. (1794) (6553)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Beş deveden aşağı mal için zekat yoktur. Beş okiyyeden az (gümüş için de) zekât yoktur. Beş vask miktarından az olan (hurma, üzüm ve hubûbat) için de zekat yoktur."[765]

AÇIKLAMA:

1- Zekatla ilgili teferruat, vask, okiyye, müdd, rıtl gibi değişik ölçeklerin bugünkü birimlere göre miktarları daha önce açıklandı, burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Beş vask toprak mahsullerinde zekat için nisab kabul edilmiştir. Beş vasktan daha az mahsul için zekat verilmez. Bir vask, altmış sa'dır. [766]

*** ZEKÂT VERİRKEN NE DENİR?**

ـ567 ـ6554 ـ1797 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الْبَخْتَرِيِّ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »إِذَا أعْطَيْتُمُ الزَّكَاةَ فَ تَنْسَوْا ثَوَابَهَا، أنْ تَقُولُوا: اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا مَغْنَمَا وَ تَجْعَلْهَا مَغْرَمَا.فِي الزوائد: فِي إسناده الوليد بن مسلم الدمشقي، و كَانَ مدلسا. والبختريّ متفق عَلَى ضعفه. و قَالَ فِيهِ: له شاهد من حديث: إِذَا أتاه الرَّجُلُ بصدقة ماله صلى عَلَيْهِ.

567. (1797) (6554)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Zekat verdiğiniz zaman: "Allahım! Bu zekatı büyük bir sevaba vesile kıl, (hak sahibine ödenip sevap beklenmeyen) bir borç kılma" demek suretiyle zekatın sevabını istemeyi unutmayın." [767]

AÇIKLAMA:

Zekat bir ibadettir. Hadis, bu ibadetin de ibadet niyetine makrûn olması gereğini hatırlatmaktadır. Bütün mal ve mülkün gerçek sahibi, onların yaratıcısı Rabbülâlemîn olan Allah Teâla hazretleridir. Kişinin tasarrufuna emanet ettiği malından belli bir miktarı fukaraya ödemesi gereken bir borç kılmıştır. Bu borcu ödeyen kimseye mutlaka sevap şartı yoktur. Hadis, kişinin, niyetine bağlı olarak bu sevabı alabileceğini belirtmektedir. Böyle bir dua, mal sahibine kulluk edebi kazandırmada, malın hakiki sahibi olmadığı şuurunu vermektedir.[768]

*** DEVELERİN ZEKÂTI**

ـ568 ـ6555 ـ1799 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ خُوَيْلِدٍ النَّيْسَابُورِيُّ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِاللّهِ السُّلَمِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ مِنَ ا“بِلِ صَدَقَةٌ. وَ فِي ا‘رْبَعِ شَيْءٌ: فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْساً فَفِيهَا شَاةٌ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ تِسْعاً. فَإِذَا بَلَغَتْ عَشْراً فَفِيهَا شَاتَانِ، إلى أنْ تَبْلُغَ أَرْبَعَ عَشْرَةَ. فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسَ وَعَشَرَةَ، فَفِيهَا ثَثُ شِيَاهٍ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ تِسْعَ عَشْرَةَ. فَإِذَا بَلَغَتْ عِشْرِينَ، فَفِيهَا أَرْبَعُ شِيَاهٍ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ. فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ، فَفِيهَا بِنْتُ مَخَاضٍ، إِلَى خَمْسٍ وَثَثِينَ. فَإِذَا لَمْ تَكُنْ بِنْتُ مَخَاضٍ فَابْنُ لَبُونٍ، ذَكَرٌ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا فَفِيهَا بِنْتُ لَبُونٍ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ خَمْسًا وَأَرْبَعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا حِقَّةٌ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ سِتِّينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا جَذَعَةٌ. إِلَى أَنْ تَبْلُغَ خَمْسًا وَسَبْعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا بِنْتَالَبُونَ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ تِسْعِينَ. فَإِنْ زَادَتْ بَعِيرًا، فَفِيهَا حَقَّتَانِ، إِلَى أَنْ تَبْلُغَ عِشْرِينَ وَمِائَةً. ثُمَّ فِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ. وَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ.فِي الزوائد: فِيهِ مُحَمَّد بن عقيل. قَالَ فِيهِ أحمد والحاكم: حدّث عن حفص بن عَبْدُ اللّه بحديثين لم يتابع عليهما. وقَالَ ابْنِ حبان: من الثقات وربما أخطأ. حدث بالعراق بمقدار عشرة أحاديث مقلوبة. وقال النسائي: ثقة. وقَالَ أَبُو عَبْدُ اللّه الحاكم: من أعيان العلماء. وباقي رجال ا“سناد ثقات عَلَى شرط البخاري. والجملة ا‘ولى من حديث أَبِي سَعِيدِ رواها الشيخان وغيرهما.

568. (1799) (6555)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Beşten az olan deve için zekât yoktur. Dört deve için de zekat yoktur. Deve sayısı beşe ulaştımı, dokuz oluncaya kadar bir koyun gerekir. On deve olunca iki koyun gerekir, ondört deveye kadar yine iki koyun gerekir, onbeşe ulaştı mı üç koyun gerekir. Ondokuz olsa da üç koyun gerekir. Yirmi olunca dört koyun gerekir. Bu, yirmidörde kadar böyledir. Deve sayısı yirmibeşe ulaşınca, otuzbeş oluncaya kadar bu miktarın zekatı bir bint-i mehazdır (bir yaşını doldurmuş, ikinci yaşına basmış dişi deve); eğer bintu mehâz yoksa bir ibnu lebûn (iki yaşını doldurup üçüncü yaşına basan erkek deve)dir. Eğer bir deve fazlalaşırsa (otuzaltı olursa)

zekatı bir bintu lebûndur. Sayı kırkbeşi buluncaya kadar zekat yine de bir bintu lebûndur. Bu miktarı bir deve aşsa bir hıkka (üç yaşını doldurup dörde basan dişi deve); bu, deve sayısı altmış oluncaya kadar böyledir. Altmış deveyi aşınca yetmişbeş oluncaya kadar bir ceze'a (dört yaşını doldurup beşinciye giren dişi deve) gerekir. Bu miktarı bir deve aşınca doksan deveye kadar iki bintu lebûn gerekir. Bu miktarı bir deve aşınca (91 olunca) iki hıkka gerekir, bu 120'ye kadar böyledir. Bundan sonra her elli deve için bir hıkka, her kırk için bir bintu lebûn (zekât) gerekir." [769]

*** DAVARIN ZEKATI**

ـ569 ـ6556 ـ1806 -حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ. ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تُؤْخَذُ صَدَقَاتُ الْمُسْلِمِينَ عَلَى مِيَاهِهِمْ.فِي الزوائد: اتفقوا عَلَى ضعف أسامة بن زيد. قيل هو أسامة بن زيد بن أسلم.

569. (1806) (6556)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanların zekatları (sürülerini suladıkları) su başlarında alınır. (Zekat memurları oralara gider, halk, zekatını vermek için, zekat memurlarının ayağına gelmez)."[770]

*** SADAKA TOPLAYANLAR**

ـ570 ـ6557 ـ1810 -حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ سَوَّادٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ؛ أَنَّ مُوسَى بْنَ جُبَيْرٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَاللّهِ ابْنَ أُنَيْسٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُ تَذَاكَرَ هُوَ وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابُ، يَوْماً الصَّدَقَةَ. فَقَالَ عُمَرُ: أَلَمْ تَسْمَعْ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ
يَذْكُرُ غُلُولَ الْصَّدَقَةِ أَنَّهُ مَنْ غَلَّ مِنْهَا بَعِيراً أَوْ شَاةً أُتِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُهُ؟قَالَ: فَقَالَ عَبْدُاللّهِ ابْنُ أُنَيْسٍ: بَلىَفِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ‘ن مُوسَى بن جبير ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وقال: إنه يخطي. وقَالَ الذهبيّ فِي الكاشف: ثقة. ولم أر لغيرهما فِيهِ كما. و عَبْدُ اللّه بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَالُهُ ثقات.

570. (1810) (6557)- Abdullah İbnu Üneys radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Kendisi Hz. Ömer radıyallahu anh'la birlikte bir gün zekat hakkında müzakerede bulunmuşlardır.

Hz. Ömer: "Sen, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sadakada yapılan hırsızlık hakkında: "Kim sadaka malından bir deve veya koyun çalacak olsa, Kıyamet günü o çaldığı şeyi sırtına yüklenmiş olarak gelir!" buyurduğunu işitmedin mi?" demiş, Abdullah İbnu Üneys de: "Evet işittim" diye cevap vermiştir."[771]

*** ZEKÂT GEREKTİREN MALLAR**

ـ571 ـ6558 ـ1815 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِاللّهِ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: إِنَّمَا سَنَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزَّكَاة فِي هذِهِ الْخَمْسَةِ: فِي الْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرِ، وَالزَّبِيبِ، وَالذُّرَةِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ‘ن مُحَمَّد بن عَبْدُ اللّه هو الخزرجي. قَالَ ا“مام أحمد: ترك الناس حديثه وقال الحالم: متروك الحديث ب خف بين أئمة النقل فِيهِ. وقَالَ الساجى: أجمع أهل النقل عَلَى ترك حديثه، وعنده مناكبر.

571. (1815) (6558)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (yerden çıkan mahsullerden) şu beş şeyden zekat verilmesini teşri buyurdu: "Buğday, arpa, hurma, üzüm ve darı."[772]

AÇIKLAMA:

Mevzu üzerine gelen başka rivayetler de mevcuttur. Bu sebeple alimlerin bu meseledeki hükümleri ihtilaflıdır:

***** Hasan Basri, Sevrî, Şa'bi ve Hasan İbnu Sâlih'e göre sadece buğday, arpa, üzüm ve hurmadan zekat verilir. Beyhâkî, bu görüşü te'yiden "Sebzelerde zekât yoktur" rivayetini de kaydetmiştir.

***** Ebu Hanîfe ve Züfer rahimehümâllah'a göre, cemiyetin örfüne göre "gelir ve verim elde etmek maksadıyla ekimi yapılan her şeyden zekat verilmelidir." Dolayısıyla her çeşit hububat, karpuz, kavun, salatalık, patlıcan, yonca, şeker kamışı vs. bütün mahsulat zekata tabidir. Ancak kendiliğinden biten çayır, kamış, ağaç ve benzeri maddelerle odun, ot, saman, hurma dalı gibi tâli şeylerden zekat verilmez. "Her maldan zekat alınır" hükmüne giden alimler "mallarından zekat al!" (Tevbe 103) ayetinin âmm oluşunu delil kılmışlardır. Ayrıca, zekât alma hükmünü bütün mallara teşmil eden hadisler de mevcuttur.

***** İmam Muhammed ve Ebu Yusuf, bir yıl kalabilen dayanaklı mahlukatın zekâta tabi olacağını, fazla uğraştırmadan bir yıl kalamayan meyve ve bitkilerin zekâta tabi olmayacağını söylemişlerdir.

***** İmâm Mâlik ve İmam Şâfiî hazretlerine göre, insanlarca ekilen ve uzun müddet saklanabilen buğday, arpa, darı, pirinç, mercimek ve nohut gibi hububat için zekat mevzubahistir. Zahire nev'ine girmeyen sebze, meyve, keten ve pamuk tohumu, susam ve zeytin gibi maddeler zekata tabi değildir. Meyvelerden yalnız üzüm ve hurmadan zekat verilir. Bunlara göre, zekata tabi toprak mahsulleri nisab miktarına ulaşırsa zekat verilir, aksi taktirde verilmez.

***** Ahmed İbnu Hanbel merhuma göre, insanların ekip kaldırdıkları toprak mahsullerinden (hububat ve meyveden) kurutulmaya ve uzun müddet saklanmaya elverişli olup ölçeklerle ölçülen maddeler zekâta tâbidir.

Bu bahisle ilgili teferruat için Istılahât-ı Fıkhiyye Kamusu görülmelidir (4 cilt s. 79 ve devamı). [773]

*** ZEKAT İYİ MALDAN VERİLMELİ**

ـ572 ـ6519 ـ1822 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثَنَا عُمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ. ثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ، عَنِ السُّدِّيِّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ فِي قَوْلِهِ سُبْحَانَهُ: وَمِمَّا أَخْرَ جْنَا لَكُمْ مِنَ ا'رْضِ وَ تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مَنْهُ تُنْفِقُونَ. قَالَ: نَزَلَتْ فِي ا'نْصَارِ كَانَتِ ا'نْصَارُ تُخْرِجُ، إِذَا كَانَ جِدَادُ النَّخْلِ مِنْ حِيطَانِهَا أَقْنَاءَ الْبُسْرِ. فَيُعَلِّقُونَهُ عَلَى حَبْلٍ بَيْنَ أُسْطُوانَتَيْنِ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَأْكُلُ مِنْهُ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ. فَيَعْمِدُ أَحَدُهُمْ فَيَدْخِلُ قِنْواً فِيهِ الْحَشَفَ. يَظُنُّ أَنَّهُ جَائِزٌ فِي كَثْرَةِ مَا يُوضَعُ مِنَ ا'قْنَاءِ. فَنَزَلَ فِيمَنْ فَعَلَ ذلِكَ: وَ تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. يَقُولُ: تَعْمِدُوا لِلْحَشَفِ مِنْهُ تُنْفِقُونَ. وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِّ أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ يَقُولُ: لَوْ أُهْدِيَ لَكُمْ مَا قَبِلْتُمُوهُ إِّ عَلَى اسْتِحْيَاءٍ مِنْ صَاحِبِهِ، غَيْظاً أَنَّهُ بَعَثَ إِلَيْكُمْ مَالَمْ يَكُنْ لَكُمْ فيهِ حَاجَةٌ. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ غَنِيٌّ عَنْ صَدَقَاتِكُمْ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. 'ن أحمد بن مُحَمَّد بن يَحْيَى قَالَ فِيهِ ابْنِ أَبِي حاتم والذهبي: صدوق. و قَالَ ابْنِ حبان: من الثقات. و كَانَ منعتا. وباقي رجال ا"سناد عَلَى شرط مسلم.

572. (1822) (6559)- Berâ İbnu Âzib radıyallahu anh'tan rivayet edildiğine göre, bu yüce sahabi "[Ey iman edenler! Kazandığınız şeylerin] ve yerden sizin için çıkardığımız şeylerin temizlerinden infak ediniz ve malın kötüsünden infak etmeye kalkmayın!" (Bakara 267) meâlindeki ayet-i kerime hakkında şöyle demiştir: "Bu ayet-i kerime Ensar radıyallahu anhüma hakkında nazil oldu. Onlar, hurma toplama mevsimi gelince, kendi bahçelerinden taze hurma salkımlarını devşirip, Resûlullah'ın mescidinde sütunlar arasına gerilmiş iplere asarlardı. Bunlardan fakir muhacirler yerlerdi. Ensarilerden biri, bu kadar çok salkımın arasında bir tane adi hurmalı salkımın bulunmasını caiz sanarak adi hurmalar da bulunan bir salkım sokuşturmuştu. İşte bunu yapan hakkında وَ تَيَمّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ
buyrularak "Zekatınızı, bozuk ve kötü hurmadan vermeye kalkmayın" ihtarında bulunulmuştur.
وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِّ اَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ
İbaresiyle de "Öyle kötü hurmalar ki, eğer size hediye edilmiş olsaydı işinize yaramayan bir şeyi size gönderdiği için hissedeceğiniz öfkeden dolayı, sahibinden utanç duyarak kabul edecektiniz" denmek istenmiştir. .. . وَاعْلَمُوا اَنّ اللّهَ غَنِيّ عَنْ صَدَقَاتِكُمْ
ibaresiyle Hak Teâla hazretleri, bizim sadakalarımıza muhtaç olmadığını belirterek, sadakayı kendi menfaatimiz için verdiğimizi, öyleyse iyi şeylerden vermemiz gerektiğini ihtar etmiştir." [774]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Allah rızası için verilen sadakaların, hoşumuza gitmeyen, işe yaramayan, başkasından bize geldiği taktirde haysiyeten rencide olacağımız nev'den olmamasına dikkat etmemiz gereğine Kur'ânî bir delil sunmaktadır. Ehemmiyetine binaen bu mevzuda başka nasslar da gelmiştir. [775]

*** BALIN ZEKATI**

ـ573 ـ6560 ـ1823 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سَعِيدِ ابْنِ عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِي سَيَّارَةَ الْمُتَّقِيِّ. قَالَ،-قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنْ لي نَحٌ. قَالَ: أَدِّ الْعُشْرَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! احْمِهَا لِي. فَحَمَاحَاها لِي.فِي الزوائد: فِي إسناده قَالَ ابْنِ أَبِي حاتم عن أبيه: لم يلق سليمان بن مُوسَى أبا سيارة. والحديث مرسل. وحكى الترمذي فِي العلل عن البخاري، عقب هَذَا الحديث، أنه مرسل. ثم قَالَ: لم يدرك سليمان أحدا من الصحابة هـ.وأبو سيارة ليس له عند ابْنِ ماجة سوى هَذَا الحديث الواحد، وليس له شئ »فِي ا׳صول« الخمسة.

573. (1823) (6560)- Ebu Seyyâre el-Müte'î anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü, benim bal arılarım var (zekat düşer mi?)" dedim.

"Evet! Öşrünü ver!" buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Arıları benim için muhafaza buyur!" dedim, o da onları benim için muhafaza buyurdu."[776]

*** ÖŞÜR VE HARAÇ**

ـ574 ـ6561 ـ1831 -حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جُبَيْدٍ الدَّامَغَانِيُّ. ثَنَا عَتَّابُ بْنُ زِيَادٍ الْمَرْوَزِيُّ. ثَنَا أَبُو حَمْزَةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُغِيرَةَ ا׳زْدِيِّ يُحَدِّثُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ حَيَّانَ ا׳عْرَجِ، عَنِ الْعَءِ بْنِ الْحَضْرَمِي؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْبَحْرَيْنِ أَوْ إلَى هَجَرَ. فَكُنْتُ آتِي الْحَائِطَ يَكُونُ بَيْنَ ا״خْوَةِ. يُسْلِمُ أَحَدُهُمْ. فَآخُذُ مِنَ الْمُسْلِمِ الْعُشْرَ، وَمِنَ الْمُشْرِكِ الْخَرَاجَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ׳ن مغيرة ا׳زدي و مُحَمَّد بن زيد مجهون. وحيان ا׳عرج، وإن وثقه ابْنِ معين، وعده ابْنِ حبان فِي الثتات، فإن روايته عن العء مرسلة. تبميه المزيّ فِي التهذيب.

574. (1831) (6561)- Alâ İbnu'l-Hadramî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni Bahreyn'e -veya Hecer'e- gönderdi. Ben orada kardeşler arasında müşterek olan bir bağdan vergi almak üzere giderdim. Kardeşin biri müslüman ise, müslümanın payına düşenden öşür, müşrikten de haraç alırdım." [777]

*** VASK, ALTMIŞ SA'DIR**

ـ575 ـ6562 ـ1833 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ. ثَنَا مُحَمَّدْ بْنُ عُبَيْدِ اللّهِ، عَنْ عَطَاءِ ابْنِ أَبِي رَبَاحٍ وَ أَبِي الزُبَيْرِ، عَنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »الْوَسْقُ سِتُّونَ صَاعاً«.فِي الزوائد: إسناد حديث جَابِر ضعيف. تفاقهم عَلَى ترك حديث مُحَمَّد بن عليد اللّه العرزمي. قَالَ: ورواه أصحاب السنن، خ الترمذ، من حديث أَبِي سَعِيدِ.

575. (1833) (6562)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir vask altmış sa'dır."[778]

*** YAKINLARA ZEKAT**

ـ576 ـ6563 ـ1835 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنِ آدَمَ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ هِشَامِ بْن عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: أمَرَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصَّدَقَةِ. فَقَالَتْ زَيْنَبُ امْرَأةُ عَبْدِاللّهِ: أيُجْزِينِى مِنَ الصَّدَقَةِ أنْ أتَصَدَّقَ عَلى زَوْجِي وَهُوَ فَقِيرٌ، وَبَنِي أخِ لِي، أيْتَامِ. وَأنَا أُنْفِقُ عَلَيْهِمْ هكذَا و هَكَذَا، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ؟ قَالَ، قَالَ: نَعَمْ.قَالَ: وَكَانَتْ صَنَاعَ الْيَدَيْنِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. وله شاهد صحيح رواه أصحاب الكتب الستة، خ أبا دَاوُد، من حديث زينب امرأة عَبْدُ اللّه بن مسعود.

576. (1835) (6563)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize sadaka vermemizi emretmişti. Abdullah İbnu Mes'ud'un hanımı Zeyneb radıyallahu anhüma: "Kardeşimin yetim çocukları ile fakir olan kocama versem bu, beni sadaka mükellefiyetinden kurtarır mı? Ben onlara şöyle şöyle infak ediyorum!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet!" buyurdular. Râvi der ki: "Zeyneb sanatkar bir kadındı, el işi yapardı."[779]

AÇIKLAMA:

Burada zikri geçen sadakanın nafile sadaka olması muhtemeldir. Hasan Basri, Sevrî, Ebu Hanîfe, İmam Mâlik -bir rivayette Ahmed ve Hanbelî alimlerden Ebu Bekr bu kanaattedirler. Bunlara göre, kadın farz olan zekatını kocasına veremez.

Ebu Yusuf ve İmam Muhammed bu meselede Ebu Hânife'ye muhalefet ederler. Onlara göre kadın zekatını kocasına verebilir. Kişinin zekatını usul ve fürûuna veremeyeceği, kocanın da karısına zekat veremeyeceği hususunda Hanefîler ittifak ederler, ihtilaf sadece kadının kocasına zekat verip veremeyeceği hususundadır.

İmam Şâfi'î, -bir rivayette Ahmed, Ebu Sevr, Ebu Ubeyd, Mâlikîlerden Eşheb, Hanefilerden İmam Muhammed, Ebu Yusuf ve Zahiriye alimlerine göre, hadisteki sadakadan maksat farz olan zekattır. Bunlara göre, kadın kocasına zekat verebilir.[780]

NİKAH (EVLENME) BÖLÜMÜ

* EVLENMENİN FAZİLETİ

577ـ 6564ـ 1846- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الأَزْهَرِ. ثَنَا آدَمُ. ثَنَا عِيسَى بْنُ مَيْمُونٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي. فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّى. وَتَزَوَّجُوا فإنِّى مُكَاثِرٌ بِكُمُ الأُمَمَ. وَمَنْ كَانَ ذَا طَوْلٍ فَلْيَنْكِحْ وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَعَلَيْهِ بِالصِّيَامِ. فإنَّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم عَلَى ضعف عيسى بن ميمون المدينى، لكن له شاهد صحيح.

577. (1846) (6564)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nikâh benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddî imkanı varsa hemen evlensin. Kim maddî imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır."[781]

578ـ 6565ـ 1847- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سَلَيْمَانِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلِمٍ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَمْ نَرَ »يُرَ« لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلُ النِّكَاحِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات.

578. (1847) (6565)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sevişenler için nikâh kadar sevgiyi artırıcı bir şey görmedik veya görülmedi."[782]

* KOCANIN KADIN ÜSTÜNDEKİ HAKKI

579ـ 6566ـ 1852- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ أَمَرْتُ أحَداً أنْ يَسْجُدَ لأَحَدٍ، لأَمَرْتُ الْمَرأَةَ أنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا. وَلَوْ أَنَّ رَجُلاً أمَرَ إِمْرَأةً أنْ تَنْقُلَ مِنْ جَبَلٍ أحْمَرَ إلى جَبَلٍ أسْوَدَ، وَمِنْ جَبَلٍ أسْوَادَ إِلَى جَبَلٍ أحْمَرَ، لَكَانَ نَوْلُهَا أنْ تَفْعَلَ.فِي الزوائد: فِي إسناده على بن زيد، وهو ضعيف. لكن للحديث طرق أخره. وله شاهدان من حديث

طلق بن عليّ. رواه الترمذي والنسائي. ومن حديث أم سلمة، ورواه الترمذي و ابْنِ ماجة .

579. (1852) (6566)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer bir kimsenin bir başkasına secde etmesini emretseydim, kadına, kocasına secde etmesini emrederdim ve eğer bir erkek karısına kırmızı bir dağdan siyah bir dağa ve siyah bir dağdan kırmızı bir dağa taş taşımayı emretseydi, uygun olan, kadının bu emri yerine getirmesidir."[783]

ـ580 ـ6567 ـ1853 -حَدَّثَنَا أزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أيُّوبَ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أبِي أوْفَى؛ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ مُعَاذُ مِنَ الشَّامَ سَجَدَ لِلنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: »مَا هَذَا يَا مُعَاذَ؟« قَالَ: أتَيْتُ الشَّامَ فَوَافَقْتُهُمْ يَسْجُدُونَ ‘سَاقِفَتِهِمْ وَبَطَارِقَتِهِمْ. فَوَدِدْتُ فِي نَفْسِي أنْ نَفْعَلَ ذلِكَ بَكَ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَ تَفْعَلُوا. فَإنِّى لَوْ كُنْتُ آمِراً أحَداً أنْ يَسْجُدَ لِغَيْرِ اللّهِ، ‘مَرْتُ الْمَرْأةَ أنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! َ تُؤَدِّي الْمَرْأةُ حَقَّ رَبِّهَا حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا وَلَوْ سَألَهَا نَفْسَهَا، وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ، لَمْ تَمْنَعْهُ.فِي الزوائد: رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه. قَالَ السندي: كأنه يريد أنه صحيح ا“سناد .

580. (1853) (6567)- Abdullah İbnu Ebî Evfa radıyallahu anh anlatıyor: "Hz. Muâz Şam'dan dönünce Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a secde etmişti. Aleyhissalâtu vesselâm hayretle: "Ey Muaz! Bu da ne?" dedi. O açıkladı:

"Şam'a gitmiştim, onların reislerine ve patriklerine secde ettiklerine rastladım. İçimden, aynı şeyi size yapmak arzusu geçti." Aleyhissalâtu vesselâm, bunun üzerine: "Bunu yapmayın! Zira, şayet ben, bir kimseye, Allah'tan başkasına secde etmeyi emretseydim, kadına kocasına secde etmesini emrederdim. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim ki, bir kadın, kocasının hakkını eda etmedikçe Rabbinin hakkını da eda edemez. Kadın (deve sırtındaki) semere binmiş iken kocası nefsini talep edecek olsa, kadın bu isteğe mani olamaz."[784]

*** EN EFDAL KADIN**

ـ581 ـ6568 ـ1856 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أبِيهِ عَنْ سَالِمِ بْنِ إبِي الْجَعْدِ عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: لَمَّا نَزَلَ فِي الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ مَا نَزَلَ، قَالُوا: فَأيَّ الْمَالِ نَتَّخِذُ؟ قَالَ عُمَرُ: فَأنَا أعَلَمُ لَكُمْ ذلِكَ. فَأوْضَعَ عَلى بَعِيرِهِ. فَإدْرَكَ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأنَا فِي أثَرِهِ. فَقَالَ: يا رَسُولَ للّهِ! أيَّ الْمَالِ نَتَّخِذُ؟ فَقَالَ: لِيَتَّخِذْ أحَدُكُمْ قَلْباً شَاكِراً، وَلِسَاناً ذَاكِراً، وَزَوْجَةً مُؤْمِنَةً، تُعِينُ أحَدَكُمْ عَلَى أمْرِ Œlخِرَةِ.فِي الزوائد: عَبْدُ اللّه بن عمرو بن مرة ضعفه النسائي، ووثقه

الحاكم وابن حبان. و قَالَ ابْنِ معين: بأس به، فَقَالَ: روى الترمذي، فِي التفسير، المرفوع منه، دون قول عمر. و قَالَ: حسن .

581. (1856) (6568)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın azadlısı Sevbân radıyallahu anh anlatıyor: "Gümüş ve altın (biriktirme) ile ilgili ayet (Tevbe 34) nâzil olduğu zaman halk: "Öyleyse hangi malı biriktirmeliyiz?" diye birbirlerine sordular. Hz. Ömer: "Bunu, ben sorup size haber vereyim!" dedi ve hemen devesine atlayıp gitti. Ben de peşinden gittim. Hz. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü hangi maldan edinelim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Her biriniz, şükreden bir kalp, zikreden bir dil, ahiret işinize yardımcı olacak mü'mine bir kadın edinsin" buyurdular."[785]

ـ582 ـ6569 ـ1857 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا عُثْمَانَ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ. عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: مَا اسْتَفَادَ الْمُؤْمِنُ بَعْدَ تَقْوَى اللّهِ خَيْراً لَهُ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ. إنْ أمَرَهَا أطَاعَتْهُ. وَإنْ نَظَرَ إلَيْهَا سَرَّتْهُ. وَإنْ أقْسَمَ عَلَيْهَا أبَرَّتْهُ. وَإنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَلى بن يزيد، قَالَ البحاري: منكر الحديث. و عُثْمَانَ بن أَبِي العاتكة، مختلف فِيهِ. والحديث رواه النسائي من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ، وسكت عَلَيْهِ. وله شاهد من حديث عَبْدُ اللّه بن عمر .

582. (1857) (6569)- Ebu Ümâme radıyallahu anh'ın rivayetine göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuşlardır: "Mü'min, Allah'a takvada sonra en ziyade sâliha bir zevceden hayır görür. Böylesi bir kadına emretse itaat eder. Ona baksa sürur duyar, bir şeyi yapıp yapmaması hususunda yemin etse, kadın bunu yerine getirerek onu yeminden kurtarır, kadınından ayrılıp uzak bir yere gitse, kadın hem kendi namusu ve hem de adamın malı hususunda hayırhah ve dürüst olur.[786]

*** DİNDARLA EVLENMELİ**

ـ583 ـ6570 ـ1859 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عن ا“فْرِيقِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَزَوَّجُو النِّسَاءَ لِحُسْنِهِنَّ. أنْ يُرْدِيَهُنَّ. وَ تَزَوَّجُوهُنَّ ‘مْوَالِهِنَّ. فَعَسَى أمْوَالِهُنَّ أنْ تُطْغِيَهُنَّ. وَلكِنْ تَزَوَّجُوهُنَّ عَلي الدِّينَ. وَ‘مَةٌ خَرْمَاءُ سَوْدَاءُ ذَاتُ دِينٍ أفْضَلُ.فِي الزوائد: فِي إسناده ا“فريقي، وهو عَبْدُ اللّه بن زياد بن أنعم، ضعيف. والحديث رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه بإسناد آخر .

583. (1859) (6570)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Güzellikleri sebebiyle kadınlarla evlenmeyin. Çünkü güzelliklerinin

onları (kibir ve gurur sebebiyle) alçaltacağından korkutur. Onlarla mal ve mülkleri sebebiyle de evlenmeyin, zira mal ve mülkün onları azdıracağından korkulur. Fakat onlarla diyaneti esas alarak evlenin. Yemin olsun, burnu kesik, kulağı delik siyahî dindar bir köle (dindar olmayan hür kadınlardan) efdaldir."[787]

AÇIKLAMA:

Dinimiz, evleneceklere dindar kadın arama hususunda ısrarlıdır. Bu husus ayet-i kerimede dahi yer verilmiştir (Bakara 221). Yine âyet (Nisa 34) ve hadiste kadında övülen bir diğer vasıf kadının itaatkâr olmasıdır. Hatta âyet-i kerimede itaatkâr olan kadın hakkında haddi aşmamak emredilmiştir (Nisa 34).[788]

*** BEKÂRLAR EVLENDİRİLSİN**

584ـ 65ـ 1861ـ -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ التَيْمِيُ.
حَدّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ سَالِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عُوَيْمِ بْنِ سَاعِدَةَ ا‘نْصَارِيُّ عَنْ أبِيِهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ لّلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكُمْ بِا‘بْكَارِ. فَإِنَّهُنَّ أعْذَابُ أفْوَاهاً، وَأنْتَقُ أرْحَاماً، وَأرْضَي بِالْيَسِيرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن طلحة. قَالَ فِيهِ أبُو حاتم: يحتج به. و قَالَ ابْنِ حبان: هو من الثقات ربما أخطأه. عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن سالم بن عتبة، قَالَ البخاري: لم يصح حديثه .

584. (1861) (6571)- Üveym İbnu Sâide radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:
"Bakire kızlarla evlenin. Çünkü onların ağızları daha tatlı, rahimleri daha doğurgandır, aza da razı olurlar."[789]

AÇIKLAMA:

Ağızlarının tatlılığı, "hayâ perdeleri yırtılmadığı için, edepli konuşurlar, kocalarına karşı kırıcı, çirkin söz söylemezler" diye anlaşılmıştır. Hadis, kadınların doğurganlık vasfını övmektedir.
Kadının razı olacağı "az"dan muradın "maddi ihtiyaçlarda; yemede, içmede, giyim kuşamdaki azlık olabileceği gibi, "cinsi münasebetteki azlık"ın da olabileceği söylenmiştir. "Dul kadın önceki kocasının yanında her şeyin bolunu görmüş olabilir. Aynı şeyi yeni kocasında da arayarak, bulamayınca tatsızlığa sebep olur" denmiştir.[790]

*** HÜR VE VELUD OLANLA EVLENİLSİN**

ـ585 ـ6572 ـ1862 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سَّمُ بْنُ سَوَّارٍ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ سَلِيمٍ عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ مُزَاحِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ أرَادَ أنْ يَلْقَى اللّهَ طَاهِراً مُطَهَّراً، فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرائِرَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف كثير بن سليم. وسم هو ابْنِ سليمان بن سوّار. قَالَ ابْنِ عدي: عنده مناكير. و قَالَ العقيليّ: فِي حديثه مناكير .

585. (1862) (6572)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "Kim Allah'a pak ve temizletilmiş olarak kavuşmak isterse hür kadınlarla evlensin." [791]

ـ586 ـ6573 ـ1863 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْحَارِثِ الْمَخْزُومِيُّ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انْكِحُوا. فَإنِّى مُكَاثِرٌ بِكُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده بن عمرو المكى الحضرومي. متفق عَلَى تضعيفه .

586. (1863) (6573)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Evleniniz! Zira ben (Kıyamet günü diğer ümmetlere karşı) çokluğunuzla iftihar edeceğim."[792]

*** EVLENECEĞİN KADINA BAKMAK**

ـ587 ـ6574 ـ1864 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَمِّهِ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ؛ قَالَ: خَطَبْتُ امْرَأةً. فَجَعْلْتُ أتَخَبَّأُ لَهَا حَتَّى نَظَرْتُ إلَيْهَا فِي نَخْلٍ لَهَا. فَقِيلَ لَهُ: أتَفْعَلُ هذَا وَأنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا القَى اللّهُ فِي قَلبِ امْرِئٍ خِطْبَةَ امْرَأةٍ، فَ بَأسَ أنْ يَنْظُرَ إلَيْهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج وهو ابْنِ أرطاة الكوفيّ، ضعيف ومدلس. ورواه بالعنعنة. ولكن لم ينفرد به حجاج، فقد رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه بإسناد آخر .

587. (1864) (6574)- Muhammed İbnu Mesleme radıyallahu anh anlatıyor: "Ben bir kadınla evlenmek istedim ve kadını gizlice görmeye çalıştım. Sonunda onu kendi hurma bahçesinde gördüm."
Bu açıklaması üzerine, kendisine: "Sen Resûlullah'ın ashabından olduğun halde bunu yaptın mı?" diye ayıpladılar. O da şöyle cevapladı: "Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ın "Allah bir kimsenin kalbine bir kadınla evlenme arzusu attığı zaman, ona bakmasında bir beis yoktur!" dediğini işittim."[793]

ـ588 ـ6575 ـ1865 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَليُّ الْخَّلُ، وَزُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ. قَالُوا: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً. فَقَالَ لَهُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اذْهَبْ فَانْظُرْ
إِلَيْهَا. فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا. فَفَعَلَ فَتَزَوَّجَهَا. فَذَكَرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات. وقد رواه الترمذي من حديث المغيرة، والنسائي من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ والمغيرة .

588. (1865) (6575)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Mugire İbnu Şu'be bir kadınla evlenmek istemişti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "Git önce onu bir gör! Zira böyle yapman, aranızdaki ülfet ve sevginin devamı için daha uygundur" buyurdular. O da öyle yaptı ve evlendiler. Bilahare Mugire radıyallahu anh, aralarındaki uyumdan bahsettiler."[794]

ـ589 ـ6576 ـ1866 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ. أَنْبَأنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ الْمُزَنِيِّ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ؛ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرْتُ لَهُ امْرَأَةً أَخْطُبُهَا فَقَالَ: اذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ يُؤْدَمَ بَيْنَكُمَا فَأَتَيْتُ امْرَأَةً مِنَ ا'نْصَارِ. فَخَطَبْتُهَا إِلَى أَبَوَيْهَا. وَأخْبضرْتُهُمَا بِقَوْلِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَكَأَنَّهُمَا كَرِهَا ذَلِكَ. قَالَ فَسَمِعَتْ ذَلِكَ الْمَرأَةُ، وَهِيَ فِي خِدْرِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَكَ أَنْ تَنْظَرَ، فَانْظُرْ. وَإِّ فأَنْشُدُكَ. كَأَنَّهَا أَعْظَمَتْ ذَلِكَ. قَالَ فَنَظَرْتُ إِلَيْهَا فَتَزَوَّجْتُهَا. فَذكَرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح. وقد روى الترمذي وغيره بعضه .

589. (1866) (6576)- Mugire İbnu Şu'be anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip evlenmek istediğim bir kadından bahsettim. Bana: "Git onu bir gör! Bu, onunla muhabbet ve ünsiyetinizin devamı için daha uygundur" dedi. Ben de Ensardan bir kadının yanına geldim, onu ebeveyninden istedim ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sözünü onlara haber verdim. Onlar sanki bundan hoşlanmadılar. Hıdr denen hususi hücresinde bulunan kız bunu işitmişti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sana bakmanı emretmişse, bak! Aksi taktirde Allah aşkına bana bakma!" dedi. Sanki kız da bu bakma işini büyütmüştü.
Muğire sözüne devamla dedi ki: "Ben kıza baktım ve onunla evlendim." Muğire kızla aralarındaki uyuşmayı da zikretti."[795]

*** DUL VE BAKİRE İLE İSTİŞARE**

ـ590 ـ6577 ـ1872 -حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيُّ. أَنْبَأنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيِّ بْنِ الْكِنْدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الثَّيِّبُ تُعْرِبُ عَنْ نَفْسِهَا، وَالْبِكْرُ رِضَاهَا صَمْتُهَا. فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات إ أنه منقطع. فإن عديا لم يسمع من أبيه عديّ بن عميرة. يدخل بينهما العرس بن عميرة. قال أَبُو حاتم وغيره. لكن الحديث له شواهد صحيحة .

590. (1872) (6577)- Adiyy İbnu Âmire el-Kindî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dul kadın, kendi arzusunu açıkça ifade eder, bâkire kızın rızası sûkûtundan anlaşılır."[796]

*** KIZIN GÖNLÜ OLMADAN EVLENDİRİLMEZ**

ـ591 ـ6578 ـ1874 -حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: جَاءَتْ فَتَاةٌ إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَت إِنَّ أَبِي زَوَّجَنِى ابْنَ أَخِيهِ لِيَرْفَعَ بِي خَسِيسَتهُ قَالَ، فَجَعَلَ ا ٌمْرَ إِلَيْهَا. فَقَالَتْ: قَدْ أَجَزْتُ مَا صَنَعَ أَبِي وَلكِنْ أَرَدْتُ أنْ تَعْلَمَ النِّسَاءُ أنْ لَيْسَ إِلَى اŒبَاءِ مِنَ ا ٌمْرِ شَيْءٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. وقد رواه غير المصنف من حديث عَائِشَةَ وغيرها .

591. (1874) (6578)- İbnu Bureyde, babası Bureyde'den naklediyor. "Genç bir kız, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Babam, hakirliğini benimle gidermek için kardeşinin oğluyla evlendirdi" diye şikayette bulundu.
Bureyde devamla der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bu nikahın kabul veya reddinde) yetkiyi kıza bıraktı. Kız da: "Ben babamın yaptığı işi kabul ettim, fakat babaların böyle yapmaya haklarının olmadığının kadınlarca bilinmesini istedim" dedi."[797]

AÇIKLAMA:

1- Alimler bu ve benzeri hadisler sebebiyle buluğ çağındaki bir kızın iznini almadan babası evlendirecek olsa, bu nikâhın hükmü hususunda ihtilaf etmiştir.
***** Alimlerin çoğuna göre böyle bir nikâh hükümsüzdür.
***** Medine ehlinin bir kısmına göre caizdir. İmam Mâlik, Şâfiî, İbnu Ebî Leyla, el-Leys, Ahmed ve İshâk da bu görüştedir.
Buluğa eren dul ise, müsaadesi alınmalıdır, aksi taktirde nikâh batıldır. Bu hususta alimler ihtilaf etmez. Hadisteki duldan maksad sahîh veya fâsid bir nikâhla veya vat-yı şüphe ile bâkireliği giderilen kadındır. Keza bâkireden maksad da herhangi bir temasla bakirelik zarı giderilmemiş, veya atlama, aşın kan akma gibi hastalıkla bâkireliği zail olmuş bulunan kadın demektir.
2- Gayr-ı meşru cinsi temasla bekâreti izale olan kadın bakire mi sayılmalı, dul mu sayılmalı? Bu husus ihtilaflıdır:

***** Ebu Hanîfe ve İmam Mâlik'e göre bu kadın bakire hükmündedir.

***** İmam Şâfi'î, Ahmed İbnu Hanbel, Ebu Yusuf ve Muhammed el-Şeybâni'ye göre bu kadın dul hükmündedir.

3- Bakire kadın, izin istendiğinde susar, bir şey söylemeden kaçar, veya ağlarsa veya oturduğu yerden kalkarsa veya hoşlanmadığını ifade eden bir belirti izhar ederse Mâlikilere göre bu sükutta izin yoktur, nikah kıyılmaz. Şafiîlere göre, bu davranışlar nikaha mani değildir, ancak bâkire ağlar, bağırır ve buna karşı olduğunu davranışları ile ortaya korsa bu durumda izninin olmadığı anlaşılır.[798]

*** KÜÇÜK KIZLARI BABALARI EVLENDİREBİLİR**

ـ592 ـ6579 ـ1877 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا أَبُو أَحْمَدَ. ثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: تَزَوَّجَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِشَةَ وَهِيَ بِنْتُ سَبْعٍ. وَبَنَى بِهَا وَهِىَ بِنْتُ تِسْعٍ. وَتُوفِّي عَنْهَا وَهِي بِنْتُ ثَمَانِى عَشْرَةَ سَنَةً.فِي الزوائد: إسناه صحيح عَلَى شرط الشيخين. إ أنه منقطع. ‘ن أبا عبيدة لم يسمع من أبيه. قَالَه شعبة وأبو حاتم و ابْنِ حبان فِي الثقات. والترمذي فِي الجامع. والمزي فِي ا‘طراف. وغيرهم. والحديث قد رواه النسائي فِي الصغرى من حديث عَائِشَةَ .

592. (1877) (6579)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe radıyallahu anhâ ile yedi yaşında iken onunla nikahlandı, dokuz yaşında iken zifaf yaptı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe onsekiz yaşlarında iken vefat etti."[799]

*** KÜÇÜK KIZI BABA DIŞINDA EVLENDİREN**

ـ593 ـ6580 ـ1878 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَسْقِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّه بْنُ نَافِعٍ الصَّائِغُ. حَدَّثَنِي عَبْدُاللّهِ بْنُ نَافِعٍ. عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ حِينَ هَلَكَ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ تَرَكَ ابْنَةً لَهُ. قَالَ ابْنِ عُمَرَ: فَزَوَّجَنِيهَا خَالِي قُدَامَةُ، وَهُوَ عَمُّهَا، وَلَمْ يُشَاوِرْهَا. وذلِكَ بَعْدَ مَا هَلَكَ أَبُوهَا. فَكَرِهَتْ نِكَاحَهُ، وَأَحَبَّتِ الْجَارِيَةُ أَنْ يُزَوِّجَهَا الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَزَوَّجَهَا إِيَّاهُ.فِي الزوائد: إسناده موقوف. وفيه عَبْدُ اللّه بن نافع، مولى ابْنِ عمر، متفق عَلَى تضعيفه .

593. (1878) (6580)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma'nın anlattığına göre, "Osman İbnu Maz'un radıyallahu anh vefat ettiği zaman, geride yetim bir kızını bıraktı. İbnu Ömer der ki: "Dayım Kudâme -ki kızın da amcasıydı- o kızı bana nikâhladı. Bu nikah işi, kızın babasının ölümünden sonra olmuştu. Kız, amcasının yaptığı bu nikahtan hoşlanmadı ve Muğire İbnu Şu'be ile evlendirilmesini arzu etti. (Kız buluğ çağına vardıktan) sonra amcası, onu Muğire ile evlendirdi."[800]

*** VELİSİZ NİKAH CAİZ DEĞİL Mİ?**

ـ594 ـ6581 ـ1880 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ عَنْ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ وَعَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ بْنِ عَبَّاسٍ. قَاَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ نِكَاحَ إَّ بِوَلِيٍّ.وفي حَدِيثِ عَائِشَةَ: وَالسُّلْطَانُ وَلِيُّ مَنه َ وَلِيَّ لَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده الحجاج، وهو ابْنِ أرطاة، مدلس. وقد رواه بالعنعنة. وأيضا لم يسمع من عكرمة. وإنما يحدث عن داود بن الحصين عن عكرمة. قَالَه ا“مام أحمد. ولم يسمع حجاج من الزهري، قَالَه عباد بن الزهري. فقد تابعه عَلَيْهِ سليمان بن مُوسَى، وهو ثقة عن الزهري عن عروة عن عَائِشَةَ بلفظ »أيما امرأة يكحت بغير إذن وليها فنكاحها باطل« الحديث. كما رواه أصحاب السنن اهـ.قَالَ السندي. قلت: و‘هل الحديث، فِي هَذَا ا“سناد أيضا تكلّم .

594. (1880) (6581)- Hz. Aişe ve İbnu Abbâs radıyallahu anhüm'ün anlattıklarına göre, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Veliden izinsiz nikah sahih olmaz" buyurmuştur."[801]

ـ595 ـ6582 ـ1882 -حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْعُقَيْلِيُّ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تُزَوِّجُ الْمَرْأةُ الْمَرْأةَ. وَ تُزَوِّجُ الْمَرْأةُ نَفْسَهَا. فَإِنَّ الزَّانِيَةَ هِيَ الَّتِي تُزَوِّجُ نَفْسَهَا . فِي الزوائد: فِي إسناده جميل بن الحسين العتكي. قَالَ فِيهِ عبدان: إنه فاسق يكذب، يعني فِي كمه. و قَالَ ابْنِ عديّ: لم أسمع أحدا تكلم فِيهِ غير عبدان، إنه بأس به، و أعلم له حديث منكرا. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات.و قَالَ: يغرب. وأخرج له فِي صحيحه هو ابْنِ خزيمة والحاكم. و قَالَ مسلمة ا‘ندلسىّ: ثقة. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات.فَ تَعْضِلُوهُنَّ اَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ .

595. (1882) (6582)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadın kadını evlendiremez. Kadın kendi başına da evlenemez. Zâni kadın kendi kendine evlenen kadındır."[802]

AÇIKLAMA:

Nikâh mevzuunda bir kısım selef son hadisle amel ederek, kadının kendi kendini evlendiremeyeceğine hükmetmiştir. Hz. Ömer, Hz. Ali, İbnu Abbâs radıyallahu anhüm bunlardandır. Tâbiînden Said İbnu'l-Müseyyeb, Hasan Basri, Şureyh, İbrahim Neha'î, Ömer İbnu

Abdilaziz vs. birçokları da aynı görüştedir. Süfyan Sevrî, Evza'î, Mâlik, İbnu Mübarek, Şâfi'î, Ahmed, İshak gibi meşhurlar da aynı görüştedir.

Ulemânın cumhuru, velinin izni olmadan nikâhın caiz olmayacağına hükmetmişse de, Ebu Hanîfe merhum velinin iznini veya bir vekil tayin etmesini nikahın sıhhati için şart görmez. Kadının kendi arzusuyla iki şâhid huzurunda nikâhı yapabileceğini söyler. O, nikahı alış-veriş akdine kıyaslar. "Kadın, velisinin izni olmadan malını satabildiği gibi, nikâhını da yapabilir" der. O, yukarıdaki hadislerde gelen kaydı, buluğa ermemiş kıza hamleder. Ayrıca "... kadınlarınız, (aralarında sulh yaparak) eski kocalarına nikâh yapmak (geri dönmek) isterlerse onlara mâni olmayın..." mealindeki ayette "nikah yapma" fiilinin kadınlara nisbet edilmiş olması da, bu kanaatte olanlara delil kılınmıştır (Bakara 232).[803]

*** ŞİĞAR NİKAHI YASAKTIR**

596ـ 6583ـ 1885- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ. أنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. ثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ شِغَارَ فِي ا“سْمِ. فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُهُ ثقات وله شواهد صحيحة .

596. (1885) (6583)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İslâm'da şiğar yoktur." [804]

AÇIKLAMA:

Şiğar: "Kızını veya kız kardeşini seninle evdendirmem üzere, sen kızını veya kız kardeşini benimle evlendir, aralarında mehir olmasın" diyerek yapılan nikâhtır. Burada erkekler mehir vermekten kaçmış oluyorlar. Halbuki mehir, kadının hakkıdır. Bu tarz nikâhta kadının mağduriyeti mevzubahistir, bu sebeple İslâm bunu yasaklamıştır.[805]

*** MEHİR**

597ـ 6584ـ 1890- حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامَ الرِّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ يِمَانٍ. ثَنَا ا‘غَرُّ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزَوَّجَ عَائِشَةَ عَلَى مَتَاعِ بَيْتٍ، قِيمَتُهُ خَمْسُونَ دِرْهَماً.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العوفي ضعيف .

597. (1890) (6584)- Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Aişe radıyallahu anhâ'yı, elli dirhem değerinde ev eşyası mukabilinde nikâhladı." [806]

*** NİKÂH DUASI**

ـ598 ـ6585 ـ1894 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَ مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ قَالُوا: ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ ا‘وْزَاعِيُّ عَنْ قُرَّةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ أمْرٍ ذِى بَالٍ، يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ، أقْطَعُ.فِي السندي: الحديث قد حسّنه ابْنِ الصح والنووي. وأخرجه ابْنِ حبان فِي صحيحه. والحاكم فِي المستدرك .

598. (1894) (6585)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah'a hamd etmekle başlamayan her hayırlı işin bereketi güdüktür." [807]

*** NİKÂHI İLAN**

ـ599 ـ6586 ـ1895 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ وَالْخَلِيْلُ بْنُ عَمْرٍو. قَاَ: ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ إلْيَاسَ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ عَنِ
النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أعْلِنُوا هذَا النِّكَاحَ، واضْرِبُوا عَلَيْهِ بِالْغِرْبَالِ.فِي الزوائد: فِي إسناده خالد بن إلياس أَبُو الهيثم العدوي. اتفقوا عَلَى ضعفه. بل نسبه ابْنِ حبان والحاكم وأبو سَعِيدِ النقاش إِلَى الوضع .

599. (1895) (6586)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şu nikâhı ilan edin ve bunun için davul da döğün." [808]

AÇIKLAMA:

Nikâhın düğünle ilân edilmesi birçok hadiste gelen bir husustur. Düğün, ayrıca ziyafet ve davul çalınması ve hatta meşru sının aşmayan güfteler okuma refakatinde yapılmalıdır. Bütün bu teşvikler, düğünün aleniyet kazanmasını sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Bazı hadislerde, çiftlerin helal birleşmeleri ile haram birleşmeleri arasındaki farkın bu ilân olduğu belirtilir. [809]

*** NİKÂHDA DEF VE GÜFTE**

ـ600 ـ6587 ـ1899 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثَنَا عَوْفٌ عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِبَعْضِ الْمَدِينَةَ. فَإِذَا هُوَ بِجَوَارٍ يَضْرِبْنَ بِدُفِّهِنَّ وَيَتَغَنَّيْنَ وَيَقُلْنَ.نَحْنُ جَوَارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِيَا حَبّذَا مُحَمَّدٌ مِنْ جَارِفَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللّه يَعْلَمُ إِنِّى ُحِبُّكُنَّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُه ثقات .

600. (1899) (6587)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir seferinde Medine-i Münevvere'nin bir yerinden geçmişti. Bir kısım câriyelerin deflerini çaldıklarını ve şöyle söylediklerini işitti:

"Biz Beni Neccâr'ın kızlarıyız

komşu olarak Muhammed ne iyi!"

Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah da bilir, ben sizleri cidden seviyorum" buyurdular." [810]

ـ601 ـ6588 ـ1900 -حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ. أَنْبَأَنَا ا ْجْلَحُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَنْكَحَتْ عَائِشَةُ ذَاتَ قَرَابَةٍ لَهَا مِنَ ا ْنْصَارِ. فَجَاءَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَهْدَيْتُمُ الْفَتَاةَ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ أَرْسَلْتُمْ مَعَهَا مَنْ يُغَنِّى؟ قَالَتْ : َ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ ا ْنْصَارَ قَوْمٌ فِيهِمْ غَزَلٌ. فَلَوْ بَعَثْتُمْ مَعَهَا مَنْ يَقُولُ: أَتَيْنَاكُمْ أَتَيْنَاكُمْ، فَحَيَّانَا وَحَيَّاكُمْ.فِي الزوائد: إسناده مختلف فِيهِ مِن أجل ا ْجلح وأبي الزبير يَقُولُون إنه لم يسمع من ابْنِ عَبَّاسٍ. وأثبت أَبُو حاتم أنه رأى ابْنِ عَبَّاسٍ .

601. (1900) (6588)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Hz. Aişe ensardan, bir yakını kızcağızı evlendirmişti. Resûlullah gelince: "Genç kızı (kocasına) gönderdiniz mi?" diye sordu. Evdekiler "evet!" deyince "Kızla birlikte bir de çalgıcı gönderdiniz mi?" dedi. Onlardan "Hayır göndermedik" cevabını alınca, Aleyhissalâtu vesselâm: "Ensar, aralarında gazel okuma adeti mevcut olan bir cemaattir. Keşke onlara: "Size geldik size geldik, size selam bize selam" deyiverecek birini gönderseydiniz" buyurdular."[811]

ـ602 ـ6589 ـ1901 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا الْفِرْيَانِيُّ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ التَّمِيمِيَّ، عَنْ لَيْثٍ عَنْ مُجَاهِدٍ؛ قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ فَسَمِعَ صَوْتَ طَبْلٍ فَأَدْخَلَ أصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ. ثُمَّ تَنَحَّى. حَتَّى فَعَلَ ذلِكَ ثَثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ قَالَ: هكَذَا فَعَلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: ليث بن أبِي سليم ضعفه الجمهور. ووقع عند ماجة »بن مالك« وهو وهم من الفريابيّ. والصواب »ثعلبة بن سهل، أَبُو مالك«. كما قاله المزي فِي التهذيب وا ْطراف. والحديث رواه أَبُو دَاوُد فِي سننه بسنده عن نافع عن ابْنِ عمر. إ أنه لم يقل: صوت طبل. و قَالَ بدله مزمار. والباقي نحو .

602. (1901) (6589)- Mücahid merhum anlatıyor: "Ben İbnu Ömer radıyallahu anhüma ile beraberdim. Derken bir davul sesi işitti. Derhal iki parmağını iki kulağına soktu ve oradan (hızla) uzaklaştı. Bunu üç kere yaptı. Sonra: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da böyle yapmıştı" dedi." [812]

*** MUHANNİS**

ـ603 ـ6590 ـ1903 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُالعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ ابِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ الْمَرْأَةَ تَتَشَبَّهُ بِالرِّجَالِ، وَالرَّجُلَ يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن يعقوب بن حميد مختلف فِيهِ. وباقي رِجَالُهُ موثقون. والحديث رواه أَبُو دَاوُد بالفظ قريب من هَذَا اللفظ .

603. (1903) (6590)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, erkeklere benzemeye çalışan kadına ve kadınlara benzemeye çalışan erkeğe lanet etti." [813]

*** DÜĞÜN YEMEĞİ**

ـ604 ـ6591 ـ1911 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ عَنْ جَابِرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتَا: أَمَرَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُجَهِّزَ فَاطِمَةَ حَتَّى نُدْخِلَهَا عَلى عَلِيٍ. فَعَمَدْنَا إِلَى الْبَيْتِ. فَفَرِشْنَاهُ تُرْبَا لَيِّناً مِنْ أعْرَاضِ البَطْحَاءِ. ثُمَّ حَشَوْنَا مِرْفَقَتَيْنِ لِيفاً. فَنَفَشْنَاهُ بِأيْدِينَا. ثُمَّ أَطْعَمْنَا تَمْراً وَزَبِيباً وَسَقَيْنَا مَاءً عَذْباً وَعَمَدْنَا إِلَى عُودٍ، فَعَرَضْنَاهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ لِيُلْقَى عَلَيْهِ الثَّوْبُ وَيُعَلَّقَ عَلَيْهِ السَّقَاءُ. فَمَا رَأَيْنَا عُرْساً أحْسَنَ مِنْ عُرْسِ فَاطِمَةَ.فِي الزوائد: فِي إسناده الفضل بن عَبْدُ اللّه، وهو ضعيف، وجَابِرٍ الجَعْفيُ متهم .

604. (1911) (6591)- Ümmü Seleme ve Hz. Aişe radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize Fatıma'yı zifafa hazırlayıp, Ali radıyallahu anh'a teslim etmemizi emretti. Hemen gidip ilk iş, Batha taraflarından getirilen yumuşak topraktan Ali'nin evinin tabanına yaydık. Sonra iki yastığın içerisine, ellerimizle dikmiş olduğumuz hurma lifi doldurduk. Hurma ve kuru üzümle ziyafet hazırladık, üzerine tatlı su içtik. Sonra üzerine elbise takılıp, su kabı asılacak bir ağaç parçasını getirip odanın bir kenarına koyduk. Biz, Hz. Fatıma radıyallahu anhâ'nın düğününden daha güzel bir düğün görmedik."[814]

AÇIKLAMA:

İslâm'ın iki yüce büyüğünün evlenmeleri vesilesiyle icra edilen düğünün sadeliği ne kadar ibretamizdir! Bu meseleye temas eden başka rivayetler, bir kısım teferruat daha ilave ederse de hepsinde bu ibretli sadelik sabit kalır. Bazı rivayetler düğünde kuru hurmadan başka zeytin ve hatta hays denen kurutulmuş hurma da ikram edildiğini belirtir.

Bu evlilik hicretin birinci yılında, Recep ayında vuku bulmuştur. Ramazan, hatta Zilhicce ayında olduğunu söyleyen rivayetler de vardır. Taberî ise Hicretin ikinci yılı Sefer ayında nikahlarının kıyıldığını, Zilhicce ayında da zifaf yapıldığını kaydeder. Şu halde rivâyetlerden her birinin evlenme ile ilgili farklı merasimleri aksettirme ihtimali mevcuttur.[815]

*** DAVETE İCABET**

605ـ 6592ـ 1915ـ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَادَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حُسَيْنٍ أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ، عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْوَلِيمَةُ أَوَّلَ يَوْمٍ حَقٌّ. وَالثَّانِي مَعْرُوفٌ. وَالثَّالِثُ رِيَاءٌ وَسُمْعَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو مالك النخعيّ. وهو ممن اتفقوا عَلَى ضعفه. وقد رواه الترمذي فِي جامعه من حديث عَبْدُ اللّه بن مسعود .

605. (1915) (6592)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Düğün yemeği ilk gün haktır, ikinci gün meşrudur, üçüncü gün riya ve gösteriştir."[816]

AÇIKLAMA:

İslâm dini, düğün merasimine ziyadesiyle ehemmiyet vermiştir. Bu, evlenme hadisesinin ilânını sağladığı, alâniyet kazandırdığı için gereklidir. Ancak düğünün hikmeti sadece bu değildir. İçtimaî kaynaşma vesilesidir de. Ayrıca, İslâm'ın, insanlara, ferdi eğlenceyi çok dar kayıtlarla tecviz etmiş olması sebebiyle, düğünler aynı zamanda eğlence ihtiyacının meşru bir karşılanma vesilesi de olmaktadır. Bu sebeple Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, davete icabeti vecibe kılmıştır.

Alimlerden bazısı "İlk günkü davete icabet vacibtir, ikinci günküne icabet müstehab, üçüncü günkü yemeğe icabet mekruh" demiştir.

Düğün ve davetlerle ilgili açıklamalar daha önce geçti. [817]

*** CİMA ESNASINDA TESETTÜR**

606ـ 6593ـ 1921ـ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْوَاسِطِيُّ ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْهَمْدَانِيُّ. ثَنَا
ا‘حْوَصُ ابْنُ حَكِيمٍ، عَنء أَبِيهِ وَرَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ وَعَبْدُ ا‘ عْلَى بْنُ عَدِيٍّ عَنْ عُتْبَةَ بْنُ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ فَلْيَسْتَتِرْ وَ يَتَجَرَّدَ الْعَيْرَيْنِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لجهالة تابعيه .

606. (1921) (6593)- Utbe İbnu Abdi's-Sülemî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz hanımına temas edeceği vakit örtünsün, eşekler gibi çırılçıplak soyunmasın."[818]

AÇIKLAMA:

Bu hususta başka hadisler de gelmiştir. Kadın ve erkek, birleşme sırasında, odada yalnız oldukları taktirde örtüsüz olmaları haram sayılmamıştır. Başkasının görme durumunda örtüsüz olmaları haramdır. Birbirlerinin suret mahallerine bakmaları da haram sayılmamıştır.[819]

*** DÜBÜRDEN TEMAS HARAMDIR**

ـ607 ـ6594 ـ1923 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ سُهَيْلٍ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مُخَلَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ؛ قَالَ: َ يَنْظُرُ اللّهُ إِلَى رَجُلٍ جَامَعَ امْرَأتَهُ فِي دُبِرِهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح. ‘ن الحارث بن مخلد ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَالُ ا“سناد ثقات. قَالَ السندي: والحديث قد رواه أَبُو دَاوُد والترمذي بلفظ قريب من هَذَا .

607. (1923) (6594)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, hanımına dübüründen temas eden kimseye rahmet nazarıyla bakmayacaktır."[820]

ـ608 ـ6595 ـ1924 -حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. أنْبأنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أرْطَاةَ، عَن عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ عَبْدِاللّهِ بْن هَرَمِيٍّ عَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ اللّهَ َ يَسْتَحْيِ مِنَ الْحَقِّ ثَثَ مَرَّاتٍ َ تَأتُوا النَّسَاءِ فِي أدْبَارِهِنَّ.فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج بن أرطاة. وهو مدلس. والحديث منكر يصح من وجه، كما ذكرن غير واحد. ورواه والترمذي من حديث على بن طلق .

608. (1924) (6595)- Huzeyme İbnu Sâbit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Allah, hakkı beyanda haya talep etmez." Bunu üç kere tekrarladı, sonra şöyle devam etti: "Kadınlara dübürlerinden temas etmeyin!"[821]

AÇIKLAMA:

1- İstihya: Utanma mânasına geldiği gibi istif'al babından olması sebebiyle "utanma talebi" manası da mevcuttur. Dinin gerçeklerini öğrenme sırasında "utanma tavrı" gerekmez demektir. Aksi halde bilinmesi gereken bir kısım meseleler sorulamaz veya sorulsa da açıklanamaz. İslâm dini إنّ اللّهَ يَسْتَحْيِ مِنَ الْحَقّ düsturunu vazederek, utanmayı celbeden meselelerin ta'lim ve taallümünü garanti altına almıştır.

Bu bahis genişçe açıklandı.

2- Kadınlara ekime elverişli olan cihetlerinden temas edileceği Kur'ân tarafından (Bakara 223) ele alınmış bir mevzudur. Mak'ad veya dübür de denilen arka cihetinden temas kesinlikle haram kılınmıştır. Lûtiliğin bir eşidir.[822]

*** AZL**

609ـ 6596ـ 1928- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. حَدّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَرَّرِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ يُعْزَلَ عَنِ الْحُرَّةِ إِلَّا بِإِذْنِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة وهو ضعيف .

609. (1928) (6596)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hür kadının izni olmadan ona azil yapmayı yasakladı."[823]

AÇIKLAMA:

Azil, temasta meniyi rahme değil, dışarı atmaktır. Bu bahis daha önce açıklandı.[824]

*** KIZ, HALA VEYA TEYZESİ ÜZERİNE NİKÂHLANMAZ**

610ـ 6597ـ 1930- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إسْحَاقَ عَنْ
يَعْقُوبَ ابْنِ عُتْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهي عَنْ نِكَاحَيْنِ. أنْ يَجْمَعَ الرَّجُلُ بَيْنَ الْمَرْأةِ وَعَمَّتِهَا وَبَيْنَ الْمَرْأةِ
وَخَالَتِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن إسحاق، مدلس وقد عنعنه .

610. (1930) (6597)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, şu iki nikahı yasaklamıştı: "Kişinin, kadınla kadının halasını, veya kadınla kadının teyzesini bir nikâhta birleştirmesi."[825]

ـ611 ـ6598 ـ1931 -حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الَمُغَلَس. ثَنَا أبُو بَكْرٍ النَّهْشَلِيُّ. حَدَّثَنِى أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تُنْكَحُ الْمَرْأةُ عَلى عَمَّتِهَا وَ خَالَتِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده جبارة بن المغلس .

611. (1931) (6598)- Ebu Musa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadın, halası veya teyzesi üzerine nikâhlanamaz."

AÇIKLAMA:

Bir erkek, bizzat Kur'ân-ı Kerim'in tanıdığı ruhsatla (Nisa 3) iki, üç hatta dört kadını aynı anda nikâhı altına alabilir. Fakat bu kadınlar arasındaki akrabalık hala-yeğen veya teyze-yeğen şeklinde olmamalıdır. Alimler daha da açarak, kadının erkek kardeşinin veya kız kardeşinin kızını da erkeğin nikâhlayamayacağını belirtmiştir. Bu tahrim, sünnette gelen bir tahrimdir. Kur'ân'da iki kız kardeşin aynı erkek tarafından birlikte nikâhlanması yasaklanmıştır (Nisa 23). Bu yasak aynı andaki nikâhlama ile ilgilidir. Birinin ölümüyle diğeri nikâhlanabilir.[826]

*** HÜLLECİYE LÂNET**

ـ612 ـ6599 ـ1934 -حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّس. ثَنَا أَبُو بَكْرٍ النَّهْشَلِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تُنْكَحُ الْمَرْأةُ عَلَى عَمَّتِهَا وَ خَالَتِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده جبارة بن المغلس .

612. (1934) (6599)- Hz. İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hulle yapana da yaptırana da lanet etti."[827]

ـ613 ـ6600 ـ1936 -حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا أَبِي. قَالَ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ: قَالَ لِي أَبُو مُسْعَبٍ مِشْرَحُ بْنُ هَاعَانَ قَالَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَ أُخْبِرُكُمْ بِالتَّيْسِ الْمُسْتَعَارِ؟ قَالُوا: بَلي يَا رَسُولَ للّهِ. قَالَ هُوَ الْمُحَلِّلُ. لَعَنَ اللّهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده مشرح بن هاعان. ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ: يخطئ ويخالف. وذكره فِي الضعفاء و قَالَ: يروي عن عقبة بن عامر مناكير يتابع عليها. والصواب ترك ما انفرد به. و قَالَ ابْنِ يونس: كَانَ فِي جيش الحجاج الَّذِين رموا الكعبة بالمنجنيق. و قَالَ أحمد: معروف. و قَالَ ابْنِ معين والذهبي: ثقة. و يَحْيَى بن عُثْمَانَ بن صالح، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن أَبِي حاتم: تكلموا فِيهِ و قَالَ أبو يونس: كَانَ خافظا للحديث وحدّث بما لم يكن يوجد عند غيره .

613. (1936) (6600)- Ukbe İbnu Âmir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Sizlere kiralık döl hayvanını haber vermiyeyim mi?" buyurdular. (Yanında bulunanlar:) "Evet ey Allah'ın Resulü! Haber verin!" dediler. "O hülle yapandır. Allah hülle yapana da hülle yaptırana da lânet etsin!" buyurdular."[828]

AÇIKLAMA:

Hülle yapan diye tercüme ettiğimiz muhallil, başkasının üç talâkla boşamış olduğu karının tekrar eski kocasına helal olmasını ve onunla yeniden evlenmesini sağlamak maksadıyla, bu boşanmış kadınla cinsî temasta bulunduktan sonra boşamak üzere nikâhlayan adama denir. Bu fiili Resûlullah yasaklamıştır. Çünkü nikâh ebedî bir müddette yapılır. Üç günlük, beş günlük, bir yıllık, bir temaslık gibi bir müddetle nikâh İslâm'da haramdır. Bu çeşit nikâh zinayı andırır ve nikâh müessesesini yıpratır.
Hülle yaptıran diye tercüme ettiğimiz muhallel-leh, karısını üç talâkla boşadıktan sonra tekrar ona dönmek isteyen erkektir. Resûlullah böylesi haysiyetsizlere de lanet etmektedir.
Bu bahis de daha önce işlendiği için bu kadarcık hülasa bilgi ile yetiniyoruz.[829]

*** SÜT KARDEŞLİĞİ**

ـ614 ـ6601 ـ1946 -حَدَّثَنَا خَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي ا‘سْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:َ
رَضَاعَ إِّ مَا فَتَقَ ا‘مْعَاءَ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة، وهو ضعيف. والحديث رواه الترمذي من حديث أم سلمة و قَالَ: حسن صحيح .

614. (1946) (6601)- Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Barsakları birbirinden ayıran miktarda süt emilmedikçe evlenme yasağı hâsıl olan emme vukû bulmaz."[830]

*** CARİYESİNİ ÂZÂD EDİP NİKÂHLAYAN**

ـ615 ـ6602 ـ1958 -حَدَّثَنَا حُبَيْشِ بْنُ مُبَشِّرٍ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أعْتَقَ صَفِيَّةَ وَجَعَلَ عِتْقَهَا صَدَاقَهَا وَتَزَوَّجَهَا.الحديث فِي الزوائد: إسناده صحيح. إِذَا كَانَ عكرمة مولى ابْنِ عَبَّاسٍ سمع من عَائِشَةَ. فقد تناقض فِيهِ قول ابْنِ حاتم. فَقَالَ فِي المراسيل: لم يسمع من عَائِشَةَ. و قَالَ فِي الجرح والتعديل: سمع منها. ورجح سماعه منها أن روايته عنها فِي صحيح البخاري. و قَالَ ابْنِ المدني: أعلمه سمع من أحد

من أزواج النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: والحديث من رواية أنس فِي الصحيحين وغيرهما .

615. (1958) (6602)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Safiyye radıyallahu anhâ'yı âzâd etti ve azadlığını onun mehri kıldı ve onunla (hürre olarak) evlendi."[831]

ـ616 ـ6603 ـ1959 -حَدَّثَنَا أزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَزَوَّجَ الْعَبْدُ بَغَيْرِ إِذْنِ سَيِّدِهِ كَانَ عَاهِراً.فِي الزوائد: هذا إسناده حسن. والحديث رواه أَبُو دَاوُد والترمذي من حديث جَابِر .

616. (1959) (6603)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Köle, efendisinin izni olmadan evlenirse, zâni sayılır."[832]

AÇIKLAMA:

Hadis, kölenin evlenmesinin sahih sayılmasını efendisinin iznine bağlamaktadır. Öyleyse efendisinin izni olmadan kölenin akdedeceği nikâh batıldır. [833]

*** MUT'A NİKÂHI HARAMDIR**

ـ617 ـ6604 ـ1963 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا الْفِرْيَابِيُّ عَنْ أَبَانَ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ عِنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: لَمَّا وَلِيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ خَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ: إنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أذِنَ لَنَا فِي الْمُتْعَةِ ثَثًا، ثُمَّ حَرَّمَهَا. وَاللّهِ! َ أَعْلَمُ أحَداً يَتَمَتَّعُ وَهُوَ مُحْصَنٌ إِّ رَجَمْتَهُ بِالْحِجَارَةِ. إِّ أنْ يَأتِيَنِى بِأَرْبَعَةٍ يَشْهَدُونَ أَنَّ رَسُولَ للّهِ أحَلَّهَا بَعْدَ إذْ حَرَّمَهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو بَكْرٍ بن حفص. اسمه إِسْمَاعِيلَ ا“بأبيّ. ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ بانَ أَبِي حاتم عن أبيه: كتب عنه وعن أبيه. و كَانَ أَبُو يكذب. قلت: بأس به. قَالَ ابْنِ أَبِي حاتم: وثقه أحمد و ابْنِ معين والعجلي و ابْنِ نمير وغيرهم. وأخرج له ابْنِ خزيمة فِي صحيحه، والحاكم فِي المستدرك .

617. (1963) (6604)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Ömer İbnu'l-Hattâb halife olunca halka hitap etti ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mut'â nikâhını bize üç kere helal kılmıştı, sonra onu haram kıldı. Vallahi, mut'a nikâhı yapan evli bir kimseyi duyarsam onu taşla

recmederim. Böyle birisi, recm olmaktan kendini kurtarabilmek için, bana, Resûlullah'ın, onu haram kıldıktan sonra tekrar helal kıldığına dair dört şahid getirmelidir."[834]

AÇIKLAMA:

Mut'a bahsi genişçe izah edildi; ehl-i sünnet ulemâsı bunun haramlığında icma etmiştir.[835]

*** DENKLİK**

ـ618 ـ6605 ـ1968 -حَدَّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْحَارِثُ بْنُ عِمْرَانُ الْجَعْفَرِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اَللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَخَيَّرُوا لِنُطْفِكُمْ وَانْكِحُوا اْلأكْفَاءَ وَأنْكِحُوا إلَيْهِمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده الحدرث بن عمران المدينيّ. قَالَ فِيهِ ابو حاتم: ليس بالعوي. والحديث الّذِي رواه أصل له، يعني هَذَا الحديث، عن الثقات. و قَالَ الدار قطني: متروك .

618. (1968) (6605)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nutfeleriniz için (kadının) hayırlısını tercih edin. Kendinize denk olanlarla evlenin, denklerinizin kızını isteyin." [836]

AÇIKLAMA:

Pek çok rivayette, çocuğun anne tarafına çekeceği belirtilerek, evlenilecek kadının aslına bakılması, hayırlı olanın tercih edilmesi belirtilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de olsun, hadislerde olsun hayırlı kadının dindar kadın olacağı belirtilmiştir. Sırf maddi mülahazalarla tercih dinen yanlıştır.
Kadında aranması gereken diğer bir husus kadının erkeğe denk olmasıdır. Denklik mutlaktır, diyanette, içtimai şartlarda, zenginlikte ve hatta yaşta bile aranabilir. Cumhûr-u ulemâ denkliği dört şeyde aramıştır: Din, hürriyet, neseb ve san'at (meslek).
Denklik daha çok erkeklerle ilgili bir meseledir, kadınlarda denklik aranmaz. Çünkü hadisler "erkeğin kadına denk olması"ndan bahseder. Alimler bu sebeple müslüman bir kadının, gayr-ı müslim erkekle evlenemeyeceğini hükme bağlarken, müslüman bir erkeğin ehl-i kitaptan bir kadınla evlenebileceğini belirtirler. Keza dindar bir kadının fâsık bir erkekle, hür bir kadının köle bir erkekle, asaletli bir aile kızının soyu sopu tanınmayan bir erkekle, sarraflık gibi üstün bir mesleği olan bir aileye mensup kızın, adi sayılan bir meslek sahibi erkekle evlendirilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Buna rağmen, kız ve ailesi rıza gösterdikçe, bu sayılan şartlan haiz olmayan müslüman bir erkekle evlenmesi şer'an haram değildir, caizdir.
Mâlikiler, denkliği sadece diyanette ararlar.[837]

*** KADIN GÜNÜNÜ KUMASINA VEREBİLİR**

ـ619 ـ6606 ـ1973- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَاَ: ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا حَمَّادُ ابْنُ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ سُمَيَّةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ عَلَى صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ فِي شَيْءٍ. فَقَالَتْ صَفِيَّةُ: يَا عَائِشَةُ! هَلْ لَكِ أَنْ تُرْضِي رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِّى، وَلَكِ يَوْمِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَأَخَذَتْ خِمَاراً لَهَا مَصْبُوغاً بِزَعْفَرَانٍ. فَرَشَّتْهُ بِالْمَاءِ لِيَفُوحَ رِيحُهُ. ثُمَّ قَعَدَتْ إِلَى جَنْبِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَائِشَةُ! إِلَيْكِ عَنِّي. إِنَّهُ لَيْسَ يَوْمِكِ فَقَالَتْ: ذَلِكَ فَضْلُ اللّهِ يُؤتِيهِ مَنْ يَشَاءُ. فَأَخْبَرَتْهُ بِا‘مْرِ فَرَضِيَ عَنْهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده سمية البصرية. وهي تعرف. كَذَا قاله صاحب الميزان .

619. (1973) (6606)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, zevce-i pakleri Safiyye Bintu Huyey radıyallahu anhâya bir sebeple kızmışlardı. Safiyye bana: "Ey Aişe! "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı benden razı edecek bir çaren var mı? Böyle bir çare bulursan ben Resûlullah'ın bana uğrama sırası olan bugünü sana vereceğim!" dedi. Ben de: "Evet var!" dedim. Zaferanla boyalı olan başörtümü aldım, (nefis) kokusunu neşretmesi için üzerine su çiledim. Sonra (bunu üzerime alarak)gidip Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına oturdum. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Ey Aişe! Benden uzak dur, bugün senin günün değil!" buyurdular. Ben de: "Bu Allah'ın lütfudur, dilediğine verir" dedim ve (Safiyye ile aramızda) olup biteni anlattım. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm, Safiyye'den razı oldu."[838]

*** EVLENMEYE ARACI OLMA**

ـ620 ـ6607 ـ1975- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبو الْخَيْرِ عَنْ أَبِي رُهْمٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنْ أَفْضَلِ الشَّفَاعَةِ أَنْ يُشَفَّعَ بَيْنَ ا‘ثْنَيْن فِي النِّكَاحِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد مرسل. أَبُو رهم هَذَا، اسمه أحزاب بن أسيد »بفتح الهمزة، وقيل بضمها«. قَالَ البخاري: هو تابعي. و قَالَ أَبُو حاتم: ليست له صحية. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات .

620. (1975) (6607)- Ebu Rühm radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "En hayırlı şefaatlerden biri, evlenecek iki kişinin arasında yardımcı olmaktır." [839]

ـ621 ـ6608 ـ1976- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَرِيكٌ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ ذُرَيْحٍ عَنِ الْبَهِى عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: عَثَرَ أُسَامَةُ بِعَتَبَةِ الْبَابِ. فَشُجَّ فِي وَجْهِهِ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمِيطِي عَنْهُ ا‘ذَى فَتَقَذَّرْتُهُ.

فَجَعَلَ يَمَصُّ عَنْهُ الدَّمَ وَيَمُجُّهُ عَنْ وَجْهِهِ. ثُمَّ قَالَ: لَوْ كَانَ أسَامَةُ جَارِيَةً لَحَلَّيْتُهُ وَكَسَوْتُهُ حَتَّى أُنَفِّقَهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح إن كَانَ البهي سمع من عَائِشَةَ. وفي سماعه كم. وقد سئل عنه أحمد فَقَالَ: ما أرى فِي هَذَا شيئا، إنما يروى عن البهى. قَالَ العء فِي المراسيل: أخرج مسلم لعبد اللّه البهى عن عَائِشَةَ حديثا .

621. (1976) (6608)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor. "(Bir gün) Üsâme radıyallahu anh kapının eşiğine takılıp düştü ve yüzü kanadı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Ondan şu ezayı temizleyiver!" buyurdular. Ben ise tiksindim (ve bunu yapmaktan imtina ettim). Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm, onun kanını emip yüzünden atmaya başladı. Sonra da: "Eğer Usâme bir kız olsaydı onu süsleyip, (güzel)giydirecek ve (evlenmeye) cazip kılacaktım" buyurdular."[840]

*** KADINLARA İYİ MUAMELE**

ـ622 ـ6609 ـ1977 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَاَ: ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عَمَّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ ‘هْلِهِ. وَأنَا خَيْرُكُمْ ‘هْلِي.فِي الزوائد: الحديث من رواية عَائِشَةَ رضي اللّه تعلى عنها، رواه الترمذي و ابْنِ حبان فِي صحيحه. وأما رواية ابْنِ عَبَّاسٍ فإسناده ضعيف. ‘ن عمارة بن ثوبان ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ عبد الحق: ليس والقويّ. و قَالَ ابْنِ القطان: مجهول الحال .

622. (1977) (6609)- İbnu Abbas radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizin en hayırlınız, ehline karşı en iyi davrananınızdır. Ben aileme en iyi olanınızım."[841]

ـ623 ـ6610 ـ1978 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا أَبُو خَالِدٍ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مُسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ.فِي الزوائد: إسناده عَلَى شرط الشيخين. والحديث رواه الترمذي من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ، وَقَالَ : حديث حسن .

623. (1978) (6610)- Abdullah İbnu Amr (İbni'l-As) radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı en iyi davrananlardır."[842]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınlara iyi davranmayı emretmiş, en hayırlı kimsenin, hanımına en iyi davranan kimse olduğunu belirtmiştir. Şüphesiz "iyi davranma" izafi bir durumdur. Bu "iyilik"in içine öncelikle kadınların haklarına hakkıyla riayet gelir: Nafaka hakkı, tahkir edilmeme, başına vurulmama hakkı gibi hadislerde belirtilen haklara riayet. Ayrıca onların bir kısım huysuzlukları, kıskançlıkları karşısında sabretmek, terbiyelerinde iyi davranmak, geçimi iyi yapmak... hep kadınına karşı iyi olmanın içine girer.

Ancak kişinin "en iyi" olması için kadınına karşı iyiliğin yetmeyeceği de açıktır. Ayet ve hadislerde, bunun için başka şartlar da sayılmıştır: Takva, zühd, verâ, a'mâl-i sâlih... gibi. Şu halde o şartları yerine getiren, hanımına karşı da iyi olunca iyilikte kemale yaklaşmış olur. Resûlullah'ın zevcelerine karşı davranışları ile kadın hususundaki tavsiyeleri tahlil edilince bu "iyilik"ten kastedilen teferruat ortaya çıkarılabilir.[843]

ـ624 ـ6611 ـ1979- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَابَقَنِي النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَسَبَقْتُهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط البخاري. وعزاه المزيّ فِي ا'طراف للنسائي. وليس هو فِي رواية ابْنِ السنيّ .

624. (1979) (6611)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benimle koşu yarışı yaptı. Yarışı ben kazandım."[844]

AÇIKLAMA:

Önceki hadiste geçen "hanımına karşı iyi davranma"lardan biri de onların gönlünü çeşitli vesilelerle hoş etmek olmalıdır. İşte bunlardan biri, münasip bir zamanda yapılacak herhangi bir yarıştır. Başka bir rivayette Hz. Aişe, Aleyhissalâtu vesselâm'ın kendisiyle iki ayrı sefer yarıştığını, birini kaybeden Resûlullah'ın, birini kazandığını belirtir.[845]

ـ625 ـ6612 ـ1980- حَدَّثَنَا أَبُو بَدْرٍ، عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا حَبَّانُ بْنُ هَلِ: ثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أُمِّ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينةَ وَهُوَ عَرُوسٌ بِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ، جِئْنَ نِسَاءُ ا'نْصَارِ فَإخْبَرْنَ عَنْهَا. قَالَتْ: فَتَنَكَّرْتُ وَتَنَقَّبْتُ فَذَهَبْتُ. فَنَظَرَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى عَيْنِي فَعَرَفَنِي. قَالَتْ: فَالْتَفَتَ فَأسْرَعْتُ الْمَشْىَ. فَأدْرَكَنِي فَاحْتَضَنِنِي. فَقَالَ: كَيْفَ رَأَيْتِ؟ قَالَتْ، قُلْتُ: أرْسِلْ. يَهُودِيَّةٌ وَسْطَ يَهُودِيَّاتٍ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لضعف علي بن زيد بن جدعان .

625. (1980) (6612)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Safiyye Bintu Huyey radıyallahu anhâ ile evlenmiş olarak Medine-i Münevvere'ye geldiği zaman, Ensâr kadınları (yanıma) gelip ondan (ve güzelliğinden bana) haber verdiler. Hz. Aişe devamla der ki:- "Kendimi tanınmayacak bir hale getirip, üzerime örtü alıp (onu görmek üzere) ben de gittim. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (açık olan) gözüme bakıp beni tanıdı. Bunun üzerine ben hemen geri döndüm ve hızlıca yürüdüm. Aleyhissalâtu vesselâm da peşimden gelerek bana yetişti ve beni kucakladı. Sonra: "(Safiyye'yi) nasıl buldun?" diye sordu. Ben de: "Bırak (beni)! Yahudi kadınlardan bir yahudi kadındır!" dedim."[846]

ـ626 ـ6613 ـ1981 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ زَكَرِيَّا عَنْ خَالِدِ ابْنِ سَلَمَةَ عَنِ الْبَهِي عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: مَا عَلِمْتُ حَتَّى دَخَلَتْ عَلِيَّ زَيْنَبُ بِغَيْرِ إِذْنٍ وَهِيَ غَضْبَي. ثُمَّ قَالَتْ: يَا رَسُولَ للّهِ! أحَسْبُكَ إِذَا قَلَبَتْ لَكَ بُنَيَّةُ أَبِي بَكْرٍ ذُرَيْعَتَيْهَا. ثُمَّ أَقْبَلَتْ عَلَيَّ. فَأعْرَضْتُ عَنْهَا. حَتَّى قَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دُونَكِ، فَانْتَصِرِي فَأقْبَلْتُ عَلْيْهَا، حَتَّى رَأيْتُهَا وَقَدْ يَبِسَ رِيقُهَا فِي فِيهَا، مَا تَرُدُّ عَلَيَّ شَيْئاً. فَرَأيْبُ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُهُ ثقات. وذكريا بن أبي زائدة كَانَ بدلس .

626. (1981) (6613)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Zeyneb (Bintu Cahş) odama izinsiz olarak öfkeyle girinceye kadar (kumalarımın bana kızdıklarını) bilmiyordum. (Zeyneb odama girdikten) sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebu Bekr in kızının, kollarını sana sarması sana yeterli mi?" diye çıkıştı, sonra da bana yöneldi. Ben de ondan yüzümü çevirdim, (söylediklerine cevap vermedim). Öyle ki Aleyhissalâtu vesselâm (dayanamayıp): "Onu durdur ve kendini müdafaa et!" dedi. Bunun üzerine Zeyneb'e yöneldim, (gereken cevabı verdim. Öyle oldu ki) bana cevap veremez hale geldi ve sonunda ağzının tükrüğünün kuruduğunu farkettim. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (bu durumdan memnun olarak) yüzünün güldüğünü gördüm."[847]

AÇIKLAMA:

Bu hâdise, Resûlullah'ın hanımlarının, kendilerine her hususta eşit davranılma talebi üzerine çıkmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm, kendisine gelen bir hediye Aişe'nin gününe müsadif olursa alır, diğer günler almazdı. Bunun üzerine hediyeler hep Hz. Aişe'nin gününde gelmeye başladı. Diğer hanımlar, kendi günlerinde de hediyelerin kabulü için muhtelif teşebbüslerde bulundular. Önce Ümmü Seleme radıyallahu anhâ'yı, sonra da Hz. Fatıma'yı bu maksadla birkaç kere Resûlullah'a ricacı gönderdiler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Kendisine vahyin sadece Hz. Aişe'nin yanında iken geldiğini belirterek bu husustaki tavrını değiştirmeyeceğini" belirtti. Bunun üzerine, bir kere de Zeyneb radıyallahu anhâ'yı gönderdiler. Bir başka rivayette, Hz. Zeyneb, içeri girince Resûlullah'a: "Hanımların, Ebu Bekr in kızı hususunda senden adalet talep ediyorlar" diye söze başlar ve sonra Hz. Aişe'ye yönelerek yüksek sesle ve öfkeyle hakaretler savurur. Sadedinde

olduğumuz rivayet, bu hakaretlere, Hz. Aişe'nin Resûlullah'tan gelen talep üzerine cevap verdiğini belirtir. Bir başka rivayete göre Resûlullah, Hz. Zeyneb'in cevap veremez hale getirilişinden memnun kalır ve Hz. Aişe'ye takdirlerini: "Bu, Ebu Bekr'in kızıdır" diyerek ifade buyurur.[848]

ـ627 ـ6614 ـ1982 -حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو. ثَنَا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ الْقَاضِي. قَالَ: ثنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كُنْتُ ألْعَبُ بِالْبَنَاتِ وَأنَا عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُسَرِّبُ إِلَىَّ صَواحِبَاتِي يُعِبْنَنِي.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، ٴن فيه عمر بن حبيب العديّ قاضى المرعة، ثم قاضي الشرقية للمأمون، متفق عَلَى تضعيفه. وكذبه ابْنِ معين.فِي السندي. قلت أصل الحديث ثابت بريب .

627. (1982) (6614)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında iken bebeklerimle oynardım. Aleyhissalâtu vesselâm da benim kız arkadaşlarımı bana gönderirdi. Arkadaşlarımla beraber oynardık."[849]

*** GERDEĞİN MÜSTEHAB VAKTİ**

ـ628 ـ6615 ـ1991 -حَدَّثَنَا أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ. ثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إسْحَاقَ عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ أبِي بَكْرٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ أبِيهِ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزَوَّجَ أُمَّ سَلَمَةَ فِي شَوَّالٍ. وَجَمَعَهَا إلَيْهِ فِي شَوَّالٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن إسحاق. وهو مدلس. وقد عنعنه. وليس للحارث بن هشام بن المغيرة سوى هَذَا الحديث عند المصنف. وليس له شئ فِي اٴصول الخمسة.قَالَ المزيّ: ورواه مُحَمَّد بن يزيد المستملى عن أسؤد بن عامر بإسناده. إ أنه قَالَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ. بدل عبد الملك. وهو أولى بالصواب .

628. (1991) (6615)- Hâris İbnu Hişâm radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ümmü Seleme radıyallahu anhâ ile Şevval ayında nikahlandı ve şevval ayında onunla gerdeğe girdi."[850]

AÇIKLAMA:

Alimler, bu sünnetiyle Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın cahiliye devrinde mevcut olan Şevval'de evlenmeyi uğursuz sayma inancını yıktığını, o ayda evlenmenin müstehablığını teşri ettiğini belirtirler.[851]

*** UĞUR VE UĞURSUZLUK NEDE VAR?**

ـ629 ـ6616 ـ1993- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. حَدَّثَنِي سَلَيْمَانُ بْنُ سَلَيْمٍ الْكَلْبِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ عَنْ عَمِّهِ مِخْمَرِ بْنِ مُعَاوِيَةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: َ شُؤْمَ. وَقَدْ يَكُونُ الْيُمْنُ فِي ثَثَةٍ: فِي الْمَرْأةِ وَالْفَرَسِ وِالدَّارِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُه ثقات .

629. (1993) (6616)- Mıhmâr İbnu Mu'âviye radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle söylediğini işittim: "Uğursuzluk yoktur. Ancak üç şeyde uğur olabilir: Kadında, atta, evde."[852]

ـ630 ـ6617 ـ1995- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ، أَبُو سَلَمَةَ. ثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ ابْنِ إسْحَاقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أبِيهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الشُّؤْمُ فِي ثَثٍ: فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأةِ وَالدَّارِ. قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَحَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ زَمْعَةَ؛ أَنَّ جَدَّتَهُ، زَيْنَبَ حَدَّثَتْهُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَعُدُّ هؤُءِ الثَّثَةَ. وَتَزِيدُ مَعَهُنَّ السَّيْفُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط مسلم. فقد احتج مسلم بجميع رواته، وأصل الحديث فِي الصحيحين. وانفرد ابْنِ ماجة بذكر السيف. فلذَلِكَ أوردته. أي فِي الزوائد .

630. (1995) (6617)- Salim'in babası (Abdullah İbnu Ömer) radıyallahu anhüma anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Uğursuzluk üç şeydedir: At, kadın ve evdedir."

Zührî der ki: "Bana Ebu Ubeyde İbnu Abdillah İbni Zeme'a, büyük annesi Leyneb'in Ümmü Seleme'den, onun bu üç şeyi sayıp bir de kılıncı ilave ettiğini rivayet etti."[853]

AÇIKLAMA:

Uğursuzluk bahsi daha önce geçti. [854]

* KISKANÇLIK

ـ631 ـ6618 ـ1996- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ شَيْبَانَ أَبِي مُعَاوِيَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَهْمٍ)أَبِي شَهْمٍ(، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنَ الْغَيْرَةِ مَا يُحبُّ اللّهُ. وَمِنْهَا مَا يَكْرَهُ اللّهُ. فَأَمَّا مَا يُحِبُّ اللّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي الرِّيبَةِ. وَأمَّا مَا يَكْرَهُ فَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رِيبةٍ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ابو سهم هَذَا مجهول. و قَالَ المزيّ فِي ا'طراف: أَبُو سهم وهم. والصواب أَبُو سلمة. وراه ابْنِ حبان فِي صحيحه من حديث عبيد ا'نصاريّ. ورواه احمد فِي مسنده من حديث عقبة بن عامر الجهنىّ .

631. (1996) (6618)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıskançlığın bazısını Allah sever, bazısını da sevmez. Allah'ın sevdiği kıskançlık, kötülük olduğunda kuvvetli zan beslendiği zaman duyulan kıskançlıktır. Allah'ın hoşlanmadığı kıskançlık da zayıf bir ihtimal karşısında duyulan kıskançlıktır."[855]

AÇIKLAMA:

Bu hadisten alimler, kıskançlığın din adına olması gereği hükmünü çıkarmışlardır. Hadis buna bir ölçü vermektedir. Kıskançlık zann-ı galibe hükmettirecek bir emareden neşet etmeli, aksi taktirde dinî açıdan mahzurlu bir hâdisenin vukuuna dair emare yokken, kuru zanna dayanarak kıskançlık duymak ve bunun gereği amellere girişmek iyi değildir, dinen merdud bir davranıştır.[856]

ـ632 ـ6619 ـ1997 -حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ. ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: مَا غِرْتُ عَلَى امْرَأَةٍ قَط مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ. مِمَّا رَأَيْتُ مِنْ ذِكْرِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهَا. وَلَقَدْ أَمَرَهُ رَبُّهُ أَنْ يُبَشِّرَهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ ذَهَبٍ. قَالَهُ ابْنُ مَاجَةَ.فِي الزوائد: إسناد صحيح ورِجَالُهُ ثقات .

632. (1997) (6619)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Hz. Hatice radıyallahu anhâ'ya duyduğum kadar hiçbir kadına karşı kıskançlık duymadım. Bu da, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın onu çok zikretmesinden ileri gelmişti. Nitekim Resûlullah'ın Rabbi, ona, Hz. Hatice'yi cennette kamıştan İbnu Mâce der ki: yani altından- mamul bir evle müjdelemesini emretmişti."[857]

*** ERKEK, ÇOCUĞUNDAN ŞEKKE DÜŞERSE**

ـ633 ـ6620 ـ2003 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عَبَاءَةُ بْنُ كُلَيْبٍ اللَّيْثِيُّ أَبُو غَسَّانَ عَنْ جُوَيْرِيَةَ بْنِ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَجُ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ أتىَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ إنَّ إمْرَأتِى وَلَدَتْ عَلى فِرَاشِى غُماً أَسْوَدَ. وَإِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ لَمْ يَكُنْ فِينَا أَسْوَدُ قَطُّ. قَالَ هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَأَنَّى كَانَ ذلِكَ؟ قَالَ: عَسَى أَنْ يَكُونَ نَزَعَهُ عِرْقٌ. قَالَ فَلَعَلَّ ابْنَكَ هذَا نَزَعَهُ عِرْقٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عباءة بن كليب. كَذَا وقع عند المصنف. وصوابه عبادة بن كليب. كَذَا قَالَ المزي فِي التهذيب. و قَالَ فِيهِ أَبُو حاتم: صدوق فِي حديثه وقَالَ ابْنِ أَبِي حاتم: أخرجه البخارى فِي الضعفاء .

633. (2003) (6620)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Çölde yaşayan bedevilerden biri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldi ve: "Ey Allah'ın Resulü! Karım, benim yatağımda siyah

bir çocuk doğurdu. Biz, asla aramızda siyah bulunmayan bir aileyiz" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Senin develerin var mı?" diye sordu. Adam "Evet, var!" deyince: "Renkleri nedir?" diye sordu. Adam "Kızıl!" diye cevap verdi. Aleyhissalâtu vesselâm "Aralarında siyah da var mı?" dedi. Adam "Hayır!" deyince: "Peki boz deve var mı?" diye sordu. Adam "Evet var!" deyince: "Pekiyi bu nereden oldu?" diye sordu. Adam "Belki bir damara çekmiştir!" deyince: "Senin o oğlun da bir damara çekmiş olabilir!" buyurdular."[858]

*** ÇOCUK YATAK SAHİBİNE AİT**

ـ634 ـ6621 ـ2005- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَي بِالْوَلَدِ لِلْفِرَاشِ .
فِي الزوائد: إسناده صحيح. أَبُو يزيد المكي، وأبو عبيد اللّه ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَالُهُ عَلَى شرط الشيخين .

634. (2005) (6621)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, çocuğun yatak sahibine ait olduğuna hükmetmiştir."[859]

ـ635 ـ6622 ـ2007- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا شُرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

635. (2007) (6622)- Ebu Ümame el-Bâhili anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Çocuk yatağa aittir, zanîye mahrumiyet (veya taşla öldürülmek) vardır" buyurdular.[860]

AÇIKLAMA:

Bu bahis daha önce geçti. [861]

*** KOCASINI ÜZEN KADIN**

ـ636 ـ6623 ـ2013- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مُؤَمَّلٌ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: أَتَتِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةُ مَعَهَا صَبِيَّانِ لَهَا. قَدْ حَمَلَتْ أحَدَهُمَا وَهِى تَقُودُ Œlخَرَ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حَامِتٌ، وَالِدَاتٌ، رَحِيمَاتٌ. لَوْ مَا يَأتِينَ إِلَى ازْوَاجِهِنَّ. دَخَلَ مُصَلِّيَاتُهُنَّ الْجَنَّةَ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده

ثقات إ أنه مقطع. حكى الترمذي فِي العلل عن البخاري أنه قَالَ: سالم بن أَبِي الجعد لم يسمع من أَبِي أمامة. و قَالَ ابْنِ حبان: أدرك أبا أمامة .

636. (2013) (6623)- Ebu Ûmame radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir kadın geldi, yanında iki de çocuğu vardı. Kadın bunlardan birini sırtına almış, diğerini de yediyordu. Aleyhissalâtu vesselâm onu görünce (takdirlerini) şöyle ifade buyurdular: "(Kadınlar çocuklarını karınlarında) taşırlar, doğururlar ve onlara merhamet beslerler. Bunlar bir de kocalarına eziyet vermeseler, namazlarını kılanlar cennete girerler!" [862]

ـ637 ـ6624 ـ2015 -حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُعَلَّى بْنِ مُنْصُورٍ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرْوِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّه ابْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُحَرِّمُ الْحَرَامُ الْحَلَ.فِي الزوائد: عَبْدُ اللّه سن عمر وهو ضعيف .* ف

637. (2015) (6624)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Haram, helali haram kılmaz."[863]

AÇIKLAMA:

Bu hadisten: "Bir erkek, bir kadınla zina işleyip haram işlese, bu sebeple kadın ona haram olmaz, kadınla nikâh yapıp evlenebilir" hükmü çıkarılmıştır. Ayrıca hadisten İmam Mâlik, Şâfi'î, Ebu Sevr gibi bazı alimlerin: "Zina gibi haram temas sebebiyle meşru temastaki gibi sıhriyet tahrimi hasıl olmaz. Dolayısıyla erkek zina ettiği kadının kızıyla evlenebilir" hükmüne uygun hüküm çıkaran da olmuştur. Fakat Ebu Hanife, Ahmed İbnu Hanbel, Evzâî ve Süfyan-ı Sevrî gibi bir kısım alimler zina yapılan kadınla sıhriyet tahriminin hasıl olacağına hükmetmişlerdir. [864]

TALAK BÖLÜMÜ

* TALAKTA ŞAKA YOK

ـ638 ـ6625 ـ2017 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مُؤَمَّلٌ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَلْعَبُونَ بِحُدُودِ اللّهِ. يَقُولُ أَحَدُهُمْ: قَدْ رَاجَعْتُكِ. قَدْ رَاجَعْتُكِ. قَدْ طَلَّقْتُكِ.فِي الزوائد: إسناده حسن. مؤمل بن إِسْمَاعِيلَ اختلف فِيهِ. فقيل: ثقة. وقيل: كثير الخطأ. وقيل: منكر الحديث .

638. (2017) (6625)- Ebu Musa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kısım insanlara ne oluyor da Allah'ın hududuyla oynarlar. Onlardan biri çıkıp: "(Ey kadın) seni boşadım, sana dönüş yaptım, seni boşadım" der."[865]

*** HAMİLENİN İDDETİ DOĞUMLA BİTER**

ـ639 ـ6626 ـ2026- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هَيَّاجٍ. ثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ العَوَّامِ؛ أَنَّهُ كَانَتْ عِنْدَهُ أُمُّ كُلْثُومٍ بِنْتُ عُقْبَةَ. فَقَالَتْ لَهُ وَهِيَ حَامِلٌ: طَيِّبْ نَفْسِى بِتَطْلِيقَةٍ. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَرَجَعَ وَقَدْ وَضَعَتْ. فَقَالَ: مَالَهَا؟ خَدَعَتْنِى خَدَعَهَا اللّهُ! ثُمَّ أتَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ سَبَقَ الْكِتَابُ أجَلَهُ. اخْطُبْهَا إِلَى نَفْسِهَا.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أنه منقطع. وميمون هو ابْنِ مهوان. وأبو أيوب روايته عن الزبير مرسلة. قَالَه المزيّ فِي التهذيب .

639. (2026) (6626)- Zübeyr İbnu'l-Avvâm radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Ümmü Külsüm Bintu Ukbe nikahı altında idi. Hanım, hamile olduğu halde kendisine: "Bir talakla nefsimi boş kıl!" diye talepte bulundu. Bunun üzerine o da hanımını bir talakla boşadı. Sonra namaza gitti. Döndüğünde hanımını doğum yapmış buldu. Zübeyr:
"Bu kadına ne oluyor? O, beni aldattı, Allah da onu aldatsın!" dedi. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gidip durumu anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm: "İddet süresi, beklenmedik bir anda sona ermiştir. Sen ona yeniden talip ol!" demiştir."[866]

AÇIKLAMA:

Hadis, hamile kadın boşandığı taktirde iddetinin doğumla sona ereceğini ifade etmektedir. Halbuki sünnete uygun boşama üç kere olur ve her defasında bir temizlik müddeti bekler. Hamilenin boşanması halinde bu beklemelere hacet kalmadığı ifade edilmiş olmaktadır.
Resûlullah'ın: "Sen ona yeniden talip ol!" emrinden şu hüküm çıkarılmıştır: "Bir talakla boşanan kadının iddeti esnasında kocası geri dönüş yapmaz veya yapamazsa, iddet bittikten sonra, artık kadına geri dönüş yapamaz, ancak yabancı bir erkek gibi yeniden talip olur. Kadının kabul etmesi halinde usulünce yeniden nikahı yapılır. Kadın dilerse kabul etmeyebilir."[867]

*** BOŞAMA HEDİYESİ**

ـ640 ـ6627 ـ2037- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ أَبُو ا ُشْعَثِ الْعِجْلِيُّ. ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ. ثَنَا هِشَامُ ابْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنء عَائِشَةَ؛ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتَ الْجَوْنِ تَعَوَّذَتْ مِنْ رَسُولِ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ. فَقَالَ: لَقَدْ عُذْتِ بِمُعَاذٍ فَطَلَّقَهَا. وَأمَرَ أُسَامَةَ أوْ أنَساً، فَمَتَّعَهَا بِثَثَةِ أثْوابٍ رَازِقِيَّةٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبيد بن القاسم. قَالَ ابْنِ معين فِيهِ: كَانَ كَذَابا خبيثا. و قَالَ صالح بن مُحَمَّد: كَذَاب، كَانَ يضع الحديث. و قَالَ ابْنِ حبان: ممن يروى الميضوعات عن الثقات: حدّث عن هشام بن عروة

نسخة موضوعة. وضعفه البخاريّ وابو زرعة وأبو حاتم والنسائي وغيرهم .

640. (2037) (6627)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Amra Bintu'l-Cevn, zifaf için yanına geldiği vakit Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan istiazede bulunmuştu. Aleyhissalâtu vesselâm da: "(Ey kadın!) Sen gerçekten sığınılacak birisine (Allah'a) sığındın!" buyurup kadını hemen boşadı. Üsame veya Enes'e emredip ona razıkiyye (denilen beyaz keten kumaştan mamul) üç kat elbise verdi."[868]

AÇIKLAMA:

Bu kadınla ilgili başka rivayetler de var. İsminin Esmâ veya Ümâme olduğu da zikredilmiştir. Bir rivayete göre, Kinde emîri, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile akraba olmak arzusuyla kızını vermek istemiş, Efendimiz de kabul buyurmuşlardır. Ancak zifafa hazırlarken Hz. Aişe radıyallahu anhâ, kıskançlığın şevkiyle, Resûlullah yanına gelince: "Senden Allah'a sığınırım" demesini telkin eder ve böyle dediği taktirde Resûlullah'ın kendisini daha çok seveceğini söyler. Kadın saflığı sebebiyle öyle yapar.
Hadis, gerdeğe girilmemiş olsa bile, boşanan kadına mehir verileceğini ifade eder. Hanefilere göre, bu mehr-i mislin yarısı kadar olmalı, onu geçmemelidir. Şafiîlere göre, mehir miktarı tesbit edilmemiş olma halinde temas vuku bulmadan ayrılma olursa mehir ödenir. Temas halinde de ödenir. Nikahda mehir belirlendiği halde temas olmadan ayrılma durumunda mehir ödenmez. Malikilere göre temastan önce ayrılmalarda mehir mendubtur, vacib değildir. Hanbelîlere göre de bu durumda mehir ödenir, miktarı bir namaz örtüsü bile olabilir, erkeğin durumuna göre tayin edilir.[869]

ـ641 ـ6628 ـ2038- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى.ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ أَبُو حَفْصٍ التِّنِّيسِيُّ، عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ إِذَا ادَّعَتِ الْمَرْأَةُ طَقَ زَوْجِهَا، فَجَاءَتْ عَلَى ذلِكَ بِشَاهِدٍ عَدْلٍ اسْتُحْلِفَ زَوْجُهَا. فَإِنْ حَلَفَ بَطَلَتْ شَهَادَةُ الشَّاهِدِ. وَأنْ نَكَلَ فَنُكُولُهُ بِمَنْزِلَةِ شَاهِدٍ آخَرَ. وَجَازَ طَقَهُ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح، ورِجَالُه ثقات .

641. (2038) (6628)- Amr İbnu Şuayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kadın, kocasının kendisini boşadığını iddia eder ve bu iddiasına adil bir şahit de getirirse kocasından bu hususta yemin talep edilir. Boşamadım diye yemin ederse şahidin şehadeti bâtıl olur. Yeminden imtina ederse bu imtinası ikinci şahid yerine geçer." [870]

AÇIKLAMA:

Nikah, boşama, vekalet, vasiyet, ric'at ve neseb gibi meselelerde ve muamelatta Hanefiler iki erkek veya bir erkek iki kadın şahidi şart koşar. Şafiiler ve Malikiler, kadınların erkekle yapacakları şahitliğin mali meselelerle ilgili olmasını şart koşar, diğer meselelerde muteber addetmezler. Dolayısıyla boşama, nikah gibi hukuki mevzularda kadının şehadeti muteber olmaz. Ahmed İbnu Hanbelden biri Şafiilere, biri de Hanefîlere benzeyen iki ayrı görüş rivayet edilmiştir.[871]

*** MA'TUH, ÇOCUK VE UYUYANIN TALAKI**

ـ642 ـ6629 ـ2042 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بَشَّارٍ. ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ. أَنْبَأَنَا الْقَاسِمُ ابْنُ يَزِيدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُرْفَعُ الْقَلَمُ عَنِ الصَّغِيرِ وَعَنِ الْمَجْنُونَ وَعَنِ النَّائِمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده القاسم بن يزيد. هَذَا مجهول. وأيضا لم يدرك علي بن أبي طالب .

642. (2042) (6629)- Ali İbnu Ebi Talib radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:"Kalem çocuktan, mecnundan ve uyuyandan kaldırılmıştır."[872]

*** MÜKREH VE UNUTANIN TALÂKI**

ـ643 ـ6630 ـ2043 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسَفَ الْفِرْيَابِيُّ ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اَللّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، تفاقهم علي ضعف أَبُو بَكْرٍ الهذليّ. صحيحه ابْنِ حبان .

643. (2043) (6630)- Ebu Zerr el-Gıfâri radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri ümmetimin hata, unutma ve mecbur edilme (ikrâh) hallerini affetmiştir."[873]

ـ644 ـ6631 ـ2045 -حَدَّثَنَا مَحَمّد بنُ الْمُصَفّى الِحمْصِىّ. ثَنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا ا'وزَاعىّ عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبّاسٍ، عَنِ النّبِيّ # قَالَ)إِنّ اللّهَ وَضَعَ عَنْ أُمّتِى الْخَطأ وَالنّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ(. .
فِي الزوائد: إسناده صحيح إن سلم من انقطاع. والظاهر أنه منقطع بدليل زيادة عبيد بن نمير في الطريق الثاني!!!.. وليس ببعيد أن يكون السقط من جهد الوليد بن مسلم فإنه كان يدلس. .

644. (2045) (6631)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri ümmetimden hata, unutma ve zorlanma(nın günahını) affetmiştir."[874]

AÇIKLAMA:

Kişinin unutarak veya hataen yaptığından sorumlu tutulmayacağı belirtilmiştir. Alimler bu unutma ve hatada kulun ihmal ve kusurunun olmamasını şart koşmuştur. Yani sözgelimi elbisesinde namaza mani bir bulaşık gören kimse derhal yıkamalıdır, yıkamaz, bilahare de unutursa bundan affedilmez. Ama o bulaşığı görmediği takdirde, bu hatalı namazı makbuldür.
Hanefiler zorlama altında yapılan boşanmayı muteber addederler. Diğer üç mezhebe göre zorlama ile yapılan boşama muteber değildir.[875]

*** NİKÂHDAN ÖNCE TALÂK**

ـ645 ـ6632 ـ2048- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ. ثَنَا عَلَيُّ بْنُ الْحَسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: َطَقَ قَبْلَ نِكَاحٍ. وَ عِتْقَ قَبْلَ مِلْكٍ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن علي بن الحسين بن واقد مختلف فِيهِ. وكَذَلِكَ هشام بن سَعِيدِ. وهو ضعيف، أخرج له مسلم فِي الشواهد .

645. (2048) (6632)- Misver İbnu Mahreme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nikahtan önce talak yoktur. Temellükten önce de azadlık yoktur."[876]

ـ646 ـ6633 ـ2049- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا مَعْمَرٌ عِنْ جُوَيْبِرٍ عَنِ الضَّحَّاكِ عَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أِبِي طَالِبٍ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: َ طَقَ قَبْلَ النِّكَاحِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف تفاقهم علي ضعيف جويبر بن سَعِيدِ .

646. (2049) (6633)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Nikahtan önce boşama olmaz." [877]

AÇIKLAMA:

Hadis, bir adamın, henüz evlenmediği bir kadın hakkında: "Falanca kadınla evlenirsem boş olsun" demesi halinde o kadınla evlense kadının boş olmayacağını ifade eder. Keza, mâlik olmadığı cariyeyi de azad edemez.
Alimler, bu çeşit önceden yapılan bir boşama veya azad etme yemini hususunda farklı görüşler ileri sürmüştür.

***** Hanefîlerce bu yemin muteberdir, nikahtan önce boşadığı kadınla evlense o kadın boş olur. Köle de azad olur.

***** İmam Mâlik'ten gelen meşhur rivayet de bu şekildedir.

***** İmam Şâfiî, Ahmed İbnu Hanbel, Zahiriler başta olmak üzere fukahanın cumhuruna göre bu çeşit akidler hükümsüzdür.[878]

*** KADININ BOŞANMA TALEBİ MEKRUHTUR**

ـ647 ـ6634 ـ2054- حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ أَبُو بِشْرٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ يَحْيَى بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عَمِّهِ عُمَارَةَ بْنِ ثَوبَانَ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَسْأَلُ الْمَرْأةُ زَوْجَهَا الطَّلَقَ فِي غَيْرِ كُنْهِهِ فَتَجِدَ رِيحَ الْجَنَّةِ. وَإنَّ رِيَحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أرْبَعِينَ عَاماً.فِي الزوائد: إسناده صحيح .

647. (2054) (6634)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mazur bir sebep yokken kocasından boşanma talep eden kadın cennetin kokusunu bile bulamaz. Halbuki cennetin kokusu kırk yıllık yürüme mesafesinden duyulur,"[879]

ـ648 ـ6635 ـ2057- حَدَّثَنَا أَبُوكُرَيْبٍ. ثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا'حْمَرُ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: كَانَتْ حَبِيبَةُ بِنْتُ سَهْلٍ تَحْتَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ بْنِ شَمَّاسٍ. وَكَانَ رَجُ دَمِيماً. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! لَوْ َ مَخَافَةُ اللّهِ إِذَا دَخَلَ عَلَيَّ لَبَصَقْتُ فِي وَجْهِهِ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أتَرُدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ: فَرَدَّتْ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ قَالَ فَفَرَّقُ بَيْنَهُمَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: إسناده حجاج بن أرطاة، مدلس. وقد عنعنه .

648. (2057) (6635)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Habibe Bintu Sehl, Sabit İbnu Kays, İbni Şemmas radıyallahu anhüma'nın nikahı altında idi. Sabit ise kısa boylu çirkin bir adamdı. Habibe, Aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi, Allah'tan korkmasam, kocam yanıma girince suratına tüküreceğim (o kadar nefret ediyorum)" der Aleyhissalâtu vesselâm: "(Mehir olarak aldığın) bahçeyi geri verir misin?" de di. Kadın "evet!" dedi.

Ravi der ki: "Kadın bahçeyi Sabit'e iade etti. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da onları ayırdı."[880]

AÇIKLAMA:

İslâm, boşanmayı meşru addeder fakat tecviz etmez. Bir hadiste talak "Allah'ı, en çok nefret ettiği helal" olarak tavsif edilmiştir. Bu sebeple kadının, ciddi bir sebep olmadan boşanma talebinde

bulunması tecviz edilmemiştir.

İkinci hadis, nefret etmek gibi ciddi bir sebeple kadın boşanma talep ettiği taktirde talebinin nazar-ı dikkate alınacağını gösteriyor. Kadının talebi ile olan boşanmaya muhâla'â denir. Bu durumda kadına, aldığı mehiri iade gerekir. Mâlik, Şâfi ve cumhûra göre erkek, mehirden fazlasını da isteyebilir, bu haram değildir.[881]

AÇIKLAMA:

Muhâla'a ile ilgili teferruat geçti.[882]

*** ÎLÂ**

ـ649 ـ6636 ـ2059 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي رِّجَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أَقْسَمَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ َ يَدْخُلَ عَلى نِسَائِهِ شَهْراً. فَمَكَثَ تِسْعَةً وِعِشْرِينَ يَوْماً. حَتَّى إِذَا كَانَ مِسَاءَ ثَتِينَ دَخَلَ عَلَيَّ. فَقُلْتُ: إِنَّكَ أقْسَمْةَ أنْ َ تَدْخُلَ عَلَيْنَا شَهْراً. فَقَالَ: الشَّهْرُ كذَا يُرْسِلُ أَصَابِعَهُ فِيهِ ثَثَ مَرَّاتٍ وَالشَّهْرُ كذَا وَأرْسَلَ أصَابِعَهُ كُلَّهَا وَأمْسَكَ إصْبَعاً وَاحِداً فِي الثَّالِثَةِ. فِي الزوائد: إسناده حسن. ن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن أَبِي الرِجَال مختلف فِيهِ .‘

649. (2059) (6636)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hanımlarının hücrelerine bir ay girmemeye yemin etti. Böylece yirmidokuz gün onlardan ayrı kaldı. Otuzuncu akşam olunca yanıma girdi. Kendisine: "Sen yanımıza tam bir ay girmemeye yemin etmiştin" dedim. Parmaklarıyla işaret ederek: "Ay şöyledir" dedi (ve otuzu gösterdi). "Ay şöyledir!" diyerek (iki elinin) parmaklarını saldı. Üçüncüde bir parmağını tutup (yirmidokuzu gösterdi)."[883]

ـ650 ـ6637 ـ2060 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إنَّمَا آلى، ‘نَّ زَيْنَبَ رَدَّتْ عَلَيْهِ هَدِيَّتَهُ. فَقَالَتْ عَائِشَةَ: لَقَدْ أقْمَأتْكَ. فَغَضِبَ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَآلى مِنْهُنَّ.فِي الزوائد: فِي إسناده حارثة بن مُحَمَّد بن أَبِي الرِجَال. وقد ضعفه أحد و ابْنِ معين والنسائي و ابْنِ عدي وغيرهم .

650. (2060) (6637)- Hz. Aişe anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm îlâ da bulundu. Sebebi de hediyesinin Zeyneb Bintu Cahş tarafından reddedilmiş olması idi. Bunun üzerine Aişe radıyallahu anhâ Aleyhissalâtu vesselâm'a: "Zeyneb senin hediyeni muhakkak küçümsemiş

olmalı" dedi. Bunun üzerine öfkelenen Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtu vesselâm bütün kadınlarından îlâ etti (ayrı kalmaya yemin etti.)."[884]

AÇIKLAMA:

Îlâ, daha önce de açıklandığı üzere, lügat olarak yemin demektir. Istılahta, dört ay veya daha da fazla bir süreye kadar, erkeğin, hanımlarına cinsî temasta bulunmayacağına dair yemin etmesidir. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hanımları arasında çıkan bir huzursuzluk sebebiyle bir aylık ilâda bulunmuştur. Huzursuzluk sebebi rivayetlerde muhteliftir. Burada, Zeyneb Bintu Cahş'ın hediye reddetme vakası gösterilmektedir. Nafakalarının artırılma talebi, Hz. Hafsa'nın bir sırrı ifşa hadisesi, bal şerbeti içme meselesi vs. de vardır. Hepsinin üst üste inzimamı da mümkündür.
Resûlullah'ın yemini hanımlarının yanına bir ay boyu girmeme mahiyetinde olduğu için, bu îlânın fıkıhta asgari dört ay olan ıstılahî îlâ sayılmayacağı belirtilmiştir. [885]

*** Lİ'ÂN**

ـ651 ـ6638 ـ2070 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ الْنَّيْسَا بُورِيُّ. ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ. ثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ. قَالَ: ذَكَرَ طَلْحَةَ بْنُ نَافِعٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: تَزَوَّجَ رَجُلُ مِنَ ا ْنْصَارِ امْرَأَةً مِنْ بَلْعِجْنَ. فَدَخَلَ بِهَا فَبَاتَ عِنْدَهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ: مَا وَجَدْتَهَا عَذْرَاءَ. فَرُفِعَ شَأْنُهَا إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَدَعَا الْجَارِيَةَ فَسَأَ لَهَا فَقَالَتْ. بَلَى. قَدْ كُنْتُ عَذْرَاءَ. فَأَمَرَ بِهِمَا فَتَعَنَا. وَأعْطَاهَا الْمَهْرَ.فِي الزوائد: فِي إسناده ضعيف لتدليس مُحَمَّد بن إسحاق. وقد قَالَ البزار: هَذَا الحديث يعرف إ بهَذَا ا ٌسناد .

651. (2070) (6638)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Ensârdan bir erkek, Beliclan'dan bir kadınla evlendi ve zifaf yapıp, kadının yanında geceyi geçirdi. Sabah olunca: "Ben bu kadını bâkire bulmadım!" dedi. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a intikal ettirildi. Resûlullah, kızı çağırtıp meseleyi sordu Kadın: "Hayır! Ben bâkire idim!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm'ın emri üzerine mülâ'ane yaptılar. (Koca) kadına mehri verdi."[886]

AÇIKLAMA:

Hadis, erkek, hanımının kendisiyle evlenmezden önce zina yaptığını iddia etse de mülâ'aneye başvurulacağını ifade ettiği gibi, mülâ'ane ile ayrılma halinde kadının mehrini tam olarak alacağını da ifade eder.
Mülâ'ane, karısının zina ettiğini iddia etmesi halinde kadınla erkeğin dörder kere iddialarını tekrar edip sonuncuda yalancı olana Allah'ın lanetini talep etmeler hadisesidir. Liân da denen bu

hadiseye Kur'ân-ı Kerîm'de yer verilmiştir. Mülâ'ane sonunda boşanma hasıl olur, kadın mehrini alır.[887]

652ـ 6639ـ 2071- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ الْحَضْرَمِيُّ عَنْ ضمْرَةَ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ إبْنِ عَطَاءٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أرْبَعَ مِنَ النِّسَاءِ. َ مُعَنَةَ بَيْنَهُنَّ: النَّصْرَانِيَّةُ تَحْتَ الْمُسْلِمِ. وَالْيَهُودِيَّةُ تَحْتَ الْمُسْلِمِ. وَالْحُرَّةُ تَحْتَ الْمَمْلُوكِ وَالْمَمْلُوكَةِ تَحْتَ الْحُرِّ.فِي إسناده عُثْمَانَ بن عطاء متفق علي تضعيفه .

652. (2071) (6639)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dört sınıf kadın vardır ki, onlarla kocaları arasında mülâ'ane yapılmaz: Müslümanın nikahı altındaki hıristiyan kadın, müslümanın nikâhı altındaki yahudi kadın, kölenin nikâhı altındaki hür kadın, hür kişinin nikâhı altındaki köle kadın."[888]

AÇIKLAMA:

Hanefiler der ki: "Koca şahitliğe ehil değilse onun liâni geçerli değildir. Şahid olamayacaklardan bazıları köle, kazif haddi ile cezalandırılan kimse, kâfir. Bu durumdaki kocalar lianda bulunamazlar. Keza cariye, zımmiyye (yani hıristiyan veya yahudi kadın), birisine zina nisbet ettiği için hadd-i kazıla cezalandırılan kadın, buluğa ermemiş kadın, deli olan kadın ve daha önce zina işleyen bir kadın zina ithamına maruz kalsalar, bu ithamı yapan kimse yabancı ise hadd-i kazf cezasına çarptırılmaz. Kadın, bu sınıflardan birine mensupsa kocasının liânı muteber değildir ve bu isnaddan dolayı kocasına hadd uygulanmaz. Öyleyse bu durumdaki bir koca karısına zina isnad edecek olsa hakim ona hadd uygulamaz, sadece ta'zir cezası verir. Ta'zir, adamın durumuna göre hakimin takdirine kalmış bir cezadır, sopa cezası verecek olsa bu kırktan aşağı olacaktır. Ceza, kadına leke sürdüğü içindir. Müla'ane yapılmaması, hanımının durumu sebebiyledir.
Hem karı hem koca ikisi de şahitliğe ehil değilse, mesela ikisi de kazf haddi ile cezalandırılmış ise, koca kazif haddi ile cezalandırılır. Çünkü onun durumu lian hükmünü tatbike manidir."
Şâfi'î, Mâlikî ve Hanbelilere göre yemini sahih sayılan herkesin liânı sahihtir. Bu itibarla eşlerin ikisi de hür, köle-cariye, adaletli, fâsık, zımmî olsalar, yahut biri köle veya cariye olsa veya koca müslüman olup kadın zımmî olsa yine de bunlar arasında liân uygulanır. Bu üç imama göre liân ayeti âmmdır, hepsine şamildir. Hanefilerdeki kayıt sadedinde olduğumuz hadisten kaynaklanır.[889]

*** ÂZÂD EDİLEN CARİYEDE MUHAYYERLİK**

ـ653 ـ6640 ـ2077- حَدَّثَنَا علِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ
ا‘سْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: أُمِرَتْ بَرِيرَةُ أنْ تَعْتَدَّ بِثَثِ حِيَضٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورِجَالُهُ موثقون .

653. (2077) (6640)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Berîre üç hayız müddetince iddet beklemekle emrolundu."[890]

AÇIKLAMA:

Berire hâdisesi geçti. [891]

*** CARİYENİN İDDETİ**

ـ654 ـ6641 ـ2079- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيقٍ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. قَاَ: ثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبِيبٍ الْمُسْلِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَطِيَّةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: طَقُ ا‘مَةِ اثْنَتَانِ وَعِدَّتُهَا حَيْضَتَانِ.فِي الزوائد: إسناد حريث ابْنِ عمر فِيهِ عطية العوفيّ. متفق علي تضعيفه. وكذَلِكَ عمر بن شبيب الكوفيّ. والحديث قد رواه مالك فِي الموطأ موقوفا عَلَى ابْنِ عمر. ورواه أصحاب السنن، سوى النسائي، من طريق عَائِشَةَ .

654. (2079) (6641)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Köle kadının talâkı ikidir, iddeti de iki hayız müddetidir."[892]

*** KÖLENİN BOŞAMASI**

ـ655 ـ6642 ـ2081- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ عَبْدُ اللّهِ بْنِ بُكَيْرٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ مُوسَى بْنِ أَيُّوبَ الْغَافِقِيِّ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أتَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إِنَّ سَيِّدِى زَوَّجَنِى أمَتَهُ وَهُوَ يُويدُ أنْ يُفَرِّقَ بَيْنِى وَبَيْنَهَا قَالَ: فَصَعِدَ رَسُولُ للّهِ الْمِنْبَرَ فَقَالَ: يَا أيُّهَا النَّاسُ! مَا بَالُ أحَدِكُمْ يُزَوِّجَ عَبْدَهُ أمَتَهُ ثُمَّ يُرِيدُ أنْ يُفَرِّقَ بَيْنَهُمَا؟ إنَّمَا الطَّقُ لِمَنْ أخَذَ بِالسَّاقِ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة وهو ضعيف .

655. (2081) (6642)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Efendim beni köle kadını ile evlendirmişti. şimdi de hanımla aramı ayırmak (boşandırmak) istiyor" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm minbere çıkarak şu hitabede bulundu:

"Ey insanlar! Sizden birine ne oluyor ki, kölesini cariyesi ile evlendirip, sonra da aralarını ayırmak ister. Boşama yetkisi, şüphesiz kadının bacağını tutan (kocay)a aittir, (kölenin efendisine ait değildir)."

KEFARETLER BÖLÜMÜ

*** HZ. PEYGAMBER NASIL YEMİN EDERDİ?**

656ـ 6643ـ 2091 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ. بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ. ثَنَا ا ُوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هَلِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ رِفَاعَةَ بْنَ عَرَابَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: كَانَتْ يَمِينُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِى يَحْلِفُ بِهَا أَشْهَدُ عِنْدَ اللّهِ: وَالَّذِي نَفْسِى بِيَدِهِ. فِي الزوائد: إسناده ضعيف با ّسنادين. ففي ا ّسناد ا ُول مُحَمَّد بن مصعب وهو ضعيف. وفي الثاني عبد الملك بن مُحَمَّد الصنعانيّ. لكن الحديث رواه النسائي فِي عمل اليوم والليلة بإسنادين. أحدهما علي شرط الشيخين. والثاني علي شي البخاري.قَالَ: ورفاعة هَذَا ليس له عند المصنف سوى هَذَا الحديث. وليس له فِي ا ُصول الخمسة لئ أص .

656. (2091) (6643)- Rifâ'a İbnu Arâbe el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: "Allah huzurunda şehâdet ederim ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, and içtiği zaman kullandığı yemini şöyle idi: "Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zül-celâl'e yemin ederim."[893]

*** İSLÂMDAN BAŞKA BİR DİNLE YEMİN ETMEK CAİZ DEĞİL**

657ـ 6644ـ 2099 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ مُحَرَّرٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أنَسٍ؛ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُ يَقُولُ: أنَا، إِذَا، لَيَهُودِيُّ: فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَبَبَتْ.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية بن الوليد مدلس. وقد رواه بالعنعنة .

657. (2099) (6644)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kimsenin: "Ben, öyleyse yahudi olayım!" diye yemin ettiğini işitmişti. Şöyle buyurdular: "Yahudilik ona vacib oldu!" [894]

AÇIKLAMA:

Bu hadisleriyle, Aleyhissalâtu vesselâm "Yahudi olayım", "kâfir olayım" gibi İslâm'ın tecviz etmediği şekilde yemin etmeyi yasaklamış olmaktadır. İzahı geçti. [895]

*** ALLAH ADINA YEMİN EDİLİNCE RAZI OL**

ـ658 ـ6645 ـ2101 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. ثَنَا أسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْنَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُ يَحْلِفُ بِأَبِيهِ فَقَالَ: َ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ. مَنْ حَلَفَ بِاللّٰهِ فَلْيَصْدُقْ وَمَنْ حُلِفَ لَهُ بِاللّٰهِ فَلْيَرْضَ. وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِاللّٰهِ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ إسناده ثقات .

658. (2101) (6645)- İbni Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir adamın kendi babası üzerine yemin ettiğini işitmişti, derhal müdahale ederek:

"Babalarınız üzerine yemin etmeyin. Kim Allah üzerine yemin ederse doğru söylesin. Allah üzerine kendisi için yemin edilen de râzı olsun (söylenene inansın, tasdik etsin). Allah üzerine edilen yemine razı olmayan (söyleneni tasdik etmeyen) kimse, Allah'a yakın (bir kul) değildir" buyurdular."[896]

AÇIKLAMA:

Yeminle ilgili açıklama geçti.[897]

*** YEMİN GÜNAHA GİRMEK VEYA PİŞMAN OLMAKTIR**

ـ659 ـ6646 ـ2103 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ بِشَّارِ بْنِ كِدَامٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنُ زَيْدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّمَا الْحَلِفُ حِنْثٌ أَوْ نَدَمٌ.فِي الزوائد: رواه.. فِي صحيحه. »فالحديث صحيح. فِي الحاشية: رواه ابْنِ ماجة«. و ابن ماجة يسمى كتابه صحيحا.والظاهر أنه أراد ابْنِ حبان أو ابْنِ خزيمة فخانه قلمه. وجلّ من يسهر .

659. (2103) (6646)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yemin (sonuç ve netice itibariyle) ya günaha girmektir yahut da pişman olmaktır." [898]

AÇIKLAMA:

Yemin dinimizde caiz ise de, yemin etmeyi alışkanlık haline getirmek, sıkça yemin etmek hoş karşılanmamıştır. Sadedinde olduğumuz hadis de yeminden zecretme gayesini güder. Bir şeyi yapmak veya söylemek üzere yemin eden kimse, o şeyi yapmaz, hânis olmanın gerektirdiği kefâreti de ödemezse günahkâr olur. Yeminini tutar veya kefâretini öderse bu sefer de "keşke yemin etmeseydim de kendimi bunu yapmaya veya kefaret ödemeye mecbur etmeseydim" diye

pişmanlık izhar eder. Öyleyse, yemin eden, çoğunluk itibariyle günahkar olur veya pişman olur. Resûlullah bu sebeple yemin etmemeyi tavsiye buyurmaktadır.[899]

*** KEFARETİM ÖDEYİP YEMİNİ BOZ**

ـ660 ـ6647 ـ2110- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ أَبِي الرِّجَالَ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ حَلَفَ فِي قَطِيعَةِ رَحِمٍ، أوْ فيمَا يَصْلُحُ فَبِرُّهُ أنْ يَتِمَّ عَلي ذلِكَ.فِي الزوائد: فِي إسناده حارثة بن أَبِي الرجال علي تضعيفه .

660. (2110) (6647)- Hz. Aişe radıyallahu anha anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim sıla-i rahmi koparma veya uygun olmayan (benzeri bir şey) hususunda yemin ederse, bu yeminden (meşru olan kurtuluşu) onun gereğini yerine getirmemektir."[900]

AÇIKLAMA:

Dinimizin yasakladığı bir şeyi yapma hususunda yemin eden kimse, ben yemin ettim diye o kötü işi yapmamalıdır. Aksine onu yapmayıp kefarette bulunması gerekmektedir.
Bu husus genişçe açıklandı.[901]

*** YEMİN KEFARETİNDE KAÇ KİŞİ DOYURULUR?**

ـ661 ـ6648 ـ2112- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ. ثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ الْبَكَّائِيُّ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ بْنِ يَعْلِي الثَّقَفِيُّ عَنِ الْمَنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَفَّرَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ. وَأمَرَ النَّاسَ بِذَلِكَ. فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَنِصْفُ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ.فِي الزوائد: فِي إسناده عمر بن عَبْدُ اللّه بن يعلى، ضعيف .

661. (2112) (6648)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (yerine getirmediği yemini için) kefaret olarak bir sa' miktarı kuru hurma tasadduk etti. İnsanlara da böyle yapmalarını söyledi. Bunu bulamayana "yarım sa' buğday" takdir etti."[902]

*** YEMİN EDENİ KURTARIN**

ـ662 ـ6649 ـ2116- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَفْوَانَ أوْ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقُرَشِيِّ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ جَاءَ بِأبِيهِ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! اجْعَلْ لِأبِي نَصِيباً مِنَ الْهِجْرَةَ. فَقَالَ: إنَّهُ هِجْرَةَ.

فَانْطَلَقَ فَدَخَلَ عَلَى الْعَبَّاسِ فَقَالَ: قَدْ عَرَفْتَنِي؟ فَقَالَ: أَجَلْ فَخَرَجَ الْعَبَّاسُ فِي قَمِيصٍ لَيْسَ عَلَيْهِ رِدَاءٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! قَدْ عَرَفْتُ فُلاَناً وَالَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ. وَجَاءَ بِأَبِيهِ لِتُبَايِعَهُ عَلَى الْهِجْرَةِ. فَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهُ َ هِجْرَةَ فَقَالَ العَبَّاسُ: أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ، فَمَدَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ، فَمَسَّ يَدَهُ. فَقَالَ أَبْرَرْتُ عَمِّي وَ هِجْرَةَ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ إِدْرِيسَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ بَإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ.قَالَ يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ: يَعْنِي َ هِجْرَةَ مِنْ دَارٍ قَدْ أَسْلَمَ أَهْلُهَا. فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أَبِي زياد، أخرج له مسلم فِي المتابعات، وضعفه الجمهور .

662. (2116) (6649)- Safvan İbnu Abdirrahmân el-Kureşî anlatıyor: "Fetih günü babamı Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirdim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Babama hicretten bir pay ayır!" dedim. Resûlullah: "Artık hicret kalmadı" buyurdular. Ben de gidip (Resûlullah'ın hatırını hiç kırmadığı sevgili amcası) Abbâs radıyallahu anh'ın yanına gittim, "Beni tanıdın mı?" dedim. "Evet!" deyince, arzumu ona açtım, babama hicretten bir nasip ayırması için Resûlûllah nezdinde şefaatte bulunmasını rica ettim. Kabul etti ve Abbâs, üzerinde cübbesi olmaksızın gömlekli olarak evinden çıktı (huzur-u nebeviye gelip:) "Ey Allah'ın Resulü! Falancayı ve onunla aramızdaki (dostluğu) biliyorsun. O, size hicret üzere biat etmesi (ve böylece muhacir olma sevabından bir pay alması) için, babasını getirdi" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Artık hicret yok!" buyurdular. Abbâs hazretleri:

"(Bu adamın babası ile hicret şartıyla biat etmesi için) senin üzerine yemin ettim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm elini uzatıp adamın elini meshetti ve: "Amcamı yemininden kurtardım, hicret yoktur!" buyurdular."[903]

AÇIKLAMA:

Bu hadiste iki mühim husus var:

1- Hicret üzerine biat etmenin ehemmiyeti ve Mekke'nin fethinden sonra hicretin sona ermesi meselesi. Bu husus hicretle ilgili bölümde geniş olarak tahlil edildiği için burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Diğer mühim husus, başkasının bir işi yapması veya yapmaması hususunda yapılan yeminin hükmü: Hemen belirtelim ki, bir kimse bir başkasına: "Vallahi sen şunu yapacaksın veya yapmayacaksın, ben bu hususta yemin ettim" diyecek olsa muhataba herhangi bir sorumluluk gerekmez. Böyle bir yemini yapan kimsenin durumuna gelince, o kimse bunu bir yemin kastıyla değil de muhataba yemin verdirmek kastıyla yapmış ise, bu söz, yemin sayılmaz, dolayısıyla ikisine de bir şey gerekmez. Yemin kastıyla veya hiçbir şeye niyet etmeksizin bu yemini telaffuz etmiş ise o zaman yemin sayılır, muhatabı kendisine uymazsa hâris olur, kefâret ödemesi gerekir.

Eğer adam muhatabına: "Kasem ettim sen şunu yapacaksın" veya "Allah'a yemin ederim" veya "Allah adıyla şehadet ederim sen şunu yapacaksın" gibi bir şey söylese, bu yemindir. Bu çeşit

yeminlerde عَلَيْكَ(=senin üzerine) demesi şart değildir. Muhatab onu yapmazsa, yemin eden hânis olur, muhataba bir şey gerekmez.[904]

*** "ALLAH'IN DİLEDİĞİ SONRA SENİN DİLEDİĞİN" DEMEK**

ـ663 ـ6650 2117- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثَنَا ا'جْلَعُ الْكِنْدِيُّ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ ا'صَمِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا حَلَفَ أحَدُكُمْ فَ يَقُلْ: مَاشَاءَ اللّهُ وَشِئْتَ. وَلكِنْ لِيَقُلْ: مَاشَاءَ اللّهُ ثُمَّ شِئْتَ.فِي الزوائد: فِي إسناده ا'جلح بن عَبْدُ اللّه، مختلف فِيهِ. ضعفه ا"مام أحمد و أَبُو حاتم والنسائي وأبو دَاوُد وابن سعد. ووثقه ابْنِ معين ويعقوب بن سفيان والعجلي وباقي رِجَالُهُ ا"سناد ثقات .

663. (2117) (6650)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz yemin edince sakın: "Allah'ın dilediği ve senin dilediğin" demesin. Lâkin şöyle desin: "Allah'ın dilediği sonra senin dilediğin."[905]

ـ664 ـ6651 2118- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ رَبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ أَنَّ رَجُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَأى فِي النَّوْمِ أَنَّهُ لَقِى رَجُ مِنْ أهْلِ الْكِتَابِ فَقَالَ: نِعْمَ الْقَوْمُ أَنْتُمْ لَوْ أَنَّكُمْ تُشْرِكُونَ. تَقُولُونَ: مَاشَاءَ اللّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ. وَذَكَرَ ذَلِكَ للنَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَمَا وَاللّهِ! إنْ كُنْتُ 'عْرِفُهَا لَكُمْ. قُولُوا: مَاشَاءَ اللّهُ ثُمَّ شَاءَ مُحَمَّدٌ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ رَبْعِيِّ ابْنِ حَرَاشٍ عَنْ الطُّفَيْلِ بْنِ سَخْبَرَةَ أخِي عَائِشَةَ 'مِّهَا عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَحْوِهِ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ ا"سناد ثقات عَلَى شرط البخاري .

664. (2118) (6651)- Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh anlatıyor: "Müslümanlardan bir adam rüyasında ehl-i kitaptan birine rastlamış, o da kendisine: "Siz (müslümanlar) bir de Allah'a ortak koşmasanız ne iyi insanlarsınız. Ama şöyle diyerek (şirke düşüyorsunuz): "Allah'ın dilediği ve Muhammed'in dilediği."

Rüya sahibi bu gördüğünü gelip Resûlullah'â anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Vallahi ben sizin böyle söylediğinizi bilmiyordum. (Öyleyse bundan böyle) şöyle söyleyin: "Allah'ın dilediği, sonra Muhammed'in dilediği" buyurdular."[906]

*** NEZRİNE UY**

ـ665 ـ6652 2130- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَ عَبْدُ اللّهِ بْنِ إسْحَاقَ الْجَوْهَرِيُّ. قَاَ: ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ رَجَاءٍ. أنْبَأنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَجُ جَاءَ إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنِّى نَذَرْتُ أنْ أنْحَرَ بِبُوانَةَ. فَقَالَ: فِي نَفْسِكَ شَىْءٌ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالَ: َ. قَالَ: أوْفِ بِنَذْرِكَ.فِي الزوائد:: قلت الحديث رواه أَبُو دَاوُد فِي سننه من حديث عَبْدُ اللّه بن عمر. وإسناد حديث ابْنِ عَبَّاس رِجَالُهُ ثقات. لكن فِيهِ المسعودي واسمه عَبْدُ اللّه بن مسعود. اختلط بأخرة قَالَ ابْنِ حبان: اختلط حديثه فلم يتميز واستحق الترك .

665. (2130) (6652)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'â gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Büvâne nam mevkide bir deve kurban etmeye nezrettim" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "İçinde cahiliyeden kalma bir şey var mı?" dedi. Adam: "Hayır!" deyince Resûl-i Ekrem efendimiz: "Nezrini yerine getir!" buyurdu."[907]

ـ666 ـ6653 ـ2131 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِو شَيْبَةَ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيِّ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَرْدَمٍ الْيَسَارِيَّة؛ أَنَّ أَبَاهَا لَقَي النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ رَدِيفَةٌ لَهُ. فَقَالَ: إنِّى نَذَرْتُ أنْ أنْحَرَ بِبِوانَةَ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هِلْ بِهَا وَثَنٌ؟ قَالَ: َ. قَالَ أوْفِ بِنَذْرِكَ.حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا ابْنُ دُكَيْنٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ مِقْسَمٍ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ كَرْدَمٍ عَنِ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَحْوِهِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. تنى الطريق ا'ولى إِلَى ميمونة بنت كردم. واختلف فِي صحبتها. أثبتها ابْنِ حبان والذهبي فِي الكاشف وفي الطبقات. وبؤيد ذَلِكَ سياق الرواية ا'ولى. ورواها ا"مام أحمد فِي مسنده بلفظ عن ميمونة بنت كردم عن أبيها كردم أنه سأل رسول للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فجعل الحديث من مسند أبيها.وإسناد الطريق الثاني منقطع. 'ن يزيد بن مقسم لم يسمع من ميمونة. وأصل الحديث فِي الصحيحين وغيرهما من حديث عمر بن الخطاب رضى اللّه تعالى عنه .

666. (2131) (6653)- Meymune Bintu Kerdem el-Yesâriyye radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Babasının terkisinde iken, babası Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la karşılaşır ve der ki: "Ben, Büvâne nam mevkide deve kurban etmek üzere nezrettim." Aleyhissalâtu vesselâm: "Orada put var mı?" diye sorar. Babası: "Hayır!" der. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyleyse nezrini yerine getir!" emreder."[908]

AÇIKLAMA:

Şâfiî hazretleri, bu hadise dayanarak bir kimse belli bir yerde kurban kesmeye veya yemek vermeye nezrederse, bunu başka memleketteki fakirlere veremez diye hükmetmiştir. Diğer alimler, nezrin bir başka yerde ifasını tecvîz ederler.

Hadis, cahiliye devrinden kalma putperestliğe ait maddî hatıra kalmadığı taktirde, niyet-i halise ile, o devirde kurban kesilen yerlerde yine kurban kesilebileceğini ifade eder. [909]

*** NEZİR BORCU İLE ÖLEN**

ـ667 ـ6654 ـ2133 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إنَّ أُمِّى تُوُفِّيَتْ. وَعَلَيْهَا نَذْرُ صِيَامٍ. فَتُوُفِّيَتْ قَبْلَ أنْ تَقْضِيَهُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِيَصُمْ عَنْهَا الْوَلِيُّ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة وهو ضعيف .

667. (2133) (6654)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'â gelerek: "Annem öldü, üzerinde oruç nezri vardı, onu yerine getirmeden vefat etti" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Velisi ona bedel oruç tutsun!" buyurdular."[910]

AÇIKLAMA:

Ölü yerine oruç tutulabilir mi meselesi ihtilaflıdır. Ebu Hanîfe, Mâlik ve kavl-i cedidinde Şâfiî: "Ölü yerine hiçbir oruç tutulamaz" diye hükmetmişlerdir. Ahmed İbnu Hanbele göre adak orucu tutulabilir. Zahiriler velinin, ölünün orucunu tutmaya mecbur olduğunu söyler. Cumhûr tutmayabilir der. [911]

TİCARETLER BÖLÜMÜ

*** KAZANCA TEŞVİK**

ـ668 ـ6655 ـ2138 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ الزُّبَيْدِيِّ، عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا كَسَبَ الرَّجُلُ كَسْباً أَطْيَبَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ. وَمَا أنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَخَادِمِهِ، فَهُوَ صَدَقَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده إِسْمَاعِيلَ بن عياش. ورواه أَبُو دَاوُد والترمذي والنسائي .

668. (2138) (6655)- Mikdâm İbnu Ma'dikerb ez-Zübeydî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişi elinin emeğiyle kazandığından daha temiz bir kazanç elde etmemiştir. Kişinin nefsine, ailesine, çocuğuna ve hizmetçisine harcadığı sadakadır."[912]

ـ669 ـ6656 ـ2139 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ. ثَنَا كُلْثُومُ بْنُ جَوْشَنٍ الْقُشَيْرِيُّ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: التَّاجِرُ ا‘مِينُ الصَّدوقُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده كلثوم بن جوشن القشيري، ضعيف. وأصل الحديث قد رواه الترمذي من حديث أَبِي سَعِيدِ الخدريّ .

669. (2139) (6656)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Emin, dürüst, müslüman tâcir, Kıyamet günü şehidlerle beraberdir."[913]

ـ670 ـ6657 ـ2141 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ خُبَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمِّهِ؛ قَالَ: كُنَّا فِي مَجْلِسٍ. فَجَاءَ النَّبِيّ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى رَأْسِهِ أَثَرُ مَاءٍ. فَقَالَ لَهُ بَعْضُنَا: نَرَاكَ الْيَوْمَ طَيِّبَ
النَّفْسِ. فَقَالَ: أجَلْ. وَالْحَمْدُ للّٰهِ. ثُمَّ أَفَاضَ الْقَوْمُ فِي ذِكْرِ الْغِنَى. فَقَالَ: َ بَأسَ بِالْغِنَى لِمَنِ التَّقَى. وَالصَّحَّةُ لِمَنِ اتَّقَى خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى. وَطِيبُ النَّفْسِ مِنَ النَّعِيمِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورِجَالُه ثقات .

670. (2141) (6657)- Muâz İbnu Abdûllah İbni Hudeyb'in amcası radıyallahu anh anlatıyor: "Biz bir cemaatte idik. Başında ıslaklık olduğu halde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm çıkageldi. Birimiz ona: "Bugün sizi iyi ve ferah görüyoruz" dedi. "Evet! Elhamdülillah öyledir!" buyurdular. Sonra halk zenginlik hususunda sohbete daldılar. Aleyhissalâtu vesselâm: "Muttakî için zenginliğin bir zararı yok!" buyurdular. Devamla: "Ancak dediler, sıhhat, muttaki için zenginlikten daha hayırlıdır. Gönül hoşluğu da bir nimettir."[914]

*** MAİŞET TALEBİNDE İTİDAL**

ـ671 ـ6658 ـ2142 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ الْمِلِكِ بْنِ سَعِيدٍ ا‘نْصَارِيِّ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَجْمِلُوا فِي طَلَبِ الدَّنْيَا فإِنَّ كُ مُيَسَّرُ لِمَا خُلِقَ لَهُ. فِي الزوائد: فِي إسناده إِسْمَاعِيلَ بن عياش، يدلس. ورواه بالعنعنة. وروايته عن غير أهله ضعيفة .

671. (2142) (6658)- Ebu Humeyd es-Sâidî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünya talebinde mûtedil olun. Çünkü herkes, kendisi için yaratılmış olana müyesserdir (kazanmaya hazırlanmıştır)."[915]

672ـ 6659ـ 2143- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِهْرَامٍ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ، زَوْجُ بِنْتِ الشَّعْبِيِّ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أعْظَمُ النَّاسِ هَمّاً، الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَهُمُّ بِأمْرِ دُنْيَاهُ وَأَمْرِ آخِرَتِهِ.قَالَ أَبُو عَبْدُ اللّهِ: هذَا حَديثٌ غَرِيبٌ. تَفَرَّدَ بِهِ إِسْمَاعِيلُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد الرقاشي، والحسن بن مُحَمَّد بن عُثْمَانَ و إِسْمَاعِيلَ بن بهرام .

672. (2143) (6659)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Himmet yönüyle insanların en yücesi hem dünya hem de ahiret işine himmet gösteren mü'mindir."[916]

673ـ 6660ـ 2144- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّهَا النَّاسُ! اتَّقُوا للّهَ وَأجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ. فإِنَّ نَفْساً لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَوْفِي رِزْقَهَا، وَإنْ أبْطَأَ عَنْهَا. فَاتَّقُوا للّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّالِبِ. خُذُ وا مَا حَلَّ، وَدَعُوا مَا حَرُمَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ‘ن فِيهِ الوليد بن مسلم وابن جريج. وكل منهما كَانَ يدلس. وَكَذَلِكَ أَبُو الزبير. وقد عنعنوه. لكن لم ينفرد به المصنف من حديث أَبِي الزبير عن جَابِرٍ فقد رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه بأسنادين عن جَابِرٍ .

673. (2144) (6660)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey insanlar Allah'a karşı muttakî olun ve (dünyevî) talepte mutedil olun. Zira, hiçbir kimse yoktur ki, (Allah'ın kendisine taktir ettiği) rızkını eksiksiz elde etmeden ölmüş olsun: Rızkı gecikse bile ona mutlaka kavuşacaktır. Öyleyse Allah'tan korkun ve talepte mutedil olun, (gayr-ı meşru yollara sapmayın), helâl olanı alın, haram olanı terkedin."[917]

*** KAZANÇ YOLUNU DEĞİŞTİRME**

674ـ 6661ـ 2147- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ. ثَنَا فَرْوَةُ أَبُو يُونُسَ عَنْ هَلِ ابْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَصَابَ مِنْ شَيْءٍ فَلْيَلْزَمْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده فروة أبو يونس وهو مختلف فِيهِ. قَالَه الذهبيّ فِي الكاشف. و قَالَ ا‘زدي: ضعيف. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وهل بن جبير البصري ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ: وروى عن أنس إن كَانَ سمع منه .

674. (2147) (6661)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Meşru) bir işten (helal rızık) kazanan kimse o işe devam etsin."[918]

ـ675 ـ6662 ـ2148 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. أخْبَرَنِى أَبِي عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ نَافِعٍ؛ قَالَ: كُنْتُ أُجَهِّزُ إِلَى الشَّامِ وَإِلَى مِصْرَ. فَجَهَزْتُ إِلَى الْعِرَاقِ. فَأَتَيْتُ عَائِشَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ فَقُلْتَ لَهَا: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! كُنْتُ أَجَهِّزُ إِلَى الشَّامِ. فجَهَّزْتُ إِلَى الْعِرَاقِ. فَقَالَتْ: َ تَفْعَلْ. مَالَكَ وَلِمَتْجَرِكَ؟ فَإِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا سَبَّبَ اللّهُ ‘حَدِكُمْ رِزْقاً مِنْ وَجْهِ، فَ يَدَعْهُ حَتَّى يَتَغَيَّرَ لَهُ، أَوْ يَتَنَكَّرَ لَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ‘ن والدابي عاصم اسمه مخلد بن الضحاك، مختلف فِيهِ. قَالَ العقيلي والنسائي: يتابع عَلَى حديثه. وذره ابْنِ حبان فِي الثقات. والزبير بن عبيد، قَالَ الذهبي: مجهول. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات .

675. (2148) (6662)- Nâfi anlatıyor: "Ben Şam ve Mısır'a ticaret malı gönderiyordum. Irak'a da gönderdim ve mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin yanına varıp kendisine: "Ey mü'minlerin annesi! Ben Şam'a ticarete gidiyordum, şimdi Irak'a gidiyorum" dedim. Bunun üzerine: "Böyle yapma! Sana ve eski ticaret yerine ne oldu? Zira ben, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Allah Teâla hazretleri, sizden birine bir ciheti rızkına sebep kılarsa, bu değişinceye veya güçleşinceye kadar onu terketmesin" buyurduğunu işittim" dedi."[919]

*** SAN'ATLAR**

ـ676 ـ6663 ـ2152 -حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ عَنْ هَمَّامٍ عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَكْذَبُ النَّاسِ الصَّبَّاغُونَ وَالصَّوَّاغُونَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. ‘ن فِيهِ فرقد السبخي، ضعيف. وعمر بن هارون، كذبه ابْنِ معين وغيره .

676. (2152) (6663)- Ebu Hureyre radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanların en çok yalan söyleyenleri boyacılar ve kuyumculardır."[920]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, İbnu Mâce'de yer alan zayıf hadislerdendir. İçtimâî hayat için burada zikri geçen iki mesleğe de ihtiyaç vardır. Bu mesleklerden vazgeçilemez. Resûlullah'ın bu meslekleri kötüleyeceği düşünülmemelidir. Bazı şarihler: "Bu iki meslekte, işler zamanında yapılamadığı için, sanatkârlar müşterilerine yalancı durumuna düşerler, hadis bu durumu kastetmiş olabilir" mânasında yorumda bulunmuştur.[921]

*** MUHTEKİR KAYBEDER**

677ـ 6664ـ 2153- حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا أَبُو أحْمَدَ. ثَنَا إسْرَائِيلُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمِ ابْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّاب؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلْجَالِبُ مَرْزُوقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَلَى بن زيد بن جدعان، وهو ضعيف .

677. (2153) (6664)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Malını satışa arzeden rızka erer, muhtekir (pahalanması için satmayıp bekleten)de lânete uğrar."[922]

678ـ 6665ـ 2155- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ رَافِعٍ. حَدَّثَنِي أَبُو يَحْيَى الْمَكِّيُّ، عَنْ فَرُّوخَ مَوْلىَ عُثْمَانَ بْنِ عِفَّانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنِ احْتَكَرَ عَلى الْمُسْلِمِينَ طَعَاماً ضَرَبَهُ اللّهُ بِالْجُذَامِ وَا"فْسِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، و رِجَالُهُ موثقون. أَبُو يَحْيَى المكي والهيثم بن معين، قد ذكرهما ابْنِ حبان فِي الثقات. والهيثم بن رافع، وثقه ابْنِ معين وأبو دَاوُد. وَأَبُو بَكْر الحنفي، واسمه عبد الكبير بن عبد المجيد، احتج به الشيخان. وشيخ ابْنِ ماجة، يَحْيَى بن حكيم، وثقه أَبُو دَاوُد والنسائي وغيرهما .

678. (2155) (6665)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, buyurdular ki: "Müslümanlara bir gıda maddesinde ihtikarda bulunanı Allah Teâla hazretleri cüzzam ve iflasa mahkum eder."[923]

*** PARAYLA KUR'ÂN ÖĞRETİMİ**

679ـ 6666ـ 2158- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِنْدَ ثَنَا خَالِدُ ابْنُ مَعْدَانَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَطِيَّةَ الْكَعِيِّ عَنْ أَبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: عَلَّمْتُ رَجُ الْقُرْآنَ. فأهْدَى إِلَيَّ قَوْساً. فَذَكَرْتُ ذلِكَ لِرَسُولِ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.
فَقَالَ: إنْ أخَذْتَهَا أخَذْتَ قَوْساً مِنْ نَارٍ فَرَدَدْتُهَا.فِي الزوائد: إسناده مضطرب قَالَه الذهبي فِي الميزان فِي ترجمة عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن سلم. وقَالَ العء فِي المراسيل: عطية بن قيس الكعي عن أَبِي بن كعب، مرسل .

679. (2158) (6666)- Ubey İbnu Ka'b radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adama Kur'ân öğretmiştim. Bana bir yay hediye etti. Bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a haber verdim: "Eğer onu alırsan, ateşten bir yay almış olursun" buyurdular. Ben de geri iade ettim."[924]

AÇIKLAMA:

Yazı öğretme mukabilinde verilen yayın reddi ile ilgili daha meşhur bir rivayette, hâdisenin kahramanı Übey değil, Ubâdetu'bnu's-Sâmit'dir (1. cilt 450-451. sayfalar). Rivayet esnasında, tashih yapılmış olabileceği gibi, iki ayrı hâdisenin cereyanı da mümkündür.
Kur'ân öğretimi mukabilinde ücret alınıp alınamayacağı bahsini de yine birinci cildin 442-444. sayfalarında tahlil ettik.[925]

*** HACCAMIN KAZANCI HELAL Mİ?**

ـ680 ـ6667 ـ2163- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ أَبُو حَفْصٍ الصَّيْرَفِيُّ. ثَنَا أَبُو دَاوُد.)ح(وَحَدّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ عُبَادَةَ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. قَاَ: ثَنَا وَرْقَاءُ، عَنْ عَبْدِ ا'عْلَى، عَنْ أَبِي جُمَيْدٍ عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: احْتَجَمَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأمَرَنِي فَأعْطَيْتُ الْحَجَّامَا أجْرَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده حديث علي، عبد ا'على بن عامر. قد تركه ابْنِ مهدي والقطان، وضعفه أحمد و ابْنِ معين وغيرهما .

680. (2163) (6667)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacamat oldu ve bana emretti, ben de hacamat yapan zatın ücretini ödedim."[926]

ـ681 ـ6668 ـ2165- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ. حَدَّثَنِي ا'وْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: نَهىَ رَسُولُ لّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كَسْبِ الْحَجَّامِ.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي مسعود صحيح. و رِجَالُهُ ثقات عَلَى شرط البخاري .

681. (2165) (6668)- Ukbe İbnu Amr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacamat edenin (bu işten) kazancını yasakladı."[927]

AÇIKLAMA:

Hacamat yapanın ücret alması meselesi ihtilaflıdır, bir kısım hadislere göre helal, bir kısmına göre değil. Rivayetlerdeki farklılığa göre, alimler de ihtilaf etmiştir. Ancak cumhûra yani ûlemanın çoğunluğuna göre bu, ne hür ne köle kimseye haram değildir. Bazı hadislerdeki yasak hükmü, tenzihen kerahete hamledilmiştir. Maksad adî kazançlara değil, daha şerefli, âli kazançlara teşviktir.[928]

*** ALIŞ-VERİŞTE MUHAYYERLİK**

ـ682 ـ6669 ـ2185- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ صَالِحٍ الْمَدَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّمَا الْبَيْعُ عَنْ تَرَاضٍ.فِي الزوائد: أسناده صحيح، و رِجَالُهُ موثقون. رواه ابْنِ حبان فِي صحيح .

682. (2185) (6669)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Satış her iki tarafın rızasıyla olur."[929]

*** MEVCUT OLMAYAN ŞEY SATILAMAZ**

ـ683 ـ6670 ـ2189- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُضَيْلِ، عَنْ لَيْثٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عَتَّابِ بْنِ أسِيدٍ؛ قَالَ: لَمَّا بَعَثَهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مَكَّةَ، نَهَاهُ عَنْ شِفِّ مَالَمْ يُضْمَنْ.فِي الزوائد: فِي إسناده ليث بن أَبِي سليم، ضعيف ومدلس. وعطاء هو ابن أَبِي رباح لم يدرك عتابا .

683. (2189) (6670)- Attâb İbnu Esîd radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu Mekke'ye gönderdiği zaman kendisini, satın alıp da henüz teslim alınmamış bir malın kârından men etmiştir."[930]

AÇIKLAMA:

Bu hadiste, kişinin, satın aldığı bir malı, henüz kabzetmezden yani tasarrufu altına almazdan, tam olarak teslim almazdan önce, satıp kâr etmeyi yasaklamış olmaktadır. Malın satılabilmesi için kabzedilmiş olması gerekmektedir. Bu, caiz olan selemden ayrı bir satış çeşididir. Selemin ne olduğu geniş olarak açıklandı.[931]

*** AKİBETİ MEÇHUL SATIŞ YASAK**

ـ684 ـ6671 ـ2195- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَالْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ. قَاَ: ثَنَا ا ُسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ. ثَنَا أَيُّوبُ بْنُ عُتْبَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أيوب بن عتبة، ضعيف .

684. (2195) (6671)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Bey'-i garar'dan (yani tahakkuk edip etmeyeceği bilinmeyen akıbeti meçhul satılan) men etti."[932]

AÇIKLAMA:

Garar Arapça'da aldatma mânasına gelir. Burada zahiren müşteriye parlak da gelse sonucu belli olmayan satıştır. Şafiî hazretleri bu çeşit satışa denizdeki balığı, havadaki kuşu, efendisinden kaçıp nereye gittiği bilinmeyen köleyi satmayı örnek verir.[933]

*** PİYASAYA NARH KONAMAZ**

ـ685 ـ6672 ـ2201- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ. ثَنَا عَبْدُ ا'عْلىَ. ثَنَا سَعِيدٌ عَنْ فَتَادَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ؛ قَالَ: غَ السِّعْرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالُوا: لَوْ قَوَّمْتَ يَا رَسُولَ للّهِ صَلَّى! قَالَ: إنِّى 'رْجُو أنْ أُفَارِقَكُمْ وَ يَطْلُبَنِى أحَدٌ مِنْكُمْ بِمَظْلِمَةٍ ظَلَمْتُهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده سَعِيدِ بن أَبِي عروبة، اختلط بأخرة لكن عبد ا'على الشاميّ روى عنه قبل الختط. ومُحَمَّد بن زياد قَالَ الذهبي: روى له البخاري مقرونا بغيره. و قَالَ ابْنِ حبان: فِي الثقات وربما أخطأ. وباقي رِجَالُ ا"سناد ثقات .

685. (2201) (6672)- Ebu Saîd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında fiyatlar artmıştı. Halk müracaat ederek: "Ey Allah'ın Resûlü fiyatları siz düzenleseniz!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Ben, sizden kimsenin kendisine yaptığım bir zulmü talep etmez olduğu halde aranızdan ayrılmayı diliyorum."[934]

AÇIKLAMA:

Böylece Resûlullah, piyasada fiyatlara müdahaleyi "zulüm yapmak" olarak tavsif etmiş bulunmaktadır. Piyasa, fiyatını kendi kendine ayarlamalıdır. Fiyat tesbiti meselesi daha önce geçti.[935]

*** ALIŞ-VERİŞTE MÜSAMAHA**

ـ686 ـ6673 ـ2202- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أبَانٍ الْبَلْخِيُّ أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا أسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ يُونُسَ بْنَ عُبَيْدٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ فَرُّوخَ؛ قَالَ: قَالَ عُثْمَانُ بْنِ عَفَّانَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَدْخَلَ اللّهُ الْجَنَّةَ رَجُ كَانَ سَهًْ، بَائِعاً وَمُشْتَرِياً.فِي الزوائد: رِجَالُهُ إسناده ثقات، إ 'نه منقطع. 'ن عطاء بن فروخ لم يلق عُثْمَانَ بن عفان. قَاله عَلَى بن المديني فِي العلل .

686. (2202) (6673)- Osman İbnu Affân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gerek satıcı ve gerekse alıcı iken kolaylık gösteren kimseyi Allah cennete koydu."[936]

AÇIKLAMA:

Hadis, hayatında birkaç kere değil, daima kolaylık ve anlayışı prensip edinen kimseyi kastetmektedir. Alıcı olarak kolaylık, parasını peşin vermek, borcunu vadesinde tam olarak ödemektir. Satıcı olarak kolaylık, malın ayıbını gizlememek, doğruyu söylemek, borçlusuna mühlet tanımak, talebini nezaketle yapmaktır.[937]

*** PAZARLIK**

687ـ 6674ـ 2204- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنُ كَاسِبٍ. ثَنَا يَعْلى بْنُ شَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ عُثْمَانَ ابْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ قَيْلَةَ أُمِّ بَنِي أنْمَارٍ؛ قَالَتْ: أتَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ عُمْرِهِ عِنْدَ الْمَرْوَة. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنِّي امْرَأةٌ أبِيعُ وَأشْتَرِي. فَإذَا أرَدْتُ أنْ أبْتَاعَ الشَّيْءَ سُمْتُ بِهِ أقَلَّ مِمَّا أُرِيدُ. ثُمَّ زِدْتُ ثُمّ زِدْتُ حَتَّى أبْلُغَ الَّذِي أُرِيدُ. وَإذَا أرَدْتُ أنْ أبِيعَ الشَّيْءَ سُمْتُ بِهِ أكْثَرَ مِنَ الَّذِي أُرِيدُ. ثُمَّ وَضَعْتُ حَتَّى أبْلُغَ الَّذِي أُرِيدُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ َ تَفْعَلِيَ يَا قَيْلَةُ! إذَا أرَدْتِ أنْ تَبْاعِي شَيْئاً فَاسْتَامِي بِهِ الَّذِي تُرِيدِينَ. أعْطِيتِ أوْ مُنِعْتِ. فَقَالَ إذَا أرَدْتِ أنْ تَبِيعِي شَيْئاً فَاسْتَامِي بِهِ الَّذِي تُرِيدِينَ. أعْطَيْتِ أوْمَنَعْتِ.فِي الزوائد: فِي إسناده انقطاع. قَالَ المزي فِي ا'طراف: ابْنِ خثيم عن قيلة، فِيهِ نظر. وقَال الذهبي فِي الكاشف: قيلة أم رومان. روى عنها عَبْدُ اللّه بن عُثْمَانَ بن خثيم مرس .

687. (2204) (6674)- Kayle Ümmü Benî Emmâr radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı umrelerden birinde kendisine Merve'de yaklaştım ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben alıp satan bir kadınım. Bir şeyi satın almak istediğim zaman arzuladığımdan daha yüksek bir fiyat teklif ediyorum. Sonra yavaş yavaş artırarak arzuladığım fiyata geliyorum. Bir şeyi satacağım zaman da, önce, almayı arzuladığım fiyattan daha yüksek bir fiyat teklif ediyor, sonra yavaş yavaş inerek arzuladığım fiyata geliyorum, (böyle yapmama ne dersin?)" dedim. Şu cevabı verdi: "Ey Kayle, böyle yapma. Bir şey satın almak istedin mi, düşündüğün fiyatı söyle, sana verilsin veya verilmesin."
Aleyhissalâtu vesselâm sonra şunu söylediler: "Bir malı satmak istediğin zaman da versen de vermesen de (yüksek fiyat değil) satmak istediğin fiyatı söyle."[938]

AÇIKLAMA:

1- Hadis, kadınların ticaret yapabileceğine delildir. Alimler kadının mütesettire ve fitneye sebep olmayacak yaşta olması şartını zikrederler.

2- Ticaret sırasında aldatıcı fiyat teklifi yapılmamalıdır. Bu durum alış-verişte güven ve itimadı sarsar, gerçek fiyat söylenmelidir.[939]

ـ688 ـ6675 ـ2206 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَسَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ. قَاَ: ثَنَا عُبَيْدِ اللّهِ بْنُ مُوسَى أنْبَأنَا الرَّبِيعُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ نَوْفَلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّوْمِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ. وَعَنْ ذَبْحِ ذَواتِ الدَّرِّ.فِي الزوائد: فِي إسناده نوفل بن عبد الملك والربيع بن حبيب .

688. (2206) (6675)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güneş doğmazdan önce alış-veriş pazarlığı yapmaktan ve süt vermekte olan hayvanları kesmekten men etti."[940]

AÇIKLAMA:

Fecirden güneş doğuncaya kadar ki zaman ibadet, zikir ve dua zamanıdır, dünyevi işler için heder edilmemelidir. Resûlullah bu sebeple o zamanda alım-satımla meşguliyeti yasaklamıştır. Sütü sağılan hayvanın kesilme yasağı da açıktır: Süt gibi beslenme değeri fazla olan bir gelir, kesilmiş olacaktır. Ancak bu bir haram ifade etmez. Hiçbir alim de buna hükmetmemiştir. Ciddî bir ihtiyaç halinde kesilebilir.[941]

*** AŞILANMIŞ HURMA MALI OLAN KÖLE SATILMIŞSA**

ـ689 ـ6676 ـ2213 -حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِيُّ أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثَنَا الْفِضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُوسَى بن عُقْبَةَ. حَدَّثَنِي إسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: قَضَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَمَرِ النَّخْلِ لِمَنْ أبَّرَهَا. إ أنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ. وَأنَّ مَالَ الْمَمْلُوكِ لِمَنْ بَاعَهُ، إَّ أنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسحاق بن يَحْيَى بن الوليد وأيضا لم يدرك عبادة بن الصامت. قَالَه البخاري وغيره .

689. (2213) (6676)- Ubâde İbnu's-Samit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, müşteri (kendisine ait olmasını) şart. koşmamış ise, (satılan) hurma ağaçlarının (başında bulunan) meyvesinin, ağaçları aşılayanın hakkı olduğuna ve keza, müşteri, (kölenin malının kendisine ait olmasını) şart kılmadığı taktirde, kölenin malının satıcıya ait olduğuna hükmetti."[942]

*** TERAZİYİ AĞIR TUTUN**

ـ690 ـ6677 ـ2222 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ. ثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ. عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا وَزَنْتُمْ فَأَرْجِحُوا.فِي الزوائد: إسناده صحيح، عَلَى شرط البخاري .

690. (2222) (6677)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Tarttığınız zaman tartınızı ağır yapın."[943]

ـ691 ـ6678 ـ2223 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنُ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَقِيلِ بْنِ خُوَيْلِيدٍ. قَاَ ثَنَا عَلَيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ. حَدَّثَنِي أَبِي. حَدَّثَنِي يَزِيدُ النَّحْوِيُّ؛ أَنَّ عِكْرِمَةَ حَدَّثَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ كَانُوا مِنْ أَخْبَثِ النَّاسِ كَيْلاً. فَأَنْزَلَ اللّهُ سُبْحَانَهُ)وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ(فَأَحْسَنُوا الْكَيْلَ بَعْدَ ذلِكَ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن مُحَمَّد بن عقيل وعلي بن الحسين مختلف فيهما. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

691. (2223) (6678)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Medine ye geldiği vakit, halk ölçü-tartı işinde insanların en kötüsü idi. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline" diye başlayan sureyi indirdi. Bundan sonra ölçü ve tartıyı güzel yaptılar."[944]

*** ALDATMA HARAMDIR**

ـ692 ـ6679 ـ2225 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ. عَنْ أَبِي دَاوُدَ عَنْ أَبِي الْحَمْرَاءِ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّبِجِنَبَاتِ رَجُلٍ عَنْدَهُ طَعَامٌ فِي وِعَاءٍ. فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ. فَقَالَ: لَعَلَّكَ غَشَشْتَ. مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا.فِي الزوائد: فِي سنده أَبُو دَاوُد. وهو نُفيع بن الحاري ا‘عمى، أحد الضعفاء المتروكين. و قَالَ ابْنِ عمر: أَبُو الحمراء اتفقوا عَلَى ضعفه، وكذّبه بعضهم. وأجمعوا عَلَى ترك الرواية عنه. ونسبه ابْنِ معين إِلَى الوضع. نعم، للمتن شاهد تقدم .

692. (2225) (6679)- Ebu'l-Hamid radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı, yanında bir kap içinde bir miktar zahire satan bir adamın yakınlarından geçtiğini gördüm. Mübarek elini kabın içine sokup (kontrol ettikten sonra) adama: "Sen hile yapmışa benziyorsun. Bize hile yapan bizden değildir" buyurdu."[945]

*** KABZEDİLMEYEN YİYECEK SATILAMAZ**

ـ693 ـ6680 ـ2228 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ نَهىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعِ الطَّعَامِ حَتَّى يَجْرِيَ فِيهِ الصَّاعَانِ. صَاعُ الْبَائِعِ وَصَاعُ الْمُشْتَرِي.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن أَبِي ليلى، أَبُو عَبْدُ الرَّحْمَنِ ا'نصاري، وهو ضعيف .

693. (2228) (6680)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, biri satıcının biri de alıcının ölçekleri olmak üzere iki ölçekten geçmedikçe bir zahireyi satmayı yasakladı."[946]

AÇIKLAMA:

Hadis, götürü pazarlık usulü üzere değil de, ölçek usulü ile alım-satımları tanzim etmektedir. Yani, bir ölçekle belli bir miktar satın alındığı taktirde, bu teslim işi ölçülerek yapılmalıdır. Bu suretle teslim alınmadıkça, o mal tekrar satılamaz. Bu suretle ölçülerek satın alınan mal, satılmak istense, tekrar ölçerek satılmalıdır, eski ölçümüne itibar edilmemelidir. Ama, satın alan götürü ile satarsa ölçmeye gerek yoktur. Buna rağmen: "Ölçü ile satın alınan, götürü satılamaz" diyen alim de olmuştur. Bu görüş zayıftır.[947]

*** YİYECEKLERİN TARTILMASI BEREKET GETİRİR**

ـ694 ـ6681 ـ2231 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ.ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْيَحْصَبِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ بُسْرٍ الْمَازِنيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: كِيلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارَكُ لَكُمْ فِيهِ .

694. (2231) (6681)- Abdullah İbnu Büsr el-Mâzinî ve Ebu Eyyub radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Zahirenizi ölçünüz ki, sizin için bereketlensin" buyurdular."[948]

*** ÇARŞILAR**

ـ695 ـ6682 ـ2233 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ. حَدَّثَنِي صَفْوانُ بْنُ سُلَيْمٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ وَعَلِيٌّ. أَنْبَأنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ الْبَرَّادُ؛ أَنَّ الزُّبَيْرَ بْنَ الْمُنْذِرِ ابْنِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، حَدَّثَهُمَا أَنَّ أَبَاهُ الْمُنْذِرَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ؛ أَنَّ اَبَا أُسَيْدٍ حَدَّثَهُ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ إِلَى سُوقِ النَّبِيطِ. فَنَظَرَ إِلَيْهِ،

فَقَالَ: لَيْسَ هَذَا لَكُمْ بِسُوقٍ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى سُوقٍ. فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: لَيْسَ هَذَا لَكُمْ بِسُوقٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى هذَا السُّوقِ فَطَافَ فِيهِ ثُمَّ قَالَ: هذَا سُوقُكُمْ. فَ يُنْتَقَصَنَّ وَ يُضْرَبَنَّ عَلَيْهِ خَرَاجٌ.فِي الزوائد: رواة إسناده ضعاف. وهم إسحاق بن إبراهيم، و مُحَمَّد بن علي وشيخهما الزبير بن المنذر بن أَبِي أبيد الساعدي .

695. (2233) (6682)- Ebu Üseyd es-Sâ'idi radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Nebit çarşısına gidip ona baktılar ve: "Burası sizi münâsip bir çarşı değildir" buyurdular. Sonra bir başka çarşıya gidip baktılar Yine: "Burası da size uygun bir çarşı değil" buyurdular. Sonra şu çarşıya döndü, içini dolaşıp (tedkik buyurdular) ve: "İşte sizin çarşınız burasıdır! Sakın burası daraltılmasın ve burada (satış ve alış) yapanlardan vergi alınmasın" buyurdular."[949]

ـ696 ـ6683 ـ2234 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا عُبَيْسُ بْنُ مَيْمُونٍ. ثَنَا عَوْنٌ الْعُقَيْلِيُّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ سَلْمَانَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ مَنْ غدَا إلى صَةِ الصُّبْحِ، غَدَابِرَايَةِ ا”يمَانِ. وَمَنْ غَدَا إلى السُّوقِ غَدَابِرَايَةِ إبْلِيسَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عيسى بن ميمون، متفق عَلَى تضعيفه .

696. (2234) (6683)- Selmân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kim sabah namazına giderse, imân bayrağıyla gitmiş olur. Kim de çarşıya giderse o da iblis bayrağıyla gitmiş olur" buyurdular.[950]

*** ERKENDE BEREKET**

ـ697 ـ6684 ـ2237 -حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانُ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِي. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَدَنِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ أَبِيهِ عَنِ ا‘عْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ ‘مَّتِي فِي بُكُورِهَا يَوْمَ الْخَمِيسِ.فِي الزوائد: عَبْدُ الرَّحْمَنِ، فمن دونه ضعيف .

697. (2237) (6684)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Allahım, ümmetim için perşembe gününü ilk vaktin(de yapılan iş)i mübarek kıl" diye dua ettiler.[951]

ـ698 ـ6685 ـ2238 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الْجَدْعَانِيِّ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

»أللّهُمَّ بَارِكْ ،مَّتِي فِي بُكُورِهَا«.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لضعف عَبْدُ الرَّحْمَنِ .

698. (2238) (6685)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle dua buyurdular: "Allahım, ümmetime, günün ilk vakitlerin(de yaptıkları iş)i bereketlendir." [952]

AÇIKLAMA:

Resûlullah, bir devlet reisi olması haysiyetiyle içtimâî hayatı ilgilendiren her şeyle alâkadar olmuş, şekil ve yön vermiştir. Bu cümleden olarak, yukarıdaki hadislerde çarşı-pazarla da meşgul olduğunu görmekteyiz. Belâzurî ve Şemhudi'de gelen bir kısım rivayetler, Medine'de pazar yeri olmadığını, böyle bir yer te'sis etmeyi düşününce, önce Benî Kaynuka çarşısına gelip tetkik ettiğini, sonra Medine'deki hal-i hazır çarşının yerine gelerek, oraya ayağı ile vurup: "Burası sizin pazar yeriniz. Burası daraltılamaz, buradaki alış-verişinizden dolayı sizden vergi alınmayacaktır da" dediğini gösterir. O zamana kadar ihtiyaçlar hep Benî Kaynuka çarşısından giderilmekteydi. Medine çarşısı kurulduktan sonra Resûlullah sık sık buraya uğrayıp teftişte bulunmuştur. Bir defasında buğday yığınına elini daldırmış, içerisini rutubetli bulunca "bizi aldatan bizden değildir" diyerek satıcıyı paylamıştır. Bir başka teftişte, hurma satıcılarından birinin çadır kurduğunu görmüş ve derhal kaldırtmıştır.
Çarşıya Râşid halifeler de gerekli ilgiyi göstermişler, teftişlerini eksik etmemişlerdir. Mesela Hz. Ömer, gayr-ı nizamî olarak yapılan bir binayı yıktırmış, gelişi-güzel bırakılmış bir demirci körüğünü, parçalayıncaya kadar tekmelemiştir. Hatta Şifa Bintu Abdillah isminde okuma-yazma bilen bir kadını, çarşıya muhtesibe tayin etmiştir.
Müteakip hadisler, çarşı-pazarın erken açılmasına teşvik buyurmaktadır.[953]

*** SÜTÜ MEMEDE BIRAKILAN HAYVANIN SATIŞI**

ـ699 ـ6686 ـ2240- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ سَعِيدٍ الْحَنَفِيُّ. ثَنَا جُمَيْعُ بْنُ عُمَيْرٍ التَّيْمِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ بَاعَ مُحَفَّلَةً فَهُوَ بِالْخِيَارِ ثَثَةَ أيَام. فإنْ رَدَّهَا رَدَّ مَعَهَا مِثْلَيْ لَبَنِهَا »أو قَالَ«. مِثْلَ لَبَنِهَا قَمْحاً.قد أخرجه أَبُو دَاوُد. و قَالَ فِي الفتح: وفي إسناده ضعيف. قَالَ وقد قَالَ ابْنِ قدامة: إنه متروك الظاهر باتفاق .

699. (2240) (6686)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey insanlar! Muhaffele, yani müşteriyi aldatmak için sütü sağılmayıp memesinde kalan bir hayvanı satın alan kimse üç gün muhayyerdir. (Hayvanı bu esnada geri verebilir.) Eğer

geri verecek olursa, hayvanla birlikte, sağdığı sütün iki mislini -veya sağılan sütünün (kıymetinin) bir mislini buğday olarak demişti- geri versin."[954]

ـ700 ـ6687 ـ2241 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ثَنَا وَكِيعٌ.ثَنَا الْمَسْعُودِيُّ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّهُ قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى الصَّادِقِ الْمَصْدُوقِ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ حَدَّثَنَا، قَالَ: بَيْعُ الْمُحَفَّلاتِ خِلاَبَةٌ. وَ تَحِلُّ الْخِلاَبَةُ لِمُسْلِمٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده جَابِرٍ الجعفيُ، وهو متهم .

700. (2241) (6687)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Doğru söyleyen ve doğruluğu (mucizelerle) tasdik edilen Ebu'l-Kâsım aleyhissalâtu vesselâm üzerine şehadet ederim ki, O bize şöyle buyurdular: "Muhalleb (sütü memede hapsedilmiş) hayvanları satmak aldatmacadır ve aldatma işi hiçbir mü'mine helal olmaz."[955]

*** KÖLENİN MUHAYYERLİĞİ**

ـ701 ـ6688 ـ2244 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا عَبْدَةَ بْنُ سُلَيْمَانُ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ إنْ شَاءَ اللّهُ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عُهْدَةُ الرَّقِيقِ ثَلاَثَةُ أَيَّامٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده حديث سمرة، رجال إسناده ثقات. إ أن سَعِيدِ بن أَبِي عروبة اختلط بأخرة. وعبدة بن سليمان روى عنه قبل. وسماع الحسن من سمرة فِيهِ مقال .

701. (2244) (6688)- Semüre İbnu Cündüb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Satılan) kölenin uhdesi (yani alıcısının muhayyerliği veya satıcısının zimmetinde olduğu müddet) üç gündür."[956]

*** MALIN KUSURU SÖYLENİR**

ـ702 ـ6689 ـ2247 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الوَهَابِ بْنُ الضَّحَّاكِ. ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ عْنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مَكْحُولٍ وَسُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الأسْقَعِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ بَاعَ عَيْباً لَمْ يُبَيِّنْهُ لَمْ يَزَلْ فِي مَقْتِ اللّهِ وَلَمْ تَزَلَ الْمَلاَئِكَةُ تَلْعَنُهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية بن الوليد وهو مدلس وشيخه ضعيف .

702. (2247) (6689)- Vâsile İbnu'l-Eska' radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir şeyi ayıbını açıklamadan satarsa daima Allah'ın gadabına ve meleklerin lânetine maruz kalır."[957]

*** ESİR AİLE EFRADI BİRBİRİNDEN AYRILMAZ**

ـ703 ـ6690 ـ2248 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُتِيَ بِالسَّبْىِ أعْطَي أَهْلَ الْبَيْتِ جَمِيعاً. كَرَاهِيَةَ أنْ يُفَرِّقَ بَيْنَهُمْ. فِي الزوائد: فِي إسناده جَابِرٍ الجعفي .

703. (2248) (6690)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a esirler getirildiği zaman, aile efradını birbirinden ayırmak istemediği için hepsini bir kişiye verirdi."[958]

AÇIKLAMA:

Hidane ile ilgili bahiste geçtiği üzere, Resûlullah anne şefkat ve çocukların terbiyesi gibi mülahazalarla, çocuğu anneden hatta kardeşi kardeşten, satış vs. sebeplerle ayırmayı yasaklamıştır.[959]

*** SAYICA FAZLA HAYVANIN PEŞİN MÜBADELESİ**

ـ704 ـ6691 ـ2272 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عُرْوَةَ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ خَفْصُ ابْنُ عُمَرَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. قَاَ: ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اشْتَرى صَفِيَّةَ بِسَبْعَةِ أرْؤُسٍ. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: مِنْ دِحْيَةَ الْكَلْبِيِّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ موثقون .

704. (2272) (6691)- Hz. Enes radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mü'minlerin annesi Safiyye radıyallahu anhâ'yı yedi baş (cariye-köle) ile satın aldı." [960]

*** FAİZ**

ـ705 ـ6692 ـ2273 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ
عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي الصَّلْتِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ رَسُولُ للَّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أتَيْتُ لَيْلَةَ أَسْرِيَ بِي عَلى قَوْمٍ بُطُونُهُمْ كَالْبُيُوتِ فِيهَا الْحَيَّاتُ تُرَى مِنْ خَارِجِ بُطُونِهِمْ. فَقُلْتُ: مَنْ هؤُءِ يَا جِبْرائِيلُ؟ قَالَ: هؤُءِ أكَلَةُ الرِّبَا.فِي الزوائد: فِي إسناده علي بن زيد بن جدعان ضعيف .

705. (2273) (6692)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Miraç gecesi, bir kavme uğradım ki, karınları evler gibi iri idi. Bu karınların içi yılanlarla dolu idi ve yılanlar dışardan gözüküyorlardı. Ben: "Ey Cibril bunlar kimlerdir?"diye sordum. "Bunlar fâiz yiyenler!" dedi.."[961]

ـ706 ـ6693 ـ2274 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إدْرِيسَ عَنْ أَبِي مَعْشَرٍعَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الرِّبَا سَبْعُونَ حُوباً. أَيْسَرُهَا أنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده جيح بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ، أَبُو معشر. متفق عَلَى تضعيفه .

706. (2274) (6693)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Faiz yetmiş çeşit günaha sebeptir. En hafif kişinin anasıyla zina yapması gibidir."[962]

ـ707 ـ6694 ـ2275 -حَدَّثَنَا عُمْرٌ بْنُ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيُّ، أَبُو حَفْصٍ. ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ زُبَيْدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الرِّبَا ثَتَةٌ وَسَبْعُونَ بَاباً.فِي الزوائد: إسناده صحيح. و ابْنِ أَبِي عدي اسمه مُحَمَّد بن إِبْرَاهِيمَ. وهو ثقة. وقد انفرد برواية هذا الحديث عن شعبة .

707. (2275) (6694)- Abdullah (İbnu Mes'ud) radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Faiz yetmişüç kapı (çeşit)dir."[963]

ـ708 ـ6695 ـ2276 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ. ثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: إنَّ آخِرَ مَا نَزَلَتْ آيَةُ

وَإنَّ رَسُولَ للّهِ قُبِضَ وَلَمْ يُفَسِّرْهَا لَنَا. فَدَعُوا الرِّبَا وَالرِّيبَةَ.إسناده صحيح. و رِجَالُهُ موثقون. إ أن سَعِيدا. وهو ابْنِ عروبة اختلط بأخرة كَذَا فِي الزوائد .

708. (2276) (6695)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "En son inen ayet, faizle ilgili olan ayettir. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onu bize açıklamadan vefat etti. Öyleyse faizi de faiz şüphesi olan muameleyi de bırakın."[964]

ـ709 ـ6696 ـ2279 -حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدٍ عَنْ إسْرَائِيلَ عَنْ دُكَيْنِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ عَنْ أبِيهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا أحَدٌ أكْثَرَ مِنَ الرِّبَا إِ

كَانَ عَاقِبَةُ أمْرِهِ إِلَى قِلّةٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالَهُ موثقون. ‘ن العَبَّاس بن جَعْفَر وثقه ابْنِ أَبِي حاتم و ابْنِ المديني وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا“سناد عَلَى شرط مسلم. وفي الفتح: إسناده حسن .

709. (2279) (6696)- İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Faizle malını artırmaya çalışan hiç kimse yoktur ki, işinin akıbeti malının azalmasına müncer olmasın!"[965]

*** VERESİYEDE BELLİ MİKTAR BELLİ MÜDDET ŞART**

ـ710 ـ6697 ـ2281 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ ابْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سَمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سَمٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إنَّ بَنِي فُنٍ أسْلَمُوا »لِقَوْمٍ مِنَ الْيَهُودِ« وَإِنَّهُمْ قَدْ جَاعُوا. فَأَخَافُ أنْ يَرْتَدُّوا. فَقَالَ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ عِنْدَهُ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ: عِنْدِي كَذَا وَكَذَا »لِشَيْءٍ قَدْ سَمَّاهُ« أرَاهُ قَالَ ثَثُمِائَةِ دِينَارٍ بِسِعْرِ كَذَا وَكَذَا إِلَى أجَلِ كَذَا وَكَذَا، مِنْ حَائِطِ بَنِي فُنٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده الوليد بن مسلم. وهو مدلس .

710. (2281) (6697)- Abdullah İbnu Selam radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelip: "Yahudilerden bir aileyi kastederek "Falanın oğulları müslüman oldular. Ancak pek acıktılar, tekrar İslâm'dan dönmelerinden korkuyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Kimin yanında bir şeyler var?" diye sordu. Yahudilerden biri: "Benim yanımda şu şu kadar nakit var, -zannedersem üçyüz dinar demişti- Falan ailenin bahçesinden (alınacak meyve için) şu fiyatla selem akdini yaparım)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Şu kadar vade ile şu fiyata" olur, "falan ailenin bahçesinden (elde edilecek meyve" kaydı) olmaz" buyurdu."[966]

AÇIKLAMA:

Bu hadiste selem akdi mevzubahistir. Bu akitte peşin verilen para mukabilinde satın alınacak malın miktarı, evsafı ve vadesi belirlenir. Hadis, meyvenin "falan bahçeden olma" şartını reddetmektedir. Çünkü, o bahçeden mahsul kalkmayabilir. Başka bahçenin malı da olsa caizdir. Yeter ki belirlenen vasfı taşısın.[967]

*** ORTAKLIK VE MUDÂRABE**

ـ711 ـ6698 ـ2289 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ.ثَنَا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ الْبَزَّارُ. ثَنَا نَصْرُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ »عَبْدِ الرَّحِيمِ« بْنِ دَاوُدَ عَن

صَالِحِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: ثَثٌ فِيهِنَّ الْبَرَكَةُ. اَلْبَيْعُ إِلَى أجَلٍ، وَالْمُقَارَضَةُ. وَأَخْطُ الْبُرِّ بِالشَّعِيرِ، لِلْبَيْتِ، َ لِلْبَيْعِ.فِي الزوائد: فِي إسناده صالح بن صهيب، مجهول. وعبد الرحيم بن دَاوُد قَالَ العقيلي: حديثه غير محفوظ. اهـ قَالَ السنديّ: ونصر بن قاسم قَالَ البخاري: حديثه مجهول .

711. (2289) (6698)- Salih İbnu Süheyb, babası Süheyb (İbnu Sinan)'dan naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üç şey vardır ki onlarda bereket vardır: "Belli bir vade ile olan satış, Mukâraza (denilen ortaklık çeşidi), satmak için değil, ev için buğday-arpa karışımı." [968]

*** EVLADIN MALINDA BABANIN HAKKI**

ـ712 ـ6699 ـ2291 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ إسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدٍ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّ رَجُ قَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنَّ لِي مَاَ وَوَلَداً. وَإنَّ أَبِي يُرِيدُ أَنْ يَجْتَاحَ مَالِى. فَقَالَ: أنْتَ وَمَالُكَ ‘بِيكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. و رِجَالُه ثقات علي شرط البخاري .

712. (2291) (6699)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam: "Ey Allah'ın Resulü! Benim mal ve çocuğum var. Babam da malımı kökünden kurutmak, tüketmek ister" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen de malın da babana aitsiniz" buyurdular."[969]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, babaya, çocuğun malında tasarruf yetkisi sağlamaktadır. Bilhassa fakir ve muhtaç durumda olan baba ve ananın, nafakası zengin olan oğlan üzerinde olduğu hususunda ulemâ icma etmiştir. Şâfi'î ye göre, baba fakir ve çalışamaz durumda olursa, nafakasını vermek evlada vacib olur. Babanın kendi malı varsa veya vücutça çalışabilir halde ise evlada nafakası vacib olmaz. Diğer fakihler böyle bir kayıt zikretmeden "Ebeveynin nafakası evladın üzerinde vaciptir" demiştir.[970]

*** RASTLANAN SÜRÜ VE BAHÇEDEN İSTİFADE**

ـ713 ـ6700 ـ2300 -حَدَّثَنَا بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أَنْبَأنَا الْجُرَيْرِيُّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أتَيْتَ علي رَاعٍ فَنَادِهِ ثَثَ مِرَارٍ. فَإنْ أجَابَكَ، وَإِّ فَاشْرَبْ فِي غَيْرِ أنْ تُفْسِدَ. وَإِذَا أتَيْتَ عَلَى حَائِطِ بُسْتَانٍ، فَنَادِ صَاحَبَ الْبُسْتَانِ ثَثَ مَرَّاتٍ. فإنْ أجَابَكَ، وَإِّ فَكُلْ فِي أنْ َ تُفْسِدَ.فِي القتح: هَذَا الحديث أخرجه الطحاوي وصحيحه

ابْنِ حبان والحاكم.فِي الزوائد: فِي إسناده الجريري واسمه سعد بن إياس. وقد اختلط بأخرة. ويزيد بن هارون روى عنه بعد اختلط: لكن أخرج مسلم له فِي صحيحه من طريق يزيد بن هارون عن الجريري .

713. (2300) (6700)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir çobanın (sürüsünün) yanına geldiğin vakit, ona üç kere nida et! (Çoban) cevap verirse ne âla, vermezse, fesada sebep olmadan (sütü sağıp götürmeden) sütünden iç. Bir bahçenin duvarına geldin mi, bahçe sahibini üç kere çağır. Cevap verirse ne âla, (kendinden isteyerek ihtiyacını gör), aksi taktirde fesada sebep olmadan yiyebilirsin."[971]

AÇIKLAMA:

Çobanı görülemeyen sürüden süt sağmak, sahibi görülemeyen bahçeden meyve yemek mutlak olarak herkese mi, yoksa açlık sebebiyle hayatî tehlikeye maruz kalan kimseye mi caiz olduğunda ihtilaf edilmiştir. Bir kısım ulemâ "herkese" derken, bir kısmı "zaruret halinde olana" demiştir ve çoğunluk bu sonuncu görüştedir.
Böyle bir kişi, parası varsa aldığının bedelini ödemelidir. Ebu Hanîfe, Mâlik ve Şâfi'î, cumhur gibi hükmetmiştir. Ahmed İbnu Hanbel: "Bağ-bahçenin etrafı duvarla çevrili değilse, bundaki yaş meyveyi zaruret olmadan da yiyebilir." Bazıları da ruhsatı "yolculara mahsus" diye kayıtlamıştır. Bazıları "Bu davranış, halkının adeti böyle olan yerlere mahsustur" demiş, bazıları da "Sahibinin razı olacağı bilinirse caizdir" demiştir. Tahavi'ye göre, "bu tatbikat misafir etmenin vacip olduğu devre hastır, vaciblik hükmü neshedilince bu ruhsat da neshedilmiştir" demiştir.[972]

ـ714 ـ6701 ـ2303 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ سَلِيطِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ الطُّهَوِيِّ، عَنْ ذُهَيْلِ بْنِ عَوْفِ بْنِ شَمَّاخٍ الطُّهَوِيِّ. ثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، إِذْ رَأَيْنَا إِبًا مَصْرُورَةً بِعِضَاهِ الشَّجَرِ. فَثُبْنَا إِلَيْهَا. فَنَادَانَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَرَجَعْنَا إِلَيْهِ. فَقَالَ إِنَّ هذِهِ ا"بِلَ 'هْلِ بَيْتِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ. هُوَ قُوتُهُمْ وَيُمْنُهُمْ بَعْدَ اللّهِ. أَيَسُرُّكُمْ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى مَزَاوِدِكُمْ فَوَجَدْتُمْ مَا فِيهَا قَدْ ذُهِبَ بِهِ؟ أَتُرَوْنَ ذلِكَ عَدْ؟ قَالُوا: َ. قَالَ: فَإِنَّ هذَا كَذ لِكَ قُلْنَا: أَفَرَأَيْتَ إِنِ احْتَجْنَا إِلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ؟ فَقَالَ كُلْ وَ تَحْمِلْ. وَاشْرَبْ وَ تَحْمِلْ.فِي الزوائد: فِي إسناده سليط بن عَبْدُ اللّه. قَالَ فِيهِ البخاري: إسناد ليس بالقائم.قَالَ السندي: قلت والحجاج هو ابْنِ أرطاة كَانَ يدلس وقد رواه بالعنعنة .

714. (2303) (6701)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Bir sefer sırasında biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte idik. Derken, memeleri ida denilen bir bitki ile bağlanmış bir deve sürüsüne rastladık. (Sütten istifade için) sürüye yaklaştık. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizi çağırdı, hemen yanına gittik. "Bu develer müslüman bir aileye ait, bu onların zaruri

gıdalarıdır ve Allah'tan sonra (muhtaç oldukları) bereketleri (hayırlı malları)dır. İçinde azıklarınız bulunan dağarcıklarınızın yanına vardığınızda, onların içindeki erzakınızın çalınmış olması sizi sevindirir mi? Bunu adalete uygun bulurmusunuz?" buyurdular. Ashab: "Hayır!" deyince: "İşte bu (sizin yapmak istediğiniz) de öyle bir iştir" buyurdu. Biz: "Yeyip içmeye muhtaç olursak ne dersiniz?" diye sorduk. Şu cevabı verdi: "Yiyin fakat taşımayın, için fakat taşımayın." [973]

AÇIKLAMA:

Hadis, Resûlullah'ın sağmal hayvanların memelerini, erzaklarımızı koyduğumuz dağarcık, depo, ambar gibi muhafaza edici şeylere benzetmiştir. Buralardan; izinsiz almak haramsa, memelerden de süt almak öyledir. Sahibinin izni alınmadan dokunulmamalıdır. Ancak zaruret hâsıl olursa o anki ihtiyacı giderecek kadarına izin verilmiştir. Bu sebeple "yiyin, fakat beraberinizde götürmeyin, için, fakat beraberinizde götürmeyin" emretmiştir. Bu halde de borçlanmanın esas olduğu daha önce belirtildi.[974]

*** DAVAR BESLEME**

ـ715 ـ6702 ـ2304- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ أُمِّ هَانِئٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: اتَّخِذِي غَنَماً فإنَّ فِيهَا بَرَكَةً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .

715. (2304) (6702)- Ümmü Hâni radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana "Koyun ve keçi edin. Zira onda bereket vardır" buyurdular."[975]

ـ716 ـ6703 ـ2305- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إدْرِيسَ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ، يَرْفَعُهُ قَالَ: ا“بِلُ عِزٌّ ‘هْلِهَا. وَالَغَنَمُ بَرَكَةٌ. وَالْخَيْرُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح علي شرط الشيخين. بل بعضه فِي الصحيحين بهذا الوجه.وإنما انفرد ابْنِ ماجة بذكر ا“بل والغنم فلذلك ذكرته .

716. (2305) (6703)- Urve el-Bârikî radıyallahu anhüma, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şu sözünü nakletmiştir: "Deve, sahipleri için bir izzet vesilesidir. koyun ve keçi de berekettir. Hayır, Kıyamete kadar atın alnına bağlanmıştır."[976]

ـ717 ـ6704 ـ2306- حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ النَّيْسَابُورِيّ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ أَبُو هُرَيْرَةَ الصَّيْرَفِيُّ. قَاَ: ثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عَمَارَةَ. ثَنَا زَرْبِيُّ، إمَامُ مَسْجِدِ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ

وَسَلّمَ: الشَّاةُ مِنْ دَوَابِّ الْجَنَّةِ.فِي الزوائد: زربي بن عَبْدُ اللّه أبُو يَحْيَى ا‘زدي وهو متفق عَلَى ضعفه .

717. (2306) (6704)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Koyun ve keçi cennet hayvanlarındandır."[977]

ـ718 ـ6705 ـ2307- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثَنَا عُثْمَانَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عُرْوَةَ عَنِ الْمُقْبِرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَّ اللّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ا‘غْنِيَاءَ بِاتِّخَاذِ الْغَنَمِ. وَأَمَرَ الْفُقَرَاءَ بِالتِّخَاذِ الدَّجَاجِ. وَ قَالَ عِنْدَ اتِّخَاذِ ا‘غْنِيَاءِ الدَّجَاجَ، يَأذَنُ اللّهُ بِهَلَكِ الْقُريَ.فِي الزوائد: فِي إسناده علىّ بن عورة تركوه. و قَالَ ابْنِ حبان. يضع الحديث و عُثْمَانَ بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ، مجهول والمتن ذكره ابْنِ الجوزي فِي الموضوعات .

718. (2307) (6705)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zenginlere koyun-keçi edinmelerini emretti ve buyurdu ki: "Zenginlerin tavuk edinmeleri halinde, Allah, köylerin helak olmasına izin verir."[978]

AÇIKLAMA:

Bu hadisler hayvancılığa teşvik etmektedir. Sonuncu hadis, köylülerin ve fakirlerin tavukçuluk yapmalarını teşvik etmektedir. "Zenginler de tavukçuluk yaparsa köylüye satacak bir şey kalmaz, helaklerine yol açar" şeklinde bir tevil tamamen tatminkâr gözükmüyor. Hadis, İbnu Mâce'nin mevzu, (uydurma) da denen zayıfı şiddetli olan hadislerindendir. [979]

AHKÂM BÖLÜMÜ

*** KAZA**

ـ719 ـ6706 ـ2310- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا يَعْلَى وَ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْيَمَنِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! تَبْعَثُنِى وَأَنَا شَابٌّ أَقْضِي بَيْنَهُمْ، وَ أدْرِي مَا الْقَضَاءُ؟ قَالَ: فَضَرَبَ بِيَدِهِ فِي صَدْرِي. ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمْ اهْدِ قَلْبَهُ وَثَبِّتْ لِسَانَهُ. قَالَ: فَمَا شَكَكْتُ بَعْدُ فِي قَضَاءٍ بَيْنَ اثْنَيْنِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد رِجَاله ثقات إ أنه منقطع. قَالَ أَبُو حاتم: لم يسمع أبُو البختريّ واسمه سَعِيدِ بن فيروز من عليّ ولم يدركه.قَالَ السندي: قلت: حديث علي رواه أَبُو دَاوُد بأسناد آخر. فكأنه عده من الزوائد نظرا إِلَى خصوص ا“سناد .

719. (2310) (6706)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni Yemen'e gönderdi. "Ey Allah'ın Resûlü dedim. Sen beni gönderiyorsun. Halbuki ben gencim ve aralarında dâvâlarını hükme bağlayacağım. Ben ise daha hükmetmeyi bilmiyorum!"
Ali devamla der ki: "Bunun üzerine Resûlullah eliyle göğsüme vurdu ve: "Allahım, kalbine hidayet, diline hakta sebat ver!" diye dua etti."
Ali der ki: "O günden sonra, iki kişi arasında verdiğim hiçbir hükümde tereddüd etmedim."[980]

*** RÜŞVET**

ـ720 ـ6707 ـ2311 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَّدٍ الْبَاهِلِيُّ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثَنَا مُجَالِدٌ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ حَاكِمٍ يَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ إ ّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَلَكٌ آخِذٌ بِقَفَاهُ. ثُمَّ يَرْفَعُ رَأسَهُ إِلَى السَّمَاءِ. فإنْ قَالَ أَلْقِهِ. أَلْقَاهُ فِي مَهْوَاةٍ أَرْبَعِينَ خَرِيفاً.فِي الزوائد: فِي إسناده مجالد وهو ضعيف .

720. (2311) (6707)- Abdullah (ibnu Mes'ud) radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Halk arasında hüküm veren hiç kimse yoktur ki, Kıyamet günü bir melek ensesinden tutmuş olarak onu getirmesin. Sonra melek başını semaya kaldırır. Eğer (meleğe): "Onu at!" diyen olursa melek onu cehennemin öyle derin bir çukuruna atar ki, kırk yılda o çukurun dibine varabilir."[981]

*** HAKİMİN HÜKMÜYLE HARAM HELAL OLMAZ**

ـ721 ـ6708 ـ2318 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا أنَا بَشَرٌ. وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أنْ يَكُونَ أَلْحَنَ وَحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ. فَمَنْ قَطَعْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أخِيهِ قِطْعَةً. فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطَعَةً مِنَ النَّارِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. و رِجَالُهُ رجال الصحيح .

721. (2318) (6708)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhakkak ki ben bir insanım. Sizden bazısı, delilini beyanda diğerlerine nazaran daha belâgatlıdır. Bu sebeple, ben, kimin lehinde diğer kardeşimin hakkından bir parça kesersem, şüphesiz ona ateşten bir parça kesmiş olurum."[982]

AÇIKLAMA:

Burada adaletin ehemmiyeti ve mekanizması tesbit edilmektedir. Şöyle ki: Hüküm delile, ikna edici açıklamaya göre verilecektir. Mahkemede davayı ikna kabiliyeti ileri olan kazanır. Bu işte

ise, bazıları çok daha ileridir. Getirilen delile göre hükmedecek olan hakim, farkında olmadan haksız hüküm verebilir. Bu durumda, belagatıyla kardeşinin hakkından bir parça alan, ateşten bir parça almış olur. Mahkemede adaletten ayrılmamalıdır. Kur'ân-ı Kerim'de kendi veya anne babamız ve yakınlarımız aleyhine bile olsa şahitlikte haktan ayrılmamamız emredilmiştir (Nisa 135). Alimler, bu hadisi açıklarken, "hakimin hükmü gizli bir şeyi helal etmez ve haramı helal etmez" demişlerdir. Sadece Ebu Hanîfe, kâdı huzurunda iki yalancı şahitle kocasının kendisini boşadığını iddia eden kadının, durumunu bilen bu şahitlerle helal olacağını söylemiştir.
Hadiste Resûlullah'ın beşer olma vasfına da dikkat çekilmiştir. Gaybı, Allah bildirirse bilir. Onun dışında O da hükümlerini zahir delillere göre verir.
Hadiste geçen elhan'ı belagatlı diye tercüme ettik. İfadesini daha zekice yapan, daha ikna edici beyanda bulunan, böylece kendini haklı çıkarmaya muktedir olan manasında kullanılmıştır.
Hadiste, zahire göre hükmeden hâkim, yanlış bir hükümde bile bulunsa kendisine sorumluluk gelmeyeceği de ifade edilmiş olmaktadır.[983]

*** MAHKEMEDE YEMİN**

722ـ 6709ـ 2326- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَزَيْدُ بْنُ أخْزَمَ. قَاَ: ثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ. ثَنَا الْحَسَنُ ابْنُ يَزِيدَ بْنِ فَرَّوخَ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَهُوَ أَبُو يُونُسَ الْقَوِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ يَحْلِفُ عِنْدَ هذَا الْمِنْبَرِ عَبْدٌ، وَ أَمَةٌ، عَلَى يَمِينٍ آثِمَةٍ، وَلَوْ عَلَى سِوَاكٍ رَطْبٍ، إ َّ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .

722. (2326) (6709)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yaş bir misvak çubuğu için bile olsa, şu minberimin yanında bile bile yalan yere yemin eden hiçbir köle ve cariye yoktur ki ona cehennem vacib olmasın."[984]

AÇIKLAMA:

Yeminin ağırlığını ihsasta, yemin edilecek yer ve zamanın seçimine dikkat edilmiştir. Ashabtan bazılarının Resûlullah'ın minberinde, Haceru'l-Esved'le Makam-ı İbrahim'in arasında ikindi namazından sonra, cum'a günü yemin ettirmişlerdir, Cumhûr bunun caiz olduğunu belirtmiştir.[985]

*** ÇALINMIŞ MALINI BULANIN ALMA HAKKI**

723ـ 6710ـ 2331- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا حَجَّاجٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ زَيْدِ ابْنِ عُقْبَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ سُمَرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا ضَاعَ لِلرَّجُلِ مَتَاعٌ، أَوْ سُرِقَ لَهُ مَتَاعٌ،

فَوَجَدَهُ فِي يَدِ رَجُلٍ يَبِيعُهُ، فَهُوَ احَقٌّ بِهِ. وَيَرْجِعُ الْمُشْتَرِي عَلى الْبَائِعِ بِالثَّمَنِ.فِي الزوائد: روى بحضه أَبُو دَاوُد. وفي إسناده المصنف حجاج بن أبطاة وهو مدلس .

723. (2331) (6710)- Semure İbnu Cündeb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimsenin bir eşyası kaybolsa veya çalınsa, sonra bunu bir adamın satmakta olduğunu görse, o mala sahibi ehaktır. Onu satın almış olan kimse satandan bedelini geri alır."[986]

AÇIKLAMA:

Hadis, malını yitiren veya çaldıran kimse, bu malı kimin elinde bulursa, herhangi bir ödeme yapmadan onu alma hakkına sahiptir. Malı elinde bulunduran kimse de, kimden satın almışsa, ödediği parayı geri alma hakkına sahiptir.[987]

*** BİRŞEYİ KIRAN HAKKINDA HÜKÜM**

ـ724 ـ6711 ـ2333 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَرِيكٌ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُواَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أخْبِرِينِي عَنْ خُلُقِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَتْ: أوَمَا تَقْرأُ الْقُرآنَ-وَإنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ-؟قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ أَصْحَابِهِ. فَصَنَعْتَ لَهُ طَعَامًا. وَصَنَعَتْ لَهُ حَفْصَةُ طَعَامًا. قَالَتْ: فَسَبَقَتْنِي حَفْصَةُ. فَقُلْتُ لِلْجَارِيَةِ: انْطَلِقِي فَأكْفِيءِ قَصْعَتَهَا. فَلِحَقَتْهَا وَقَدْ هَمَّتْ أَنْ تَضَعَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأكْفَأتْهَا فَانْكَسَرَتِ الْقَصْعَةُ. وَالنْتَشَرَ الطَّعَامُ. قَالَتْ فَجَمَعَهَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا فَيهَا مِنَ الطَّعَامِ عَلى النِطَعِ. فَأكَلُوا. ثُمَّ بَعَثَ بَقَصْعَتِي. فَدَفَعَهَا إِلَى حَفْصَةَ. فَقَالَ: خُذُوا ظَرْفاً مَكَانَ ظَرْفِكُمْ وَكُلُوا مَا فِيهَا قَالَتْ فَمَا رَأَيْتُ ذلِكَ فِي وَجْهِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف للجهالة بالتابعيُ .

724. (2333) (6711)- Benî Sûe kabilesinden bir adam anlatmıştır: "Ben Hz. Aişe radıyallahu anhâ'ya: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ahlâkını bana haber ver!" demiştim. Şu cevapta bulundu: "Sen Kur'ân'ın "Ve hiç şüphesiz sen pek yüce bir ahlâk üzerindesin" (Kalem 4) ayetini okumadın mı?" (Aişe radıyallahu anhâ sözüne devamla) dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın (bir gün) ashabıyla birlikte (hücremde) idiler. Kendisine yemek yapmıştım. Hafsa da yemek yapmıştı. Ama yemeği hazırlamada Hafsa benden önce davrandı. Ben cariyeme: "Git Hafsa'nın yemeğini dök!" dedim. O(nun cariyesi) yemeği Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne tam koyacağı sırada cariyem yetişip ona vurdu ve tabak kırıldı, yemek ortalığa dağıldı. Resûlullah çabuk davranıp (kırıkları) bir araya getirdi, deri sofra üzerine dökülen yemekleri

topladı ve (ashabıyla) yediler. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm benim kabımı (kırılana bedel, içindeki yemekle birlikte) Hafsa'ya gönderdi ve: "Kırılan kabınız yerine bu kabı alınız, içerisindeki yemeği de yiyiniz" buyurdu." Aişe devamla der ki: "Ben içlendiğim (bu densizliğe hak ettiğim gücenmenin izini) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mübarek yüzlerinde hiç görmedim."[988]

*** HATILINI KOMŞU DUVARA SAPLA**

ـ725 ـ6712 ـ2336 -حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ، بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو ابْنِ دِينَارٍ أَنَّ هِشَامِ بْنَ يَحْيَى أَخْبَرَهُ أَنَّ عِكْرِمَةَ بْنَ سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَخَوَيْنِ مِنْ بَلْمُغِيرَةَ أَعْتَقَ أَحَدَهُمَا أنْ َ يَغْرِزَ خَشَباً فِي جِدَارِهِ. فَأَقْبَلَ مُجَمِّعُ بْنُ يَزِيدَ وَرِجَالٌ كَثِيرٌ مِنَ ا ُنْصَارِ. فَقَالُوا: نَشْهَدُ أَنْ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: َ يَمْنَعْ أَحَدَكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً فِي جِدَارِهِ فَقَالَ: يَا أخِي! إِنَّكَ مَقْفِيءِ لَكَ عَلى وَقَدْ حَلَفْتُ فَاجْعَلْ أُسْطُوَاناً دُونَ حَائِطِي أَوْ جِدَارِي. فَاجْعَلْ عَلَيْهِ خَشَبَكَ.فِي الزوائد: فِي إسناده هشام بن يَحْيَى بن العاص المخزوميّ، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ الذهبي. مختلف فِيهِ. وعكرمة بن سلمة، لم أر من تكلم فِيهِ بتجريح و توثيق. و قَالَ: وليس المجمع هَذَا عنغ المصنف و بقية الكتب سوى هَذَا الحديث .

725. (2336) (6712)- İkrime İbnu Seleme'den rivayet edildiğine göre: "Belmuğire'den iki kardeşten biri duvarının üzerine hatıl koydurmamaya köle azad etmek üzere yemin etti. Sonra Mücemmi' İbnu Yezid ile ensardan birçok kimse yanına gelip:

"Şehadet ederiz ki, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Hiçbiriniz komşusunun hatılını duvarına saplamasına mani olmasın" buyurdu" dediler. Adamcağız bunun üzerine: "Ey kardeşim! Senin lehinde benim aleyhimde hüküm verilmiş oldu. Ben (koydurmayacağım diye köle azadı üzerine) yemin etmiştim. Bari, sen benim duvarımın yanına bir direk koy ve hatılını bu direk üzerine at (böylece benim de yeminim bozulmasın)" dedi."[989]

ـ726 ـ6713 ـ2337 -حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي ا ُسْوَدِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: « يَمْنَعْ أَحَدُكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً عَلَى جِدَارِهِ».فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة وهو ضعيف .

726. (2337) (6713)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizden kimse, duvarına, komşusunun hatıl saplamasına mâni olmasın." [990]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın şehircilik siyasetinde komşu evlerin yan yana bitişmesi prensibi mevcuttur. Daha önce açıklandığı üzere, bu siyaset icabı, bir komşu ev yaparken, hatılını komşusunun duvarına saplamak isterse buna mani olunmamalıdır.[991]

*** YOLUN GENİŞLİĞİNDE İHTİLAF OLURSA**

ـ727 ـ6714 ـ2339 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنُ هَيَّاجٍ. قَاَ: ثَنَا قَبِيصَةُ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي الطَّرِيقِ فَاجْعَلُوهُ سَبْعَةَ أذْرُعٍ .

727. (2339) (6714)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yolun (genişliği hususunda) ihtilafa düşerseniz yedi zira' yapın."[992]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şehircilik meselelerine de yer vermiştir. Bu cümleden olarak yollarla da ilgili beyanlarda bulunmuştur. Şarihler, tarla ve bağ arasında az geçilen yolların, komşular arasında anlaşmaya tâbi olarak daha geniş veya daha dar olabileceğini, hadiste gelen "yedi zirâ" rakamının, ihtilaf halinde vaz' edileceğini, keza çok geniş olan bir yolu hiç kimsenin istilaya hakkı olmadığını belirtirler.

İbnu Hacer'in de belirttiği üzere, yedi zirâlık genişlikten maksat, yüklü olarak (taşıtların) rahatça gidip gelmesini-sağlayacak, lüzumu halinde zarurî eşyaların kapı önüne bırakılmasına imkân verecek genişliktir. Bu miktar ammenin menfaatına tahsis edilen miktar olması hasebiyle yol daha geniş olmadığı taktirde, daralmaya meydan vermemek için oturmak, satış vs. için işgal etmek yasaklanmıştır.

Şunu da kaydedelim ki, her devrin nakil vasıtalarına göre mezkur rakamın değiştirileceği şârihlerin ifadesinden anlaşılmaktadır. Nitekim Hz. Ömer zamanında Basra ve Kûfe şehirleri kurulurken ana caddeler 20, tâli sokaklar 9 zirâ olarak planlanmıştır. Böylece, hadiste gelen rakamların bağlayıcı olmadığı, bizzat ashabın tatbikatından anlaşılmıştır.[993]

*** ZARARA ZARARLA MUKABELE YOK**

ـ728 ـ6715 ـ2340 -حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِيُّ أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى أنْ َ ضَرَرَ وَ ضِرَارَ.فِي الزوائد: فِي حديث عبادة هَذَا إسناد رِجَالُهُ ثقات إ أنه منقطع،

ن اسحاق بن الوليد قَالَ الترمذي و ابْنِ عدي: لم يدرك عبادة بن الصامت. و قَالَ البخاري: لم يلق عبادة .

728. (2340) (6715)- Ubade İbnu's-Sâmit ve İbnu Abbâs radıyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle hükmetmiştir: "Zarara sokmak ve zarara karşı zarar vermek yoktur." [994]

AÇIKLAMA:

Dinimiz, kimsenin kimseye zarar vermemesini emreder. Bu yasağa rağmen zarar veren olursa, zarar gören intikam almak üzere mukabil bir zarar vermemelidir. Hadisteki وَ ضِرَارَ bunu ifade eder. Münâvî, zarar görenin zarar vermesi değil, affetmesi gereğini belirtir. Alimler ضِرَارَ kelimesinde müşâreke yani, iki kişinin birbirine zarar verme mânasının varlığına dikkat çekerler. Bu yasaklanmış olunca, zarara uğrayan, intikam almanın caiz olduğuna hükmederek öbürüne tecavüz edip zarar vermemelidir. Ona düşen aftır, affetmezse zararını meşru yollarla tazmin ettirir. Tazmin suretiyle hakkını telif, öbür tarafa zarar sayılmaz. Böyle olunca وَ ضِرَارَ 'ın hükmü gerçekleşmiş olur.[995]

*** ZİLYED**

ـ729 ـ6716 ـ2343 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. قَالَ: ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ دَهْثَمِ بْنِ قُرَّانٍ عَنْ نِمْرَانَ بْنِ جَارِيَةَ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ قَوْماً اخْتَصَمُوا إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اَللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خُصٍّ كَانَ بَيْنَهُمْ. فَبَعَثَ حُذَيْفَةَ يَقْضِى بَيْنَهُمْ فَقَضَى لِلَّذِينَ يَلِيهِمُ الْقِمْطُ. فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَهُ فَقَالَ: أَصَبْتَ وَأَحْسَنْتَ.فِي الزوائد: نمران بن جارية ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ ابْنِ القطان: حاله مجهول. قَالَ السندي: قلت دهثم بن قران تركوه وشذ ابْنِ حبان فِي ذكره فِي الثقات .

729. (2343) (6716)- Câriye (İbnu Zafer el-Hanefi) radıyallahu anh anlatıyor: "Bir grup insan, aralarında yer alan ve sazlıktan mâmul bir çardağın mülkiyeti hakkındaki ihtilaflarını çözdürmek üzere Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a başvurdular. Aleyhissalâtu vesselâm, onlara, meselelerini çözmesi için Huzeyfe radıyallahu anh'ı gönderdi. Huzeyfe gidince, kulübe kamışlarını bağlayan ipin tesbit edildiği yere daha yakın olanlar lehinde hükmetti. Huzeyfe, Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına dönünce nasıl hükmettiğini haber verdi. Aleyhissalâtu vesselâm: "İsabet ettin ve güzel hükmettin!" buyurarak taktirlerini ifade etti."[996]

AÇIKLAMA:

Böylesi ihtilaflı meselelerde, "zilyed"lik esası vardır. Yani, ihtilafa mevzu olan mal kimin elinde veya daha yakınında ise, yemin mukabilinde mal onun sayılır. Öbür tarafa aksini delillerle isbat düşer. Hadiste görülmüyor ise de, Hz. Huzeyfe, kulübeyi, yakın olanlara hükmederken, onlara, kulübenin kendilerine ait olduğuna dair yemin ettirmiş olmalıdır.[997]

*** KÂİF**

ـ730 ـ6717 ـ2350 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا إِسْرَائِيلُ. ثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ قُرَيْشاً أتُوا امْرَأَةً كَاهِنَةً. فَقَالُوَا لَهَا: أَخْبِرِينَا أَشْبَهَنَا أثَراً بِصَاحِبِ الْمَقَامِ. فَقَالَتْ: إِنْ أنْتُمْ جَرَرْتُمْ كِسَاءٍ. ثُمَّ مَشى النَّاسُ عَلَيْهَا. فأَبْصَرَتْ أثَرَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَت: هذَا أقْرَبُكُمْ إلَيْهِ شَبَهاً. ثُمَّ مَكَثُوا بَعْدَ ذلِكَ عِشْرِينَ سَنَةً، أوْ مَا شَاءَ اللّهُ ثُمَّ بَعَثَ اللّهُ مُحَمَّدا صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .

730. (2350) (6717)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Kureyşliler kâhine bir kadına gelip: "(Hz. İbrahim aleyhisselâm'ın ayak izinin bulunduğu bilinen Makam-ı İbrahim'deki taşı kastederek) şu makam sahibine, iz yönüyle en çok benzeyeni bize bildir!" dediler. Kâhine:
"Suyun sürüklediği kum kadar ince olan şu toprak üzerine bir bez yayıp sonra da üzerinden yürürseniz, ben istediğinizi haber veririm!" dedi. Söylendiği gibi bir bez yaydılar, sonra halk üzerinde yürüdü. Kâhine kadın Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ayak izini görünce: "Ona benzemede bu, en ileri olanınız!" dedi. Bu hadiseden sonra yirmi yıl -veya Allah'ın dilediği- kadar bir zaman geçince Allah Teâla hazretleri, Muhammed Mustafa'yı peygamber olarak gönderdi."[998]

*** ÇOCUĞA EBEVEYN HAKKINDA MUHAYYERLİK**

ـ731 ـ6718 ـ2352 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ عَنْ عُثْمَانَ الْبَتِّيِ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ أبَوَيْهِ اخْتَصَمَا إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. أحَدُهُمَا كَافِرٌ وَاŒخَرُ مُسْلِمٌ. فَخَيَّرَهُ فَتَوجَّهَ إِلَى الْكَافِرِ. فَقَالَ: اللَّهُمَّ اهْدِهِ. فَتَوجَّهَ إِلَى الْمُسْلِمِ. فَقَضَى لَهُ بِهِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. قَالَ الدراقطني: عبد الحميد بن سلمة وأبوه وجده يعرفون .

731. (2352) (6718)- Abdülhamîd İbnu Seleme'nin dedesi radıyallahu anh anlatıyor: "(Boşanan) annesi ile babası, kendisini yanında tutmak hususunda ihtilafa düşerek, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a başvurdular. Bunlardan biri kâfir, diğeri müslüman idiler. Aleyhissalâtu vesselâm çocuğu (anne veya babadan birini seçmede) muhayyer bıraktı. Çocuk kâfir olanı tercih etmişti ki,

Aleyhissalâtu vesselâm: "Allahım, onu doğruya yönelt!" diye dua buyurdu. Bunun üzerine çocuk müslüman olana yöneldi. Böylece çocuğu müslüman olana verdi."[999]

AÇIKLAMA:

Bu husus Hidane bahsinde açıklandı.[1000]

*** MALINA ZARAR VERENE TASARRUF YASAĞI**

ـ732 ـ6719 2355- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ ا ُعْلَي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانٍ قَالَ: هُوَ جَدِّي مُنْقِذُ بْنُ عَمْرٍو. وَ كَانَ رَجُ قَدْ أصَابَتْهُ آمَّةٌ فِي رَأسِهِ فَكَسَرَتْ لِسَانَهُ. وَكَانَ َ يَدَعُ عَلَى ذلِكَ التِّجَارَةَ. وَكَانَ َ يَزَالُ يُغْبَنُ. فَإتَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذكَرَ ذلِكَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ إِذَا أنْتَ بَايَعْتَ فَقُلْ: َ خَبَةَ. ثُمَّ أنْتَ فِي كُلِّ سِلْعَةٍ ابْتَعْتَهَا بِالْخِيَارِ ثَثَ لِيَالٍ. فَإنْ رَضِيْتَ فَأمْسِكْ وَإنْ سَخِطْتَ فَارْدُدْهَا عَلى صَاحِبِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده محمّد بن اسحاق وهو مدلس وقد عنعنه .

732. (2355) (6719)- Muhammed İbnu Yahya İbnu Habbân radıyallahu anh anlatıyor: "O benim dedem Munkız İbnu Amr'dır. (Bir savaşta başından derin bir yara almıştı. Bu yara onun dilini kırmıştı (normal konuşamıyordu). Buna rağmen o, ticareti bırakmamıştı. Alış-verişte hep aldatılırdı. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek durumunu anlattı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen alış-veriş edince: "(Dinimizde) aldatma yok!" de! Ayrıca sen, satın aldığın her malı geri verme hususunda üç geceye kadar muhayyersin. (Bu üç günlük muhayyerlik müddetinden) sonra rızan varsa malı tut, yoksa malı sahibine geri ver" buyurdu."[1001]

AÇIKLAMA:

Burada Resûlullah'a müracaat eden zatın kim olduğu rivayette net değildir, bu sebeple âlimler ihtilaf etmiştir. Bizim için hadisin fıkıh yönü mühimdir. Hadisin zahiri, "piyasayı iyi bilmeyen bir kimsenin, satın aldığı malı geri verme hususunda üç günlük muhayyerlik hakkı olduğunu" ifade eder. Ancak bu şekilde sadece Ahmed İbnu Hanbel ve bir kısım Mâlikîler hükmetmiştir. Hanefiler, Şâfiîler ve cumhûr "hadis muayyen bir şahısla ilgilidir" diyerek, hükmünü amelde esas tutmamışlardır. Bunlar "Satın alınan bir malda aldandığını sonradan anlayan kimse, malı geri veremez" derler. Ancak kusurlu malın kusuru gizlenmişse bu hariç, bunu geri verebilir. Alimler ayrıca "Satış sırasında muhayyerlik şartı konabilir" demiştir. Ebu Hanîfe, Şâfi'î, Züfer bu muhayyerlik müddetini üç günle sınırlarlar. Ebu Yusuf ve İmam Muhammed "bir iki ay olabilir" demiştir.[1002]

*** MÜFLİS**

733ـ 6720ـ 2357- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ هُرْمُزٍ، عَنْ سَلَمَةَ الْمَكِّيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلَعَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ مِنْ غَرَمَائِهِ ثُمَّ اِسْتَعْمَلَهُ عَلَى الْيَمَنِ. فَقَالَ مُعَاذٌ: إنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِسْتَخْلصَنِي بِمَالِي ثُمَّ اسْتَعْمَلَنِي.فِي الزوائد: فِي إسناده سلمة المكي. يعرف حاله. و عَبْدُ اللّه بن مسلم قَالَ فِيهِ ابْنِ حبان: يرفع الموقوف ويسند الموفوع يجوز ا حتجاج به. و قَالَ اŒجري عن أَبِي دَاوُد عن أحمد: كل بلية منه. و قَالَ ابْنِ معين: صدوق كثير الخطأ .

733. (2357) (6720)- Hz. Cabir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh'ı alacaklılarından kurtardı. Sonra onu Yemen'e âmil (vâli) olarak yolladı. Bunun üzerine Hz. Muaz şöyle dedi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (elimde mevcut) malımla beni borçlardan halâs etti, sonra da Yemen'e âmil tâyin etti." [1003]

AÇIKLAMA:

Hz. Muaz radıyallahu anh'ın borcu fazla olmasına rağmen, mevcut malı ile ödenebilen ödenmiş, geri kalanı için hapis vs. gibi herhangi bir muamele yapılmamıştır. Şu halde borçlunun malı haczedilerek borçlularına dağıtılabilir. Mekke fethinden sonra, muallimlik, kadılık, vergi tahsili gibi birçok vazifelerle muvazzaf olarak Yemen'e gönderilen Hz. Muaz, maddi bakımdan da durumunu telafi etmiş olmalıdır.[1004]

*** ŞAHİTLİK İSTENMEDEN ŞEHADET**

734ـ 6721ـ 2363- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ. ثَنَا جَرِيرٌ عَنْ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ. قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: إنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِينَا مِثْلَ مُقَامِي فِيكُمْ فَقَالَ احْفَظُونِي فِي أَصْحَابِي. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ وَمَا يُشْتَشْهَدُ. وَيَحْلِفَ وَمَا يُسْتَحْلِفُ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أن فِيهِ عبد الملك بن عمير وهو مدلس وقد وراه بالعنعنة .

734. (2363) (6721)- Câbir İbnu Semüre radıyallahu anh anlatıyor: "Hz. Ömer radıyallahu anh bize Câbiye'de hitap etti ve dedi ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, tıpkı benim sizin aranızdaki şu kalkmam gibi bizim aramızda hitap için ayağa kalktı ve dedi ki: "Ashabım, bunları takip edenler (tabiin) ve onları da takip edenler (etbauttâbiîn) hakkında bana riayetkâr olun (benim hatırım için onlara da saygılı olun). Onlardan (Etbauttâbiînden) sonra yalan

yaygınlaşacak, öyle ki, kişi kendisinden şahitlik istenmediği halde şehadette bulunacak, yemin talep edilmediği halde yemin edecek."[1005]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadiste selef de denen İslâm'ın ilk üç neslini tebcil etmektedir. Sahâbe, Tâbiî'n ve Etbauüâbiîn'e saygıya, hürmete davet eden hadisler çoktur. Mütevatir derecesine ulaştığını, bu nesillerin söz ve davranışlarına da sünnet dendiğini, ûlemanın, bu sünneti de bağlayıcı ilan ettiğini daha önce muhtelif vesilelerle açıkladık. Bu hadisin benzeri hadisler daha önce geçti, açıklamaları tekrar etmeyeceğiz.[1006]

*** BORÇLARDA ŞEHADET**

ـ735 ـ6722 ـ2365- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ يُوسُفَ الْجُبَيْرِيُّ، وَجَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. قَاَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ الْعِجْلِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِي؛ قَالَ: تَ هَذِهِ اŒيَةَ-يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أجَلٍ مُسَمّىً- حَتَّى بَلَغَ-فَإنْ أمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضاً- فَقَالَ: هذهِ نَسَخَتْ مَا قَبْلَهَا.فِي الزوائد: هَذَا إسناد موقوف، وحكمه الرفع .

735. (2365) (6722)- Ebu Sâidi'l-Hudrî radıyallahu anh, Bakara suresinin (meâlen) "Ey iman edenler! Birbirinize belirli bir müddet için borçlandığınız zaman!" diye başlayan (ve müdayene ayeti olarak bilinen ve Kur'ân-ı Kerîm'in en uzun ayeti olan Bakara suresinin 282. ayetini) "... Eğer bazınız bazınıza güvenirse -yani borcu, sened, şahidler veya rehinle tevsik etmeye gerek duymazsa- kendisine güvenilmiş olan borçlu kimse borcunu ödesin..." ayetine gelince: "Bu ayet, bundan önceki ayeti neshetti" dedi."[1007]

AÇIKLAMA:

Bakara suresinin 282. ayeti, borçlanmaların şahidler huzurunda, adil kâtip tarafından yazılmasını, rehinlenmesini emreder. Ayetin emri bugünkü noter müessesesinin tesisine götürür. 283. ayet güven halinde buna gerek olmayacağını ifade etmektedir.
Sadedinde olduğumuz hadis müdâyene ayetinin mensuh olduğunu ifade ederse de, İbnu Abbâs'ın mensuh olmadığına dair kanaati de bilinmektedir. Öyleyse ayetin neshinden çok, "borçların ayette belirtildiği ciddiyette yazılması esas olmakla birlikte, güven hasıl olan durumlarda bunun şart olmadığı" şeklinde hükme gidilmesi daha muvafıktır ve çoğunluk böyle anlamıştır. Bilhassa emniyetin kalktığı gününüz şartlarında ihtiyat esas alınarak borçlar şahitler huzurunda yazılmalı, rehinlenmelidir. [1008]

*** ŞAHİDLİĞİ CAİZ OLMAYANLAR**

ـ736 ـ6723 ـ2366- حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِيُّ. ثَنَا مَعْمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ؛ قَالَ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاَةَ عَمْرِو بْنِ شُعْيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَجُوزُ شَهَادَةُ خَائِنٍ وَ خَائِنَةٍ وَ مَحْدُودٍ فِي ا"سْمِ وَ ذِي غِمْرٍ عَلى أخِيهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج بن أرطاة و كَانَ يدلس وقد رواه بالعنعنة. ورواه الترمذي عن عَائِشَةَ رضي اللّه عنها .

736. (2366) (6723)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(İslâm dinine göre) hâin erkek ve hâine kadının, müslüman iken hadd cezasına çarpılan kimsenin şahidliği makbul değildir. Keza kin ile husumet sahibinin kin beslediği kimse aleyhine şahidliği caiz değildir."[1009]

AÇIKLAMA:

Hâin'i alimler, kula ve Allah'a karşı emanete ihanet eden kimse olarak anlamıştır ve bununla "büyük günahları işleyen, küçük günahta ısrar eden kimse"nin kastedildiğini söylemişlerdir. Bu mânada "hâin, "fasık" demektir" demişlerdir.
Ebu Hanife, hadisin son kısmını tevil ederek "düşmanlık şahitliğe mani değildir" diyerek aralarında husumet bulunan kimselerin birbirleri aleyhine şahidlik yapabileceğini söylemiştir. [1010]

*** TEK ŞAHİD VE YEMİNLE HÜKÜM**

ـ737 ـ6724 ـ2371- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. أنْبَأنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أسْمَاءَ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ يَزِيدَ مَوْلىَ الْمُنْبَعِثِ عَنْ رَجُلٍ مَنْ أهْلِ مِصْرَ عَنْ سُرَّقٍ أنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أجَازَ شَهَادَةَ الرَّجُلِ وَيَمِينَ الطَّالِبِ.فِي الزوائد: التابعيّ مجهول ولم يخرج لسرّق هَذَا، غير هَذَا الحديث الّذِي أخرجه المصنف .

737. (2371) (6724)- Sürrak radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir erkeğin şahitliğini ve talibin (davacının) yeminini geçerli saydı." [1011]

AÇIKLAMA:

Bu paralelde başka rivayetler de var. Daha önce de açıklandığı üzere, aslında dâva sahibi iki şahidle iddiasını ispatlamak zorundadır. Bu hadise göre ise, dava sahibinin yemini -bir şahid

yerine geçmek üzere- bir erkek şahidle birlikte, normalde gerekli olan iki şahit sağlanmış olmaktadır.
Ancak, Ebu Hanîfe başta, Kûfe ûleması, Şa'bî, el-Hakem, Evzâ'î, Leys, Malikilerden Endülüslü olanlar bu şekilde hiçbir davanın halledilemeyeceğini söylerler. Hz. Ebu Bekr, Hz. Ali, Ömer İbnu Abdilaziz, İmam Mâlik, Şâfi'î ve Ahmed, Medineli fakihler ve başka pek çok ûlemâ "malî konularda bir şahitle davacının yemini yeterlidir" demiştir.[1012]

*** YALAN ŞAHİTLİK**

ـ738 ـ6725 ـ2373- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفُرَاتِ عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَنْ تَزُولَ قَدَمَا شَاهِدِ الزَّورِ حَتَّى يُوجِبَ اللّهُ لَهُ النَّارَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن الفرات، متفق عَلَى ضعفه. وكذّبه ا٠مام أحمد .

738. (2373) (6725)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yalancı şahidin ayakları, (daha şehadet mahallinden) ayrılmadan Allah Teâla hazretleri ona cehennemi vacib kılar."[1013]

*** EHL-İ KİTABIN BİRBİRİNE ŞAHİTLİĞİ**

ـ739 ـ6726 ـ2374- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا أبي خَالِدٍ ا٠حْمَرُ عَنْ مُجَالِدٍ عَنْ عَامِرٍ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللّه؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أجَازَ شَهَادَةَ أهْلِ الْكِتَابِ بَعْضِهِمْ عَلى بَعْضٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده مجالد بن سعيد وهو ضعيف .

739. (2374) (6726)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Ehl-i Kitab'ın birbirlerine şahitlik etmelerine izin verdi." [1014]

AÇIKLAMA:

Ehl-i kitabın birbirleri aleyhine şehadetleri makbul mu değil mi ihtilaf edilmiştir. İmam Mâlik ve Şâfi'î hazretleri "Ehl-i kitabın ne bir müslüman ne de bir kâfir aleyhine şahitliği makbul değildir" demiştir. Ehl-i Rey'e göre zımmilerin birbirleri aleyhine şahitliği caizdir. Çünkü bütün kâfirler bir millet sayılır, dolayısıyla Hıristiyan, yahudi aleyhine; yahudi Hıristiyan aleyhine şahitlik yapabilir, fakat zımmî, müslüman aleyhine şahitlik yapamaz.
Ahmed İbnu Hanbel de: "Zımmîlerin ne birbirleri aleyhine ne de müslümanlar aleyhine şahidliği kabul edilmez" demiştir. Ancak "Yolculuk halinde, başka şahid olmadığı için vasiyete şahid kılınan ehl-i kitabın şehadeti zarurete mebni kabul edilir" demiştir.[1015]

HİBELER BÖLÜMÜ

*** ÖMRÂ**

740ـ 6727ـ 2379 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَمْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عُمْرى. فَمَنْ أُعْمِرَ شَيْئاً، فَهُوَ لَهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط الشيخين .

740. (2379) (6727)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ömrâ(nın mal sahibinin menfaatine bir yönü) yoktur. Kim bir malı ömrâ kılarsa artık o mal, ömrâ kılana aittir."[1016]

AÇIKLAMA:

Ömrâ, bir kimsenin bir malı, hayatta kaldıkça kullanması için bir başkasına vermektir. Bu bir cahiliye adetidir. Meselâ bir kimse evini, hayatta kaldığı müddetçe oturması için bir başka şahsa bağışlardı. İşte bu muameleye ömrâ veya amrâ denmiştir. Ömrâ: "Bu mal sen öldükten sonra da çocuklarına aittir" veya "Sen ölünce benim çocuklarıma aittir" sözleriyle de yapılsa, fakihler, malin artık alıcıya ait olacağını, dilediği gibi bu malda tasarruf edebileceğini belirtirler. İmam Mâlik verici verme sırasında: "Senden sonra da senin mirasçılarına olsun" demedikçe, o kimsenin ölümü halinde, malın intifa hakkının vericiye döneceğine hükmetmiştir.[1017]

*** HİBEDEN DÖNME**

741ـ 6728ـ 2384 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بُنْ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ عَوْفٍ عَنْ خِسٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مَثَلَ الَّذِي يَعُودُ فِي عَطِيَّتِهِ، كَمَثَلِ الْكَلْبِ أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبَعَ قَاءَ. ثُمَّ عَادَ فِي قِيْئِهِ فَأَكَلَهُ.فِي الزوائد: الحديث فِي الصحيحين عن غير أَبِي هُرَيْرَةَ. وإسناد أَبِي هُرَيْرَةَ رِجَالُه ثقات. إ أنه منقطع. قَالَ احمد بن حنبل: لم يسمع خس بن عمرو الهجري من أَبِي هُرَيْرَةَ شيئا .

741. (2384) (6728)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bağışını geri alan kimsenin durumu şu köpeğin durumu gibidir: Yalını yer, iyice doyunca kusar. Sonra kusmuğuna tekrar dönüp onu yer."[1018]

*** SEVAP ÜMİDİYLE HİBE**

742ـ 6729ـ 2387 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلُ، قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْن مُجَمِّع بْن جَارِيَةَ ا'نْصَارِي عَنْ عَمْرو بْن

دِينَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: الَرَّجُلُ أَحَقُّ بِهِبَتِهِ مَا لَمْ يُثَبْ مِنْهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ بن إِسْمَاعِيلَ بن مجمع وهو ضعيف .

742. (2387) (6729)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişi, karşılığı verilmediği müddetçe hibesini geri alma hakkına sahiptir."[1019]

AÇIKLAMA:

Önceki hadis, mutlak şekilde hibenin geri alınmasını yasakladığı halde, bu hadiste -karşılığını beklemek niyetiyle verilen- hibenin, karşılığı verilmediği taktirde geri alınabileceğini ifade etmektedir. Bazı alimler karşılık bekleyerek hibe yapılmasını caiz görmüş ise de Hanefilere ve kavl-i cedidinde Şâfiî'ye göre, karşılık bekleyerek verilen hibe batıldır. Çünkü meçhul bir satış hükmündedir. Halbuki hibenin gayesi karşılıksız bağıştır, karşılık beklemek bu maksada aykırıdır. [1020]

*** KOCADAN İZİNSİZ KADININ HİBESİ**

ـ743 ـ6730 ـ2389- حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي اللّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْن يَحْيَى »رَجُلٌ مِنْ وَلَدِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ« عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ جَدَّتَهُ خَيْرَةَ امْرَأةَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ؛ أتَتْ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحُلِيٍّ لَهَا. فَقَالَتْ: أنِّي تَصَدَّقْتُ بِهذَا. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُوزُ لِلْمَرْأةِ فِي مَالِهَا اَّ بِإِذْنِ زَوْجِهَا. فَهَلِ اسْتَأذَنْت كَعْباً؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَبَعثَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، زَوْجِهَا فَقَالَ: هَلْ أذِنْتَ لِخَيْرَةَ أنْ تَصَدَّقَ بِحُلِّيِهَا؟ فَقَالَ: نَعَمْ. فَقَبِلَهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا .

743. (2389) (6730)- Ka'b İbnu Mâlik'in anlattığına göre: "Hanımı, kendine ait bir zinet eşyasını Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a götürüp: "Ben bunu tasadduk ediyorum" demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm kendisine: "Kadının kendi malından (da olsa) bağışı kocasının izni olmadan caiz değildir. Acaba sen Ka'b'den izin aldın mı?" demiştir. Hanım "Evet!" deyince, hanımın kocası Ka'b İbnu Mâlik'e (bir adam göndererek): "Sen Hayre'ye zinetini tasadduk etmesine izin verdin mi?" diye sordurmuş, Ka'b: "Evet!" deyince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadının hibesini kabul buyurmuştur."[1021]

AÇIKLAMA:

Dinimizde esas olan kadının kendi malında tasarruf yetkisine sahip olmasıdır. Bu sebeple cumhûr: "Kadın kendi malından kocasının izni olmadan dilediği şekilde tasarruf eder, tasadduk

eder" diye hükmetmiştir. Bazı alimler (Tâvus ve Mâlik) "kadın kendi malının üçte birini tasadduk edebilir, fazlasını etmek için kocasından izin almalıdır" demiştir.
Kadının sefih dediğimiz faydayı-zararı bilemeyecek halde aklî noksanlığı bulunması halinde kendi malından da olsa tasarruf edemeyeceği cumhurca da benimsenmiştir.[1022]

SADAKALAR BÖLÜMÜ

* SADAKA ETTİĞİ ŞEYİ SATIN ALABİLİR Mİ?

ـ744 ـ6731 ـ2393- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. ثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ؛ أَنَّهُ حَمَلَ عَلى فَرسٍ يُقَالُ لَهُ غَمْرٌ أوْ غَمْرَةٌ. فَرَأى مُهْرًا أوْ مُهْرَةً مِنْ أفْلِئِهَا يُبَاعُ، يُنْسَبُ إِلَى فَرَسِهِ فَنَهى عَنْهَافِي الزوائد: إسناده صحيح .

744. (2393) (6731)- Zübeyr İbnu'l-Avvam radıyallahu anh'ın anlattığına göre, "Kendisi ğamr veya gamra denilen bir atı hibe olarak vermiş, sonra o attan olduğu söylenen erkek veya dişi bir tayın satışa arz edildiğini görmüş, tayı satın almayı bırakmıştır."[1023]

AÇIKLAMA:

Alimler, büyük çoğunluğuyla bu hadise dayanarak, hibe, tasadduk, zekat, kefaret, adak gibi yollardan bir yolla malını elden çıkaran bir kimsenin onu parayla tekrar satın almasını mekruh addetmişlerdir. İmam Mâlik, Kûfîler ve Şâfi'înin de böyle hükmettiği belirtilir. Ancak kerahet tahrimî değil, tenzihidir.[1024]

* SADAKA ETTİĞİ ŞEY VERASETLE GELİRSE

ـ745 ـ6732 ـ2395- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إنِّي أعْطَيْتُ أُمِّى حَدِيقَةًلِي.وَإنَّهَا مَاتَتْ وَلَمْ تَتْرُكْ وَارِثاً. غَيْرِي. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَجَبَتْ صَدَقَتُكَ، وَرَجَعَتْ إلَيْكَ حَدِيقَتُكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، عند من يحتج بحديث عمرو بن شعيب .

745. (2395) (6732)- Amr İbnu Şu'âyb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek: "Ben bahçemi anneme vermiştim. "Şimdi o vefat etti. Benden başka da varis bırakmadı (bahçeye varis olabilir miyim?)" dedi. Resûlullah

aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Senin sadakan tam oldu. Bahçen tekrar sana rücû etti."[1025]

AÇIKLAMA:

Alimler, çoğunlukla veraset yoluyla geri gelen sadakaya temellük etmenin mekruh olmadığını söylerler.[1026]

*** ARİYET**

ـ746 ـ6733 ـ2398 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. حَدَّثَنَا شُرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أبَا أُمَامَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْعَارِيَةُ مُؤَدَّاةٌ. وَالْمِنْحَةُ مَرْدُودَةٌ.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي أمامة ضعيف، لتدليس إِسْمَاعِيلَ بن عياش. لكن لم ينفرد به ابْنِ عياش. فقد رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه بوجه آخر .

746. (2398) (6733)- Ebû Ümâme ve Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Ariyet, sahibine döner, minha (intifası bağışlanan mal) sahibine iade edilir" buyurdular."[1027]

AÇIKLAMA:

Minha veya meniha lügat olarak bağış demek ise de burada sütünden istifade edilmesi için bağışlanan hayvan veya meyvesinden istifade edilmesi için bağışlanan ağaç manasına gelir. Bu, belli bir müddet için yapılan bağıştır. Burada sadece menfaat bağışı mevcuttur, malın aslı sahibine aittir.[1028]

*** HAVALE**

ـ747 ـ6734 ـ2404 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ يُونسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ. وَإِذَا أُحِلْتَ عَلى مَلِيءٍ فَاتْبَعْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده انقطاع بين يونس بن عبيد وبين نافع. قَالَ أحمد بن حنبل: لم يسمع من نافع شيئا وإنما سمع من ابْنِ نافع عن أبيه. و قَالَ ابْنِ معين و أَبُو حاتم: لم يسمع من نافع شيئا. قلت: وهشيم بن بشر مدلس، وقد عنعنه اهـ. كم صاحب الزوائد .

747. (2404) (6734)- İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Borcunu ödemeye muktedir olan kimsenin özürsüz olarak ödemeyi geciktirmesi

zulümdür. Sen alacaklı durumda iken (alacağın) varlıklı ve güvenilir bir kimseye havale edilirse, bu havaleyi kabullen."[1029]

*** ÖDEME NİYETİYLE BORÇLANAN**

ـ748 ـ6735 ـ2409 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُفْيَانَ مَوْلىَ ا‘سْلَمِيِّينَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ جَعْفَرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ اللّهُ مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضِيَ دَيْنَهُ. مَا لَمْ يَكُنْ فِيمَا يَكْرَهُ اللّهُ. قَالَ: فَكَانَ عَبْدُ اللّهِ بْنُ جَعْفَرٍ يَقُولُ لِخَازِنِهِ: اذْهَبْ فَخُذْلِي بِدَيْنٍ. فَإِنَّي أَكْرَهُ أَنْ أَبِيتَ لَيْلَةً إِّ و اللّه مَعِي. بَعْدَ الَّذِي سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي إسناده صحيح .

748. (2409) (6735)- Abdullah İbnu Cafer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Borç, Allah'ın hoşlanmadığı bir şeye ait olmadığı müddetçe, Allah-u Zülcelal hazretleri, borcunu ödeyinceye kadar borçlu ile birliktedir.

"Ravi der, ki: "Abdullah İbnu Cafer, vekil harcına derdi ki: "Git, benim için borç al. Zira ben, Resûlullah'tan bu hadisi işittikten sonra Allah'ın benimle olmadığı bir gece geçirmekten hoşlanmam."[1030]

AÇIKLAMA:

Hadis, meşru yolda, ödemek niyetiyle borçlanmaya bir teşvik, borçlanmaktan fazla korkmamaya bir irşaddır. Çünkü, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu şekilde yapılan borçlanmalarda Cenab-ı Hakk'ın yardımcı olacağını vaadetmektedir. Bugünkü lüks hayat için, zaruri olmayan eşyalar için yapılacak borçların buraya girmeyeceği söylenebilir.[1031]

*** ÖDEMEME NİYETİYLE BORÇLANAN**

749 ـ6736 ـ2410 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيِّ بْنُ صُهَيْبِ الْخَيْرِ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ زِيَادِ بْنِ صَيْفِيِّ بْن صُهَيْبٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ عَمْرٍو. حَدَّثَنَا صُهَيْبُ الْخَيْرِ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَيَّمَا رَجُلٍ يَدِينُ دَيْناً، وَهُوَ مُجْمِعُ أَنْ يُوَفِّيَهُ إِيَّاهُ، لَقِى اللّهَ سَارِقاً.حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْخِزَامِيُّ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِي، عَنْ عَلْدِ الْحَمِيدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يوسف بن مُحَمَّد، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وقَالَ أَبُو حاتم: بأس به. و قَالَ البخاري: فِيهِ نظر.

اهـ.وعبد الحميد بن زياد ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قال ابو حاتم: شيخ اهـ.وزياد بن ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات .

749. (2410) (6736)- Süheyb el-Hayr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim ödememek kastıyla borca girerse Allah'ın huzuruna hırsız olarak çıkar."[1032]

*** BORÇTA CİDDİYET**

ـ750 ـ6737 ـ2414 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَعْلَبَةَ بْنِ سَوَاءٍ. ثَنَا عَمِّى مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ دِينَارٌ أوْ دِرْهَمٌ قُضِيَ مِنْ حَسَنَاتِهِ. لَيْسَ ثُمَّ دِينَارٌ وَ دِرْهَمٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن ثعلبة بن سواء، قَالَ فِيهِ أَبُو حاتم: أدركته ولم أكتب عنه، ولم أكتب عنه، ولم أر لغيره من ا‘ئمة فِيهِ كما، غيره. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات، عَلَى شرط مسلم .

750. (2414) (6737)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üzerinde bir dinar veya bir dirhemlik borçla ölen kimsenin borcu, onun hayır ve hasenatından ödenir. Orada (mahşer yerinde) ne dinar ne de dirhem vardır."[1033]

*** BORÇLUYA MÜHLET**

ـ751 ـ6738 ـ2418 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا ا‘عْمَشُ عَنْ نَفَيْعٍ أَبِي دَاوُدَ عَنْ بُرَيْدَةَ ا‘سْلَمِيَّ. عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِراً كَانَ
لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ. وَمَنْ أنْظَرَهُ بَعْدَ حِلِّهِ كَانَ لَهُ مِثْلُهُ، فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده نفيع بن الحارث ا‘عمي الكوفي، وهو متفق عَلَى ضعفه .

751. (2418) (6738)- Büreyde el-Eslemî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir borçluya mühlet verirse, her gün için bir sadaka sevabı kazanır. Kim onun borcunu vadesi geldikten sonra tehir ederse, tehir ettiği müddetçe, her geçen gün (alacağı mal kadar) sadaka yazılır."[1034]

*** BORCUNU İSTEMEDE ANLAYIŞ**

ـ752 ـ6739 ـ2422 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الصَّبَّاحِ الْقَيْسِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُجَبَّبٍ الْقُرَشِيُّ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ

يَامِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ لِصَاحِبِ الْحَقِّ: خُذْ:   حَقَّكَ فِي عَفَافٍ وَافٍ، أَوْ غَيْرِ وَافٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات عَلَى شرط مسلم. ورواه ابْنِ حبان فِي صحيح .

752. (2422) (6739)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir hak sahibine: "Sen hakkını (borçludan) imkân nispetinde günahlara girmeden al" buyurdular."[1035]

*** HAK SAHİBİ SÖZ SAHİBİDİR**

ـ753 ـ6740 ـ2425 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ ا'عْلىَ الصَّنْعَانِيُّ. ثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَنَشٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ يَطْلُبُ نَبِيَّ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِدَيْنٍ أوْبِحَقٍّ. فَتَكَلَّمَ بِبَعْضِ الْكَمِ. فَهَمَّ صَحَابَةُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »مَهْ. إنَّ صَاحِبَ الدَّيْنِ لَهُ سُلْطَانٌ عَلى صَاحِبِهِ، حَتَّى يَقْضِيَهُ«.فِي الزوائد: فِي إسناده حيش واسمه بن قيس، أبُو علي الرجيّ، ضعفه أحمد و ابْنِ معين وأبو حاتم وأبو زرعة .

753. (2425) (6740)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam gelerek Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir alacağını veya bir hakkını talep etti. Bunu yaparken nezâkete uymayan bazı yakışıksız söz sarfetti. Resûlullah'ın ashabı adama dersini vermek istediler. Ama Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müsaade etmeyip: "Bırakın! Zira alacaklı kimsenin, hakkını alıncaya kadar borçlu üzerinde söz hakkı vardır" buyurdular."[1036]

ـ754 ـ6741 ـ2426 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ، أَبُو شَيْبَةَ. ثَنَا ابْنِ أَبِي عُبَيْدَةَ -أظُنُّهُ قَالَ-.ثَنَا أَبِي عَنِ ا'عْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: جَاءَ أعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَقَاضَاهُ دَيْناً كَانَ عَلَيْهِ. فَشْتَدَّ عَلَيْهِ، حَتَّى قَالَ لَهُ: أُحَرِّجُ عَلَيْكَ إِّ قَضَيْتَنِي. فَانْتَهَرَهُ أصْحَابُهُ وَقَالُوا: وَيْحَكَ! تَدْرِي مَنْ تُكَلِّمُ؟ قَالَ: إنِّي أطْلُبُ حَقِّي. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ةَّ مَعَ صَاحِبِ الْحَقِّ كُنْتُمْ؟ ثُمَّ أرْسَلَ إِلَى خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ فَقَالَ لَهَا: إنْ كَانَ عِنْدَكِ تَمْرٌ فَأقْرِضِينَا حَتَّى يَأتِيَنَا تَمْرُنَا فَنَقْضِيَك فَقَالَتْ: نَعَمْ. بأبِي أنْتَ يَا رَسُولَ للّهِ. قَالَ: فَأقْرَضَتْهُ. فَقَضىَ ا'عْرَابِيَّ وَأدْعَمَهُ. فَقَالَ: أوْفَيْتَ. أوْفَى اللّهُ لَكَ. فَقَالَ: أولئِكَ خِيَارُ النَّاسُ. إنَّهُ قُدِّسَتْ أُمِّةٌ َ يَأخُذُ الضَّعِيفُ فِيهَا حَقَّهُ غَيْرَ مُتَعْتَعٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح، رِجَالُهُ ثقات. 'ن إِبْرَاهِيمَ بن عَبْدُ اللّه قَالَ فِيهِ أبُو حاتم: صدوق .

754. (2426) (6741)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Bir bedevi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelerek, Efendimizin uhdesinde bulunan alacağını istedi ve bunu

yaparken seri davrandı. Hatta: "Borcunu ödeyinceye kadar seni tâciz edeceğim" dedi. Ashab-ı Kiram hazretleri bedeviyi azarlayıp: "Yazık sana! Kiminle konuştuğunu bilmiyorsun galiba!" dediler. Adam: "Ben hakkımı talep ediyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm, ashabına: "Sizler niçin hak sahibinden yana değilsiniz?" buyurdu ve Havle Bintu Kays radıyallahu anhâ'ya adam göndererek: "Sende kuru hurma varsa benim borcumu ödeyiver. Hurmamız gelince borcumuzu sana öderiz" dedi. Havle: "Hay hay! Babam sana kurban olsun Ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Kadın, Resûlullah'a borç verdi, o da bedeviye olan borcunu kapadı ve ayrıca yemek ikram etti. (Bu tavırdan memnun kalan) bedevi: "Borcunu güzelce ödedin. Allah da sana mükafatını tam versin" diye memnuniyetini ifade etti: Aleyhissalâtu vesselâm da: "İşte bunlar (borcunu hakkıyla ödeyenler) insanların hayırlılarıdır. İçindeki zayıfların, incitilmeden haklarını alamadıkları bir cemiyet iflah olmaz" buyurdular."[1037]

*** ÖDÜNÇ VERME**

ـ755 ـ6742 ـ2430- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خُلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا يَعُلىَ. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ يُسَيْرٍ عَنْ قُيْسِ ابْنِ رُومِيٍّ؛ قَالَ: كَانَ سُلَيْمَانُ بْنُ أُذُنَانٍ يُقْرِضُ عَلْقَمَةَ أَلْفَ دِرْهَمٍ إِلَى عَطَائِهِ. فَلَمَّا خَرَجَ عَطَاؤُهُ تَقَاضَاهَا مِنْهُ وَاشْتَدَّ عَلَيْهِ فَقَضَاهُ. فَأَكَنَّ عَلْقَمَةَ غَضِبَ. فَمَكَثَ أَشْهُراً ثُمَّ أَتَاهُ فَقَالَ: أَقْرِضْنِي أَلْفَ دِرْهِمٍ إِلَى عَطَائِي. قَالَ: نَعَمْ. وَكَرَامَةً. يَا أُمَّ عُتْبَةَ! هَلُمِّى تِلْكَ الْخَرِيطَةَ الْمَخْتُومَةَ التِّي عِنْدَكِ. فَجَاءَ تْ بِهَا. فَقَالَ: أَمَا وَ اللّهِ انَّهَا لَدَرَاهِمُكَ الّتِي قَضَيْتَنِي مَا حَرَّكْتُ مِنْهَا دِرْهَماً وَاحِداً قَالَ: فَلِلَّهِ أَبُوكَ مَا حَمَلَكَ عَلى مَا فَعَلْتَ بِى؟ قَالَ: مَا سَمِعْتُ مِنَكَ. قَالَ: مَا سَمِعْتَ مِنَّى؟ قَالَ: سَمِعْتُكَ تَذْكُرُ عِنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُقْرِضُ مُسْلِماً قَرْضاً مَرَّتَيْنِ إِّ كَانَ كَصَدَقَتِهَا مَرَّةً.قَالَ: كَذَلكَ اَنْبَأنِي ابْنُ مُسْعُودٍ.فِي الزوائد: هَذَا إِسناده ضعيف. ‘نقيس بن رومي مجهول. وسليمان بن يسير، متفق عَلَى تضعيفه. والحديث قد رواه ابْنِ حبان فِي صحيحه بإسناد إِلَى ابْنِ مسعود .

755. (2430) (6742)- Kays İbnu Rûmî merhum anlatıyor: "Süleyman İbnu Üzünân, Alkame'ye, ödeneği gelme zamanına kadar bin dinar borç vermişti. Ödeneği çıkınca, borcunu ondan istedi ve sert davrandı. O da hemen ödedi, ancak Alkame Süleyman'a kızmıştı. Birkaç ay durup yanına geldi: "Ödeneğim gelinceye kadar bana bin dirhem ver!" dedi. Süleyman yine: "Pekala! Memnuniyetle!" dedi (ve ailesine yönelerek:) "Ey Ümmü Utbe! Şu yanındaki mühürlü keseyi getir!" diye seslendi. Kadın keseyi getirdi. Süleyman, Alkame'ye:

"Vallahi işte ödediğin dirhemler! Ben bunlardan tek dirhemi yerinden kımıldatmadım!" dedi. Bunun üzerine Alkame:

"Allah babandan razı olsun. O halde alacağını tahsil için bana olan o kaba davranışın sebebi neydi?"dedi. Süleymân:

"Senden işittiğim hadisler!" cevabını verdi.

"Benden ne işitmiştin?"

"Sen İbnu Mes'ud radıyallahu anh'dan naklen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Bir müslümana bir şeyi iki kere borç olarak veren hiçbir müslüman yoktur ki, onun bu davranışı, o şeyi bir kere sadaka etmiş gibi sevap olmasın!" buyurmuştur.

Bunun üzerine Alkame: "Evet, İbnu Mes'ud bana böyle haber vermişti!" diye te'yîd etti."[1038]

ـ756 ـ6743 ـ2431 -حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ. وَحَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَأَيْتُ لَيْلَةَ أَسْرِيَ بِي عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوباً: الصَّدَقَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا. وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةَ عَشَرَ فَقُلْتُ: يَا جِبْرِيلُ! مَا بَالُ الْقَرْضِ أفْضَلُ مِنَ الصَّدَقَةِ؟ قَالَ: ‘نَّ السَّائِلَ يَسْألُ وَعِنْدَهُ. وَالْمُسْتَقْرِضُ َ يَسْتَقْرِضُ إ ّ مِنْ حَاجَةٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده خالد بن يزيد، ضعفه أحمد و ابْنِ معين و أَبُو دَاوُد والنسائى و أَبُو زرعة والدارقطنيّ وغيرهم .

756. (2431) (6743)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Miraç gecesinde cennetin kapısı üzerinde şu ibarenin yazılı olduğunu gördüm: "Sadaka on misliyle mükafatlandırılacaktır. Ödünç para onsekiz misliyle mükafatlandırılacaktır." Ben: "Ey Cibril! Ödünç verilen şey ne sebeple sadakadan daha üstün oluyor?" diye sordum. "Çünkü dedi, dilenci (çoğu kere) yanında para olduğu halde sadaka ister. Borç isteyen ise, ihtiyacı sebebiyle talepte bulunur."[1039]

ـ757 ـ6744 ـ2432 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. حَدَّثَنِي عُتْبَةُ بْنُ حَمَيْدٍ الضَّبِّيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ الْهُنَائِيِّ؛ قَالَ: سَألْتُ أنَسَ بْنِ مَالِكٍ: الرَّجُلُ مِنَّا يُقْرِضُ أخَاهُ الْمَالَ فَيُهْدِي لَهُ؟ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَقْرَضَ أحَدُكُمْ قَرْضاً فَأهْدَى لَهُ، أوْ حَمَلَهُ عَلى الدَّابَّةِ، فَ يَرْكَبْهَا وَ يَقْبَلْهُ. إ‍ةَ أنْ يَكُونَ جَرَى بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ قَبْلَ ذلِكَ فِي الزوائد: فِي إسناده عتبة بن حميد الضبي، ضعفه أحمد و أَبُو حاتم. . وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و يَحْيَى ابْنِ أَبِي إسحاق يعرف حاله .

757. (2432) (6744)- Yahya İbnu Ebî İshak el-Hünâî anlatıyor: "Hz. Enes radıyallahu anh'a: "Bizden bir adam, (din) kardeşine borç olarak mal verir. Sonra malı alan kimse borç verene bir hediyede bulunur (bu hususta ne dersin?)" diye sordum. Enes bana şu cevabı verdi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz bir malı borç verse, sonra alan da veren kimseye bir hediye vermek veya bineğine bindirmek istese, sakın o hediyeyi almasın, bineğine de binmesin. Eğer aralarında borç-alıp vermezden önce böyle (dostane) muameleler olmuşsa o başka."[1040]

AÇIKLAMA:

Alimler çoğunluk itibariyle borç veren kimsenin, borç alan kimseden hediye almak, hayvanını kullanmak, hatta satacağı mala müşteri olmak gibi, menfaat ifade eden herbir şeyi fâiz addederek yasaklamışlardır. Bu yasağı çoğunluk tahrime hamleder. Sadece Hanefiler buna mekruh demiş, borçlunun borcunu öderken aldığından daha iyisini vermesini, hatta hediyede bulunmasını caiz addetmişlerdir. Ancak takvaya uygun olan bunlardan sakınmaktır.[1041]

*** ÖLÜNÜN BORCUNU ÖDEME**

ـ758 ـ6745 ـ2433 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عُفَّانُ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. أخْبَرَنِي عَبْدُ الْمُلِكِ أَبُو جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ ا‘طْوَالِ؛ أَنَّ أخَاهُ مَاتَ وَتَرَكَ ثَثَمِائَةِ دِرْهَمٍ. وَتَرَكَ عِيَاً. فَأرَدْتُ أنْ أُنْفِقَهَا عَلَى عِيَالِهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ أَخَاكَ مُحْتَبَسٌ بِدَيْنِهِ. فَاقْضِ عَنْهُ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! قَدْ أدَّيْتُ عَنْهُ إّ دِينَارَيْنِ ادَّعَتْهُمَا امْرَأةٌ وَلَيْسَ لَهَا بَيِّنَةٌ. قَالَ: فَأَعْطِهَا فإنَّهَا مُحِقَّةٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. عبد الملك أَبُو جَعْفَرٍ ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وبافي رجال ا“سناد صحيح. قَالَ: وليس لسعد هَذَا فِي الكتب الستة سوى هَذَا الحديث الواحد .

758. (2433) (6745)- Saîd İbnu'l-Atval radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Kardeşi ölmüş ve üçyüz dirhem mal ve geride bakıma muhtaç horanta bırakmıştır. Der ki: "Ben bu parayı ailesine harcamayı arzu ettim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Kardeşin borcundan dolayı hapsedilmiştir. Borcunu sen ödeyiver" buyurdu. Sa'd da: "Ya Resûlullah! Ben onun yerine borcunu ödedim. Yalnız bir kadının iddia edip şahitlendiremediği iki dinarı ödemedim" dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâm Sa'd'a: "Sen kadına iddia ettiğini ver. Çünkü kadın gerçeği söylemektedir" buyurdu."[1042]

*** ÜÇ BORCU ALLAH ÖDER**

ـ759 ـ6746 ـ2435 -حَدّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا رِشْدَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ وَأَبُو أُسَامَةَ وَجَعْفَرَ بْنُ عَوْنٍ، عَنِ اِبْنِ أَنْعُمٍ؛ قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ: وَحَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ اِبْنِ أَنْعُمٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدٍ الْمَعَافِرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »إنَّ الدِّينَ يُقْضَي مِنْ صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا مَاتَ. إّ مَنْ يَدِينُ فِي ثَثِ خَلٍ: الرَّجُلُ تَضْعُفُ قُوَّتُهُ فِي سَبِيلِ اللّهِ فَيَسْتَدِينُ يَتَقَوَّي بِهِ لِعَدُوّ اللّهِ وَعَدُوِّهِ. وَرَجُلٌ يَمُوتُ عِنْدَهُ مُسْلِمٌ، يَجِدُ مَا يُكَفِّنُهُ وَيُوَارِيهِ إّ بِدَيْنٍ. وَرَجُلٌ خَافَ اللّهَ عَلَى نَفْسِهِ الْعُزْبَةَ، فَيَنْكِحُ خَشْيَةُ عَلَى دِينِهِ. فَإِنَّ اللّهَ يَقْضِي عَنْ هؤُءِ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ«.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زياد بن أنعم الشيباني، قاضي إفريقية، وهو ضعيف. ضعفه أحمد وابن معين والنسائي وغيرهم .

759. (2435) (6746)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şüphesiz, borç sahibi (ödemeden) ölünce, borcu Kıyamet günü ondan alınır. Fakat şu üç sebeple borçlanan kimse bu hükmün dışındadır:

1) Adamın gücü Allah yolunda (savaşta) zayıflar, o da Allah düşmanına ve kendi düşmanına karşı kuvvetlenmek için borçlanır.

2) Bir adamın yanında bir müslüman ölür, onu kefenleyip gömecek parası olmaz, bu maksatla borçlanır.

3) Bir adam, bekarlık sebebiyle nefsinden Allah'a karşı korku hisseder. Dinine zarar gelir endişesiyle (borçlanarak) evlenir. Allah Teâla hazretleri, Kıyamet günü, bunların borçlarını kendisi öder."[1043]

REHİNLER BÖLÜMÜ

* HZ. PEYGAMBERİN ZIRHI REHİNE İDİ

ـ760 ـ6747 ـ2438- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ بَهْرَامَ، عَنْ شَهْرِ ابْنِ حَوْشَبٍ؛ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُوُفِّيَّ وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ بِطَعَامٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده شهر بن حوشب، وثقه أحمد و ابْنِ معين وغيرهما. وضعفه شعبة و أَبُو حاتم والنسائي وعبد الحميد بن بهرام وثقه أحمد و ابن معين و ابن المدينىّ و أَبُو دَاوُد وغيرهم .

760. (2438) (6747)- Esma Bintu Yezid radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, zırhını bir yahudinin yanında, bir miktar zahire mukabili rehine bırakılmış olarak vefat etti."[1044]

ـ761 ـ6748 ـ2439- حَدَّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ. ثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ. ثَنَا هِلَالُ بْنُ خَبَّابٍ عِكْرَمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاتَ وَدِرْعُهُ رَهْنٌ عِنْدَ يَهُودِيٍ بِثَتِينَ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات .

761. (2439) (6748)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, zırhı, otuz sa' arpa mukabili bir yahudiye rehin bırakılmıştı."[1045]

* REHİN GERİ ALINIR

ـ762 ـ6749 ـ2441- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ إسْحَاقَ بْنِ راشِدٍ عَنِ الزَّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَغْلَقُ الرَّهْنُ . فِي الزوائد: إسناده مُحَمَّد بن حميد الرازي، وإن وثقه ابْنِ معين فِي الرواية فقد ضعفه فِي أخرى وضعفه أحمد والنسائي والجوز جاني. و قَالَ ابْنِ حبان: يروى عن الثقات، المقلوبات. و قَالَ ابْنِ معين: كَذَاب .

762. (2441) (6749)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rehin, (borcun ödenmesiyle) geri alınabilir."[1046]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadislerinde bir cahiliye geleneğini kaldırmaktadır: Zira o devirde, rehin bırakılan bir mal, vadesi içerisinde borç ödenmediği taktirde, borç verenin mülkü olurdu. İslâm, rehin malın, vadesi içerisinde ödenmeyen borca mukabil temellük edilemeyeceğini teşri etmiştir.[1047]

*** İŞÇİNİN ÜCRETİ**

ـ763 ـ6750 ـ2443- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا وَهْبُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَطِيَّةَ السَّلَمِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَعْطُوا ا‘جِيرَ أَجْرَهُ، قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ.فِي الزوائد: أصله فِي صحيح البخاري وغيره من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ. لكن إسناد المصف ضعيف. وهب بن سَعِيدِ و عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زيد ضعيفان .

763. (2443) (6750)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İşçiye ücretini, teri kurumadan önce veriniz."[1048]

*** KARIN TOKLUĞUNA ÜCRET**

ـ764 ـ6751 ـ2444- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ. عَنْ مَسْلَمَةَ بْنِ عَليٍّ عَنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عُتَبَةَ بْنَ النُّذَّرِ يَقُولُ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرأَ طَسم. حَتَّى إِذَا بَلَغَ قِصَّةَ مُوسَى قَالَ: إِنَّ مُوسَى صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجَرَ نَفْسَهُ ثَمَانِيَ سِنِينَ، أَوْ عَشْراً عَلَى عِفَّةِ فَرْجِهِ وَطَعَامِ بَطْنِهِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف ‘ن فِيهِ يقية، وهو مدلّس. وليس لبقية هَذَا عند ابْنِ ماجة سوي هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقية الكتب الخمسة .

764. (2444) (6751)- Utbe İbnu'n-Nüder anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında idik. Ta-sin-mim suresini okudu. Hz. Musa aleyhisselâm'ın kıssasına gelince: "Hz. Musa, fercinin iffeti (Hz. Şuayb'ın kızıyla evlenme) ve karnının doyurulması mukabilinde sekiz veya on yıl işçi olarak çalışmayı kabullendi" buyurdu."[1049]

AÇIKLAMA:

Bu rivayet, Kasas suresinin 27-28. ayetlerini açıklamaktadır. Mezkur ayetler mealen şöyledir: "Kadınların babası "Bana sekiz yıl çalışmana mukabil bu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan o senden bir ikram olur. Ama sana güçlük vermek istemem. İnşaallah beni iyi kimselerden bulacaksın" dedi..."[1050]

ـ765 ـ6752 ـ2445- حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ. سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَمِعْتُ أبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: نَشَأْتُ يَتِيماً، وَهَاجَرْتُ مِسْكِيناً، وَكُنْتُ أَجِيراً ـبْنِةِ غَزْوَانَ بِطَعَامِ بَطْنِي وَعُقْبَةِ رَجْلِي. أَحْطِبُ لَهُمْ إِذَا نَزَلُوا. وَأَحْدُو لَهُمْ إِذَا رَكِبُوا فَالْحَمْدُ للّهِ الَّذِي جَعَلَ الدِّينَ قِوَاماً، وَجَعَلَ أبَا هُرَيْرَةَ اِمَاماً.فِي الزوائد: إسناده صحيح موقوف. ‘ن حيان بن بسطام، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. ووثقه الدارقطنيّ والذهبي وغيرهم. وباقي رِجَال ا“سناد أثبات .

765. (2445) (6752)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Yetim olarak büyüdüm, fakir olarak hicret ettim. Karnımı doyurma ve (yolculuk) sırasında bazan binerek ayağımı dinlendirme nöbeti karşılığında İbnetu Gazvân'â işçi oldum. Konakladıkları vakit onlara odun topluyordum. Bindikleri zaman da develerini yürütmek için ezgi söylerdim. İslâm dinini bir nizam, Ebu Hureyre'yi de imam (idareci) kılan Allah'a hamdolsun."[1051]

*** BİR KOVA SU BİR HURMAYA**

ـ766 ـ6753 ـ2446- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ ا‘عْلي الصَّنْعَانِيّ. ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَنَشٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أصَابَ نَبِيَّ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصَاصَةٌ. فَبَلَغَ ذلِكَ عَلِيّاً. فَخَرَجَ يَلْتَمِسُ عَمَّ يُصِيبُ فِيهِ شَيْئاً لِيُقِيتَ بِهِ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأتَى بُسْتَاناً لِرَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ. فَاسْتَقىَ لَهُ سَبْعَةَ عَشَرَ دَلْواً. وَكُلُّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ. فَخَيَّرَهُ الْيَهُودِيُّ مِنْ تَمْرِهِ، سَبْعَ عَشَرَةَ عَجْوَةً. فَجَاءَ بِهَا إِلَى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي إسناده حنش، واسمه حسين بن قيس ضعفه أحمد وغيره .

766. (2446) (6753)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a (bir ara) maddi darlık isabet etti. Bu duruma Ali muttali oldu. Hemen çıkıp, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ihtiyacını görecek bir gelir temini için iş aradı. Derken bir yahudiye ait bir bahçeye uğradı. Adama her kovası yüz kuru hurmaya onyedi kova su çıkarıverdi. Yahudi de hurmasından onun için onyedi tane acve (denilen iyi hurma) seçip verdi. Ali radıyallahu anh bunları Resûlullah'a getirdi."[1052]

ـ767 ـ6754 ـ2447 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبُو حَيَّةَ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: كُنْتُ أَدْلُو الدَّلْوَ بِتَمْرَةٍ. وَأَشْتَرِطُ أَنَّهَا جَلِدَةٌ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ إسناده ثقات والحديث موقوف. و أَبُو إسحاق اسمه عمرو بن عَبْدُ اللّه السبيعيّ، اختلط بأخرة، و كَانَ يدلّس وقد رواه بالعنعنة .

767. (2447) (6754)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor. "Ben bir hurma mukabilinde bir kova su çıkarırdım ve hurmanın iyi, kuru olmasını şart koşardım."[1053]

ـ768 ـ6755 ـ2448 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ ا'نْصَارِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَالِي أَرَى لَوْنَكَ مُنْكَفِئاً؟ قَالَ: الْخَمْصُ فَانْطَلَقَ ا'نْصَارِيُّ إِلَى رَحْلِهِ. فَلَمْ يَجِدْ فِي رَحْلِهِ شَيْئًا فَخَرَجَ يَطْلُبُ. فَإِذَ هُوَ بِيَهُودِيٍّ يَسْقِي نَخْ. فَقَالَ ا'نْصَارِيُّ لِلْيَهُودِيُّ: أَسْقِي نَخْلَكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: كُلُّ دَلْوِ بِتَمْرَةٍ. وَاشْتَرَطَ ا'نْصَارِيُّ أَنْ َ يَأخُذَ خَدِرَةً وَ تَارِزَةً وَ حَشَفةً. وَ يَأخُذَ إ' جَلِدَةً. فَاسْتَقىَ بِنَحْوِ مِنْ صَاعَيْنِ. فَجَاءَ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن سَعِيدِ بن كيسان ضعفه أحمد و ابْنِ معين وغيرهما .

768. (2448) (6755)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Ensardan bir zat gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! (Bugün) renginizi niye değişmiş görüyorum?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Açlıktan" buyurdular. Ensarî hemen evine döndü. Ama evinde (ikram edecek) bir şey bulamadı. Yiyecek aramaya çıktı. Derken hurmalık sulayan bir yahudiye rastladı: Yahudiye: "Hurmalığını ben sulayayım ne dersin?"dedi. O da: "Pekâla!" dedi. Ensari: "Her kovaya bir hurma!" dedi ve hurmanın içi kararmış, sertleşmiş ve adileşmiş olmamasını şart koştu, iyi hurmadan alacağını söyledi. Sonra iki sa' hurma yapacak miktarda su çıkardı ve aldığı hurmayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a getirdi."[1054]

*** ÜÇTE BİRE, DÖRTTE BİRE MUZÂRA'A**

ـ769 ـ6756 ـ2463 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ خَالِدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُس؛ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلِ أَكْرَى ا'رْضَ عَلى عَهْدِ

رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ وَ أبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَ عُثْمَانَ، عَلى الثّلَثِ وَالرَّبِعِ فَهُوَ يُعْمَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِكَ هَذَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ موثقون. ’ن أحمد بن ثابت، قَالَ فِيهِ ابْنِ حبان فِي الثقات: مستقيم ا’مر. قلت: وبافي رجال ا“سناد يحتج بهم فِي الصحيح .

769. (2463) (6756)- Tâvus'un anlattığına göre: "Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer ve Hz. Osman zamanlarında araziyi, (mahsulünü) üçte bir, dörtte bir karşılığında kiraya vermiştir. Bu kiralama işi, (o zamandan) şu günümüze kadar tatbik edile gelmiştir."[1055]

*** HURMA VE ÜZÜM ORTAKLIĞI**

ـ770 ـ6757 ـ2468 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثَنَا هُشَيْمٌ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَى خَيْبَرَ أَهْلَهَا عَلَى النِّصْفِ. نَخْلُهَا وَأَرْضُهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده الحكم بن عتيبة، قَالَ شعبة: لم يسمع من مقسم إ أربعة أحاديث. و ابْنِ أَبِي ليلى هَذَا هو مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ ضعيف .

770. (2468) (6757)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber arazisini, hurmalıklarıyla, tarlalarıyla mahsulün yarısı mukabilinde eski ahalisine (yahudilere müzâraa usulüyle) verdi." [1056]

ـ771 ـ6758 ـ2469 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ مُسْلِمٍ ا’عْوَرِ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا افْتَتَحَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْبَرَ أَعْطَاهَا عَلَى النِّصْفِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مسلم بن كيسان ضعفه أحمد و ابْنِ معين وغيرهما .

771. (2469) (6758)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hayber'i fethedince orayı yarıya ortağa verdi."NOT: Bu bahis daha önce yeterince açıklanmıştır, tekrar etmeyeceğiz.[1057]

*** MÜSLAMANLAR ÜÇ ŞEYDE ORTAK**

ـ772 ـ6759 ـ2472 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ.ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ خِرَاشِ بْنِ حَوْشَبٍ الشَّيْبَانِيُّ عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُسْلِمُونَ شُرَكَاءُ فِي ثَثٍ: فِي الْمَاءِ وَالْكَ“ وَالنَّارِ. وَثَمَنُهُ حَرَامٌ.قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: يَعْنِى الْمَاءَ الْجَارِيَ.فِي الزوائد: عَبْدُ اللّه بن خراش. قد ضعفه أَبُو زرعة والبخاريّ وغيرهما. و قَالَ و محمد بن عمار الموصلي: كذاب .

772. (2472) (6759)- Hz. İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanlar üç şeyde ortaktırlar: Suda, otta, ateşte. Bunlardan alınacak bedel de haramdır."Ebu Saîd dedi ki: "(Sudan maksad) akarsudur."[1058]

ـ773 ـ6760 ـ2473- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ يَزِيدَ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ ا‘عْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ثَثٌ َ يُمْنَعْنَ: الْمَاءُ وَالْكَ‘ُ وَالنَّارُ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. و رِجَالُهُ موثقون. ‘نِ مُحَمَّد بن عَبْدُ اللّه بن يزيد أبا يَحْيَى المكي، وثقه النسائي و ابْنِ أَبِي حاتم وغيرهما. وباقي رِجَال ا“سناد عَلَى شرط الشيخين .

773. (2473) (6760)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Üç şey vardır ki (istenince) vermemezlik edilmez: Su, ot ve ateş."[1059]

ـ774 ـ6761 ـ2474- حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مَرْزُوقٍ عَنْ عَلِيِّ بْنُ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَا الشَّيْءُ الَّذِي َ يَحِلُّ مَنْعُهُ؟ قَالَ: الْمَاءُ َوالْمِلْحُ وَالنَّارُ قَالَتُ: يَا رَسُولَ اللّه! هذَا الْمَاءُ قَدْ عَرَفْنَاهُ. فَمَا بَالُ الْمِلْحِ وَالنَّارِ؟ قَالَ يَا حُمَيْرَاءُ! مَنْ أَعْطَي نَاراً، فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا أنْضَجَتْ تِلْكَ النَّارُ. وَمَنْ أَعْطَي مِلْحاً فَكَأَنَّمَا تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَا طَيَّبَ ذلِكَ الْمِلْحُ. وَمَنْ سَقَى مُسْلِماً شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ، حَيْثُ يُوجَدُ الْمَاءُ فَكَأَنَّمَا أعْتَقَ رَقَبَةً. وَمَنْ سَقىَ مُسْلِماً شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ حَيْثُ َ يُوجَدُ الْمَاءُ فَكَأَنَّمَا أحْيَاهَا.فِي الزوائد: هَذَا إسناد ضعيف، لضعف عليّ بن زيد بن جدعان .

774. (2474) (6761)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü!" dedim, verilmemesi caiz olmayan şey nedir?"

"Su, tuz ve ateş!" buyurdular. Ben tekrar: "Ey Allah'ın Resûlü dedim. Evet suyu anladık öyledir, ama tuz ve ateş niye öyledir?" dedim. Şu cevabı verdi:

"Ey Humeyrâ! Kim (isteyene) ateş verirse, bu ateşin pişirdiği her şeyi tasadduk etmiş gibi sevap kazanır! Kim de tuz verirse, o da bu tuzun tatlandırdığı her şeyi tasadduk etmiş gibi olur. Kim su bulunan yerde bir Müslümana bir içimlik su içirirse sanki bir köle azad etmiş gibi olur, suyun bulunmadığı yerde içirirse, onu ihya etmiş gibi olur."[1060]

*** OTA MANİ OLMAK İÇİN SUYA MANİ OLUNMAZ**

ـ775 ـ6762 ـ2479- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ حَارِثَةَ عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ

يُمْنَعُ فَضْلُ الَمَاءِ، وَ يُمْنَعُ نَقْعُ الَبِئْرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده حارثة بن أبِي الرَّجُلُ، ضعفه أحمد وغيره. ورواه ابْنِ حبان فِي صحيحه بسند فِيهِ ابْنِ إسحاق وهو مدلس .

775. (2479) (6762)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Suyun fazlası esirgenmez. Kuyunun (ihtiyaçtan) artan kısmı da esirgenmez." [1061]

*** AKAR SUYUN KULLANIMINDA SIRA**

ـ776 ـ6763 ـ2481 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورِ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ. حَدَّثَنِى مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ، عَنْ عَمِّهِ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ؛ قَالَ: قَضىَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَيْلِ مَهْزُورٍ، ا'عْلىَ فَوْقَ ا'سْفَلِ، يَسْقِي ا'عْليَ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمّ يُرْسِلُ إِلَى مَنْ هُوَ أسْفَلُ مِنْهُ.فِي الزوائد: انفرد ابْنِ ماجة بِهَذَا الحديث عن ثعلبة. وليس له شئ فِي بقية الستة. وفي سنده زكريا بن منظور المدنيّ القاضي، ضعفه أحمد و ابن معين وغيرهما .

776. (2481) (6763)- Sâlebe İbnu Ebî Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mehzur (isimli derenin) suyu (ile arazilerin sulanması sırası) hususunda şu hükmü verdi:

"(Arazisi) yukarıda olan kimse (arazisi) aşağıda olan kimsenin üstündedir (yani önce o sular). Yukarıdaki kimse (arazisini), su, ayak topuklarına varıncaya kadar sular, sonra suyu kendisinden aşağıda olana salıverir." [1062]

ـ777 ـ6764 ـ2483 -حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغَلِّسِ. ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا مُوسىَ بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ اِبْنِ يَحْيَى بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضىَ، فِي شُرْبِ النَّخْلِ مِنَ السَّيْلِ أَنَّ ا'عْلَى فَا'عْلَي يَشْرَبُ قَبْلَ ا'سْفَلِ، وَيُتْرَكُ الْمَاءُ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَاءُ إِلَى ا'سْفَلِ الَّذِي يَلِيهِ، وكَذَلِكَ حَتَّى تَنْقَضِىَ الْحَوَائِطُ أَوْ يَفْنَى الْمَاءُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسحاق بن يَحْيَى قَالَ ابْنِ عديّ: يروى عن عبادة ولم يدركه. و كَذَا قال غيره .

777. (2483) (6764)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hurmalıkların akar su ile sulanmaları hususunda şöyle hükmetti: "Suyun başından itibaren önce üsttekiler aşağıdakilerden önce sular. Su ökçeye (çıkacak kadar akmaya) bırakılır. Sonra su bitişikteki aşağıya bırakılır. Bahçeler bitinceye veya su tükeninceye kadar böyle yapılır." [1063]

AÇIKLAMA:

Bu bahsi daha önce geçti. [1064]

*** SUYUN TAKSİMİ**

ـ778 ـ6765 ـ2484 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. أنْبَأنَا أَبُو الْجَعْدِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللّه. عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيِّ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُبَدَّأُ بِالْخَيْلِ يَوْمَ وِرِدْهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عمرو بن عوف، ضعيف. وفيه حفيده كثير بن عَبْدُ اللّه قَالَ الشافعي: ركن من أر كَانَ الكذب. و قَالَ أَبُو دَاوُد: كَذَاب. و قَالَ ابن حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة يحل ذكرها فِي الكتب. و الرواية عنه إ عَلَى جهة التعجب .

778. (2484) (6765)- Kesir İbnu Abdillah İbni Avf el-Müzeni'nin dedesi (Amr İbnu Avf) radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sulama gününde önce atlardan başlanmalıdır."[1065]

*** KUYUNUN HARÎMİ**

ـ779 ـ6766 ـ2486 -حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سُكَيْنٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الْمُثَنَّى. ح وَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ؛ ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ قَالَ: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ الْمَكِّيُّ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ حَفَرَ بِئْراً فَلَهُ أرْبَعُونَ ذِرَاعاً عَطَناً لِمَا شِيَتِهِ.فِي الزوائد: مدار الحديث فِي ا"سنادين عَلَى إِسْمَاعِيلَ بن مسلم المكي تركه يَحْيَى القطان و ابْنِ مهدي وغيرهما .

779. (2486) (6766)- Abdullah İbnu Muğaffel radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (sahipsiz bir arazide) bir kuyu kazarsa, kendi hayvanlarına yatak olmak üzere kırk zirâlık mesafe onun olur."[1066]

AÇIKLAMA:

İhtiyaç sebebiyle sahipsiz arazide kuyu kazan kimsenin onu rahat tasarruf edebilmesi için muayyen belli bir sahaya hak sahibi olması gerekir. Sadedinde olduğumuz hadis, bunu kırk zirâ olarak belirler. Bu saha içinde başkası onun izni olmadan tasarrufta bulunamaz. Mesela gelip yeni bir kuyu açamaz, bahçe yapamaz. Kuyuyu kendi arazisi içinde açmışsa böyle bir yatak sahası mevzubahis olamaz, zaten kendisinindir. Kırk zirâlık saha her cihettendir. Ebu Hanîfe'nin fetvası

da buna uygundur. Ebu Yusuf ve Muhammed, kuyu suyu deve gücüyle çekilirse bunun harîmi altmış zirâdır. Şâfi'î mezhebine göre, kuyunun sahipsiz arazideki harîmi, kuyudan su çeken kimsenin duracağı yer, suyun döküleceği yer, biriktirileceği havuz, sulamaya gelecek hayvan sürülerinin su civarında bekletileceği yerler gibi, kuyudan istifade edebilmek için ihtiyaç duyulacak yerlerin tamamıdır. Ancak ihtiyaç duyulan bu yerler başkasının mülkü ise harîm olamaz.[1067]

*** AĞACIN HARÎMİ**

ـ780 ـ6767 ـ2488- حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ النُّمَيْرِيُّ، أَبُو الْمُغَلَّسِ. ثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. أَخْبَرَنِي إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى فِي النَّخْلَةِ وَالنَّخْلَتَيْنِ وَالثَّلَاثَةِ للرَّجُلِ فِي النَّخْلِ. فَيَخْتَلِفُونَ فِي حُقُوقِ ذَلِكَ. فَقَضىَ أَنَّ لِكُلِ نَخْلَةٍ مِنْ أولئِكَ مِنْ ا'سْفَلِ مَبْلَغُ جَرِيدِهَا حَرِيمٌ لَهَا.فِي الزوائد: إسناده منقطع. ضعيف، 'ن إسحاق بن يَحْيَى يروى عن عبادة، ولم يدركه .

780. (2488) (6767)- Ubade İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir hurma bahçesinde, bir adama ait bir, iki, üç hurma ağacı hususunda hüküm verdi. Bahçe sahibi ile bu birkaç ağacın sahipleri, bahçedeki hakları hususunda ihtilaf etmişlerdi. Aleyhissalâtu vesselâm, bu münferid ağaçlardan her biri için, dipten itibaren dalının uzandığı yere kadar ağacın harîmi sayılacağına hükmetti."[1068]

ـ781 ـ6768 ـ2489- حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبُو الصُّغْدِيِّ. ثَنَا مَنْصُورُ أيُّ مُقَيْرٍ ثَنَا ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْدِيُّ عَنْ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حَرِيمُ النَّخْلَةِ مَدُّ جَرِيدِهَا.فِي الزوائد: إسناده ضعيف .

781. (2489) (6768)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hurma ağacının harîmi onun dallarının uzunluğu kadardır."[1069]

*** AKARINI SATAN, PARASINI MİSLİNE YATIRSIN**

ـ782 ـ6769 ـ2490- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ بَاعَ دَاراً أَوْ عَقَاراً فَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهُ فِي مِثْلِهِ كَانَ قَمِناً أنْ يُبَارَكَ فِيهِ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ. حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَرَيْثٍ عَنْ أخِيهِ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلّمَ مِثْلَهُ.فِي الزوائد: ليس لسعيد بن حديث فِي الكتب الخمسة فئ، و للمصنف سوى هَذَا الحديث .

782. (2490) (6769)- Sa'îd İbnu Hureys radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir ev veya akâr satıp elde ettiği parayı aynı cins (bir mülk)e yatırmazsa, bu kimse, aldığı bedelin hakkında mübarek kılınmamasına müstehak olur."[1070]

ـ783 ـ6770 ـ2491 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَعَمْرُو بْنُ رَافِعٍ قَاَ: ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا أَبُو مَالِكٍ النَّخَعِيُّ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ بَاعَ دَاراً وَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِي مِثْلِهَا، لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده يوسف بن ميمون. ضعفه أحمد وغيره .

783. (2491) (6770)- Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim bir ev satar da aldığı parayı emsaline yatırmazsa, o para, kendisine mübarek kılınmaz."[1071]

AÇIKLAMA:

Dinimiz gayr-ı menkul emvali satıp menkul emvalde harcamayı teşvik etmemiştir. Gayr-i menkul satıldığı taktirde yine gayr-ı menkule yatırılmalıdır. Bu mallar daha emniyetli, daha garantilidir. Zira çalınmaz, gasbedilmez, israfla istihlak edilip tez elden tüketilmez.[1072]

ŞUF'A BÖLÜMÜ

*** ARAZİYİ SATIŞTA KOMŞUYA HABER VER**

ـ784 ـ6771 ـ2493 -حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ وَالْعَءُ بْنُ سَالِمٍ، قَاَ: ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. أنْبَأنَا شَرِيكٌ عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ ابْنِ عِكْرِمَةَ عَنْ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَأَرَاضَ بَيعَهَا، فَلْيَعْرِضْهَا عَلى جَارِهِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

784. (2493) (6771)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimsenin arazisi olur da satmak isterse, önce komşusuna arz etsin."[1073]

*** HUDUD BELİRİRSE ŞUF'A YOK**

ـ785 ـ6772 ـ2497 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ قَاَ: ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. ثَنَا مَالِكُ ابْنُ أنَسٍ عَنِ الزَّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ وَأبِي سَلَمَةَ بْنِ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَضى بِالشُّفْعَةِ فِيمَا لَمْ يُقْسَمْ. فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ فَ شُفْعَةَ.حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الطِّهْرَانِيُّ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: سَعِيدِ بْنُ الْمُسَيِّبِ مُرْسَلٌ. وَ أَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مُتَّصِلٌ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح عَلَى شرط البخاري: والحديث قد جَاءَ من حديث جَابِرٍ فِي البخاري وغيره .

785. (2497) (6772)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm taksim edilemeyen malda şüf'a hakkı tanıdı. Eğer (taşınamaz mal taksim edilip) hududlar belli olursa artık şufa hakkı yoktur."[1074]

*** ŞUF'A TALEBİ**

ـ786 ـ6773 ـ2500 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْبَيْلَمَانِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الشُّفْعَةُ كَحَلِّ الْعِقَالِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ البيلماني، قَالَ فِيهِ ابْنِ عدي: كل ما يرويه البيلمانيّ فالبء فِيهِ منه. و إِذَا روى عن مُحَمَّد بن الحارث فهما ضعيفان. وَقَالَ: حدث عن أبيه نسخة كلها موضوعة. يجوز احتجاج به و أذكره إ عَلَى وجه التعجب .

786. (2500) (6773)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şüf'a (hakkı) devenin bağlı bulunduğu ipi çözmek gibidir (ipi çözülen deve kaçırıldığı gibi, kullanılmayan şut"a hakkı da kaçırılır)."[1075]

ـ787 ـ6774 ـ2501 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْبَيْلَمَانِي عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ شُفْعَةَ لِشَرِيكٍ عَلى شَرِيكٍ إِذَا سَبَقَهُ بِالشِّرَاءِ. وَ لِصَغِيرٍ، وَ لِغَائِبٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده البيلماني وقد تقدم الكم فِيهِ فِي ا“سناد قبله .

787. (2501) (6774)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir ortak diğer bir ortaktan önce (üçüncü bir ortağın hissesini şuf'a yoluyla) satın aldığı zaman, diğer ortağın, hisseyi satın alan ortağa karşı şuf'a hakkı yoktur. Buluğ çağına varmamış ortak ve gâib (yani hazır bulunmayan) ortak için de şüf'a hakkı yoktur."[1076]

AÇIKLAMA:

Şufa hakkı ortaklık ve komşuluktan doğan bir haktır. Satılacak bir malı, aynı fiyata komşu veya ortağın alma hakkı vardır, işte bu hakka şufa hakkı denir. Son hadiste ifade edilen "çocuk ve gaib için şufa hakkının olmadığı" meselesini mutlak almamak gerekir. Sahih hadislere dayanan fukahâ bazı kayıtlarla hem çocuk ve hem de gâib için şufa hakkı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu mevzu daha önce geçtiği için açıklama kaydetmiyoruz.[1077]

LUKATA (BULUNTULAR) BÖLÜMÜ

*** YİTİK, BULANA HELAL DEĞİL**

ـ788 ـ6775 ـ2502- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ عَنْ الْحَسَنِ عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الشِّخِّيرِ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرَقُ النَّارِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح وَرِجَالُهُ ثقات.

788. (2502) (6775)- Abdullah İbnu's-Sıhhîr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanın yitirdiği (her şey) ateş alevidir."[1078]

NOT: Bu bahsin açıklaması geçti. [1079]

KÖLE AZADI BÖLÜMÜ

*** MÜDEBBER**

ـ789 ـ6776 ـ2514- حَدَّثَنَا عُثْمَانَ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ ظِبْيَانَ عَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُدَبَّرُ مِنَ الثُّلُثِ.قالَ ابْنُ مَاجَةَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ يَعْنِي ابْنِ أَبِي شَيْبَةَ، يَقُولُ: هذَا خَطَأ. يَعْنِي حَدِيثَ »الْمُدَبَّرُ مِنَ الثُّلُثِ«.قَالَ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ: لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَلَى بن ظبيان ضعفه ابْنِ معين و أَبُو هاشم وغير واحد. وكذبه ابْنِ معين أيضا. و قَالَ المزّيّ: رواه الشافعي عن عليّ بن ظبيان موقوفا. قَالَ: قَالَ علي بن ظبيان: كنت أحدّث به مرفوعًا، فقال أصحابنا ليس بمرفوع بل موقوف عَلَى ابْنِ عمر فوقفته.قال الشافعي: الحفاظ الذين حدثوه يوقفونه عَلَى اِبْنِ عمر .

789. (2514) (6776)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müdebber (efendisi ölünce azad edilecek olan) köle, sülüs (yani sahibinin terekesinin üçte birin)den olmak üzere muteber) dir."[1080]

AÇIKLAMA:

Efendinin "Ben ölünce hürsün" diye azad olmasını ölüm şartına bağladığı köleye müdebber denir. Bunun hukuki durumu diğerinden ayrıdır, artık satılamaz. Bu hadise göre, adamın geri kalan terekesinin üçte biri bu kölenin değerine denkse köle hür olur, değilse hür olamaz. Karşılamadığı taktirde geri kalan kısmı köle tazmin ederek hürriyetine kavuşur. Mâlik, Şafi'î ve cumhûrun hükmü böyledir.[1081]

*** ÜMMÜ VELED**

ـ790 ـ6777 ـ2515- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ و مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا شَرِيكٌ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِاللّهِ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّمَا رَجُلِ وَلَدَتْ أَمَتُهُ مِنْهُ، فَهِي مُعْتَقَةٌ عَنْ دُبُرٍ مِنْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده الحسين بن عبد اللّه بن عبيد اللّه بن عَبَّاسٍ، تركه ابْنِ المدينيّ وغيره. وضعفه أَبُو حاتم وغيره. وقال البخاري: إنه كَانَ يتهم بالزندقة .

790. (2515) (6777)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin cariyesi, kendisinden bir çocuk doğurmuşsa, o cariye (ümmü veled olur ve) kendisinin vefatından sonra hür olur."[1082]

ـ791 ـ6778 ـ2516- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا أَبُو عَاصِمِ. ثَنَا أَبُو بَكْرٍ يَعْنِي النَّهْشَلِيَّ عَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَبْدُ اللّهِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: ذُكِرَتْ أُمُّ إِبْرَاهِيمَ عِنْهَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أعْتَقَهَا وَلَدُهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده الحسين بن عَبْدُ اللّه وقد تقدم فِيهِ الكم آنفا .

791. (2516) (6778)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında (oğlu) İbrahim'in annesi zikredilmişti. Aleyhissalâtu vesselâm: "Onu, oğlu İbrahim azad etti!" buyurdular."[1083]

ـ792 ـ6779 ـ2517- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ ابْنِ جُرَيْجِ. أخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدُ اللّه يَقُولُ: كُنَّا نَبِيعُ سَرَارِيَنَا وَأُمَّهَاتِ أَوْدِنَا وَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِينَاحِيٌّ. َ نَرَى بِذلِكَ بَأساً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُه ثقات .

792. (2517) (6779)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm aramızda hayatta iken, cariyelerimizi ve çocuklarımızın annesi olan cariyelerimizi satardık, bunda bir beis görmezdik."[1084]

AÇIKLAMA:

Ümmü'l-veledin satılamaması esastır. Bu hususta icma vardır. Alimler, aksi rivayette bulunan sahabilerin bilahare görüşlerinden rücu ederek icmaya katıldıklarını belirtir. [1085]

*** MÜKÂTEBE**

ـ793 ـ6780 ـ2519- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ عَمْرِو ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّمَا عَبْدٍ كُوتِبَ عَلى مِائَةِ أُوقِيَّةٍ، فأدَّاهَا إ َّ عَشْرَ أُوقِيَّاتٍ فَهُوَ رَقِيقٌ.فِي الزوائد: فِيهِ حجاج بن أرطاة وهو مدلس .

793. (2519) (6780)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendisiyle yüzyirmi okiyye üzerinden mükâtebe yapılan bir köle, bütün borcunu ödese de on okiyyelik (az bir şey dahi kalsa) o yine köledir." [1086]

ـ794 ـ6781 ـ2520- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ نَبْهَانَ مَوْلى أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أنَّهَا أخْبَرَتْ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنَّهُ قَالَ: إِذَا كَانَ ‘‘حْدَاكُنَّ مُكَاتَبٌ، وَ كَانَ عِنْدَهُ مَا يُؤَدِّي فَلْتَحْتَجِبْ مِنْهُ.قَالَ السندي: ذكر البيهقيّ عن الشافعي ما يدل عَلَى أن الحديث يخلو من ضعف، ‘ن راويه نبهان .

794. (2520) (6781)- Ümmü Seleme Radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Siz kadınlardan birinin mukâtebe yaptığı bir köleniz varsa, köleniz ödeyeceği meblağa sahip olduğu andan itibaren onun yanında örtünmeniz (kaç-göç etmeniz) gerekir." [1087]

*** MAHREMİ KÖLE OLAMAZ**

ـ795 ـ6782 ـ2525- حَدَّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ وَعُبَيْدُ اللّهِ بْنُ الْجَهْمِ ا‘نْمَاطِيُّ قَاَ: ثَنَا ضَمْرَةُ ابْنِ رَبِيعَةَ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ مَلَكَ ذَا رَحِمٍ مَحْرَمٍ فَهُوَ حُرٌّ.فِي الزوائد: فِي إسناده من تُكلِّم فِيهِ .

795. (2525) (6782)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim mahremi olan bir yakınına malik (olma durumunu kazanır) ise o mahremi hürdür." [1088]

*** MALI OLAN KÖLE AZAD EDİLMİŞSE**

ـ796 ـ6783 ـ2530- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرْمِيُّ. ثَنَا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ جَدِّهِ عُمَيْرٍ وَهُوَ مَوْلىَ ابْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ عَبْدَ اللّهِ قَالَ لَهُ: يَا عُمَيْرُ! إِنِّى أعْتَقْتُكَ عِتْقاً هَنِيئاً. إِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَيُّمَا رَجُلٍ أعْتَقَ غُماً، وَلَمْ يُسَمِّ مَالَهُ فَالْمَالُ لَهُ. فَإخْبِرْنِي مَا مَالُكَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا الْمُطَّلِبُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ لِجَدِّي. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسحاق بن إِبْرَاهِيمَ المسعودي قَالَ فِيهِ البخاري: يتابع فِي رفع حديثه. و قَالَ ابْنِ عديّ: ليس له إ حديثنا. و قَالَ مسلمة: ثقة. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وشيخه عمير، ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. والمطلب بن زياد وثقه أحمد و ابْنِ معين والعجلي وغيرهم. وباقيهم ثقات .

796. (2530) (6783)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh'ın azadlısı Umeyr'ın anlattığına göre: "Abdullah kendisine: "Ey Umeyr! Seni ben, kolay bir azadlama ile azadladım. Zira Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim bir köleyi azad eder ve (kölenin elindeki) malını zikretmezse mal kölenin olur!" dediğini işittim. Sen bana elindeki maldan haber ver (ne kadardır)?"[1089]

AÇIKLAMA:

Bu ve benzeri bazı hadislere dayanan bir kısım âlimler, kölenin mülk edinebileceğini söylemişlerdir. Ancak aslolan aksidir.[1090]

*** VELED-İ ZİNANIN AZADLISI**

ـ797 ـ6784 ـ2531- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ. ثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ زَيْدٍ ابْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِي يَزِيدَ الضِّنِّيِّ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ سَعْدٍ مَوْةِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ وَلَدِ الزِّنَا. فَقَالَ: نَعْنِ أَجَاهِدُ فِيهِمَا، خَيْرٌ مِنْ أنْ أُعْتِقَ وَلَدَ الزِّنَا.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو يزيد الضنيّ، قَالَ ابْنِ عبد الغني: منكر الحديث. و قَالَ البخاري: مجهول. وكذا قَالَ الذهبي. و قَالَ الدارقطني: ليس بمعروف .

797. (2531) (6784)- Resûlullah'ın azadlılarından Meymune bintu Sa'd anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a veled-i zinadan sorulmuştu, şu cevabı verdi: "Savaşırken giydiğim bir çift ayakkabı veled-i zinayı azad etmemden daha hayırlıdır."[1091]

AÇIKLAMA:

Bazı alimler hadisi, veled-i zinanın kötü hal sahibi olması sebebiyle onu azad etmek suretiyle yapılacak iyiliğin sevabının pek az olacağı şeklinde anlamıştır. Hattabî gibi bazı alimler bu hükmün "muayyen bir veled-i zina hakkında varid olduğunu" söylemişlerdir. Bu görüşte olanlar "Zinadan zinaya yapan anne-babanın mesul olduğuna, çocuğun onların fiillerinden masum bulunduğuna" dair rivayetleri göz önüne almış olmalıdır. [1092]

HUDUD (AĞIR CEZALAR) BÖLÜMÜ

*** HADDLERİN TATBİKİ**

ـ798 ـ6785ـ2537 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّٰهِ صَلّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إقَامَةُ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنْ مَطِرِ أرْبَعِينَ لَيْلَةً، فِي بَدِ اللّٰهِ عَزَّ وَ جَلَّ. فِي الزوائد: فِي إسناده سَعِيدِ بن سنان ضعفه ابْنِ معين وغيره. و قَالَ الدارقطني: يضع الحديث .

798. (2537 (6785)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah'ın had cezalarından birinin yerine getirilmesi Allah'ın beldelerinde kırk gece yağan yağmurdan daha hayırlıdır."[1093]

ـ799 ـ6786ـ2539 -حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِي الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ. ثَنَا الْحَكَمُ بْنُ أبَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ جَحَدَ آيَةً مِنَ الْقُرآنِ فَقَدْ حَلَّ ضَرْبُ عُنُقِهِ. وَمَنْ قَالَ: َ إلهَ إَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ َ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولهُ فَ سَبِيلَ ‘حَدٍ عَلَيْهِ إَّ أنْ يُصِيبَ حَدّاً فَيُقَامَ عَلَيْهِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف، فِيهِ حفص بن عمر العربيّ القرح ضعفه ابْنِ معين و أَبُو حاتم والنسائي و إبْنِ عديّ والدارقطني. ووثقه ابْنِ أَبِي حاتم .

799. (2539) (6786)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kur'an'dan tek bir ayeti inkâr edenin boynunu vurmak helal olur. Kim lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh ve enne Muhammeden abduhu ve Resûluhu (Allah birdir, ortağı yoktur, Muhammed onun kulu ve elçisidir)" derse hiç kimsenin ona dokunma yetkisi yoktur. Ancak, bir hadd suçu işlerse, ona cezası verilir." [1094]

ـ800 ـ6787ـ2540 -حَدَّثَنَا عَبْدُاللّٰهِ بْنُ سَالِمٍ الْمَفْلُوجُ. ثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ ا‘سْوَدِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي صَادِقٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ نَاجِدٍ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقِيمُوا حُدُودَ اللّٰه فِي الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ. وَ تَأخُذْكُمْ فِي اللّٰهِ لَوْمَةُ َئِمِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح عَلَى شرط ابن حبان فقد ذكر جمع رواته، فِي ثقاته .

800. (2540) (6787)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Siz Allah'ın had cezalarını (akrabalık ve diğer hususlarda size) yakın olan hakkında da uzak olan hakkında da tatbik edin. Allah'ın hükmünü uygulamaktan sizi hiçbir ayıplayıcının ayıplaması alıkoymasın."[1095]

AÇIKLAMA:

Hadd cezalan bizzat nasslarla tesbit edilen cezalardır. Bunların tatbiki hem adaleti sağlar, hem de içtimaî hayatı nizam içinde tutar. Ayet-i kerimede "kısasta sizin için hayat var" buyrulmuştur. İslâm'a göre içtimaî hayatın baş dinamiği adalettir. Bu sebeple onun gerçekleşmesinin ifadesi olan haddin uygulanmasının, Resûlullah, kırk gece aralıksız yağan hareketli yağmurdan daha hayırlı olduğunu ifade etmiştir. Hududun uygulanması hususunda akraba-yabancı, zengin-fakir, avam-havas, müslim-gayr-i müslim ayırımı yapılmamalıdır. Kınayanların kınamasına aldırış edilmemelidir. Resûlullah bu son ifadesiyle, İslâmî hududun tatbikatını medeniliğe aykırı bulacak nesillerin geleceğini haber vermiş olmaktadır.[1096]

*** ŞÜPHE VARSA HAD UYGULANMAZ**

ـ801 ـ6788 ـ2545- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْجَرَّاحِ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ادْفَعُوا الْحَدُودَ مَا وَجَدْتُمْ لَهُ مَدْفَعاً.فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ عن الفضل المخزومي ضعفه أحمد و ابْنِ معين والبخاري وغيرهم .

801. (2545)(6788)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hadd cezasını defedebildiğiniz müddetçe defedin (suçun sübutunu zedeleyen delilleri esas alarak uygulamaktan kaçının)."[1097]

ـ802 ـ6789 ـ2546- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْجُمَحِيُّ. ثَنَا الْحَكَمُ ابْنُ أبَانَ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ سَتَرَ عَوْرَدَ أخِيهِ الْمُسْلِمِ سَتَرَ اللّهُ عَوْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَمَنْ كَشَفَ عَوْرَةَ أخِيهِ الْمُسْلِمِ كَشَفَ اللّهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ بِهَا فِي بَيْتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن صفوان الجمحي، قَالَ فِيهِ أَبُو حالم: منكر الحديث،ضعيف الحديث. و قَالَ الدارقطي: ليس بقوي. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رجال ا“سناد ثقات .

802. (2546) (6789)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim müslüman kardeşinin ayıbını örterse, Kıyamet günü Allah da onun ayıbını örter. Kim de müslüman kardeşinin ayıbını açarsa Allah da onun ayıbını açıp evinin içinde bile rezil eder."[1098]

AÇIKLAMA:

Alimler, örtülmesi, teşhir edilmemesi gereken ayıplan bir daha dönüp yapılmayacak şahsi kusurlar olarak yorumlamışlardır. Değilse herkesi ilgilendiren kötülükleri, cürümleri işleyen kimselere müdahale etmek, vazgeçmediği taktirde ilgililere şikayet etmek yasaklanmış olan gıybet değildir, bilakis herkese terettüp eden emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i anil-münker vazifesidir. Şu halde ayıbın örtülmesine müteallik hadisler kötülüklerle mücadeleye engel yapılmamalıdır. [1099][1100]

*** HADD CEZASINDA ŞEFAAT OLMAZ**

ـ803 ـ6790 ـ2548- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ رُكَانَةَ عَنْ أُمِّهِ عَائِشَةَ بِنْتِ مَسعُودِ بْنِ ا،سْودِ عَنْ أبِيهَا؛ قَالَ: لَمَّا سَرَقَتِ الْمَرْأةُ تِلْكَ الْقَطِيفَةَ مِنْ بَيْتِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. أعْظَمْنَا ذلِكَ. وَكَانَتِ امْرَأةً مِنْ قُرَيْشٍ. فَجِئْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نُكَلِّمُهُ. وَقُلْنَا: نَحْنُ نَفْدِيهَا بِأرْبَعِينَ أُوقِيَّةً. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تُطَهَّرَ خَيْرٌ لَهَا فَلَمَّا سَمِعْنَا لِينَ قَوْلِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أتَيْنَا أُسَامَةَ فَقُلْنَا: كَلِّمْ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا رَأى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ قَامَ خَطِيباً فَقَالَ: مَا إكْثَارُكُمْ عَلىَّ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَعَ عَلي أمَةٍ مِنْ إمَاءِ اللّهِ؟ وَالَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ ابْنَةُ رَسُولَ للّهِ نَزَلَتْ بِالَّذِي نَزَلَتْ بِهِ، لَقَطَعَ مُحَمَّدٌ يَدَهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن إسحاق وهو مدلس .

803. (2548) (6790)- Mes'ud İbnu'l-Esved radıyallahu anh anlatıyor: "(Fatıma isimli) kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın evinden kadifeyi çalınca biz bunu büyük bir hadise olarak değerlendirdik. Kadın Kureyş'ten (tanınmış) birisiydi. Lehinde konuşmak üzere Resûlullah'a geldik: "Biz onun cezasına mukabil kırk okiyyelik fidye verelim" dedik. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cezasını çekerek temizlenmesi onun için daha hayırlıdır" buyurdular. Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sözündeki yumuşaklığı görünce, Üsâme'ye geldik ve: "Git, kadın lehine Resûlullah'a konuş (da eli kesilmesin)" dedik. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bu hali görünce (sertleşti ve) hutbe irad etmek üzere ayağa kalktı, şöyle söyledi: "Aziz ve celil olan Allah'ın cariyelerinden bir cariyeye terettüp eden Allah'ın haddlerinden birini (tatbik etmemem için) üzerimde niye bu kadar ısrar ediyorsunuz? Muhammed'in nefsini kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! Eğer o kadının tenezzül ettiği şeye (hırsızlığa) Muhammed'in kızı Fâtıma tenezzül etseydi Muhammed (hiç çekinmeden) onun elini mutlaka keserdi."[1101]

AÇIKLAMA:

Bu hâdisenin açıklaması geçti. [1102]

*** KÖTÜLÜĞÜ ALENÎ YAPAN**

ـ804 ـ6791ـ 2559- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ. ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي ا‘سْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ عن ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ كُنْتُ رَاجِماً أحَداً بِغَيْرِ بَيِّنَةٍ لَرَجَمْتُ فُنَةَ. فَقَدْ ظَهَرَ مِنْهَا الرِّيبَةُ فِي مَنْطِقِهَا وَهَيْئَتِهَا وَمَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورجاله ثقات .

804. (2559) (6791)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Zina suçu sebebiyle) herhangi birini şahitsiz olarak recmetseydim, falan kadını recmederdim. Çünkü onun konuşmasından, vaziyetinden ve yanına girip çıkanlardan dolayı ciddi bir şüphe hasıl olmuştur." [1103]

*** CARİYEYE HADD TATBİKİ**

ـ805 ـ6792 ـ2566- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ قَالَ: أنْبَأنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ؛ أَنَّ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عُرْوَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ حَدَّثَتْهُ، أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا زَنَتِ ا‘مَةُ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُهَا. فَإِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا. ثُمَّ بِيعُوهَا وَلَوْ بِضَفِيرٍ.وَالضَّفِيُر الْحَبْلُ.فِي الزوائد: فِي إسناده عمار بن أَبِي فروة، وهو ضعيف كما ذكره البخاري وغيره. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات .

805. (2566) (6792)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cariye zina ederse sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, yine zina yaparsa yine sopalayın, sonra onu, (bu halini belirterek) bir örgü (ip) bedeliyle de olsa satın!"[1104]

*** YAŞLI VE HASTAYA HADD GEREKİR**

ـ806 ـ6793 ـ2574- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْحَاقَ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ ا‘شَجِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ سَعِيدِ بْن سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ؛ قَالَ: كَانَ بَيْنَ أَبْيَاتِنَا رَجُلٌ مُخْدَجٌ ضَعِيفٌ فَلَمْ يُرَعْ إِّ وَهُوَ عَلَى أمَةٍ مِنْ إمَاءِ الدَّارِ يَخْبُثُ بِهَا. فَرَفَعَ شَأْنَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ إِلَي رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: اجْلِدُوهُ ضَرْبَ مِائَةِ سَوْطٍ قَالُوا. يَا نَبِيَّ اللّهِ! هُوَ أضْعَفُ مِنْ ذلِكَ. لَوْ ضرَبْنَاهُ مِائَةَ سَوْطٍ مَاتَ. قَالَ فَخُذُوا لَهُ عِثْكاً فِيهِ مِائَةُ شِمْرَاخٍ، فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً وَاحِدَةً.حَدَّثَنَا سُفْيَانُ

بْنُ وَكِيعٍ. ثَنَا الْمُحَارِبيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إسْحَاق عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ . وقد فِي الزوائد: مدار ا ً‘سناد عَلَى مُحَمَّد بن إسحاق وهو مدلس. رواه بالعنعنة .

806. (2574) (6793)- Said İbnu Sa'd İbnu Ubâde radıyallahu anhüma anlatıyor: "Evlerimiz arasında vücut yapısı noksan ve zayıf bir adam vardı. (Bir gün) mahallenin cariyelerinden biriyle kötü vaziyette aniden yakalandı. Bunun üzerine (babam) Sa'd İbnu Ubâde durumunu Aleyhissalâtu vesselâm'a duyurdu. "Yüz sopa vurun!" emrettiler. Halk: "Ey Allah'ın Resûlü! O buna zayıftır, buna dayanamaz, yüz sopa vurursak ölür!" dediler. Efendimiz: "Öyleyse, onun için yüz saçaklı bir hurma dalı alın ve ona o dal ile bir kere vurun!" buyurdular."[1105]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, hadd cezasına dayanamayacak durumda olan hasta suçlu için takip edilecek usulü göstermektedir. İbnu'l-Hümâm, cezası recmedilmek olan yani bekar olmayan bir hasta zina edecek olsa, cezanın hemen uygulanacağını belirtir. "Çünkü der, zaten öldürülmesi gerekirdi." Bu sebeple hastalık hali cezanın uygulanmasına mani değil. Eğer hasta zani, bekarsa, iyileşinceye kadar hadd uygulanmaz. Çünkü onun cezası sopalanmaktır, öldürülmek değil. Hasta iken sopalanmak ölümüne sebebiyet verebilir: Eğer bu kimse iyileşmeyecek bir hastalığa tutulmuşsa veya bünyesi zayıfsa, hem Hanefiler, hem de Şâfiiler, sadedinde olduğumuz hadis mucibince, yüz dalcığı bulunan bir hurma dalı ile bir defa vurulacağına hükmeder. Her dalcık vücuduna değmelidir, bu vacibtir. Bu sebeple dal, hurma dalında olduğu gibi yaygın olmalıdır.[1106]

*** MALINI MÜDAFAA EDERKEN ÖLEN ŞEHİTTİR**

ـ807 ـ6794 2581 -حَدَّثَنَا الْخَلِيلُ بْنُ عَمْرٍو. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ الْجَزَرِيُّ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أُتِيَ عِنْدَ مَالِهِ، فَقُوتِلَ فَقَاتَلَ فَقُتِلَ، فَهُوَ شَهِيدٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن سنان التميمي، أَبُو فرة الرهاويّ ضعفه أحمد وغيره .

807. (2581) (6794)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin malının yanına (gasbetmek veya çalmak için) gidilir, bu maksatla mal sahibiyle mukatele edilir ve mal sahibi öldürülürse, o kimse şehit olur."[1107]

ـ808 ـ6795 2582 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو عَامِرٍ. ثَنَا عَبْدُ العَزِيزِ بْنُ الْمُطَّلِبِ عَنْ عَبْدِاللّهِ ابْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ ا ‘عْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛

قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: مَنْ أرِيدَ مَالَهُ ظَلْماَ فَقُتَلَ، فَهُوَ شَهِيدٌ.فِي الزوائد: إسناده حسن لقصور درجته عن أخل الحفظ وا"ثقان .

808. (2582) (6795)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kimin malı zulüm yoluyla elinden alınmak istenir ve bu yolda öldürülürse, o kimse şehittir."[1108]

NOT: Malını müdafaa ederken öldürülme mevzuunda açıklama geçti. [1109]

*** HIRSIZA HADD**

ـ809 ـ6796 ـ2586- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ. ثَنَا وُهَيْبٌ. ثَنَا أَبُو وَاقِدٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تُقْطَعُ يَدُ السَّارِقِ فِي ثَمَنِ الْمِجَنِّ.فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو واقد، وهو ضعيف. ضعف غير واحد وأصل حديث فِي صحيحين وغيرهما. من حديث عائشة وأبي هريرة وابن عمر رضى اللّه عنهم .

809. (2586) (6796)- Âmir İbnu Sa'dın babası (Sa'd İbnu Ebi Vakkas) radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:"(Üç dirhemlik) kalkan değerinde (bir malın çalınmasıyla) hırsızın eli kesilir."[1110]

*** KÖLE ÇALARSA**

ـ810 ـ6797 ـ2590- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ عَبْداً مِنْ رَقِيقِ الْخُمُسِ سَرَقَ مِنَ الْخُمُسِ، فَرُفِعَ ذلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمْ يَقْطَعْهُ وَقَالَ: مَالُ اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ، سَرَقَ بَعْضُهُ بَعْضاً.فِي الزوائد: فِي إسناده جابرة وهو ضعيف .

810. (2590) (6797)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Humusa ait kölelerden biri humus malından çalmıştı. Bu hâdise Resûlullah'a haber verildi. Hırsızın elini kesmedi. "(Hepsi de) Allah Teâla hazretlerinin malıdır, bazısı bazısını çalmıştır" buyurdular." [1111]

*** YANKESİCİ**

ـ811 ـ6798 ـ2592- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَاصِمِ بْنِ جَعْفَرٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا الْمُفَضَّلُ ابْنُ فَضَالَةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عُوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَيْسَ عَلَى الْمُخْتَلِسُ قَطْعٌ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ إسناد موثقون .

811. (2592) (6798)- Abdurrahman İbnu Avf anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhtelis (yankesici) kimseye el kesme cezası verilmez."[1112]

*** MEYVE VE SEBZEDE EL KESİLMEZ**

ـ812 ـ5799 ـ2594- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أخِيهِ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َقَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَ كَثَرٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن سَعِيدِ المقبريّ وهو ضعيف .

812. (2594) (6799)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ne meyve sebebiyle ne de keser (denen hurma göbeği) hırsızlığı sebebiyle el kesilmez."[1113]

AÇIKLAMA:

Alimler semer kelimesinin yaş meyve mânasına kullanılmasını göz önüne alarak yaş meyveyi çalana el kesme cezasının verilemeyeceğine hükmetmiştir. Ebu Hanife "ağacın üzerinde olsun, kesilip toplanmış olsun yaş meyve hırsızlığından kimsenin elinin kesilmeyeceğine" hükmetmiş, ayrıca etleri, sütleri ve meşrubatı da yaş meyveye kıyaslamıştır. Ama diğer alimler, bütün bu maddelerin muhafaza edilecekleri yerlere konduktan sonra çalınması halinde el kesileceğine hükmetmişlerdir.[1114]

*** MESCİDDE HADD UYGULANMAZ**

ـ813 ـ6800 ـ2600- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أنْبَأنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ لَهِيعَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْنَ؛ أنَّهُ سَمِعَ عَمْرَو بْنَ شُعَيْبٍ يُحَدِّثُ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ إقَامَةِ الْحَدِّ فِي الْمَسَاجِدِ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ لهيعة، وهو ضعيف مدلس. و مُحَمَّد بن عجن مدلس أيضا .

813. (2600) (6800)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidlerde hadd uygulanmasını yasakladı."[1115]

*** TA'ZİR**

ـ814 ـ6801 ـ2602- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تَعْزِرُوا فَوْقَ عَشَرَةِ أسْوَاطٍ.فِي الزوائد:

فِي إسناده عباد بن كثير الثقفيّ، قَالَ أحمد بن حنبل: روى أحاديث كَذب لم يسمعها. و قَالَ البخاري: تركوه. وكَذَا قَالَ غير واحد .

814. (2602) (6801)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "On kamçıdan fazla ta'zir cezası vermeyin."[1116]

AÇIKLAMA:

Ta'zîr cezası haddlerin dışındaki suçlara verilen cezadır. Pek çok çeşitleri vardır. Bunun miktarı, hangi suça hangisinin tatbik edileceği devlet reisine bırakılmıştır. Bu hususlarda geniş açıklamalar geçti.[1117]

*** ERKEK KARISINI YABANCI İLE YAKALARSA**

ـ815 ـ6802 ـ2606- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ دَلْهَمٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ حُرَيْثٍ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْمُحَبِّقِ؛ قَالَ: قِيلَ ‹بِي ثَابِتٍ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ حِينَ نَزَلَتْ آيَةُ الْحُدُودِ وَ كَانَ رُجُ غَيُوراً: أرَأيْتَ لَوْ أنَّكَ وَجَدْتَ مَعَ امْرَأتِكَ رَجُ أيَّ شَىْءٍ كُنْتَ تَصْنَعُ؟ قَالَ: كُنْتَ ضَارِبَهُمَا بِالسَّيْفِ. أنْتَظِرُ حَتَّى أجِئ بِأرْبَعَةٍ؟ إلَى مَا ذَاكَ قَدْ قَضَى حَاجَتَهُ وَذَهَبَ. أوْ أقُولُ: رَأيْتُ كَذَا وَكَذَا. فَتَضْرِبُونِي الْحَدَّ وَ تَقْبَلُوالِى شَهَادَةً أبَداً. قَالَ فَذُكِرَ ذلِكَ لِلنَّبِيِّ فَقَالَ: كَفَى بِالسَّيْفِ شَاهِداً. ثُمَّ قَالَ . إنِّى أخَافُ أنْ يَتَتَابَعَ فِي ذلِكَ السَّكْرَانُ وَالْغَيْرَانُ.قَالَ أبُو عَبْدُ اللّه يَعْنِي ابْنِ مَاجَةَ: سَمِعْتُ أبَا زُرْعَةَ يَقُولُ: هذَا حَدِيثُ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الطَّنَافِسِيِّ. وَفَاتَنِي مِنْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده قبيصة بن حريث بن قبيصة. قَالَ البخاري: فِي حديثه نظر. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا“سناد موثقون .

815. (2606) (6802)- Seleme İbnu'l-Muhabbık radıyallahu anh anlatıyor: "Haddlerle ilgili âyet nazil olunca, kıskanç bir adam olan Ebu Sâbit, Sa'd İbnu Ubâde'ye: "Sen hanımınla bir adamı yakalasan ne yapacağını zannedersin?" denildi.

"Kılıncımı her ikisine de vurur (gebertirim)! Dört tane şahit getirmemi mi bekleyeceğim? O vakte kadar herif işini tamamlar ve gider bile veya "şöyle bir vak'â gördüm deyip de bana hadd vurmalarını ve ebediyen şahitlikten de düşmemi mi göze alacağım?" diye cevap verdi. Ravi der ki: "Onun bu sözleri Resûlullah'â haber verildi. Aleyhissalâtu vesselâm (önce): "Kılınç şahid olarak yeterlidir" dedi ise de, sonra: "Hayır! Sarhoşun ve kıskancın bu işte birbirini takip etmelerinden korkarım!" buyurdular."[1118]

AÇIKLAMA:

Hadis, karısını zina halinde yakalayan erkeğin ne yapacağı hususunu aydınlatmaktadır. "Her ikisini de öldürürüm" diyen Sad İbnu Ubâde'nin davranışını önce tasvip eden Resûlullah; bilahare bunun kötüye kullanılacağını belirterek bu kararından rücu etmiştir. Bu durumda kişiye düşen, mahkemeye başvurmaktır. İddia sahibi iddiasına dört erkek şahid getiremediği taktirde, müla'aneye başvurulur. Zina halinde karısını veya erkeği öldürme yetkisi kimseye verilmemiştir. Bu cezayı mahkeme verir. Böyle bir öldürmede bulunan kişinin durumu ihtilaflıdır. Zina hadisesini ispatlayamazsa cinayet suçuyla yargılanır, isbatlarsa kendisine düşmeyen işi yapmaktan dolayı ta'zir edilir. "Erkek veya kadının geçmişi lekeli ise veya tabip muayenesiyle zinaya hükmedilirse, katil kocaya ölüm cezası verilmez" diyen fakih de olmuştur.[1119]

*** ÖLEN BABASININ HANIMIYLA EVLENEN**

ـ816 ـ6803 ـ2608- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنُ أخِي الْحُسَيْنِ الْجُعْفِيِّ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ مَنَازِلَ التَّمِيمِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إدْرِيسَ عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأةَ أبِيهِ أنْ أضْرِبَ عُنُقَهُ وَأُصَفِّيَ مَالَهُ.فِي الزوائد: صحيح .

816. (2608) (6803)- Muâviye İbnu Kurre radıyallahu anh babası (Kurre İbnu İyâs)dan naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, babasının hanımıyla evlenmiş olan bir adama göndererek boynunu vurmamı ve malını müsadere etmemi emretti."[1120]

*** YABANCIYI BABA DİYE İDDİA EDEN**

ـ817 ـ6804 ـ2609- حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ. بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا ابْنِ أَبِي الضَّيْفِ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عُثْمَانَ ابْنِ خُثَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ انتَسَبَ إِلَى غَيْرِ أبِيهِ، أوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّهِ وَالْمَئِكَةِ وَالنَّاسِ أجْمَعِينَ.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ أَبِي الضيف، لم أر ‘حد فِيهِ كما، بجرح و بتوثيق. وباقي رجال ا“سناد عَلَى شرط مسلم .

817. (2609) (6804)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, kendisini babasından başkasına nisbet ederse (yani onun oğlu olduğunu söylerse) veya Mevlasından başka birini Mevla (efendi) edinirse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti üzerine olsun."[1121]

ـ818 ـ6805 ـ2611- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أنْبَأنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدُ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنِ ادَّعىَ إِلَى غَيْرِ أبِيهِ لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ

خَمْسِمِائَةِ عَامٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ،ن مُحَمَّد بن الصباح هو أبُو جَعْفَر الجرجاني التاجر. قَالَ فِيهِ ابْنِ معين: بأس به. و قَالَ أبُو حاتم: صالح الحديث وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا"سناد يسئل عن حالهم لشهرتهم .

818. (2611) (6805)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (kendisine) babasından başkasını (baba diye) iddia ederse cennetin kokusunu hiç duymayacaktır. Halbuki onun kokusu beşyüz yıl uzaklıkta bulunup (hissedilir)." [1122]

AÇIKLAMA:

Neseb bahsi daha önce açıklandı.[1123]

*** KABİLEDEN BİRİNİ İNKÂR EDEN**

ـ819 ـ6806 2612- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. ح وَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ. ح وَحَدّثَنَا هَارُونَ بْنُ حَيَّانَ. أنْبَأنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ الْمُغِيرَةَ؛ قَاَ: ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَقِيلِ بْنِ طَلْحَةَ السَّلَمِيِّ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ هَيْصَمٍ عَنِ ا'شْعَثِ بْنِ قَيْسٍ؛ قَالَ: أتَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَفْدِ كَنْدَةَ وَ يَرَوْنِى إّ أفْضَلَهُمْ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! ألَسْتُمْ مِنَّا؟ فَقَالَ: نَحْنُ بَنُو النَّضْرِبْنِ كِنَانَةَ َ نَقْفُو أُمَّنَا وَ نَنْتَفِي مِنْ أبِينَا.قَالَ، فَكَانَ ا'شْعَثُ بْنُ قَيْسٍ يَقُولُ: َ أوتَى بِرَجُلٍ نَفَى رَجُ مِنْ قُرَيْشٍ مِنِ النّضَر ابْنِ كَنَانَةِ، إ جَلْدَتُهُ الحَدّ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُه ثقات. 'ن عقيل بن طلحة، وثقه ابْنِ معين والنسائي. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رجال ا"سناد عَلَى شرط مسلم .

819. (2612) (6806)- Eş'as İbnu Kays anlatıyor: "Kinde heyeti içerisinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldim. Heyet mensupları beni kendilerinden üstün görürlerdi. Bu sebeple: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden değil misiniz?" dedim.

"Biz, Benî Nadr İbni Kinânedeniz, anamızı iffetsizlikle itham etmeyiz ve babalarımıza olan nisbetimizi reddetmeyiz!" buyurdular.

Ravi devamla der ki: "Eş'as İbnu Kays derdi ki: "Kureyşli birinin, Nadr İbnu Kinâne'den olduğunu reddeden biri bana getirilse, ona mutlaka (iftira etti diye) hadd celdesi tatbik ederim." [1124]

AÇIKLAMA:

1- Dinimiz nesebe son derece ehemmiyet vermiştir. Birçok fıkhî ahkâm neseb bağına dayanır. Bu sebeple nesebin inkârı, neseplerin böylece karıştırılması pek çok haramların işlenmesine, hukukun karışmasına sebeptir. Bu sebeple nesebini inkâr haramdır ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm böylelerini en ağır bir lanetle lanetlemiştir.

2- Daha önce bizzat kaydettiğimiz üzere, "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın 21 göbek ecdadı bilinmektedir. Bu şecere sahih hadisle sabittir. Aleyhissalâtu vesselâm'ın sahih hadisle sabit olan ecdatlarından biri de Nadr İbnu Kinâne'dir. Bu sebeple hadisin ravisi Eş'âs İbnu Kays, kesin bir üslupla, Kureyşe mensup bir adamın Nadr İbnu Kinâne'ye mensup olduğunu inkar edecek kimseye hadd-i kazf (seksen değnek) uygulayacağını söylemiştir.[1125]

*** MUHANNİS**

ـ820 ـ6807 ـ2613- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِّيعِ الْجُرْجَانِيُّ. أنْبأنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أخْبَرَنِي يَحْيَى ابْنُ الْعَءِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ بِشْرَ بْنَ نُمَيْرٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ مَكْحُوًَ يَقُولُ : إِنَّهُ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَجَاءَ عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنَّ اللّهَ قَدْ كَتَبَ عَليَّ الشِّقْوَةَ. فَمَا أُرَانِي أُرْزَقُ إِّ مِنْ دُفِّي بِكَفِّي. فَأْذَنِ لِي فِي الْغِنَاءِ فِي غَيْرِ فَاحِشَةٍ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ َ آذَنُ لَكَ وَ كَرَامَةَ وَ نُعْمَةَ عَيْنٍ. كَذَبْتَ أىْ عَدُوَّ اللّهِ! لَقَدْ رَزَقَكَ اللّهُ طَيِّباً حً، فَاخْتَرْتَ مَا حَرَّمَ اللّهُ عَلَيْكَ مِنْ رِزْقِهِ مَكَانَ مَا أحَلَّ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَكَ مِنْ حَلِهِ. وَلَوْ كُنْتُ تَقَدَّمْتُ إِلَيْكَ لَفَعَلْتُ بِكَ وَفَعَلْتُ. قُمْ عَنِّي وَتُبْ إلى اللّهِ. أمَا إِنَّكَ إنْ فَعَلْتَ بَعْدَ التَّقْدِمَةِ إِلَيْكَ ضَرَبْتُكَ ضَرْباً وَجِيعاً وَخَلَقْتُ رَأسَكَ مُثْلَةً وَنَفَيْتُكَ مِنْ أهْلِكَ وَأحْلَلْتُ سَلَبَكَ نُهْبَةً لِفِتْيَانِ أهْلِ الْمَدِينَةِ.فَقَامَ عَمْرٌو، وبِهِ مِنَ الشَّرِّ وَالْخَزْيِ مَا َ يَعْلَمُهُ إَّ اللّهُ. فَلَمَّا وَلَّيُّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هؤُءِ الْعُصَاةُ. مِنْ مَاتَ مِنْهُمْ بِغَيْرِ تَوْبَةٍ حَشَرَهُ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا كَانَ فِي الدُّنْيَا مُخَنَّثاً عُرْيَاناً َ يَسْتَتِرُ مِنَ النَّاسِ بِهُدْبَةٍ، كُلَّمَا قَامَ صُرِعَ.فِي الزوائد: فِي إسناده بشر بن البصري، قَالَ فِيهِ يَحْيَى القطان: كَانَ ركنا من أركان الكذب. وَقَالَ أحمد: ترك النَّاس حديثه. وكَذَا قَالَ غيره. ويَحْيَى بن العء، قَالَ أحمد: يضع الحديث. وقريب منه ما قَالَ غير .

820. (2613) (6807)- Safvân İbnu Ümeyye radıyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında idik. Derken Amr İbnu Mürre radıyallahu anh geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah bana musibet takdir etmiştir. Çünkü ben elimle def çalmaktan başka bir yolla rızıklanacağımı zannetmiyorum. Öyleyse bana fuhşa ait olmayan şarkı hususunda izin verin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm cevapta bulundu: "Hayır! Sana izin veremem, bunda bir hayır, bir rıza yoktur Sen yalan söyledin ey Allah'ın düşmanı! Allah seni temiz ve helal şeylerle rızıklandırdı, sen ise (kendi iradenle) aziz ve celil olan Allah'ın rızkından sana helal kıldıkları yerine, Allah'ın rızkından sana haram kıldığı rızkı ihtiyar ettin. Eğer bu yasaklama hükmünü daha önce sana ulaştırmış olsaydım şimdi sana hak ettiğin cezayı verirdim. Yanımdan kalk ve Allah'a

tevbe et. Bilesin bu yasaktan sonra (eski işini) yaparsan seni acı bir şekilde döveceğim ve ibret olsun diye saçını traş edeceğim, seni ailenden alıp sürgüne göndereceğim. Senin üstün başında taşıdığın varlığını Medine gençlerine ganimet olarak helal kılacağım."
Ravi der ki: "Amr, (Resûlullah'ın bu talimatından sonra, öyle fena ve rüsvay bir vaziyette kalktı ki, bunun derecesini ancak Allah bilir.
O çekip gidince Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Bunlar asilerdir. Böyleleri tevbe etmeden ölürse, aziz ve celil olan Allah onları, Kıyamet günü, dünya da oldukları üzere muhannes (kadınlaşmış), çıplak ve insanlara karşı bir ince yaprakla olsun örtülmemiş vaziyette haşredecektir, ayağa kalktıkça yere yıkılacaklardır."[1126]

AÇIKLAMA:

İbnu Mace bu hadisi muhannes (kadınlaşan erkek)lerle ilgili babta kaydetmiştir, zaafı şiddetli olan rivayetlerdendir, ancak muhanneslerin teliniyle ilgili sahih rivayetler vardır. Muhanneslerle ilgili açıklama daha önce yapıldığı için tekrâr etmeyeceğiz. Rivayetteki üslubun, bildiğimiz sahih hadislerinkine olan farklılığı dikkatleri çekmiş olmalı. [1127]

DİYETLER BÖLÜMÜ

*** MÜSLÜMANI ZULMEN ÖLDÜREN**

ـ821 ـ6808 ـ2618- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَائِذٍ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَقِيَ اللّهَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً لَمْ يَتَنَدَّ بِدمٍ حَرَامٍ دَخَلَ الْجنَّةَ.فِي الزوائد: إسناد صحيح. إن كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن عائذ ا٬زدي سمع من عقبة بن عامر. فقد قيل: إن روايته عنه مرسلة .

821. (2618) (6808)- Ukbe İbnu Âmir el-Cüheni radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:
"Kim hiçbir şirk koşmadan ve haram bir kana da bulaşmadan Allah'a kavuşursa (önünde sonunda) cennete girecektir."[1128]

ـ822 ـ6809 ـ2618- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ جَنَاحٍ عَنْ أَبِي الْجَهْمِ الْجُوزْجَانِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّهِ مِنْ قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِغَيْرِ حَقٍّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ موثقون. وقد صرح الوليد بالسماع فزالت تهمة تدليسه. والحديث فِي رواية غير البراء أخرجه غير المصنف أيضا .

822. (2618) (6809)- Bera İbnu Âzib radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Şüphesiz dünyanın yok olması, Allah Teâla nezdinde, bir mü'minin haksız yere öldürülmesinden daha ehvendir" buyurdular."[1129]

AÇIKLAMA:

Bu hadis bir mü'mini haksız yere öldürmenin ne kadar şer'î bir cinayet olduğunu insanların kavramaları maksadını gütmektedir. Zira, insanlar nazarında son derece azametli ve ehemmiyetli gözüken yer küresinin Allah nezdindeki ehemmiyeti, bir mü'mine karşı işlenen cinayetin yanında küçük kalmaktadır. Mü'minin hukuku bundan ehemmiyetli olunca, onun hayat hakkına riayetin fevkalade büyük bir ehemmiyet taşıdığı idrak edilir.[1130]

ـ823 ـ6810 ـ2620- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنُ الْمُسَيِّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أعَانَ عَلَى قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ لَقِي اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: آيِسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللّهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أبِي زياد، بالغوافي تضعيفه، حَتَّى قيل كأيه حديث موضوع .

823. (2620) (6810)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:
"Kim bir mü'mini öldürmeye yarım kelime kadar yardım etse, iki gözün arasına "Allah'ın rahmetinden ümidsizdir" yazılı olduğu halde Allah Teâla hazretlerinin huzuruna çıkacaktır."[1131]

*** KISAS NEREDE YOK?**

ـ824 ـ6811 ـ2636- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ وَعَمَّارُ بْنُ خَالِدٍ الْوَاسِطِيُّ.ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ دَهْثَمِ بْنِ قُرَّانَ. حَدَّثَنِي نَمْرَانُ بْنُ جَارِيَةَ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَجُ ضَرَبَ رَجُ عَلَى سَاعِدِهِ بِالسَّيْفِ فَقَطَعَهَا مِنْ غَيْرِ مَفْصِلٍ. فَاسْتَعْدَى عَلَيْهِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَمَرَ لَهُ بِالدِّيَةِ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنِّي أُرِيدُ الْقِصَاصَ. فَقَالَ: خُذِ الدِّيَةَ. بَارَكَ اللّهُ لَكَ فِيهَا. وَلَمْ يَقْضِ لَهُ بِالْقِصَاصِ.فِي الزوائد: فِي إسناده دهثم بن قران اليماني، ضعفه أَبُو دَاوُد، وقَالَ ليس لجارية عند المصنف سوى هَذَا الحديث، وليس له شئ فِي بقية الكتب .

824. (2636) (6811)- Câriye İbnu Zafar radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adam bir başkasının ön kolunu bir kılıç vurarak mafsal olmayan bir yerden koparıp attı. Kolu koparılan adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a müracaatla kolunu kesenden hakkını almasını istedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kolu kesilene diyet ödemeyi emretti. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben

kısas istiyorum" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Diyetini al, Allah diyeti hakkında mübarek kılacaktır" buyurdular ve kısasa hükmetmediler." [1132]

ـ825 ـ6812 ـ2637- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُعَاذِ بْنِ مُحَمَّدٍ ا،نْصَارِيِّ عَنِ ابْنِ صُهْبَانَ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للَّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ قَوَدَ فِي الْمَأمُومَةِ وَ الْجَائِفَةِ وَ الْمُنَقِّلَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده رشدين بن سعد المصري، أَبُو الحجاج، المهري ضعفه جماعة. واختلف فِيهِ كم أحمد قمرّة ضعّفه ومرّة قَالَ: أرجو أنه صالح الحديث .

825. (2637) (6812)- Abbâs İbnu Abdilmuttalib anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ne me'mûne (beyin zarına ulaşan yara)da, ne câife (bedenin iç kısmına ulaşan yara)da, ne de münakkile (kemiği kırıp yerinden kaydıran yara)da kısas vardır. (Yani başkasını bu çeşit yaralarla yaralayan kimseye kısas uygulanmaz, diyet alınır)."[1133]

AÇIKLAMA:

Belirtilen me'mune, münakkile, câife çeşidine giren yaralar için kısas yapılmaz. Çünkü, aynı miktarda yara açmak mümkün değildir. Bunlara diyet takdir edilir. Me'mune ve câife denen yaralar için tam diyetin (100 deve) üçte biri takdir edilmiştir. Münakkile denen yaraların diyeti 15 devedir.[1134]

*** KÂFİRİN DİYETİ**

ـ826 ـ6813 ـ2644- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا حاتِمُ بْنُ إسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى أَنَّ عَقْلَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ نِصْفُ عَقْلِ الْمُسْلِمِينَ، وَهُمُ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى.فِي الزوائد: إسناده حسن، لقصوره عن درجة الصحيح. ،ن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن عياش، لم أر من ضعّفه و من وثقه. وعمرو بن شعيب عن جده مختلف فِيهِ .

826. (2644) (6813)- Amr İbnu şuayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ehl-i kitap olan yahudi ve hıristiyanların diyetinin müslümanların diyetinin yarısı olduğuna hükmetti."[1135]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, zımmîlerin diyetinin; müslümanların diyetinin yansı olduğunu söylüyor ise de, bu mevzudaki başka nasslar sebebiyle: Hanefilere göre zımmilerin diyeti müslümanlarınki kadardır. Şafiîlere göre zımmilerin diyeti müslümanların diyetinin üçte biri kadardır. Mâlikilere göre yahudi ve hıristiyanların diyeti müslümanların diyetinin yansı kadardır. Hanbelilere göre yahudi veya hıristiyan kasten öldürülmüşse tam diyet, sehven öldürülmüşse yarım diyet ödenir.[1136]

*** KATİL MAKTULE VARİS OLAMAZ**

ـ827 ـ6814 ـ2646- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَ عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ قَاَ: ثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا‘حْمَرُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرو بْنِ شُعَيْبٍ؛ أَنَّ أبَا قَتَادَةَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي مُدْلِجٍ قَتَلَ ابْنَهُ فَإخَذَ عُمَرُ مِائَةً مِنَ ا“بِلِ. ثَثِينَ حَقَّةً وَثَثِينَ جَذَعَةً وَأرْبَعِينَ خَلِفَةً. فَقَالَ: أيْنَ أخُو الْمَقْتُولِ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَيْسَ لِقَاتِلٍ مِيرَاثٌ.فِي الزوائد: إسناده حسن .

827. (2646) (6814)- Amr İbnu Şuayb anlatıyor: "Benî Mudlic'ten bir adam oğlunu öldürmüştü. Hz. Ömer ondan (diyet olarak) yüz deve aldı. Otuz hıkka (beş yaşına basmış dişi deve), otuz ceze'â (dört yaşına basmış dişi deve) ve kırk da halifa (hamile deve). Sonra: "Maktûl'ün kardeşi nerededir? Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan: "Kâtile (maktulün malından) vâris olma hakkı yoktur" dediğini işittim" dedi."[1137]

AÇIKLAMA:

Hanefiler ve Şâfiîler ve fakihlerin ekserisi bu hadisi esas alarak: "Katil öldürdüğü kimseye varis olamaz, kasten de, yanlışlıkla da öldürmüş olsa, malına da diyetine de" demişlerdir.
Mâlik ve bir kısım fakihler "yanlışlıkla öldüren, maktulün malına varis olur, diyetine olamaz" demiştir.
Hanefiler, Şâfiîler ve Hanbelîler: "Adam oğlunu öldürdüğü için kısas edilmez" demiştir. Mâlikîler, "Baba oğlunu yatırıp boğazlarsa veya aç susuz hapsedip ölümüne sebep olursa kısas edilir, değilse edilmez" demiştir.[1138]

*** DİŞİN DİYETİ**

ـ828 ـ6815 ـ2651- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبَالِسِيُّ ثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ. ثَنَا أَبُو حَمْزَةَ الْمَرْوَزِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ النَّحْوِيُّ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ قَضَى فِي السِّنِّ خَمْساً مِنَ ا“بِلِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح .

828. (2651) (6815)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir diş için diyet olarak beş deveye hükmetti."[1139]

*** PARMAKLARIN DİYETİ**

ـ829 ـ6816 ـ2653- حَدَّثَنَا جَمِيلُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَتَكِيُّ. ثَنَا عَبْدُ ا'علي. ثَنَا سَعِيدٌ عَنْ مَطَرٍ عَنْ عَمْرِو ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّه أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ا'صَابِعُ سَوَاءٌ كُلُّهُنَّ. فِيهِنَّ عَشْرٌ عَشْرٌ مِنَ ا"بِلِ.فِي الزوائد: إسناده حسن .

829. (2653) (6816)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Parmakların hepsi diyette eşittirler. Her birine onar deve diyet vardır."[1140]

*** HÜR, KÖLEYE KARŞI ÖLDÜRÜLÜR MÜ?**

ـ830 ـ6817 ـ2664- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا ابْنِ الطَّبَّاعِ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ إسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللّه بْنِ أَبِي فَرْوَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ حُنَيْنٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ. وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَتَلَ رَجُلٌ عَبْدَهُ عَمْداً مُتَعَمِّداً. فَجَلَدَهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِائَةً. وَنَفاهُ سَنَةً. وَمَحَا سَهْمَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسحاق بن عَبْدُ اللّه بن أَبِي فروة وهو ضعيف. وإِسْمَاعِيلَ بن عياش .

830. (2664) (6817)- Amr İbnu Şu'âyb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam kölesini kasten ve taammüden öldürdü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama yüz sopa ile celde tatbik etti ve bir yıl da sürgüne gönderdi ve müslümanların (hisselerinin) içinden onun hissesini sildi."[1141]

AÇIKLAMA:

Ebu Hanife'ye göre hür kimse kendi kölesini öldürürse kısas edilmez, başkasının kölesini öldürürse kısas edilir. Mâlik ve Şâfi'i ye göre hür, ne kendi kölesi ne de başkasının kölesi sebebiyle kısas edilmez. [1142]

*** KISAS KILIÇLA YAPILIR**

ـ831 ـ6818 ـ2667- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُسْتَمِرِّ الْعُرُوقِيُّ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنِ اِبْنِ عَازِبٍ عَنْ النُّعْمَانِ عَنِ بَشِيرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَوَدَ إ'ّ بِالسَّيْفِ.فِي الزوائد: فِي إسناده جَابِرٍ الجعفيّ، وهو كَذّاب .

831. (2667) (6818)- Nu'man İbnu Beşîr ve Ebu Bekre radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kısas (cezası) ancak kılıçla icra edilir."[1143]

*** HERKES KENDİ CİNAYETİNDEN SORUMLU**

ـ832 ـ6819ـ 2670- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ. ثَنَا جَامِعُ بْنُ شَدَّادٍ عَنْ طَارِقٍ الْمُحَارِبِيِّ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إبْطَيْهِ يَقُولُ: أَ َتَجْنِي أُمٌّ عَلى وَلَدٍ. أَ تَجْنِي أُمٌّ عَلى وَلَدٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُه ثقات .

832. (2670) (6819)- Târık el-Muhâribî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı koltuk altlarının beyazlığı görülecek kadar kollarını kaldırıp şöyle dediğini işinim: "Bilesiniz hiçbir anne oğlunun günahından sorumlu tutulmaz, bilesiniz hiçbir anne oğlunun günahından sorumlu tutulmaz."[1144]

ـ833 ـ6820ـ 2671- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ يُونُسَ عَنْ حُصَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُرِّ عَنِ الْخَشْخَاشِ الْعَنْبَرِيِّ: قَالَ: أتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعِى ابْنِي. فَقَالَ: َ تَجْنِي عَلَيْهِ وَ يَجْنِي عَلَيْكَ.فِي الزوائد: إسناده كلهم ثقات. إ أن هشيما كَانَ يدلس. وليس للخشخاش سوى هَذَا الحديث الموجود عند ابْنِ ماجة. وليس له فِي بقية ا'صول الخمسة .

833. (2671) (6820)- Haşhâş el-Anberî radıyallahu anh anlatıyor: "Beraberimde oğlum olduğu halde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelmiştim. Bilvesile: "Sen oğlunun günahından sorumlu tutulmazsın, o da senin günahından sorumlu tutulmaz" buyurdular."[1145]

ـ834 ـ6821ـ 2672- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عَقِيلٍ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ. ثَنَا أَبُو الْعَوَّامِ الْقَطَّانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِقَةَ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تَجْنِي نَفْسٌ عَلَى أُخْرَى.فِي الزوائد: إسناده صحيح. مُحَمَّد بن عبد اللّه ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ النسائى: بأس به. و أَبُو العوّام القطّان، اسمه عمران بن دَاوُد، وثقه الجمهور. وباقي رِجَال ا"سناد على شرط الشيخين .

834. (2672) (6821)- Üsame İbnu şerîk anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hiç kimse başka birinin günahından mesul olmaz."[1146]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bu hadislerde aynı manayı değişik üslûplarla tekrar etmektedir. Maksad ferdî sorumluluğu zihinlerde iyice tesbittir. Çünkü cahiliye sisteminde ferdi sorumluluk yoktu, kabilevî müşterek sorumluluk vardı. Bir ferde karşı cinayet yoktu, ferdin mensub olduğu kabîleye karşı cinayet vardı. Cani tek de değildi, cinayeti işleyen kimsenin bütün kabilesi suçlu ve mücrim idi. İntikam failden alınmaz, kabilesinin herhangi bir ferdinden alınabilirdi. Resûlullah tebliğinin ilk gününden itibaren hep ferdî sorumluluk, uhrevî sorumluluk duygusunu yerleştirmeye gayret göstermiştir. Kişi şahsiyetini büyük ölçüde ferdî sorumlulukla bulacaktı.[1147]

*** HEDER OLAN (TAZMİN EDİLMEYEN) ZARARLAR**

ـ835 ـ6 ـ2674 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مُخْلَدٍ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْعَجْمَاءُ جَرْحُهَا جُبَارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده كثير بن عبد اللّه ضعفه أحمد و ابْنِ معين. وقال أبو داود: كَذّاب. و قَالَ ا"مام الشافعيّ: هو ركن من أركان الكذّب، و قَالَ ابْنِ عبد اللّه مجمع عَلَى ضعفه .

835. (2674) (6822)- Amr İbnu Avf anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Acma (yani dilsiz hayvan)ın verdiği zarar hederdir. Maden ocağında uğranılan zarar da hederdir" buyurdular." [1148]

ـ836 ـ6823 ـ2675 -حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ خَالِدٍ الْنُّمَيْرِيُّ. ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِي إسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ:
للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ الْمَعْدِنَ جُبَارٌ، وَالْبِئْرُ جُبَارٌ، وَالْعُجْمَاءُ جَرْحُهَا جُبَارٌ. وَالْعَجْمَاءُ الْبَهِيمَةُ مِنَ ا'نْعَامِ وَغَيْرِهَا. وَالْجُبَارُ هُوَ الْهَدْرُ الَّذِيَ يُغرّمُ.فِي الزوائد: إسناده ثقات. إ أن إسحاق بن يَحْيَى لم يدرك عبادة. قَالَه الترمذي وغيره .

836. (2675) (6823)- Ubâde İbnu's-Sâmit anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle hükmetti: "Madende uğranılan zarar hederdir, kuyunun sebep olduğu zarar hederdir, dilsizin (hayvanın) sebep olduğu zarar hederdir."

Acma: Deve, sığır, davar (koyun-keçi) ve başka hayvan mânasınadır. Cübâr tazmini olmayan, ödettirilmeyen zarardır, heder de denir.[1149]

AÇIKLAMA:

Bu bahisle ilgili açıklama geçti. [1150]

*** KASÂME**

ـ837 ـ6824 ـ2678- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا٬حْمَرُ عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ حُوَيِّصَةَ وَمُحَيِّصَةَ ابْنَىْ مَسْعُودٍ؛ وَ عَبْدَاللّهِ وَ عَبْدَالرَّحْمَنِ ابْنَيْ سَهْلٍ. خَرَجُوا يَمْتَارُونَ بِخَيْبَرَ. فَعُدِيَ عَلى عَبْدِاللّهِ فَقُتِلَ. فَذُكِرَ ذلِكَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: تُقْسِمُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ؟ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! كَيْفَ نُقْسِمُ وَلَمْ نَشْهَدْ؟ قَالَ فَتُبْرِئُكُمْ يَهُودُ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! إذاً تَقْتُلُنَا. قَالَ فَوَدَاهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عِنْدِهِ. فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج بن ارطاة وهو مدلس .

837. (2678) (6824)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Mes'ud'un oğulları Huvayyısa ve Muhayyısa ile Sehl'in oğulları Abdullah ve Abdurrahmân Hayber'den yiyecek temin etmek maksadıyla (Medine'den) çıkıp gittiler. Orada Abdullah'a saldırıp öldürdüler. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a haber verilmişti. "(Abdullah'ın arkadaşlarına: "Onun Hayber yahudileri tarafından öldürüldüğüne yemin ederseniz diyete) müstehak olursunuz!" buyurdular. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Görmediğimiz şey hususunda nasıl yemin edelim!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyle ise yahudiler yemin ederek isnat ettiğiniz suçtan berâat ederler" buyurdu. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! (Yahudiler, yemin etmekle beraat edebilince) bizi öldürürler" dediler. Neticede maktulün diyetini, Aleyhissalâtu vesselâm kendi nezdinden karşıladı."[1151]

AÇIKLAMA:

Bu hadise Kasâme bahsinde açıklandı.[1152]

*** MÜSLE YAPILAN KÖLE HÜRDÜR**

ـ838 ـ6825 ـ2679- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: ثَنَا عَبْدِ السَّمِ عَنْ إسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ رَوْحٍ بْنِ زِنْبَاعٍ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ خَصَى غُماً لَهُ. فَأَعْتَقَهُ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمُثْلَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده ضعف لضعف إسحاق بن أبِي فروة .

838. (2679) (6825)- Zinba (Ebu Ravh) radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmişti. Aleyhissalâtu vesselâm, onun kölesini hadımlaştırdığını öğrenince, köleyi müsle (işkence) sebebiyle âzâd etti."[1153]

AÇIKLAMA:

Müsle, işkence manasına gelir. Hakaret ve eziyet etmek maksadıyla burun, kulak kesmek, göz oymak gibi davranışlara hep müsle denir. Hür kimsenin köleye yaptığı bu çeşit işkenceler sebebiyle kısas yapılıp yapılamayacağı ihtilaflı mevzulardandır. Umumiyetle "hür, köle ile kısas edilmez" hükmü benimsenmiştir. Bu hükümde Bakara'nın 178. âyet esas alınmıştır. Bu çeşit davranışları önlemek için Resûlullah, işkence mukabili azad etme cezası uygulamıştır. Yukarıdaki hadis bu uygulamaya bir örnektir.[1154]

*** EMAN VERDİKTEN SONRA ÖLDÜREN**

839ـ 6826ـ 2688- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ. ثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ابْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادٍ الْقِتْبَانِيِّ؛ قَالَ: لَوْ كَلِمَةٌ سَمِعْتُهَا مِنْ عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيِّ لَمَشَيْتُ فِيمَا بَيْنَ رَأسِ الْمُخْتَارِ وَجَسَدِهِ. سَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أمِنَ رَجُ عَلَى دَمِهِ، فَقَتَلَهُ؛ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ لِوَاءَ غَدْرٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات. ‘ن رفاعة بن شداد أخرجه النسائي فِي سننه ووثقه وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ثتات. يباقي رِجَال ا“سناد عَلَى شرط مسلم .

839. (2688) (6826)- Rıfâ'a İbnu şeddâd el-Fityânî demiştir ki: "şayet Amr İbnu'l-Hamık el-Huzâ'î'den işittiğim bir kelam (hadis) olmasaydı ben Muhtâr'ın başı ile cesedini (ayırıp) arasında yürürdüm. Ondan, Aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim bir kimsenin kanına emân verir ve sonra da öldürürse o kimse Kıyamet günü zulüm bayrağını taşır" buyurmuş olduğunu işittim."[1155]

AÇIKLAMA:

Burada adı geçen Muhtar, hicri 64 yılında, Kerbelâ hâdisesinin intikamını almak iddiasıyla ortaya çıkıp, Şiîlerle işbirliği yapan ve kurnazca topladığı 12 bin kadar taraftarla 65 yılında Kûfe'yi ele geçiren ve orada Kerbelâ hadisesinde bulunan pek çok kimsenin kanını döken zâlimlerden biridir. 1.5 yıl Kûfe'de hakimiyet kurmuş ise de, Mus'ab İbnu Zübeyr'in gönderdiği askerlere mağlup olmuş ve katledilmiştir.[1156]

*** HAMİLE KADINA KISAS**

840ـ 6827ـ 2694- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنِ ابْنِ أنْعُمٍ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَىٍّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ. ثَنَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ وَعُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ وَشَدَّادُ بْنُ أوْسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَرْأةُ، إِذَا قَتَلَتْ عَمْداً، َ تُقْتَلُ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا،

إنْ كَانَتْ حَامًِ، وَ حَتَّى تُكَفِّلَ وَلَدَهَا. وَإنْ زَنَتْ لَمْ تُرْجَمْ حَتَّى تَضَعَ مَا فِي بَطْنِهَا، وَ حَتَّى يُكَفِّلَ وَلَدَهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده ابْنِ أنعم. اسمه عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زيادين أنعم ضعيف. وكَذَلك الراوي عنه مد اللّه بن لهيعة .

840. (2694) (6827)- Muaz İbnu Cebel, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh, Ubâde İbnu's-Sâmit ve Şeddâd İbnu Evs radıyallahu anhüm ecmainden rivayet edildiğine göre Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurmuştur: "Kadın, taammüden bir kimseyi öldürdüğü vakit, hamile olduğu taktirde hemen öldürülmez, çocuğunu doğurup bir bakıcıya vermesi beklenir. Keza zina yapacak olsa karnındakini doğurup bir kadına verinceye kadar recmedilmez."[1157]

AÇIKLAMA:

Hadisin hükmüyle amel hususunda ûlemanın ihtilafı yoktur. Çünkü, karnındaki çocuğun bir günahı yoktur. Onun annesiyle birlikte öldürülmesi câiz değildir. [1158]

VASİYETLER BÖLÜMÜ

*** RESÛLULLAH'IN VASİYETİ**

841 ـ6828 ـ2697- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ. ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَتْ عَامَّةُ وَصِيَّةِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، وَهُوَ يُغَرْغِرُ بِنَفْسِهِ: الصَّةَ. وَمَا مَلَكَةْ أيْمَانُكُمْ.فِي الزوائد: إسناد حسن، لقصور أحمد بن المقدام عن درجة أهل الضبط. وباقي رِجَالُهُ عَلَى شرط الشيخين .

841. (2697) (6828)- Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ölüm vakti geldiği vakit, Aleyhissalâtu vesselâm'ın can çekişirken yaptığı vasiyetin hepsi: "Namaz(ı ihmal etmeyin) ve sağ ellerinizin sahip oldukları(nın yani kölelerinizin hukukuna riayet edin)" demek olmuştur." [1159]

AÇIKLAMA:

Sağ elinizin sahip olduğu tabiri ile mal-mülk kastedilir. Öncelikle kölelerin kastedildiği bu tabirin şümûlüne zekata tabi malların da girdiği belirtilmiştir. Binaenaleyh, Resûlullah bu vasiyetiyle hem kölelere iyi muamele edilmesini hem de zekâtın hakkıyla verilmesini nazara vermiş olmaktadır.[1160]

*** VASİYETE TEŞVİK**

ـ842 ـ6829 ـ2700 -. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ. ثَنَا دُرُسْتُ بْنُ زِيَادٍ. ثَنَا يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ عَنْ أنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَحْرُومُ مَنْ حُرِمَ وَصِيَّتَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أبان الرقاشي وهو ضعيف .

842. (2700) (6829)- Hz. Enes anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mahrum kişi, vasiyet etmekten mahrum kalan kişidir." [1161]

ـ843 ـ6830 ـ2701 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ يـزِيـدَ بْنِ عَوْفٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ مَاتَ عَلى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ. وَمَاتَ عَلَى تُقىً وَشَهَادَةٍ. وَمَاتَ مَغْفُوراً لَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية، وهو مدلس. وشيخه يزيد بن عوف، لم أرمن تكلم فِيهِ .

843. (2701) (6830)- Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim vasiyet yapmış olarak ölürse doğru bir yol ve sünnet üzere ölmüş olur; takva ve şehadet üzere ölmüş olur, mağfirete uğramış (günahları bağışlanmış) olarak ölmüş olur." [1162]

AÇIKLAMA:

Bilhassa borcu bulunan kimseler için vasiyet yapmanın ve vasiyetini beraberinde taşımanın vecibe olduğuna dair açıklama geçti. [1163]

*** VASİYETTE ZULÜM**

ـ844 ـ6831 ـ2703 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ عَنْ أبِيهِ عَنْ أنَسِ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ فَرَّ مِنْ مِيرَاثِ وَارِثِهِ قَطَعَ اللّهُ مِيرَاثَهُ مِنَ الْجَنَّةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده زيد العمّي .

844. (2703) (6831)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim varisinin mirasçılığı (hakkı)ndan kaçarsa Allah Kıyâmet günü o kimsenin cennetten mirasçılığını keser." [1164]

ـ845 ـ6832 ـ2705 -حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ أَبِي حَلْبَسٍ عَنْ خَلِيدِ بْنِ أَبِي خَلِيدٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ

فَأَوْصىَ وَكَانَتْ وَصِيَّتُهُ عَلى كِتَابِ اللّهِ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا تَرَكَ مِنْ زَكَاتِهِ فِي حَيَاتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية بن الوليد، وهو مدلس، وقد عنعنه. وشيخه أَبُو حلبس أحد المجاهيل .

845. (2705) (6832)- Muaviye İbnu Kurre babasından naklen anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, ölüm yaklaşınca vasiyette bulunur ve vasiyeti de Allah'ın kitabına uygun olursa, bu vasiyeti, onun hayatında vermeyi ihmal ettiği zekâtına kefâret olur."[1165]

*** SADAKA ÖLÜM SIRASINDA DEĞİL HAYAT BOYU VERİLMELİ**

846ـ 6833ـ 2707- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. أنْبَأنَا حَرِيزُ بْنُ عُثْمَانَ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ بُسْرِ بْنِ جَحَّاشٍ الْقُرَشِيِّ؛ قَالَ: بَزَقَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي كَفِّهِ. ثُمَّ وَضَعَ أصْبُعَهُ السَّبَّابَةَ وَ قَالَ: يقُولُ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أنَّى تُعْجِزُنِي، ابْنِ آدَمَ! وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ مِثْلِ هذِهِ. فَإذَا بَلَغَتْ نَفْسُكَ هذِهِ »وَأشَارَ إلِى حَلْقِهِ« قُلْتَ: أتَصَدَّقُ. وَأنَّى أوَانُ الصَّدَقَةِ؟فِي الزوائد: إسناده صحيح .

846. (2707) (6833)- Büsr İbnu Cahhâş el-Kureşî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün)bir avucuna tükürdü, sonra bu tükrüğü işaret parmağıyla göstererek buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri diyor ki: "Ey Âdemoğlu! Sen nasıl olur da beni âciz yerine koyar ve zekâtını ödemezsin! Halbuki ben seni şu tükrük damlası kadar bir sudan yarattım. Sen, ne vakit ruhun şuraya gelince -eliyle boğazını gösterdi- "Sadaka veriyorum!" dersin. Sadaka vermenin zamanı bu mu!"[1166]

847ـ 6834ـ 2709- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ اللّهَ تَصْدَّقَ عَلَيْكُمْ، عِنْدَ وَفَاتِكُمْ، بِثُلُثِ أمْوَالِكُمْ، زِيَادَةً لَكُمْ فِي أعْمَالِكُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده طلحة بن عمرو الحضرمي، ضعفه غير واحد .

847. (2709) (6834)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şüphesiz, Allah Teâla hazretleri, (ahirete göndereceğiniz hayır) amellerinizi artırmak için, vefatınız zamanında mallarınızın üçte birini size tasadduk etti (vasiyet etme yetkisini verdi)."[1167]

848ـ 6835ـ 2710- حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى. أنْبَأنَا مُبَارَكُ بْنُ حَسَّانٍ عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي
وَسَلَّمَ: يَا ابْنِ آدَمَ! اثْنَتَانِ لَمْ تَكُنْ لَكَ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا: جَعَلْتُ لَكَ نَصِيباً مِنْ مَالِكَ حِينَ أخَذْتُ بِكَظَمِكَ، طَهِّرَكَ بِهِ وَأزَكِّيَكَ. وَصَةُ عِبَادِى عَلَيْكَ، بَعْدَ انْقِضَاءِ

أجَلِكَ. فِي الزَوائد: فِي إسناده مَقال. ‘ن صالح بن مُحَمَّد بن يَحْيَى، لم أر‘حد فِيهِ كما، بجرح و غيره. ومبارك بن حسان، وثقه ابْنِ معين. و قَالَ النائيّ: ليس بالقوي. و قَالَ أَبُو دَاوُد: منكر الحديث. وذكره ابْنِ حبان فِي الثقات، يخطئ ويخالف. و قَالَ ا‘زدي: متروك. وباقي رِجَالُهُ ا“سناد عَلَى شرط الشيخين .

848. (2710) (6835)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Ademoğlu! İki şey vardır ki, hiçbirisi senin hakkın değildir ve ben onları rahmetimle sana bağışladım:

1) (Canını almak üzere) gırtlağından tuttuğum anda malından sana (vasiyette bulunman için üçte bir nisbetinde) bir pay ayırdım, tâ ki onunla seni temizleyeyim, günahlarından arındırayım.

2) Ecelin sona erdikten sonra kullarımın sana (kılacakları cenaze) namazı."[1168]

AÇIKLAMA:

Mal-mülk, insanın sahip olduğu her şey aslında Allah'ın mülküdür. Rab Teâlâ belli şartlar çerçevesinde tasarruf etmek üzere bunu insana emanet etmiştir. İnsanoğlu, gafletle bu mala temellük eder, kendinin zanneder, Allah'ın dilediği tarzda tasarruftan kaçınır. Halbuki ölünce beraberinde kefenden başka bir şey götürmez Rab Teâla, mü'mine, bu servetin üçte birini dilediği gibi vasiyet ederek uhrevî kazancını artırma yetkisi vermiştir. Resûlullah bu yetkinin ilahî bir lütuf olduğuna, bu yetkinin ne maksatla kullanılacağına dikkat çekmektedir.[1169]

*** VARİS LEHİNE VASİYET OLMAZ**

ـ849 ـ6836 2714- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ ابْنِ جَابِرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ؛ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إنّي لَتَحْتَ نَاقَةِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسِيلُ عَلىَّ لُعَابُهَا. فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: إِنَّ اللّهَ قَدْ أعْطىَ كُلَّ ذِى حَقٍّ حَقَّهُ. أَوَصِيَّةَ لِوَارِثٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. و مُحَمَّد بن شعيب وثقه رحيم وأبو دَاوُد. وباقي رِجَال ا“سناد عَلَى شرط البخاري .

849. (2714) (6836)- Hz. Enes anlatıyor: "(Veda hutbesi sırasında) ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın devesinin (boynunun) altında idim. Devenin salyası üzerime akıyordu. Efendimizin şöyle söylediğini işittim: "Allah Teâla Hazretleri her hak sahibine hakkını vermiştir. Bilesiniz, vârise vasiyet yoktur." [1170]

FERAİZ BÖLÜMÜ

*** FERAİZ (VARİSLERİN PAY HAKLARI) İLMİNE TEŞVİK**

ـ850 ـ6837 ـ2719 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ ثَنَا حَفْصُ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَبِي الْعِطَافِ. ثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ ‹عْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! تَعَلَّمُوا الْفَرَائِضَ وَعَلِّمُوهَا فَإِنَّهُ نِصْفُ الْعِلْمِ. وَهُوَ يُنْسَى. وَهُوَ أَوَّلُ شَيْءٍ يُنْزَعُ مِنْ أُمَّتِي.فِي الزوائد: قلت أخرجه الحاكم فِي المستدرك. وقَال: إنه صحيح ا‹سناد. وفيما قَاله نظر. فإن حفص بن عمر المذكور ضعفه ابن مغين والبخاري والنسئي وابو حاتمز وقال ابن حبان: يجوز ا حتجاج به. بحال و قَالَ ابْنِ عدي: قليل الحديث. وحديثه، كما قَالَ البخاري منكر .

850. (2719) (6837)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Ebu Hureyre, feraiz ilmini öğrenin ve öğretin. Çünkü o, ilmin yarısıdır. O unutulan bir ilimdir ve o ümmetimden çıkıp alınacak ilk ilimdir."[1171]

*** CEDDE (BÜYÜKANNE)NİN PAYI**

ـ851 ـ6838 ـ2725 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَابِ. ثَنَا سَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ لَيْثٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَّثَ جَدَّةً سُدُساً.فِي الزوائد: فِي إسناده ليث بن سليم، وهو ضعيف مدلس .

851. (2725) (6838)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir ceddeyi südüse (altıda bir'e) vâris kıldı."[1172]

*** KELÂLE**

ـ852 ـ6839 ـ2727 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا سُفْيَانُ ثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، عَنْ مُرَّةَ بْنِ شُرَاحِيلَ؛ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: ثَثٌ، ‹نْ يَكُونَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيَّنَهُنَّ، أحَبُّ إِلَىّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا: الْكَلَةُ وَالرِّبَا وَالْخَفَةُ. فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات، إ أنه منقطع .

852. (2727) (6839)- Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh demiştir ki: "Üç mesele vardır ki, şayet Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onları açıklamış olsaydı, bu benim yanımda, dünya ve dünyanın içindeki şeylerden daha hayırlı olacaktı: Kelâle, fâiz ve hilâfet."[1173]

AÇIKLAMA:

Bunlar, ilgili bahislerde açıklandı. [1174]

*** KÂTİLİN MİRASI**

ـ853 ـ6840 ـ2736- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدُ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. قَاَ: ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ صَالِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ. وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرُ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ، يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ فَقَالَ: الْمَرْأَةُ تَرِثُ مِنْ دِيَةِ زَوْجِهَا وَمَالِهِ. وَهُوَ يَرِثُ مِنْ دِيَتِهَا وَمَالِهَا. مَالَمْ يَقْتُلْ أحَدُهُمَا صَاحِبَهُ. فَإذَا قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ عَمْداً، لَمْ يَرِثْ مِنْ دِيَتِهِ وَمَالِهِ شَيْئاً. وَإنْ قَتَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ خَطَأً، ورِثَ مِنْ مَالِهِ، وَلَمْ يَرِثْ مِنْ دِيَتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن سَعِيدِ، وهو المصلوب. قَالَ أحمد: حديثه موضوع. وقَال مرة: عمدا كَانَ يضع. و قَالَ أَبُو أحمد الحاكم: كَانَ يضع الحديث، صلب عَلَى الزندقة. و قَالَ الحاكم أَبُو عَبْدُ اللّه: ساقط ب خف .

853. (2736) (6840)- Abdullah İbnu Amr anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Mekke'nin fethedildiği gün kalkıp şu beyanda bulundu: "Kadın kocasının diyetine ve malına vâris olur. Erkek de karısının diyetine ve malına varis olur, yeter ki bunlar birbirlerini öldürmüş olmasınlar. Bunlardan biri diğerini taammüden öldürürse ne malına, ne de diyetine hiçbir surette vâris olamaz. Bunlardan biri arkadaşını hatâen öldürürse malına vâris olur, diyetine vâris olamaz." [1175]

*** ÇOCUĞUNU İNKÂR EDEN**

ـ854 ـ6841 ـ2743- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ. حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ اللِّعَانِ، قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أيُّمَا امْرَأةٍ ألْحَقَتْ بِقَوْمٍ مَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ، فَلَيْسَتْ مِنَ اللّهِ فِي شَيْءٍ. ولَنْ يُدْخِلَهَا جَنَّتَهُ. وَأَيُّمَا رَجُلٍ أنْكَرَ وَلَدَهُ، وَقَدْ عَرَفَهُ، احْتَجَبَ اللّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَفضَحَهُ عَلَى رُؤُسِ ا'شْهَادِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد ضعيف. فِيهِ يَحْيَى بن حرب، وهو مجهول. قَاله الذهبي فِي الكاشف .

854. (2743) (6841)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Mulâane âyeti nazil olduğu zaman Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendilerinden olmayan bir kimseyi (yalan beyanla) bir kavme dahil eden kadının, Allah'tan bekleyeceği hiçbir şeyi yoktur. Allah onu asla cennetine koymayacaktır. Kendinden olduğunu bile bile çocuğunu inkâr eden erkeğe karşı Allah, (rahmetini) perdeleyecek ve onu, şahidler huzurunda rezil-rüsvay edecektir."[1176]

ـ855 ـ6842 ـ2744- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللّهِ. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى سَعِيدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ

النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ: كُفْرٌ بِامْرِئٍ ادِعَاءُ نَسَبٍ َ يَعْرِفُهُ، أوْ جَحْدُهُ وَإنْ دَقَّ.فِي الزوائد: هَذَا الحديث فِي بعض النسخ دون بعض ولم يذكره المزي فِي ا ٔطراف. وإسناده صحيح وأظنه من زيادات ابْنِ القطان .

855. (2744) (6842)- Amr İbnu Şu'âyb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimsenin, bilmediği bir nesebi iddia etmesi veya iç yüzü meçhul olsa bile bir nesebi reddetmesi bir nankörlüktür."[1177]

AÇIKLAMA:

Neseb iddia ve inkâr meselelerine temas edildi. [1178]

*** ÇOCUK İDDİA ETME**

ـ856 ـ6843 ـ2746- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ يَحْيَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارِ بْنِ بَِلٍ الدِّمَشْقِيُّ. أنْبَأنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ مُسْتَلْحَقٍ اسْتُلْحِقَ بَعْدَ أبِيهِ الَّذِي يُدْعَى لَهُ ادَّعَاهُ وَرَثَتُهُ مِنْ بَعْدِهِ، فَقَضىَ أنَّ مَنْ كَانَ مِنْ أمَةٍ يَمْلِكُهَا يَوْمَ أصَابَهَا، فَقَدْ لَحِقَ بِمَنِ اسْتَلْحَقَهُ. وَلَيْسَ لَهُ فِيمَا قُسِمَ قَبْلَهُ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ. وَمَا أدْرَكَ مِنْ مِيرَاثٍ لَمْ يُقْسَمْ فَلَهُ نَصِيبُهُ. وَ يَلْحَقُ إذَا كَانَ أبُوهُ الَّذِي يُدْعَى لَهُ أنْكَرَهُ. وَإنْ كَانَ مِنْ أمَةٍ َ يَمْلِكُهَا. أوْ مِنْ حُرَّةٍ عَاهَرَ بِهَا، فَإنَّهُ َ يَلْحَقُ وَ يُورَثُ. وَإنْ كَانَ الَّذِي يُدْعَى لَهُ هُوَ ادَّعَاهُ، فَهُوَ وَلَدُ زِناً. ٔهْلِ أمِّهِ مِنْ كَانُوا. حُرَّةً أوْ أمَةً.قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ رَاشِدٍ: يَعْنِي بِذلِكَ مَا قُسِمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَبْلَ ا ٕسْ مِ.فِي الزوائد: إسناده حسن. و هَذَا فِي بعض النسخ دون بعض. ولم يذكره المزيّ .

856. (2746) (6843)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Nisbet edildiği babasının ölümünden sonra ilhak edilmesi istenen çocuk, (adamın sağlığında inkâr etmemiş olması şartıyla) babası olduğu söylenen adamın ölümünden sonra mirasçılarının ilhak iddiasında bulundukları kimsedir."

Ravi der ki: "Aleyhissalâtu vesselâm onun hakkında şu hükmü koydu: "Cinsi temasta bulunduğu sırada mülkiyetinde bulunan cariyeden doğan çocuk, bu çocuğun, o adamın çocuğu olduğunu iddia eden mirasçılara katılmış olur. Fakat mirasçıların yaptığı bu ilhak iddiasından önce (ölen adamın) mirasçılar arasında taksim edilmiş olan malından o ilhak edilen kimseye artık pay yoktur. (Şayet varsa) henüz taksim edilmemiş mirastan yetiştiği miktardan kendine hissesi vardır. Nisbet edildiği babası (hayatta iken) onu inkâr etmiş (yani onun kendi çocuğu olmadığını söylemiş) olma halinde, artık (mirasçılar, ilhak iddiasında bulunsalar bile) o kimse mirasçılara katılmaz (ve adamın çocuğu sayılmaz). Eğer çocuk, adamın, cinsi temasta bulunduğu sırada) mâlik olmadığı bir cariyeden veya zina ettiği hür bir kadından olsa, (adamın mirasçıları ilhak

iddiasında bulunsa bile) çocuk, adamın evladından sayılmaz ve çocuğa mirasçı olamaz; bu durumda kendisine nisbet edilen adam, çocuğun kendisinden olduğunu te'yid etse bile hüküm böyledir. Çünkü o, zina mahsulü bir çocuktur. Hür veya cariye olan annesinin mirasçılarına katılır."[1179]

AÇIKLAMA:

Bu hadiste bir cahiliye müessesesi ıslah edilmektedir: Cahiliyede câriye sahipleri, bunları hem zinaya teşvik ederler, kazanç sağlarlar, hem de kendileri temasta bulunurlardı. Doğan çocuğa hem efendi, hem de zâni sahip çıkabilirdi. İslâm, zaniye neseb hakkı tanımamakla bu meseleyi halletmiştir. Hadis, ister hür, ister köle kadından olsun zina mahsulünü anneye ilhak etmiş, babayla nisbetini kesmiştir.
Hadis, sağ iken babası tarafından inkâr edilmemiş bulunan bir çocuğun, babasının ölümünden sonra iddiası halinde, o babaya ilhakını kabul etmektedir.[1180]

*** MİRASLARIN TAKSİM ÇEŞİTLERİ**

ـ857 ـ6844 ـ2749- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. أنْبَأنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ لَهِيعَةَ عَنْ عَقِيلٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ نَافِعاً يَخْبِرُ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا كَانَ مِنْ مِيرَاثٍ قُسِّمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. فَهُو عَلَى قِسْمَةِ الْجَاهِلِيِّةِ وَمَا كَانَ مِنْ مِيرَاثٍ أدْرَكَهُ ا"سْمُ، فَهُوَ عَلى قِسْمَةِ ا"سْمِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف ابْنِ لهيعة .

857. (2749) (6844)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cahiliye devrinde taksim edilmiş bir miras malı, o zamanki taksim üzere muteberdir. İslâm dönemine intikal eden bir miras, artık İslâm'a göre taksim edilecektir." [1181]

CİHAD BÖLÜMÜ

*** ALLAH YOLUNDA CİHADIN FAZİLETİ**

ـ858 ـ6845 ـ2754- حَدَّثَنَا بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَ أَبُو كُرَيْبٍ، قَاَ: ثَنَا عَبْيدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَيْبَانَ عَنْ فِرَاسٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللّهِ مَضْمُونٌ عَلَى اللّهِ. إمَّا أنْ يَكْفِتَهُ إِلَي مَغْفِرَتِهَ وَرَحْمَتِهِ، وَإمَّا أنْ يَرْجِعَهُ بأجْرٍ وَغَنِيمَةٍ. وَمَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّهِ، كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الَّذِي َ يَفْتُرُ حَتَّى يَرْجِعَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية بن سَعِيدِ العوفي، ضعفه أحمد وأبو حاتم وغيرهما .

858. (2754) (6845)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda cihad eden kimse Allah'ın şu garantisi altındadır: "Allah onu ya mağfiret ve rahmetine dahil eder (şehit olur), yahud sevap ve ganimetle sağ salim geri çevirir. Allah yolunda cihad eden kimsenin misali, hiç ara vermeden geceleri hep namaz kılan, gündüzleri de hep oruç tutan kimse gibidir. Bu hal evine dönünceye kadar böyledir."[1182]

*** BİR GAZİYİ TEÇHİZ ETMENİN FAZİLETİ**

ـ859 ـ6846 ـ2758 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعِدٍ عَنْ يَزِيدَ ابْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الْهَادِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سُرَاقَةَ عَنْ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ جَهَّزَ غَازِياً سَبِيلِ اللّهِ حَتَّى يَسْتَقِلَّ كَانَ لَهُ مِثْلُ أجْرِهِ حَتَّى يَمُوتَ أوْ يَرْجِعَ .فِي الزوائد: إسناد صحيح، إن كَانَ عُثْمَانَ بن عَبْدُ اللّه سمع من عمر بن الخطاب رضي اللّه عنه. فقد قَالَ فِي التهذيب: إن روايته عنه مرسلة .

859. (2758) (6846)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah yolunda cihad eden bir gaziyi tam olarak teçhiz ederse, o gazi ölünceye veya savaştan dönünceye kadar sevabına iştirak eder."[1183]

*** ALLAH YOLUNDA NAFAKANIN FAZİLETİ**

ـ860 ـ6847 ـ2761 -حَدَّثَنَا هارُونَ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْحَمَّالُ. ثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ عَنِ الْخَيْلِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ، عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ وَ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ عُمَرَ وَ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمْرٍو وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ وَعِمْرَانَ بْنِ الْحُسَيْنِ؛ كُلُّهُمْ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أنَّهُ قَالَ: مَنْ أرْسَلَ بِنَفَقَةٍ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَأَقَامَ فِي بَيْتِهِ فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ دِرْهَم. وَمَنْ غَزَابِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ اللّهِ، وَأنْفَقَ فِي وَجْهِ ذَلِكَ فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِائَةِ ألْفِ دِرْهَمٍ. ثُمَّ تَ هذِهِ اŒيَةَ)وَاللّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ(فِي الزوائد: فِي إسناده خليل بن عَبْدُ اللّه. قَالَ الذهبي: يعرف. وكَذَا قَالَ اِبْنِ عبد الهادي .

860. (2761) (6847)- Hz. Ali, Ebu'd-Derda, Ebu Hureyre, Ebu Ümâme, Abdullah İbnu Ömer, Abdullah İbni Amr, Hz. Câbir, İmran İbnu Husayn radıyallahu anhüm ecmain anlatmışlardır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim evinde oturduğu halde; Allah yolunda (cihad edenlere) bir nafaka gönderecek olursa, ona her bir dirhem karşılığında yediyüz dirhem (sevabı) vardır. Kim de Allah yolunda bizzat cihad eder ve bu yolda mal harcarsa, ona da her bir dirhem için yediyüzbin dirhem (sevabı) vardır."

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sözlerini şu ayetle tamamladı: "Ve Allah dilediğine kat kat sevap verir" (Bakara 261).[1184]

*** ALLAH YOLUNDA RİBAT**

ـ861 ـ6848 ـ2766- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ، عَنْ أبِيهِ عَنْ مُصْعَبِ ابْنِ ثَابِتٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ؛ قَالَ: خَطَبَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ النَّاسَ فَقَالَ: يَا أيُّهَا النَّاسُ! إنِّي سَمِعْتُ حَدِيثاً مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. لَمْ يَمْنَعْنِى أنْ أحَدِّثَكُمْ بِهِ إلاَّ الضِّنُّ بِكُمْ وبِصَحَابتِكُمْ. فَلْيَخْتَرْ مُخْتَارٌ لِنَفْسِهِ أوْلِيَدَعْ. سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ رَابَطَ لَيْلَةً فِي سَبِيلَ اللّهِ سُبْحَانَهُ، كَانَتْ كَألْفِ لَيْلةٍ، صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زيد بن أسلم. وضعفه أحمد و اِبْنِ معين وغيرهما .

861. (2766) (6848)- Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anh anlatıyor: "Osman İbnu Affân radıyallahu anh bir hitabesinde şöyle dediler: "Ey insanlar! Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir hadis işitmiştim. Size ve arkadaşlığınıza olan düşkünlüğüm (yani bu hadisi duyunca beni terk ederek hep cephelere koşacağınız endişem) bunu şimdiye kadar rivayetime mani oldu. (Şimdi rivayet ediyorum. Artık) dileyen kendisine ribâtı (Allah yoluna bezli) seçsin, dileyen de bıraksın. Efendimiz buyurmuştu ki: "Kim Allah Sübhanehu yolunda bir gece ribât (yani hududda ve tehlikeli yerde düşmana karşı bekleme)de bulunursa, o tek gecesi bin günlük gece namazına ve bin günlük gündüz orucuna bedel olur."[1185]

ـ862 ـ6849 ـ2767- حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ ا٭عْلى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي اللَّيْثُ عَنْ زُهْرَةَ اِبْنِ مَعْبَدٍ عَنِ أبِيهِ عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ مَاتَ مُرَابطاً فِي سَبِيلِ اللّهِ أجْرَى عَلَيْهِ أجْرَ عَمَلِهِ الصَّالِحِ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، وَأجْرَى عَلَيْهِ رِزْقَهُ وَأمِنَ مِنَ الْفَتَّانِ وَبَعَثَهُ اللّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آمِناً مِنَ الْفَزَعِ.فِي الزوائد: فِي إسناده صحيح. معبد بن عَبْدُ اللّه بن هشام، ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. ويونس بن عبد ا٭على أخرج له مسلم. وباقي رِجَال ا٭سناد علي شرط البخاري .

862. (2767) (6849)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah yolunda murâbıt olarak ölürse, kendisine, yapmakta olduğu salih amellerin ücreti (sanki ölmemiş gibi Kıyamet gününe kadar verilir), rızkı da mütemadiyen verilir, kabirdeki hesaba çekicilerden emin olur. Allah Teâla hazretleri onu, Kıyamet günü cehennem korkusundan emîn olarak diriltir." [1186]

ـ863 ـ6850 ـ2768- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْلي السَّلَمِيُّ. ثَنَا عُمَرَ بْنُ صُبَيْح عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَن بْن عَمْرٍو عَنْ مَكْحُولِ عَنْ

أبَيِّ بْنِ كَعْبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولٌ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: لَرِبَاطَ يَوْمً فِي سَبِيلِ اللّهِ مِنْ وَرَاءِ عَوْرَةِ الْمُسْلِمينَ مُحَتَسِباً مِنْ غَيْرِ شَهْرِ رَمَضَانَ أعْظَمُ أجْراً مِنْ عِبَادَةِ مِائَةِ سَنَةٍ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. وَرِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللّهِ مِنْ وَرَاءِ عَوْرَةِ الْمُسْلِمينَ مُحْتَسِباً مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ أفْضَلُ عِنْدَ اللّهِ وَأعْظَمُ أجْراً -أُرَاهُ قَالَ- مِنْ عِبَادَةِ ألْفِ سَنَةٍ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا. فَإنْ رَدَّهُ اللّه إلَى أهْلِهِ سَالِماً لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ ألْفَ سَنةٍ. وَتُكْتَبُ لَهُ الْحَسَنَاتُ وَيُجْرَي لَهُ أجْرُ الرِّبَاطِ إلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد ضعيف. فِيهِ مُحَمَّد بن يعلى وهو ضعيف. و كَذَلِكَ عمر بن ضبيح. ومكحول لم يدرك أبِيّ بن كعب. ومع ذَلِكَ فهو مدلس وقد عنعنه.و قَالَ السيوطي: قَالَ الحافظ زكي الدين المنذري فِي الترغيب: آثار الوضع ئحة عَلَى هذا الحديث. و يحتج برواية عمر بن صبيح. قَالَ الحافظ عمادالدين بن كثير فِي جامد المسانيد: أخلق بهَذَا ابحديث أن يكون موضوعا، لما فِيهِ من المجازفة. و'نه من رواية عمر بن صبيح أحد الكذابين المعروفين بوضع الحديث .

863. (2768) (6850)- Übey İbnu Ka'b radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah rızası için Ramazan ayı dışında müslümanların avreti gerisinde (yani düşmanların gelmesinden korkulan tehlikeli cephede), sevap umuduyla bir günlük ribât, sevap yönüyle yüz yıllık oruçlu, namazlı ibadetten hayırlıdır. Müslümanların avreti gerisinde, ramazan ayında Allah rızası için bir günlük ribât Allah indinde, orucuyla namazıyla bin yıllık ibadetten daha hayırlı, sevabca daha büyüktür. Eğer Allah onu sağ-salim ailesine kavuşturursa, bin yıl ona bir tek günah yazılmaz, sadece haseneleri yazılır ve kendisine Kıyamete kadar ribât sevabı akıtılır."[1187]

AÇIKLAMA:

Alimler gerek sevapta ve gerekse günahta fazla mübalağayı, hadisin uydurma olduğuna delil kabul ederler. Burada aynı durum mevzubahistir. Hele sağ-salim dönenden bin yıl hiç günah yazılmaması, olacak şey değil. Bunun da uydurma olabileceği belirtilmiş, zaafına dikkat çekilmiştir. [1188]

*** ALLAH YOLUNDA NÖBET**

ـ864 ـ6851 2769- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. أنْبَأنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ مُحَمَّدِ اِبْنِ زَائِدَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَحِمَ اللّهُ حَارِسَ الْحَرَسِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. فِيهِ صالح بن مُحَمَّد بن زائدة أبُو واقد الليث، ضعيف .

864. (2769) (6851)- Ukbe İbnu Âmir el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah askerlerin nöbetini tutan kimseye rahmet eylesin (veya eylemiştir)."[1189]

ـ865 ـ6852 ـ2770- حَدَّثَنَا عِيسىَ بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ شَابُورٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ أَبِي الطَّوِيلِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: حَرَسُ لَيْلَةٍ فِي سَبِيلِ اللّهِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ رَجُلٍ وَقِيَامِهِ فِي أَهْلِهِ أَلْفَ سَنَةٍ: السَّنَةُ ثَلاثمِائَةٍ وَسِتُّونَ يَوْماً. وَالْيَوْمُ كَأَلْفِ سَنَةٍ.فِي الزوائد: سعيد بن خالد بن أَبِي الطويل، قَالَ البخاري فِيهِ وقَالَ أَبُو عَبْدُ اللّه الحاكم: روى عن أنس أحاديث موضوعة. وقَالَ أَبُو نعيم: روى عن أنس مناكير. وقَالَ أَبُو حاتم: أحاديثه عن أنس تعرف .

865. (2770) (6852)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda bir gece nöbetçilik, bir adamın ailesi içinde bin yılda kılacağı namaz ve tutacağı oruçtan daha hayırlıdır, (bu zikredilen) yıl üçyüzaltmış gündür ve bir gün bin yıl gibidir."[1190]

*** CİHADA ÇIKMAK**

ـ866 ـ6853 ـ2773- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ بَكَّارِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ بُسْرِ بْنِ أَبِي أَرْطَاةَ. ثَنَا الْوَلِيدُ. حَدَّثَنِي شَيْبَانُ عَنْ اَ‘عْمَش عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا اَسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

866. (2773) (6853)- İbnu Abbas radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cihada çağırıldığınız zaman cihada koşun."[1191]

ـ867 ـ6854 ـ2775- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ شَبِيبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ رَاحَ رَوْحَةً فِي سَبِيلِ اللّهِ كَانَ لَهُ بِمِثْلِ مَا أَصَابَهُ مِنَ الْغُبَارِ مِسْكاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده حسن مختلف فِي رِجَال إسناده .

867. (2775) (6854)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda kim tek bir yürüyüş yapsa, kendisine isabet eden toz, Kıyamet günü mislince misk olur."[1192]

*** DENİZ GAZVESİNİN FAZİLETİ**

ـ868 ـ6855 ـ2777 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّادٍ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اَللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: غَزْوَةٌ فِي الْبَحْرِ مُثْلُ عَشْرِ غَزَوَاتٍ فِي الْبَرِّ. وَالَّذِى يَسْدَرُ فِي الْبَحْرِ كَالْمُتَشَحِّطِ فِي دَمِهِ فِي سَبِيلِ اللّهِ سُبْحَانَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده معايبة بن يَحْيَى وهو ضعيف .

868. (2777) (6855)- Ebu'd-Derda radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Denizde yapılan bir gazve (savaş), sevapça karada yapılan on gazveye bedeldir." [1193]

*** DEYLEM'İN FETHİ VE KAZVİNİN FAZİLETİ**

ـ869 ـ6856 ـ2779 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو دَاودُ. ح وَحَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ح وَحَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ. ثَنَا إسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ؛ كُلُّهُمْ عَنْ قَيْسٍ عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إلَّ يَوْمٌ لَطَوَّلَهُ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ مِنْ أهْلِ بَيْتِي يَمْلِكُ جَبَلَ الدَّيْلَمِ وَالْقُسْطَنْطِينِيَّةَ .فِي الزوائد: فِي إسناده قيس بن الربيع. ضعفه أحمد واِبْنِ المديني وغيرهما. و قَالَ أَبُو حاتم: ليس بقوىّ، محله الصدق. وقَالَ العجليّ: كَانَ معروفا بالحديث صدوقا. وقَالَ اِبْنِ عديّ: رواياته مستقيمة، والقول فِيهِ أنه بأس به .

869 (2779) (6856)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyanın ömründen bir tek gün bile kalmış olsa, Ehl-i Beyt'imden bir adam melik oluncaya ve Deylem dağına ve Konstantiniyye'ye (İstanbul'a) malik oluncaya kadar Allah, o günü uzatacaktır."[1194]

ـ870 ـ6857 ـ2780 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أسَدٍ. ثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَبَّرِ. أنْبَأنَا الرَّبِيعُ بْنُ صَبِحٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبَانٍ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمُ اŒفَاقُ، وَسَتُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مَدِينَةٌ يُقَالَ لَهَا قَزْوِينُ. مَنْ رَابَطَ فِيهَا أرْبَعِينَ يَوْماً أوْ أرْبَعِينَ لَيْلَةً، كَانَ لَهُ فِي الْجَنَّةِ عَمُودٌ مِنْ ذَهَبٍ. عَلَيْهِ زَبَرْجَدَةٌ خَضْرَاءُ. عَلَيْهَا قُبَّةٌ مِنْ يَاقوتَةٍ حَمْرَاءَ. لَهَا سَبْعُونَ ألْفَ مِصْرَاعٍ مِنْ ذَهَبٍ. عَلَى كُلِّ مِصْرَاعٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ. فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف. لضعف يزيد بن أبان الرقاشي والرقاشي والربيع بن صبيح و دَاوُد بن المحبر. فهو مسلسل والضعفاء. ذكره اِبْنِ الجوزي فِي الموضوعات. و قَالَ: هَذَا الحديث موضوع شك فِيهِ. و أتهم بوضع هَذَا الحديث غير يزيد بن أبان. قَالَ: والعجب من اِبْنِ ماجة مع علمه كيف استحل أن يذكر هَذَا الحديث فِي كتاب السنن و يتكلم عَلَيْهِ ا هـ.ونقل السيوطي عن اِبْنِ

الجوزي أنه قَالَ: هَذَا الحديث موضوع ‘ن دَاوُد وضاع وهو المتهم به. والربيع ضعيف وزيد متروك.و قَالَ السيوطي: أورده الرافعي فِي تاريخه و قَالَ: مشهور. رواه عن دَاوُد جماعة. وأودعه ا“مام اِبْنِ ماجة فِي سننه. والحفاظ يقرنون كتابه باصحيحين وسنن أَبِي دَاوُد والنسائي. ويحتجون بما فِيهِ. لكن يحكي تضعيف دَاوُد عن أحمد وغيره .

870. (2780) (6857)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyanın etrafını fethetmek sizlere nasib kılınacak ve Kazvin denilen bir şehir size fethedilecektir. Sizden kim bu gazveye kırk gün -veya kırk gece- iştirak ederse, ona cennette üzerinde yeşil zeberced taşı bulunan altından mamul bir sütun verilecektir. Bu sütun üzerinde, kırmızı yakut taşlarından mamul bir kubbe (köşk) vardır. O kubbenin, altundan mamul yetmişbin kapısı vardır, her kapı kanadının başında (huru'l-iyn denilen) siyah gözlü bir zevce vardır."[1195]

AÇIKLAMA:

Bazı hadisçiler bunu mevzu addetmiştir.[1196]

*** ALLAH YOLUNDA CİHAD İÇİN AT BESLEMENİN FAZİLETİ**

ـ871 ـ6858 ـ2791 -حَدَّثَنَا أَبُو عُمَيْرٍ عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا أحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ رَوْحٍ الدَّارِمُيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْبَةَ الْقَاضِي عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنِ ارْتَبَطَ فَرَسافي سَبِيلِ اللّهِ ثُمَّ عَالَجَ عَلَفَهُ بِيَدِهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَبَّةٍ حَسَنَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده: مُحَمَّد وأبوه عقبة وجده عقبة وجده. وهم مجهولون والجدّ لم يسمّ .

871. (2791) (6858)- Temîmu'd-Dârî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim, buyurdular ki: "Allah yolunda kim bir at (edinip) bağlar, kendi eliyle yemini verirse, yedirdiği her bir dâne için bir sevap vardır."[1197]

*** ALLAH YOLUNDA ÇARPIŞMANIN FAZİLETİ**

ـ872 ـ6859 ـ2793 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ. ثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: حَضَرْتُ حَرْباً. فَقَالَ عَبْدُ اللّهِ بْنُ رَوَاحَةَ: يَا نَفْسِ!أَ أرَاكِ تَكْرَهِينَ الْجَنَّةأحْلِفُ بِاللّهِ لَتَنْزِلَنَّة.طَائِعَةً أوْلَتُكْرَهِنَّه.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن ديلم بن غزوان مختلف فِيهِ .

872. (2793) (6859)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Ben bir harbe katıldım. Abdullah İbnu Ravâha şöyle demişti: "Ey nefsim! Seni cennet(e sokacak olan mukâtele)den

hoşlanmıyor görüyorum. Allah'a yemin ederim ki sen istesen de istemesen de savaşacaksın!" [1198]

ـ873 ـ6860 ـ2794 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَعْلى بْنُ عُبَيْدٍ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ دِينَارٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ ذَكْوَانَ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ؛ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! أيُّ الْجِهَادِ أفْضَلُ؟ قَالَ: مَنْ أُهْرِيقَ دَمُهُ وَعُقِرَ جَوَادُهُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف مُحَمَّد بن ذكوان .

873. (2794) (6860)- Amr İbnu Abese radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Cihadın hangisi en faziletlidir?" dedim. "Kanı dökülen ve iyi cins atı yaralanan mücahid(in cihadı en faziletli cihaddır)" buyurdular."[1199]

ـ874 ـ6861 ـ2795 -حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ وَأحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ، قَاَ: ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْنَ عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مَجْرُوحٍ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَاللّهُ أعْلَمُ بِمَنْ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِهِ إ َّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجُرْحُهُ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ جُرِحَ. اللَّونُ لَوْنُ دَمٍ وَالرِّيحُ رِيحُ مِسْكٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح .

874. (2795) (6861)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah yolunda yaralanan hiçbir yaratık yoktur ki -ancak kimin O'nun yolunda yaralandığını Allah bilir- Kıyamet günü, yarası, yaralandığı gündeki şekliyle getirilmiş olmasın: Kanı kan renginde, kokusu misk kokusunda olarak."[1200]

*** ALLAH YOLUNDA ŞEHİD OLMANIN FAZİLETİ**

ـ875 ـ6862 ـ2798 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا اِبْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ اِبْنِ عَوْنٍ عَنْ هَِلِ ابْنِ أَبِي زَيْنَبَ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ الشُّهَدَاءُ عِنْدَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: تَجِفُّ ا ْرْضُ مِنْ دَمِ الشَّهِيدِ حَتَّى تَبْتَدِرَهُ زَوْجَتَاهُ. كَأَنَّهُمَا ظِئْرَانَ أَضَلَّتَا فَصِيلَيْهِمَا فِي بَرَاحٍ مِنَ ا ْرْضِ. وَفِي يَدِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا حُلَّةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف، لضعف هل بن ذئب .

875. (2798) (6862)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında şehitlerden bahsedilmişti. Şöyle buyurdular:

"Yeryüzü şehidlerin kanından kurumadan önce, onu, hurilerden iki karısı, emzikli yavrularını çöl bir arazide kaybedip âniden bulan anne heyecanıyla, her birinin elinde -dünya ve içindekilerden

daha değerli- birer takım elbise olduğu halde karşılarlar."[1201]

*** SİLAH**

ـ876 ـ6863 ـ2806- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَوّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ خَصِيفَةَ عَنِ السَّائِبِ ابْنِ يَزِيدَ إِنْ شَاءَ اللّهِ تَعالى؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَوْمَ أُحُدٍ أَخَذَ دِرْعَيْنِ كَأَنَّهُ ظَاهَرَ بَيْنَهُمَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط البخاري .

876. (2806) (6863)- Sâ'ib İbnu Yezid radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Uhud günü iki zırh giydi. Aleyhissalâtu vesselâm sanki ikisini de üst üste giymişti."[1202]

ـ877 ـ6864 ـ2809- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. أَنْبَأنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الْخَيْلِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: كَانَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ إِذَا غَزَا مَعَ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَمَلَ مَعَهُ رُمْحاً. فَإِذَا رَجَعَ طَرَحَ رُمْحَهُ حَتَّى يُحْمَلَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: ‹ذْكُرَنَّ ذلِكَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: َ تَفْعَلْ. فَإِنَّكَ إنْ فَعَلْتَ لَمْ تُرْفَعْ. ضَالَّةً.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو الخليل، وهو عبد اللّه بن أَبِي الخليل. ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات، وقَالَ البخاري: يتابع عَلَيْهِ. وأبو إسحاق هومدلس. وقد اختلط بآخر عمره .

877. (2809) (6864)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor. "Mugire İbnu Şu'be radıyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la gazveye çıktığı vakit, beraberinde bir mızrak taşırdı. Dönüşünde mızrağını atardı, ta ki onu, kendisi için bir başkası taşıyıversin. Ali ona: "Senin bu yaptığını Resûlullah'a haber vereceğim!" dedi (ve haber verdi). Aleyhissalâtu vesselâm Muğire'ye: "Öyle yapma! Eğer yaparsan yere attığın mızrak, yitik mal olarak kaldırılmaz, (alan onu temellük eder)" dedi."[1203]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, mızrağını yere atmamasını tembihliyor. Zira atılan bir mal, yitirilen bir mal gibi değildir. Yitiği bulan kimse, sahibini aramakla mükelleftir. Böylesi mallara lukata veya dâlle denir. Ama atılan malı alan kimse atana götürmek zorunda değildir, temellük edebilir.[1204]

*** SİLAH YERLİ OLMALI**

ـ878 ـ6865 ـ2810- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ. أَنْبَأَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِاللّهِ بْنِ بِشْرٍ عَنْ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كَانَتْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْسٌ عَرَبِيَّةٌ. فَرَأَى رَجُ بِيَدِهِ قَوْسٌ فَارِسِيَّةٌ. فَقَالَ: مَا هذِهِ؟ أَلْقِهَا. وَعَلَيْكُمْ بِهذِهِ وَأَشْبَاهِهَا ورِمَاحِ أَلْقَنَا. فَإِنَّهُمَا يَزِيدُ اللّهُ لَكُمْ بِهَما فِي الدِّينِ. وَيُمَكِّنُ لَكُمْ فِي البِدِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن بشر الجبانيّ ضعفه يحي القطان وغيره. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات لكنه ما أجاد فِي ذَلِكَ .

878. (2810) (6865)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın elinde bir arabî yay vardı. Aleyhissalâtu vesselâm o sırada elinde fârisî bir yay olan bir adam görmüştü: "Bu nedir? At onu!" buyurdular ve devamla: "Sizin şunu ve şunun benzerleri ile (el-kanâ denen) mızrakları edinmeniz gerekir. Çünkü Allah Teâla hazretleri, sizin için dini bunlarla güçlendirecek ve size muhtelif beldeler(in fethini) müyesser kılacaktır" buyurdular."[1205]

AÇIKLAMA:

Şârih Sindî, arabî yayı "okların atılmasında kullanılan yay", fârisî yayı da "küçük taşları ve benzeri şeyleri atmada kullanılan yay" diye açıklar.

Bazı rivayetlerde, bu hadisenin Hayber fethi sırasında cereyan ettiği tasrih edilir. Resûlullah'ın bu emrinde, henüz fethedilmediği için diyar-ı küfür addedilen Fars (İran) memleketlerinde imal edilen yay yerine, yedi imal edilen-arabî yayın kullanılmasına, bir başka ifade ile, silah sanayiinde dışa bağımlı olmamaya, yerli imalat varken yabancı mamûlâta yer vermemeye nebevî bir irşad görmek istiyoruz. Allahu a'lem bissavab.[1206]

*** ALLAH YOLUNDA ATMAK**

ـ879 ـ6866 ـ2815- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أَنْبَأنَا سُفْيَانُ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ زِيَادِ اِبْنِ الْحُصَيْنِ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَفَرٍ يَرْمُونَ. فَقَالَ رَمْياً بَنِى إِسْمَاعِيلَ. فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِياً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورواه البخاري من حديث سلمة بن ا‘كوع .

879 (2815) (6866)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında) ok atmakta olan (Eslem kabilesinden) bir gruba rastlamıştı, (onları takdiren): "Ey İsmailoğulları! Atmaya devam edin. Sizin atalarınız da (çok iyi) atıcılardı" buyurdular."[1207]

*** SAVAŞ SIRASINDA ALIM-SATIM**

880 ـ6867 ـ2823- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ. ثَنَا سُنَيْدُ بْنُ دَاوُدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ خَيَّانَ الرَّقِّيِّ. أنْبَأنَا عَلِيُّ بْنُ عُرْوَةَ الْبَارِقِيُّ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَجُ يَسْألُ أَبِي عَنِ الرَّجُلِ يَغْزُو فَيَشْتَرِى وَيَبِيعُ وَيَتَّجِرُ فِي غَزْوَتِهِ؟ فَقَالَ لَهُ أَبِي: كُنَّا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَبُوكَ نَشْتَرِى وَنَبِيعُ وَهُوَ يَرَانَا وَ يَنْهَانَا.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف علي بن عروة البارقيّ، وسنيد بن دَاوُد .

880. (2823) (6867)- Harice İbnu Zeyd radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adamın, babam (Zeyd İbnu Sâbit)ten gazveye çıkıp, gazve sırasında alış-veriş ve ticaret yapan kimse hakkında sorduğuna şahit oldum. Babam ona şu cevabı vermişti: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile Tebük (seferin)de iken alıyor, satıyorduk. Resûlullah bizi gördüğü halde yasaklamamıştı."[1208]

AÇIKLAMA:

Gazve sırasında, savaş hizmetlerine mâni olmayacak şekilde alış-verişte bulunmak haram değildir. Fakat asıl vazife olan cihad hizmetlerini aksatacak olan ticarete cevaz verilmez. Tebük seferinde ordu savaşa girişmemiştir. Savaşa girişilse bile, bir askerî seferin her anı düşmanla mukâtele ile geçmez. Şu halde müsait zamanlarda alış-veriş yapmak "haram" denilemez. [1209]

881 ـ6868 ـ2827- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ مُحَمَّدُ الصَّنْعَانِيُّ.ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْعَامِلِيُّ عَنِ اِبْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ِكْثَمَ بْنِ الْجَوْنِ الْخُزَاعِيِّ: يَا أَكْثَمُ! غْزُ مَعَ غَيْرِ قَوْمِكَ يَحْسُنْ خُلُقُكَ، وَتَكْرُمْ عَلَى رُفَقَائِكَ. يَا أَكْثَمُ! خَيْرُ الرُّفَقَاءِ أرْبَعَةٌ وَخَيْرُ السَّرَايَا أرْبَعُمِائَةٍ وَخَيْرُ الْجُيُوشِ أرْبَعَةُ آفٍ. وَلَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ ألْفاً مِنْ قِلَّةٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد الملك بن مُحَمَّد الصنعاني وأبو سلمة العالمىّ وهما ضعيفان. وقَالَ السيوطي: قَالَ اِبْنِ أَبِي حاتم: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: العاملىّ متروك. والحديث باطل .

881. (2827) (6868)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Eksem İbnu'l-Cevn el-Huzâ'î'ye: "Ey Eksem! Kendi kavminden olmayanlarla birlikte (kâfirlere karşı) savaş ki huyun güzelleşsin ve arkadaşlarının yanında kıymetin olsun. Ey Eksem! (Yolculuk sırasında) arkadaşların en hayırlısı (sayıca) dört olandır. Askerî birliğin en hayırlısı, (miktarı) dörtyüz olandır. Ordunun en hayırlısı dörtbin olandır. Onikibin kişilik ordu, sayı azlığı sebebiyle mağlub olmaz."[1210]

AÇIKLAMA:

İnsan kendi kavmi içinde, ufak tefek kusurları da bilindiği için fazla itibar görmez. Üstelik o, kavmi içinde bazı kötü alışkanlıklarını da devam ettirebilir. Halbuki, yabancıların arasında itibar görmek için dikkatli davranacak, kendisine çekidüzen verecektir. Böylece huyu da güzelleşir.

Ordunun miktarıyla ilgili açıklama geçti.[1211]

*** MÜBAREZE (TEKE TEK SAVAŞ) VE SELEB**

ـ882 ـ6870 ـ2836- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ وَعِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ عَنْ إِيَاسِ ابْنِ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: بَارَزْتُ رَجُلًا فَقَتَلْتُهُ. فَنَفَّلَنِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَبَهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُه ثقات .

882. (2836) (6869)- Seleme İbnu'l-Ekvâ' anlatıyor: "Bir adamla teke tek vuruştum ve herifi geberttim. Onun selebini (eşyalarını) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana verdi." [1212]

ـ883 ـ6870 ـ2838- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْأَشْجَعِيُّ عَنْ نُعَيْمِ ابْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنِ ابْنِ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »مَنْ قَتَلَ فَلَهُ السَّلَبُ«.فِي الزوائد: فِي إسناده سليمان بن سمرة بن جندب. ذكره ابْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ ابْنِ القطان. حاله مجهول. وباقي رِجَالُه موثقون .

883. (2838) (6870)- Semüre İbnu Cündeb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Kim bir kâfiri öldürürse seleb'i onundur" buyurdular."[1213]

AÇIKLAMA:

Seleb, öldürülen askerin üzerinden çıkan her şeydir: Askeri teçhizat, elbise, para vs. Resûlullah, savaş sırasında bir kafiri öldürdüğünü ispatlayan askere, onun selebinin verileceğini teşrî etmiştir. Askerin üzerinde çıkan hangi şeylerin seleb sayılacağında alimler ihtilaf etmiştir. Bazıları atı seleb saymaz. Keza fazla miktarda mal çıkmışsa o da seleb sayılmayabilir. Ahmed İbnu Hanbel, Evzâî ve Şâfi'î hazretleri selebin öldürene ait olacağına hükmetmiştir. Ama devlet başkanı dilerse selebin beşte birini alabilir derler. Hanefiler ve Mâlikiler ise, devlet başkanı "seleb öldürene aittir" demedi ise seleb öldürene ait değildir, ganimet gibi muamele görür.

Cumhûr, selebin kâtile ait olduğu kanaatinde birleşir. [1214]

*** GULÛL (GANİMETTEN ÇALMA)**

ـ884 ـ6871 ـ2850- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ أَبِي سِنَانٍ عِيسَى بْنِ سِنَانٍ عَنْ يَعْلَى ابْنِ شَدَّادٍ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: صَلَّي بِنَا رَسُولُ

للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ إِلَى جَنْبِ بَعِيرٍ مِنَ المَقَاسِمِ. ثُمَّ تَنَاوَلَ شَيْئاً مِنَ الْبَعِيرِ. فَأَخَذَ مِنْهُ قَرَدَةً. يَعْنِى وَبَرَةً. فَجَعَلَ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ ثُمَّ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! هذَا مِنْ غَنَائِمِكُمْ. أَدُّوا الْخَيْطَ وَالَمِخْيَطَ فَمَا فَوْقَ ذلِكَ فَمَا دُونَ ذلِكَ. فَإِنَّ الْغُلُولَ عَارٌ عَلى اهْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَشَنارٌ وَنَارٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عيسى بن سنان. اختلف فِيهِ كم اِبْنِ معين. قَالَ: لينّ الحديث وليس بالقوى قيل: ضعيف وقيل: بأس به. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رجال ا“سناد ثقات .

884. (2850) (6871)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Huneyn günü bize, ganimet malından bir devenin yanında namaz kıldırdı. Namazdan sonra deveden bir parça yün alıp onu iki parmağı arasına koydu sonra: "Ey insanlar! buyurdu. Şu yün parçası bile sizin ganimetlerinizdendir. Bir iplik, bir iğne, bundan daha değerli, daha değersiz bile olsa buraya getirin. Zira (getirmemek gulûldür yani hırsızlık); gulûl ise, Kıyamet günü yapan için ardır, ayıptır, ateştir."[1215]

AÇIKLAMA:

Gulûl hakkında mükerreren açıklama geçti.[1216]

*** NEFEL (GANİMETTEN AYRI OLARAK VERİLEN PARA)**

ـ885 ـ6872 2853- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ. ثَنَا رَجَاءُ بْنُ أَبِي سَلِمَةَ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ:َ نَفَلَ بَعْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. يَرُدُّ الْمُسْلِمُونَ قَوِيُّهُمْ عَلى ضَعِيفِهِمْ. قَالَ رَجَاءٌ: فَسَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ مُوسَى يَقُولُ لَهُ: حَدَّثَنِى مَكْحُولٌ عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَفَّلَ، فِي البَدْأةِ الرُّبُعَ؛ وَحِينَ قَفَلَ الثُّلُثَ. فَقَالَ عَمْرُو: أُحَدِّثُكَ عَنْ أَبِي عَنْ جَدِّي وَتُحَدِّثُنِي عَنْ مَكْحُولٍ؟فِي الزوائد: إسناده حسن .

885. (2853) (6872)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan sonra nefel (yani mücahide ganimetteki hissesinden başka bir şey) yoktur. Müslümanların kuvvetli olanları (kazandıklarından) zayıf olanlara verirler." (Ravilerden) Recâ demiştir ki: "Süleyman İbnu Musa'nın şöyle söylediğini işittim: "Mekhûl bana Habib İbnu Mesleme'den rivayeten dedi ki: "Resûlullah savaşa giderken (askerlerden bazılarına diğerlerinden fazla olarak) dörtte bir ve savaş dönüşünde üçte bir nisbetinde nefel (denen ziyade bir ikram)da bulundu." Bunun üzerine Amr: "Ben sana babam vasıtasıyla (sahabi olan) dedemden rivayet ediyorum, sen ise Mekhûlden hadis rivayet ediyorsun" demiştir."[1217]

AÇIKLAMA:

1- Nefel, dilimizde mevcut nafile kelimesiyle aynı köktendir. Burada, mücahide ganimetteki payından fazla olarak verilen mala denmiştir. Pay dışı, -bilhassa üstün başarı gösterenlere olmak üzere bir kısım askerlere ziyade bir ikramda bulunulmasının meşruiyetinde İslâm ûleması icma eder. Bunun kaynağı ne olmalıdır düşmandan elde edilen ganimetten devlet başkanının beşte birlik payı alınmazdan önce, ganimetin tümünden mi, devlet başkanının payı olan beşte birin beşte birin den mi? gibi hususlarda ihtilaf edilmiştir. Daha önceki bahislerde açıklandığı için burada tekrar etmeyeceğiz.

2- Sadedinde olduğumuz hadiste, bir ihtilaf dikkatimizi çekmektedir: Nefel verme yetkisi sadece Resûlullah'a mı mahsustur? Amr İbnu Şu'ayb'ın bu kanaatte olduğu anlaşılmaktadır. Resûlullah'tan sonra da meşruiyetinde icma edildiğini kaydettiğimize göre, hakikatte bu noktada bir ihtilaf mevzubahis değildir.[1218]

*** DEVLET BAŞKANININ SAVAŞA YOLLADIĞI ORDUYA TAVSİYESİ**

ـ886 ـ6873 ـ2857- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. حَدَّثَنِي عَطِيَّةُ بْنُ الْحَارِثِ أَبُو رَوْقٍ الْهَمْدَانِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو الْعَرِيفِ عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ خَلِيفَةَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ؛ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَرِيَّةٍ. فَقَالَ سِيرُوا بِاسْمِ اللّهِ وَفِي سَبِيلِ اللّهِ. قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللّهِ وَ تَمْثُلُوا وَ تَغْدِرُوا وَ تَغُلُّوا وَ تَقْتُلُوا وَلِيداً.فِي الزوائد: إسناده حسن .

886. (2857) (6873)- Safvan İbnu Assâl radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni seriyyede savaşa gönderdi. (Yola çıkarken) şu talimatı verdiler: "Allah'ın adıyla, Allah yolunda yürüyün. Allah'ı inkâr edenlerle savaşın. İşkence yapmayın, (ahidde bulunduğunuz taktirde) ahdinizi bozmayın, çocukları öldürmeyin."[1219]

AÇIKLAMA:

Askeri sefere çıkan komutanlara yapılan başkaca tavsiyeler daha önce kaydedildi ve gerekli açıklamalar yapıldı.[1220]

*** ALLAH'A İSYANDA KULA İTAAT YOK**

ـ887 ـ6874 ـ2863- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُون. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ عَمَر بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعثَ عَلْقَمَةَ بْنَ مُجَزِّزٍ عَلى بَعْثٍ وَأَنَا فيهِمْ. فَلَمَّا انْتَهى إِلَى رَأسِ غَزَاتِهِ أوْ كَانَ بِبَعْض الطَّرِيقِ اسْتَأذَنْتَهُ طَائِفَةٌ مِنَ الْجَيْشِ فَأذِنَ لَهُمْ وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَاللّهِ بْنَ حُذَافَةَ بْنِ قَيْسٍ السَّهْمِيَّ. فَكُنْتُ فِيمَنْ غَزَا مَعَهُ فَلَمَّا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ أوْقَدَ الْقَوْمُ نَاراً لِيَصْطَلُوا أوْ لِيَخْنَعُوا عَلَيْهَا صَنِيعاً. فَقَالَ عَبْدُ اللّهِ -وَ كَانَتْ فِيهِ دُعَابَةٌ-: أَلَيْسَ لِي عَلَيْكُمُ السَّمْعُ

وَالطّاعَةُ؟ قَالَوا: بَالىَ. قَالَ فَمَا أنَا بِآمِرِكُمْ بِشَيْءٍ إّ صَنَعْتُمُوهُ؟ قَالَوا: نَعَمْ. قَالَ فَإِنّى أعْزِمُ عَلَيْكُمْ إّ تَوَاثَبْتُمْ فِي هذِهِ النَّارِ. فَقَامَ نَاسٌ فَتَحَجَّزُوا. فَلَمَّا ظَنَّ أنَّهُمْ وَاثِبُونَ قَالَ: أمْسِكُوا عَلى أنْفُسِكُمْ. فَإِنَّمَا كُنْتُ أمْزَحُ مَعَكُمْ. فَلَمَّا قَدِ مْنَا ذَكَرُوا ذلِكَ للنَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أمَرَكُمْ مِنْهُمْ بِمَعْصِيَةِ اللّهِ فَ تُطِيعُوه. فِي الزوائد: إسناده صحيح .

887. (2863) (6874)- Ebu Sâid radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Alkame İbnu Mücezzez radıyallahu anhâ, benim de içinde bulunduğum bir askerî birliğin başında savaşa gönderdi. Kumandan gazvesinin başına geçince veya yolda belli bir yere varınca, askerlerden bir grup, kendisinden (ayrı gitmek) hususunda izin istedi. Onlara izin verdi. Başlarına Abdullah İbnu Huzâfe İbnu Kays es-Sehmî'yi sorumlu tayin etti. Ben onunla savaşanlar içerisinde idim. Yolun bir yerine gelmiştik, (mola sırasında) askerlerden bazıları ısınmak veya üzerinde (yemek) yapmak maksadıyla bir ateş yaktılar. Komutanımız Abdullah -ki şakacı birisiydi- sizin üzerinizde itaat edilmek ve sözü dinlenmek hakkım yok mu?"diye sordu. Askerler: "Elbette var!" dediler. "Öyleyse, dedi ne emredersem yapacaksınız değil mi?" Askerler yine: "Elbette!" dediler. Bunun üzerine komutan: "Şu halde size, şu ateşe atılmayı emrediyorum" dedi. Askerlerin bir kısmı kalkıp emri yerine getirmeye hazırlandılar. Abdullah, onların ateşe atılacaklarına inanınca: "Kendinizi tutun, ben size şaka yapmıştım" dedi.
Medine'ye dönünce, bu hadiseyi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a anlattılar. Efendimiz şöyle buyurdular: "Onlardan (yani başınızdakilerden) kim size Allah'a isyanı emrederse ona itaat etmeyin." [1221]

*** BİATA VEFA GEREKİR**

ـ888 ـ6875 2873- حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. أنْبَأنَا عَلِيُّ بْنُ جَدْعَانَ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَ إنَّهُ يُنْصَبُ لِكُلِه غَادِرٍ لوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقَدْرِ غَدْرَتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَلَى بن زيد بن جدعان ضعيف .

888. (2873) (6875)- Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bilesiniz, Kıyamet günü ahdini tutmayan her vefasıza vefasızlığının derecesine uygun bir bayrak dikilecek (böylece vefasızlığı teşhir edilecek)tir." [1222]

MENÂSİK (HAC VE UMRE) BÖLÜMÜ

*** HACCA GİTME**

ـ889 ـ6876 ـ2883- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِاللّه. قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ أَبُو إسْرَائِيلَ عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ

عَبَّاسٍ عَنِ الْفَضْلِ (أَوْ أَحَدِهِمَا عَنِ اŒخَرِ(قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَعَجَّلْ. فإِنَّهُ قَدْ يَمْرَضُ الْمَرِيضُ وَتَضِلُّ الضَّالَّةُ وَتَعْرِضُ الْحَاجَةُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إِسْمَاعِيلَ أَبُو خليفة أَبُو إسرائيل المئي، قَالَ فِيهِ اِبْنِ عديّ: عامة ما يرويه يخالف الثقات. و قَالَ النسائي: ضعيف و قَالَ الجرجاني: مفترزائغ. نعم قد جَاءَ من أراد الحج فليعجل بسند آخر رواه الحاكم. و قَالَ صحيح. ورواه أَبُو دَاوُد أيضا .

889. (2883) (6876)- İbnu Abbas veya Fadl İbni Abbâs -veya bunlardan biri bir diğerinden- anlatmıştır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Kim hacc yapmak isterse acele etsin. Çünkü olur ki insan hastalanır (bineği) kaybolur, (gitmeye mani) bir iş zuhûr eder."[1223]

*** HACCIN FARZ KILINMASI**

ـ890 ـ6877 ـ2885 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ا‘عْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! الْحَجُّ فِي كُلِ عَامٍ؟ قَالَ: لَوُ قُلْتُ: نَعَمْ. لَوَ جَبَتْ. وَلَوْ وَجَبَتْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا. وَلَوْ لَمْ تَقُومُوا بِهَا عَذِّبْتُمْ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح. ‘ن مُحَمَّد بن أَبِي عبيدة بن معن بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن عَبْدُ اللّه بن مسعود ثقة. وأَبُوه مثله .

890. (2885) (6877)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Halk: "Ey Allah'ın Resûlü, haccetmek her sene farz mıdır?" diye sormuştu. "Eğer "Evet!" desem bu vacip olur. Eğer vacip olsa, bunu yerine getiremezsiniz, bu durumda yer getirmezseniz azab görürsünüz" buyurdular."[1224]

*** HACC VE UMRENİN FAZİLETİ**

ـ891 ـ6878 ـ2887 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ. فإِنَّ الْمُتَابَعَةَ بَيْنَهُمَا تَنْفِي الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يَنْفِي الْكِيرُ خَبَثَ الْحَادِيدِ.حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: مدار ا“سنادين عَلَى عاصم بن عبيد اللّه، وهو ضعيف. والمتن صحيح من حديث اِبْنِ مسعود رضي اللّه تعلي عنه. رواه الترمذي والنسائي .

891. (2887) (6878)- Hz. Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hacc ve umreyi peşpeşe yapın. Çünkü bunla peşpeşe yapılması, tıpkı körüğün

demirin pasını temizlemesi gibi, fakrı ve nahları temizler."[1225]

*** HACININ DUASINDAKİ FAZİLET**

ـ892 ـ6879 ـ2892- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِاللّهِ بْنِ صَالِحٍ مَوْلى بَنِي عَامِرٍ. حَدَّثَنِى يَعْقُوبُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أنَّهُ قَالَ: الْحُجَّاجُ وَالْعُمَّارُ وَفْدُ اللّهِ. إنْ دَعَوْهُ أجَابَهُمْ وَإنْ اسْتَغْفَرُوهُ غَفَرَ لَهُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده صالح بن عبد اللّه. قَالَ البخاري فِيهِ: منكر الحديث .

892. (2892) (6879)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hacılar ve umre yapanlar Allah'ın elçileridir. Onlar Allah'a dua etseler, Allah onlara derhal icabet eder (duaları kabul eder). Eğer kendisinden af ve mağfiret dileseler, derhal onlara mağfiret eder." [1226]

ـ893 ـ6880 ـ2893- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: الْغَازِي فِي سَبِيلِ اللّهِ وَالْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَفْدُ اللّهِ. دَعَاهُمْ فَأجَابُوهُ. وَسَألُوهُ فَأعْطَاهُمْ.فِي الزوائد: إسناده حسن. وعمران مختلف فِيهِ .

893. (2893) (6880)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki. "Allah yolunda cihad eden, hacceden ve umre yapan Allah'ın elçisidir. Çünkü Allah bunların yapılmasına kulları davet etti, onlar da icabet ettiler. Buna mukabil onlar da O'ndan (dilediklerini istediler), Allah da onlara istediklerini verdi."[1227]

*** ÖLENE BEDEL HACC**

ـ894 ـ6881 ـ2904- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ ا؛عْلى الصَّنْعَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ ا؛صَمِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقَالَ: أحُجُّ عَنْ أَبِي؟ قَالَ: نَعَمْ. حُجَّ عَنْ أبِيكَ. فَإنْ لَمْ تَزِدْهُ خَيْراً لَمْ تَزِدْهُ شَراً.فِي الزوائد: إسناده صحيح وسليمان هو ابْنِ فيروز أَبُو إسحاق ثقة .

894. (2904) (6881)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gelip: "Babama bedel haccedebilir miyim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet! Babana bedel haccet. Bu haccınla onu hayır yönüyle artırmasan bile şer yönüyle artırmış olmazsın" buyurdular."[1228]

ـ895 ـ6882 ـ2905 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْغَوْثِ بْنِ حُصَيْنٍ »رَجُلٌ مِنَ الْفُرْعِ« أَنَّهُ اسْتَفْتَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ حِجَّةٍ كَانَتْ عَلَى أَبِيهِ. مَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ. قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَكذلِكَ الصِّيَامُ فِي النَّذْرِ، يُقْضَى عَنْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده عُثْمَانَ بن عطاء الخراساني، ضعفه اِبْنِ معين. وقيل: منكر الحديث متروك. و قَالَ الحاكم: روى عن أبيه أحاديث موضوعة .

895. (2905) (6882)- Ebu'l-Ğavs İbnu Huseyn'in -ki el-Fur kabilesinden biridir- anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a babasının üzerine vacib olmuş fakat eda etmeden ölmüş olduğu hacc hakkında sormuştu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Babana bedel haccet!" buyurdu ve ilave etti: "Nezir orucu da böyle, ona bedel kaza edilir."[1229]

*** HAYATTA OLAN GÜÇSÜZE BEDEL HACC**

ـ896 ـ6883 ـ2908 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا'حْمَرُ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كُرَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِى حُصَيْنُ بْنُ عَوْفٍ؛ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! إنَّ أَبِي أَدْرَكَهُ الْحَجُّ وَ يَسْتَطِيعُ أنْ يَحُجَّ إ'َّ مُعْتَرِضاً. فَصَمَتَ سَاعَةً ثُمَّ قَالَ: حُجَّ عَنْ أَبِيكَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن كريب، قَالَ أحمد: منكر الحديث يجئ بعجائب عن حصين بن عوف و قَالَ البخاري: منكر الحديث، فِيهِ نظر. وضعفه غير واحد .

896. (2908) (6883)- Nusayn İbnu Avf radıyallahu anh anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! Babama hacc farz oldu. Ancak binek üzerinde bağlanmadıkça hacc yapmaya muktedir değil!" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm bir müddet sukut buyurup sonra: "Babana bedel haccet!" buyurdular." [1230]

AÇIKLAMA:

Hacca gidemeyecek derecede sıhhati bozulan birinin yerine bedel olarak bir başkası hacca gidebilir. Bu başta Hanefîler, Şâfiler olmak üzere çoğunlukla benimsenen bir görüştür. Bedel gönderen kimse sonradan şifa bulsa çoğunluğun hükmüne göre, bizzat hacca gitmesi gerekir. [1231]

*** MİKAT YERLERİ**

ـ897 ـ6884 ـ2915 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ. وَمُهَلُّ أَهْلِ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ. وَمُهَلُّ أَهْلِ اليَمَنِ

مِنْ يَلَمْلَمَ. وَمُهَلّ أهْلِ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ. وَمُهَلِّ أهْلِ الْمَشْرِقِ مِنْ ذَاتِ عِرْقٍ ثُمَّ أقْبَلَ بِوَجْهِهِ لِ‘فُقِ، ثُمَّ قَالَ اَللَّهُمَّ! أقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ .
فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ الحريري. قَالَ فِيهِ أحمد وغيره: متروك الحديث وقيل: ضعيف.وأصل الحديث رواه مسلم من حديث جَابِرٍ. ولم يقل: ثم أقبل وبجهه. و ذكر مهلّ أهل الشام .

897. (2915) (6884)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize hitap ederek buyurdular ki: "Medine halkının ihrama gireceği yer Zülhuleyfe'dir. Şam halkının ihrama gireceği mikat yeri Cuhfe'dir. Yemenlilerin mîkat yeri Yelemlem'dir. Necid ahalisinin mikat mahalli Karn'dır. Doğu (yani Irak) ahalisinin mîkat yeri Zat-ı Irk'dır." Aleyhissalâtu vesselâm sonra, mübarek yüzlerini doğu taraftaki ufka çevirdi ve: "Allahım onların (doğudakilerin) kalplerini İslâm'a çevir" diye dua etti."[1232]

AÇIKLAMA:

Mikatlar hakkında açıklama geçti. [1233]

*** İHRAM**

ـ898 ـ6885 ـ2917 -حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ. قَاَ. ثَنَا ا َوْزَاعِيُّ عَنْ أيُّوبَ بْنِ مُوسَى عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إنِّى عِنْدَ ثَفِنَاتِ نَاقَةِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الشَّجَرَةِ. فَلَمَّا اسْتَوَتْ بِهِ قَائِمَةً قَالَ: لَبَّيْكَ! بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ مَعاً و ذلِكَ فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُه ثقات .

898. (2917) (6885)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor. "Ben (Zülhuleyfe'deki) ağacın yanında, Resûlullah'ın bindiği devesinin sefinelerinin (yani çökük iken yere değen uzuvlarının) yanında idim. Deve ayağa kalkıp doğrulunca, Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah'ım! Umre ve hacca beraber niyet ederek davetine icabet ediyorum! Emrine âmâdeyim!" buyurdular. (Yani o zaman ihrama girdiler). Bu (ihrama girme işi) Veda haccında idi."[1234]

AÇIKLAMA:

Zülhuleyfe'de ihrama giriş anlatıldı. [1235]

*** İHRAMLIYA GÖLGELİK**

ـ899 ـ6886 ـ2925 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمَ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ نَافِعٍ وَعَبْدُاللّهِ بْنُ وَهْبٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ قَالَ: ثَنَا عَاصِمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ:قَالَ: رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مُحْرِمٍ يَضْحَى للّهِ يَوْمَهُ يُلَبِّي حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ إِلاَّ غَابَتْ بِذُنُوبِهِ فَعَادَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. لضعف عاصم بن عبيد اللّه وعاصم بن عمر بن حفص .

899. (2925) (6886)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah rızası için gününü, akşama kadar, güneş altında telbiye çekerek geçiren hiçbir muhrim (hacc veya umre için ihrama giren) yoktur ki günahları güneşle beraber batmasın ve annesinin kendisini doğurduğu (günahsız) şekle dönmesin."[1236]

*** HACCDA İHRAMDAN ÇIKMA ŞARTI**

ـ900 ـ6887 ـ2936 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي. ح وَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نَمَيْرٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ جَدَّتِهِ)قَالَ: أدْرِي أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَوْ سُعْدَى بِنْتِ عَوْفٍ(؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ علي ضَبَاعَةَ بِنْتِ أَبِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ: مَا يَمْنَعُكَ يَا عَمَّتَاهُ! مِنَ الْحَجِّ؟ فَقَالَتْ: أنَا امْرَأةٌ سَقِيمَةٌ. وَأنَا أخَافُ الْحَبْسَ. قَالَ فَأَحْرِمِي وَلشْتَرِطِي أَنَّ مَحِلَّكِ حَيْثُ حُبِستْ.فِي الزوائد: ليس لسعدى بنت عوف، هَذه عند المصنف سوى هَذَا الحديث. وليس لها فِي بقية الكتب شئ. و هَذَا من مسندها. وفي إسناده أَبُو بَكْرِ بن عَبْدُ اللّه. لم أر من تكلم فِيهِ بجرح و بتوثيق. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

900. (2936) (6887)- Ebu Bekr İbnu Abdillah İbnü'z-Zübeyr radıyallahu anhüma büyük annesinden -ravi der ki: Bu büyükanne Esmâ Bintu Ebi Bekr midir, yoksa Su'dâ Bintu Avf mıdır bilemiyorum- naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın Dubâ'a Bintu Abdilmuttalib'in yanına girmişti, ona: "Ey halacığım seni hacc yapmaktan alıkoyan mâni nedir?" diye sordu. Halası: "Ben hastalıklı bir kadınım, (hastalığımın hacc menasikini yapmama) engel olmasından korkuyorum" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "İhrama gir, ancak (menasiki) ikmalden alıkonulduğun yerde ihramdan çıkmayı şart koş!" buyurdular.."[1237]

ـ901 ـ6888 ـ2937 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضَيْلٍ وَوَكِيعٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ ضُبَاعَةَ؛ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا شَاكِيَةٌ. فَقَالَ: أمَا تُرِيدِينَ الْحَجَّ الْعَامَ قُلْتُ: إنِّي لَعَلِيلَةٌ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: حُجِّي وَقُولِي: مَحَلِّي حَيْثُ تَحْبِسُنِي.فِي الزوائد: رِجَالُهُ الصحيح وليس لضباعة سوى ثنة أحاديث. إنفرد المصنف بإخراج هَذَا. وأخرج أَبُو دَاوُد حديثا والنسائي أخر .

901. (2937) (6888)- Dubâ'a (Bintu Zübeyr İbnu Abdilmuttalib) radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ben hasta iken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanıma girdi ve (bana): "Sen bu yıl hacca gitmek istemiyor musun?" buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben cidden hastayım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen hacca git ve ihrama girerken: "(Allah'ım!) beni hacc menakisini tamamlamaktan alıkoyduğun yerde ihramdan çıkacağım" diyerekten niyet et!" buyurdular." [1238]

AÇIKLAMA:

Umumiyetle alimler, hadiste zikredildiği şekilde ihrama girerken, bir engel zuhûru halinde ihramdan çıkma şartının koşulabileceğini, bunun caiz olduğunu söylemiştir. Zahiriler, Şâfiîler, Hanbelîler bu görüştedir. Hanefîlerle Mâlikîlerin bir kısmı bu görüşe katılmamıştır. Onlar böyle şart koşmanın caiz olmayacağına, hacc tamam olmadan ihramdan çıkılamayacağına hükmederler. [1239]

*** HAREM-İ ŞERİFE GİRME ÂDÂBI**

ـ902 ـ6889 2939- حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ صَبِيحٍ. ثَنَا مُبَارَكُ بْنُ حَسَّانَ أَبُو عَبْدِ اللّهِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَتِ ا'نْبِيَاءُ تَدْخُلُ الْحَرَمَ مُشَاةً حُفَاةً. وَيَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ. وَيَقْضُونَ الْمَنَاسِكَ حُفَاةً مُشَاةً.فِي الزوائد: فِي إسناده مبارك بن حسان. وهو وإن وثقه ابن معين، فقد قَالَ النسائي: ليس بالقوي. وقَال أَبُو دَاوُد: منكر الحديث. و قَالَ اِبْنِ حبان فِي الثقات: يخطئ ويخالف. و قَالَ ا'زديّ: متروك. وإِسْمَاعِيل ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات رِجَالُهُ ا"سناد ثقات .

902. (2939) (6889)- Abdullah İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Peygamberler Harem-i şerife yaya ve yalınayak olarak girerlerdi. Yine yalınayak ve yaya olarak Beytullah'ı tavaf edip, menâsiki (hacc ve umrenin gereklerini) bu şekilde ifa ederlerdi." [1240]

*** HACERÜ'L-ESVED'İ İSTÎLAM**

ـ903 ـ6890 2945- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا خَالِي يَعْلى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: سْاتَقْبَلَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَجَرَ. ثُمَّ وَضَعَ شَفَتَيْهِ عَلَيْهِ يَبْكِي طَوِيً. ثُمَّ الْتَفَتَ فَإِذَا هُوَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَبْكِي. فَقَالَ: يَا عُمَرُ! هَهُنَا تَسْكَبُ الْعَبَرَاتُ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن عون الخراساني، ضعفه اِبْنِ معين أَبُو حاتم وغيرهما .

903. (2945) (6890)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Haceru'l-Esved'e yöneldi, sonra dudaklarını üzerine koyup uzun müddet ağladıktan sonra ondan

ayrıldı. Bir de baktı ki, Ömer İbnu'l-Hattat da yanında, o da ağlıyor. Hemen: "Ey Ömer buyurdular, evet gözyaşları burada dökülür."[1241]

*** TAVAFIN FAZİLETİ**

ـ904 ـ6891 ـ2957 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا حُمَيْدُ بْنُ أَبِي سَوِيَّةَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ اِبْنِ هِشَامٍ يَسْأَلُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ عَنِ الرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ. فَقَالَ عَطَاءٌ: حَدَّثَنِى أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وُكِلَ بِهِ سَبْعُونَ مَلَكاً. فَمَنْ قَالَ: اَللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَاŒخِرَةِ رَبَّنَا أتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي اŒخِرَةِ حَسَنَةُ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، قَالُوا: آمِينَ.فَلَمَّا بَلَغَ الرُّكْنَ ا'سْوَدَ قَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! مَا بَلَغَكَ فِي هذَا الرُّكْنِ ا'سْوَدِ؟ فَقَالَ عَطَاءٌ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ فَاوَضَهُ فَإِنَّمَا يُفَاوِضُ يَدَ الرَّحْمنِ.قَالَ لَهُ اِبْنِ هِشَامٍ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! فَالطَّوَافُ؟ قَالَ عَطَاءٌ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعاً وَ يَتَكَلَّمُ إِّ بِسُبْحَانَ اللّهِ وَالْحَمْدُللّهِ وَ إِلهَ إِّ اللّهُ وَاللّهُ أَكْبَرُ وَ حَوْلَ وَ قُوَّةَ إِّ بِاللّهِ مُحِيَتْ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَكُتِبَتْ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَرُفِعَ لَهُ بِهَا عَشَرَةَ دَرَجَاتٍ. وَمَنْ طَافَ فَتَكَلَّمَ وَهُوَ فِي تِلْكَ الْحَالِ خَاضَ فِي الرَّحْمَةِ بِرَجْلَيْهِ كَخَائِضِ الْمَاءِ بِرَجْلَيْهِ.فِي الزوائد: يدل عَلَى أن الحديث من الزوائد: إ أنه ماتكلم عَلَى إسناده.و قَالَ السنديّ: بعد ذكر ماتقدم: و ذكر الدميري ما يدل عَلَى أنه حديث غير محفوظ .

904. (2957) (6891)- Ata İbnu Ebî Rabâh Ka'be'yi tavaf ederken İbnu Hişâm radıyallahu anhüm'ün kendisine şöyle soru sorduğuna ve kendisine şöyle cevap verdiğine şahit oldum: "İbnu Hişâm: "Rükn-i Yemanî hakkında bilgi verir misin?" diye sordu. Atâ dedi ki: "Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın rivayetine göre, aleyhissalâtu vesselâm demiştir ki: "Rükn-i Yemanî 70 bin meleğe emanet edilmiştir. Kim (onun yanında): "Allahım! Senden af, dünya ve ahirette âfiyet diliyorum. Rabbimiz! Bize dünyada iyiyi, ve ahirette de iyiyi ver ve bizi cehennem azabından koru!" diye dua ederse o melekler "âmin!" derler."

Atâ, Haceru'l-esved'in bulunduğu köşeye gelince: "Ey Ebu Muhammed! Bu Haceru'l-esved rüknü hakkında ne işittin?" dedi. Atâ şu cevabı verdi: "Ebu Hureyre radıyallahu anh bana, Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim Haceru'l-esvede yönelirse, şüphesiz Rahmân (olan) Allah'a yönelmiş olur" buyurduğunu anlattı.."

İbnu Hişâm, Atâ'ya: "Ey Ebu Muhammed! Tavafın faziletiyle ilgili ne işittiniz?" diye sordu. Atâ şu cevabı verdi: "Ebu Hureyre radıyallahu anh, bana Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kim Beytullah'ı yedi sefer tavaf eder, tavaf sırasında konuşmayıp sadece "Sübhanallah, velhamdülillah ve lâilahe illallah, vallahu ekber velâ havle velâ kuvvete illa billah" derse ondan on günah silinir ve on sevap yazılır, onun bununla mertebesi on derece yükselir. Kim de tavaf sırasında konuşursa sadece ayaklarıyla rahmete girer, tıpkı ayaklarıyla suya dalanlar gibi."[1242]

AÇIKLAMA:

Tavaf sırasında konuşmak caizdir, ancak konuşmayıp, hep zikirde meşgul olmak efdaldir. [1243]

*** HACC-I İFRAD**

ـ905 ـ6892 ـ2966- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الدَّرَاوَرْدِيُّ وَحَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أفْرَدَ الْحَجَّ.إسناد حديث جَابِرٍ صحيح .

905. (2966) (6892)- Hz. Cabir radıyallahu anh diyor ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacc-ı ifrâd yapmıştır."[1244]

ـ906 ـ6893 ـ2967- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عُمَرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمِنْكَدِرِ عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَ عُثْمَانَ أَفْرَدُوا الْحَجَّ.فِي الزوائد: فِي إسناده القاسم بن عبد اللّه وهو متروك. وكذبه أحمد بن حنبل ونسبو إِلَى الوضع .

906. (2967) (6893)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ebu Bekr, Ömer, Osman radıyallahu anhüm ecmaîn hacc-ı ifrad yaptılar."[1245]

*** HACC-I KIRAN**

ـ907 ـ6894 ـ2971- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا حَجَّاجٌ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو طَلْحَةَ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَنَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ.فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج بن أرطاة ضعيف ومدلس. وقد رواه بالعنعنة .

907. (2971) (6894)- Ebu Talha radıyallahu anh demiştir ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hacc ve umreyi beraber (yani hacc-i kıran) yaptı."[1246]

ـ908 ـ6895 ـ2972- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلي بْنِ حَارِثٍ الْمُحَارِبِيُّ. ثَنَا أَبِي عَنْ غَيْنَ بْنِ جَامِعٍ عَنْ لَيْثٍ عَنْ عَطَاءٍ وَطَاوُسٍ وَمُجَاهِدٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ وَ ابْنِ عُمَرَ وَ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَطُفْ هُوَ وَأَصْحَابُهُ لِعُمْرَتِهِمْ وَحَجَّتِهِمْ حِينَ قَدِمُوا إِلَّا طَوَافاً وَاحِدٍ . فِي الزوائد: فِي إسناده المصنف ليث بن أبِي سليم، وهو ضعيف ومدلس. والحديث عن غير اِبْنِ عَبَّاسٍ ذكره غير المصنف أيضا .

908. (2972) (6895)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, ashabıyla birlikte (Veda Haccında Mekke'ye) geldikleri zaman, ne o ne ashabı, umre ve hacc için (Kabe'nin etrafında yedi defa dolaşmak suretiyle) ancak bir kere tavaf ettiler."[1247]

*** HACCI FESHETMEK**

ـ909 ـ6896 ـ2982- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ اِبْنِ عَازِبٍ؛ قَالَ: خرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ. فَأَحْرَمْنَا بِالْحَجِّ. فَلَمَّا قَدِمْنَا مِكَّةَ قَالَ: اجْعَلُوا حِجَّتَكُمْ عُمْرَةً. فَقَالَ النَّاسُ: يَا رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! قَدْ أحْرَمْنَا بِالْحَجِّ. فَكَيْفَ نَجْعَلُهَا عُمْرَةً. قَالَ: انْظُرُوا مَا آمُرُكْمْ بِهِ فَافْعَلُوا فَرَدُّوا عَلَيْهِ الْقَوْلِ. فَغَضِبَ. فَانْطَلَقَ. ثُمَّ دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ غَضْبَانَ. فَرَأتِ الْغَضَبَ فِي وَجْهِهِ فَقَالَتْ: مَنْ أغْضَبَكَ؟ أغْضَبَهُ اللّهُ! قَالَ: وَمَالِي أغْضَبُ وَأَنَا آمُرُ أمْراً فَ أُتْبَعُ؟فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أن فِيهِ أبا أسحاق. واسمه عمرو بن عَبْدُ اللّه. وقد اختلط بأخرة. ولم يتبين حال اِبْنِ عياش. هل روى قبل اختط أو بعده فيتوقف حديثه حَتَّى يتبين حاله .

909. (2982) (6896)- Berâ İbnu'l-Âzib radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ashabı, haccda başımızda beraber çıktılar. Biz (sahabilerin çoğu) hacc niyetiyle ihrama girdik. Mekke'ye geldiğimiz vakit, Aleyhissalâtu vesselâm: "Haccınızı umreye çevirin!" buyurdular. Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz hacc niyetiyle ihrama girmiştik! Şimdi onu nasıl umreye çevirelim?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Size emrettiğime riayet edin, dediğimi yapın!" buyurdular. Ashab, önceki itirazlarını tekrar etti, bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm kızdı. (Ashab'ı koyup) gitti. Öfkeli haliyle Hz. Aişe'nin yanına girdi. Aişe radıyallahu anhâ, Resûlullah'ın öfkesini yüzünden okumuştu: "Seni kim öfkelendirdi? Allah da onu öfkelendirsin!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Nasıl öfkelenmeyeyim? Ben bir emirde bulunuyorum, emrim tutulmuyor!" buyurdu."[1248]

*** UMRE**

ـ910 ـ6897 ـ2989- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى الْخُشَنِيُّ. ثَنَا عُمَرَ بْنُ قَيْسٍ. أخْبَرَنِي طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَمِّهِ إِسْحَاقَ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ؛ أنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْحَجَّ جِهَادٌ وَالْعُمْرَةُ تَطَوُّعٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ قيس المعروف بمندل ضعفه أحمد واِبْنِ معين وغيرهم. والحس أيضا ضعيف .

910. (2989) (6897)- Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hacc cihaddır. Umre tatavvu (sünnet)dir."[1249]

*** RAMAZANDA UMRE**

ـ911 ـ6898 ـ2992 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا سُفْيَانُ. ح وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَعَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللّهِ قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ جَمِيعاً عَنْ دَاوُدَ بْنِ يَزَيدَ الزَّعَافِرِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِ عَنْ هَرِمِ بْنِ خَنْبَشٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حِجَّةً.فِي الزوائد: حديث وهب بن خنبش إسناده الطريق ا٬ولي من طعيق صحيح وإسناده الطريق الثاني ضعيف لضعف دَاوُد بن يزيد .

911. (2992) (6898)- Herim İbnu Hanbeş radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ramazan ayında yapılan bir umre (sevap cihetiyle) bir hacca muâdildir."[1250]

*** ZÜLKADE AYINDA UMRE**

ـ912 ـ6899 ـ2996 -حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: لَمْ يَعْتَمِرْ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إٌّ فِي ذِي الْقَعْدَةِ.فِي الزوائد: إسناد حديث اِبْنِ عَبَّاسٍ ضعيف، لضعف مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن أَبِي ليلى .

912. (2996) (6899)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Zülkâde ayından başka bir ayda umre yapmamıştır."[1251]

*** MİNAYA ÇIKMA**

ـ913 ـ6900 ـ3005 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبأنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ اِبْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ بِمِنًى. ثُمَّ يُخْبِرُهُمْ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذلِكَ.فِي الزوائد: إسناد خديث اِبْنِ عمر، فِيهِ عَبْدُ اللّه بن عمر وهو ضعيف .

913. (3005) (6900)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma'nın anlattığına göre: "Kendini (hacc sırasında) beş vakti (yani Zilhicce'nin sekizinci günü öğle, ikindi, akşam, yatsı ve Arefe günü sabah namazlarını) Mina'da kılardı. Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın da böyle yaptığını arkadaşlarına haber verdi."[1252]

AÇIKLAMA:

Hadiste görüldüğü üzere hacıların Zilhiccenin sekizinci günü Mekke'yi terk ederek Mina'ya gitmeleri, orada belirtilen beş vakit namazı kılıp ve Terviye gününü Arefe gününe bağlayan

geceyi orada geçirmeleri, oradan da Arafat'a geçmeleri sünnettir. Bunun sünnet olduğunda icma vardır. Tatbikatta, bugün kalabalık sebebiyle herkes bunu uygulamamaktadır. Arafe günü Mekke'den doğrudan Ârafat'a giden de olmaktadır. Mina'da gecelemek sünnet olduğu için, böyle yapanlara herhangi bir ceza gerekmez.[1253]

*** ARAFAT'TA DUA**

ـ914 ـ6901 ـ3013- حَدَّثَنَا أيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَاشِمِيُّ. ثَنَا عُبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ السِّرِي السَّلَمِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ ابْنُ كِنَانَةَ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ السَّلْمِيُّ؛ أَنَّ أبَانُ أَخْبَرَهُ عَنْ أبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا ُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ. فَأُجِيبَ: إنِّى قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ مَا خَ الْظَّالِمَ. فَإِنّى آخُذُ لِلْمَظْلُومِ مِنْهُ. قَالَ: أيْ رَبِّ! إنْ شِئْتَ أعْطَيْتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ. وَغَفَرْتَ لِلظَّالِمِ فَلَمْ يُجَبْ عَشِيَّتَهُ فَلَمَّا أصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ أعَادَ الدُّعَاءَ. فَأُجِيبَ إلَى مَا سَألَ. قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أوْ قَالَ تَبَسَّمَ. فَقَالَ لَهُ أبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ: بِأبِي أنْتَ وَأُمِّي! إنَّ هذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا. فَمَا الّذِي أضْحَكَكَ؟ أضْحَكَ اللّهُ سِنَّكَ! قَالَ: إنَّ عَدُوَّ اللّهِ إبْلِيسَ لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدِ اسْتَجَابَ دُعَائِى وَغَفَرَ ُمَّتِي أخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ يَحْثُوهُ عَلى رَأسِهِ وَيَدْعُو بِالْوَيْلِ والثُّبُورِ. فَأضْحَكَنِي مَا رَأيْتُ مِنْ جَزَعِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن كنانة، قَالَ البخاري: لم يصح حديثه. ولم أر من تكلم فِيهِ بجرح و توثيق .

914. (3013) (6901)- Abbâs İbnu Mirdas es-Sillemî radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Arafe günü akşamı ümmeti için mağfiret duasında bulunmuştur. Rabb Teâla, duasına: "Ben, zalimler hariç ümmetini mağfiret buyurdum. Zira ben zalimden mazlumun intikamını alacağım" diye icabette bulunmuştur. Resûlullah: "Ey Rabbim! Dilersen mazluma (kendi katından bir lütuf olarak) cenneti verir, zalimi de affedersin!" dedi. O akşam Rabb Teâla bu duasına icabet etmedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Müzdelife'de sabah namazını kılınca, önceki (cevapsız kalan) duasını tekrar etti. Duasına, arzusu istikametinde cevap verildi. Ravî devamla der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bunun üzerine (memnuniyetinden) güldü -veya "tebessüm etti" demiştir.- Hz. Ebu Bekr ve Ömer radıyallahu anhüma: "Annem babam sana kurban olsunlar! Şimdiye kadar bu saatlerde hiç gülmemiştiniz. Sizi güldüren şey nedir? Allah seni sevindirsin!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Allah'ın düşmanı İblis, Rab Teâla hazretlerinin, ümmetimin hepsini mağfiret buyurduğunu öğrenince, yerden toprak alıp kendi yüzüne saçtı ve "Yazıklar olsun bana! Helak oldum, her emeğim boşa gitti!" diye bağırıp çağırmaya başladı. Onun bu korku ve üzüntüsünü görmek beni güldürdü" buyurdular."[1254]

*** ARAFAT'TAN MÜZDELİFE'YE DÖNÛŞ**

ـ915 ـ6902 ـ3018- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا الثّوْرِيُّ عَنْ هِشَامَ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ قُرَيْشٌ: نَحْنُ قَوَاطِنُ الْبَيْتِ. َنُجَاوِزُ الْحَرَمَ. فَقَالَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ »ثُمَّ أفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أفَاضَ النَّاسُ«.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات. و قَالَ: الحديث موقوف، ولكن حكمه الرفع ؛نه فِي شأن نزوله .

915. (3018) (6902)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Kureyşliler dediler ki: "Biz Ka'be-i Muazzama sakinleriyiz (yani onun yanında ikamet eden imtiyazlı kimseleriz). Biz (vakfe için) Harem-i Şerifin dışına çıkmayız (Arafat'a gitmeyiz, vakfemizi sadece Müzdelife'de taşradan gelenlerden ayrı olarak yaparız" dediler. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri şöyle buyurdular. (Meâlen): "Sonra siz de, halkın ifaza yaptığı (döndüğü) yerden (yani Arafat'tan Müzdelife'ye) ifaza yapınız (akın akın dönünüz)" (Bakara 199).[1255]

AÇIKLAMA:

Bu bahiste açıklama geçti.[1256]

*** MÜZDELİFE'DE VAKFE**

ـ916 ـ69 ـ3024- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَعْمْرُو بْنُ عَبْدِ اللّهِ قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا ابْنُ أبِي رَوَّادٍ عَنْ أبِي سَلَمَةَ الْحِمْصِيِّ عَنْ بَلِ بْنِ رَبَاحٍ؛ أنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ غَدَاةَ جَمْعٍ: يَا بَلُ! أسْكِتِ النَّاسَ أوْ أنْصِتِ النَّاسَ ثُمَّ قَالَ إنَّ اللّهَ تَطَوَّلَ عَلَيْكُمْ فِي جَمْعِكُمْ هذَا فَوَهَبَ مُسِيئَكُمْ لِمُحْسِنِكُمْ. وَأعْطَى مُحْسِنَكُمْ مَا سَألَ. ادْفَعُوا بِاسْمِ اللّهِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف. أبُو سلمة هَذَا يعرف اسمه. وهو مجهول .

916. (3024) (6903)- Bilâl İbnu Rabâh radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana, Müzdelife vakfesinin sabahında: "Ey Bilâl! Halkı sustur -veya Halkı dinlet!"- buyurdular. Sonra halka Şu hitabede bulundular: "Allah Teâla hazretleri, şüphesiz, şu Müzdelife'nizde, sizlere iyilik ve ihsanda bulunarak, günahkârlarınızı, hayır sahipleriniz hatırına bağışladı. İyilerinize dilediğini verdi. Öyleyse Allah'ın adıyla (buradan Mina'ya) hareket edin!"[1257]

AÇIKLAMA:

Cem' Müzdelife demektir. Buradaki vakfe ile ilgili geniş açıklama geçti.[1258]

*** AKABE CEMRESİ (İLK TAŞLAMA YERİ)NDE DURULMAZ**

ـ917 ـ6904 ـ3033 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ مَضىَ وَلَمْ يَقِفْ.فِي الزوائد: فِي إسناده سويد بن سَعِيدِ مختلف فِيهِ .

917. (3033) (6904)- İbnu Abbas radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Akabe cemresine taş attığı zaman hemen geçiyor (orada dua ve zikir için) durmuyordu."[1259]

*** TELBİYEYİ KESME ZAMANI**

ـ918 ـ6905 ـ3039 -حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ أَبُو بِشْرٍ. ثَنَا حَمْزَةُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ أيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَبَّى حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. وأيوب هو السختيانى .

918. (3039) (6905)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Akabe cemresine (ilk taşlama)ya kadar telbiye getirdi (Lebbeyk... dedi)."[1260]

ـ919 ـ6906 ـ3052 -حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي أُسَامَةَ بْنُ زَيْدٍ. حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ يَقُولُ: قَعَدَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنًى يَوْمَ النَّحْرِ لِلنَّاسِ. فَجَاءَهُ رَجُلٌ فقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ إنِّى حَلَقْتُ قَبْلَ أنْ أذْبَحَ. قَالَ: َ حَرَجَ ثُمَّ جَاءَهُ آخَرُ فَقَالَ يَا رَسُولَ للّهِ! إنِّي نَحَرْتُ قَبْلَ أنْ أرْمِيَ قَالَ َ حَرَجَ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ قَبْلَ شَيْءٍ إِ ّ قَالَ َ حَرَجَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، ورِجَالُه ثقات .

919. (3052) (6906)- Hz. Câbir İbnu Abdillah radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kurban günü, Mina'da halk(ın suallerine cevap vermek üzere) oturdu. Bir adam yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Kurbanımı kesmezden önce traş oldum!" dedi. "Bir zararı yok!" buyurdular. Sonra bir başkası gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Taşlamaları yapmazdan önce kurbanımı kestim" dedi. "Bir zararı yok!" buyurdular. O gün menasikle ilgili takdim ve tehirden her ne sorulmuşsa mutlaka "Bir zararı yok!" diye cevap verdiler."[1261]

AÇIKLAMA:

Cumhûr, Mina'daki "Akabe cemresine taş atma", "kurban kesme" ve sonra "traş olma" amellerini, bu sırayla yapmayı "sünnet" olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla bunlar arasında takdim-tehir hatalarına bir günah terettüp etmeyeceği ve fidye vs. icab etmeyeceği görüşündedir. Ebu Yusuf, Muhammed, Şâfiî, Atâ, Ahmed ve İshak da bu görüştedirler. Ahmed: "Bu işi bilerek yapana ceza kurbanı gerekir" demiştir. Ebu Hanîfe, Nehaî, İbnu Abbâs, Hasan Basrî, Katade ve Malikîlerden

İbnu Mâceşûn'a göre, zikri geçen menasikin mezkur sırayla yapılması vacibtir, dolayısıyla bu sırayı bozana bir kurban cezası gerekir.[1262]

*** KURBAN BAYRAMINDA HUTBE**

ـ920 ـ6907 ـ3056- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ السَّمِ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَامَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْخَيْفِ مِنْ مِنىً. فَقَالَ: نَضَّرَ اللّهُ امْرأ سَمِعَ مَقَالَتِي فَبَلَّغَهَا. فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيْرُ فَقِيهِ. وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ. ثَثُ يُغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُؤْمِنٍ: إخْصُ الْعَمَلِ للّهِ، وَالنَّصِيحَةُ لِوُةِ الْمُسْلِمِينَ، وَلُزُومُ جَمَاعَتِهِمْ. فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد فِيهِ مُحَمَّد بن إسحاق وهو مدلس. وقد رواه بالعنعنة. والمتن عَلَى حاله صحيح .

920. (3056) (6907)- Cübeyr İbnu Mut'im radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mina'da Hayf (denilen dere kenarında ayağa kalkarak şunları söyledi: "Benim sözümü işitip aynen tebliğ edenin yüzünü (Kıyamet-günü) Allah ak eylesin. Çünkü fıkıh (dolu hadisleri) yüklenen nice kimseler vardır ki, fakih değildir. Nice hadis taşıyıcıları vardır ki kendilerinden daha fakih olana hadis götürürler. Üç haslet vardır ki, bunlar oldukça mü'min kalbi kin ve husûmet taşımaz: Ameli Allah rızası için ihlaslı yapmak, müslüman idarecilere hayırhah olmak, müslümanların cemaatine devam etmek... Çünkü müslümanların duaları ona katılanların hepsini kuşatır."[1263]

ـ921 ـ6908 ـ30577- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ تَوْبَةَ. ثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي سِنَانٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلى نَاقَتِهِ الْمُخَضْرَمَةِ بِعَرَفَاتٍ فَقَالَ: أَتَدْرُونَ أيُّ يَوْمٍ هذَا وَأيُّ شَهْرٍ هذَا وأيُّ بَلَدٍ هذَا؟ قَالُوا: هذَا بَلَدٌ حَرَامٌ وَشَهْرٌ حَرَامٌ وَيَوْمٌ حَرَامٌ. قَالَ: أَ وَأَنَّ أَمْوَالَكُمْ وَدِمَاءَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي يَوْمِكُمْ هَذَا. أَ وَإِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ. وَأُكَاثِرُ بِكُمُ ا ُمَمَ. فَ تُسَوِّدُوا وَجْهِي. أَ وَإِنِّي مُسْتَنْقِذٌ أنَاساً وَمُسْتَنْقَذٌ مِنّي أنَاسٌ. فَأقُولُ يَا رَبِّ! أُصَيْحَابِي؟ فَيَقُولُ: إنَّكَ تَدْرِي مَا أ؛حْدَثُوا بَعْدَكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح .

921. (30577 (6908)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm Arafat'ta kulakları kesik gibi küçük olan devesinin üstünde olduğu halde şöyle buyurdular: "Bugünün hangi gün olduğunu, bu ayın hangi ay olduğunu, bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?"

Halk: "Burası haram beldedir, bu ay haram aydır, bugün kurban günüdür" diye cevap verdiler.

Aleyhissalâtu vesselâm sözlerine şöyle devam ettiler: "Bilesiniz! Şurası muhakkak ki mallarınız, kanlarınız birbirinize karşı haramdır, tıpkı şu ayınızın şu belde ve şu gündeki haramlığı gibi. Bilesiniz! (Kıyamet günü) Havz'ın başına hepinizden önce ben geleceğim. Ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı iftihar edeceğim. Sakın benim yüzümü kara çıkarmayın. Haberiniz olsun! Ben pek çok kimseyi (şefaatimle) ateşten kurtaracağım. Bazı kimseler de benden kurtarılacak (zebaniler onları götüreceklerdir). Ben: "Ey Rabbim! (Zebanilerin benden kaçırdıkları) benim sahabeciklerimdi (niye cehenneme götürülüyorlar?) diyeceğim. Allah Teâla hazretleri şöyle buyuracak: "Senden sonra onların neler ihdas ettiklerini sen bilmiyorsun!"[1264]

AÇIKLAMA:

Veda hutbesi olarak bilinen ve tek bir metin halinde birleştirilen hutbe ile yukarıdaki metinler arasında oldukça fazla noksan-ziyade farkı mevcuttur. Rivayetlerde parça parça gelen ifadeler Veda haccı sırasında Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bütün konuşmalarının derlenmesiyle hasıl edilmiştir. Halbuki Veda haccı sırasında Aleyhissalâtu vesselâm muhtelif vesilelerle hitapta bulunmuştur. Ashab, bunlardan hatırında kalanları rivayet etmiştir. Fakihlerimiz bunları değerlendirmede ihtilafa düşmüştür: Hanefilere göre hacc esnasında verilmesi gereken hutbe üçtür: Zilhicce'nin 7, 9, ve 11. günleri; Şâfiilere göre dörttür. Zilhicce'nin 7, 9, 10 ve 11. günleri; Ahmed İbnu Hanbel'e göre üçtür: Zilhicce'nin 9, 10. ve 12. günleri. Bu farklılıklar, rivayetlerdeki ihtilaflardan gelir. Demek ki Resûlullah bu günlerin her birinde hitabede bulunmuş olmalıdır. [1265]

*** ZEMZEM İÇME ADABI**

ـ922 ـ6909 ـ3061 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ عُثْمَانَ بْنِ ا ٔسْوَدِ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ جَالِساً. فَجَاءَهُ رَجُلٌ. فَقَالَ: مِنْ أيْنَ جِئْتَ؟ قَالَ: مِنْ زَمْزَمَ. قَالَ: فَشَرِبْتَ مِنْهَا كَمَا يَنْبَغِي؟ قَالَ وَكَيْفَ؟ قَالَ: إِذَا شَرِبْتَ مِنْهَا فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللّهِ وَتَنَفَّسْ ثَثاً. وَتَضَلَّعْ مِنْهَا. فَإِذَا فَرَغْتَ فَاحْمَدِ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ. فَإِنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إنَّ آيَةَ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُنَافِقِينَ،إنَّهُمْ َيَتَضَلَّعُونَ مِنْ زَمْزَمَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح، رِجَالُهُ موثقون .

922. (3061) (6909)- Muhammed İbnu Abdirrahman İbni Ebî Bekr radıyallahu anhüm anlatıyor: "Ben İbnu Abbas radıyallahu anhümâ'nın yanında oturuyordum. Ona bir adam gelmişti. "Nereden geliyorsun?" diye sordu. Adam: "Zemzemden!" dedi. İbnu Abbâs: "Ondan gerektiği şekilde içtin mi?" diye sordu. Adam: "Nasıl?" deyince açıkladı: "Zemzem içerken kıbleye döneceksin. Besmele çekeceksin. Üç kere nefes alıp kana kana içeceksin. İçip bitirince aziz ve celil olan Allah'a hamdedeceksin. Zira Aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: "Münafıklarla bizim aramızdaki fark, onların zemzemi kana kana içmemeleridir."[1266]

ـ923 ـ6910 3062- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْمُؤَمَّلِ: إِنَّهُ سَمِعَ أَبَا الزُّبَيْرِ يَقُولُ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَاءُ زَمْزَمَ لِمَا شُرِبَ لَهُ.قَالَ السيوطي فِي حاشية الكتاب: هَذَا الحديث مشهور عَلَى ا؛لسنة كثيرا. واختلف الحفاظ فِيهِ. فمنهم من صححه ومهنم من حسّنه ومنهم من صعّفه. والمعتمد ا؛ول.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف، لضعف عبد اللّه بن المؤمل. وقد أخرجه الحاكم فِي المستدرك من طريق اِبْنِ عَبَّاسٍ. و قَالَ: هَذَا حديث صحيح ا"سناد.قَالَ السندي: قلت وقد ذكر العلماء أنهم فوجدوه كذَلِكَ.

923. (3062) (6910)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Zemzem suyu ne maksatla içilirse o maksatla faydalıdır." [1267]

AÇIKLAMA:

Alimlerce sıhhatine zann-ı galib hasıl olan bu hadis, zemzem içerken niyet etme edebini getiriyor: Açlığın veya susuzluğun giderilmesine niyet edilebileceği gibi, hastalığa şifaya veya bir başka şeye de niyet edilebilir. Bazı şarihler bittecrübe, Allah'ın izni ile niyetlerinin yerine geldiğini ifade etmişlerdir.[1268]

*** MUHASSAB NAM MEVKİDE KONAKLAMA**

ـ924 ـ6911 3068- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ زُرَيْقٍ عَنْ ا؛عْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ ا؛سْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: ادَّلَجَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ النَّفْرِ مِنَ الْبَطْحَاءِ ادِّجاً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات عَلَى شرط مسلم .

924. (3068) (6911)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mina'dan döndüğü günü ertesi güne bağlayan gecenin sonunda Batha'dan Medine'ye hareket etti. [1269]

AÇIKLAMA:

Hadislerde bazan Muhassab, bazan Bathâ, bazan da Ebtah olarak geçen bu yer, Mina ile Mekke arasında yer alan bir derenin adıdır. Burada Resûlullah konaklamış ve hatta, Resûlullah'tan sonra Hz. Ebu Bekr, Ömer ve Osman radıyallahu anhüm ecmaîn'in de aynı yerde konaklamış olmalarına rağmen ûlemâ, orada konaklamanın hacc menasikinden olmadığını belirtirler. Aleyhissalâtu vesselâm'ın, dinlenmek, Medine'ye hareketi kolaylaştırmak için bu konaklamayı yapmış olacağını söylerler. (Daha geniş açıklama geçti.)[1270]

*** VEDA TAVAFI**

ـ925 ـ6912 ـ3071 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَنْفِرَ الرَّجُلُ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ. فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ، هو اِبْنِ إِسْمَاعِيلَ المكيّ الفربريّ. ضعفه أحمد وغيره .

925. (3071) (6912)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hacının son amelinin (veda tavafı denilen) Ka'be'yi tavaf etmek olmadıkça Mekke'den ayrılmasını yasakladı." [1271]

AÇIKLAMA:

Hangi çeşit hacc yapılmış olursa olsun, hacc menasikinin son safhasının veda tavafı olması gerekmektedir. Hanefiler, Şâfi'îler, Hanbeliler bu hususta müttefiken "vacibtir" derler. Mâlikiler ve bir kavlinde Şâfi'î "sünnettir" demiştir. Vacib diyenlere göre, terki halinde ceza olarak kurban kesilir. Şu da bilinmelidir: Veda tavafı adet gören kadınlarla, lohusa kadınlara, bir de Mikat denilen bölge dahilinde oturan hacılara vacib değildir.[1272]

*** İHRAMLININ AV CEZASI**

ـ926 ـ6913 ـ3086 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ الْوَاسِطِيُّ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ مُوْهَبٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْفَزَارِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. ثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ أَبِي الْمُهَزِّمِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي بَيْضِ النَّعَامِ يُصِيبُهُ الْمُحْرِمُ. ثَمَنُهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده علي بن عبد العزيز، مجهول. وأبو المهزم؛ اسمه يزيد بن سفيان ضعيف .

926. (3086) (6913)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İhramlı kişi deve kuşu yumurtası kıracak olursa, o yumurtanın bedeline denk fidye ödemelidir."[1273]

ـ927 ـ6915 ـ3089 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنِ اِبْنِ نُعَمٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ قَالَ: يَقْتُلُ الْمُحْرِمُ الْحَيَّةَ وَالْعَقْرَبَ وَالسَّبُعَ الْعَادِيَ وَالْكَلْبَ الْعَقُورَ وَالْفَأرَةَ الْفُوَيْسِقَةَ.فَقِيلَ لَهُ: لِمَ قِيلَ لَهَا الْفُوَيْسِقَةُ؟ قَالَ ‘نَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَيْقَظَ لَهَا وَقَدْ أَخَذَتِ الْفَتِيلَةَ لِتُحْرِقَ بِهَا الْبَيْتَ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أَبِي زياد، وهو ضعيف، وإن، أخرج له مسلم .

927. (3089) (6914)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İhramlı yılanı, akrebi, saldırgan yırtıcı hayvanı, kelb-i akûru (saldırgan köpek, kurt, aslan, kaplan vs.), fasıkcık fareyi öldürebilir (bunları öldürdüğü için fidye ödemez)."

Ebu Saîd'e fareye niye "fasıkcık" dendiği sorulmuştu. "Çünkü (bir keresinde) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, onun yanmakta olan kandilin fitilini evi yakmak üzere sürüklemesinden dolayı uykusundan uyanmıştı" diye cevap verdi."[1274]

AÇIKLAMA:

Bu hususlarda açıklama geçti.[1275]

*** İHRAMLIYA AV HAYVANI YEMEK YASAKTIR**

ـ928 ـ6915 ـ3091 -حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ أبِيهِ عَنْ الْكَرِيمِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ؛ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَحْمِ صَيْدٍ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَلَمْ يَأْكُلْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد الكريم، وهو أَبُو المخارق، وهو ضعيف .

928. (3091) (6915)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a ihramlı iken av eti getirilmişti, onu yemedi."[1276]

AÇIKLAMA:

Bir kısım selef ûlemâsı bu nevi hadislere dayanarak, ihramlının, ister ihramlı, ister ihramsız tarafından avlanmış olsun, av etini yiyemeyeceği kanaatindedir. Bunlar görüşlerine Mâide suresinin 96. ayetini de delil yaparlar: "Size ihramlı olduğunuz müddetçe kara avı haram kılınmıştır." Ahmed, şâfi'î ve cumhurun hükmü böyledir. Hanefiler, "İhramlının herhangi bir yardım olmaksızın, ihramsız tarafından avlanan avı, ihramlının yemesinde bir beis yoktur. Hatta ihramsız kişi bu avı ihramlıya yedirmek niyetiyle avlamış olsa bile mübahtır" demiştir. Bunların görüşünü te'yid eden rivayetlerden biri müteakip hadistir.[1277]

ـ929 ـ6916 ـ3092 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَاهُ حِمَارَ وَحْشٍ وَأَمَرَهُ أنْ يُفَرِّقَهُ فِي الرِّفَاقِ وَهُمْ مُحْرِمُونَ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. فِي ا'طراف: قَالَ يعقوب بن شيبة: هذا الحديث أعلم رواه هكذا غير اِبْنِ عيينة. وأحسبه أراد أن يختصره فأخطأ فِيهِ. وقد خالفه النَّاس جميعا. فقَالوا فِي حديثهم: فأمر

رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ أبا بكر أن يقسمه فِي الرقاب وهم محرمون .

929. (3092) (6916)- Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bana bir vahşi eşek verdi ve arkadaşlar arasında taksim etmemi emretti. O sırada arkadaşlarımın hepsi de ihramlıydı." [1278]

*** DİŞİ VE ERKEK HAYVANLARDAN MEKKE'YE KURBAN GÖNDERME**

ـ930 ـ6917 ـ3101- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى. أنْبَأنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ عَنْ إيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي بُدْنِهِ جَمْلٌ. فِي الزوائد: فِي إسناده مُوسَى بن عبيدة الزبيدي، ضعفه أحمد وابن معين وغيرهما.

930. (3101) (6917)- İyas İbnu Seleme'nin babası (Seleme) radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kurbanlık develeri arasında bir de erkek deve vardı."[1279]

*** MEKKE EVLERİNİ KİRAYA VERME**

ـ931 ـ6918 ـ3107- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ نَضْلَةَ؛ قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَمَا تُدْعَى رِبَاعُ مَكَّةَ إِلَّا السَّوَائِبَ. مِنَ احْتَاجَ سَكَنَ. وَمَنِ أسْتَغْنَى أسْكَنَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح عَلَى شرط مسلم. وليس لعلقمة بن نضلة، عند اِبْنِ ماجة، سوى هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقية الكتب.قَالَ السندي: قلت: الحديث حجة إذ يروي ذَلِكَ. لكن قَالَ الدميري: علقمة بن نفلة يصح له صحبة. وليس له فِي الكتب شئ سواه. ذكره اِبْنِ حبان فِي أتباع التابعين من الثقات. وهَذَا الحديث ضعيف وإن كَانَ الحاكم رواه فِي مستدركه .

931. (3107) (6918)- Alkame İbnu Nadle radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr ve Hz. Ömer radıyallahu anhümâ vefat ettikleri zaman Mekke'nin evlerine "sevâib (yani oturanların mülkü değil, ihtiyaç sahiplerine terkedilmiş)" denmekte idi. Kim, (meskene) muhtaç ise bu evlerde oturur, kim de muhtaç değilse ihtiyacı olanı orada (kirasız) oturtur idi."[1280]

AÇIKLAMA:

Mekke'deki binaların durumu hakkında ûlemâ ihtilaf eder. Bir kısmı bu ve benzeri rivayetlere dayanarak onların satılamayacağı, kiralanamayacağı hükmüne varmışlardır. Bu kanaatte olanlar

Hacc suresinin 25. ayetini de kendilerine delil yaparlar. Ayet-i kerime'de Rab Teâla Hazretleri "Mescid-i Haram'ın, orada ikamet edenlere ve etmeyenlere eşit kılındığını" beyan eder.

Mekke binalarının satılabileceği, kiralanabileceği kanaatinde olanlar, ayette geçen hükmün sadece Ka'be ile ilgili olduğunu, Mescid-i Haram tabîriyle Harem-i Şerif değil sadece Ka'be'nin kastedildiğini söylemişlerdir. Mezkur âyetin tefsirinde geniş mâlumat bulunabilir.[1281]

*** MEKKE'NİN FAZİLETİ**

ـ932 ـ6919 ـ3109 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. يُونسُ بْنُ بُكَيْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إسْحَاقَ. ثَنَا أبَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَنَّاقٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ عَامَ الْفَتْحِ فَقَالَ: يَا أيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ يَوْمَ خَلَقَ السَّموات وَا‘رْضِ فَهيَ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَ يُنَفَّرُ صَيْدُهَا وَ يَأْخُذُ لُقَطَتَهَا إِّ مُنْشِدٌ.فَقَالَ الْعَبَّاسُ: إِّ ا“ذْخِرَ فَإنَّهُ لِلْبُيُوتِ وَالْقُبُورِ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِّ ا“ذْخِرَ.فِي الزوائد: هَذَا الحديث وإن كَانَ صريحا فِي سماعها من النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لكن فِي إسناده أبان بن صالح وهو ضعيف .

932. (3109) (6919)- Safiyye Bintu Şeybe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Fetih yılında dinlemiştim. Şöyle buyurdular:

"Ey insanlar! Allah arz ve semayı yarattığı gün Mekke'yi haram kılmıştır. Orası Kıyamet gününe kadar haramdır. Bitkisi sürülmez, av hayvanı ürkütülmez, buluntusu da sadece (sahibini bulmak üzere) ilan etmek için alınır."

Bu esnada (amcası) Abbas radıyallahu anh: "İzhir otu hariç (olsun!). Çünkü evler ve kabirler için ona ihtiyacımız var!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "İzhir otu hariç!" buyurdular."[1282]

ـ933 ـ6920 ـ3110 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ وَابْنُ الْفُضَيْلِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ. أنْبَأنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَابِطٍ عَنْ عَيَّاشِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ الْمَخْزُومِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزَالُ هذِهِ ا‘مَّةُ بِخَيْرٍ مَا عَظَّمُوا هَذِهِ الْحُرْمَةَ
حَقَّ تَعْظِيمِهَا. فَإِذَا ضَيَّعُوا ذلِكَ هَلَكُوا.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أَبِي زياد، واختلط بأخرة .

933. (3110) (6920)- Ayyâş İbnu Ebi Rebî'a el-Mahzûmî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bu ümmet, şu haram yerlere hakkı olduğu hürmeti gösterdiği müddetçe hayır üzere devam eder. Bu hürmete riayet etmediler mi helak olurlar." [1283]

AÇIKLAMA:

Haram bölge ile ilgili açıklama geçti. [1284]

*** MEDİNE'NİN FAZİLETİ**

ـ934 ـ6921 ـ3113- حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ؛ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللَّهُمَّ! إِنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُكَ وَنَبِيُّكَ. وَإِنَّكَ حَرَّمْتَ مَكَّةَ عَلى لِسَانِ إِبْرَاهِيمَ. اللَّهُمَ! وَأَنَا عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. وَإِنِّي أُحَرِّمُ مَا بَيْنَ بَتَيْهَا.قَالَ أَبُو مَوْرَانَ: بَتَيْهَا حَرَّتَي الْمَدِينَةِ.أصل الحديث فِي الصحيحين. لكن الحديث بهَذَا الوجه من الزوائد. قَالَ فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن عُثْمَانَ وثقه أَبُو حاتم: و قَالَ صالح بن مُحَمَّد ا'سدي: ثقة صدوق إ أنه يروي عن أبيه المناكير. و قَالَ اِبْنِ حبان فِي الثقات: يخطئ ويخالف. و قَالَ أَبُو عَبْدُ اللّه الحاكم: فِي حديث بعض المناكير .

934. (3113) (6921)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Allahım! İbrahim aleyhisselâm senin Halîlindir, peygamberindir. Sen Mekke'yi İbrahim'in diliyle haram kıldın. Ey Allahım! Ben de senin abdin ve peygamberinim. Ben de (Medine'yi) iki kayalığı arasında kalan kısmıyla haram kılıyorum." [1285]

AÇIKLAMA:

Medine'nin haramlığı ile ilgili geniş açıklama yapıldı. [1286]

ـ935 ـ6922 ـ3115- حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثَنَا عَبْدَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مِكْنَفٍ؛ قَالَ:سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ أُحُداً جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ. وَهُوَ عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَاعِ الْجَنَّةِ. وَعَيْرٌ عَلى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَعِ النَّارِ .
فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ إسحاق وهو مدلس. وقد عنعنه. وشيخه عبد اللّه، قَالَ البخاري: فِي حديثه نظر. و قَالَ اِبْنِ حبان: 'عمل له سماعا من أنس. ويدفعه ما فِي اِبْنِ ماجة من التصريح بالسماع .

935. (3115) (6922)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Uhud, şüphesiz bizi seven, bizim de kendisini sevdiğimiz bir dağdır ve cennet bahçelerinden bir bahçenin üstündedir. Ayr dağı da cehennem derelerinden bir derenin üzerindedir." [1287]

*** YAĞMUR YAĞARKEN KA'BE'Yİ TAVAF**

ـ936 ـ6923 ـ3118 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ. ثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَجْنَ قَالَ: طُفْنَا مَعَ أَبِي عِقَالٍ فِي مَطَرٍ. فَلَمَّا قَضَيْنَا طَوَافَنَا أَتَيْنَا خَلْفَ الْمَقَامِ. فَقَالَ: طُفْتُ مَعَ أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ فِي مَطَرٍ. فَلَمَّا قَضَيْنَا الطَّوَافَ أَتَيْنَا الْمَقَامَ فَصَلَّيْنَا رَكْعَتَيْنِ. فَقَالَ لَنَا أَنَسٌ: ائْتَنِفُوا الْعَمَلَ. فَقَدْ غُفِرَ لَكُمْ. هكذَا قَالَ لَنَا رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطُفْنَا مَعَهُ فِي مَطَرٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده دَاوُدِ بن عجن ضعفه اِبْنِ معين وأبو دَاوُدِ والحاكم والنقاش. و قَالَ: روى عن أَبِي عقال أحاديث موضوعة. وشيخه أَبُو عقال اسمه هل بن زيد ضعفه أَبُو حاتم والبخاري والنسائي وابن عدي وابن حبان. وقَالَ : يروي عن أنس أشياء موضوعة ما حدث بها أنس قط. يجوز ا حتجاج به بحال .

936. (3118) (6923)- Dâvud İbnu Aclân radıyallahu anh anlatıyor: "Babam İkal ile birlikte yağmurlu bir günde tavafta bulunduk. Tavafımız bitince Makam(-ı İbrahim)in arka kısmına geldik. Babam orada dedi ki: "Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh ile birlikte yağmur altında tavaf yaptım. Tavafı bitirdiğimizde, buraya geldik, iki rek'at namaz kıldık. O zaman Enes radıyallahu anh bize: "Tavafa yeniden başlayın. Zira mağfiret olundunuz. Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte yağmur altında tavaf ermiştik de bize böyle buyurmuştu" dedi."[1288]

*** YAYA OLARAK HACC YAPMAK**

ـ937 ـ6924 ـ3119 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَفْصٍ ا٬يْلِيُّ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ حَبِيبٍ الزَّيَّاتِ عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أعْيَنَ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: حَجَّ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ مُشَاةٌ. مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ. وَقَالَ: ارْبِطُوا أوْسَاطَكُمْ بِأُزُرِكُمْ وَمَشَى خِلْطَ الْهَرْوَلَةِ . فِي الزوائد: هَذَا إسناد ضعيف، ٬ن حمران بن أعين الكوفي قَالَ فِيهِ اِبْنِ معين: ليس بشئ. و قَالَ أَبُو دَاوُد: رافضيّ. و قَالَ النسائي: ليس ثقة. و يَحْيَى بن يمان العجليّ وإن روى له مسلم فقد اختلط بأخرةٍ. ولم يتميز حال من روى عنه هو قبل اختط أو بعده فاستحق الترك.و قَالَ الدميري: انفرد به المصنف. وهو ضعيف منكر مردود با٬حاديث الصحيحة التي تقدمت أن النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وأصحابه لم يكونوا مشاة من المدينة إِلَى مكة .

937. (3119) (6924)- Ebu Saîd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ve ashab-ı kiram hazeratı radıyallahu anhüm ecmaîn, Medine'den Mekke'ye yaya olarak hacc yaptılar. (Bu sırada) Aleyhissalâtu vesselâm: "İzarlarınızı (=vücudun belden aşağısını örten peştemal) bellerinize bağlayın" buyurmuş, sonra da bazan hızlı bazan yavaş yürümüştü."[1289]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Resûlullah ve ashabının binekleri üzerinde hacc yaptığını ifade eden sahih hadislere muhalefet eden zayıf hadislerdendir. Bunlara usulcüler münker demiştir. Münker hadislerin hükmüyle amel edilmez. Ûlemâ haccı binekli olarak yapmanın efdal olduğuna hükmetmiştir. Hadisin nefsülemirde sahih olma ihtimaline binaen: "Resûlullah'la hacc yapan ashabtan bir kısmının yaya olmuş olmaları muhtemeldir, bu durumu aksettirebilir" diye tevil edilmiştir.[1290]

KURBANLAR BÖLÜMÜ

*** RESÛLULLAH'IN KURBANLARI**

ـ938 ـ6925 ـ3122- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُضَحِّيَ اشْتَرَى كَبْشَيْنِ عَظِيمَيْنِ سَمِينَيْنِ أقْرَنَيْنِ أَمْلَحَيْنِ مَوْجُوئَيْنِ. فَذَبَحَ أحَدَهُمَا عَنْ أُمَّتِهِ لِمَنْ شَهِدَ اللّهِ بِالتَّوْحِيدِ وَشَهِدَ لَهُ بِالْبَغِ. وَذَبَحَ اŒخَرَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَعَنْ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن مُحَمَّد مختلف فِيهِ .

938. (3122) (6925)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kurban kesmek istediği zaman iki tane büyük şişman çift boynuzlu alaca, hadımlattırılmış koç alırdı. Bunlardan birisini Allah'ın birliğine ve kendisinin peygamberliğine şehadet eden ümmeti adına keser, diğerini de Muhammed ve Âl-i Muhammed Aleyhissalâtu vesselâm adına keserdi." [1291]

*** KURBAN BAYRAMINDA KESİLEN KURBAN VACİB Mİ?**

ـ939 ـ6926 ـ3123- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ا؛عْرَج عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ وَلَمْ يُضَحِّ فَ يَقْرَبَنَّ مُصَّنَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن عياش وهو وإن روى له مسلم فإنما أخرج له فش المتابعات والشواهد. وقد ضعفه أَبُو دَاوُد والنسائي. و قَالَ أَبُو حاتم: صدوق. و قَالَ اِبْنِ يونس: منكر الحديث. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات .

939. (3123) (6926)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Maddi imkânı olup da kurban kesmeyen namazgâhımıza sakın yaklaşmasın."[1292]

AÇIKLAMA:

Bu sadette gelen hadisleri alimler farklı yorumlara tabi tutmuşlardır. Daha önce teferruatlı olarak kaydettik. Şöyle özetleyebiliriz: Ebu Hanîfe, şer'an zengin sayılan kimse için kurban kesmeyi vacib addetmiştir. Şâfi'î, Ahmed İbnu Hanbel, İshak, Ebu Sevr, Ebu Yusuf, Muhammed eş-Şeybânî, İmâm Mâlik sünnet addetmiştir. Hanefilerde fetva İmam Azam'a göre verilmiştir.[1293]

*** KURBAN KESMENİN SEVABI**

ـ940 ـ6927 ـ312- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ. ثَنَا سَّمُ بْنُ مِسْكِينٍ. ثَنَا عَائِذُ اللّهِ عَنْ أَبِي دَاوُدَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ؛ قَالَ: قَالَ أصْحَابُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَا هذِهِ ُضاحِيُّ؟ قَالَ: سِنَّةُ أبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ قَالُوا: فَمَا لَنَا فِيَها؟ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: بِكُلِّ شَعَرَةٍ حَسَنَةٌ قَالُوا: فَالَصُّوفُ؟ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: بِكُلِّ شَعَرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو دَاوُد. واسمه نفيع بن الحارث. وهو متروك. واتهم بوضع الحديث .

940. (312) (6927)- Zeyd İbnu Erkam radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabı: "Ey Allah'ın Resûlü dediler, bayram günü kesilen şu kurban nedir?"
"Bu babanız İbrahim aleyhisselâm'ın sünnetidir" buyurdular. Ashab: "Pekiyi, kurban kesmede bize ne gibi sevap var ey Allah'ın Resûlü!" dediler.
"Kurbanın her bir kılı için bir sevap" buyurdular. Ashab tekrar: "(Kesilen kurban, koyun kuzu gibi) yünlü ise ey Allah'ın Resûlü (sevap nasıl olacak)?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm: "Yünün her bir kılı için de bir sevap var!" buyurdular."[1294]

*** MÜSTEHAB OLAN KURBANLAR**

ـ941 ـ6928 ـ3129- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ. أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ؛ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي سَعِيدٍ الزُّرَقِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى شِرَاءِ الضَّحَايَا.قال يُونُسُ: فَأَشَارَ أَبُو سَعِيدٍ إِلَى كَبْشٍ أدْغَمَ لَيْسَ بِالْمُرْتَفِعِ وَ الْمُتَّضِعِ فِي جِسْمِهِ فَقَالَ
لِي: اشْتَرِلِى هذَا. كَأَنَّهُ شَبَّهَهُ بِكَبْشِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح.

941. (3129) (6928)- Yunus İbnu Meysere İbni Halbes radıyallahu anh anlatıyor:"Ebu Sa'îd ez-Zürakkî -ki Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabındandır- ile birlikte kurbanlarımızı satın almaya çıktık.
Yunus der ki: "Ebu Sa'îd vücutça ne iri ne de alçak olan siyah nişanlı bir koça işaret ederek bana dedi ki: "Bana şunu satın al!" Ebu Saîd, sanki bu koçu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın koçuna benzetmişti."[1295]

ـ942 ـ6929 ـ3134 -حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي حَاضِرٍ ا ْزْدِيِّ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَلَّتِ ا ِبِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَنْحَرُوا الْبَقَرَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح ورِجَالُهُ ثقات. وأبو حاضر اسمه عُثْمَانَ بن حاضر .

942. (3134) (6929)- İbni Abbas radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında (bir ara) develer miktarca azalmıştı. Ashabına sığırların kurban edilmesini emretti." [1296]

*** KAÇ DAVAR BİR DEVE YERİNE GEÇER?**

ـ943 ـ6930 ـ3136 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُعَمَّرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ. ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ؛ قَالَ: قَالَ عَطَاءٌ الْخُرَاسَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنَّ عَلَيَّ بَدَنَةً. وَأنَا مُوسِرٌ بِهَا. وَ أجِدُهَا فَأشْتَرِيَهَا. فَأمَرَهُ النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ يَبْتَاعَ سَبْعَ شِيَاهٍ فَيَذْبَحَهُنَّ.فِي الزوائد: رِجَال ا سناد رِجَال الصحيح. إ أن عطاء الخراسانى لم يسمع من اِبْنِ عَبَّاسٍ. قَالَه ا مام أحمد. ولكن قَالَ شيخنا أَبُو زرعة: روايته عن اِبْنِ عَبَّاسٍ فِي صحيح البخاري. أي فهذا يدل عَلَى السماع. و قَالَ: اِبْنِ جريج مدلس. وقد رواه بالعنعنة. و قَالَ يَحْيَى بن سَعِيدِ القطان: اِبْنِ جريج عن عطاء الخراساني ضعيف. إنما هو كتاب دونه إليه .

943. (3136) (6930)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam geldi ve: "Üzerimde bir deve (kurbanı) borcu var. Ben onu satın alacak güçteyim. Ama deve bulamıyorum ki satın alayım" dedi.
Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ona yedi davar satın alıp kesmesini emretti." [1297]

*** KURBANIN ASGARİ YAŞ HADDİ**

ـ944 ـ6931 ـ3139 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا أنَسُ بْنُ عِيَاضٍ. حَدَثَنِي مُحَمَّدُ اِبْنُ أَبِي يَحْيَى مَوْلَى ا سْلَمِيِّنَ عَنْ أمِّهِ: قَالَتْ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ بَلٍ بِنْتُ هِلٍ عَنْ أبِيهَا؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَجُوزُ الْجَذَعُ مِنَ الضَّأْنِ أُضْحِيَّةً.قَالَ السندي: الحديث من الزوائد ولم يتعرف فِي الزوائد: سناده. وقَالَ الدميري: قَالَ ابن حزم: إنه حديث ساقط لجهالة أم مُحَمَّد بن أبي يَحْيَى. وأم بل أيضا مجهولة، يدري أنها صحابية أم . قَالَ السندي: كَذَا قَالَ. وأصاب فِي ا ول وأخطأ فِي الثاني. فقد ذكر أم بل فِي الصحابة، اِبْنِ مندة، وأبو نعيم و اِبْنِ عبد البر. ثم قَالَ الذهبي فِي الميزان:

إنها تعرف. ووثقها العجلي اهـ. وأفاد فِي الزوائد أن أصل الحديث موجود فِي أَبُو دَاوُد والترمذي بأسناد صحجه .

944. (3139) (6931)- Ümmü Bilâl Binti Hilâl babasından naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Koyun nev'inden ceza' (yani altı ayını doldurmuş ve bir yılını doldurandan geri kalmayan dolgun kuzu)nun bayram kurbanı olması câizdir."[1298]

*** KURBAN NİYETİYI.E SATIN ALINAN HAYVAN SAKATLANIRSA**

ـ945 ـ6932 ـ3146- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو بَكْرٍ قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ الثَّوْرِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَرْظَةَ ا‘نْصَارِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: ابْتَعْنَا كَبْشاً نُضَحِّي بِهِ. فَأَصَابَ الذِّئْبُ مِنْ أَلْيَتِهِ أَوْ أُذُنِهِ. فَسَأَلْنَا النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَإَمَرَنَا أَنْ نُضَحِّي بِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده جَابِرٍ الجعفيّ، وهو ضعيف قد اتهم. قَالَ الدميري: قَالَ اَبْنِ حزم: هو أثر روى فين جَابِرٍ الجعفيّ وهو كَذَاب .

945. (3146) (6932)- Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Kurban etmek üzere bir koyun satın almıştık. Kurt kuyruğunu veya kulağını kaptı. Biz durumu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a sorduk. Bize onu kurban etmemizi söyledi." [1299]

AÇIKLAMA:

Hadis zayıf olduğu için hükmüyle amel edilmemiştir. Hanefiler: "Sağlam olarak satın alınan kurbanlık, kesilmezden önce kurban edilmeye mani bir hale giriftar olursa adamın haline bakılır. Şer'an zenginse bir kurbanlık daha alır ve onu keser. Zengin değilse o ayıplanan hayvanı keser" derler. Şâfiîler bu durumda, kurbanlığı satın alan zengin veya fakir olmasına bakmadan "ayıplı hayvan kurban olmaz, sahibi, ayıplanan hayvanı başka şekilde değerlendirir, kurban için yeni bir hayvan satın alır" der.[1300]

*** AİLE EHLİ YERİNE BİR DAVAR KURBAN ETME**

ـ946 ـ6933 ـ3148- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ. ح و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ جَمِيعاً عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِي عَنْ بَيَانٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي سَرِيحَةَ؛ قَالَ: حَمَلَنِى أَهْلِي عَلَى الْجَفَاءِ بَعْدَمَا عَلِمْتُ مِنَ السُّنَّةِ. كَانَ أَهْلُ الْبَيْتِ يُضَحُّونَ بِالشَّاةِ وَالشَّاتَيْنِ. وَاŒنَ يُبَخِّلُنَا جِيرَانُنَا.فِي الزوائد: غسناده صحيح و رِجَالُهُ موثقون .

946. (3148) (6933)- Ebu Serîha radıyallahu anh anlatıyor: "Ben sünneti bildikten sonra ev halkım beni (çok sayıda kurban kesmeye) zorladılar. Ev halkı bir davarı veya iki davarı bayramda kurban ederlerdi. Şimdi (bir veya iki davarı kurban etmekle yetinirsek) komşularımız bizi cimrilikle itham ederler."[1301]

AÇIKLAMA:

Bu babta gelen bazı hadisleri esas alan bir kısım alimler (İmam Şâfi'î, Mâlik, Ahmed İbnu Hanbel, el-Leys, Evzâ'î ve İshak İbnu Râhûye) bir tek kurbanın, bayram da bir aile için yeterli olduğuna hükmetmiştir. Öte yandan Hanefiler ve Süfyan Sevrî, bir davarın bir ev halkı için kurban olarak yeterli olmadığına, ev halkı içinde şer'an zengin sayılan, şartları haiz her fert için ayrı bir kurban gerektiğine hükmetmiştir.[1302]

*** BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE KURBAN KESİLMEZ**

ـ947 ـ6934 ـ3153 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا‘حْمَرُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عُوَيْمِرِ بْنِ أَشْقَرَ؛ أَنَّهُ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّةِ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: أَعِدْ أُضْحِيَّتَكَ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ ثقات إ أنه منقطع. ‘ن عباد بن تميم لم يسمع عويمر بن أشقر. قَالَه الحافظ اِبْنِ حجر .

947. (3153) (6934)- Uveymir İbnu Eşkar radıyallahu anh'ın anlattığına göre, "Kurbanını bayram namazından önce kesmiş, sonra da durumu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a açmıştır. Aleyhissalâtu vesselâm da kendisine: "Kurbanını iade et (yeniden kes, o kurban yerine geçmez)" cevabında bulunmuştur."[1303]

AÇIKLAMA:

Hanefiler, kurbanın, bayram namazının kılınmasından sonra kesileceğine hükmetmiştir. Bir yerde bayram namazı kılınmazsa, bayramın ilk günü öğle namazı vaktinin girmesiyle kurban kesme vakti başlamış olur.

Şâfiî mezhebine göre; bayramın birinci günü, güneş doğduktan sonra, namaz kılıp hutbe okunacak kadar vakit geçti mi, kurban kesme vakti girer. İmam namazı kılmamış bile olsa kesilen kurban câizdir.

İmam Mâlik'e göre, kurban kesme zamanı bayram namazı ve hutbesinden sonradır. İmam kesecekse, önce o keser. Namaz, hutbe veya imamdan önce kesenin kurbanı kurban değildir, yeniden keser. İmam kesmeyecekse, onun kurban kesme zamanı kadar bir müddet beklenir, halk bundan sonra kurbanlarını keser.[1304]

*** KURBAN ETİNDEN YEME**

ـ948 ـ6935 ـ3158 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ أَمَرَ مِنْ كُلِّ جَزُورٍ بِبَضْعَةٍ. فَجُعِلَتْ فِي قِدْرٍ. فَأَكَلُوا مِنَ اللَّحْمِ وَحَسَوْا مِنَ الْمَرَقِ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات .

948. (3158) (6935)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kurban ettiği her deveden bir parça etin alınmasını emretti. (Toplanan) etler bir çömleğe konulup pişirildi. Sonra Resûl-i Ekrem aleyhissalâtu vesselâm ve beraberindekiler etten yediler ve et suyundan içtiler." [1305]

ZEBAİH (BOĞAZLANAN HAYVANLAR) BÖLÜMÜ

*** AKÎKA**

ـ949 ـ6936 ـ3166 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى؛ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ يَزِيدَ بْنَ عَبْدٍ الْمُزَنِيَّ حَدَّثَهُ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُعَقُّ عَنِ الْغُمِ وَ يُمَسُّ رَأسُهُ بِدَمٍ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن يعقوب بن حميد مختلف فِيهِ. وباقي رِجَال ا“سناد علي شرط الشيخين. قَالَ: وليس ليزيد هَذَا، عند اِبْنِ ماجة سوى هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقية الكتب .

949. (3166) (6936)- Yezîd İbnu Abdi'l-Müzenî radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Oğlan çocuk için akika kurbanı kesilir, çocuğun başına kurban kanı değdirilmez."[1306]

AÇIKLAMA:

Akîka ile ilgili teferruat daha önce geçti. Burada şunu bir kere daha ifade edelim ki, kurban kesildiği zaman kanından sürmek adeti, cemiyetimizde halen mevcuttur. Halbuki, bunu sahih olarak hadis reddetmektedir. Ayrıca dört mezhebin dördüne de mensup alimler bilittifak bunun caiz olmadığını, cahiliye adeti olduğunu söylemede ittifak ederler.[1307]

*** FERÂ'A VE ATÎRE**

ـ950 ـ6937 ـ3169 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ عَنْ أبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: َ فَرَعَةَ وَ عَتِيرَةَ. قَالَ اِبْنُ مَاجَةَ: هذَا مِنْ فَرَائِدِ الْعَدَنِيِّ.فِي الزوائد: إسناد حديث اِبْنِ عمر صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .

950. (3169) (6937)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(İslâm'da) ferâ'a ve atîre kurbanı kesmek yoktur."[1308]

AÇIKLAMA:

Fera'a ve atîre kurbanları cahiliyede kesilen kurban çeşitleridir, mahiyeti daha önce açıklanmıştır.[1309]

*** KESİM GÜZEL OLMALI**

ـ951 ـ6938 ـ3171- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ. أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَجُرُّ شَاةً بِأُذُنِهَا. فَقَالَ: دَعْ أُذُنَهَا وَخُذْ بِسَالِفَتِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده مُوسَى بن مُحَمَّد بن إِبْرَاهِيمَ. وهو ضعيف .

951. (3171) (6938)- Ebu Sa'î'di'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a koyunu kulağından tutarak yeden bir adam uğradı. Aleyhissalâtu vesselâm hemen müdahale ederek: "Hayvanın kulağını bırak da boynunun kenarından tut!" buyurdular."[1310]

ـ952 ـ6939 ـ3172- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنِ أخِي حُسَيْنٍ الْجُعْفِيِّ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنِي قُرَّةُ بْنُ حَيْوَئِيلَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: أمر رَسُولُ للَّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَدِّ الشِّفَارِ وَأنْ تُوَارَى عَنِ الْبَهَائِمِ. وَ قَالَ: إِذَا ذَبَحَ أحَدُكُمْ فَلْيُجْهِزْ.حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثَنَا أَبُو ا٘سْوَدِ. ثَنَا اِبْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.فِي الزوائد: مدار ا"سنادين علي اِبْن لهيعة، وهو ضعيف. وشيخه قرة أيضا ضعيف .

952. (3172) (6939)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bıçakların bilenmesini ve hayvanlara gösterilmemesini emretti ve şu tenbihte bulundu: "Biriniz hayvan boğazlayınca boğazlamayı hızlı yapsın."[1311]

*** SAĞMAL HAYVANI KESME YASAĞI**

ـ953 ـ6940 ـ3181- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ
اللّهِ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: حَدّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي قُحَافَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ لَهُ وَلِعُمَرَ: انْطَلِقَا بِنَا إلَي الْوَاقِفِيِّ قَالَ

فَانْطَلَقْنَا فِي الْقَمَرِ حَتَّى أتَيْنَا الْحَائِطَ. فَقَالَ : مَرْحَباً وَأهْ. ثُمَّ أخَذَ الشَّفْرَةَ. ثُمَّ جَالَ فِي الْغَنَم. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِيَّاكَ وَالْحَلُوبَ. أوْ قَالَ ذَاتَ الدَّرِّ.فِي الزوائد: فِي إسناده يَحْيَى بن عبد اللّه وهى الحديث .

953. (3181) (6940)- Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana ve Ömer'e "Bizimle birlikte el-Vâkıfî'ye gelin" buyurdular. Biz de ay ışığında gittik, bahçeye kadar ulaştık. Bize: "Merhaba, hoş geldiniz" dediler. Sonra bıçağı alarak davar sürüsünün içerisinde dolaştı. Aleyhissalâtu vesselâm (bu esnada): "Sağmal olandan sakın!" veya "Süt sahibi olandan" dedi.[1312]

*** HAYVANI HEDEF YAPMA YASAĞI**

ـ954 ـ5 ـ31 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَ عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَاَ: ثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ يُمَثَّلَ بِالْبَهَائِمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُوسَى بن مُحَمَّد بن إِبْرَاهِيمَ. وهو ضعيف .

954. (31 fi5) (6941)- Ebu Sa'idi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah hayvanlara müsle (işkence) yapmayı yasakladı."[1313]

*** VAHŞİ EŞEKLERİN ETİ**

ـ955 ـ6942 ـ3193 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ. حَدَّثَنِى الْحَسَنُ بْنُ جَابِرٍ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ الْكِنْدِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرَّمَ أشْيَاءَ. حَتَّى ذَكَرَ الْحُمُرَ ا“نْسِيَّةَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. الحسن بن جَابِرٍ ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. ولم أر من تكلم فِيهِ. وباقِي رِجَال ا“سناد علي شرط مسلم .

955. (3193) (6942)- Mikdam İbnu Ma'dikerb el-Kindî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm birçok şeyi haram kıldı, hatta vahşi eşekleri de zikretti." [1314]

AV BÖLÜMÜ

*** MECUSİNİN KÖPEĞİ**

ـ956 ـ6943 ـ3209 -حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللّهِ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ شَرِيكٍ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ أرْطَاةَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْيَشْكُرِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: نُهِينَا عَنْ صَيْدِ كَلْبِهِمْ وَطَائِرِهِمْ. يَعْنِى الْمَجُوسَ.قَالَ السندي: فِي

إسناده حجاج بن أرطاة. وهو مدلس.وقد رواه بالعنعنة. والحديث رواه الترمذي إ قوله: وطائرهم .

956. (3209) (6943)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Biz onların, yani mecusilerin köpek ve kuşlarının avladıklarını yemekten nehyolunduk.[1315]

*** OK-YAYLA AVLANAN HAYVANIN HÜKMÜ**

ـ957 ـ6944 ـ3212- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ.ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. ثَنَا مُجَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ؛ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ للّهِ! إِنَّا قَوْمٌ نَرْمِي. قَالَ: إِذَا رَمَيْتَ وَخَزَقْتَ فَكُلْ مَا خَزَقْتَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مجالد بن سَعِيدِ. وهو ضعيف، وأص الحديث فِي الصحيحين وغيرهما. لكن بغير هَذَا السياق .

957. (3212) (6944)- Adiyy İbnu Hâtim radıyallahu anh anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü dedim, biz ok atan bir kavimiz, (bize ne tavsiye buyurursunuz?)" Şu cevabı verdi: "(Ava) ok atıp (onu) deldiğin zaman deldiğin (av)ı ye."[1316]

AÇIKLAMA:

Hayvanların yenebilmesi için kan akıtılması esastır. Eğer atılan ok, hayvanda yara açmadan yani kan akıtmadan ölümüne sebep olmuşsa -ki bu darbe tesiri şeklinde olabilir- o av yenmez. [1317]

ـ958 ـ6945 ـ3217- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْهُذَلِيُّ عَنْ شَهْرِ ابْنِ حَوْشَبٍ عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يَجُبُّونَ أسْنِمَةَ ا“بِلِ، وَيَقْطَعُونَ أذْنَابَ الْغَنَمِ. أَ فَمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ فَهُوَ مَيِّتٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو بَكْرٍ الهذلي وهو ضعيف .

958. (3217) (6945)- Temîmu'd-Dârî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ahir zamanda develerin hörgüçlerini koyunların kuyruklarını (hayvan canlı iken) kesen bir kavim olacak. Bilesiniz! Canlıdan her ne kesilirse, o (meyte hükmündedir) murdardır (haramdır)."[1318]

AÇIKLAMA:

Hadis, sağ hayvandan kasten kesilecek parçanın hükmünü belirttiği gibi, avcılık esnasında karşılaşılabilecek bazı durumların hükmünü de belirtir. Hayvana fırlatılan kesici bir alet

sözgelimi bacağını koparsa, bu kopan bacak haramdır. Çünkü hayvan henüz ölmemişken bedenden ayrılmıştır. Hanefiler, avda, atılan aletle, tam iki eşit parçaya bölünerek ölen hayvanın her iki parçasının da yeneceğine, parçanın biri büyükse baş tarafının yenip, diğer tarafının yenmeyeceğine, küçük bir parça koparılmış ise, o parça hariç geri kısmın yeneceğine hükmetmiştir. Şâfiîler, hayvan, kesilen parçanın tesiriyle ölmüşse kesilen parçanın da yeneceğine hükmetmiştir.[1319]

*** BALIK VE ÇEKİRGE AVI**

ـ959 ـ6946 ـ3218- حَدَّثَنَا أَبِي مُصْعَبٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ: الْحُوتُ وَالْجَرَادُ. فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زيد بن أسلم، وهو ضعيف .

959. (3218) (6946)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bize iki hayvanın ölüsünün yenmesi helâl kılındı: "Balık ve çekirge." [1320]

ـ960 ـ6947 ـ3220- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ)سَعْدٍ(الْبَقَّالِ، سَمِعَ أنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كُنَّ أزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَهَادَيْنَ الْجَرَادَ عَلى ا'طْبَاقِ. فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو سَعِيدِ البقال، واسمه سَعِيدِ بن المرزبان العبسيّ الكوفي وهو ضعيف .

960. (3220) (6947)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın zevceleri, çekirgeleri tabaklar üstünde birbirlerine hediye ederlerdi.[1321]

AÇIKLAMA:

Çekirgenin yenmesinin helal olduğu hususunda ûlemâ icma etmiştir. Kim tarafından tutulursa tutulsun, kendi kendine ölsün veya öldürülsün farketmez, helaldir.
Balıkla ve çekirgeyle ilgili geniş açıklama daha önce yapıldı.[1322]

*** ÖLDÜRÜLMESİ YASAK HAYVANLAR**

ـ961 ـ6948 ـ3223- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَاَ: ثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْفَضْلِ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِىِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ الصُّرَدِ والضِّفْدَعِ وَالنَّمْلَةِ وَالْهُدْهُدِ.فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ بن الفضل المخزومي وهو ضعيف .

961. (3223) (6948)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm göçeğen kuşu (surad), kurbağa, karınca ve hüdhüd kuşunu öldürmeyi yasakladı."[1323]

*** KELERİ ÖLDÜRMENİN HÜKMÜ**

ـ962 ـ6949 ـ3231- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ سَائِبَةَ مَوْةِ الْفَاكِهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ؛ أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ فَرَأَتْ فِي بَيْتِهَا رُمْحاً مَوْضُوعاً. فَقَالَتْ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ! مَا تَصْنَعِينَ بِهذَا؟ قَالَتْ: نَقْتُلُ بِهِ هَذِهِ ا٬وْزَاغَ. فَإِنَّ نَّبِيَّ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرَنَا أَنَّ إِبْرَاهِيمَ لَمَّا أُلْقِيَ فِي النَّارِ لَمْ تَكُنْ
فِي ا٬رْضِ دَابَّةٌ إِ٘ أطْفَأتِ النَّارِ. غَيْرَ الْوَزَغِ. فَإِنَّهَا كَانَتْ تَنْفُخُ عَلَيْهِ. فَإمَرَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَتْلِهِ.فِي الزوائد: إسناد حديث عَائِشَةَ صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .

962. (3231) (6949)- Fâkih İbnu'l-Muğîre'nin azadlı cariyesi Saibe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Hz. Aişe radıyallahu anhâ'nın yanına girmiştim. Odasında, yere konulmuş bir mızrak gördüm. "Ey mü'minlerin annesi! Bununla ne yapıyorsun?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Biz bununla şu kelerleri öldürüyoruz. Çünkü Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize bildirdi ki, Hz. İbrahim aleyhisselâm ateşe atıldığı zaman yerdeki bütün hayvanlar ateşin sönmesine katıldı, sadece keler katılmadı. Dahası o, ateşi (yanması için) üflüyordu. Bu sebeple Aleyhissalâtu vesselâm bunun öldürülmesini emir buyurdu."[1324]

AÇIKLAMA:

Alimler, kelerin insanlara zarar veren bir tabiata sahip olduğunu, Hz. İbrahim'in ateşine üflemekle bu tabiatını ortaya koymuş bulunduğunu, dolayısıyla Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bu zararlının öldürülmesini emrettiğini belirtirler.[1325]

*** KURT VE TİLKİ**

ـ963 ـ6950 ـ3235- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ عَنْ مُمَهَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أَبِي الْمُخَارِقِ عَنْ حِبَّانَ بْنِ جَزْءٍ عَنْ أخِيهِ خُزَيْمَةَ بْنِ جَزْءٍ؛ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! جِئْتُكَ ٬سْألَكَ عَنْ أحْنَاشِ ا٬رْضِ مَا تَقُولُ فِي الثَّعْلَبِ؟ قَالَ: وَمَنْ يَأكُلُ الثَّعْلَبَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَا تَقُولُ فِي الذِّئْبِ؟ قَالَ: وَيَأْكُلُ الذِّئْبَ أحَدٌ فِيهِ خَيْرٌ؟الحديث يخلو عن ضعف، كما ذكره والترمذي. وفي الزوائد أشار إِلَى الضعف .

963. (3235) (6950)- Huzeyme İbnu Cez' radıyallahu anh anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü dedim, ben, kara hayvanlarının hükmünü sormak üzere size geldim. Tilki hakkında ne buyurursunuz?" Aleyhissalâtu vesselâm: "Tilkiyi kim yiyor?" buyurdu. Ben bu sefer: "Kurt hakkında ne buyurursunuz?" dedim.

"Kendisinde hayır bulunan bir kimse kurdu yer mi?" buyurdular." [1326]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, tilki ve kurdun etinin haram olduğuna delalet eder. Hadisin senedi zayıftır. Kurt azı dişi bulunan yırtıcı hayvanlara girdiği için haramlığında, Hanefi, Şâfi'î ve Hanbelî mezhepleri ittifak eder. Mâlik'e göre mekruhtur. Tilki hususunda Hanefiler haram derken, Şâfiîler, insana saldırmamasını göz önüne alarak sırtlan gibi, bunun da etinin helal olduğuna hükmeder.[1327]

*** KERTENKELE**

ـ964 ـ6951 ـ3239- حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاق الْهَرَوِيُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ حَاتِمٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلَيَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ الْيَشْكُرِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُحَرِّمِ الضَّبَّ. وَلكِنْ قَذِرَهُ. وَإِنَّهُ لَطَعَامُ عَامَّةِ الرِّعَاءِ. وَإِنَّ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَنْفَعُ بِهِ غَيْرَ وَاحِدِ. وَلَوْ كَانَ عِنْدِي ،لَأَكَلْتُهُ.حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سُلَيْمَانَا عَنْ جَابِرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ إسناده ثقات. إ أنه منقطع. حكى والترمذي فِي الجامع، عن البخاري أن قتادة لم يسمع من سليمان به قيس اليشكي .

964. (3239) (6951)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kertenkeleyi haram kılmadı. Lakin ondan tiksindi. O, bütün çobanların yiyeceğidir. Allah Teâla hazretleri ondan birçok kimseleri faydalandırır, yanımda olsaydı ben de yerdim."[1328]

AÇIKLAMA:

Kertenkele ile ilgili açıklama geçti.[1329]

*** SU YÜZÜNDE DURAN ÖLÜ BALIĞIN HÜKMÜ**

ـ965 ـ6952 ـ3247- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَلْقَى الْبَحْرُ أَوْ جَزَرَ عَنْهُ فَكُلُوهُ. وَمَا مَاتَ فِيهِ

فَطَفَا، فَ تَأْكُلُوهُ.قَالَ الدميري: هو حديث ضعيف باتفاق الحفاظ يجوز ا حتجاج به. فإنه من رواية يَحْيَى بن سليم الطائفيّ .

965. (3247) (6952)- Hz. Cabir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Denizin sahile attığı ve geri çekilmekle sahilde bıraktığı avı yiyiniz. Denizde ölüp de su yüzüne çıkan avı yemeyiniz."[1330]

AÇIKLAMA:

Tâfî denen ve denizin yüzünde karnı yukarıda yüzen ölü balığın hükmünde ihtilaf edilmiştir. Bir kısım sahabi ile birlikte, Şâfi'î, Mâliki mezhepleri helal olduğu kanaatindedir. Hanefiler haram demiştir. Sırtı yukarıda olan balık tâfî sayılmaz, helaldir.[1331]

*** KARGANIN HÜKMÜ**

ـ966 ـ6953 ـ3248- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ ا'زْهَرِ النَّيْسَابُورِيُّ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ. ثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: مَنْ يَأْكُلُ الْغُرَابَ؟ وَقَدْ سَمَّاهُ رَسُولُ لّلّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسِقاً. وَاللّهِ! مَا هُوَ مِنْ الطَّيِّبَاتِ.فِي الزوائد: هَذَا ا"سناد صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

966. (3248) (6953)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın "fâsık" dediği kargayı kim yer? Vallahi o temiz hayvanlardan değildir."[1332]

ـ967 ـ6954 ـ3249- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا ا'نْصَارِيُّ. ثَنَا الْمُسْعُودِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ عَنْ ابِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ لّلّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْحَيَّةُ فَاسِقَةٌ وَالْعَقْرَبُ فَاسِقَةٌ وَالْفَأْرَةُ فَاسِقَةُ وَالْغُرَابُ فَاسِقٌ. فَقِيلَ لِلْقَاسِمِ: أَيُؤْكَلُ الْغُرَابُ؟ قَالَ: مَنْ يَأْكُلُهُ؟ بَعْدَ قَوْلِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسِقًا.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أن المسعودي اختلط بأخرة ولم نعلم هل روى ا'نصاري هذا عن المسعودي قبل اختط أو بعده. فيجب التوقف فِي حديثه. واسم ا'نصاري مُحَمَّد بن عبد اللّه بن المثنى .

967. (3249) (6954)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yılan fasıktır, akreb fasıktır, fare fasıktır, karga fasıktır."
Kâsım İbnu Muhammed İbni Ebi Bekr radıyallahu anh'a: "Karga yenilir mi?" diye sorulmuştu. şu cevabı verdi: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ona "fasık" demesinden sonra onu kim yer?"[1333]

YİYECEKLER BÖLÜMÜ

*** YEMEK YEDİRME**

ـ968 ـ6955 ـ3252 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ا٬زْدِيُّ. ثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ اِبْنِ جُرَيْجٍ؛ قَالَ سُلَيْمَانُ اِبْنُ مُوسَى. حَدَّثَنَا عَنْ نَافِعٍ؛ أَنَّ عَبْدُ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أفْشُوا السَّمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَكُونُوا إِخْوَاناً كَمَا أَمَرَكُمُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. إن كَانَ اِبْنِ جريج سمعه من سليمان بن مُوسَى .

968. (3252) (6955)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Selamı yaygınlaştırın, yemek yedirin, Allah Teâla hazretlerinin size emrettiği şekilde kardeşler olun!"[1334]

*** BİR KİŞİLİK YEMEK İKİ KİŞİYE YETER**

ـ969 ـ6956 ـ3255 -حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ. ثَنَا عَمْرُو اِبْنُ دِينَارٍ قَهْرَمَانُ آلِ الزُّبَيْرِ قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ طَعَامَ الْوَاحِدِ يَكْفِي ا٬ثْنَيْنِ. وَإِنَّ طَعَامَ ا٬ثْنَيْنِ يَكْفِي الثَّثَةَ وَا٬رْبَعَةَ. وَإِنَّ طَعَامَ ا٬رْبَعَةِ. يَكْفِي الْخَمْسَةَ وَالسِّتَّةَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عمرو بن دينار قهرمان أل الزبير وهو ضعيف .

969. (3255) (6956)- Ömer İbnu'l-Hattâb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhakkak ki bir kişilik yemek iki kişiye yeter, iki kişilik yemek de üç ve dört kişiye yeter. Dört kişilik yemek de beş-altı kişiye yeter." [1335]

*** YEMEK SIRASINDA ELİ YIKAMA**

ـ970 ـ6957 ـ3260 -حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ. سَمِعْتُ أنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أحَبَّ أنْ يُكْثِرَ اللّٰهُ خَيْرَ بَيْتِهِ، فَلْيَتَوَضَّأْ إِذَا حَضَرَ غَدَاؤُهُ، وَ إِذَا رُفِعَ.فِي الزوائد: فِي إسناده جبارة وكثير وهما ضعيفان .

970. (3260) (6957)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, evinin hayır ve bereketini Allah Teâla hazretlerinin artırmasını diliyorsa, yemeğe otururken ve yemekten kalkarken ellerini yıkasın."[1336]

ـ971 ـ6958 ـ3261 -حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثَنَا صَاعِدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْجَزَرِيُّ. ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ الْمَكِّيُّ، عَنْ عَطَاءِ

بْنِ يَسَارٍ عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ؛ أنَّهُ خَرَجَ مِنَ الْغَائِطِ. فَأُتِيَ بِطَعَامٍ. فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ للّهِ! أَ آتِيكَ بِوَضُوءٍ؟ قَالَ: أُرِيدُ الصَّةَ؟فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ‘ن صاعد بن عبيد، لم أر من تكلم فِيهِ بجرح و توثيق. وجعفر بن مسافر، قَالَ أَبُو حاتم: شيخ)؟(. وقَالَ النسائي: صالح. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا“سناد علي شرط الصحيحين .

971. (3261) (6958)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm helâdan çıkmışlardı. Bu esnada bir yemek getirildi. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûllü! Size abdest suyu getirmeyeyim mi?" dedi. Efendimiz: "Namaz mı kılacağım ki, (şimdilik gerek yok)" buyurdular."[1337]

AÇIKLAMA:

Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasını emreden hadisler vardır. Bunların vücub değil, istihbab ifade ettiğini ifade eden ûlemâ, Resûlullah'ın bu durumlarda yıkamaya yer vermediğini gösteren rivayetleri de kaydederler. Yukarıda bunlara örnek var.[1338]

*** DAYANARAK YEMEK**

ـ972 ـ6959 ـ3263- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا أَبِي
أنْبأنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِرْقٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ بُسْرٍ؛ قَالَ: أهْدَيْتُ للنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَاةً. فَجَثَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ يَأكُلُ. فَقَالَ أعْرَابِيٌّ. مَا هِذِهِ الْجَلْسَةُ؟ فَقَالَ إِنَّ اللّهَ جَعَلَنِي عَبْداً كَرِيماً وَلَمْ يَجْعَلْنِى جَبَّاراً عَنِيداً.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

972. (3263) (6959)- Abdullah İbnu Büsr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir koyun (parçası) hediye etmiştim. Aleyhissalâtu vesselâm onu yemek üzere, dizlerinin üzerine oturdu. Bir bedevî: "Bu ne biçim oturuştur?"dedi. Resûlullah: "Allah beni mütevazi bir kul olarak yarattı, kibirli kasılan biri yapmadı" diye cevap verdi."[1339]

*** YEMEK SIRASINDA BESMELE**

ـ973 ـ6960 ـ3264- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتَوَائِيِّ عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتَّةِ نَفَرٍ مِنْ أصْحَابِهِ. فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَأكَلَهُ بِلُقْمَتَيْنِ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أمَا أنَّهُ لَوْ كَانَ قَالَ: بِسْمِ اللّهِ لَكَفَاكُمْ. فَإِذَا أكَلَ أحَدُكُمْ طَعَاماً،

فَلْيقُلْ: بِسْمِ اللّهِ. فَإنْ نَسِي أنْ يَقُولُ: بِسْمِ اللّهِ، فِي أوَّلِهِ فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللّهِ فِي أوْلِهِ وَ آخِرِهِ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات علي شرط مسلم. إ أنه منقطع. قَالَ اِبْنِ حزم فِي المُجَمِّل: عبد اللّه بن عبيد بن عمير لم يسمع من عَائِشَةَ .

973. (3264) (6960)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında) Ashabından altı kişiyle beraber yemek yiyordu. Bir bedevi gelerek (hazır) yemeği iki lokmada ye(yip bitir)di. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Eğer bu (müsafir) "Bismillah" deseydi, (yemek) hepinize yeterdi. Öyleyse biriniz yemek yediği vakit "Bismillah" desin. Yemeğin başında "Bismillah" demeyi unutacak olursa, (hatırlayınca) "Bismillahi fi evvelihi ve âhirihi (başında da sonunda da bismillah)" desin!" buyurdular." [1340]

*** SAĞ ELLE YEMEK**

ـ974 ـ6961 ـ3266- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْهِقْلُ بْنُ زِيَادٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لِيَأكُلْ أَحَدُكُمْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، وَلْيَأخُذْ بِيَمِينِهِ، وَلْيُعْطِ بِيَمِينِهِ؛ فَإنَّ الشَّيْطَانَ يَأكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ وَيَعْطِي بِشِمَالِهِ وَيَأخُذُ بِشِمَالِهِ.فِي الزوائد: إسناده حديث أَبِي هُرَيْرَةَ صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

974. (3266) (6961)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Herbiriniz sağ eliyle yesin, sağ eliyle içsin, sağ eliyle alsın, sağ eliyle versin. Zira şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer, sol eliyle verir, sol eliyle alır" buyurdular."[1341]

*** KENDİ ÖNÜNDEN YEMEK**

ـ975 ـ6962 ـ3273- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّه ثَنَا عَبْدُ ا؛عْلَى عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلْيَأْكُلْ مِمَّا يَلِيهِ، وَ يَتَنَاوَلْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْ جَلِيسِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد ا؛علي بن أعين، أخو حمران. قَالَ الذهبي فِي الكاشف: واه. و قَالَ الدارقطنيّ: ليس بثقة. وقَالَ العقيلي: جَاءَ رأحاديث منكرة ليس فيها شئ محفوظ. و قَالَ اِبْنِ حبان: يجوز احتجاج به .

975. (3273) (6962)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sofra konulunca, herkes kendi önünden yesin, sofra arkadaşının önünden almasın."[1342]

*** TİRİTİ YEMEYE YANLARDAN BAŞLAMALI**

ـ976 ـ6963 ـ3276 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ بْنُ الدَّرَفْسِ. حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ اِبْنِ أَبِي قَسِيمَةَ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ ا‘سْقَعِ اللَّيْثِيِّ؛ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَأسِ الثَّرِيدِ، فَقَالَ: كُلُوا بِسْمِ اللّهِ مِنْ حَوَالَيْهَا وَاعْفُوا رَأسَهَا. فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَأتِيهَا مِنْ فَوْقِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن أَبِي قسيمة، لم أرأحد من ا‘حد من ا‘ئمة فِيهِ كما. وعمر بن الدرفس، قيل: صالح الحديث وباقي الرِجَال ثقات .

976. (3276) (6963)- Vâsile İbnu'l-Eska el-Leysî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, tirit (tabağın)ın ortasına elini koyup: "Bismillah diyerek etrafından (kendinize yakın yerinden) yiyin, orta kısmını bırakın. Zira yemeğe bereket ortasından gelir" buyurdular."[1343]

*** YEMEKTEN HİZMETÇİYE DE İKRAM**

ـ977 ـ6964 ـ3290 -حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ الْمِصْرِيّ. أنْبَأنَا اللَّيْثُ بْنَ سعْدٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ا‘عْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَحَدُكُمْ قَرَّبَ إِلَيْهِ مَمْلُواكُهُ طَعَاماً قَدْ كَفَاهُ عَنَاءَهُ وَحَرَّهُ، فَلْيَدْعُهُ فَلْيَأكُلْ مَعَهُ. فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ، فَلْيَأخُذْ لُقْمَةً، فَلْيَجْعَلْهَا فِي يَدِهِ.قَالَ الدميري: هو من الزوائد قَالَ السندي: قلت ولم يذكره صاحب الزوائد، فإنه من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ وقد أخرجه غير المصنف .

977. (3290) (6964)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Birinize, hizmetçisi, (hazırlamak için) zahmetini ve hararetini çektiği bir yemek getirdiği vakit, onu da çağırsın ve kendisiyle beraber o da yesin. Eğer bunu yapmazsa, hiç olsun bir lokma alıp eline koysun."[1344]

*** YEMEĞİN BAŞINDAN KALKILMAZ**

ـ978 ـ6965 ـ3294 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ أحْمَدَ بْنِ بَشِيرِ بْنِ ذَكْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مُنِيرِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُقَامَ عَنِ الطَّعَامِ حَتَّى يُرْفَعَ.فِي الزوائد: فِي إسناده الوليد بن مسلم، مدلّس. وكذلك مكحول الدمشقي. ومنير بن الزبير قَالَ فِيهِ دحيم: ضعيف. وقَالَ اِبْنِ حبان. يأتي عن الثقات. بلمعضت. تحل الرواية عنه إ على سبيل ا‘عتبار .

978. (3294) (6965)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sofra kaldırılıncaya kadar yemeğin başından kalkılmasını yasakladı.[1345]

ـ979 ـ6966 ـ3295- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيُّ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ. أنْبَأنَا عَبْدُ ا٬عْلىَ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ اِبْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولَ للّهِ إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَ يَقُومُ رَجُلٌ حَتَّى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ. وَ يَرْفَعُ يَدَهُ، وَإِنْ شَبِعَ، حَتَّى يَفْرُغَ الْقَوْمُ. وَلْيُعْذِرْ. فَإِنَّ الرَّجُلَ يُخْجِلُ جَلِيسَهُ فَيَقْبِضُ يَدَهُ. وَعَسَى أَنْ يَكُونَ لَهُ فِي الطَّعَامِ حَاجَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد ا٬على بن إعين، وهو ضعيف .

979. (3295) (6966)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sofra kuruldu mu, hiç kimse sofra toplanıncaya kadar yemekten kalkmasın. Doysa bile, herkes bırakmadan, yemekten elini çekmesin, yemeye devam etsin. Zira kişi (erken çekilirse) arkadaşını mahcup eder, o da bırakır. Halbuki arkadaşının daha yemeye ihtiyacı vardır." [1346]

*** YEMEĞE BUYUR ETME**

ـ980 ـ6967 ـ3298- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَ عَليُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي حُسَيْنٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ؛ قَالَتْ: أُتِيَ النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ. فَعُرِضَ عَلَيْنَا. فَقُلْنَا: نَشْتَهِيهِ. فَقَالَ: َ تَجْمَعْنَ جُوعاً وَكَذِباً.فِي الزوائد: إسناده حسن، ٬ن شهرًا مختلف فِيهِ .

980. (3298) (6967)- Esmâ Bintu Yezîd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir yemek getirilmişti. Bize de teklif edildi. "İştihamız yok" dedik. Aleyhissalâtu vesselâm: "Açlıkla yalanı birleştirmeyiniz" buyurdular. [1347]

AÇIKLAMA:

Bu hadîse dayanan alimlerimiz, yemek gelince başkalarına buyur etmek gerektiğini söylediği gibi, aç olanın da sofraya oturmasının meşru olduğunu belirtmişlerdir. Dahası, samimi bir "buyura" aç kimsenin "ben tokum" diye istiğna göstermesi de caiz görülmemiştir. [1348]

*** MESCİDDE YEMEK**

ـ981 ـ6968 ـ3300- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ وَحَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى قَاَ: ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ زِيَادٍ الْحَضْرَمِيُّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ الزُّبَيْدِيَّ يَقُولُ: كُنَّا نَأْكُلُ عَلى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي الْمَسْجِدِ الْخُبْزَ وَاللَّحْمَ.فِي الزوائد: إسناده حسن. رِجَالُهُ ثقات، ويعقوب، مختلف فِيهِ .

981. (3300) (6968)- Abdullah İbnu'l-Hâris İbnu Cez ez-Zübeydî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında mescidde ekmek ve et yerdik."[1349]

AÇIKLAMA:

Hanefiler, pis kokulu şeylerin mescidde yenmesini tahrimen mekruh addemişlerdir. Öyle olmayan bir şey yemek ise tenzihen mekruhtur. Şâfiîler mescidi kirletecek bir şey yemeyi caiz bulmazlar. Mescidi kirletmeyen bir şeyin yenmesi onlar göre câizdir. Mâlikîler başka barınak yoksa, mescidde kalınabileceğini, kirletmeyi önleyecek bir tedbirle (sofra örtüsü yaymak gibi) mescidde yemek yenebilir demiştir. Hanbelîler mescidi kirletmemek, kirletici bir şey atmamak şartıyla gerek itikafta bulunanların gerekse başkalarının mescidde yemek yiyebileceğini söylemişlerdir. [1350]

*** KABAK**

ـ982 ـ6969 ـ3303- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: بَعَثَتْ مَعِي أُمُّ سُلَيْمٍ بِمِكْتَلٍ فِيهِ رُطَبٌ إِلى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمْ أجِدْهُ. وَخرَجَ قَرِيباً إِلَى مَوْالىً لَهُ. دَعَاهُ فَصَنَعَ لَهُ طَعاماً. فَأَتَيْتَهُ وَهُوَ يَأْكُلُ. قَالَ فَدَعَانِي Œكُلَ مَعَهُ. قَالَ: وَصَنَعَ ثَرِيدَةً بِلَحْمٍ وَقَرْعٍ. قَالَ: فَإِذَا هُوَ يُعْجِبُهُ الْقَرْعُ. قَالَ: فجَعَلْتُ أجْمَعُهُ فَأُدْنِيهِ مِنْهُ.. فَلَمَّا طَعِمْنَا مِنْهُ رَجَعَ إِلَى مَنْزِله. وَوَضَعْتُ الْمِكْتَلَ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَجَعَلَ يَأكُلُ وَيَقْسِمُ حَتَّى فَرَغَ مِنْ آخِرِهِ .
فِي الزوائد: هذا إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. والحديث قد رواه ا‘ئمة الستة من طريق أنس أيضا بلفظ قريب من هَذَا .

982. (3303) (6969)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Annem Ümmü Süleym Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a benimle bir sepet taze hurma gönderdi, ama evinde bulamadım. Bana bir azadlısının kendisi için hazırladığı bir yemeğe çağrıldığını, oraya gittiğini söylediler. Yanına ben de gittim. Yemeğini yemekte idi. Aleyhissalâtu vesselâm kendisiyle beraber yemem için beni de çağırdı."
Enes devamla der ki: "(Ev sahibi) etli ve kabaklı bir tirid hazırlamıştı. Meğer Aleyhissalâtu vesselâm kabağı severmiş. Ben (bunu görünce) kabağı toplayıp Aleyhissalâtu vesselâm'ın önüne yakın bırakmaya başladım. Yemeği yediğimiz zaman Aleyhissalâtu vesselâm evine döndü. (Ben de hurma) sepetini önüne sürdüm. Resûlullah hurmayı yemeye ve taksim etmeye başladı, sepetteki hurmayı böylece bitirdi."[1351]

ـ983 ـ6970 ـ3304- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ حَكِيمِ بْنِ جَابِرٍ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيَّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلّمَ فِي بَيْتِهِ وَعِنْدَهُ هذِهِ الدُّبَاءُ. فَقُلْتُ: أيُّ شَيْءٍ هَذَا؟ قَالَ: هَذَا الْقَرْعُ. هُوَ الدُّبَّاءُ. نُكْثِرُ بِهِ طَعَامَنَا.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

983. (3304) (6970)- Câbir (İbnu Târik) radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın evinde huzurlarına çıktım. Yanında şu kabak vardı. "Bu nedir?"diye sordum. "Bu kabaktır, biz bununla yemeğimizi artırıyoruz" buyurdular."[1352]

AÇIKLAMA:

Bazı rivayetlerde "bir terzi" olduğu belirtilen davet sahibi, Fahr-i âlem aleyhissalâtu vesselâm'a kendi imkanlarına uygun bir yemek hazırlamış, Aleyhissalâtu vesselâm fevkalâde bir tevazu örneği vererek bu davete icabet etmiştir. Alimlerimiz, davetin mahiyetine göre, icabeti bazıları vacib, bazıları sünnet, bazıları da mendub olarak değerlendirmiştir.
Rivayette kabak yemeğinin mümtazlığı anlaşılmaktadır. Çünkü Fahr-ı âlem onu tercih etmiştir. Biz zevklerimizi O'na göre yönlendirdiğimiz nisbette İslâm'da mertebe katedeceğiz. Binaenaleyh mü'minler kabağı sevmelidir. Kabağın ucuzluğu düşünülürse, bu zevkin iktisadi ehemmiyeti de anlaşılır. [1353]

*** ET YEMEĞİ**

ـ984 ـ69 ـ3305- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلُّ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ. حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ ابْنُ عَطَاءٍ الْجَزَرِيُّ. حَدَّثَنِي مَسَلْمَةُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْجُهَنِيُّ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَيِّدُ طَعَامِ أهْلِ الدُّنْيَا وَأهْلِ الْجَنَّةِاللَّحْمُ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو مشجعة وابْنِ أخيه مسلمة عَبْدُ اللّه .لم أر من جرحهما و من وثقهما. وسليمنا بن عطاء ضعيف. قَالَ السنديّ: قلت قَالَ الترمذي: وقد اتهم بالوضع .

984. (3305) (6971)- Ebu'd Derda radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünya ve cennet ehlinin yemeklerinin efendisi ettir."[1354]

ـ985 ـ6972ـ 3306- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْجَزَرِيُّ. ثَنَا مَسَلَمَةُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْجُهَنِيُّ عَنْ عَمِّهِ أَبِي مَشْجَعَةَ عَنْ أَبُو الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: مَا دُعِيَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى لَحْمٍ قَطُّ إِلَّا أجَابَ وَ أَهْدِيَ لَهُ لَحْمٌ قَطُّ، إِلَّا قَبِلَهُ.فِي الزوائد: إسناده إسناد الحديث المتقدم .

985. (3306) (6972)- Ebu'd Derdâ radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm davet edildiği her yemeğe mutlaka icabet etti. Bir et hediye getirildiği zaman da mutlaka kabul

buyurdu."[1355]

*** ETİN EN GÜZEL TARAFI**

ـ986 ـ6973 ـ3308 -حَدَّثَنَا بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ أَبُو بِشْرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مِسْعَرٍ. حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ فَهْمٍ.)قَالَ وَأَظُنَّهُ يُسَمَّى مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ(؛ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدُ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرٍ يُحَدِّثُ اِبْنَ الزُّبَيْرِ وَقَدْ نَحَرَ لَهُمْ جَزُوراً أَوْ بَعِيراً؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ لِلَّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ وَالْقَوْمُ يُلْقُونَ لِرَسُولِ للَّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّحْمَ يَقُولُ: أَطْيَبُ اللَّحْمِ لَحْمُ الظَّهْرِ.قَالَ السندي: لم يذكر فِي الزوائد حال إسناده، إ أنه ذكر ما يشعر بعوة ا“سناد .

986. (3308) (6973)- Abdullah İbnu Ca'fer radıyallahu anh, İbnu'z-Zübeyr ve bir grup için boğazladığı bir deveyi ikram ettiği sırada İbnu'z Zübeyr'e rivayet ettiğine göre: "Bir defasında ashab Aleyhissalâtu vesselâm'a et yemeği sunarlarken kendisi Efendimizden şöyle söylediğini işitmiştir: "Etin en güzeli (hayvanın) sırt etidir."[1356]

ـ987 ـ6974 ـ3310 -حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: مَا رُفِعَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْ رَسُولِ لِلَّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ شِوَاءٍ قَطُّ. وَ حُمِلَتْ مَعَهُ طَنْفِسَةٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده جبارة وكثير بن سليم، وهما ضعيفان .

987. (3310) (6974)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anhüma anlatıyor:"Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın önünden kebap artığı hiç kaldırılmadı ve beraberinde tüylü yaygı taşınılmadı."[1357]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm eti severdi. Ancak, sofraya her seferinde az miktarda et gelirdi. Bu sebeple, sofrasında et artmazdı. Keza "tüylü yaygı taşınmazdı" ifadesi de efendimizin konfordan kaçtığını, kaba, rahat yaygılar üzerine değil, tüysüz ince yaygılar üzerine oturduğunu ifade etmektedir.[1358]

ـ988 ـ6975 ـ3311 -حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ. ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ. أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ اِبْنُ زِيَادٍ الْحَضْرَمِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الْجَزْءِ الزُّبَيْدِيِّ؛ قَالَ: أَكَلْنَا مَعَ رَسُولِ للَّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَاماً فِي الْمَسْجِدِ. لَحْماً قَدْ شُوِيَ. فَمَسَحْنَا أَيْدِينَا بِالْحَصْبَاءِ. ثُمَّ قُمْنَا نُصَلِّي وَلَمْ نَتَوَضَّأْ.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ لهيعة، وهو ضعيف .

988. (3311) (6975)- Abdullah İbnu'l-Hâris İbnu'l-Cez'ez-Zübeydî radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) biz, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte mescidde kızartılmış bir parça et yedik. Sonra ellerimizi çakıllarla silip abdest almadan namaza durduk."[1359]

AÇIKLAMA:

Hadis, yemekten sonra, et bile yenmiş olsa, elin su ile yıkanmasının bir vecibe olmadığını, dolayısıyla, suyun kolayca bulunmadığı durumlarda, taşa, çakıla bile olsa eldeki bulaşığın silinmesi suretiyle idare edileceğini ifade etmektedir. Sileceğimiz eşya bez veya kağıt olursa pek tabii daha iyi olacaktır. Şunu kaydetmekte gerek var: Sünnette mükerrer olarak geldiği üzere, normal şartlarda aslolan elin yemekten önce ve sonra yıkanmasıdır.[1360]

*** KADİD YANİ GÜNEŞTE KURUTULMUŞ ET**

ـ989 ـ6976 ـ3312 -حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أسَدٍ. ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ؛ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ، فَكَلَّمَهُ، فَجَعَلَ تُرْعَدُ فَرَائِصُهُ. فَقَالَ لَهُ هَوِّنْ عَلَيْكَ. فَإِنِّى لَسْتُ بِمَلِكٍ. إِنَّمَا أَنَا ابْنُ امْرَأةٍ تَأكُلُ الْقَدِيدَ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللّهِ: إِسْمَاعِيلُ، وَحْدَهُ وَصَلَهُ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح، و رِجَالُهُ ثقات.قَالَ السيوطي: قَالَ اِبْنِ عساكر: هَذَا الحديث معدود فِي أفراد اِبْنِ ماجة. وقد استغر به حجاج بن الشاعر. واشار عَلَى إِسْمَاعِيلَ أن يحدث به إ مرة فِي السنة لغرابته. ثم أخرج عن الحسن بن عبيد قَالَ: سَمِعْتُ اِبْنِ أبي الحارث يَقُولُ: بعث إِلَى حجاج بن الشاعر، فَقَالَ: تحدث بهذا الحديث إ من سنة إِلَى سنة. فقلت للرسول: اقرأه السَّم وقل: ربما حدث به فِي اليوم مرات.قَالَ اِبْنِ عساكر: وقد تابع إِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِ مُحَمَّد بن إِسْمَاعِيلَ بن عَلَيْهِ قاضي دمثق. وسرقه مُحَمَّد بن الوليد اِبْنِ أبان. و قَالَ اِبْنِ عديّ: هَذَا الحديث سرقه اِبْنِ أبان من إِسْمَاعِيلَ بن أَبِي الحارث القطان. وسرقه منه أيضا عبيد بن الهيثم الحلبيّ. ورواه زهير و سوسه عيينة و يَحْيَى القضان عن أَبِي خالد مرس. والمحفوظ عن إِسْمَاعِيلَ بن أَبِي خالد عن قيس مرس. من غير ذكر أَبِي مسعود .

989. (3312) (6976)- Ebu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelmişti. (Bir müddet) Efendimizle konuştu. Bu sırada adamcağız (duyduğu korkudan) omuzları titremeye başladı. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm adama: "Sakin ol! Ben bir kral değilim, ben kadîd (güneşte kurutulmuş et) yiyen bir kadının oğluyum" buyurdular." [1361]

*** TUZ**

ـ990 ـ6977 ـ3315 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ. ثَنَا عِيسىَ بْنُ أَبِي عِيسىَ عَنْ رَجُلٍ)أُرَاهُ مُوسَى(، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَيِّدُ إِدَامِكُمُ الْمِلْحُ .
فِي الزوائد: فِي إسناده عيسى بن أَبِي عيسى الحياط قَالَ فِي تقريب التهذيب: متروك .

990. (3315) (6977)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Katığınızın efendisi tuzdur" buyurdular.[1362]

*** ZEYTİNYAĞI**

ـ991 ـ6978 ـ3320 -حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُوا الزَّيْتَ وَادَّهِنُوا بِهِ فَإِنَّهُ مُبَارَكَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن سَعِيدِ المقبريّ قَالَ فِي تقريب التهذب متروك .

991. (3320) (6978)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Zeytinyağını yiyin ve onu (bedeninize) sürünün. Çünkü o, mübarektir."[1363]

*** SÜT**

ـ992 ـ6979 ـ3321 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْدٍ الرَّاسِبِيِّ. حَدَّثَتْنِى مَوْتِي أُمُّ سَالِمٍ الرَّاسِبِيَّةُ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُتِي بِلِبَنٍ قَالَ: بَرَكَةٌ أَوْ بَرَكَتَانِ.فِي الزوائد: أم سالم الراسبية وجَعْفَرِ بن برد، لم أر من تكلم فيهما بجرح و توثيق. وباقي رِجَال اسناد ثقات. قَالَ السندي: قلت قَالَ الدميري فِي جَعْفَرٍ بن برد: وروى له المصنف هَذَا الحديث الواحد. و كَانَ شيخا ثقة يكتب حديثه. قَالَ الدارقطنيّ: لم يحدّث عن أم سالم غير جَعْفَرٍ هَذَا. وهو شيخ بصري مقلّ، يعتبر به وأم سالم من أهل البصرة. و كَانَت من العابدات. أحرمت من البصرة سبع عشرة مرة. روى لها المصنف هذا الحديث الواحد .

992. (3321) (6979)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kendisine süt sunulduğu vakit: "(Süt) bir berekettir" veya "(Süt) iki berekettir" derdi."[1364]

*** KURU HURMA**

وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْتٌ َ تَمْرَ فِيهِ كَالْبَيْتِ َ طَعَامَ فِيهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبيد اللّه بن علي مختلف فِيهِ. وهشام بن سعد وهو وإن خرّج له مسلم، فإنما

رواه له فِي الشواهد. وقد ضعفة اِبْنِ معين والنسائي وغيرهما. وقَالَ أَبُو زرعة ومُحَمَّد بن إسحاق: شيخ محله الصدق. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

993. (3328) (6980)- Ubeydullah İbnu Ali İbni Ebi Râfi'în nenesi -ve Ebu Râfi'în karısı- Selma radıyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçerisinde kuru hurma olmayan bir ev, içerisinde yiyecek maddesi olmayan bir ev gibidir."[1365]

AÇIKLAMA:

Bu hadis, Aleyhissalâtu vesselâm'ın kendi içinde yaşadığı cemiyetin şartlarına göre beyan buyurduğu bir hadistir. O devirde, Arabistan'ın baş yiyeceği, zahiresi hurma idi. Onun olmaması evde büyük eksiklik idi. Bir başka yerde bu, buğday veya mısır olabilir. Nitekim, memleketimizde söylenen bir fıkra buradaki hakikati ifade eder: Karadenizli, maruz kaldıkları gıda darlığını şöyle ifade eder: "Bu yıl öyle kıtlık oldu, mısır öyle az kalktı ki nerdeyse buğday ekmeğine muhtaç olacaktık." Bu fıkra Karadeniz yöresi için mısırın ne kadar ehemmiyetli olduğunu ifade eder.[1366]

*** YAŞ HURMAYI KURU HURMAYLA YEMEK**

ـ994 ـ6981 ـ3330 -حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ قَيْسٍ الْمَدَنِيُّ.ثَنَا هِشَامُ اِبْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُوا الْبَلَحَ بِالتَّمْرِ. كُلُوا الْخَلَقَ بِالْجَدِيدِ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَغْضَبُ وَيَقُولُ: بَقِيَ ابْنُ آدَمَ حَتَّى أَكَلَ الْخَلَقَ بِالْجَدِيدِ!فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو ذكريا يَحْيَى بن مُحَمَّد، ضعفه اِبْنِ معين وغيره. و قَالَ اِبْنِ عدى: أحاديثه مستقيمة سوى أربعة أحاديث. قَالَ السندي: قلت وقد عد هَذَا الحديث من جملة تلك ا‘حاديث. و قَالَ النسائي: إنه حديث منكر .

994. (3330) (6981)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yaş hurmayı kuru hurmayla birlikte yiyin. Eski hurmayı yeni hurmayla beraber yiyin. Zira şeytan (böyle yapmanıza) kızar ve: "Ademoğlu, eskiyi yeni ile beraber yiyecek kadar (hayatta) kaldı" der." [1367]

ـ995 ـ6982 ـ3332 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو دَاوُدَ. ثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدٍ مَوْلىَ أَبِي بَكْرٍ)وَكَانَ سَعْدٌ يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ يُعْجِبُهُ حَدِيثُهُ(؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ ا“قْرَانِ. يَعْنِى فِي التَّمْرِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات. وليس لسعد عند المصنف غير هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقية الكتب الستة .

995. (3332) (6982)- Hz. Ebu Bekr'in azadlısı Sa'd radıyallahu anhüma -ki bu Sa'd "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a hizmet ediyordu ve Aleyhissalâtu vesselâm onun hizmetini beğeniyordu- anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hurma yerken (açgözlülükle) ikrân yapmayı (ikişer ikişer yemeyi) yasakladı."[1368]

AÇIKLAMA:

İkranla ilgili teferruat açıklandı.[1369]

*** HAS UNDAN YAPILAN EKMEK**

ـ996 ـ6983 ـ3335- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ حَدَّثَنِى أَبِي؛ قَالَ: سَأَلْتُ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ: هَلْ رَأَيْتَ النَّقِيَّ؟ قَالَ: مَا رَأَيْتُ النَّقِيَّ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ: فَهَلْ كَانَ لَهُمْ مَنَاخِلُ عَلى عَهْدِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: مَا رَأَيْتُ مُنْخُ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قُلْتُ: فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْخُولٍ؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا نَنْفُخُهُ. فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ وَمَا بَقِيَ ثَرَّيْنَاهُ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

996. (3335) (6983)- Ebu Hâzım anlatıyor: "Ben Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh'a: "Sen has undan yapılmış~ beyaz ekmek gördün mü?" diye sormuştum. Sehl: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat edinceye kadar, beyaz ekmek görmedim" dedi. Ben tekrar: "Resûlullah zamanında ashabın eleği var mıydı?" dedim. "Aleyhissalâtu vesselâm vefat edinceye kadar elek görmedim" dedi. "Öyleyse elenmemiş arpa ekmeğini nasıl yiyordunuz?"dedim. "Biz onu üflerdik, içindeki kepekten uçan uçardı. Kalan (kepek)leri de su ile yumuşatıp yoğururduk" cevabını verdi."[1370]

ـ997 ـ6984 ـ3336- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ.
أَخْبَرَنِي بَكْرُ بْنُ سَوَادَةَ؛ أَنَّ حَنَشَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ حَدَّثَهُ عَنْ أُمِّ أَيْمَنَ، أَنَّهَا غَرْبَلَتْ دَقِيقاً. فَصَنَعَتْهُ لِلنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِيفاً. فَقَالَ مَا هذَا؟ قَالَتْ: طَعَامٌ نَصْنَعُهُ بِأَرْضِنَا. فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَصْنَعَ مِنْهُ لَكَ رَغِيفاً. فَقَالَ: رُدِّيهِ فِيهِ، ثُمَّ اعْجِنِيهِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. وليس ‘م أيمن عند المصنف إ هَذَا الحديث وحديث ذكره فِي كتاب الجنائز. وليس لها فِي الكتاب الباقية شئ.قلت أنا. بل أخرج لها مسلم فِي: ـ44- كتاب فضائل الصحابة، ـ81-باب من فضائل أم أيمن رضى اللّه عنا، حديث رقم ـ301. وهو الحديث الذي رواه اِبْنِ ماجة فِي كتاب الجنائز برقم ـ5361 .

997. (3336) (6984)- Ümmi Eymen radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Kendisi bir unu eleyip ondan Aleyhissalâtu vesselâm için ekmek yapmıştır. Resûlullah: "Bu nedir?" diye sormuş, o da:

"Bu bizim diyarda yaptığımız bir yiyecektir. Ben ondan sizin için bir ekmek yapmak arzu ettim"demiştir. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Şu eleyip ayırdığın kepeği, öbürüne (un kısmına) geri kat, sonra yoğur (ve ekmek yap)" buyurmuştur."[1371]

AÇIKLAMA:

Birinci hadis, Aleyhissalâtu vesselâm zamanında unların elenmediğini belirtmektedir. İkinci hadisten bu elenmeyiş hâdisesinin, elek denen âletin yokluğundan ileri gelmeyip nebevî bir kasıttan ileri geldiğini anlamaktayız. Zira kepeğin unla karıştırılarak hamur yapılmasını emir buyurmuştur.[1372]

*** YUFKA EKMEK**

ـ998 ـ6985 ـ3338- حَدَّثَنَا أَبُو عُمَيْرٍ، عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ النَّحَّاسُ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنِ ابْنِ عَطَاءٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: زَارَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَوْمَهُ. يَعْنِي قَرْيَةً)أظُنُّهُ قَالَ يُنَا(فَأَتَوْهُ بِرُقَاقٍ مِنْ رُقَاقِ ا ُوَلِ. فَبَكَى وَ قَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هذَا بِعَيْنِهِ قَطُّ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطاء بن أَبِي مسلم الخراسانيّ، وهو ضعيف .

998. (3338) (6985)- Atâ anlatıyor: "Ebu Hureyre radıyallahu anh (bir ara) kavmini ziyaret etmişti. -Râvi der ki: "Köyü de zannedersem Yuna idi- Köylüler kendisine evvelkilerin yufka ekmeğinden bir yufka getirmişlerdi. Ebu Hureyre ekmeği görünce ağladı ve "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu (lüks) ekmeği gözleriyle hiç görmedi" dedi."[1373]

*** FÂLÛZEC (BAL HELVASI)**

ـ999 ـ6986 ـ3340- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الضَّحَّاكِ السُّلَمِيُّ. أَبُو الْحَارِثِ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: أَوَّلُ مَا سَمِعْنَا بِالْفَالُوذَ. أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّمُ أتى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ تُفْتَحُ عَلَيْهِمُ ا ْرضُ فَيُفَاضُ عَلَيْهِمْ مِنَ الدُّنْيَا. حَتَّى إِنَّهُمْ لَيَأكُلُونَ الْفَالُوذَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَمَا الْفَالُوذَ؟ قَالَ: يَخْلِطُونَ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ جَمِيعاً. فَشَهَقَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لذِلِكَ شَهْقَةً.قَالَ الدميري: قَالَ اِبْنِ الجوزي. إنه موضوع باطل أصل له. وفي الزوائد: فِي إسناده عُثْمَانَ بن يَحْيَى ما علمت فِيهِ جرحا. و مُحَمَّد بن طلحة لم أعرفه. وعبد الوهاب قَالَ فِيهِ أَبُو دَاوُد: يضع الحديث. و قَالَ الحاكم: روى أحاديث موضوعة .

999. (3340) (6986)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Fâlûzeci ilk işitmem şöyle oldu: "Cebrail aleyhisselâm Resûlullah'a gelip: "Ümmetine yeryüzü açılacak. O zaman onlara dünyalık

bol bol akacak. Öylesine akacak ki fâluzec bile yiyecekler" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Fâlûzec nedir?" diye sormuş, Cebrail aleyhisselâm: "Yağ ve balı karıştırıp yapılan helva" diye açıklamıştır. Resûlullah bu haber karşısında hıçkıra hıçkıra ağlamıştır."[1374]

AÇIKLAMA:

Birçok hadisçiler, bu hadisin mevzu olduğunu söylemiştir. Sıhhat ihtimaline binaen "Resûlullah, mü'minlerin tereffüh sayılacak beslenme tarzları sebebiyle üzülmüştür" diye te'vil edilebilir. Çünkü birçok içtimâî ve ferdî bozulmaların kaynağı beslenme rejimiyle ilgilidir. Hastalıklar, israflar, bir kısım suistimal ve ahlâk bozulmaları çoğunlukla tereffühe dayanan sebeplerle başlamaktadır.[1375]

*** ARPA EKMEĞİ**

ـ1000 ـ6987 ـ3348- حَدَّثَنَا يَحْيَى بن عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ)وَكَانَ يُعَدُّ مِنَ ا،بْدَالِ(. ثَنَا بَقِيَّةُ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَ،نَسَ
ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَبِسَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّوفَ وَاحْتَذَى الْمَخْصُوفَ.و قَالَ: أَكَلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشِعاً وَلَبِسَ خَشِناً.فَقِيلَ لِلْحَسَنِ :مَا الْبَشِعُ؟ قَالَ: غَلِيظُ الشَّعِيرِ. مَا كَانَ يُسِيغُهُ إ بِجُرْعَةِ مَاءٍ.فِي الزوائد: هذا إسنادٍ ضعيف. Œنه نوح بن ذكوان متفق عَلَى تضعيفه. قَالَ أَبُو عبد اللّه الحاكم. يروى عن الحسن كل معضله .

1000. (3348) (6987)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yün (elbise) giydi, yamalı papuç giydi." Enes şunu da ilave etti: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beşi' yemeği yedi ve sert elbise giydi."
(Enes'in râvisi) Hasen'e soruldu: "Beşi' dediğin yemek nedir?" O şu cevabı verdi: "Arpanın iri öğütülmüşüdür, ağızdaki lokmayı kişi, ancak bir yudum su ile yutabilirdi."[1376]

*** İKTİSATLI YEMEK**

ـ1001 ـ6988 ـ3351- حَدَّثَنَا دَاوُدَ بْنُ سُلَيْمَانَ الْعَسْكَرِيُّ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. قَاَ: ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيُّ عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَلْمَانَ وَأُكْرِهَ عَلى طَعَامٍ يَأْكُلُهُ فَقَالَ: حَسْبِي. أَنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ »إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ شِبَعاً فِي الدُّنْيَا، أَطْوَلَهُمْ جُوعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ«فِي الزوائد: فِي إسناده سَعِيدِ بن مُحَمَّد الوراق الثقفي ضعفوه. ووثقه اِبْنِ حبان والحاكم .

1001. (3351) (6988)- Atiyye İbnu Âmir el-Cüheni radıyallahu anh anlatıyor: "Selman radıyallahu anh, yemek yerken, biraz daha yemesi için ısrar edilince şöyle demişti: "(Yediğim miktar) bana yeter. Zira ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı işittim. Buyurmuşlardı ki: "Dünyada insanların doyasıya en çok yiyeni, Kıyamet günü açlığı en uzun olacaktır."[1377]

ـ1002 ـ6989 ـ3352- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَسُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ وَ يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ اِبْنِ دِينَارٍ الْحَمْصِيُّ قَالُوا: ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ. ثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ نُوحِ
بْنِ ذَكْوَانَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنَ السَّرَفِ أَنْ تَأْكُلَ كُلَّ مَا اشْتَهَيْتَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف. ‘ن نوح بن ذكوان متفق عَلَى تضعيفه. و قَالَ الدميري: هَذَا الحديث مما أنكر عَلَيْهِ .

1002. (3352) (6989)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her iştiha duyduğunu yemen israftandır."[1378]

*** EKMEK ATILMAZ**

ـ1003 ـ6990 ـ3353- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ. ثَنَا وَسَاجُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ وَسَّاجٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُوقَرِيُّ. ثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ. فَرَأَى كِسْرَةً مُلْقَاةً. فَأَخَذَهَا فَمَسَحَهَا ثُمَّ أَكَلَهَا وَ قَالَ: »يَا عَائِشَةَ! أَكْرِمِي كَرِيماً. فَإِنَّهَا مَا نَفَرَتْ عَنْ قَوْمٍ قَطُّ فَعَادَتْ إِلَيْهِمْ«.فِي الزوائد: فِي إسناده الوليد بن مُحَمَّد، وهو ضعيف.قَالَ السندي: قلت أشار الدميري إِلَى أنه منهم بالوضع .

1003. (3353) (6990)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hücreme girmişlerdi. Atılmış bir ekmek parçası gördüler. Hemen onu alıp silerek yediler ve: "Ey Aişe! Kerim olana ikram et! (Yani kıymetli olan ekmeğe hürmet et!) Zira şu ekmek, bir kavme nefret edip kaçmışsa bir daha dönmemiştir" buyurdular."[1379]

AÇIKLAMA:

Bu hadis tek başına çok zayıftır. Ancak ekmeğe hürmetle ilgili başka rivayetler daha önce geçti. [1380]

*** AÇLIKTAN ALLAH'A SIĞINMAK**

ـ1004 ـ6991 ـ3354- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثَنَا هُرَيْمٌ عَنْ لَيْثٍ عَنْ كَعْبٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَقُولُ: اللّهُمَ! إنّي أعُوذُبِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ. وَأعُوذُبِكَ مِنَ الْخَيَانَةِ فَإِنَّهَا بِئْسَتِ الْبِطَانَةُ .
فِي الزوائد: فِي إسناده ليث بن أبِي سليم، وهو ضعيف .

1004. (3354) (6991)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allahım, açlıktan sana sığınırım. Çünkü o, en kötü yatak arkadaşıdır. Hıyanetten de cana sığınırım. Çünkü o, çok kötü iç duygusudur."[1381]

*** AKŞAM YEMEĞİM BIRAKMAYIN**

ـ1005 ـ6992 ـ3355- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الرَّقِّيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ السَّمِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ بَابَاهُ الْمَخْزُمِيُّ. ثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَدَعُوا الْعَشَاءَ وَلَوْ بِكَفٍّ مِنْ تَمْرٍ. فَإِنَّ تَرْكَهُ يُهْرِمُ.فِي الزوائد: فِي إسناده إِبْرَاهِيمَ بن عبد السَّم وهو ضعيف. وقد رواه الترمذي عن أنس و قَالَ: إنه حديث منكر .

1005. (3355) (6992)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Akşam yemeğini bırakmayın, bir avuç hurma ile de olsa akşamı yiyin. Çünkü akşamın terki insana (erken) ihtiyarlık getirir."[1382]

*** MİSAFİR EDİNME**

ـ1006 ـ6993 ـ3356- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا كثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْخَيْرُ أسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُغْشَى، مِنَ الشَّفْرَةِ إِلَى سِنَامِ الْبَعِيرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده جبارة وكثيروهما ضعيفان .

1006. (3356) (6993)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hayır, misafir ağırlanan eve, bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır."[1383]

ـ1007 ـ6994 ـ3357- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا الْمُحَارِبِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نَهْشَلٍ عَنِ الضَّحَّاكِ ابْنِ مُزَاحِمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْخَيْرُ
أسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُؤْكَلُ فِيهِ مِنَ الشَّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيرِ.فِي الزوائد: فِي إسناده جبارة وهو ضعيف. و عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن نهشل غلط. والصواب: ثَنَا المحاربي عن عَبْدُ الرَّحْمَنِ عن نهشل. وهو اِبْنِ سَعِيدِ. ونهشل ساقط .

1007. (3357) (6994)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hayır, içerisinde yemek yenen eve, bıçağın deve hörgücüne ulaşmasından daha hızlı ulaşır."[1384]

ـ1008 ـ6995 ـ3358 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيُّ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرّحمنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُرْوَة عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنَ السُنَّةِ أنْ يَخْرُجَ الرَّجُلُ مَعَ ضَيْفِهِ إِلَى بَابِ الدَّارِ.فِي الزوائد: فِي إسناده علي بن عروة، أحد الضعفاء المتروكين. قَالَ اِبْنِ حبان: يضع الحديث .

1008. (3358) (6995)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Adamın misafirini kapıya kadar uğurlaması sünnettendir."[1385]

*** ETLE YAĞI YEMEKTE BİRLEŞTİRME**

ـ1009 ـ6996 ـ3361 -حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ا‘رْحَبِيُّ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ عَنْ أبِيـهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: دَخَلَ عَلَيْهِ عُمَرُ وَهُوَ عَلَى مَائِدَتِهِ. فَأوْسَعَ لَهُ عَنْ صَدْرِ الْمَجْلِسِ. فَقَالَ: بِسْمِ اللّهِ. ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ فَلَقِمَ لَقْمَةً. ثُمَّ ثَنَّى بِأُخْرى ثُمَّ قَالَ: إنِّى ‘جِدُ طَعْمَ دَسَمٍ. مَا هُوَ بِدَسَمِ اللَّحْمِ. فَقَالَ عَبْدُ اللّهِ: يَاأمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! إنِّي خَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ أطْلُبُ السَّمِينَ شْتَرِيَهُ. فَوَجَدْتُهُ غَالِياً. فَاشْتَرَيْتُ بِدِرْهَمٍ مِنَ الْمَهْزُولِ. وَحَمَلْتُ عَلَيْهِ بِدِرْهَمٍ سَمْناً. فَأرَدْتُ أنْ يَتَرَدَّدَ عَيِالِي عَظْماً عَظْماً. فَقَالَ عُمَرُ: مَا اجْتَمَعَا عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ إِّ أكَلَ أحَدَهُمَا وَتَصَدَّقَ بِاŒخَرِ.قَالَ عَبْدُ اللّهِ: خُذْ يَا أمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! فَلَنْ يَجْتَمِعَا عِنْدي إ فَعَلْتُ ذلِكَ. قَالَ: مَا كُنْتُ ‘فْعَلَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. فِيهِ يَحْيَى بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن عبيد .

1009. (3361) (6996)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Babam Ömer yanıma girmişti. Ben o sırada sofradaydım. Sofranın başında kendisine yer açtı (Babam oturdu ve:) "Bismillah" dedi. Sonra elini yemeğe vurup bir lokma aldı. Sonra bir lokma daha alarak ikiledi. Sonra da: "Ben bu yemekte bir yağ tadı aldım. Bu, etin yağının tadı değildir" dedi. Ben: "Ey mü'minlerin emîri! Ben semiz et almak için çarşıya çıkmıştım. Pek pahalı buldum. Bunun üzerine, bir dirhemlik zayıf et aldım. Ona bir dirhemlik de yağ ilave ettim. Böylece bütün aile fertlerinin kemiklerden faydalanmasını arzu ettim" dedim. (Babam) Ömer dedi ki: "Bu iki şey, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın sofrasında asla bir araya gelmediler Efendimiz birini yediyse diğerini tasadduk etti."

Ben: "Al! ey mü'minlerin emîri. Ben bir kere yapmış bulundum. Bundan böyle bu iki şey benim soframda da asla beraber bulunmayacak!" dedim. Babam yinede: "Hayır! Ben bunu yapamam!" dedi (ve yemedi)."[1386]

*** SOĞAN**

ـ1010 ـ6997 ـ3366- حَدَّثَنَا حَرْمَلَة بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي اِبْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عُثْمَانَ اِبْنِ نُعَيْمٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ نَهِيكٍ عَنْ دُخَيْنٍ الْحَجْرِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ يَقُولُ: إنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ‹صْحِابِهِ:َ تَأكُلُوا الْبَصَلَ ثُمَّ قَالَ كَلِمَةً خَفِيَّةً. النسائي.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن لهيعة وهو ضعيف. و عُثْمَانَ والمغيرة، لم أرمن تكلم فيهما بجرح و توثيق .

1010. (3366) (6997)- Ukbe İbnu Âmir el-Cûhenî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ashabına: "Soğan yemeyin!" dedi. Arkada gizli (yani alçak sesli) bir kelime ile "çiğ" demiştir."[1387]

*** MEYVELER**

ـ1011 ـ6998 ـ3368- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا أَبِي ثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِرْقٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ قَالَ:أُهْدِيَ للنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنَبٌ مِنَ الطَّائِفِ. فَدَعَانِي فَقَالَ خُذْ هذَا الْعُنْقُودَ فَأَبْلِغْهُ أُمَّكَ فَأكَلْتُهُ قَبْلَ أَبْلِغَهُ إيَّهَا. فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ لَيَالٍ قَالَ لِي مَا فَعَلَ الْعُنْقُودُ: هَلْ أبْلَغْتَهُ
أُمَّكَ؟ قُلْتُ:َ . قَالَ فَسَمَّانِي غُدَرَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات. إ أنه فِي ابرواية عن النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عكس ما ذكرهھنا. ففيه أن أمه بعثته إلى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بقطف من عنب فأكل منه قبل أن يبلغه النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا جَاءَ به أخذ بأذنه فَقَالَ له «يا غدر» و قَالَ المرء مع من أحب والقصة مختلف فيها. فيحتمل أن يكونا قصتين .

1011. (3368) (6998)- Nu'man İbnu Beşîr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a Taiften üzüm hediye gelmişti. Beni çağırıp: "Şu salkımı al anana götür!" dedi. Aldım, ama anneme ulaştırmazdan önce yiyip bitirdim. Birkaç gece sonra karşılaşmıştık. Bana: "Salkımı ne yaptın, annene götürdün mü?" dedi. "Hayır!" dedim. Bunun üzerine beni Guder (vefasız) diye tesmiye buyurdu."[1388]

ـ1012 ـ6999 ـ3369- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الطَّلْحِيُّ. ثَنَا يُقَيْبُ بْنُ حَاجِبٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ الزُّبَيْرِيِّ عَنْ طَلْحَةَ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِيَدِهِ سَفَرْجَلَةٌ. فَقَالَ: دُونَكَهَا، يَا طَلْحَةُ! فَإنَّهَا تُجِمُّ الْفُؤَادَ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد الملك الزبيري مجهول. و قَالَ المزي فِي ا‹طراف والذهبي فِي الكاشف، وأبو سَعِيد: يكره. تبميه فِي الكاشف .

1012. (3369) (6999)- Talha radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına girmiştim. Elinde ayva vardı. Bana: "Ey Talha! Şunu al, (ye)! Çünkü bu, kalbe rahatlık verir" buyurdular." [1389]

İÇECEKLER BÖLÜMÜ

*** ŞARAP HER KÖTÜLÜĞÜN ANAHTARIDIR**

ـ1013 ـ7000 ـ3371- حَدَّثَنَا الْحَسَينُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ. ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ. وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ جَمِيعاً عَنْ رَاشِدٍ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيِّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: أوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تَشْرَبِ الْخَمْرَ فإنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ.فِي الزوائد: إسناده حسن .

1013. (3371) (7000)- Ebu'd-Derda radıyallahu anh demiştir ki: "Dostum bana: "Şarap içme. Çünkü o her kötülüğün anahtarıdır!" diye tavsiyede bulundu."[1390]

ـ1014 ـ7001 ـ3372- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلَمٍ. ثَنَا مِنُيرُ بْنُ الزُّبَيْرِ؛ أنَّهُ سَمِعَ عُبَادَةَ بْنَ نُسَىٍّ يَقُولُ: سَمِعْتُ خَبَّابَ بْنَ ا‘رَتِّ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنَّهُ قَالَ: إيَّاكَ وَالْخَمْرَ. فَإنَّ خَطِيئَتَهَا تَفْرَعُ الْخَطَايَا كَمَا أنَّ شَجَرَتَهَا تَفْرَعُ الشَّجَرَ.فِي الزوائد: فِي إسناده نمير بن الزبير ارشامي ا‘زدي وهو ضعيف .

1014. (3372) (7001)- Habbab İbnu'l-Eret radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şaraptan sakın! Çünkü şarabın ağacı (asma) diğer ağaçların üstüne çıktığı gibi şarabın günahı da diğer günahların üstüne çıkar."[1391]

ـ1015 ـ7002 ـ3374- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ. حَدَّثَنِى زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ؛ أَنَّ خَالِدَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ حُسَيْنٍ حَدَّثَهُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا، لَمْ يَشْرَبْهَا فِي اŒخِرَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

1015. (3374) (7002)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh rivayet ediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyada şarap içen, onu ahirette içemeyecektir."[1392]

ـ1016 ـ7003 ـ3375- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، و مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَاَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ ابْنِ ا‘صْبَهَانِيِّ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مُدْ مِنُ الْخَمْرِ كَعَابِدِ وَثَنٍ.فِي الزوائد:

مُحَمَّد بن سليمان. ضعفه النسائي وابن عدي. وقواه اِبْنِ حبان و قَالَ أبُو حابم: يكتب حديثه و يحتج بن وباقي رِجَالُهُ ا“سناد ثقات .

1016. (3375) (7003)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçki müptelası (=şarap düşkünü), (günah yönüyle) puta tapan gibidir." [1393]

ـ1017 ـ7004 ـ3376- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا سُلَيْمَانَ بْنُ عُتْبَةَ. حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ اِبْنِ حَلْبَسٍ عَنْ أَبِي إدْرِيسَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: َ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مُدْ مِنُ خَمْرٍ.فِي الزوائد: إسناده حسن. وسليمان بن عتبة مختلف فِيهِ. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

1017. (3376) (7004)- Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçki mübtelası cennete giremez." [1394]

ـ1018 ـ7005 ـ3383- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا عَبْدُ السَّمِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ. ثَنَا ثَوْرُ ابْنُ يَزِيدَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تَذْهَبُ اللَّيَالِي وَا‘يَّامُ حَتَّى تَشْرَبَ فِيهَا طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ. يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد السَّم بن عبد القدوس قَالَ فِي تقريب التهذيب: ضعيف .

1018. (3383) (7005)- Ebu Ümâme el-Bâhilî anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetimden bir zümre, şaraba bir başka ad takarak onu içmedikçe geceler ve gündüzler tükenmeyecek (Kıyamet gelmeyecek)." [1395]

*** HER SARHOŞ EDİCİ HARAMDIR**

ـ1019 ـ7006 ـ3388- حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ ا‘عْليَ. ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ أيُّوبَ ابْنِ هَانِئٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ عَنِ اِبْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ. قَالَ اِبْنُ مَاجَةَ: هذَا حَدِيثُ الْمِصْرِيِّينَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1019. (3388) (7006)- İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her sarhoşluk veren şey haramdır." [1396]

ـ1020 ـ70 ـ3392- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمَ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا أَبُو يَحْيَى. ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي

اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: كَلّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ. وَمَا أسْكَرَ كَثِيرُهُ، فَقَلِيلَهُ حَرَامٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده زكريا بن منظور وهو ضعيف .

1020. (3392) (7007)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her sarhoş edici haramdır, çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır." [1397]

*** BAZI KAPLARDA KURULAN ŞIRA**

ـ1021 ـ7008 ـ3401 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ. وَ ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: نَهَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ يُنْبَذَ فِي النَّقِيرِ وَالْمُزَفَّتِ وَالدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمَةِ. وَ قَالَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات. وأصل هَذَا الحديث فِي الصحيحين سوى قوله كل مسكر حرام .

1021. (3401) (7008)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm nakîr, müzeffet, dübbâ ve hanteme (denilen kaplar)da şıra yapılmasını yasakladı ve: "Sarhoş eden her şey haramdır" buyurdu."[1398]

AÇIKLAMA:

Bu kaplar cahiliye devrinde şarap kurulan kaplardır, mahiyetini daha önce açıkladık. [1399]

ـ1022 ـ7009 ـ3406 -حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ ا؛عْلىَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أنْبَأنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ أيُّوبَ ابْنِ هَانِئٍ عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ ا؛جْدَعِ عَنِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ نَبِيذِ ا؛وْعِيَةِ. أَ وَإنَّ وَعَاءً يُحْرِّمُ شَيْئاً. كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.فِي الزوائد: إسناده حسن .

1022. (3406) (7009)- İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben size bazı kaplarda nebîz (şıra) yapmayı yasaklamıştım. Bilesiniz, tek başına kap bir şeyi haram kılmaz. Sarhoşluk veren her şey haramdır."[1400]

ـ1023 ـ7010 ـ3407 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أبِيهِ. حَدَّثَتْنِي رُمَيْثَةُ عَنْ عَائِشَةَ؛ أنَّهَا قَالَتْ: أتَعْجِزُ إحْدَاكُنَّ أنْ تَتَّخِذَ كُلَّ عَامٍ مِنْ جَلْدِ أُضْحِيَّتِهَا صِقَاءً؟ ثُمَّ قَالَتْ: نَهَيَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ يُنْبَذَ فِي الْجَرِّ وَفِي كذَا وَفِي كذَا إَّ الْخَلَّ.فِي الزوائد: إسناده حسن، من أجل سويد فإنه مختلف فِيهِ .

1023. (3407) (7010)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ şöyle demiştir: "(Ey Rümeyse!), sizden biri her yıl kurban derisinden bir su kabı yapmaktan aciz mi?"Aişe sözüne şöyle devam eder: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm küpte, şunda ve şunda şıra yapmayı yasakladı. Ancak bu nevi kaplarda sirke yapmayı yasaklamadı."[1401]

*** KAPLARIN AĞZININ ÖRTÜLMESİ**

ـ1024 ـ7011 ـ3411- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أمَرَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَغْطِيَةِ ا"نَاءِ وَإيكَاءِ السِّقَاءِ وَإكْفَاءِ ا"نَاءِ.فِي الزوائد: فِي إسناده صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .

1024. (3411) (7011)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize kapların ağızlarının örtülmesini, tulumların ağızlarının bağlanmasını ve (boş) kabın (ağzı yere gelecek şekilde) ters çevrilmesini emretti." [1402]

ـ1025 ـ7012 ـ3412- حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ. ثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ. ثَنَا حَرِيشُ بْنُ حِرِّيتٍ. أَنْبَأنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أصْنَعُ لِرَسُولِ للّهِ ثَنَةَ آنِيةٍ مِنَ اللَّيْلِ مُخَمَّرَةً: إنَاءً لِطَهُورِهِ وَإنَاءً لِسِوَاكِهِ وإنَاءً لِشَرَابِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده حريش بن خريت وهو ضعيف .

1025. (3412) (7012)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm için, geceleyin ağzı kapalı üç kap hazırlardım: Bir kap abdest suyu için, bir kap misvakı için, bir kap içeceği için."[1403]

*** GÜMÜŞ KAPTAN İÇME**

ـ1026 ـ7013 ـ3415- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ إبْرَاهِيمَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ امْرَأةِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ شَرِبَ فِي إنَاءِ فِضَّةٍ فَكَأَنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1026. (3415) (7013)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim gümüş bir kaptan su içerse, sanki karnını cehennem ateşi doldurmuş gibi olur."[1404]

*** KABIN İÇİNE SOLUMA**

ـ1027 ـ7015 ـ3427- حَدَّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ. ثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ أبِي ذُبَابٍ عَنْ عَمِّهِ عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إذَا شَرِبَ أحَدُكُمْ فَ يَتَنَفَّسْ فِي ا“نَاءِ. فإذَا أرَادَ أنْ يَعُودَ فَلْيُنَحِّ ا“نَاءِ ثُمَّ لْيَعُدْ إنْ كَانَ يُرِيدُ.فِي الزوائد: إسناده حديث أبِي هُرَيْرَةَ صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1027. (3427) (7014)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz su içerken kabın içine solumasın. Tekrar yudumlamak isteyince kabı ağzından uzaklaştırıp (nefes alsın) sonra dilerse yeniden içsin." [1405]

*** AVUÇLA SU İÇMEK**

ـ1028 ـ7015 ـ3431- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنْ زِيَادِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: نَهَانَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ نَشْرَبَ عَلَى بُطُونِنَا وَهُوَ الْكَرْعُ. وَنَهَانَا أنْ نَغْتَرِفَ بِالْيَدِ الْوَاحِدَةِ. وَقَالَ: َ يَلَغْ أحَدُكُمْ كَمَا يَلَغُ الْكَلْبُ. وَ يَشْرَبْ بِالْيَدِ الْوَاحِدَةِ كَمَا يَشْرَبُ الْقَوْمُ الَّذِينَ سَخِطَ اللّهُ عَلَيْهِمْ. وَ يَشْرَبْ بِاللَّيْلِ فِي إنَاءٍ حَتَّى يُحَرِّكَهُ. إ اَنْ يَكُونَ إناَء مُخَمَّراً. وَمَنْ شَرِبَ بِيَدِهِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى إنَاءٍ يُرِيدُ التَّوَاضِعَ؛ كَتَبَ اللّهُ لَهُ بِعَدَدِ أصَابِعِهِ حَسَنَاتٍ وَهُوَ إنَاءُ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّمُ، إذْ طَرَحَ الْقَدَ حَ فَقَالَ: أفٍّ! هذَا مَعَ الدُّنْيَا.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية وهو مدلس، وقد عنعنه.و قَالَ الدميري: هَذَا حديث منكر انفرد به المصنف. وزياد بن عبد اللّه المذكور يكاد يعرف. روى له المصنف هَذَا الحديث الواحد .

1028. (3431) (7015)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yüzükoyun yatarak dudaklarımızla su içmemizi yasakladı. Keza, tek bir avuçla, avuçlayarak içmemizi de yasakladı ve buyurdu ki: "Sakın sizden kimse köpeklerin içtiği gibi suyu dudaklarıyla içmesin! Allah'ın gazabına uğrayan kavim gibi tek eliyle de içmesin. Suyu çalkalamadıkça geceleyin de içmesin, ağzı kapalı ise çalkalamaya gerek yok. Kim kapla içmeye muktedir olduğu halde, tevazuyu düşünerek eliyle içerse Allah parmakları adedince kendisine sevap yazar. Bu (avuç), Hz. İsa aleyhisselâm'ın kabı idi. Çünkü o, kadehi atmış ve: "Öf! Bu dünya ile beraberdir!" demişti." [1406]

*** CAM BARDAKTAN İÇMEK**

ـ1029 ـ7016 ـ3435- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنَا مَنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ إسْحَاقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدَ حُ قَوَارِيرَ يَشْرَبُ

فِيهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مندل بن علي و مُحَمَّد بن إسحاق وهما ضعيفان .

1029. (3435) (7016)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, cam bir bardağı vardı, (suyu) onunla içerdi." [1407]

TIP BÖLÜMÜ

ـ1030 ـ7017 ـ3436- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. قَاَ: ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ زِيَادِ عِقَةَ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ؛ قَالَ: شَهِدْتُ ا ٔعْرَابَ يَسْأَلُونَ النَّبِيَّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَعَلَيْنَا حَرَجٌ فِي كذَا؟ أَعَلَيْنَا حَرَجٌ فِي كذَا؟ فَقَالَ لَهُمْ: عِبَادَ اللّهِ! وَضَعَ اللّهُ الْحَرَجَ إ ّ مَنِ اقْتَرَضَ مِنْ عَرْضِ اَخِيهِ شَيْئاً فَذَاكَ الَّذِي حَرِجَ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! هَلْ عَلَيْهَا جُنَاحٌ أنْ َ نَتَدَاوَى؟ قَالَ تَادَوَوْا، عِبَادَ اللّهِ! فَإِنَّ اللّه سُبْحَانَهُ لَمْ يَضَعْ دَاءً إ ّ وَضَعَ مَعَهُ شِفَاءً. إ ّ الْهَرَمَ. قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! مَا خَيْرُ مَا أعْطِيَ الْعَبْدُ؟ قَالَ خُلُقٌ حَسَنٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات. وقد روى بعضه أَبُو دَاوُد والترمذي أيضا .

1030. (3436) (7017)- Üsâme İbnu Şerik radıyallahu anh anlatıyor: "Bedevileri gördüm. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bize şu işi yapmada bir günah var mı; şöyle davranmada günah var mı?" diye soruyorlardı. Onlara şöyle cevap vermişti:

"Allah'ın kulları! Allah, (sizlerin sorduğu şeyleri işleyen kimseden) günahı kaldırmıştır. Ancak din kardeşinin ırzından (şeref ve haysiyetinden) bir şeyler kırpan kimse bu hükmün dışındadır. İşte haram olan budur."

Bedeviler bu defa: "Ey Allah'ın Resûlü! Hastalandığımız zaman tedavi yollarını aramasak, bu günah mıdır?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm:

"Tedavi arayın ey Allah'ın kulları! Zira, Allah Teâla hazretleri koyduğu her hastalığa şifa da koymuştur, bundan sadece ihtiyarlık hariçtir, (onun tedavisi yok)" buyurdular.

Bedeviler yine sordular: "Ey Allah'ın Resûlü! Kula verilen (hasletler)in en hayırlısı hangisidir?" Aleyhissalâtu vesselâm: "Güzel huy!" buyurdular."[1408]

ـ1031 ـ7018 ـ3437- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَاحِ. أنْبَأنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي خِزَامَةَ عَنْ أَبِي خِزَامَةَ؛ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أرَأيْتَ أدْوِيَةً نَتَدَاوَى بِهَا وَرُقًى نَسْتَرْقِي بِهَا وَتُقى نَتَّقِيهَا هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ اللّه شَيْئاً؟ قَالَ: هِيَ مِنْ قَدَرِ اللّهِ .

1031. (3437) (7018)- Ebu Hizâme radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Tedavi için kullandığınız ilaçlar" şifa isteğiyle okunan dualar ve (düşmanlardan) korunmak için kullandığımız koruyucu şeyler hakkında ne dersiniz, bunlar Allah'ın kaderinden bir şeyi geri çevirip değiştirir mi?" diye sormuşlardı.

"Bu saydıklarınız da Allah'ın kaderindendir" diye cevap verdi."[1409]

ـ1032 ـ7019 ـ3438 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِىٍّ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا أنْزَلَ اللّهُ دَاءً إِلَّ أنْزَلَ لَهُ دَوَاءً.فِي الزوائد: إسناد حديث عبد اللّه بن مسعود ضحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1032. (3438) (7019)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor; "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah hiçbir hastalık indirmedi ki şifasını da indirmemiş olsun."[1410]

ـ1033 ـ7020 ـ3441 -حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعِ. ثَنَا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ عَنِ ا؛عْمَش عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَرِيضٍ يَعُودُهُ. قَالَ: أتَشْتَهِى شَيْئاً؟ قَالَ: أشْتَهى كَعْكاً. قَالَ: نَعَمْ فَطَلَبُوا لَهُ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد الرقاشي .

1033. (3441) (7020)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm "geçmiş olsun" ziyareti için uğradığı bir hastaya: "Bir şey yemek arzu ediyor musun?" diye sordu. Adam: "Kek!" dedi. Resûlullah: "Hay hay!" dedi ve hastaya kek aradılar."[1411]

*** PERHİZ**

ـ1034 ـ7021 ـ3443 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ. ثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثَنَا بْنُ
الْمُبَارَكِ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ صَيْفِيٍّ)مِنْ وَلَدِ صُهَيْبٍ(عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبٍ؛ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ خُبْزٌ وَتَمْرٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: »ادْنُ فَكُلْ« فَأخَذْتُ آكُلُ مِنَ التَّمْرِ. فَقَالَ النَّبِيُّ: صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَأكُلُ تَمْراً وَبِكَ رَمَدٌ؟ قَالَ فَقُلْتُ: إنِّى أمْضَغُ مِنْ نَاحِيَةٍ أُخْرى فَتَبَسَّمَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1034. (3443) (7021)- Süheyb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelmiştim, yanında ekmek ve kuru hurma vardı. Bana: "Yanaş ve ye!" buyurdular. Bunun üzerine (yanaştım)ve hurmadan yemeye başladım. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sende göz hastalığı bulunduğu halde hurma mı yiyorsun?" dedi. Ben: "Diğer bir kenardan çiğniyorum!" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm tebessüm buyurdular."[1412]

*** HASTA YEMEĞE ZORLANMAZ**

ـ1035 ـ7022 ـ3444- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا بَكْرُ بْنُ يُونُسَ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ مُوسَى ابْنِ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تُكْرِهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ. فَإِنَّ اللّهَ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ٬ن بكر بن يُونس بن بكير مختلف فيه. وباقي رِجَال ا"سناد ثقات. والحديث رواه والترمذي إ لفظة »الشراب« فلذك اوردته فِي الزوائد .

1035. (3444) (7022)- Ukbe İbnu Âmir el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hastalarınızı yeyip içmeye zorlamayın. Zira Allah onları yedirir, içirir."[1413]

*** ÇÖREK OTU**

ـ1036 ـ7023 ـ3448- حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: عَلَيْكُمْ بِهذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ. فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ إَّ السَّامَ.فِي الزوائد: حديث اِبْنِ عمر حسن و عُثْمَانَ بن عبد الملك مختلف فِيهِ .

1036. (3448) (7023)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size şu çörek otunu tavsiye ederim. Zira onda, ölümden başka her derde şifa vardır."[1414]

*** BAL**

ـ1037 ـ7024 ـ3450- حَدَّثَنَا مُحْمُودُ بْنُ خِدَاشٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ الْقُرَشِيُّ. ثَنَا الزُّبَيْرُ ابْنُ سَعِيدٍ الْهَاشِمِيُّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَعِقَ الْعَسَلَ ثَثَ غَدَوَاتٍ كُلِّ شَهْرٍ لَمْ يُصِبْهُ عَظِيمٌ مِنَ الْبَءِ. فِي الزوائد: إسناده ليّن. ومع ذَلِكَ فهو منقطع. قَالَ البخاري: نعرف لعبد الحميد سماعا من أبي هُرَيْرَةَ .

1037. (3450) (7024)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her ay üç sabah bal yalayan kimseye büyük bir bela (hastalık) gelmez."[1415]

ـ1038 ـ7025 ـ3451- حَدَّثَنَا أَبِي بِشْرٍ بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ سَهْلٍ. ثَنَا أَبُو حَمْزَةُ الْعَطَّارُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَسَلٌ. فَقَسَمَ بَيْنَنَا لُعْقَةً. فَأَخَذْتُ لُعْقَتِى. ثُمَّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ لِلّهِ!

أَزْدَادُ أُخْرَى؟ قَالَ نَعَمْ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده مختلف فِيهِ من أجل أَبِي حمزة. اسمه إسحاق بن الربيع. و كَذلك عمر بن سهل .

1038. (3451) (7025)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bal hediye edilmişti. Aramızda lokma lokma taksim etti. Ben kendi payımı aldım, sonra ben: "Ey Allah'ın Resûlü, bir lokma daha isterim!" dedim. "Pekiyi!" buyurdu."[1416]

ـ1039 ـ7026 ـ3452 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَلَمَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنَا سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إسْحَاقَ عَنْ أَبِي ا‘حْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكُمْ بِالشِّفَاءَيْنِ: الْعَسَلِ وَالْقُرَآنِ. فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَال ثقات .

1039. (3452) (7026)- Abdullah (İbnu Mes'ud) radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size şu iki şifayı tavsiye ederim: "Bal ve Kur'ân."[1417]

AÇIKLAMA:

Balla ilgili açıklama geçti.[1418]

*** MANTAR VE MEDİNE'NİN ACVE HURMASI**

ـ1040 ـ7027 ـ3453 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَسْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ا‘عْمَشُ عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ إيَاسٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وجَابِرٍ قَاَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْكَمْأةُ مِنَ الْمَنِّ. وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ. وَالْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ. وَهِىَ شِفَاءٌ مِنَ الْجَنَّةِ.حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَنْمُونٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الرَّقِّيَّانِ، قَاَ: ثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ هِشَامٍ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إيَاسٍ عَنْ أبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.فِي الزوائد: إسناده حسن. وشهر مختلف فِيهِ لكن قبل: الصواب عن شهر عن أَبِي هُرَيْرَةَ كما فِي رواية غير المصنف .

1040. (3453) (7027)- Ebu Sa'îd ve Câbir radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mantar kudret helvası (nevi)ndendir. Suyu göze şifadır. Acve hurması cennettendir ve cinnete karşı şifadır."[1419]

ـ1041 ـ7028 ـ3456 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثَنَا الْمُشْمَعِلُّ بْنُ أيَاسٍ الْمُزَنِيُّ. حَدَّثَنِى عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَافِعَ بْنَ عَمْرٍو الْمُزَنِيَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْعَجْوَةُ وَالصَّخْرَةُ مِنَ الْجَنَّةِ. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ:

خَفِظْتُ الصَّخْرَةَ مِنْ فِيهِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالَهُ ثقات .

1041. (3456) (7028)- Râfi' İbnu Amr el-Müzeni radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Acve (ismindeki Medine hurması) ve Sahra (adındaki Mescid-i Aksa'da yer alan taş) cennettendir."

Râvi Abdurrahman derki: "Ben sahra kelimesini şeyhimin ağzından dinledim."[1420]

ـ1042 ـ7029 ـ3457- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ بْنِ سَرْحٍ الْفِرْيَابِيُّ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ بَكْرٍ السَّكْسَكِيُّ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عَبْلَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُبَيِّ بْنَ أُمِّ حَرَامٍ وَ كَانَ قَدْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ القِبْلَتَيْنِ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلَيْكُمْ بِالسَّنَى وَالسَّنُّوتِ. فَإِنَّ فِيهِمَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ قِيلَ: يَا رَسُولَ للّهِ! وَمَا السَّامُ؟ قَالَ: الْمَوْتُ.قَالَ عُمْرٌو: قَالَ بْنُ أَبِي عَبْلَةَ: السَّنُّوتُ الشِّبِتُ. وَ قَالَ أخَرُونَ: بَلْ هُوَ الْعَسَلُ الَّذِي يَكُونُ فِي زِقَاقِ السَّمْنِ. وَهُوَ قَوْلُ الشَّاعِرِ:هُمُ السَّمْنُ بِالسَّنُّوتِ َألْسَ فِيهِمُ وَهُمَ يَمْنَعُونَ جَارَهُمْ أنْ يُقَرَّدَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عمرو بن بكر السكسكي. قَالَ فِيهِ اِبْنِ حبان: روى عن إِبْرَاهِيمَ بن أَبِي عبلة ا،وابد والطامات. يحل اتجاج به. لكن قَالَ الحكم: إنه إسناد صحيح .

1042. (3457) (7029)- Ebu Übey İbnu Ümmi Haram radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sinameki ve sennût (yani tereyağı tulumuna konulan bal veya dereotu) yemenizi tavsiye ederim. Çünkü bu iki şeyde sâm'dan başka her hastalığa karşı şifa vardır."

"Ey Allah'ın Resûlü sâm nedir?" diye sorulmuştu. "Ölüm!" buyurdular."

Râvi Amr dedi ki: "İbnu Ebî Able'nin söylediğine göre, sennût dereotudur, bazı başka alimler de "Bilakis, yağ tulumuna konan baldır, şairin şu beytinde sennût bu mânadadır" demiştir.

"Onlar tereyağı tulumundaki bal ile tereyağı gibidirler, aralarında hıyânet yoktur. Onlar komşularına hile yapılmasına da mâni olurlar."[1421]

*** NAMAZ ŞİFADIR**

ـ1043 ـ7030 ـ3458- حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ. ثَنَا السَّرِيُّ بْنُ مِسْكِينٍ. ثَنَا ذُوَادُ بْنُ عُلْبَةَ عَنْ لَيْثٍ عَنْ مُجَهِدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَكَ هَجَّرَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهَجَّرْتُ. فَصَلَّيْتُ ثُمَّ جَلَسْتُ. فَالْتَفَتَ إِلَىَّ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: اشْكَمَتْ دَرْد؟ قُلْتُ: نَعَمْ. يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: قُمْ فَصَلِّ فإِنَّ فِي الصَّةِ شِفَاءً.حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْقَطَّانُ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ. ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ. ثَنَا ذُوَادُ بْنُ عُلْبَةَ. فَذَكَرَ نَحْوَهَ وَ قالَ فِيهِ: اشِكَمَتْ دَرْد. يَعْنِي تَشْتَكِى بَطْنَكَ بِالْفَارِسِيَّةِ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللّهِ: حَدَّثَ بِهِ رَجُلٌ ،هْلِهِ. فَاسْتَعْدَوا عَلَيْهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده ليث، وهو اِبْنِ أَبِي سليم. وقد ضعفه الجمهور. جَاءَ فِي هامش

الطبعة الهندية ما يأتيك قَالَ الفيروز آبادي فِي باب تكلم النَّبِيّ بالفارسية: ما صح شئ. ثم قَالَ: قلت رِجَال هَذَا الحديث كلهم بأمونون، إ ذؤاد بن علبة فإنه ضعيف. قَالَ اِبْنِ حبان: منكر الحديث جدا يروي عن الثقات ما أصل له، ومنالضعفاء ما يعرف.كما يكره فِي التهذيب .

1043. (3458) (7030)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir keresinde) Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm erken namaza kalktı. Ben de erken kalktım ve biraz namaz kıldıktan sonra oturdum. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana dönüp baktı ve (Farsça): "Karnın mı ağrıyor?" buyurdu. Ben: "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim.
"Öyleyse kalk! Namaz kıl! Çünkü namazda şifa var!" buyurdular."[1422]

AÇIKLAMA:

Namazda şifa olması hususunda yapılan bazı açıklamalar şöyledir:
1) Namaz bedenen birçok hareketleri ihtiva etmektedir. Bunların sağlığa tesiri herkesçe bilinen bir husustur.
2) Namaz mukaddes bir ibadettir, feyzle doludur. Kişinin onun feyzinden feyizlenmesi, maddî-manevî hastalıklarına şifa bulması rahmet-i ilahiyeden beklenir.
3) Namaz bir meşguliyettir: Zihnin, fikrin, hayalin, dikkatin dünyevî umurdan koparılıp meâliyâta, ruhâniyata, maneviyâta çekilmesidir. Hele huşû, hudû ve huzur ile kılınan namaz, insanı, dünyevi olan ihsaslardan fevkalade uzaklaştıracak, acılarını, ızdıraplarını duymaz hale getirecek, en azından onları asgari seviyede algılar, hisseder durumda tutacaktır. Bu çeşit, ruhî tahavvül ve tegayyürlerin bir kısım hastalıkların gelişme seyrini tâdil edeceği söylenebilir. Nitekim tababette, tedavinin çeşitli usulleri vardır: Hastaya telkin, dua, ümit, sevinç ve heyecan vermek; unutturmak, ferahlatmak, efkâr ve üzüntüsünü gidermek; mahcup etmek vs... Namazda bunların bir kısmı vardır. Daha önce örnekler geçtiği üzere Ashabın namaz esnasında gürültü duymadıkları, yaralarındaki acıyı hissetmedikleri vs. rivayetlerle sabittir. Dolayısıyla namazın, hadiste kaydedilen örnekte olduğu üzere, karın ağrısı gibi, gelip-geçici bir kısım rahatsızlıklârın giderilmesinde ilaca, doktora gidinceye kadar hemen tevessül edilecek bir çare olarak düşünülmesi gerekir. Şüphesiz, bütün rahatsızlıkların giderilmesinde, ilk ve son yegane çare namazdır denmiyor. Zaten pek çok hadiste her derdin dermanı bulunduğu belirtilerek derman aramaya teşvik edilmiştir.[1423]

*** IRKU'N-NESÂ'NIN İLACI**

ـ1044 ـ7031 ـ3463 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَرَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ، قَاَ: ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ. ثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: شِفَاءُ عِرْقِ

النَّسَا أَلْيَةُ شَاةٍ أَعْرَابِيَّةٍ تُذَابُ. ثُمَّ تُجَزَّأُ ثَلَثَةَ أَجْزَاءٍ ثُمَّ يُشْرَبُ عَلى الرِّيقِ فِي كُلِّ يَوْمٍ جُزْءٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1044. (3463) (7031)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Irku'n-nesânın (oturak hizasından topuğa kadar uzanan bir sinirin) ilacı, arabî bir koyunun kuyruğudur. Bu kuyruk eritilip üç kısma ayrılır, sonra her sabah aç karnına bir parça içilir."[1424]

AÇIKLAMA:

Alimler, hadislerde gelen bir kısım tedavi usullerinin "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaşadığı coğrafya ve iklim şartlarına mahsus olduğuna, burada da böyle bir durum olabileceğine dikkat çekerler; havadaki kuruluk sebebiyle yakalanılan ırku'n-nesaya hadiste temas edilen tedavi usulünün uygun olacağını belirtirler. Herhangi bir ilacın şifasının her yerde müessir olacağına, hadisteki beyanın âmm olduğuna dair bir delil, bir karîne yoksa hususiliğinin unutulmaması gereği bir prensip olarak vazedilmiştir. Bu durumu, tıpla ilgili bölümde, örnekler vererek ısrarla belirttik. [1425]

*** HUMMA**

ـ1045 ـ7032 ـ3469- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: ذُكِرَتِ الْحُمَّى عَنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَسَبَّهَا رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَسُبَّهَا. فَإِنَّهَا تَنْفِي الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خَبَثَ الْحَدِيدِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُوسَى بن عبيدة وهو ضعيف .

1045. (3469) (7032)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında hummadan bahsedilmişti. Aleyhissalâtu vesselâm: "Onun hakkında fena söz sarfetmeyin. Çünkü o, günahları temizler, tıpkı ateşin demirdeki pası, cürufu temizlemesi gibi" buyurdular."[1426]

ـ1046 ـ7033 ـ3475- حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا عَبْدُ ا٬عْلىَ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْحُمَّى كِيرٌ مِنْ كِيرِ جَهَنَّمَ. فَنَحُّوهَا عَنْكُمْ بِالْمَاءِ الْبَارِدِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

1046. (3475) (7033)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Humma (ateşli hastalık), cehennemin körüklerinden bir körüktür. Siz onu soğuk su ile kendinizden uzaklaştırın."[1427]

AÇIKLAMA:

Hummanın su ile nasıl tedavi edileceği açıklandı.[1428]

*** HACAMAT**

ـ1047 ـ7034 ـ3479- حَدَّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا كَثِيرُ بْنُ سُلَيْمٍ. سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي بِمَ ٍ، إِّ قَالُوا: يَا مُحَمَّدُ! مُرْ أُمَّتَكَ بِالْحِجَامَةِ.فِي الزوائد: قَالَتْ وإن ضعف جبارة وكثير فِي إسناد حديث أنس، عقد رواه فِي حديث اِبْنِ مسعود، الترمذي فِي الجامع والشمائل، و قَالَ: حسن غريب. ورواه الحاكم فِي المستدرك من حديث اِبْنِ عَبَّاسٍ، و قَالَ: صحيح ا“سناد. ورواه البزار فِي مسنده من حديث اِبْنِ عمر .

1047. (3479) (7034)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mirac sırasında yanlarından geçtiğim her zat bana mutlaka "Ey Muhammed! Ümmetine hacamat olmalarını emret demiştir."[1429]

ـ1048 ـ7035 ـ3482- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ سَعْدٍ ا“سْكَافِ عَنِ ا‘صْبَغِ اِبْنِ نُبَاتَةَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِجَامَةِ ا‘خْدَ عَيْنِ وَالْكَاهِلِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أصبغ بن نباتة التيمي الحنظليّ، وهو ضعيف .

1048. (3482) (7035)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor. "(Bir gün) Cebrail; Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a, Ahdaayn (boynun iki tarafındaki damar) hizasından ve kâhilden (iki omuzun arası) hacamat olma emrini getirdi."[1430]

ـ1049 ـ7031 ـ3485- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ الـنَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ عَلَى جِذْعٍ. فَانْفَكَّتْ قَدَمُهُ. قَالَ وَكِيعٌ: يَعْنِى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْتَجَمَ عَلَيْهَا مِنْ وَثْءٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، إن كَانَ أَبُو سفيان طلحة بن نافع سمع من جَابِرٍ .

1049. (3485) (7036)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir keresinde) atından bir hurma kütüğü üzerine düşmüş ve ayağı çıkmıştı."

Râvi Vekî' der ki: "Yani Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir incinmeden dolayı ayağının üstünden hacamat ettirmiştir."[1431]

*** HANGİ AYDA HACAMAT OLMALI?**

ـ1050 ـ7037 ـ3486- حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عُثْمَانَ بْنُ مَطرٍ عَنْ ذَكَرِيَّا بْنِ مَيْسَرَةَ عَنِ النَّهَاسِ ابْنِ قَهّمٍ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أرَادَ الْحِجَامَةَ فَلْيَتَحَرَّ سَبْعَةَ عَشَرَ، أوْ تِسْعَةَ عَشَرَ أوْ إحْدَى وَعِشْرِينَ. وَ يَتَبَيَّعْ بِأ حَدِكُمُ الْدَّمُ فَيَقْتُلَهُ.فِي الزوائد: إن ا"سناد ضعيف لضعف النهاس بن قهم. وأشار إِلَى أن المتن صحيح .

1050. (3486) (7037)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim hacamat olmak isterse, ayın 17 veya 19 veya 21'ini arasın. Sakın, kan fazlalaşmak suretiyle birinize galebe çalıp onu öldürmesin."[1432]

ـ1051 ـ7038 ـ3488- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمْصِيُّ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عِصْمَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ نَافِعٍ؛ قَالَ: قَالَ اِبْنُ عُمَرَ: يَا نَافِعُ! تَبَيَّغَ بِيّ الدَّمُ. فَأْتِنِي بِحَجَّامٍ. وَاجْعَلْهُ شَابًّا وَ تَجْعَلْهُ شَيخاً وَ صَبِيّاً.قَالَ، وَقَالَ اِبْنُ عُمَرُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْحِجَامَةُ عَلَى الرِّيقِ أمْثَلُ. وَهِيَ تَزِيدُ فِي الْعَقْلِ وَتزِيدُ فِي الْحِفْظِ وَتزِيدُ الْحَافِظَ حِفْظاً. فَمَنْ كَانَ مُحَتَجِماً، فَيَومَ الْخَمِيسِ عَلَى اِسْمِ اللّهِ وَاجْتَنِبُوا الْحِجَامَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَ السَّبْتِ وَيَوْمَ ا'حَدِ. وَاحْتَجِمُوا يَوْمَ ا"ثْنَيْنِ وَالثّثَاءِ. وَاجْتَنِبُوا الْحِجَامَةَ يَوْمَ ا'رْبِعَاءِ. فَإنَّهُ الْيَوْمُ الّذِي أصِيبَ فيهِ أيُّوبُ بِالْبَءِ. وَمَا يَبْدُو جُذَّامٌ وَ بَرَصٌ إِّ فِي يَوْمِ ا'رْبِعَاءِ أوْ لَيْلَةِ ا'رْبِعَاءِ.فِي الزوائد: قَالَ الذهبي، فِي ترجمة عَبْدُ اللّه بن عصمة عن سَعِيد بن ميمون: مجهول.و كَذَا قَالَ المزي فِي التهذيب .

1051. (3488) (7038)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma (âzadlısına): "Ey Nâfî bana kan galebe çaldı, benim için bir haccâm getir, getireceğin haccâm genç olsun, yağlı veya çocuk olmasın" dedi. Devamla İbnu Ömer dedi ki: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Aç karnına hacamat olma idealdir, [onda şifa ve bereket vardır] aklı artırır. Hafızayı güçlendirir. Hafız olmak isteyenlerin hıfzetme kabiliyetini artırır. Hacamat olmak isteyen Allah'ın adıyla perşembe günü hacamat olsun. Cuma, cumartesi, pazar günlerinde hacamat olmaktan kaçının. Pazartesi ve Salı günü de hacamat olunuz. Çarşamba günü hacamat olmaktan kaçının. Çünkü o, Eyyûb aleyhisselâm'ın belaya düştüğü gündür. Cüzzâm ve alaca hastalığı da sadece çarşamba günü veya çarşamba gecesi zuhûr eder" dediğini işittim."[1433]

*** İSMİD SÜRMESİ**

ـ1052 ـ7039 ـ3495- حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ. حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ

الْمَلِكِ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكُمْ بِا“ثْمِدِ فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعَرَ.فِي الزوائد: فِي إسناده حديث اِبْنِ عمر مقَال. ‘ن عُثْمَانَ بن عبد الملك قَالَ فِيهِ ابو حاتم: منكر الحديث. و قَالَ اِبْنِ معين: ليس به بأس. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

1052. (3495) (7039)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size ismidi tavsiye ederim. Zira o, gözü(n görme gücünü) parlatır ve kirpikleri (besleyip) bitirir."[1434]

ـ1053 ـ7040 ـ3496- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ ابْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلَيْكُمْ بِا“ثْمِدِ عِنْدَ النَّوْمِ فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعَرَ.فِي الزوائد: إن المته أخرجه عروة من غير طريق جَابِرٍ. ولم يبين إسناده حديث جابر .

1053. (3496) (7040)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Uyuyacağınız zaman ismidle sürme çekmenizi tavsiye ederim. Çünkü o, gözü(n görme gücünü) parlatır ve kılları (yani kirpikleri besleyip) bitirir."[1435]

AÇIKLAMA:

Sürme ile ilgili açıklama yapıldı. [1436]

*** KUR'AN'LA TEDAVİ**

ـ1054 ـ7041 ـ3501- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَيْدِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمنِ الْكِنْدِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ. ثَنَا سُعَادُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ الدَّوَاءِ الْقُرْآنُ.فِي الزوائد: فِي إسناده الحارث ا‘عور وهو ضعيف .

1054. (3501) (7041)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İlaçların en hayırlısı Kur'ân'dır."[1437]

AÇIKLAMA:

Daha önce açıklandığı üzere, birçok âyet Kur'ân'da mü'minler için şifa bulunduğunu te'yid etmiştir. [1438]

*** GÖZ DEĞMESİ**

ـ1055 ـ7042 ـ3508- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا أَبُو هِشَامٍ الْمَخْزُومِيُّ. ثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ أَبِي وَاقِدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اسْتَعِيذُ بِاللّهِ. فإنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ.فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو واقد، واسمه صالح بن مُحَمَّد بن زائدة الليش، وهو ضعيف .

1055. (3508) (7042)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Göz değmesinden) Allah'a sığının. Zira göz değmesi haktır."[1439]

*** RUKYE (DUA İLE TEDAVİ)**

ـ1056 ـ7043 ـ3514- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَارَةَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ؛ أَنَّ خَالِدَةَ بِنْتَ أنَسٍ أُمَّ بَنِي حَزْمٍ السَّاعِدِيَّةَ جَاءَتْ إلَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَرَضَتْ عَلَيْهِ الرُّقىَ فَأمَرَهَا بِهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات. ولم يكن لخالدة شئ فِي الكتب الستة سوى هَذَا الحديث عند المصنف .

1056. (3514) (7043)- Halide Bintu Enes Ümmü Benî Hazm es-Sâidiyye radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'a gelmiş, (tedavide okuduğu) duayı Aleyhissalâtu vesselâm'a (kontrol ettirmek üzere) arz etmiştir. Aleyhissalâtu vesselâm (dua metninde mahzurlu bir kelam görmediği için) o duayı tedavide okumasına ruhsat vermiştir." [1440]

AÇIKLAMA:

Dua ile (rukye=nefes etme) tedavi cahiliye geleneğinde vardı. Bir kısım dualarda, şeytan ve putların isimleri, manasız sözler de bulunmakta idi. İslâm'dan sonra Resûlullah bunları kontrolden geçirmiş, mahzurlu olmayanlara tedavide okunması için izin vermiştir.[1441]

*** YILAN VE AKREP SOKMASINA KARŞI RUKYE (DUA)**

ـ1057 ـ7044 ـ3518- حَدَّثَنَا إسْمَاعِيلُ بْنُ بَهْرَامَ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ ا'شْجَعِيُّ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: لَدَغَتْ عَقْرَبٌ رَجُ فَلَمْ يَنَمْ لَيْلَتَهُ. فَقِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ فُناً لَدَغَتْهُ عَقْرَبٌ فَلَمْ يَنَمْ لَيْلَتَهُ. فَقَالَ: أمَا إنَّهُ لَوْ قَالَ، حِينَ أمْسىَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللّهِ التَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ مَا ضَرَّهُ لَدْغُ عَقْرَبٍ حَتَّى يُصْبِحَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1057. (3518) (7044)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adamı akrep sokmuştu. O gece acıdan uyuyamadı. Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'a: "Falancayı akrep soktu, bu yüzden geceleyin hiç uyuyamadı" diye haber verilmişti. Şöyle buyurdular: "Keşke akşamleyin şu duayı okusaydı: Eûzu bikelimâtillahi't-tâmmâti min şerri mâ halaka" (Yarattığının şerrinden Allah'ın mükemmel kelimelerine sığınırım)" deseydi, akrebin sokması sabaha kadar ona zarar vermezdi." [1442]

ـ1058 ـ7045 ـ3519- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ. ثَنَا عُثْمَانَ ابْنُ حَكِيمٍ. حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ؛ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ: عَرَضْتُ النَّهْشَةَ مِنَ الْحَيَّةِ عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اَللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَبِهَا.فِي الزوائد: قَالَ والترمذي هذا مرسل. و أَبُو بَكْرِ هو أَبُو مُحَمَّد بن عمرو بن حزم فإنه لم يدرك حده .

1058. (3519) (7045)- Amr İbnu Hazm radıyallahu anh anlatıyor: "Yılan sokmasına karşı okunan duayı Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a arzettim, onu okumama izin verdi."[1443]

*** RESÛLULLAH'IN OKUDUĞU ŞİFA DUASI**

ـ1059 ـ7047 ـ3524- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَحَفْصُ بْنُ عُمَرَ، قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ عَنْ زِيَادِ بْنِ ثُوَيْبٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّي اَللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي، فَقَالَ لِي: أَ أرْقيكَ بِرُقْيَةٍ جَاءَنِي بِهَا جَبْرَائِيلُ؟ قُلْتُ: بِأبِي وَأُمِّي. بَلىَ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: »بِسْمِ اَللّهِ أَرْقِيكَ. وَ اَللّهُ يَشْفِيكَ. مِنْ كُلِّ دَاءٍ فيكَ. مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ« ثَثَ مَرَّاتٍ .
فِي الزوائد: فِي إسناده عاصم بن عبيد اللّه بن عاصم بن عمر العمري، وهو ضعيف .

1059. (3524) (7046)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (hastalığım sırasında) bana geçmiş olsun ziyaretine gelmişti. Bana: "Seni, Cebrail'in bana getirdiği dua ile tedavi etmeyeyim mi?" buyurdular. Ben: "Annem babam sana kurban olsun ey Allah'ın Resûlü! Evet!" dedim. Okudular: "Bismillahi erkîke vallahu yeşfike min külli dâin fîke min şerri'n-neffâsâti fi'l-ukadi ve min şerri hâsidin izâ hased (Allah'ın adıyla sana okuyorum, sende olan her hastalığa karşı, düğümlere üfleyenlerin şerrine, hased ettikleri zaman hasedçilerin şerrine karşı Allah şifa versin (veya şifayı verecek olan Allah'tır)." Bunu üç sefer okudu."[1444]

*** HUMMAYA KARŞI DUA**

ـ1060 ـ7047 ـ3527- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ ثَوْبَانَ عَنْ عُمَيْرٍ؛ أَنَّهُ سَمِعَ جُنَادَةَ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ يَقُولُ: أَتَى جِبْرَائِلُ عَلَيْهِ السَّمُ، النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ.فَقَالَ بِسْمِ اللّهِ أَرْقِيكَ. مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ. مِنْ حَسَدِ حَاسَدٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ اللّهُ يَشْفِيكَ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن اِبْنِ ثوبان اسمه عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن ثابت. و اِبْنِ ثوبان مختلف فِيهِ. وباتي رِجَالَ ا“سناد ثقات .

1060. (3527) (7047)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, şiddetli bir hummaya yakalanmış iken Cebrail aleyhisselâm gelmişti. Efendimizi tedavi için şu duayı okudu: "Bismillahi erkîke min kûlli şey'in yüz'ike min hasedi hâsidin ve min külli aynin. Allah u yeşfike. (Sana Allah adıyla okuyor, sana eza veren her şeyden, hasedcinin hasedinden ve herbir (kem) gözden şifa diliyorum. Allah sana şifa versin."[1445]

*** MUSKA TAKMA**

ـ1061 ـ7048 ـ3530- حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّيُّ. ثَنَا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ بِشْرٍ عِنِ ا‘عْمَسِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَزَّارِ عَنِ ابْنِ أُخْتِ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللّهِ؛ عَنْ زَيْنَبَ؛ قَالَتْ: كَانَت عَجُوزٌ تَدْخُلُ عَلَيْنَا تَرْقِي مِنَ الْحُمْرَةِ. وَ كَانَ لَنَا سَرِيرٌطَوِيلُ الْقَوَائِمِ. وَ كَانَ عَبْدُ اللّه إِذَا دَخَلَ تَنَحْنَحَ وَصَوَّتَ. فَدَخَلَ يَوْماً. فَلَمَّا سَمِعَتْ صَوْتَهُ احْتَجَبَتْ مِنْهُ. فَجَاءَ فَجَلَسَ إِلَى جَانِبِي. فَمَسَّنِي فَوَجَدَ مَسَّ خَيْطٍ. فَقَالَ: مَا هذَا؟ فَقُلْتُ: رقىً لِي فِيهِ مِنَ الْحُمْرَةِ. فَجَذَبَهُ وَقَطَعَهُ، فَرَمَي بِهِ وَ قَالَ. لَقَدْ أَصْبَحَ آلُ عَبْدِ اللّهِ أَغْنِيَاءَ عَنِ الشِّرْكِ. سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ الرُّقَى وَالتَّمَائِمَ وَالتَّوَلَةَ شِرْكٌ.قُلْتُ: وَ إِذَا تَرَكْتُهَا دَمَعَتْ: قَالَ: ذَاكِ الشَّيْطَانُ إِذَا أطَعْتِهِ تَرَكَكِ وَ إِذَا عَصَيْتِهِ طَعَنَ بِإِصْبَعِهِ فِي عَيْنِكِ. لَكِنْ لَوْ فَعَلْتِ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ خَيْراًلَكِ وَأَجْدَرَ أَنْ تَشْفِينَ. تَنْضَحِينَ فِي عَيْنِكِ الْمَاءَ وَتَقُولِينَ: أَذْهِبِ الْبَاسْ. رَبَّ النَّاسْ اِشْفِ أَنْتَ الشَّافِي. َ شِفَاءَ إ َّ شِفَاؤُكَ شِفَاءً َ يُغَادِرُ سَقَماً.فِي الزوائد: روي أَبُو دَاوُد بعضه. ورواه الحاكم فِي المستدرك .

1061. (3530) (7048)- Abdullah İbnu Mes'ud'un zevcesi Zeyneb radıyallahu anhüma anlatıyor: "Yaşlı bir kadın vardı, bize gelir, humre (denilen bir veba çeşidine) karşı rukye yapardı. Bizim ayakları uzun bir karyolamız vardı. (Eşim) Abdullah eve gireceği zaman (geldiğini sezdirmek için) öksürüp ses çıkarırdı. Bir gün Abdullah aynı şekilde içeri girdi. Kadın, sesini işitince ona karşı örtüsüne büründü. Abdullah gelip yanına oturdu ve bana eliyle dokundu ve bir ipin eline değdiğini hissetmişti ki: "Bu nedir?" diye sordu. Ben: "(Takındığım bu muska) içinde humraya karşı dua var!" dedim. Abdullah onu derhal çekip kopardı, fırlatıp attı ve: "Abdullah'ın ailesi şirkten müstağnidir. Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Rukyeler, muskalar ve büyü bir

şirktir" dediğini işittim" dedi. Ben: "Ama ben bir gün dışarı çıkmıştım. Beni falanca gördü, bunun üzerine ona gelen taraftaki gözüm yaşardı. O günden beri rukye yapınca gözümün yaşı kesilir, rukyeyi bıraktım mı tekrar yaşarır" dedim. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Bu şeytandır, ona itaat edince seni bırakıyor, ona isyan ettiğin vakit parmağıyla gözüne dürtüyor. Ama Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yaptığı gibi yapsaydın, bu senin için daha hayırlı, şifa bulman için de daha münasip olurdu: Gözüne su serpip şöyle diyeceksin: "Ezhibî'l-be's, Rabbi'n-nâs, işfî, enteş-Şâfi, lâ şifaen illâ şifâuke, şifâen lâ yugâdiru sakamen (Fenalığı gider. Ey insanların Rabbi! Şifa ver! Sen şifa verensin. Senin verdiğinden başka şifa yok! Öyle şifa ver ki, hiçbir hastalık geride kalmamış olsun)."[1446]

AÇIKLAMA:

Muska bu hadise göre caiz değildir. Ancak mesele ûlemâca münakaşa edilmiştir. Hangi şartlarda caiz veya değil, gerekli açıklama ilgili bahiste geçtiği için burada tekrar etmeyeceğiz. Burada birkaç kelimeyi kısaca açıklayalım: Humra ateşli bir hastalıktır, vebanın bir çeşidi olduğu belirtilmiştir. Temdim, Temîme'nin cem'idir, çocuklara takılan nazarlıklar, boncuklar vs. hep temime ile ifade edilir. Tivele bu da, bazı açıklamalara göre sihirdir. Yani sihrin bir çeşidi ve üzerine sihir okunup üflenen ipliktir. Muhabbet veya bir başka maksatla yazılan sihir ve büyü muskalarına hep tivele denir.[1447]

ـ1062 ـ7049 ـ3531 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْخَصِيبِ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مُبَارَكٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأى رَجُُ فِي يَدِهِ حَلْقَةً مِنْ صُفْرٍ. فَقالَ: مَا هذِهِ الْحَلْقَةُ؟ قَالَ: هذِهِ مِنَ الْوَاهِنَةِ. قَالَ: انْزِعْهَا فَإِنَّهَاَ تَزِيدُكَ إًّ وَهْناً.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن مبارك هَذَا هو اِبْنِ فضالة .

1062. (3531) (7049)- İmrân İbnu'l-Husayn radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kolunda tunçtan bir bilezik taşıyan bir adam görmüştü: "Bu halka da ne?" diye sordu. Adam: "Bu vâhine (denen kol ağrısın)dan dolayıdır" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Çıkar onu! Zira o, ağrını artırmaktan başka bir işe yaramaz!" buyurdu."[1448]

*** UĞUR VE UĞURSUZLUĞA İNANMA**

ـ1063 ـ7050 ـ3536 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سَلَيْمَانِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةً؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ الْفَألُ الْحَسَنُ وَيَكْرَهُ الطِّيَرةَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

1063. (3536) (7050)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güzel tefâülden hoşlanır, uğursuz saymaktan hoşlanmazdı."[1449]

ـ1064 ـ7051 ـ3539- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ عَدْوَى، وَ طِيَرَةَ وَ هَامَةَ وَ صَفَرَ.
فِي الزوائد: إسناده حديث اِبْنِ عَبَّاسٍ صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1064. (3539) (7051)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ne sirayet (hastalığın bulaşması), ne uğursuzluk, ne hâme (denen öldürülenin başından çıkıp intikam istediğine inanılan mahluk) ne de Sefer (ayının uğursuzluğu) vardır."[1450]

ـ1065 ـ7052 ـ3540- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ بْنِ أَبِي جَنَابٍ، عَنْ أبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ عَدْوَى وَ طِيرَةَ وَ هَامَةَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! الْبَعِيرُ يَكُونُ بِهِ الْجَرَبُ فَتَجْرَبُ بِهِ الْإِبْلُ. قَالَ ذلِكَ الْقَدَرُ. فَمَنْ أجْرَبَ الْأَوَّلَ.فِي الزوائد: حديث اِبْنِ عمر ضعيف. فِيهِ أَبُو جناب اسمه يَحْيَى بن أَبِي حية وهو ضعيف .

1065. (3540) (7052)- İbnu Ömer anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Ne sirayet, ne uğursuzluk, ne de hâme yoktur" demişti. Bir adam kalkarak: "(Nasıl olmaz ey Allah'ın Resûlü! Kendisinde uyuz olan bir deve sebebiyle bir sürü uyuzlanıyor" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "İşte bu kaderdir. Pekiyi önceki deveyi kim uyuzladı?" buyurdular."[1451]

ـ1066 ـ7053 ـ3543- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نَافِعٍ عَنِ بْنِ أَبِي الزِّنَادِ. وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي الْخَصِيبِ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْحُسَيْنِ عَنْ اِبْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ تُدِيمُو النَّظَرَ إِلَى الْمَجْذُومِينَ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات .

1066. (3543) (7053)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cüzzamlılara devamlı surette bakmayınız."[1452]

*** SİHİR**

ـ1067 ـ7054 ـ3546- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحُمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَّةُ.

ثَنَا أبُو بَكْرٍ الْعَنْسَيُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أبِي حَبِيبٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ الْمِصْرِيِّيْنِ قَاَ: ثَنَا نَافِعٌ عَنِ بْنِ عُمَر قَالَك قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ للّهِ! يَزَالُ يُصِيبُكَ، كُلَّ عَامٍ وَجَعٌ مِنَ الشَّاةِ الْمَسْمُومَةِ الّتِي أكَلْتَ. قَالَ: مَا أصَابَنِي شَيْءٌ مِنْهَا، إِ وَهُوَ مَكْتُوبٌ عَليَّ وَآدَمُ فِي طِينَتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو بَكْرٍ العنسيّ وهو ضعيف .

1067. (3546) (7054)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ diyor ki: "Ey Allah'ın Resûlü! (Hayber'de) yediğin zehirli koyun etinin ağrısı her yıl sana ara vermeden geliyor" demiştim, şu cevapta bulundular: "Ondan bana isabet eden şey, Adem daha çamurunda iken (daha tam olarak yaratılmamış iken) Allah'ın hakkımda yazdığı) şeydir, (ondan ne eksiktir ne de fazlası)."[1453]

ـ1068 ـ7055 ـ3548- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ ا'نْصَارِيُّ. حَدَّثَنِي عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ. حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ؛ قَالَ: لَمَّا اسْتَعْمَلَنِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلى الطَّائِفِ، جَعَلَ يَعْرِضُ لِي شَيْءٌ فِي صَتِي حَتَّى مَا أدْرِي مَا أصَلِّي. فَلَمَّا رَأَيْتُ ذلِكَ رَحَلْتُ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ اِبْنُ أَبِي الْعَاصِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: مَا جَاءَ بِكَ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! عَرَضَ لِي شَيْءٌ فِي صَلَوَاتِي حَتَّى مَا أدْرِى مَا أُصَلِّى. قَالَ: ذَاكَ الشَّيْطَانُ. ادْنُهْ. فَدَنَوْتُ مِنْهُ. فَجَلَسْتُ عَلَى صُدُرِ قَدَمَيَّ. قَالَ فضَرَبَ صَدْرِي بِيَدِهِ وَتَفَلَ فِي فَمِي وَ قَالَ: اخْرُجْ. عَدُوَّ اللّهِ! فَفَعَلَ ذلِكَ ثَثَ مَرَّاتٍ. ثُمَّ قَالَ: الْحَقْ بِعَمَلِكَ. قَالَ، فَقَالَ عُثْمَانَ: فَلَعَمْرِي مَا أحْسِبُهُ خَالَطَنِي بَعْدُ.فِي الزوائد: إسناد صحيح، رِجَالُهُ ثقات. ورواه الحاكم و قَالَ: هَذَا حديث صحيح ا"سناد .

1068. (3548) (7055)- Osman İbnu Ebi'l-As radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, Taif'e vali tayin edince, namazda bana bir şey ârız olmaya başladı. Öyle ki, kıldığımı bilemez hale geldim. Bu durumu kendimde görünce, hemen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a gittim. (Beni görünce: "Bu gelen İbnu Ebi'l-As değil mi?" buyurdular. Ben: "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim. "Niye geldin?" buyurdular. "Ey Allah'ın Resûlü! Bana namazda bir hal ârız oldu, ne kıldığımı bilmez, anlamaz hale geldim" dedim. "Anlattığın şey şeytandır, onu bana yaklaştır!" buyurdular. Bunun üzerine Resûlullah'a yaklaştım. (Diz çöküp) ayaklarımın üstüne oturdum. Aleyhissalâtu vesselâm mübarek elleriyle göğsüme vurup ağzımın içine tükürdüler. Sonra: "Çık ey Allah'ın düşmanı!" dediler. Bu muameleyi bana üç kere tekrar ettiler. Sonunda: "Haydi işinin başına git!" buyurdular."
Râvi der ki: "Osman kasem ederek dedi ki: "Ömrüme yemin olsun ki ondan sonra şeytanın bana sokulduğunu hiç sanmam."[1454]

ـ1069 ـ7056 ـ3549- حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ حَيَّانَ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى. أنْبَأنَا عَبْدَةَ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا أَبُو جَنَابٍ عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أَبِيهِ أَبِي لَيْلَى؛ قَالَ: كُنْتُ جَالِساً عِنْدَ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذْ جَاءَهُ أعْرَابِيٌّ،

فَقَالَ: إِنَّ لِي أخَاَ وَجِعاَ. قَالَ: مَا وَجَعُ أخِيكَ؟ قَالَ: بِهِ لَمَّمَ. قَالَ اذْهَبْ فَأْتِنِي بِهِ قَالَ فَذَهَبَ فَجَاءَ بِهِ فَأَجْلَسَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ. فَسَمِعْتُهُ عَوَّذَهُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَأَرْبَعِ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الْبَقَرَةِ وَأيَتَيْنِ مِنْ وَسَطِهَا. وَإِلَهُكُمْ إِلهٌ وَاحِدٌ، وَآيَةُ الْكُرْسِيُّ، وَثَثِ أيَاتٍ مِنْ خَاتِمَتِهَا، وَأيَةٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ »أحْسِبُهُ قَالَ: شَهِدَ اللّهُ أنَّهُ إلهَ إ َّ هُوَ« وَأيَةٍ مِنَ ا ْعْرَافِ: إنَّ رَبَّكُمُ اللّهُ الَّذِي خَلَقَ. ا يَةَ، وَأيَةٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللّهِ إلهاً آخَرَ بُرْهَانَ لَهُ بِهِ، وَأيَةٍ مِنَ الْجِنِّ: وَأنَّهُ تَعالى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَ وَلَداً، وَعَشْرِ أيَاتٍ مِنْ أوَّلِ الصَّافَّاتِ، وَثَثِ أيَاتٍ مِنْ أخِرِ الْحَشْرِ وَقُلْ هُوَ اللّهُ أحَدٌ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ فَقَامَ ا ْعْرَابِيُّ قَدْ بَرَألَيْسَ بِهِ بَأسٌ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد فِيهِ أبُو جناب الكلبي، وهو ضعيف، واسمه يَحْيَى بن أبِي حييت. ورواه الحاكم فِي المستدرك من طريق أبِي جناب، و قَالَ: هَذَا الحديث محفوظ، صحيح. ـ274: وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ شَهِدَ اللّهُ أنَّهُ إلَــهَ إ َّ هُوَإِنَّ رَبَّكُمُ اللّهُ الَّذِي خَلَقَوَمَنْ يَدَعَ مَعَ اللّهِ إلَهاً أخَرَ بُرْهَانَ لَهُ.وَأنَّهُ تَعالى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَ وَلَداً .

1069. (3549) (7056)- Ebu Leylâ el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) ben Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında otururken, Efendimize bir bedevi geldi: "Hasta bir erkek kardeşim var" dedi. Resûlullah: "Kardeşinin hastalığı nedir?" diye sordu. "Kardeşimde biraz delilik var!" dedi. "Git onu bana getir!" buyurdular. Adam gitti kardeşini getirdi. Resûlullah önüne oturttu. Fatihayı Şerife, Bakara suresinin başından ilk dört ayeti, ortalarından وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ ayeti, Ayete'l-Kürsi, sonundan ise üç ayeti; Al-i İmrandan bir ayeti -ki bunun شَهِدَ اللّهُ أنّهُ إلَهَ إ َّ هُوَ ayetinin olduğunu zannediyorum-, A'raf suresinden bir ayeti: إنّ رَبّكُمُ اللّهُ الّذِي خَلَقَ . ...
ayeti, Mü'minin suresinden bir ayeti; وَمَنْ يَدَعْ مَعَ اللّهِ إلَهاً آخَرَ بُرْهَانَ لَهُ
ayeti; Cin sûresinden bir ayeti, وَأنّهُ تَعالى جَدُّ رَبّنَا مَا اتّخَذَ صَاحِبَةً وَ وَلَداً
ayeti, Saffât suresinin başından on âyeti, Haşîr suresinin sonundan üç ayeti; Kul-hüvallahî Ahad suresi, Muavvizateyn surelerini okuyarak ona afsun yaptığını işittim. Bunun üzerine bedevi ayağa kalktı. Tamamen iyileşmişti." [1455]

ELBİSE BÖLÜMÜ

*** HZ. PEYGAMBER'İN GİYECEKLERİ**

ـ1070 ـ7057 ـ3552- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ ا حْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي شَمْلَةٍ قَدْ عَقَدَ عَلَيْهَا.فِي الزوائد: ما يصح سماع خالد من عبادة بن الصامت. و قَالَ ابو نعيم: لم يلق خالد عبادة بن الصامت ولم يسمع منه. وا حوص بن حكيم ضعيف .

1070. (3552) (7057)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şemle (câr) içerisinde namaz kıldı. Car, (bedeninden düşmesin diye) onu bağlamıştı."[1456]

ـ1071 ـ7058 ـ3554- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقَدُّوسِ بْنِ مُحَمَّدٍ. ثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثَنَا اِبْنُ لَهِيعَةَ. حَدَّثَنَا أَبُو ا'سْوَدِ عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسُبُّ أحَداً وَ يُطْوَى لَهُ ثَوْبٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن لهيعة وهو ضعيف .

1071. (3554) (7058)- Hz. Aişe anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir kimseye sövdüğünü ve kendisi için bir elbise dürüldüğünü görmedim."[1457]

ـ1072 ـ7059 ـ3556- حَدَّثَنَا يَحْيى بْنُ عُثْمَان بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارِ الْحِمْصِىّ.ثَنَا بَقِيّةُ بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ يُوسُفَ بْنِ أبى كَثِيرٍ، عَنْ نُوحِ بْنِ ذَكْوَانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَبِسَ رَسُولَ اللّهِ # الصّوفَ. وَاحْتَذَى الْمَخْصُوفَ. وَلَبِسَ ثَوْبَاً خَشِناً خَشِنَا.فِي الزوائد: في إسناده نوح بن دكوان ضعيف. وبقية بن الوليد مدلس، وقد عنعنه .

1072. (3556) (7059)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yün elbise, yamalı ayakkabı ve cidden sert mi sert elbise giydi." [1458]

*** YENİ ELBİSE GİYİNCE HAMDETMELİ**

ـ1073 ـ7060 ـ3558- حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَهْدِيٍّ. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا مَعْمَرٌ بْنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رأى علي عُمَرَ قَمِيصاً أَبْيَضَ فَقَالَ: ثُوْبُكَ هذَا غَسِيلٌ أمْ جَدِيدٌ؟ قَالَ:َ . بَلْ غَسِيلٌ. قَالَ: الْبَسْ جَدِيداً،وَعِشْ حَمِيداً وَمُتْ شَهيداً.فِي الزوائد: إسناده صحيح. والحسين بن مهدي ا'يلي، ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وروى عنه اِبْنِ خزيمة فِي صحيحه. وباقي رجال ا"سناد لهم فِي الصحيحين .

1073. (3558) (7060)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hz. Ömer'in üzerinde bembeyaz bir gömlek görmüştü. "Bu elbisen yıkandı mı, yeni mi?" diye sordu. Hz. Ömer: "Hayır (yeni değil), yıkanmıştır!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm (ona): "Yeniyi giy(esin), hamdedici olarak yaşa(yasın) ve şehit olarak öl(esin)!" buyurdular."[1459]

ـ1074 ـ7061 ـ3561- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ وَ أَبُو أَسَامَةَ عَنْ سَعْدِ اِبْنِ سَعِيدِ عَنْ عُمْرَةَ عَنَ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: نَهَى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لِبْسَتَيْنِ: اشْتِمَالِ الصَّمَّاءِ وَا"حْتِبَاءِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ

وَأنْتَ مُفْضٍ فَرْجَكَ إِلَى السَّمَاءِ.فِي الزوائد: حديث عَائِشَةَ صحيح. رِجَالَهُ ثقات. وسعد بن سَعِيدِ هو أخو يَحْيَى بن سَعِيدِ ا'نصاري، احتج به مسلم .

1074. (3561) (7061)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şu iki kıyafeti yasakladı: İştimâl-i sammâ (elleri de dahil, vücudunu tek bir elbise ile sıkıca sarmak) ve fercini semaya açmış vaziyette kabaların üzerinde oturup bacakları dikerek tek bir elbiseye sarınmak."[1460]

*** YÜNLÜ GİYMEK**

1075ـ 7062ـ 3563- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ كَرَامَةَ. ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ. ثَنَا ا'حْوَصُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ للّهِ
صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ. وَ عَلَيْهِ جُبَّةٌ رُومِيَّةٌ مِنْ صُوفٍ ضَيِّقَةُ الْكُمَّيْنِ فَصَلَّى بِنَا فِيهَا. لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ غَيْرُهَا. فِي الزوائد: قلت قَالَ الحافظ أَبُو نعيم: خالد لم يلق عبادة بن الصامت ولم يسمع منه. و كَذَا قَالَ أَبُو حاتم وا'حوص ضعيف .

1075. (3563) (7062)- Ubâde İbnu's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor: "Bir gün Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanımıza geldi. Üzerinde kolları dar, yün, rumî bir cübbe vardı. Bize onun içerisinde namaz kıldırdı. Aleyhissalâtu vesselâm'ın üzerinde bundan başka bir giyecek yoktu." [1461]

1076ـ 7063ـ 3564- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ وَأحْمَدُ بْنُ ا'زْهَرِ قَاَ: ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ السِّمْطِ. حَدَّثَنِي الْوَضِينُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ مُحْفُوظِ بْنِ عَلْقَمَةَ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فَقَلَبَ جُبَّةَ صُوفٍ كَانَتْ عَلَيْهِ. فَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده محفوظ بن علقمة عن سلمان، يقال: إنه مرسل، كما فِي التهذيب. وباقي رِجَال ا''سناد ثقات .

1076. (3564) (7063)- Selmân el-Fârisî radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm abdest almıştı. Üzerindeki yûn cübbeyi çevirip onun (iç kısmı) ile yüzünü sildi."[1462]

1077ـ 7064ـ 3568- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانٍ ا'زْرَقُ. ثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ.ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ

أحْسَنَ مَا زُرْتُمُ اللّهَ بِهِ فِي قُبُورِكُمْ وَمَسَاجِدِكُمُ الْبَيَاضُ.فِي الزوائد: إسناه ضعيف. شريح بن عبيد لم يسمع من أَبِي الدرداء قَالَه فِي التهذيب .

1077. (3568) (7064)- Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mescidlerde olsun, kabirlerde olsun Allah Teâla hazretlerini ziyarette giydiğiniz en güzel elbise beyazdır." [1463]

*** ELBİSESİNİ KİBİRLE SÜRÜMEK**

ـ1078 ـ7065 ـ3570- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ جَرَّإزَارَهُ مِنَ الْخُيَءِ لَمْ يَنْظِرُ اللّهِ إلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.قَالَ، فَلَقِيتُ ابْنَ عُمَرَ بِالْبَطِ. فَذَكَرْتُ لَهُ حَدِيثَ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ، وأشَارَ إلَى أُذُنَيْهِ: سَمِعَتْهُ أُذُنَاىَ وَوَعَاهُ قَلْبِي.فِي الزوائد: حديث أبو عمر فِي الصحيحين. لكن حديث أَبِي سَعِيدِ قد انفرد بن المصنف. وفي إسناد عطية بن سعد العوفيّ أَبُو الحسن. وهو ضعيف .

1078. (3570) (7065)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim izarını kibirle yerde sürürse, Allah Kıyamet günü ona (rahmet nazarıyla) bakmaz."

Ravi (Atiyye) der ki: "Sonra ben, Balât'da İbnu Ömer'e rastladım. Ebu Sa'îd'in Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan yaptığı rivayeti hatırladım. Eliyle kulağına işaret ederek dedi ki: "Bunu şu kulaklarım da işitti ve kalbim ezberleyip zaptetti."[1464]

*** İZARIN YERİ**

ـ1079 ـ7066 ـ3574- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ. أنْبَأنَا شَرِيكٌ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ حُصَيْنِ بْنِ قَبِيصَةَ عَنِ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا سُفْيَانُ ابْنَ سَهْلٍ! تُسْبِلْ. فإنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُسْبِلِينَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1079. (3574) (7066)- Muğire İbnu Şu'be radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Süfyan İbnu Sehl, izarını (topuklarından aşağı) sarkıtma! Çünkü Allah Teâla hazretleri, izanını (topuklardan) aşağı sarkıtanı sevmez!"[1465]

*** GÖMLEĞİN YENİ NE KADAR UZUN OLMALI?**

ـ1080 ـ7067 ـ3577- حَدَّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ الْأوْدِيُّ. ثَنَا أَبُو غَسَّانَ. وَحَدّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثَنَا حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ. وَحَدَّثَنَا سُفْيَانُ

بْنُ وَكِيعٍ. ثَنَا أَبِي عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبَسُ قَمِيصاً قَصِيرَ الْيَدَيْنِ وَالطُّولِ. فِي الزوائد: فِي إسناده مسلم بن كيسان الكوفي، وهو متفق عَلَى تضعيفه. ومدار ا"سناد عَلَيْهِ. والحديث رواه البزار من حديث أنس. وله شاهد من حديث أسماء بنت السكن، ةواه والترمذي، و قَالَ: حديث حسن .

1080. (3577) (7067)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kolları ve boyu kısa kamîs (gömlek) giyerdi."[1466]

*** KADININ ZEYLİ (ETEK BOYU) NE KADAR OLMALI?**

ـ1081 ـ7068 ـ3582 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي الْمُهَزِّمِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِفَاطِمَةَ، أَوْ ُمِّ سَلَمَةَ: ذَيْلُكِ ذِرَاعٌ. فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو المهزم، وهو متفق عَلَى تضعيفه. واسمه يزيد بن سفيان وقيل عَبْدُ الرَّحْمَنِ .

1081. (3582) (7068)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Fatıma veya Ümme Seleme radıyallahu anhümâ'ya: "Senin eteğinin boy uzunluğu(nun erkek eteğine nazaran fazlalığı) bir zirâdır." buyurdular."[1467]

ـ1082 ـ7069 ـ3583 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ. ثَنَا حَبِيبٌ الْمُعَلِّمُ عَنْ أَبِي الْمُهَزِّمِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي ذُيُولِ النِّسَاءِ شِبْراً. فَقَالَتْ عَاءِشَةُ: إِذاً تَخْرُجَ سُوقُهُنَّ. قَالَ: فَذِرَاعٌ. فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو المهزم، وقد تقدم أيضا .

1082. (3583) (7069)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kadınların eteklerinin (erkeğinkinden fazla uzunluğu) hakkında: "Bir karış" demişti. Aişe kendisine: "Bu durumda, yürürken bacakları (etekten dışarı) çıkar" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öyleyse bir zira' olsun!" buyurdular."[1468]

AÇIKLAMA:

Etek boyu hususunda açıklama geçti ise de şöyle bir özet verebiliriz: Erkekler için müstehab uzunluk baldırların yansına kadardır, topukların hizasına kadar ise caizdir. Kadınlar için iki hal var: Erkekler için caiz olan miktardan bir karış uzatmak kadınlar için müstehab olan şekildir. İki karış (bir zirâ kadar) uzatmaları ise caizdir.[1469]

*** SİYAH SARIK**

ـ1083 ـ7070 ـ3586- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ أنْبَأنَا مُوسَى بْنُ عَبْيدَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَ عَلَيْهِ عِمَامَةُ سَوْدَاءُ. فِي الزوائد: مُوسَى بن عبيدة الربذي وهو ضعيف .

1083. (3586) (7070)- İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Fetih günü, Mekke'ye başında siyah bir sarık olduğu halde girdi."[1470]

*** İPEKLİ GİYMEK, ALTIN TAKINMAK KADINLARA HELAL**

ـ1084 ـ7071 ـ3597- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنِ ا"فْرِيقِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمْرٍو؛ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي إحْدىَ يَدَيْهِ ثَوْبٌ مِنْ حَرِيرٍ. وَفِي ا ُخْرَى ذَهَبٌ. فَقَالَ: إنَّ هذَيْنِ مُحَرَّمٌ عَلَى ذُكورِ أُمَّتِي حِلٌّ "نَاثِهِمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن رافع عنه مناكير. و قَالَ اِبْنِ حبان: يحتج بخبره إِذَا كَانَ من رواية عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن زياد بن انعم. وإنما وقع المناكير فِي حديثه من أجله. و قَالَ أَبُو حاتم: شيخ حديثه منكر .

1084. (3597) (7071)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) yanımıza geldiler. Bir elinde ipek bir elbise, diğer elinde de altın vardı: "İşte bu iki şey ümmetimin erkeklerine haramdır, kadınlara helaldir" buyurdular."[1471]

*** KIRMIZI RENKLİ ELBİSE ERKEĞE MEKRUHTUR**

ـ1085 ـ7072ـ 3601- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سُهْيلِ عَنِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَك نَهَي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمُفَدَّمِ. قَالَ يَزِيدُ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: مَا الْمُفَدَّمُ؟ قَالَ؟ الْمُشْبَعُ بِالْعُصْفُرِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1085. (3601) (7072)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müfeddem elbiseyi yasakladı."
Râvi Yezid demiştir ki: "Ben (hadisi bana rivayet eden) Hasan İbnu Süheyl'e "Müfeddem nedir?" diye sordum. Dedi ki: "Usfur ile kıyasıya boyanmış (kıpkırmızı olmuş) kumaştan elbisedir.[1472]

*** ŞÖHRET ELBİSESİ**

ـ1086 ـ7073ـ 3608- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ يَزِيدَ الْبَحْرَانِيُّ. ثَنَا وَكِيعُ بْنُ مُحْرِزٍ النَّاجِي. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ جَهْمٍ عَنْ زِرِّبْنِ حُبْيشٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ عَنِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ

عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ: مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ أعْرَضَ اللّهُ عَنْهُ حَتَّى يَضَعَهُ مَتَى وَضَعَهُ.فِي الزوائد: هذا إسناده حسن. العباس بن يزيد مختلف فِيهِ .

1086. (3608) (7073)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (dünyada, dikkatleri üzerine çeken) şöhret elbisesi giyerse, Allah, alçaltacağı gün alçaltıncaya kadar, o kimseden yüz çevirir (rahmet nazarıyla bakmaz)."[1473]

*** MEYTE (MURDAR ÖLEN) HAYVANLARIN DERİSİ**

ـ1087 ـ7074 ـ3611- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ لَيْثٍ عَنْ شَهْرَ اِبْنِ حَوْشَبٍ عَنْ سُلَيْمَانَ؛ قَالَ: كَانَ لِبَعْضِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ شَاةٌ فَمَاتَتْ. فَمَرَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهَا فَقَالَ: مَا ضَرَّ أهْلَ هذِهِ لَوِ انْتَفَعُوا بِإِهَابِهَا؟.فِي الزوائد: فِي إسناده ليث بن سليم وهو ضعيف .

1087. (3611) (7074)- Selman radıyallahu anh anlatıyor: "Ümmühatu'l-mü'mininden birinin bir davarı vardı. Hayvan öldü. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, hayvanın ölüsünün yanından geçti ve: "Sahibi bunun derisinden istifade etseydi, kendine bir zarar (günah) gelmezdi" buyurdu."[1474]

AÇIKLAMA:

Murdar ölen hayvanların derilerinin debbağlamak suretiyle temizleneceği ve kullanılabileceği hususunda açıklama geçti.[1475]

*** AYAKKABILARIN ŞEKLİ**

ـ1088 ـ7075 ـ3614- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ ابْنِ الْحَارِثِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ؛ قَالَ: كَانَ لِنَعْلِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِبَالَانِ، مَثْنِيٌّ شِرَاكُهُمَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1088. (3614) (7075)- İbnu Abbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ayakkabısının, tasması çift olan iki askısı (parmak arasından geçen tasması) vardı."[1476]

*** TEK AYAKKABI İLE YÜRÜME**

ـ1089 ـ7076 ـ3617- حَدَّثَنَا أبُو بَكْرٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ إِدْرِيسَ عَنِ ابْنِ عَجْنَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِى أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدٍ وَ خُفٍّ وَاحَدٍ. لِيَخْلَعْهُمَا جَمِيعًا، أَوْ لِيَمْشِ فِيهِمَا جَمِيعًا.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. والحديث رواه غير المصنف أيضا. إ أن المصنف زاد الخف. فلذا أوردته فِي الزوائد .

1089. (3617) (7076)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizden kimse ayakkabı veya mestin sadece bir tekini giymiş olarak yürümesin, iki tekini birden çıkarsın veya ikisini birden giyerek yürüsün."[1477]

*** AYAKKABIYI AYAKTA GİYMEK**

ـ1090 ـ7077 ـ3619- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنُ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: نَهى النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَنْتَعِلَ الرَّجُلُ قَائِمًا. أشار إِلَى أن الحديث من الزوائح، ولم ينعرض ل“سناد .

1090. (3619) (7077)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, kişinin ayakkabılarını ayakta giymesini yasakladı."[1478]

AÇIKLAMA:

Bazı alimler, bu yasağın, bağı bulunduğu için ayakta giyilmesi zor olan ayakkabılarla ilgili olduğunu belirtmiştir.[1479]

*** SAÇ VE SAKALI SİYAHA BOYAMA**

ـ1091 ـ7078 ـ3624- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ عَنْ لَيْثٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: جِئَ بِأَبِي قُحَافَةَ يَوْمْ الْفِتْحِ إِلَي النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَكَأنّ رَأسَهُ ثَغَامَةٌ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اذْهَبِوا بِهِ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ فَلْتُغَيِّرْهُ. وَجَنِّبُوهُ السَّوَادَ. فِي الزوائد: أصل الحديث قد رواه مسلم. لكن فِي هَذه الطريق التي رواه بها المصنف، ليث بن سليم وهو ضعيف عند الجمهور .

1091. (3624) (7078)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Ebu Kuhâfe, Fetih günü Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a getirilmişti. Saçları köpük gibi bembeyazdı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Bunu hanımlarından birine götürün(de bunu saç ve sakalının rengini) değiştirsin. Fakat siyah(a boyamak)tan da kaçınınız buyurdular."

ـ1092 ـ7079 ـ3625 -حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الصَّيْرَفِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ. ثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بْنِ زَكَرِيَّا الرَّاسِبِيُّ. ثَنَا دَفَّاعُ بْنُ دَغْفَلٍ السَّدُوسِيُّ عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ صُهَيْبِ الْخَيْرِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَحْسَنَ مَا اخْتَضَبْتُمْ بِهِ،
لهذَا السَّوادُ. أرْغَبُ لِنِسَائِكُمْ فِيكُمْ، وَأَهْيَبُ لَكُمْ فِي صَدُورِ عَدُوِّكُمْ.هَذَا الحديث معارض الحديث النهى عن السواد. وهو أقوى إسنادا. وأيضا النهى يقدم عند المعارضة وفِي الزوائد: إسناده حسن .

1092. (3625) (7079)- Süheybü'l-Hayr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Ağaran saç ve sakallarınızı boyamada) kullandığınız en iyi boya şüphesiz şu siyahtır. (Çünkü siyah boya) kadınlarınızı size daha çok rağbet ettiricidir, düşmanınızın içinde de hakkınızda daha çok korku doğurucudur."[1480]

AÇIKLAMA:

İkinci hadis, birinciye zıttır. Bu babta başka rivayetler de gelmiştir. Hepsini göz önüne alarak meseleyi değerlendiren ûlemâ, çoğunluk itibariyle erkeklerin saç ve sakalını siyaha boyamalarının mekruh olduğuna hükmetmiştir. Hatta bazısı buradaki kerâhetin tahrimî olduğu kanaatindedir. Bazısı kadınlara caiz olduğu, keza savaş sırasında erkeklere de caiz olduğu görüşündedir. Kadınlara olan ruhsat kapalılık şartlarıyla ilgilidir. Açık saçıklar, boyama sebebiyle ayrıca günahkâr olurlar.[1481]

*** SAÇ-SAKAL BOYAMAYI TERKİN HÜKMÜ**

ـ1093 ـ7080 ـ3629 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى. خَالِدُ بْن الْحَارِثِ وَ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ حُمَيْدٍ؛ قَالَ: سُئِلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَخَضَبَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: إِنَّهُ لَمْ يَرَ مِنَ الْشَّيْبِ إِلَّا نَحْوَ سَبْعَةَ عَشَرَ أَوْ عِشْرِينَ شَعَرَةً، فِي مُقَدَّمِ لِحْيَتِهِ.فِي الزوائد: هَذَا ا“سناد صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1093. (3629) (7080)- Hz. Enes radıyallahu anh'a: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm saç ve sakalını boyadı mı?" diye sorulmuştu, şu cevabı verdi: "Aleyhissalâtu vesselâm, sakalının ön kısmında, onyedi veya yirmi tel kadar bir aklık görmüştür (bunlar için boya olur mu!) diye cevap verdi."[1482]

*** EVDE RESİM**

ـ1094 ـ7081 ـ3652 -حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ. ثَنَا عُفَيْرُ بْنُ مَعْدَانَ. ثَنَا سُلَيْمُ اِبْنُ عَامِرٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ امْرَأَةً أَتَتِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَأخْبَرَتْهُ أنَّ زَوْجَهَا فِي بَعْضِ الْمَغَازِي. فَاسْتَأْذَنَتْهُ أنْ تُصَوِّرَ فِي بَيْتِهَا نَخْلَةً. فَمَنَعَها أوْ نَهَاهَا. فِي الزوائد: فِي إسناده عفير بن معدان وهو ضعيف .

1094. (3652) (7081)- Ebu Ümame radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir kadın gelerek, kocasının gazvede olduğunu söyleyerek evine bir hurma ağacı resmini yapmak için için istedi. Aleyhissalâtu vesselâm kadını men etti veya nehyetti."[1483]

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen suret yasağının mahiyeti daha önce açıklandı. Burada şunu belirtmede fayda var. Ağaç resminin yapılması veya eve asılması âlimlerce câiz görülmüştür. Bu hadisle amel edilmemiştir.[1484]

*** AYAKLA BASILAN EŞYADAKİ RESİM**

ـ1095 ـ7082 ـ3655- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنِ القَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي. تَعْنِى الدَّاخِلَ بِسِتْرٍ فِيهِ تَصَاوِيرُ. فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَتَكَهُ. فَجَعَلْتُ مِنْهُ مَنْبُوذَتَيْنِ. فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئاً عَلَى إحْدَاهُمَا.فِي الزوائد: فِي إسناده أسامة بن زيد، متفق عَلَى تضعيفه. والحديث فِي البخاري. ما عدا قوله-فرأيت النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ متكأ عَلَى إحداهما- والباقي نحوه .

1**095. (3655) (7082)-** Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Ben bir sehvemi -yani odasının içindeki yüklüğümsü bir kısmı kastediyor- üzerinde resimler bulunan bir kumaşla örtmüştüm. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (eve) gelince onu söktü. Ben de ondan iki yastık yaptım. Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ı, bunlardan birine yaslanmış olarak gördüm."[1485]

AÇIKLAMA:

Mevzu daha önce açıklandı ise de burada şu hususu tekrar edelim: Ûlemânın cumhûru, bu meyanda (Ebu Hanîfe, Şâfi'î, Mâlik) üzerine basılan eşya üzerinde resmin bulunmasını caiz görmüştür.[1486]

EDEB BÖLÜMÜ

*** ANNE BABAYA İYİLİK**

ـ1096 ـ7083 ـ4657- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ ابْنِ عَلِيٍّ عَنِ ابْنِ سَمَةَ السُّلَمِيِّ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُوصِى امْرءاً بِأُمِّهِ. أُوصِى امْرَءاً بِأُمِّهِ. أُوصِى امْرَءاً بِأُمِّهِ »ثَثاً«. أُصِى امْرءاً بِأَبِيهِ. أُوصِى امْرَءاً. بِمَوْهُ الَّذِي يَلِيهِ، وَإِنْ كَانَ عَلَيْهِ مِنْهُ أذىً يُؤْذِيهِ.قد نبه فِي الزوائد: عَلَى أن الحديث مما انفرد به المصنف. لكن لم يتعرض "سناده. و قَالَ: ليس بن سَمة هَذَا عند المصنف سوى هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقية الكتب .

1096. (4657) (7083)- İbnu Selâme es-Sülemî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişiye annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim. Kişiye annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim. Kişiye annesi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim" -diye üç kere tekrar etti. Sonra şöyle devam etti:- "Kişiye babası(nın hakkına riayeti) tavsiye ederim, kişiye kendi yerine işini takip eden velisi(nin hakkına riayeti) tavsiye ederim, hatta velisi kendisine eza vermiş bile olsa."[1487]

ـ1097 ـ7084 ـ3660- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الْصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْقِنْطَارُ اثْنَا عَشَرَ الْفَ أُوقِيَّةٍ. كُلُّ أُوقِيَّةٍ خَيْرٌ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَا'رْضِ. وَ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ الرَّجُلَ التُرْفَعُ دَرَجَتُهُ فِي الْجَنَّةِ فَيَقُولُ: أنَّى هذَا؟ فَيُقَالُ: بِإِسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ. فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1097. (3660) (7084)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıntâr onikibin okiyyedir. Her okiyye, yerle gök arasında bulunan şeylerin hepsinden hayırlıdır."

Yine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişinin ahirette derecesi yükseltilir. Bunun üzerine: "Bu yükselme (hakkım değildi), nereden gelmedir?" der. Kendisine: "Bu senin için evladının yaptığı istiğfar sebebiyledir" denilir."[1488]

ـ1098 ـ7085 ـ3661- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّهَ يُوصِيكُمْ بِأُمَّهَاتِكُمْ »ثَثاَ« إِنَّ اللّهَ يُوصِيكُمْ بِأَبَائِكُمْ. إِنَّ اللّهَ يُوصِيكُمْ بِا'قْرَبِ فَا'قْرَبِ. فِي الزوائد: فِي إسناده إِسْمَاعِيلَ، وروايته عن الحجازيين ضعيفة، كما هنا .

1098. (3661) (7085)- Mikdam İbnu Ma'dîkerb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri size annelerinizin haklarına riayeti tavsiye etmektedir. -Bunu üç sefer tekrarladı-Allah size babalarınızın haklarına riayet etmenizi

tavsiye etmektedir. Allah size akrabalarınızın haklarına yakınlık derecesine göre riayet etmenizi tavsiye etmektedir."[1489]

ـ1099 ـ7086 ـ3662 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ، عَنْ عَلِيِّ ابْنِ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ أَنَّ رَجُ قَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ مَا حَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلَى وَلَدِهِمَا؟ قَالَ: هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ.فِي الزوائد: قَالَ اِبْنِ معين: عَلَى بن يزيد عن القاسم عن أبِي أمامة، هي ضعيفة كلها. و قَالَ الساجي: اتفق أهل النقل عَلَى ضعف عَلَى بن يزيد .

1099. (3662) (7086)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü, anne ve babanın çocukları üzerinde hakları nedir?" diye sormuştu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Onlar senin cennet ve cehennemindirler" buyurdu.[1490]

*** BABANIN ÇOCUKLARINA VE BİLHASSA KIZA İYİ DAVRANMASI**

ـ1100 ـ7087 ـ3666 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا وَهْبٌ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ
عُثْمَانَ ابْنِ خُثَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ يَعْلَى الْعَامِرِيِّ؛ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ يَسْعَيَانِ إِلَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَضَمَّهُمَا إِلَيْهِ وَ قَالَ: إِنَّ الْوَلَدَ مَبْخَلَةٌ مَجْبَنَةٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1100. (3666) (7087)- Ya'la İbnu Mürre radıyallahu anh anlatıyor: "Hz. Ali'nin oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin radıyallahu anhüm ecmain koşarak Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldiler. Efendimiz onları bağrına bastı ve: "Şurası muhakkak ki, çocuk, cimrilik ve korkaklık sebebidir" buyurdular."[1491]

AÇIKLAMA:

Çocuk sahibi olan baba onu yetiştirmek maksadıyla ölümden korkar, cihada gitmek istemez. Çünkü şehid olursa çocuk bakımsız kalacak endişesine kapılır. Aynı şekilde, malını mülkünü çocuğu için harcamayı düşünerek cimrileşir.[1492]

ـ1101 ـ7088 ـ3667 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحَبَابِ عنْ مُوسَى بْنِ عُلَيٍّ سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ عَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَ أَدُلَّكُمْ عَلَى أفْضَلِ الصَّدَقَةِ؟ ابْنَتُكَ مَرْدُودَةٍ إِلَيْكَ لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ غَيْرُكَ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أن علي بن رباح لم يسمع من سراقة .

1101. (3667) (7088)- Sürâka İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size sadakanın en faziletlisini haber vereyim mi? (Boşanma, kocasının

ölümü gibi bir sebeple sana geri gönderilmiş, senden başka çalışanı (Nafakasını temin edecek bir kimsesi) olmayan kızın (için harcadığın)dır."[1493]

ـ1102 ـ7089 ـ3668 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مِسْعَرٍ. أخْبَرَنِي سَعْدُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ صَعْصَعَةَ عَمِّ ا٬حْنَفِ؛ قَالَ: دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ امْرَأَةٌ. مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا. فَأَعْطَتْهَا ثَلاَثَ تَمَرَاتٍ. فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً. ثُمَّ صَدَعَتِ الْبَاقِيَةَ بَيْنَهُمَا. قَالَتْ فأتى النَّبِيُّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثَتْهُ. فَقَالَ: مَا عَجَبُكِ؟ لَقَدْ دَخَلَتْ بِهِ الْجَنَّةَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات. وأصله فِي الصحيحين وغيرهما. بغير هَذَا السياق .

1102. (3668) (7089)- Ahnef İbnu Kays'ın amcası Sa'sa'a İbnu Muâviye radıyallahu anhüma anlatıyor: "Bir kadın beraberinde iki kızıyla birlikte Hz. Aişe'nin yanına girdi. Aişe radıyallahu anhâ kadıncağıza üç tane kuru hurma verdi. Kadın çocuklarına birer hurma verdi, kalan üçüncü hurmayı da çocukları arasında taksim etti."

Hz. Aişe der ki: "Az sonra Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm geldi, hadiseyi kendisine anlattım. Bunun üzerine: "Buna hayret mi ettin? Kadın bu davranışı sebebiyle cennete girdi" buyurdular." [1494]

ـ1103 ـ7090 ـ3670 -حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ. ثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ فِطْرٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ رَجُلٍ تُدْرِكُ لَهُ ابْنَتَانِ فَيُحْسِنُ إِلَيْهِمَا، مَا صَحِبَتَاهُ أَوْ صَحِبَهُمَا إِلَّا أَدْخَلَتَاهُ الْجَنَّةَ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو سَعِيدِ. واسمه شرحبيل. وهو وإن ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات فقد ضعفه غير واحد. وقَالَ اِبْنِ أَبِي ذئب: كَانَ متهما. ورواه الحاكم فِي المستدرك. و قَالَ: هَذَا حديث صحيح ا٬سناد .

1103. (3670) (7090)- İbnu Âbbâs radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, erginlik çağına varan iki kızına, onlar yanında kaldıkları veya kendisi onların yanında kaldığı müddetçe iyilik yapar ihsanda bulunursa, bu kızlar onu mutlaka cennete dahil ederler."[1495]

ـ1104 ـ7091 ـ3671 -حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُمَارَةَ. أَخْبَرَنِي الْحَارِثُ بْنُ النُّعْمَانِ. سَمِعْتُ أَنَسَ بنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَكْرِمُوا أَوْدَكُمْ، وَأَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده الحارث بن النعمان. وإن ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات، فقد لينه أَبُو حاتم .

1104. (3671) (7091)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın."[1496]

*** KOMŞU HAKKI**

ـ1105 ـ7092 ـ3674- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا زَالَ جِبْرَائِيلُيُوصِينِى بِالْجَارِ
حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.فِي الزوائد: الحديث إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1105. (3674) (7092)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cebrail aleyhisselâm komşu hakkında öyle ısrarla tavsiyede bulundu ki, komşuyu komşuya varis kılacak zannettim."[1497]

*** YETİM HAKKI**

ـ1106 ـ7093 ـ3678- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ عَنِ ابْنِ عَجْنَ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ! إِنِّى أُحَرِّجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ: اَلْيَتِيمِ وَالْمَرْأةِ.فِي الزوائد: المعنى أحرّج عن هَذَا ا''ثم. بمعنى أن يضيع حقهما. واحذر من ذَلِكَ تحذيرا بليغا. وأزجر عنه زجرا أكيدا. قَاله النوويّ. وإسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1106. (3678) (7093)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki "Allahım! Ben şu iki zayıfın hakkının çiğnenmesinden cidden sakındırırım: Yetim ve kadın."[1498]

ـ1107 ـ7094 ـ3679- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ. ثَنَا اِبْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ زَيْدِ بْنُ أَبِي عَتَّابٍ. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ. وَشَرُّبَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده يَحْيَى بن سليمان، أَبُو صالح. قَالَ فِيهِ البخاري: منكر الحديث. و قَالَ أَبُو حاتم: مضطرب الحديث. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وأخرج اِبْنِ خريمة حديثه فِي صحيحه، و قَالَ: فِي النفس من هَذَا الحديث شئ فإنى أعرف يَحْيَى بعدالة و جرح. وإنما خرجت خبره ‘نه يختلف العلماء فِيهِ. قلت: قد ظهر البخاري وأبي حاتم ما خفي عَلَى اِبْنِ خزيمة، فجرحهما مقدم عَلَى من عدّله. أ هـ كم صاحب الزوائد .

1107. (3679) (7094)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanlar içinde en hayırlı ev kendisine iyilik yapılan bir yetimin bulunduğu

evdir. Müslümanlar içinde en kötü ev de kendisine kötülük yapılan bir yetimin bulunduğu evdir." [1499]

ـ1108 ـ7095 ـ3680 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ.ثنَا حَمَّادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكَلْبِيُّ. ثنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ا'نْصَارِيُّ عَنْ عَطَاءَ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَبَّاسٍ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ عَالَ ثَثَةً مِنَ ا'يْتَامِ كَانَ كَمَنْ قَامَ لَيْلَهُ وَصَامَ نَهَارَهُ. وَغَدَا وَرَاحَ شَاهِراً سَيْفَهُ فِي سَبِيلِ اللّهِ. وَكُنْتُ أنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ أَخَوَيْنِ كَهَاتَيْنِ أُخْتَانِ. وَأَلْصَقَ إصْبَعَيْهِ السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى.فِي الزوائد: فِي إسناده إِسْمَاعِيلَ بن إِبْرَاهِيمَ وهو مجهول. والراوي ضعيف .

1108. (3680) (7095)- İbnu Abbas radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim üç yetimi yetiştirir, nafakasını temin ederse, sanki ömrü boyu geceleri namaz kılmış, gündüzleri oruç tutmuş ve sabahtan akşama yalın kılıç Allah yolunda cihad etmiş gibi sevap alır. Kıza, ben ve o, şu iki kardeş (parmak) gibi cennette kardeş oluruz" buyurdu şehadet parmağı ile orta parmağını birbirine yapıştırdı."[1500]

*** SUYU SADAKA ETMENİN FAZİLETİ**

ـ1109 ـ7096 ـ3685 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثنَا وَكِيعٌ عَنِ ا'عْمَشِ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَصُفُّ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صُفُوفاً «وَقَالَ بْنُ نُمَيْرٍ. أهْلُ الْجَنَّةِ». فَيَمُرُّ الرَّجُلُ مِنْ أهْلِ النَّارِ عَلى الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا فُن! أمَا تُذْكُرُ يَوْمَ اسْتَسْقَيْتَ فَسَقَيْتُكَ شَرْبَةً؟ قَالَ فَيَشْفَعُ لَهُ. وَيَمُرُّ الرَّجُلُ فَيَقُولُ: أمَا تَذْكُرُ يَوْمَ نَاوَلْتُكَ طَهُوراً؟ فَيَشْفَعُ لَهُ.قَالَ اِبْنُ نُمَيْرٍ وَ يَقُولُ: يَا فُنُ! أمَا تَذْكُرُ يَوْمَ بَعَثْتَنِي فِي حَاجَةِ كَذَا وَكَذَا، فَذَهَبْتُ لَكَ؟ فَيَشْفَعُ لَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أبان الرقاشي وهو ضعيف .

1109. (3685) (7096)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü insanlar saf saf olurlar -İbnu Nümeyr dedi ki: "Cennet ehli saf saf olurlar.- Derken cehennem ehlinden bir kişi cennet ehlinden birine uğrar ve: "Ey fülan! Hatırladın mı sen su istemiştin de ben sana bir içimlik su vermiştim" der, (ve bu suretle Şefaat diler). (Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki:) "Adam, o kimseye şefaat eder. (Cehennemlik olan bir başka) adam, cennetlik olan bir başkasının yanından geçer ve ona: "Sana abdest suyu verdiğimi hatırlıyor musun?" der (şefaat ister. O da hatırlar) ve ona şefaat eder."

(Ravi) İbnu Nümeyr (rivayetinde biraz farkla) şöyle der: "Ve cehennemlik olanlardan biri cennetlik olanlardan birine): "Ey falan! Beni şöyle şöyle bir işe gönderdiğin günü hatırlıyor musun? Ben o gün senin için gitmiştim. (Bu sözüyle şefaatini ister. Cennetlik olan) kimse de ona şefaat eder."[1501]

ـ1110 ـ7097 ـ3686 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشَمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ سُرَاقَةَ بْنِ جُعْشَمٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ضَالَّةِ ا"بْلِ تَغْشَى حِياضِى، قَدْ لُطْتُهَا "بِلى فَهَلْ لِي مِنْ أجْرٍ إنْ سَقَيْتُهَا؟ قَالَ؟ نَعَمْ. فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ حَرَّى أجْرٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن إسحاق وهو مدلس .

1110. (3686) (7097)- Sürâka İbnu Cu'şem radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a, kendi develerini sulamak için hazırlayıp sıvadığım havuzlarıma gelen yolunu kaybetmiş yitik deveyi sularsam benim için bir sevap olup olmadığını sordum. Bana: "Evet, hararetli her ciğer sahibin(i sulamak)ta bir sevap vardır" buyurdular."[1502]

*** KÖLELERE İYİLİK**

ـ1111 ـ7098 ـ3691 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعِلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانُ عَنْ مُغِيَرةِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَحِيِّ عَنْ مُرَّةَ الطَّيِّبِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّءُ الْمَلَكَةِ قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! أَلَيْسَ أخْبَرْتَنَا أنَّ هَذِهِ ا'مَةَ أكْثَرُ ا'مَمِ مَمْلُوكَيْنَ وَيَتَامَى؟ قَالَ نَعَمْ. فَأكْرِمُوهُمْ كَكَرَامَةِ أوْدِكُمْ. وَأطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأكُلُونَ. قَالُوا: فَمَا يَنْفَعُنَا فِي الدُّنْيَا؟ قَالَ: فَرَسٌ تَرْتَبِطُهُ تُقَاتِلُ عَلَيْهِ فِي سَبِيلِ اللّهِ. مَمْلُوكُكَ يَكْفِيكَ. فإذَا صَلَّى فَهُوَ أخُوكَ . فِي الزوائد: فِي إسناده فرقد السبخيّ. وهو وإن وثقه اِبْنِ معين فِي رواية فقد ضعفه فِي أخرى وضعفه البخاري وغيره .

1111. (3691) (7098)- Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir defasında): "Mülkiyeti altında bulunan (köle ve cari ye)lere kötü muamele eden kimse cennete girmeyecektir" demişti.

"Ey Allah'ın Resûlü! Siz bize: "Bu ümmet, köle ve yetimi en çok olan ümmettir" diye haber vermediniz mi" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet! Öyleyse onlara çocuklarınıza verdiğiniz değer gibi değer verin ve yediklerinizden yedirin!" buyurdu."

Ashab bu defa: "Köle ve cariyeler bize dünyada ne gibi faide sağlar?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Savaş için beslediğin bir at üstünde Allah yolunda cihad edersin. Senin kölen de senin ihtiyacını giderir. Namaz kıldığı zaman artık o senin kardeşindir" açıklamasını yaptılar."[1503]

*** SELAMI YAYMAK**

ـ1112 ـ7099 ـ3693 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي أمَامَةَ؛ قَالَ: أمَرَنَا نَبِيُّنَا صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنْ

نُفْشِيَ السَّمَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالَهُ ثقات .

1112. (3693) (7099)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize selâmı yaygınlaştırmamızı (tanıdık, tanımadık herkese vermemizi) emretti."[1504]

*** GAYR-İ MÜSLİMİN SELAMI NASIL ALINIR?**

ـ1113 ـ7100 ـ3699 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا اِبْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُحَمَّدُ بْنُ إسْحَاقَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ الْيَزَنِيِّ عَنْ أبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنِّى رَاكِبٌ غَداً إلى الْيَهُودِ. فَ تَبْدَؤُهُمْ بِالسَّمِ. فإِذَا سَلَمُّوا عَلَيْكُمْ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ إسحا، وهو مدلّس. قَالَ: وليس ‘بي عَبْدُ الرَّحْمَنِ هَذَا سوى هَذَا الحديث عند المصنف. وليس له شئ فِي بقية الكتب الستة .

1113. (3699) (7100)- Ebu Abdirrahman el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yarın ben yahudilere kadar gideceğim, sakın onlara, önce siz selam vermeye kalkmayın. Onlar size selam verirse sadece "ve aleyküm" deyin."[1505]

*** KAPI ÇALMA (İZİN İSTEME)**

ـ1114 ـ7101 ـ3707 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرّحيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ وَاصِلِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ ا‘نْصَارِي؛ قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ للّهِ! هذَا السَّمُ. فَمَا ا“سْتِئْذَانُ؟ قَالَ: يَتَكَلَّمُ الرَّجُلُ تَسْبِيحَةً وَتَكْبِيرَةً وَتَحْمِيدَةً وَيَتَنَحْنَحُ وَيُؤْذِنُ أهْلَ الْبَيْتِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو سورة. قَالَ فِيهِ البخاري: منكر الحديث ويروى عن أَبِي أيوب مناكير يتابع عليها .

1114. (3707) (7101)- Ebu Eyyûb el-Ensâri anlatıyor: "(Bir gün), Ey Allah'ın Resûlü! Şu selâm malum. İsti'zan (=izin istemek=kapı çalmak) nedir?" diye sorduk. Şu açıklamayı yaptılar: "(Bir başkasının evine girmek isteyen) kimse (varlığını duyurmak için kapıda, sesli olarak) sübhanallah, Allahüekber, elhamdülillah! der, öksürüp boğazını temizler (ve içeri girmek istediğini haber verip) ev halkından böylece izin ister."[1506]

AÇIKLAMA:

Bu tarz izin isteme o devrin şartlarına göredir. Çünkü, Resûlullah devrinde, kapılar pek çok durumda bir örtüden ibarettir, ahşap kapı nadirdir. İsti'zânla ilgili teferruat daha önce açıklandı.[1507]

*** NASILSINIZ? DİYE HALİ SORULAN**

ـ1115 ـ7102 ـ3710 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مُسْلِمٍ عن عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ سَابِطٍ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قُلْتُ: كَيْفِ أصْبَحْتَ؟ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: بِخَيْرٍ. مَنْ رَجُلٍ لَمْ يُصْبِحْ صَائِماً، وَلَمْ يَعُدْ صَقِيماً.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن مسلم هو اِبْنِ مؤمن المكىّ ضعفه أحمد و اِبْنِ معين وغيرهما .

1115. (3710) (7102)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü nasıl sabaha erdiniz?" diye sordum. Bana: "(Nafile) oruç tutmayan ve hiçbir hastayı ziyaret edemeyen bir adam olarak hayır ile sabahladım" diye cevap verdi."[1508]

ـ1116 ـ7103 ـ3711 -حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ. إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي حَاتِمٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ ابْنُ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ. حَدَّثَنِي جَدِّ أَبُو أَمِّى مَالِكُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أَسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَبِي أَسَيْدٍ السَّعِدِيِّ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَدَخَلَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: السَّمُ عَلَيْكُمْ قَالُوا: وَعَلَيْكَ السَّمُ وَرَحْمَةُ اللّه وبَرَكَاتُهُ. قَالَ: كَيْفَ أصْبَحْتُمْ؟ قَالُوا: بِخَيْرٍ. نَحْمَدُ اللّهَ. فَكَيْفَ أصْبَحْتَ؟ بِأَبِينَا وَأُمِّنَا يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: أصْبَحْتُ بِخَيْرٍ. أحْمَدُ اللّهَ.فِي الزوائد: قَالَ البخاري: مالك بن حمزة عن أبيه عن جده أن النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عا العباس...الحديث، يتابع عَلَيْهِ. و قَالَ أَبُو حاتم: عَبْدُ اللّه بن عُثْمَانَ شيخ يروي أحاديث مشتبهة .

1116. (3711) (7103)- Ebu Üseyd es-Sâ'idi radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Abbâs İbnu Abdilmuttalib'in evine girerken, Abbâs radıyallahu anh'a: "Esselamu aleyküm" buyurmuş, ev halkı da: "Ve aleykesselam ve rahmetullahi ve berekâtuhu" diye selamını almışlar. Sonra Resûlullah, "Nasılsınız?" diye hal-hatır sormuş, onlar da: "Allah'a hamdolsun, iyiyiz. Babamız ve anamız sana feda olsun, sen nasılsın ey Allah'ın Resûlü!" diye karşılık vermişler, Aleyhissalâtu vesselâm da: "Allah'a hamdolsun, ben de iyiyim!" buyurmuştur."[1509]

*** BÜYÜĞE İKRAM**

ـ1117 ـ7104 ـ3712 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْصَّبَاحِ. أنْبَأنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنِ ابْنِ عَجْنَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ فَأكْرِمُوهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده سَعِيدِ بن مسلمة وهو ضعيف .

1117. (3712) (7104)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Size bir kavmin büyüğü gelince onu büyükleyin, ikramda bulunun."

[1510]

*** HAPŞIRANA TEŞMİT**

ـ1118 ـ7105 ـ3715- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ اِبْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ عِيسَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُللّهِ. وَلْيَرُدَّ عَلَيْهِ مَنْ حَوْلَهُ: يَرْحَمُكَ اللّه. وَلْيَرُدَّ عَلَيْهِمْ: يَهْدِيكُمُ اللّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ أَبِي ليلى، واسمه مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ وهو ضعيف أ هـ .

1118. (3715) (7105)- Hz. Ali anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz hapşırınca "Elhamdulillah!" desin. Yanındakiler ona, yerkamukellah! desinler, hapşıran da onlara "Yehdikümullah ve yuslihu bâleküm (Allah size hidayette bulunsun ve halinizi iyi kılsın)" desin."[1511]

*** YANINDA OTURANA SAYGI**

ـ1119 ـ7106 ـ3716- حَدَّثَنَا عَلِيُ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ أَبِي يَحْيَى الطَّوِيلِ »رَجُلٌ مِنْ أهْلِ الْكُوفَةِ« عَنْ زَيْدٍ الْعَمِّيِّ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا لَقِيَّ الرَّجُلَ فَكَلَّمَهُ لَمْ يَصْرُفْ وَجْهَهُ عَنْهُ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي يَنْصِرفُ. وَإِذَا صَافَحَهُ لَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ - مِنْ يَدِهِ- حَتَّى يَكُونَ هُوَ الَّذِي يَنْزُعُهَا. وَلَمْ يُرَ مُتَقَدِّماً بِرُكْبَتَيْهِ جَلِيساً لَهُ قَطٌّ.فِي الزوائد: مدار الحديث عَلَى زيد العمي وهو ضعيف .

1119. (3716) (7106)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama rastladı mı onunla konuşur, muhatabı ayrılmadıkça da yüzünü ondan çevirmezdi. Muhatabıyla musâfaha yapsa, elini muhatabın elinden çekmezdi. İlk çeken muhatabı olurdu. Aleyhissalâtu vesselâm'ın dizlerinin, yanında oturan arkadaşının dizlerinden ileri çıktığı da görülmemiştir."[1512]

*** MAZERETİ KABUL**

ـ1120 ـ7107 ـ3718- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ ابْنِ مِينَاءَ عَنْ جَوْذَانٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنِ اعْتَذَرَ إِلَى أخِيهِ بِمَعْذِرِةٍ، فَلَمْ يَقْبَلْهَا كَانَ عَلَيْهِ مَثْلُ خَطِيئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ »هُوَ اِبْنُ مِينَاءَ« عَنْ جَوْذَانٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ ثقات إ أنه مرسل. قَالَ أَبُو حاتم: جوذان هَذَا ليست له صحبة وهو مجهول .

1120. (3718) (7107)- Cevzân el-Kûfî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim (din) kardeşine bir özür beyan eder de kardeşi bunu kabul etmezse, onun üzerinde meks sahibinin günahı kadar vebal olur."[1513]

AÇIKLAMA:

Hadis, özür dileyen bir din kardeşinin mâkul bir özrünü kabul etmek gerektiğini, kabul etmeyenin günahkâr olacağını ifade eder. Zira meks sahibi, yanından geçen tüccarlardan haksız yere öşür adı altında bir miktar para alır. Aslında öşrü, usulünce, yetkilinin alması meşrudur, haram değildir. Usulsüz, haksız, liyakatsiz olarak alınırsa haram olacağı açıktır.[1514]

*** ŞAKA**

ـ1121 ـ7108 ـ3719- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ زَمْعَةَ بْنِ صَالِحٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ وَهْبِ ابْنِ عَبْدِ بْنِ زَمْعَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ الزُهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ وَهْبِ بْنِ زَمْعَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ قَالَتْ: خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فِي تِجَارَةٍ إِلى بُصْرَى. قَبْلَ مَوْتِ النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَامٍ. وَمَعَهُ نُعَيْمَانُ وَسُوَيْبِطُ بْنُ حَرْمَلَةَ وكَانَا شَهِدَا بَدْراً. وَكَانَ نُعَيْمَانُ عَلى الزَّادِ. وَكَانَ سُوَيْبِطٌ رَجُ مَزَّاحاً. فَقَالَ لِنُعَيْمَانَ: أَطْعِمْنِي. قَالَ: حَتَّى يَجِئَ أَبُو بَكْرٍ .قَالَ: فَ ُغِيظَنَّكَ. قَالَ فَمَرُّوا بِقَوْمٍ. فَقَالَ لَهُمْ سُوَيْبِطٌ: تَشْتَرُونَ مِنِّى عَبْداً لي؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: إِنَّهُ عَبْدٌ لَهُ كَمٌ. وَهُوَ قَائِلٌ لَكُمْ: إِنِّى حُرٌّ. فإنْ كُنْتُمْ إِذَا قَالَ لَكُمْ هذِهِ الْمَقَالَةَ تَرَكْتُمُوهُ فَ تُفْسِدُوا عَلِيَّ عَبْدِى. قَالَ:َ . بَلْ نَشْتَرِيهِ مِنْكَ. فَاشْتَرَوْهُ مِنْهُ بِعَشْرِ قَئِصَ. ثُمَّ أتَوْهُ فَوَضَعُوا فِي عُنُقِهِ عِمَامَةً أوْ حَبْ. فَقَالَ نُعَيْمَانُ: إنَّ هذَا يَسْتَهْزِئُ بِكُمْ. وَإِنِّى حُرِّلَسْتُ بِعَبْدٍ. فَقَالُوا: قَدْ أَخْبَرَنَا خَبَرَكَ. فَانْطَلَقُوا بِهِ. فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ. فَأَخْبَرُوهُ بِذلِكَ. قَالَ فَاتَّبَعَ الْقَوْمَ. وَرَدَّ عَلَيْهِمُ الْقَئِصَ. وَأَخَذَ نُعَيْمَانَ. قَالَ فَلَمَّا قَدِمُوا عَلى النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأخْبَرُوهُ. قَالَ فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأصْحَابِهِ مِنْهُ حَوًْ.فِي الزوائد: فِي إسناده زمعة بن مصالح وهو إن أخرج له مسلم فإنما روى له مقرونا بغيره وقد ضعفه احمد وابن معين وغيرهما .

1121. (3719) (7108)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Hz. Ebu Bekr radıyallahu anh ticari maksatla, Aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından bir yıl önce Busra'ya kadar gitmişti. Beraberinde Nu'aymân ve Suvaybıt İbnu Hermele de varlardı. Bunlar Bedir gazilerindendi. Nu'aymân erzakları gözetiyordu. Suvaybıt mizahı seven şakacı birisiydi. Nuayman'a (bir ara): "Bana yiyecek bir şeyler ver!" dedi. O ise: "Bekle de Ebu Bekir gelsin!" dedi. Suvaybıt (biraz öfkelenerek) "Vallahi seni kızdırmasını bilirim!" dedi.

Râvi der ki: "(Bir müddet sonra) bunlar bir kavme uğradılar. Suvaybıt onlara: "Benim bir kölem var, satın alırsanız (ucuza vereceğim)" der. Onlar da "Alırız!" derler. Suvaybıt: "Ancak şimdiden

söyleyeyim, kölem çenebazdır, o size: "Ben hür kimseyim (köle değilim)" diyecektir. Eğer o böyle dedi diye almaktan vazgeçecekseniz (alıcı olup da) kölemle arama fesad sokmayın!" dedi. Onlar: "Hayır! biz onu senden satın alacağız!" dediler ve (pazarlık edip) on deve mukabili Nuayman'ı satın aldılar. Sonra yanına gelip, boynuna sarık veya ip bağladılar. Nu'ayman: "Bu adam sizinle alay ediyor, ben hürüm, köle değilim" dedi. Adamlar: "Senin böyle söyleyeceğini bize haber vermişti (yalanlarınla bizi kandıramazsın)" dediler ve Nuayman'ı alıp götürdüler.
Derken Hz. Ebu Bekr geldi. Durumu kendisine haber verdiler. Râvi der ki: Hz. Ebu Bekr o kavmin peşine düştü, develerini geri verdi ve Nuayman'ı kurtardı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına döndükleri zaman hâdiseyi haber verdiler. Bu hâdiseye Aleyhissalâtu vesselâm ve ashabı bir yıl güldüler."[1515]

*** YARI GÖLGEDE OTURULMAZ**

ـ1122 ـ7109 ـ3722 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَنْ أَبِي الْمُنِيبِ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أنْ يُقْعَدَ بَيْنَ الظِّلِّ وَالشَّمْسِ.فِي الزوائد: إسناد حديث اِبْنِ بريدة حسن .

1122. (3722) (7109)- Büreyde İbnu'l-Husayb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm gölge ile güneş arasında oturmayı nehyetti."[1516]

AÇIKLAMA:

Yarı gölge-yarı güneşte oturmayı yasaklayan başka rivayetler de mevcuttur. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm birinde gerekçe de kaydeder: "Öyle yer, şeytanın oturduğu yerdir." Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'ın tebliğinde başvurduğu mühim metodlardan biri, birçok mahzuru bulunan veya mahzurları zamanla anlaşılacak olan pek çok meseleyi şeytana nisbet ederek yasaklamaktır.[1517]

*** YÜZÜKOYUN YATMAMALI**

ـ1123 ـ7110 ـ3724 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمِ ابْنَ عَبْدِ اللّهِ الْمُجْمِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ طِخْفَةَ الْغِفَارِيِّ عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: مَرَّبِيَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا مُضْطَجِعٌ عَلَى بَطْنِي. فَرَكَضَنِي بِرِجْلِهِ وَ قَالَ: يَا جُنَيْدِبُ! إِنَّمَا هذِهِ ضِجْعَةُ أهْلِ النَّارِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن نعيم. لم أر من جرحه و من وثقه. ويعقوب بن حميد مخلتف فِيهِ. وباقي رِجَال ا"سناد ثقات .

1123. (3724) (7110)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Ben yüzükoyun yatar vaziyette iken Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm yanıma geldi. Ayağıyla bana dürtüp: "Ey Cüneydib, bu yatış,

cehennem ehlinin yatışıdır" buyurdu."[1518]

ـ1124 ـ7111 ـ3725 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا سَلَمَةُ بْنُ رجَاءٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جَمِيلٍ الدِّمَشْقِيِ؛ أَنَّهُ سَمِعَ الْقَاسِمَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ نَائِمٍ فِي الْمَسْجِدِ مُنْبَطِحٍ عَلَى وَجْهِهِ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ وَ قَالَ: قَمْ وَاقْعُدْ. فَإِنَّهَا نَوْمَةَ جَهَنَّمِيَّةٌ.فِي الزوائد: الوليد بن جميل. لينه أَبُو زرعة. و قَالَ أَبُو حاتم: شيخ روى عن القاسم أحاديث منكرة و قَالَ أَبُو دَاوُد: ليس به بأس. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وسلمة بن رجاء ويعقوب بن حميد مختلف فيهما .

1124. (3725) (7111)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidde, yüzükoyun yatıp uyuyan bir adamın yanından geçmişti. Ayağıyla dürterek: "Kalk, otur! Zira bu, cehennem(dekilere mahsus bir uykudur (yatıştır)" buyurdu." [1519]

*** İSİMLERİ DEĞİŞTİRME**

ـ1125 ـ7112 ـ3734 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْليَ، أَبُو الْمُحَيَّاةِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ. حَدَّثَنِى ابْنُ أَخِي عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَمٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ سَمٍ؛ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَيْسَ اسْمِى عَبْدَ اللّهِ بْنَ سَمٍ. فَسَمَّانِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللّهِ بْنَ سَمٍ.اِبْنِ أخي عبد اللّه بن سم لم يسم. وباقي رِجَالٍ ا“سناد ثقات .

1125. (3734) (7112)- Abdullah İbnu Selam radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldiğimde ismim Abdullah İbnu Selâm değildi. Beni Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Abdullah İbnu Selâm diye isimlendirdi.[1520]

AÇIKLAMA:

İsim ve isim değiştirme ile ilgili geniş açıklama geçti.[1521]

*** ÇOCUĞU OLMAYANA KÜNYE**

ـ1126 ـ7113 ـ3838 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ. ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ صُهَيْبٍ؛ أَنَّ عُمَرَ قَالَ لِصُهَيْبٍ. مَالَكَ تَكْتَنِي بِأَبِي يَحْيَى؟ وَلَيْسَ لَكَ وَلَدٌ. قَالَ: كَنَّانِي رَسُولُ للّهِ بِأَبِي يَحْيَى.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن عبد اللّه بن مُحَمَّد مختلف فِيهِ .

1126. (3838) (7113)- Hamza İbnu Suhayb radıyallahu anhüma anlatıyor: "Hz. Ömer, Suhayb radıyallahu anhümâ'ya: "Senin oğlan çocuğun olmadığı halde niçin "Ebu Yahya" diye künye taşıyorsun?" diye sordu. Suhayb: "Beni, Ebu Yahya diye Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm künyeledi" dedi."[1522]

AÇIKLAMA:

Araplarda bir erkek evlenip erkek çocuğu oldu mu oğlunun ismiyle "falanın babası" mânasında Ebu fülan diye isimlenirdi. Bu isme künye denir. Resûlullah, bir kısım eşhası, çocuğu olmadığı halde "Ebu fülan" diye künyelemiş, bunun caiz olduğunu göstermiştir. [1523]

*** MEDİH**

ـ1127 ـ7114 ـ3743- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِيَّاكُمْ وَالتَّمَادُح فإِنَّهُ الذَّبْحُ.فِي الزوائد: إسناد حديث معاوية بن سفيان حسن. ‘ن معبدا الجهني مختلف فِيهِ. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

1127. (3743) (7114)- Hz. Mu'âviye radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sakın birbirinizi methetmeyin. Çünkü bu boğazlamak (yani methedileni bir nevi katletmek)dir."[1524]

*** MÜSTEŞAR EMİN OLMALIDIR**

ـ1128 ـ7115 ـ3746- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شَرِيكٍ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِىَّ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي مسعود صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1128. (3746) (7115)- Ebu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kendisiyle istişare edilen kişi güvenilen bir kimse (olmalı)dır."[1525]

ـ1129 ـ7716 ـ3747- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ وَعَلَيُّ بْنُ هَاشِمٍ عَنِ اِبْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اسْتَشَارَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُشِرْ عَلَيْهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ أَبِي ليلى. واسمه مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن أَبِي ليلى وأبوه عَبْدُ الرَّحْمَنِ ا‘نصاري القاضي وهو ضعيف .

1129. (3747) (7116)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz (din) kardeşine danıştığı zaman, danışılan kimse ona (hak ve doğru gördüğü) kanaatini söylesin." [1526]

*** VÜCUDA HAMAM OTU SÜRMEK**

ـ1130 ـ7117 ـ3751 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللّهِ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا طَلَّى بَدأَ بِعَوْرَتِهِ فَطَلَهَا بِالنُّورَةِ وَسَائِرَ جَسَدِهِ أَهْلُهُ.فِي الزوائد: هَذَا حديث رِجَالُهُ ثقات. وهو منقطع وحبيب بن أَبِي ثابت لم يسمع من أم سلمة قَالَه أَبُو زرعة .

1130. (3751) (7117)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (vücudundaki kılları gidermek için) hamam otu sürmek istediği zaman avret mahallinden başlayarak oraya hamam otunu kendisi sürerdi. Bedeninin diğer yerlerine ailesi sürerdi."[1527]

ـ1131 ـ7118 ـ3752 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ عَنْ كَامِلٍ أَبِي الْعَءِ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اطَّلىَ وَوَلِي عَانَتَهُ بِيَدِهِ.فِي الزوائد: هَذَا حديث رِجَالُهُ ثِقات. وهو منقطع وحبيب بن أَبِي ثابت لم يسمع من أم سلمة قَالَه أَبُو زرعة .

1131. (3752) (7118)- Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (tüylerini almak için) hamamotu süründü, kasıklarına kendi eliyle sürdü."[1528]

AÇIKLAMA:

Rivayette geçen nure, hamam otu denen nesnedir. Kireçle zırnıhtan yapılan bu madde vücuttaki kılların alınmasında kullanılır. Sadedinde olduğumuz hadisler, Resûlullah'ın bu maddeyi kullandığını gösterir. Başka hadislerde ustura kullanma da mevzubahistir. Bazı âlimler, erkekler için usturanın daha uygun, kadınlar için de hamamotunun daha muvafık olacağına söylemiştir. Mamafih, sadedinde olduğumuz rivayetler bunun erkekler tarafından kullanılmasının cevazına delildir.[1529]

*** HİKÂYE (KISSA) ANLATMA**

ـ1132 ـ7119 ـ3753 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْهِقْلُ بْنُ زِيَادٍ. ثَنَا ا‘وْزَاعِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَامِرٍ ا‘سْلَمِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ

وَسَلّمَ قَالَ: َ يَقُصُّ عَلى نَّاسِ إّ أمِيرٌ أوْ مَأمُورٌ أوْ مُرَاءٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن عامر ا'سلمى، وهو ضعيف .

1132. (3753) (7119)- Amr İbnu Şu'ayb an ebihi an ceddihi radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Halka ya emîr, ya emîrin memuru yahut da mürâî kimse kıssa anlatır."[1530]

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen kıssa anlatma işi, halka ibretli, hikmetli va'z u nasihat etme, hutbe okumak olarak değerlendirilmiştir. Böyle olunca, halkın camilerde irşad edilmesi işi öncelikle emirin yetkisindedir: Ya bizzat yapar veya yaptırır. Bunun dışındaki irşadçılığın müraîlik olarak tavsifi, adem-i cevazı ifade eder. Me'mur mefhumuna şârihler sadece emîrin memurunu dahil etmezler. Alim ve fâzıl kişilerin Allah tarafından irşadla memur olduklarını söylerler ki bu, reddedilemez. Emr-i bi'l-ma'ruf bilhassa âlimlere terettüp eden bir vazifedir. Mürâî de yetkisi, ilmî ehliyeti olmayan kimselerle açıklanabilir. Bunlar kendilerini gösterip, şöhret elde edip menfaat temin etmek, baş olmak isteyen kimselerdir.[1531]

*** KÖTÜ ŞİİR**

ـ1133 ـ7120 ـ3761- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْيدِ اللّهِ عَنْ شَيْبَانَ عَنِ ا'عْمَشِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ أعْظَمَ النَّاسِ فِرْيَةً لَرَجُلٌ هَاجَى رَجُ فَهَجَا الْقَبِيلَةَ بِأسْرِهَا. وَرَجُلٌ انْتَفَى مِنْ أبِيهِ وَزَنّي أُمَّهُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. وعبيد اللّه هو اِبْنِ مُوسَى القيسيّ أَبُو مُحَمَّد. وشيبان هو اِبْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ النحوي، أَبُو معاوية المؤدب. وا'عمش هو سليمان بن مهران. وفي ا"سناد أربعة من التابعين يروى بعضهم عن بعض .

1133. (3761) (7120)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İftira yönüyle insanların en büyüğü, bir adam hicveden ve tümüyle bir kabileyi hicveden kimsedir. Keza, babasını inkâr edip annesini zina ile itham eden kimsedir."[1532]

AÇIKLAMA:

Şiirle ilgili geniş açıklama geçti.[1533]

*** GÜVERCİNLE OYNAMAK**

ـ1134 ـ7121 ـ3764 -حَدَّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ زُرَارَةَ. ثَنَا شَرِيكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍوعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَظَرَ إِلَى إِنْسَانٍ يَتْبَعُ طَائِراً فَقَالَ: شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَاناً.فِي الزوائد: حديث عَائِشَةَ هبب إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1134. (3764) (7121)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir kuşun peşinde koşan bir adam görmüştü. "Şeytanı takip eden bir şeytan!" buyurdu."[1534]

ـ1135 ـ7122 ـ3766 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ. ثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنِ الْحَسَنِ ابْنِ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُ وَرَاءَ حَمَامَةٍ فَقَالَ: شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً.فِي الزوائد: رِجَال ا“سناد ثقات، غير أنه منقطع. فإن الحسن لم يسمع من عُثْمَانَ بن عفان قَالَه أَبُو زرعة .

1135. (3766) (7122)- Hz. Osman ve Hz. Enes radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir güvercinin peşine takılan bir adam görmüştü. "Bir şeytanı kovalayan bir şeytan" buyurdu."[1535]

AÇIKLAMA:

Güvercin, kuşla oynama bahsi geçmişte incelendi. [1536]

*** YAZIYI TOPRAKLA KURUTMA**

ـ1136 ـ7123 ـ3774 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. أنْبَأنَا بَقِيَّةُ. أنْبَأنَا أَبُو أحْمَدَ الدِّمَشْقِيُّ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَرِّبُوا صُحُفَكُمْ أَنْجَحُ لَهَا. إِنَّ التُّرَابَ مُبَارَكٌ.فِي الزوائد: قلت وروى والترمذي عن مُحَمَّد بن غين حَدَّثَنَا شبابة عن حمزة عن أَبِي الوبير به بلفط: إِذَا كتب أحدكم كتابا فِليرّبه، فإنه أهجح للحاجة. قَالَ والترمذي: هَذَا حديث منكر نعرفه عن أَبِي الزبير إ من هَذَا الوجه. قَالَ: وحمرة عندى هو اِبْنِ عمرو النصبيّ، وهو ضعيف فِي الحديث. أهـ كم الزوائد.قَالَ السندي: قلت قَالَ السيوطي: هَذَا أحد ا'حاديث التي انتقدها الحافظ سراج الدين القزويني عَلَى المصابيع وزعم أنه موضوع .

1136. (3774) (7123)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Mürekkeple yazdığınız vakit, kâğıdınızı topraklayın. (Mürekkebin dağılmaması için) bu uygundur. Çünkü toprak mübarektir."[1537]

*** KUR'AN-I KERİM'İ OKUMANIN SEVABI**

1137ـ 7124ـ 3780- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى. أَنْبَأنَا شَيْبَانُ عَنْ فِرَاسٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ إِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ: اقْرَأْ وَاصْعَدْ. فَيَقْرَأُ وَيَصْعَدُ بُكُلِّ ايَةٍ دَرَجَةً. حَتَّى يَقْرَأ آخِرَ شَيْءٍ مَعَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العوفيّ وهو ضعيف .

1137. (3780) (7124)- Ebu Saidi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kur'an ehli (yani onu okuyan, onunla amel eden) cennete girdiği vakit, kendisine: "Oku ve yüksel!" denilir. O da okur ve yükselir. Her ayet için bir derece verilir. Böylece o bildiği ayetleri sonuna kadar okur (ve her biri için bir derece alır)."[1538]

AÇIKLAMA:

Bazı hadislerde cennetteki derecelerin miktarının Kur'ân-ı Kerim'in ayetlerinin sayısına denk olduğu ifade edilmiştir. Cennette, mü'mine Kur'ân'dan ezberlediği ayet sayısınca derece verileceği bu hadiste ifade edilmektedir. Bu nokta-i nazardan Kur'ân hâfızları, ihlaslı ve Kur'ân'la amel etmek şartıyla, ahirette en yüce mertebelere erişecek demektir. Bazı alimler, hadisten ahirette Kur'ân'ı her okudukça mertebe katedileceğini anlamıştır. Bu durumda Kur'ân ehlinin mertebeleri, devamlı artacaktır ve buna bir hudud koymak mümkün değildir. Yine tekrar edelim: Hadiste "Kur'ân hâfızı" denmiyor, "Kur'ân ehli" deniyor. Bu durum, ebedî yükselme imkanının, hâfız olmayanlara da açık olduğunu ifade eder. Kur'ân'ın hakkını vermeyen kimseler, hâfız da olsalar onların derecesi sınırlıdır. Şu halde esas olan, Kur'ân ehli olmaktır.[1539]

1138ـ 7125ـ 3781- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ بَشِيرِ بْنِ مُهَاجِرٍ عَنِ ابْنِ بُرَيدَةَ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَجِئُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَالرَّجُلِ الشَّاحِبِ. فَيَقُولُ: أنَا الَّذِي أَسْهَرْتُ لَيْلَكَ وَأَظْمَأْتُ نَهَارَكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1138. (3781) (7125)- İbnu Büreyde'nin babası (Büreyde) anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü Kur'ân-ı Kerîm rengi uçuk bir adam gibi gelir ve (okuyucusuna): "Seni gece uykusuz ve gündüz susuz bırakan benim" der."[1540]

1139ـ 7126ـ 3789- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي قَيْسٍ ا،وْدِيِّ عَنْ عَمْرِو ابْنِ مَيْمُونٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ ا،نْصَارِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللّهُ أَحَدٌ، الْوَاحِدُ الصَّمَدُ، تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْأنِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. وأبو قيس هو عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن ثروان .

1139. (3789) (7126)- Ebu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah u ahad, el-Vahidu's-Samed (yani İhlas suresi Kur'ân'ın üçte birine denktir."NOT: İhlas sûresinin Kur'ân'ın üçte birine denkliği açıklandı.[1541]

ـ1140 ـ7127 ـ3792 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَب عَنِ ا‘وْزَاعِيِّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْيدِ اللّهِ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: أَنَا مَعَ عَبْدِى إِذَا هُوَ ذَكَرَنِى وَتَحَرَّكَتْ بِى شَفَتَاهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن مصعب القرقساني قَالَ فِيهِ صالح بن مُحَمَّد: ضعيف لكن رواه اِبْنِ حبان فِي صحيحه من طريق أبواب بن سويد عن ا‘وزاعي أيضا. وايوب بن سويد ضعيف .

1140. (3792) (7127)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: "Kulum, beni andığı ve dudakları benim için kımıldandığı an ben kulumla beraberim."[1542]

*** LA İLAHE İLLALLAH'IN FAZİLETİ**

ـ1141 ـ7128 ـ3795 -حَدَّثَنَا هَارُونَ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ عَنْ مِسْعَرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أُمِّهِ سُعْدى الْمُرِّيَّةِ؛ قَالَتْ: مَرَّ عُمَرَ بِطَلْحَةَ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: مَالَكَ كَئِيباً؟ أَسَاءَتْكَ إِمْرَةُ بْنِ عَمِّكَ؟ قَالَ: َ. ولكِنْ سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنِّى ‘عْلَمُ كَلِمَةً َ يَقُولَهَا أَحَدٌعِنْدَ مَوْتِهِ إِ كَانَتْ نُوراً لصَحِيفَتِهِ. وَإِنَّ جَسَدَهُ وَرُوحَهُ لَيَجِدَانَ لَهَا رَوْحاً عِنْدَ الْمَوْتِ. فَلَمْ أَسْأَلْهُ حَتَّى تُوَفِّيَ. قَالَ: أَنَا أَعْلَمُهَا. هِيَ الَّتِى أَرَادَ عَمَّهُ عَلَيْهَا وَلَوْ عَلِمَ أَنَّ شَيْئاً أَنْجَى لَهُ مِنْهَا ‘مَرَهُ.فِي الزوائد: اختلف عَلَى الشعبي. فقيل: عنه هكَذَا. وقيل: عنه أن أَبِي طلحة عن أبيه. وقيل: عنه عن يَحْيَى عن أمه سعدى عن طلحة. وقيل: عنه عن طلحة مرس .

1141. (3795) (7128)- Su'dâ'l-Mürriyye radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın vefatından sonra Hz. Ömer, (bir gün kocam) Talha'ya uğradı. (Onu üzgün bularak:) "Neyin var, niye üzgünsün? Amca oğlun (Ebu Bekr'in) halife oluşu mu seni üzdü?" dedi. Talha: "Hayır! Lakin ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Ben bir kelime biliyorum, her kim ölümü anınâ onu söylerse mutlaka amel defteri için bir nur olur ve onun cesedi ve ruhu ölüm anında o kelime sebebiyle bir rıza, bir rahmet bulacaktır" buyurduğunu işittim" dedi. Ben bu kelimenin ne olduğunu o ölünceye kadar sormadım. (İşte bunun için üzgünüm)" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben o kelimeyi biliyorum. (Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın amcası (Ebu Tâlib)e vefatı anında teklif etti, kelime-i tevhiddir. Eğer Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm,

amcası için, kelime tevhidden daha kurtarıcı bir şey bilseydi onu (söylemesini) emrederdi" dedi." [1543]

AÇIKLAMA:

Bu hadis ziyadesiyle mesaj yüklü bir muhteva taşımaktadır:

***** Sahabeyi en çok meşgul eden, sevindiren veya üzen şeyler hep uhrevîdir, zikirdir; ubudiyettir.

***** Kelime-i tevhid çok feyizli bir kelimedir. Ölüm anında hayatı onunla kapayabilmek büyük bir saadettir. Bu saadete ermek için ölüm anı gelmezden önce dili dudakların ona alıştırılması, kalbe, zikre iyice nakşedilmesi gerekmektedir. Zira Aleyhissalâtu vesselâm, kişi ne şey üzerine yaşadıysa o şey üzerine öleceğini haber vermektedir. Tevhid üzere yaşayanın şirk üzere ölmesi rahmet-i ilahîyeden baîddir. Keza şarkı, türkü, mâlâyâniyat üzere yaşayanın kelime-i tevhid üzere hayata elveda etmesi de uzak bir ihtimaldir.

***** Hz. Ömer, Hz. Talha'nın sormayı ihmal ettiği kelimenin kelime-i tevhid olduğunu istidlali pek makuldür. Çünkü Aleyhissalâtu vesselâm, hayatı boyunca himayesini gördüğü sevgili amcası Ebu Tâlib'in uhrevi kurtuluşunu çok istiyordu. Bu maksatla ona şu teklifi yapmıştı: "Ey amcacığım, Lâ ilahe illallah de! Ben o sayede

Allah indinde senin imanına şehadet edeyim, (ebedi kurtuluşuna vesîle olayım)." Resûlullah bunda ısrar etmişti, fakat o buna yanaşmamıştı. (Bu bahis açıklandı).[1544]

ـ1142 ـ7129 ـ3796- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَيَانٍ الْوَاسِطِيُّ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدُ اللّهِ عَنْ يُونُسُ عَنْ حُمَيدِ بْنِ هَلٍ عَنْ هِصَّانَ بْنِ الْكَاهِلِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ عَنْ مُعَاذٍ بْنِ جَبَلٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ تَشْهَدُ أنْ َ إِلَهَ إَّ اللّهُ وَأَنِّى رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجِعُ ذلِكَ إِلَى قَلْبِ مُوقِنٍ إَّ غَفَرَ اللّهُ لَهَا.فِي الزوائد: الحديث رواه النسائي فِي عمل اليوم والليلة من طرق .

1142. (3796) (7129)- Muâz İbnu Cebel radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölen bir nefis (ölüm anında) Allah'ın bir ve benim Allah elçisi olduğuma şehadet eder, kalbi de bunu tasdik ederse, Allah mutlaka ona mağfiret kılar."[1545]

ـ1143 ـ7130 ـ3797- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا زَكَرِيَا بْنُ مَنْظُورٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ عَنْ أُمِّ هَانِئٍ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قال َ إلهَ إَّ اللّهُ؛ َ يَسْبِقُهَا عَمَلٌ وَ يَسْبِقُهَا عَمَلٌ وَ تَتْرُكُ ذَنْباً.فِي الزوائد: فِي إسناده زكريا بن منظور وهو ضعيف .

1143. (3797) (7130)- Ümmü Hâni radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "La ilahe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur)" kelimesini fazilette hiçbir amel geçemez ve bu kelime hiçbir günahı bırakmaz, (affettirir)."[1546]

ـ1144 ـ7131 ـ3799 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: مَنْ قَالَ فِي دُبُرِ صَةِ الْغَدَاةِ َ إِلهَ إِاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ َ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ كَانَ كَعَتَاقِ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ. فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العوفي، وهو ضعيف. وكذَلِكَ الراوي عنه .

1144. (3799) (7131)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Kim, sabah namazının peşinden La ilâhe illallahu vahdehu la şerîke leh lehü'l-mülkü ve lehû'l-hamdü bi-yedihi'l-hayr ve hüve alâ külli şey'in kadîr (Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir, ortağı yoktur, mülk ona aittir, hamdler de ona layıktır, her çeşit hayır O'nun elindedir. O her şeye kadirdir)" derse kendisine, Hz. İsmail evlatlarından bir köleyi âzâd etmiş gibi sevap yazılır." [1547]

ـ1145 ـ7132 ـ3801 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُالْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ بَشِيرٍ، مَوْلىَ الْعُمَرِيِّينَ، قَالَ: سَمِعْتُ قُدَامَةَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الْجُمَحَيَّ يُحَدِّثُ؛ أَنَّهُ كَانَ يَخْتَلِفُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَهُوَ غُمٌ. وَ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُعَصْفَرَانِ. قَالَ فَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ؛ أَنَّ رَسُولَ للَّهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ: أَنَّ عَبْداً مِنْ عِبَادِ اللَّهِ قَالَ: يَا رَبِّ! لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلِ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. فَعَضَّلَتْ بِالْمَلَكَيْنِ. فَلَمْ يَدْرِيَا كَيْفَ يَكْتُبَانِهَا. فَصَعِدَا إِلَى السَّماء وَ قَاَ: يَا رَبَّنَا! إِنَّ عَبْدَكَ قَدْ قَالَ مَقَالَةً َ نَدْرِي كَيْفَ نَكْتُبُهَا. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا قَالَ عَبْدُهُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ قَاَ: يَا رَبِّ! إِنَّهُ قَالَ: يَا رَبِّ! لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ سُلْطَانِكَ. فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمَا: اكْتُبَاهَا كَمَا قَالَ عَبْدِي. حَتَّى يَلْقَانِي فَأَجْزِيَهُ بِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده قدامة بن إِبْرَاهِيمَ ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وصدقة بن بشير لم أر من جرّحه و من وثقه وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

1145. (3801) (7132)- Kudâme İbnu İbrahim el-Cümahî radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Kendisi, Hz. Abdullah İbnu Ömer İbni'l-Hattâb radıyallahu anhümâ'ya gidip geliyordu. Bu uğramaları esnasında yaşça delikanlı ve üzerinde kırmızıya boyanmış iki parça yiyecek vardı. Kudâme devamla der ki: "Abdullah İbni Ömer bize Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kendilerine şunu anlattığını söyledi: "Allah'ın kullarından bir kul dedi ki: "Ey Rabbim! Senin zâtının celalin ve senin hâkimiyetinin azametine layık şekilde sana hamd olsun." Bu ham kulun amelini yazmakla muvazzaf iki meleği aciz bıraktı. Onlar (bunun sevabını) nasıl yazacaklarını bilemediler. Bunun üzerine melekler göğe çıktılar ve "Ey Rabbimiz! Senin kulun öyle bir kelam söyledi ki, nasıl yazacağımızı bilemiyoruz" dediler. Allah Teâla hazretleri, -kulun söylediği sözü en iyi bilen olduğu halde-: "Benim kulum ne söyledi?" diye sordu. Melekler: "Ey Rabbimiz! O

kul: "Ya Rabbi lekel-hamdu kemâ yenbagi li-Celâli vechike ve azîmi sultânike" söyledi" dediler. Bunun üzerine Allah Teâla hazretleri o iki meleğe buyurdu ki: "Kulum bana kavuşup da ben onu söylediği söze (hamde) karşılık mükâfatlandırıncaya kadar siz o sözü kulumun söylediği gibi yazınız" buyurdu."[1548]

ـ1146 ـ7133 ـ3803- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ ا‘زْرَقُ، أَبُو مَرْوَانَ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أُمِّهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ عَائِشَةَ؛ كَانَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأى مَا يُحِبُّ قَالَ: الْحَمْدُ للّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تتِمُّ الصَّالِحَاتُ. وَ إِذَا رَأى مَا يَكْرَهُ قَالَ الْحَمْدُ للَه عَلَى كُلِّ حَالٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، و رِجَالُهُ ثقات .-

1146. (3803) (7133)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm sevdiği bir şeyi görünce: "Hamd o Allah'a mahsustur ki sâlih şeyler sadece onun lütuf ve nimetiyle tamamlanır" derdi. Hoşlanmadığı bir şey görünce de: "Her durum üzerine Allah'a hamd olsun" derdi."[1549]

ـ1147 ـ7134 ـ3804- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: الْحَمْدُ للّهِ عَلى كُلِّ حَالٍ. رَبِّ أعُوذُ بِكَ مِنْ حَالِ أهْلِ النَّارِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُوسَى بن عبيدة وهو ضعيف. وشيخه مُحَمَّد بن ثابت مجهول .

1147. (3804) (7134)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle derlerdi: "Elhamdulillah alâ külli hal. Rabbi eûzu bike, min hâli ehli'n-nâr. (Hep hal için Allah'a hamdolsun. Ey Rabbim cehennem ehlinin halinden sana sığınırım."[1550]

ـ1148 ـ7135 ـ3805- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلُّ. ثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ شَبِيبِ بْنِ بِشْرٍ عَنْ أنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أنْعَمَ اللّه عَلَى عَبْدِ نِعْمَةَ فَقَالَ: الْحَمْدُ للّهِ
إِّ كَانَ الَّذِي أعْطَاهُ أفْضَلَ مِمَّا أخَذَ.فِي الزوائد: إسناده حسن. شبيب بن بشر مختلف فِيهِ .

1148. (3805) (7135)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah kuluna bir nimet verdiği zaman kul "Elhamdülillah" derse, kulun verdiği (yani hamd demek suretiyle ödediği, kendine sağlayacağı menfaatçe) aldığından efdal (üstün) olur."[1551]

ـ1149 ـ7136 ـ3807- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي سِنَانٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي سَوْدَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ

صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ مَرَّبِهِ وَهُوَ يَغْرِسُ غَرْساَ فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! مَا الّذِي تَغْرِسُ؟ قُلْتُ: غِرَاساَلي. قَالَ: أَ أَدُلُّكَ عَلَى غِرَاسٍ خَيْرٍ لَكَ مِنْ هذَا؟ قَالَ: بَلى يَا رَسُولَ لِلّهِ! قَالَ: قُلْ: سُبْحَانَ اللّهِ وَ الْحَمْدُ اَللّهِ وَ إلهَ إَّ اللّهُ وَاللّهُ أكْبَرُ يُغْرَسْ لَكَ بِكُلِّ وَاحِدَةٍ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ.فِي الزوائد: إسناد حسن. وأبو سنان أمه عيسى بن سنان الحنفي مختلف فِيهِ .

1149. (3807) (7136)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh'ın anlattığına gön "Kendisi ağaç dikerken yanına Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm uğrar ve: "Ey Ebu Hureyre! Şu diktiğin nedir?" der. "Kendim için bir fidan dikiyorum!" cevabını verir. Aleyhissalâtu vesselâm "Sana, senin için daha hayırlı bir dikilecek olan göstermiyeyim mi?" buyurur. Ebu Hureyre: "Göster! Ey Allah'ın Resûlü!" der. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Sübhanallahi velhamdülillahi ve lâ ilahe illallahu vallahu ekber (Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür)" de! Bunu söylersen her bir kelimesi için sana cennette bir ağaç dikilir."[1552]

ـ1150 ـ7137 ـ3809 -حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ. حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مُوسَي بْنِ أَبِي عِيسَى الطَّحَّانِ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِاللّهِ عَنْ أَبِيهِ أَوْ عَنْ أخِيهِ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ لّلهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ مِمَّا تَذْكُرُونَ مِنْ جَلِ اللّهِ التَّسْبِيحَ وَالتَّهْلِيلَ وَاتَّحْمِيدَ. يَنْعَطِفْنَ خَوْلَ الْعَرْشِ. لَهُنَّ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ. تُذَكِّرُ بِصَاحِبِهَا. أمَا يُحِبُّ أحَدُكُمْ أنْ يَكُونَ لَهُ. »أوْ يَزَالَ لَهُ« مَنْ يُذَكِّرُ بِهِ؟.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. وأخو عون اسمه عبيد اللّه بن عتبة .

1150. (3809) (7137)- Nu'man İbnu Beşîr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah'ın celalinden zikrettiğiniz tesbih (sübhanallah), tehlil (lâ ilahe illallah) ve tahmid (elhamdülillah) cümleleri Arş'ın etrafında dönüp dururlar. Onlar tıpkı arı oğulu uğultusu gibi uğultu çıkararak, sahiplerini andırırlar. Sizden biri, Arş'ın civarında kendisini andırtan birisinin olmasından hoşlanmaz mı?"[1553]

ـ1151 ـ7138 ـ3810 -حَدَّثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ مُنْظِورٍ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أُمِّ هَانِىءٍ؛ قَالَتْ: أَتَيْتُ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ. فَإنِّي قَدْ كَبِرْتُ وَضَعُفْتُ وَبَدُنْتُ. فَقَالَ: كَبِّرِي اللّهَ مَائَةَ مَرَّةٍ. وَاحْمَدِى اللّهِ مِائَةَ مِرَّةٍ. وَسَبِّحِي اللّهَ مِائَةَ مَرَّةٍ. خَيْرٌ مِنْ مِائَةِ فَرَسٍ مُلْجَمٍ مُسْرَجٍ فِي سَبِيلِ اللّهِ. وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ بَدَنَةٍ. وَخَيْرٌ مِنْ مِائَةِ رَقَبَةٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده زكريا وهو ضعيف .

1151. (3810) (7138)- Ümmü Hani radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana (kolay ve sevabı büyük) bir amel gösterin. Zira

artık ben yaşlandım, zaafa uğradım ve şişmanladım" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm derhal şu cevabı verdiler: "Yüz kere Allahuekber de! Yüz kere elhamdulillah de, yüz kere sübhanallah de. (Bunu yapman senin için) Allah yolunda eğerlenip gemlenmiş yüz attan daha hayırlıdır. (Kurban edilmiş) yüz deveden daha hayırlıdır. Yüz köle azad etmekten daha hayırlıdır."[1554]

ـ1152 ـ7139 ـ3813- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكَ بِـ سُبْحَانَ اللّهِ وَالْحَمْدُ للّهِ وَ إلهَ إِّ اللّهُ وَاللّهُ أكْبَرُ- فَإِنَّهَا. يَعْنِي يَحْطُطْنَ الْخَطَايَا كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عمر بن راشد، قَالَ فِيهِ البخاري: حديثه عن اِبْنِ أَبِي كسير مضطرب، ليس بالقائم. قَالَ اِبْنِ حبان: يضع الحديث يحل ذكرن إ عَلَى السبيل القد ح فِيهِ .

1152. (3813) (7139)- Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana dedi ki: "Sana sübhanallahi velhamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber" demeyi tavsiye ederim. Zira bu kelimeler, günahları döker, tıpkı ağacın yapraklarını dökmesi gibi."[1555]

*** İSTİĞFAR**

ـ1153 ـ7140 ـ3815- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنِّي ،سْتَغْفِرُ اللّهَ وَأتَوبُ إلَيْهِ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي هُرَيْرَةَ صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1153. (3815) (7140)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben günde yüz sefer Allah'a istiğfarda bulunurum."[1556]

ـ1154 ـ7141 ـ3816- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ أَبِي الْحُرِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ اِبْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّى ،سْتَغْفِرُ اللّهَ وَأتُوبُ إلَيْهِ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً.فِي الزوائد: رواه النسائي فِي عمل اليوم والليلة، عن إِبْرَاهِيمَ بن يعقوب عن أَبِي نعيم عن مغيرة به .

1154. (3816) (7141)- Ebu Musa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben günde yetmiş kere Allah'a tevbe ve istiğfarda bulunurum."[1557]

ـ1155 ـ7142 ـ3817- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ أبِي إسْحَاقَ عَنْ أَبِي الْمُغِيرَةِ عَنْ حُذَيْفَةَ؛ قَالَ: كَانَ فِي لِسَانِي ذَرَبٌ عَلَى أهْلِي.

وَكَانَ َ يَعْدُوهُمْ إِلَى غَيْرِهِمْ. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ فَقَالَ: أيْنَ أَنْتَ مِنْ اِسْتِغْفَارِ: تَسْتَغْفِرُ اللّهَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً .
فِي الزوائد: فِي إسناده أبُو المغيرة البجلي مضطرب الحديث عن حذيفة. قَالَه الذنبي فِي الكاشف .

1155. (3817) (7142)- Huzeyfe radıyallahu anh anlatıyor: "Benim dilimde, aile efradıma karşı bir ölçüsüzlük vardı. Fakat bu başkalarına olmazdı. Bu halimi Aleyhissalâtu vesselâm'a söyledim. Resûlullah: "İstiğfar bakımından ne haldesin? (Bu kusurunun bağışlanması için günde yetmiş kere istiğfar et!" buyurdular."[1558]

ـ1156 ـ7143 ـ3818- حَدَّثَنَا عُمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بِنْ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا مُحَمَّدُ اِبْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِرْقٍ؛ سَمِعتُ عَبْدَ اللّهِ بْنَ بُسْرٍ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: طُوبَى لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَاراً كَثِيراً.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1156. (3818) (7143)- Abdullah İbnu Busr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Amel defterinde çok istiğfar bulunana ne mutlu!"[1559]

ـ1157 ـ7144 ـ3820- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيدٍ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: اللّهُمَّ! اِجْعَلْنِي مِنَ الَّذِين إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا. وَإِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا.فِي الزوائد: عَلَى بن زيد، وهو ضعيف .
1157. (3820) (7144)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle dua ederdi: "Ey Allahım! Beni, güzel amel işledikleri zaman (bunun mükâfatıyla) müjdelenen ve hata işlediği zaman da istiğfar eden kimselerden eyle!"[1560]

*** LA HAVLE VELA KUVVETE İLLA BİLLAH**

ـ1158 ـ7145 ـ3825- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ ا َعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ اِبْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أ أَدُلُّكَ عَلي كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ: بَلىَ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: َ حَوْلَ وَ قُوَّةَ إ ّ بِاللّهِ.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي ذر صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1158. (3825) (7145)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Sana cennet hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi?" buyurdular.
"Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dedim.

"La havle velâ kuvvete illa billah (Gerek ibadet için gerek dünyevî işlerim için muhtaç olduğum) bütün güç kuvvet Allah'tandır" de!" buyurdular."[1561]

ـ1159 ـ7146 ـ3826 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ الْمَدَنِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْنٍ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي زَيْنَبَ مَوْلَى حَازِمِ بْنِ حَرْمَلَةَ عَنْ حَازِمِ بْنِ حَرْمَلَةَ؛ قَالَ: مَرَرْتُ بِالنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِي: يَا حَازِمُ! أَكْثِرْ مِنْ قَوْلِ: َحَوْلَ وَ قُوَّةَ إِ َّ بِاللّهِ. فَإِنَّهَا مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. وأبُو زينب لم يسمّ. ولم أر من جرحه و من وثقه. وخالد بن سَعِيدِ هو اِبْنِ مريم التيميّ، ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. و مُحَمَّد بن معن الغفاري احتج به البخاري فِي صحيحه. ويعقوب بن حميد مختلف فِيهِ. ثم إن المصنف لم يخرج Œبي حارم بن حرملة هَذَا غير هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقبة الكتب.

1159. (3826) (7146)- Hâzım İbnu Harmele radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a uğramıştım. Bana: "Ey Hâzım! Lâ havle vela kuvvete illa billah" de! Çünkü bu cümle cennet hazinelerinden biridir" buyurdular." [1562]

DUA BÖLÜMÜ

*** RESÛLULLAH'IN DUASI**

ـ1160 ـ7147 ـ3834 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي ا‘عْمَشُ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أنْ يَقُولَ: اللَّهُمَّ! ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ للّهِ! تَخَافُ عَلَيْنَا؟ وَقَدْ آمَنَّا بِكَ وَصَدَّقْنَاكَ بِمَا جِئْتَ بِهِ. فَقَالَ إِنَّ الْقُلُوبَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ من أصَابِعِ الرَّحْمنِ. عَزَّ وَجَلَّ يُقَلِّبُهَا. وَأشَارَ ا‘عْمَشُ بِإِسْبَعَيْهِ.فِي الزوائد: مدار الحديث عَلَى يزيد الرقاشي وهو ضعيف .

1160. (3834) (7147)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah şu duayı çok yapardı: "Allahümme sebbit kalbî alâ dînike. (Allahım kalbimi dinin üzere sabit kıl." Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz sana iman ettiğimiz ve senin getirdiklerini tasdik ettiğimiz halde bizim (âkibetimiz) için korkuyor musun?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama şu cevabı verdi: "Kalpler, muhakkak ki Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır, onu (dilediği şekilde) döndürür."

Ravi der ki: "A'meş iki parmağını gösterdi."[1563]

*** RESÛLULLAH'IN SIĞINMA TALEP ETTİĞİ ŞEYLER**

ـ1161 ـ1148 ـ3840 -حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ. ثَنَا بَكْرُ بْنُ سُلَيْم. حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الْخَرَّاطُ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَي اِبْنِ عَبَّاسٍ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: كَانَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا هذَا الدَّعَاءَ كَمَايُعَلِّمُنَا اَلسَّوَرَةَ مِنَ الْقُرْآنِ: اللّهُمَّ! إِنِّى أَعُوذُبِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ. وَأعُوذُبِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرُ. وَأعُوذُبِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ. وَأعُوذُبِكَ
مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ.فِي الزوائد: إسناد حسن. ٴن حميد الخراط، مخلف فِيهِ. وكَذَلِك بكر بن سليم .

1161. (3840) (7148)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi şu duayı bize öğretmişti: "Allahım! Cehennem azabından, kabir azabından, Mesîh Deccâl'in fitnesinden, hayat ve ölüm fitnesinden sana sığınırım."[1564]

ـ1162 ـ7149 ـ3843 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَلُوا اللّهَ عِلْماً نَافِعاً. وَتَعَوَّذُوا بِاللّهِ مِنْ عِلْمٍ يَنْفَعُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. وأسامة بن زيد هَذَا هو الليثيّ المزني، احتج به مسلم .

1162. (3843) (7149)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Allah'tan faydalı ilim dileyin, faydasız ilimden Allah'a sığının" buyurdu."[1565]

ـ1163 ـ7150 ـ3846 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. أَخْبَرَنِي جَبْرُ بْنُ حَبِيبٍ عَنْ أُمِه كُلْثُوم بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَائِشَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَهَا هذَا الدَّعَاءِ: اللّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ وآجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أعْلَمْ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. اَللّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَاذَبِهِ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. اللّهُمَّ! إِنِّي أسْألُكَ أَسْألُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أوْ عَمَلٍ. وَأعُوذُبِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أوْ عَمَلٍ. وَأسْألُكَ أنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ. قَضَيْتَهُ لِى، خَيْراً.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. وأم كلثوم هَذه لم أر من تكلم فيها. وعدها جماعة فِي الصحابة. وفيه نظر ٴنها ولدت بقد موت أَبِي بكر. وباقي رجال ا ٴ سناد ثقات .

1163. (3846) (7150)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ'nın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm kendisine şu duayı öğretmiştir: "Allahım ben senden hayrın her çeşidini isterim; yakın olsun, uzak olsun; bildiğim olsun, bilmediğim olsun; bütün şerlerden de sana sığınırım; yakın olsun, uzak olsun; bildiğim şer olsun, bilmediğim şer olsun. Allahım! Kulun ve peygamberin Muhammed'in senden istediği şeyleri senden ben de istiyorum. Kulun ve peygamberin hangi şerlerden sana sığınmışsa ben de o şerlerden sana sığınıyorum. Allahım! Ben senden, cenneti ve

cennete götüren söz ve amel(de beni muvaffak kılman)ı istiyorum. Ateşten ve ateşe götüren söz ve fiillerden de sana sığınıyorum. Ve dahi benim hakkımda hükmettiğin her kaza ve kaderi hayırlı kılmanı senden diliyorum."[1566]

ـ1164 ـ7151 ـ3847 -حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ. ثَنَا جَرِيرٌ عَنِ ا۟عْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لرَّجُلٍ: مَا تَقُولُ فِي الصَّةِ؟ قَالَ: أَتَشَهَّدُ ثُمَّ أَسْأَلُ اللّهَ الْجَنَّةَ وَأعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ. أَمَا وَاللّهِ! مَا أُحْسِنُ دَنَدَنَتَكَ وَ دَنْدَنَةَ مُعَاذٍ. قَالَ: حَوْلَهَا نُدَنْدِنَ.فِي الزوائد: إسناد صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1164. (3847) (7151)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir adama: "Namazda ne diyorsun?" diye sordu. Adam: "Teşehhüdü (Ettahiyyatu, Allahümme salli, Allahümme barik...) okuyorum. Sonra Allah'tan cennet diliyor ve cehennem ateşinden O'na sığınıyorum. Ama vallahi ben, ne senin okuduğunu ne de Muaz'ın okuduğunu bilmiyorum" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (adama): "Biz de senin okuduğun şeyler çerçevesinde okuyoruz" buyurdu."[1567]

ـ1165 ـ7152 ـ3849 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثَنَا عُبَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَ بْنِ عَامِرٍ يُحَدِّثُ عَنْ أوْسَطَ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبَجَلِيُّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا بَكْرٍ حِينَ قُبَضَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَامَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مِقَامِى هذَا عَامَ ا۟وَّلِ.»ثُمَّ بَكىَ أَبُو بَكْرٍ« ثُمَّ قَالَ: عَلَيْكُمْ بِالصَّدْقِ. فإنَّهُ مِعَ الْبِرِّ. وَهُمَا فِي الْجَنَّةِ. وَإِيَاكُمْ وَالْكَذِبَ. فإِنَّهُ مَعَ الْفُجِورِ. وَهُمَا فِي النَّارِ. وَسَلُوا اللّهَ الْمُعَافَاةَ. فإِنَّهُ لَمْ يُؤْتَ أَحَدٌ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْراً مِنَ الْمُعَافَاةِ. وَ تَحَاسَدُوا. وَتَبَاغُضَوا. وَ تَقَاطَعُوا. وَ تَدَابَرُوا. وَكُونُوا عِبَادَ اللّهِ! إخْوَاناً .
وفِي الزوائد: قلت: رواه النسائي. فِي اليوم والليلة من طرق: منها عن يَحْيَى بن عُثْمَانَ عن عمر بن عبد الواحد وعن محمود بن خالد عن الوليد كرمهما عن عَبْدُ الرَّحْمَنِ بن يزيد عن جَابِرٍ عن سليم بن عامر .

1165. (3849) (7152)- Evs İbnu İsmail el-Becelî radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm vefat ettiği zaman, Hz. Ebu Bekr'in şöyle söylediğini işitmiştir:
"Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm benim şu makamımda ilk yıl, ayağa kalktı - böyle söyleyince Hz. Ebu Bekr gözlerinin yaşını tutamayıp ağladı- sonra dedi ki: "Size doğru olmanızı sıdkı, tavsiye ederim. Çünkü sıdk birr (denen Allah'ın rızasına götüren en iyi amelle) beraberdir, ikisi de cennettedir. Yalandan sakının. Çünkü o, fücûrla beraberdir ve ikisi de cehennemdedir. Allah'tan afiyet dileyin. Çünkü, kimseye yakînden sonra ayetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir. Birbirinizle hasedleşmeyin. Birbirinizle aranızdaki iyi münasebetleri kesişmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları kardeşler olun!"[1568]

ـ1166 ـ7153 ـ3851- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ هِشَامٍ صَاحِبِ الدَّسْتَوائِيِّ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْعَءِ بْنِ زِيَادٍ الْعَدَوِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا الْعَبْدُ أفْضَلَ مِنَ -اللَّهُمَّ! إنِّي أسْألُكَ الْمُعَافَاةِ فِي الدُّنْيَا وَاŒخِرَةِ-.فِي الزوائد: إسناد حديث أَبِي هُرَيْرَةَ صحيح. رِجَالُهُ ثقات. والعء بن زياد ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. ولم أر من تكلم فِيهِ. وباقي رِجَال ا"إسناد يسأل عن حالهم لشهرتهم .

1166. (3851) (7153)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişinin yaptığı dualar içerisinde en hayırlısı şudur: Allahümme innî es'eluke'l-mu'âfâte fid-dünya ve'l-âhireti (Ey Allah'ım! Senden dünya ve ahirette afiyet istiyorum)."[1569]

*** DUAYA KENDİNLE BAŞLA**

ـ1167 ـ7154 ـ3852- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ. ثَنا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إسْحَاقَ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَرْحَمُنَا اللّهُ وَأخَا عَادٍ .
فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1167. (3852) (7154)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah bize ve Âd'ın kardeşine rahmet eylesin."[1570]

AÇIKLAMA:

Kişi birisi için dua edecekse, bu meyanda kendine de dua etmelidir. Gerek Resûlullah ve gerekse ashabtan gelen bir kısım rivayetler, bu durumda, kişinin önce kendisi için dua edip, sonra da dua etmek istediği kimse için duada bulunmasının bir edeb-i İslâmî olduğunu tesbit etmektedir. Bu bir vecibe değil edeptir. Aleyhissalâtu vesselâm'ın bazan önce dua etmek istediği kimseden başlayarak duada bulunduğu da rivayet edilmiştir.[1571]

*** İSM-İ AZAM**

ـ1168 ـ7155 ـ3856- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ اِبْنِ الْعَءِ عَنِ الْقَاسِمِ؛ قَالَ: إسْمُ اللّهِ ا'عْظَمُ الَّذِي إذَا دُعِيَ بِهِ أجَابَ فِي سُوَرٍ ثَثٍ: الْبَقَرِةِ وَألِ عِمْرَانَ وَطَهَ.حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا عُمَرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ؛ قَالَ: ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعِيسَى بْنُ مُوسَى. فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ سَمِعَ غَيْنَ بْنَ أنَسٍ يُحَدِّثُ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. وهو

موقوف. وأما إسناد المرفوع، ففيه غين لم أرأحد فِيهِ كما. بجرح و توثيق. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

1168. (3856) (7155)- el-Kâsım (İbnu Abdirrahman) radıyallahu anh demiştir ki: "Allah'ın, duada şefaat kılındığı taktirde, o duayı kabul ettiği ism-i âzamı şu üç surededir: Bakara, Âl-i İmran ve Tâ-Hâ.

Ebu Ümâme radıyallahu anh'tan yapılan bir rivayette, bunun benzeri Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan merfu olarak gelmiştir.[1572]

AÇIKLAMA:

İsm-i Âzam, Allah u Teâla'nın en yüce ismidir. Duada onunla dua edilirse, o duanın kabul edileceği hadislerde gelmiştir. Bazı âlimler, sadedinde olduğumuz hadisten hareketle, bu surelerde geçen (el-Hayyu'l-Kayyûm) lafzının ism-i azam olduğu kanaatine varmıştır. İbnu Hâcer, bir tahlilinde, bu meselede âlimlerin 14 farklı görüş ileri sürdüğüne dikkat çeker. Sözgelimi şu isimlerin ism-i âzam olabileceği ileri sürülmüştür: "Allah", "La ilahe illallah", "er-Rahmanu'r-Rahim", "Allahu'r-Rahmanu'r-Rahîm", "Allahu la ilahe illa huve'l-Hayyu'l-Kayyum", "Lâ ilahe illa hüve'l-Hayyu'l-Kayyum", "Rabb", "Allahu lâ ilahe illâ hüve'l-Ahadü's-Samedü'llezî lem yelid ve lem yüled ve lem yekün lehü küfüven ahad", "el-Hannânu'l-Mennânu Bedî'u's-Semâvatı ve'l-ardı zü'l-Celâli ve'l-ikram el-Hayyu'l-Kayyum"... Bazı alimler, her şahsa göre ism-i azamın farklı olabileceğini söylemiştir.[1573]

ـ1169 ـ7156 ـ3859 -حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الصَّيْدَ َنِيُ مُحَمَّدُ بْنُ أحْمَدَ الرَّقِّيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ الْفَزارِيِّ عَنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُكَيْمِ الْجُهَنِيِّ عن عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الطَّاهِرِ الطَّيِّبِ الْمُبَارَكِ ا‘حَبِّ إلَيْكَ الَّذِي إِذَا دُعِيتَ بِهِ أجَبْتَ. وَإِذَا سُئِلْتَ بِهِ أعْطَيْتَ. وَإِذَا اسْتُرْحِمْتَ بِهِ رَحِمْتَ.وَإِذَا اسْتُفْرِجْتَ بِهِ فَرَّجْتَ.قَالَتْ: وقَالَ ذَاتَ يَوْمِ: يَا عَائِشَةَ هَلْ عَلِمْتِ أَنَّ اللّه قَدْ دَلَّنِي عَلَى اسْمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أجَابَ؟ قَالَتْ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّه بِأبِي أنْتَ وَأُمِّي فَعَلِّمْنِيهِ. قَالَ: إنَّهُ َ يَنْبَغِي لَكِ يَا عَائِشَةُ قَالَتْ: فَتَنَحَّيْتُ وَجَلَسْتُ سَاعَةً ثُمَّ قُمْتُ فَقَبَّلْتُ رَأْسَهُ ثُمَّ قُلْتُ يَا رَسُولَ للّهِ عَلِّمْنِيهِ. قَالَ: إنَّهُ َ يَنْبَغِي لَكِ يَا عَائِشَةُ أنْ أُعَلِّمَكِ. إنَّهُ َ يَنْبَغِى لَكِ أنْ تَسْألِينَ بِهِ شَيْئاً مِنَ الدُّنْيَا. قَالَتْ؛ فَقُمْتُ فَتَوَضَّأتُ ثُمَّ صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ. ثُمَّ قُلْتُ: اللَّهُمَّ إنِّي أدْعُوكَ اللّهَ. وَأدْعُوكَ الرَّحْمَنِ. وَأدْعُوكَ الرَّ الرَّحِيمَ. وَأدْعُوكَ بِأسْمَائِكَ الْحُسْنَى كُلِّهَا مَا عَلِمْتُ مِنْهَا وَمَا لَمْ أعْلَمْ. أنْ تَغْفِرَلِي وَتَرْحَمني. قَالَتْ: فَاسْتَضْحَكَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: إنَّهُ لَفِي ا‘سْمَاءِ الَّتِي دَعَوْتِ بِهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. و عَبْدُ اللّه بن عكيم، وثفه الحطيب وعده من الصحابة. و يصح له سماق. وأبو شيبة، لم أرمن جرحه و من وثقه. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات .

1169. (3859) (7156)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle yalvardılar: "Allahım! Ben, senin pak, güzel, mübarek ve yüce nezdinde en sevimli olan, onunla dua edildiği taktirde hemen icabet ettiğin, onunla senden istenince hemen verdiğin, onunla rahmetin talep edilince rahmetini esirgemediğin, onunla kurtuluş talep edilince kurtuluş verdiğin isminle senden istiyorum."

Hz. Aişe'nin belirttiğine göre, bir başka gün Aleyhissalâtu vesselâm'ın, kendisine "Eş Aişe! Kendisiyle dua edildiği taktirde icabet ettiği ismi, Allah'ın bana gösterdiğini sen biliyor musun?" diye sormuştu. Hz. Aişe der ki: "Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Annem babam sana feda olsun, onu bana da öğret!" dedim. "Ey Aişe onu sana öğretmem uygun düşmez!" buyurdu. Bu cevap üzerine ben de oradan uzaklaşıp bir müddet tek başıma oturdum. Sonra kalkıp, başını öptüm ve: "Ey Allah'ın Resulü! Onu bana öğret" diye ricada bulundum. O yine: "Onu sana öğretmem uygun olmaz, ey Aişe! Onunla senin dünyevî bir şey talep etmen uygunsuz olur" buyurdu."

Hz. Aişe devamla der ki: "Ben de kalkıp abdest aldım, sonra iki rek'at namaz kıldım, sonra: "Allahım! Sana Allah isminle dua ediyorum. Sana Rahmân isminde dua ediyorum. Sana Birrurrahîm isminle dua ediyorum. Sana bildiğim ve bilmediğim güzel isimlerinin hepsiyle dua ediyorum. Bana mağfiret et, rahmet eyle" diye dua ettim."

Aişe devamla der ki: "Bu duam üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm güldü ve: "İsm-i âzam, senin yaptığın şu duanın içinde geçti" buyurdu."[1574]

ـ1170 ـ7157 ـ3861- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّنْعَانِيُّ. ثَنَا أَبُو الْمُنْذِرِ زُهَيْرُ اِبْنُ مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ. حَدَّثَنِى عَبْدُ الرَّحْمَنِ ا٘عْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْماً. مِائَةً إِّ وَاحِداً. إِنَّهُ وِتْرٌيُحِبُّ الْوِتْرَ. مَنْ خَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ. وَهِيَ: اللّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ ا٘وَّلُ اŒخِرِ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْمَلِكُ الْحَقُّ السَّمُ الْمَؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ الرَّحْمنُ الرَّحِيمُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْعَلِيمُ الْعَظِيمُ الْبَارُّ الْمُتَعَالِ الْجَلِيلُ الْجَمِيلُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْقَادِرُ الْقَاهِرُ الْعَلِيُّ الْحَكِيمُ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ الْغَنِيُّ الْوَهَّابُ الْوَدُودُ الْشَّكُورُ الْمَاجِدُ الْوَاجِدُ الْوَالِي
الْرَّاشِدُ الْعَفُوُّ الْغَفُورُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ التَّوَّابُ الرَّبُّ الْمَجِيدُ الْوَلِيُّ الشَّهِيدُ الْمُبِينُ الْبُرْهَانَ الرُّءوفُ الرَّحِيمُ الْمُبْدِئُ الْمُعِيدُ الْبَاعِثُ الْوَارِثُ الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ الضَّارُّ النَّافِعُ الْبَافِي الْوَاقِي الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الْمُعِزُّ الْمُذِلُّ الْمُقْسِطُ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ الْقَائِمُ الْهَادِي الْكَافِي ا٘بَدُ الْعَالِمُ الصَّادِقُ النَّورُ الْمُنِيرُ التَّامُّ الْقَدِيمُ الْوِتْرُ ا٘حَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ. قَالَ زُهَيْرٌ: فَبَلَغَنَا مِنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ؛ أَنَّ أَوَّلَهَا يُفْتَحُ بَقُوْلِ: َ إلهَ إِّ اللّهُ وَحْدَهُ َ شَرِيكَ لَهُ. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلُّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. َ إلهَ إِّ اللّهُ لَهُ ا٘سْمَاءُ الْحُسْنَى.فِي الزوائد: لم يخرج أحمد من ا٘ئمة الستة عدد أسماء اللّه الحسنى من هَذَا الوجه و من غيره غير اِبْنِ ماجة والترمذي. مع نقديم وتأخير. وطريق والترمذي أصح

شئ فِي الباب. قَالَ: وإسناد طريق اِبْنِ ماجة ضغيف. لضعف عبد الملك بن مُحَمَّد .

1170. (3861) (7157)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretlerinin doksandokuz ismi vardır, yüzden bir eksik. O, tektir, teki sever. Kim bu isimleri ezberlerse cennete girer. Onlar şunlardır: Allah, el-Vahid, es-Samed, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Hâlık, el-Bâri, el-Musavvir, el-Melik, el-Hakk, es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymin, el-Aziz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Latif, el-Habîr, es-Semî', el-Basir, el-Alîm, el-Azîm, el-Bârr, el-Müte'âl, el-Celîl, el-Cemîl, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Kâdir, el-Kâhir, el-Aliyyu, el-Hakîm, el-Karîb, el-Mucîb, el-Ganiyyu, el-Vehhab, el-Vedûd, eş-Şekûr, el-Mâcid, el-Vacid, el-Vâli, er-Râşid, el-Afuvvu, el-Ğafûr, el-Halîm, el-Kerîm, et-Tevvâb, er-Rabb, el-Mecîd, el-Veliyyu, eş-Şehîd, el-Mübîn, el-Bürhân, er-Ra'ûf, er-Rahîm, el-Mübdiu, el-Mu'îd, el-Bâis, el-Vâris, el-Kaviyyu, eş-Şedîdu, ed-Dârru, en-Nâfi'u, el-Bâki, el-Vâkî, el-Hâfıd, er-Râfi', el-Kâbıd, el-Bâsıt, el-Mu'ızzu, el-Müzillü, el-Muksıt, er-Rezzâk, Zül-Kuvve, el-Metîn, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfız, el-Vekîl, el-Fâtır, es-Sâmi', el-Mu'tî, el-Muhyî, el-Mümît, el-Mâni', el-Câmi', el-Hâdî, el-Kâfi, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdık, en-Nûr, el-Münîr, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitru, el-Ahadu, es-Samedu, ellezi lem yelid velem yûled ve lem yekün lehu küfüven ahad."
Zührî der ki: "Bana birçok ilim ehlinden ulaştığına göre, bu Esmâu Hüsna'nın okunmasına "Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh. Lehü'l Mülkü ve Lehü'l-Hamdu bi-yedihi'l-Hayr ve huve ala külli şeyin kadîr, la ilahe illâ'llahu, lehû'l-Esmâu'l-Hüsnâ" diye başlanmalıdır."[1575]

AÇIKLAMA:

1- Esma-u Hüsna ile ilgili rivayet daha önce Tirmizi'de kaydedilen veçhi ile geçti. Orada her bir isimle ilgili gerekli açıklama yapıldı. Bununla onun arasında bazı farklar var. Sözgelimi, bu rivayette yer aldığı halde Tirmizî rivayetinde yer almayan bazı isimler var. Onlar şunlardır: "el-Bârr, el-Cemîl, el-Kâhir, el-Karîb, er-Râşid, er-Rabb, el-Mübîn, el-Bûrhân, eş-şedîd, el-Vaki', Zü'l-Kuvve, el-Kâim, ed-Dâim, el-Hâfız, el-Fâtır, es-Sâmi', el-Mu'tî, el-Kâfî, el-Ebed, el-Âlim, es-Sâdık, el-Münir, et-Tâmm, el-Kadîm, el-Vitr ve el-Ahad."
2- Şu isimler Tirmizi'de olduğu halde bunda mevcut değildir: "el-Kuddüs, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Fettah, el-Hakem, el-Adl, el-Kebîr, el-Hâfız, el-Muhît, el-Hasib, er-Rakib, el-Vâsi', el-Hamîd, el-Muhsî, el-Muktedir, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Berr, el-Müntakim, Mâliku'l-Mülk, Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm, el-Muğnî, el-Bedi', er-Reşîd ve es-Sabûr."
3- Sadece bu rivayette geçtiği için daha önce açıklanmamış olan bazı isimleri kısaca açıklayalım:
el-Bârr: Kullarına şefkatli olup ikramda bulunan.
el-Cemîl: Güzel olan, her şeye güzellik veren.
el-Kâhir: Kahredici, yenici ve kullarına dilediği talimat ve fermanı vermeye yetkili.
el-Karîb: Kullarına kendi canlarından daha yakın olan.
er-Reşid: Kullarına yolların en doğrusunu gösteren.

er-Rabb: Sahib ve terbiye edici, yaşatıcı.
el-Mübîn: Kullarına gerekli şeyleri açıklayan.
el-Bürhân: Kullarına hak ve doğru yolu gösteren.
eş-Şedîd: Azabı şiddetli olan.
el-Vaki': Koruyucu olan.
Zü'l-Kuvve: Kuvvet sahibi.
el-Kâim: Varlığı başka bir varlığa bağlı olmayan, diğer varlıklara varlık veren.
ed-Dâim: Varlığı devamlı olan. Varlığının önü sonu olmayan.
el-Hâfız: Varlıkları hıfzedip koruyan.
el-Fâtır: Kâinatı yoktan var eden.
es-Sâmi': Her şeyi işiten.
el-Mu'tî: Dilediği kuluna dilediği kadar veren.
el-Kâfî': Kuluna yardımcı olmaya yeterli olan.
el-Ebed: Ebedi olan, varlığının sonu olmayan.
el-Âlim: Her şeyi bilen.
es-Sâdık: Doğru olan.
el-Münir: Varlıkları aydınlatan, onlara nur veren.
et-Tâmm: Eksiği ve noksanlığı olmayan.
el-Kadîm: Ezeli olup, varlığının başlangıcı olmayan.
el-Vitr: Zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tek olan, ortağı olmayan.
el-Ahad: Bir olan, eşi benzeri olmayan. [1576]

*** BABANIN DUASI**

1171ـ 7158ـ 3863- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ. حَدَّثَنَا حُبَابَةُ ابْنَةُ عَجْنَ عَنْ أُمِّهَا أُمِّ حَفْصٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ جَرِيرٍ عَنْ أُمِّ حَكِيمٍ بِنْتِ وَدَّاعٍ الْخُزَاعِيَّةِ؛ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّٰهِ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: دُعَاءُ الْوَالِدِ يُفْضِي إِلَى الْحِجَابِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ‘ن جميع من ذكره فِي إسناده من النساء، لم أرمن جرحهن و من وثقهن. وأبو سلمة هو التبو ذكيّ واسمه مُوسَى بن إِسْمَاعِيلَ ثقة. وكَذَا الراوي عنه .

1171. (3863) (7158)- Ümmü Hâkim Bintü Veddâ' el-Huzâ'iyye radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: "Babanın duası perdeyi deler (kabul makamına ulaşır)." [1577]

*** SABAH VE AKŞAM YAPILACAK DUALAR**

1172ـ 7159ـ 3870- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثَنَا مُسْعَرٌ. حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ عَنْ سَابِقٍ عَنْ أَبِي سَّمٍ خَادِمِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلّمَ عَنْ النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ؛ قَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ أوْ إنْسَانٍ أوْ عَبْدٍ يَقُولُ حِينَ يُمْسِي وَحِينَ يُصْبِحُ: رَضِيتُ بِاللّهِ رَبّاً وَبا‘‘سْمِ دِيناً وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيّاً إِلاَّ كَانَ حَقّاً عَلى اللّهِ أنْ يَرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1172. (3870) (7159)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın hâdimi Ebu Selâm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: "Akşam ve sabaha erdiği vakit: "Radîtu billahi Rabben ve bi'l-İslâmi dînen ve bi-Muhammedin nebiyyen (Rabb olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, peygamber olarak Muhammed'den razıyım" diyen bir müslüman veya insan veya köle yoktur ki, o kimseyi Kıyamet günü razı ve memnun etmek Allah üzerine bir hak olmasın."[1578]

*** YATAĞA GİRİNCE YAPILACAK DUA**

ـ1173 ـ7160 ـ3877 -حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ إسْرَائِيلَ عَنْ إسْحَاقَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أوَى إِلَى فِرَاشِهِ وَضَعَ يَدَهُ -يَعْنِي الْيُمْنَى- تَحْتَ خَدَّهِ. ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ! قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ -أوْ تَجْمَعُ- عِبَادَكَ. فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أنه منقطع وأبو عبيدة لم يسمع من أبيه شيئا .

1173. (3877) (7160)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, yatağına girince, sağ elini yanağının altına koyar sonra şu duayı okurdu:
"Allahümme, kınî azâbeke yevme teb'asu -ev tecme'u- ibâdeke (Allahım! Kullarını yeniden dirilttiğin -veya topladığın- gün beni azabından koru."[1579]

*** EVDEN ÇIKINCA YAPILACAK DUA**

ـ1174 ـ7161 ـ3885 -حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ
حُسَيْنٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: بِسْمِ اللّهِ حَوْلَ وَ قُوَّةَ إِ ّ بِاللّهِ. التُّكْنُ عَلى اللّهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن حسين ضعف أَبُو زرعة والبخاري و اِبْنِ خبان .

1174. (3885) (7161)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, evinden çıktığı vakit şu duayı okurdu:
"Bismillahi la havle vela kuvvete illa billah, et-tüklânî alallah. (Allahın ismiyle. Dünya ve ukbâ işlerine güç kuvvet Allah'tandır. Dayanağım Allah'dır."[1580]

ـ1175 ـ7 ـ3886 -حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي هَارُونَ ابْنُ هَارُونَ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَابِ بَيْتِهِ -أَوْ مِنْ بَابِ دَارِهِ- كَانَ مَعَهُ مَلَكَانِ مُوَكَّلِنِ بِهِ. فَإِذَا قَالَ: بِسْمِ اللّهِ قَاَ: هُدِيْتَ. وَإِذَا قَالَ: َ حَوْلَ وَ قُوَّةَ إِّ بِاللّهِ قَاَ: وُقِيتَ. وَإِذَا قَالَ: تَوَكَّلْتُ عَلى اللّهِ قَاَ: كُفِيتَ. -قَالَ- فَيَلْقَاهُ قَرِينَاهُ فَيَقُوَنِ: مَاذَا تُرِيدَانِ مِنْ رَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِيَ وَوُقِي؟ فِي الزوائد: فِي إسناده هارون بن هارون بن عَبْدُ اللّه وهو ضعيف .

1175. (3886) (7162)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kişi evinin -veya apartmanın[1581] - kapısından çıkınca, adama müekkel (nezaretçi) iki meleği vardır. Adam: "Bismillah" deyince onlar: "Doğruya irşad edildin" derler. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" deyince, melekler: "Korundun" derler. Adam: "Tevekkeltü alâllah" deyince onlar: "İşin (sana bedel) görüldü" derler.

(Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm devamla) dedi ki: "Sonra adamın iki karîni (yani onu günaha sürüklemek isteyen insî ve cinnî iki şeytanı) onu karşılarlar. Melekler (o şeytanlara): "Hidayete erdirilen, işi (Allah tarafından) görülen ve muhafaza altına alınan bir kimseden ne istiyorsunuz?" derler."[1582]

RÜYA TABİRİ BÖLÜMÜ

* SALİH RÜYA

ـ1176 ـ7163 ـ3895 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأبُو كُرَيْبٍ، قَاَ: ثَنَا عَبْيدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى: أنْبَأنَا شَيْبَانُ عَنْ فِرَاسٍ عَنْ فِرَاسٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ:رُؤْيَا الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعُينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية بن سَعِيدِ العوفي البجلي وهو ضغيف .

1176. (3895) (7163)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslüman kişinin salih rüyası, peygamberliğin yetmiş cüzünden biridir."[1583]

ـ1177 ـ7164 ـ3896 -حَدَّثَنَا هَارُونَ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْحَمَّالُ. ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سِبَاعِ بْنُ ثَابِتٌ عَنْ أُمِّ كَرْزٍ الْكَعْبِيَّةِ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ لّلهِ صَلَّي اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ذَهَبَتِ النُّبُوَّةُ وَبَقِيَتِ الْمُبشِرَاتٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1177. (3896) (7164)- Ümmü Kürz el-Ka'biyye radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Peygamberlik gitti fakat mübeşşirât (mü'minin göreceği

güzel rüyalar) bâkidir."

NOT: Bu hususlar daha önce açıklandı.[1584]

ـ1178 ـ7165 ـ3903- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وأبو كُرَيْبٍ، قَاَ: ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمنِ. ثَنَا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنِ اِبْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ:مَنْ رَأنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأنِي. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ َ يَتَمَثَّلُ بِي .
فِي الزوائد: إسناده ضعيف، لضعف عطية بن سعد العوفي، وابن أَبِي ليلى. واسمه محمد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ اِبْنِ أَبِي ليلى .

1178. (3903) (7165)- Ebu Sa'îd ve İbnu Abbâs radıyallahu anhüm anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim, beni rüyasında görmüşse mutlaka beni görmüştür. Çünkü şeytan benim suretime giremez."[1585]

ـ1179 ـ7166 ـ3904- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا سُلَيْمَانَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمنِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ يَحْيَى بْنِ صَالِحِ اللَّخْمِيُّ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ مَنْ رَأنِي فِي الْمَنَامِ فَكَأَنَّمَا رَأنِي فِي الْيَقَظَةِ. إنَّ الشَّيْطَانَ َ يَسْتَطِيعُ أنْ يَتَمَثَّلَ بِي.فِي الزوائد: إسناده حسن. ‘ن صدقة بن أَبِي عمران مخلمف فيه .

1179. (3904) (7166)- Ebu Cuheyfe radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim beni rüyasında görürse, o uyanıkken beni görmüş gibidir. Çünkü şüphesiz, şeytan benim suretime girmeye muktedir değildir."[1586]

ـ1180 ـ7167 ـ3906- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا هُوذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ. ثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ الرُّؤْيَا ثَثٌ: فَبُشْرَى مِنَ اللّهِ وَحَدِيثُ النَّفْسِ وَتَخْوِيفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ. فإِذَا رَأي أحَدُكُمْ رُؤْيَا تُعْجِبْهُ فَلْيَقُصُّ إنْ شَاءَ. وَإنْ رَأى شَيْئاً يَكْرَهُهُ فَ يَقُصَّهُ عَلَى أحَدٍ. وَلْيَقُمْ يُصَلِّي.فِي الزوائد: فِي إسناده هو ذة بن خليفة قَالَ اِبْنِ معين: هوذة بن خليفة ضغيف .

1180. (3906) (7167)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rü'ya üç kısımdır: Biri Allah'tan bir müjdedir. Biri nefsin konuşmasıdır. Biri de şeytanın korkutmasıdır. Biriniz hoşuna giden bir rü'ya görecek olursa, dilerse onu anlatsın. Eğer hoşuna gitmeyen bir şey görürse onu kimseye anlatmasın, kalkıp namaz kılsın."

ـ1181 ـ7168 ـ3907- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبِيدَةَ. حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدِ اللّهِ مُسْلِمُ بْنُ مُشْكَمٍ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛
قَالَ: إنَّ الرُّؤْيَا ثَتٌ: مِنْهَا أَهَاوِيلُ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ بِهَا اِبْنَ آدَمَ. وَمِنْهَا مَا يُهُمُّ بِهِ الرَجُلُ فِي يَقَظَتِهِ فَيَرَاهُ فِي مَنَامِهِ. وَمِنْهَا جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأرْبَعِينَ جُزْءاً مِنَ النُّبُوَّةِ قَالَ قُلْتُ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ. أنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولَ للّهِ! أنا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1181. (3907) (7168)- Avf İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rüya üç kısımdır: "Bir kısmı, âdemoğlunu üzmek için şeytandan olan korkulardır; bir kısmı, kişinin uyanıkken kafasını meşgul ettiği şeylerdendir; bunları uykusunda görür; bir kısım rüyalar da var ki, onlar peygamberliğin kırkaltı cüzünden birini teşkil eder."
Râvi Müslim İbnu Mişkem der ki: "Ben, Avf İbnu Mâlik radıyallahu anh'a: "Sen, bu hadisi Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bizzat işittin mi?" dedim. Avf, (iki sefer tekrarla): "Evet! Ben bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim. Ben bunu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittim" dedi."[1587]

*** HOŞLANILMAYAN RÛYA GÖRÜLÜNCE**

ـ1182 ـ7169 ـ3910- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنِ الْعُمَرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ الْمُقْبِرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا رَأي أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلْيَتَحَوَّلْ وَلْيَتْفِلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَثاً. وَلْيَسْألِ اللّهَ مِنْ خَيْرِهَا وَلْيَتَعَوَّذْ مِنْ شَرِّهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده العمريّ، واسمه عبد اللّه العمري ضعيف .

1182. (3910) (7169)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biriniz hoşuna gitmeyen bir rüya görünce uzandığı zaman diğer yanına dönsün, üç sefer soluna tükürsün. Allah'tan o rüyanın hayrını talep edip, şerrinden Allah'a sığınsın."[1588]

ـ1183 ـ7170 ـ3911- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ. حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَأْسِي ضُرِبَ. فَرَأَيْتَهُ يَتَدَهْدَهُ. فَقَالَ
رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَعْمِدُ الشَّيْطَانِ إِلَى أحَدِكُمْ فَيَتَهَوَّلُ لَهُ. ثُمَّ يَغْدُو يُخْبِرِ النَّاسَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1183. (3911) (7170)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelip: "Rüyamda başımın vurulduğunu, (koparıldığını) sonra da yerde yuvarlandığını gördüm!" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm şöyle buyurdular: "Şeytan (birinize rüyasında) gelir. O da bundan korkar. Sabah olunca, gidip bunu halka anlatır."[1589]

AÇIKLAMA:

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, birçok hadislerinde, hoşlanılmayan rüyanın anlatılmamasını tavsiye buyurmuştur. Son hadiste de, adamın hoşlanmadığı rüyasını anlatmasını dolaylı bir üslûbla tenkit etmiş, bu çeşit rü'yaların şeytandan olduğunu, anlatılmamasının daha muvafık olacağını irşad buyurmuştur. Rüya anlatılan kimse, ehliyetli biri değilse, onun yapacağı rastgele yorumlar kişiyi iyiden iyiye huzursuz edebilir. Bu meselede de irşâd-ı nebevîye uyulmada nice hikmetler ve maslahatlar var.[1590]

*** RÜYA NEYE DAYANILARAK YORUMLANMALI?**

ـ1184 ـ7171 ـ3915- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي ثَنَا اۘعْمَشُ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيُّ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْتَبِرُوهَا بِأسْمَائِهَا. وَكَنُّوهَا بَكُنَاهَا. وَالرُّؤْيَا ۘوَّلِ عَابِرٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أبان الرقاشي وهو ضعيف .

1184. (3915) (7171)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Rüyada gördüğünüz şeylerin isimlerini, o rüyayı yormada esas alın. Keza gördüklerinizin künyelerini veya kinaye mânalarını da dikkate alın. Rüya, ilk yorumcuya göre (vukûa gelir, öyleyse rastgele kimselere anlatmayın)."[1591]

ـ1185 ـ7172 ـ3923- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا بْنُ هِشَامٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ قَابُوسٍ؛ قَالَ: قَالَتْ أُمِّ الْفِضْلِ: يَا رَسُولَ للّهِ! رَأَيْتُ كَأَنَّ فِي بَيْتِي عُضْواً مِنْ أعْضَائِكَ. قَالَ خَيْراً رَأيْتِ. تَلِدُ فَاطِمَةُ غُماً فَتَرْضِعِهِ فَوَلَدَتْ حُسَيْناً أوْ حَسَناً. فأرْضَعَتْهُ بِلَبَنِ قُثَمِ. قَالَتْ:
فَجِئْتُ بِهِ إلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعْتُهُ فِي حَجْرِهِ فَبَالَ. فَضَرَبْتُ كَتِفَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أوْجَعْتِ اِبْنِي رَحِمَكِ اللّهُ!فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أنه منقطع. وفي التهذيب واۘطراف: روى قابوس عن أبيه عن أم الفضل .

1185. (3923) (7172)- Ümmü'l-Fadl radıyallahu anha'dan rivayet edildiğine göre: "Kendisi (bir gün): "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda sanki sizin uzuvlarınızdan birinin evimde olduğunu gördüm" demiş, Aleyhissalâtu vesselâm da: "Hayır görmüşsün. Kızım Fâtıma bir oğlan çocuğu dünyaya getirir, sen onu emzirirsin" buyururlar.

Gerçekten de Hz. Fâtıma radıyallahu anhâ (bir müddet sonra) Hz. Hüseyin veya Hasan radıyallahu anhümâ'yı doğurdu.

Ümmü'l-Fadl da (kendi bebeği) Kusam'ın sütüyle onu emzirdi.Ümmü'l-Fadl (sözüne devamla) dedi ki: "Bir gün ben onu Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına getirip kucağına koydum. Çocuk (Resûlullah'ın kucağına) işedi. Ben de çocuğun omuzuna vurdum. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm müdahale ederek "Oğlumun canını yaktın. Allah sana rahmet (mağfiret) etsin" buyurdular."[1592]

ـ1186 ـ7173 ـ3925 -حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ. انْبَأنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعِدٍ عَنِ ابْنِ الْهَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّهِ؛ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ بَلِيٍّ قَدِمَا عَلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَكَانَ إِسْمُهُمَا جَمِيعاً. فَكَانَ أحَدُهُمَا أشَدَّ اجْتِهَاداً مِنَ اŒخَرِ. فَغَزَا الْمُنْتَهِدُ مُنْهُمَا فَاسْتُشْهِدَ. ثُمَّ مَكَثَ اŒخَرُ بَعْدَهَ سَنَةً. ثُمَّ تُوفِّيَ.قَالَ طَلْحَةُ: فَرَأيْتُ فِي الْمَنَامِ: بَيْناً أنَا عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ، إِذَا أنَا بِهِمَا. فَخَرَجَ خَارِجٌ مِنَ الْجَنَّةِ فَأذِنَ للَّذِي تُوفِّيَ اŒخِرَ مِنْهُمَا. ثُمَّ خَرَجَ فَإِذِنَ لِلَّذِي اسْتُشْهِدَ. ثُمَّ رَجَعَ إِلَى فَقَالَ: ارْجِعْ. فَإِنَّكَ لَمْ يَأنِ لَكَ بَعْدُ.قَالَ طَلْحَةُ يُحَدِّثُ بِهِ النَّاسَ. فَعَجِبُوا لِذلِكَ فَبَلَغَ ذلِكَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَحَدِّثُوهُ الْحَدِيثَ. فَقَالَ: مِنْ أيِّ ذلِكَ تَعْجَبُونَ؟ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! هذَا كَانَ أشَدَّ الرَّجُلَيْنِ اجْتِهَاداً. ثُمَّ اسْتُشْهِدَ وَدَخَلَ هذَا ا'خِرُ الْجَنَّةَ قَبْلَهُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ألَيْسَ قَدْ مَكَثَ هذَا بَعْدَهُ سَنَةً؟ قَالَ: بَلي. قَالَ وَأدْرَكَ رَمضَانَ فصَامَ. وَصَلَّى كذَا وَكَذَا مِنْ سَجْدَةَ فِي السَّنَةِ؟ قَالُوا: قَالَ بَلى. رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَمَا بَيْنَهُمَا أبْعَدُ مِمَّا بَيْنِ السَّمَاءِ وَا'رْض.فِي الزوائِد: رِجَال إسناده ثقات، إ أنه منقطع. قَالَ عَلَى بن المديني واِبْنِ معين: أَبُو سلمة لم يسمع من طلحة شيئا .

1186. (3925) (7173)- Talha İbnu Ubeydillah radıyallahu anh anlatıyor: "Beli (kabilesinden) iki kişi Aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldiler. İkisi beraber müslüman olmuştu. Biri gayret yönüyle diğerinden fazlaydı. Bu gayretli olanı, bir gazveye iştirak etti ve şehit oldu. Öbürü, ondan sonra bir yıl daha yaşadı. Sonra o da öldü."

Talha (devamla) der ki: "Ben rüyamda gördüm ki: "Ben cennetin kapısının yanındayım. Bir de baktım ki yanımda o iki zat var. Cennetten biri çıktı ve o iki kişiden sonradan ölene (cennete girmesi için) izin verdi. Aynı vazifeli zat, bir müddet sonra yine çıktı, şehit olana da (içeri girme) izni verdi. Sonra, adam benim için geri geldi ve:

"Sen dön, senin cennete girme vaktin henüz gelmedi!" dedi. Sabah olunca Talha bu rüyayı halka anlattı. Herkes bu rüyada şehid olan zâtın sonradan cennete girmesine) şaştı. Bu, Resûlullah'a kadar ulaştı, rüyayı ona anlattılar. (Dinledikten sonra) Aleyhissalâtu vesselâm: "Burada şaşacak ne var?" buyurdular. Halk: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu zat (din için) çalışmada öbüründen daha gayretli idi ve şehit de oldu. Ama cennete öbürü ondan evvel girdi" dediler. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Berikisi ondan sonra bir yıl hayatta kalmadı mı?" dedi.

"Evet!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ve o ramazan idrak edip oruç tutmadı mı, bir yıl boyu şu şu kadar namaz kılmadı mı?" Halk yine: "Evet!" deyince, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Şu halde ikisinin arasında bulunan mesâfe gök ile yer arasındaki mesafeden fazladır!" buyurdular." [1593]

FİTNELER BÖLÜMÜ

*** LA İLAHE İLLALLAH DİYENE DOKUNULMAZ**

ـ1187 ـ7174 ـ3929 -حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنِ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ. ثَنَا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَلِمٍ؛ أَنَّ عَمْرَو بْنَ أوْسٍ أخْبَرَهُ أَنَّ أبَاهُ أوْساً أخْبَرَهُ؛ قَالَ: إنَّا لَقُعُودٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُصُّ عَلَيْنَا وَيُذَكِّرُنَا إذْ أتَاهُ رَجُلٌ فَسَارَّهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اذْهَبُوا بِهِ فَاقْتُلُوهُ فَلَمَّا وَلّى الرَّجُلُ دَعَاهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: هَلْ تَشْهَدُ أَنْ َ إلَهَ إِ َّ اللّهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: اذْهَبُوا فَخَلُّوا سَبِيلَهُ. فأنَّمَا أُمِرْتُ أنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: َ إلَهَ إِ َّ اللّهُ. فإذَا فَعَلُوا ذلِكَ حَرُمَ عَلَيَّ دِمَاؤُهُمْ وَأمْوَالُهُمْ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات. لكن الحديث فِي النسائي أيضا موجود. وأشار فِي الزوائد: إلَى شئ من ذَلِكَ .

1187. (3929) (7174)- Evs (İbnu Ebî Evs Huzeyfe es-Sakafi) radıyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyorduk. O bize bir kısım kıssalar anlatarak vâz u nasihat ediyordu. Derken bir adam gelerek, gizli bir şeyler söyledi. Resûlullah: "Bunu götürüp öldürün!" emretti. Adam geri dönünce, Resûlullah onu çağırdı ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet eder misin?" diye sordu. Adam "Evet!" deyince: "Gidin, bu adamı serbest bırakın! Zira ben, insanlarla onlar lâ ilâhe illallah deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu dediler mi, bana onların kanları ve malları haram olur" buyurdu." [1594]

ـ1188 ـ7175 ـ3930 -حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ السُّمَيْطِ بْنِ السُّمِيرِ عَنْ عِمْرَانِ بْنِ الْحُصَيْنِ؛ قَالَ: أَتَى نَافِعُ بْنُ ا َْزْرَقِ وَأَصْحَابُهُ. فَقَالُوا: قَالَ اللّهُ: وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّي قَالَ: مَا هَلَكْتُ. قَالَ: بَلَى. قَالَ مَا الَّذِي أهْلَكَنِي؟ قَالُوا: هَلَكْتَ يَا عِمْرَانُ! َ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُنَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلّه. قَالَ: قَدْ قَاتَلْنَاهُمْ حَتَّى نَفَيْنَاهُمْ. فَكَانَ الدِّينَ كُلُّهُ اللّهِ. إنْ شِئْتُمْ حَدَّثتُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالُوا: وَأَنْتَ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ. شَهِدْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ بَعَثَ جَيْشًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ إلَى الْمُشْرِكِينَ. فَلَمَّا لَقُوهُمْ قَاتِلُوهُمْ قِتَاً شَدِيدًا. فَمَنَحُوهُمْ أكْتَافَهُمْ. فَحَمَلَ رَجَلَ مِنْ لُحْمَتِي عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ بِالرُّمْحِ. فَلَمَّا غَشِيَهُ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ َ إلَهَ إِ َّ اللّهُ. إنِّى مُسْلِمٌ. فَطَعَنَهُ فَقَتَلَهُ. فَأَتِي رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! هَلَكْتُ. قَالَ: وَمَا الَّذِي صَنَعْتَ؟ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ. فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي صَنَعَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ

للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: فَهَّ شَقَقْتَ عَنْ بَطْنِهِ فَعَلِمْتَ مَا فِي قَلْبِهِ؟ قَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! لَوْ شَقَقْتُ بَطْنَهُ لَكُنْتَ أَعْلَمُ مَا فِي قَلْبِهِ. قَالَ فَ أَنْتَ قَبِلْتَ مَا تَكَلَّمَ بِهِ وَ أَنْتَ تَعْلَمُ مَا فِي قَلْبِهِ!.قَالَ فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمْ يَلْبَثْ إِّ يَسِيرًا حَتَّى مَاتَ. فَدَفَنَّاهُ فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ ا ٔرْضِ. فَقَالُوا: لَعَلَّ عَدُوًّا نَبَشَهُ. فَدَفَنَّاهُ ثُمَّ أَمَرْنَا غِلْمَانِنَا يَحْرُسُونَهُ. فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ ا ٔرْضِ. فَقُلْنَا لَعَلَّ الْغِلْمَانَ نَعَسُوا. فَدَفَنَّاهُ. ثُمَّ حَرَسْنَاهُ بِأَنْفُسِنَا فَأَصْبَحَ عَلَى ظَهْرِ ا ٔرْضِ فَأَلْقَيْنَاهُ فِي بَعْضِ تِلْكَ الشِّعَابِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. والسميا وثقه العجل وروى له مسلم فِي صحيحه وعاصم هو ا ٔحول ويرؤ له مسلم وأيضا فِي صحيحه، وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وسويد بن سَعِيدِ مختلف فِيهِ.حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلَ بْنُ حَفْصٍ ا ٔيْلِيُّ. ثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثُ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ السُّمَيْطِ عَنْ عِمْرَانَ بْنَ الْحُصَيْنِ؛ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَرِيَّةٍ. فَحَمَلَ رَجُلٌ مِنَ

الْمُسْلِمِينَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. وَزَادَ فِيهِ: فَنَبَذَتْهُ ا ٔرْضُ: فَأُخْبِرَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: إِنَّ ا ٔرْضَ لَتَقْبَلُ مَنْ هُوَ شَرَّ مِنْهُ. وَلَكِنَّ اللّهَ أَحَبَّ أَنْ يُرِيَكُمْ تَعْظِيمَ حُرْمَةِ - إِلَهَ إِّ اللّهُ-فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. ٔن إِسْمَاعِيلَ بن حفص مختلف فِيهِ. وباقي رجال ا ٕسناده ثقات .

1188. (3930) (7175)- İmrân İbnu'l-Husayn radıyallahu anh anlatıyor: "Nâfi' İbnu'l-Ezrak ve arkadaşları geldiler ve bana: "Ey İmrân helak oldun (dinden çıktın)!" dediler. İmrân: "Hayır! İmran helak olmadı (dinden çıkmadı)" dedi. Onlar ısrarla: "Evet evet helak oldun!" dediler. İmran: "Beni helak eden şey nedir?" dedi. Onlar: "Allah Teâla hazretleri: "Fitne olmasın, dinin tamamı Allah için olsun diye onlarla savaşın" buyuruyor" dediler. İmrân: "Evet biz onlarla savaştık ve hatta onları sürdük. Dinin tamamı Allah içindi. Dilerseniz, ben size Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittiğim bir hadisi rivayet edeyim!" dedi. Onlar: "Onu Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan sen mi işittin?" dediler. İmrân: "Evet! Ben gördüm ki, Resûlullah, müşriklere karşı müslümanlardan müteşekkil bir ordu gönderdi. Askerler müşriklerle karşılaşınca, aralarında çok şiddetli bir savaş oldu. Müşrikler mağlup olup sırtlarını müslümanlara verdiler (saf dışı oldular). Sonra benim yakınlarımdan bir adam müşriklerden birine mızrakla saldırdı. Adamın üzerine yürüyünce, müşrik Eşhedü en lâilâhe illallah (Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ederim), ben müslümanım" dedi. Fakat müslüman asker ona mızrağını saplayıp adamı öldürdü. Adam Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Helak oldum! (Yani büyük bir günah işledim)" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm bir iki sefer: "Ne yaptın?" diye sordu. Adam yaptığını olduğu gibi anlattı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm adama: "Kalbini yarıp içinde ne olup olmadığına bakmalı değil miydin?" dedi. Adam:
"Ey Allah'ın Resûlü! Eğer kalbini yarsaydım içindekini bilebilir miydim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Sen adamın hem sözünü kabul etmiyorsun hem de kalbindekini bilmiyorsun (olur mu böyle şey!)" dedi. İmrân sözlerine devam etti: "Sonra Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, adam hakkında bir şey söylemedi. Adam da az bir zaman yaşadı. Nihayet

öldü. Biz onu defnettik. Ertesi günü adamın cesedi yer üstünde görüldü. Halk: "Belki de bir düşman, kabrini deşip (kötülük için çıkarmıştır)" dedi. Tekrar onu defnettik. Gençlerimize mezarı başında nöbet tutmalarını söyledik. Buna rağmen cesedi tekrar mezardan dışarı atıldı. "Bekleyen gençlerimiz uyumuş olabilirler" diye düşündük. Bir kere daha onu defnettik. Bu sefer mezarını kendimiz bekledik. Ertesi gün yine cesedi kabirden dışarı atıldı. Bunun üzerine, adamın cesedini dağlar arasında bir geçide attık."

Hâdise, bir başka rivayette İmrân İbnu'l-Husayn tarafından (biraz farkla) şöyle anlatılmıştır: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bizi bir seriyyeye göndermişti. Sonra (savaşın bitiminde) müslümanlardan biri, müşriklerden birine saldırdı..." hadisi yukarıdaki gibi anlattı. Şu ilavede bulundu: "Toprak onun cesedini dışarı attı. Biz durumu Resûlullah'a haber verdik.. Aleyhissalâtu vesselâm: "Bu toprak, ondan daha şerir insanları da kabul eder. Fakat Allah Teâla hazretleri, size "lâ ilahe illallah" kelâmının hürmetinin büyüklüğünü ders vermek istedi."[1595]

AÇIKLAMA:

Benzer bir hâdise Üsâme İbnu Zeyd radıyallahu anhümâ'nın başından da geçmiştir. Hâdiseyle ilgili bazı açıklamalar yapıldığı için burada tekrar etmeyeceğiz. [1596]

*** MÜ'MİNİN KANI MALI HARAMDIR**

ـ1189 ـ7176 ـ3931 -حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ. ثَنَا ا ُعْمَشُ
عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ: أ أن أحرم ا ٔيام يومكم هَذَا. أ وإن أ؛رم الشهور شهركم
هَذَا. أ وإن أحرم البلد بلدكم هَذَا. أ وإن دماءكم وأموالكم حرام كحرمة
يومكم هَذَا فِي شهركم هَذَا فِي بلدكم هَذَا. أ هم بلغت؟ قَالُوا: نعم. قَالَ:
اَللَهُمَ! اشهد.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1189. (3931) (7176)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Veda haccı sırasında buyurdular ki: "Bilesiniz! Günlerin en ziyade haram olanları şu günlerinizdir. Bilesiniz! Ayların en haramı da şu ayınızdır. Bilesiniz! Beldelerin en haramı da şu beldenizdir. Bilesiniz! Kanlarınız, mallarınız birbirinize şu ayda, şu beldede şu gününüzün haramlığı gibi haramdır. Acaba tebliğ ettim mi?" Halk: "Evet!" dediler. Resûlullah: "Ey Allahım şahid ol!" buyurdu."[1597]

ـ1190 ـ7177 ـ3932 -حَدّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ أَبِي ضَمْرَةَ نَصْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ
سُلَيْمَانَ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا أَبِي. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ أَبِي قَيْسٍ النَّصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ
عَمْرٍو؛ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ للّهِ
صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ وَ يَقُولُ: مَا أَطْيَبَكِ وَأطْيَبَ رِيحَكِ. مَا
أعْظَمَكِ وَأعْظَمَ حُرْمَتَكِ. وَالّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَحُرْمَةُ الْمُؤْمِنِ أعْظَمُ

عِنْدَ اللّهِ حُرْمَةً مِنْكِ. مَالِهِ وَدَمِهِ وَأنْ نَظَنَّ بِهِ إٍّ خَيْراَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. ونصر بن مُحَمَّد شيخ اِبْنِ ماجة، ضعفه أَبُو حاتم. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات .

1190. (3932) (7177)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh anlatıyor: "Ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ı Ka'be'yi tavaf ederken gördüm, şöyle diyordu: "Sen ne temizsin, kokun da ne güzel! Sen ne yücesin, senin hürmetin ne büyük! Muhammed'in nefsini elinde tutan Zât-ı Zülcelal'e yemin olsun! Mü'minin Allah katındaki hürmeti, senin hürmetinden daha büyüktür. Mü'minin malının, kanının hürmeti de böyledir. Biz mü'min hakkında sadece hüsn-i zanda bulunuruz."[1598]

ـ1191 ـ7178 ـ3934 -حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ السَّرْحِ الْمِصْرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْلٍ عَنْ أَبِي هَانِئٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ الْجَنْبِيِّ؛ أَنَّ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُؤْمِنُ مَنْ أمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أمْوَالِهِمْ وَأنْفُسِهِمْ. وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات. وأبو هانئ اسمه حميد بن هائ الخوني.ة

1191. (3934) (7178)- Füdâle İbnu Ubeyd anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Gerçek mü'min, halkın, kendisinden malı ve canı hususunda emîn olduğu kimsedir. Hakiki muhâcir de hata ve günahlardan hicret (terk) eden kimsedir."[1599]

*** YAĞMA YASAKTIR**

ـ1192 ـ7179 ـ3938 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو ا‘حْوَصِ عَنْ سِمَاكٍ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ الْحَكَمِ؛ قَالَ أصَبْنَا غَنَماً لِلْعَدُوِّ. فَانْتَهَبْنَاهَا. فَنَصَبْنَا قُدُورَنَا فَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْقُدُورِ فَأَمَرَ بِهَا فَأكْفِئَتْ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ النُّهْبَةَ َ تَحِلُّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ولم يخرج له أحد من بقية الكتب الخمسة شيئا .

1**192. (3938) (7179)-** Sa'lebe İbnu'l-Hakem radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gazvede) düşmanın koyun sürüsüne rastlamıştık. Hemen yağmaladık ve tencereleri kurduk. Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm tencerelerimizin yanından geçti (ve onları gördü). Kaldırmamızı emretti. Derhal hepsini devirdik. Sonra: "Yağma helal değildir" buyurdu."[1600]

*** MÜSLÜMANA SÖVMEK FISKTIR**

ـ1193 ـ7180 ـ3940 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ اَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ ا‘سْدِيُّ. ثَنَا أَبُو هِلِ عَنِ اِبْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سِبَابُ الْمُسْلِمِ فَسُوقٌ وقِتَالُهُ كُفْرٌ.فِي الزوائد: إسناده حديث

أبِي هُرَيْرَةَ حسن. وأبو هل اسمه مُحَمَّد بن سليم مختلف فِيهِ. وكذَلِكَ مُحَمَّد اِبْنِ الحسن ا،سديّ وباقي رجال ا“سناد ثقات .

1193. (3940) (7180)- Ebu Hureyre ve İbnu Ebi Vakkâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümana sebbetmek (sövmek) fısktır, öldürmek de küfürdür."[1601]

*** BİRBİRİNİZİ BENDEN SONRA ÖLDÜRMEYİN**

ـ1194 ـ7181 ـ3944 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ قَاَ: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ عنِ الصُّنَابِحِ ا،حْمَسِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَ إنّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ وَأَنّى مُكَاثِرٌبِكُمْ ا ُمَمَ. فَ تَقَتِّلُنَّ بَعْدِي.فِي الزوائد: إسناده صحيح. ورِجَالُهُ ثقات. وقيس هو اِبْنِ أَبِي حازم. وإِسْمَاعِيلَ هو اِبْنِ أَبِي خالد. وليس للصنابحيّ هَذَا عند المصنف سوى هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقية الكتب الستة. فلت: اختلف فِي صحة اسم هَذَا الصحابيّ. فبعضهم سماه كما هنا »الصنابحيّ« بياء النسبة: وبعضهم سماه »الصنابح« بدون ياء. وهو الَّذِي رجحه البخاري وغيره من العلماء وأصل الحديث فِي مسند أحمد؟ الجزء الرابع، ص ـ153 وقد رواه »الصنابحيّ« بياء النسبة .

1194. (3944) (7181)- Sunâbih el-Ahmesî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bilesiniz! Havz(-ı kevser)e ilk geleniniz ben olacağım ve ben diğer ümmetlere karşı çokluğunuzla övüneceğim. Benden sonra birbirinizi öldürmeyin."[1602]

*** MÜSLÜMANLAR ALLAH'IN ZİMMETİNDE (GARANTİSİNDE)DİR**

ـ1195 ـ7182 ـ3945 -حَدّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ الذَّهَبِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجشُونُ عَنْ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنِ أَبِي عَوْنٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ حَابِسٍ الْيَماَمِيِّ »الْيَمَانِيِّ« عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّهِ. فَ تُخْفِرُوا اللّهَ فِي عَهْدِهِ. فَمَنْ قَتَلَهُ طَلَبَهُ اللّهُ حَتَّى يَكُبَّهُ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ.فِي الزوائد: رجال إسناده ثقات. إ أنه منقطع وسعد بن إِبْرَاهِيمَ لم يدرك حابس بن سعد قَالَه فِي التهذيب .

1195. (3945) (7182)- Ebu Bekrı's-Sıddık radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sabah namazını kim kılarsa, o Allah'ın zimmetindedir. Allah'ın bu garantisini ihlal etmeyin. Kim onu öldürürse, Allah, yüzüstü cehenneme atıncaya kadar öldürenin peşini bırakmaz."[1603]

ـ1196 ـ7183 ـ3946- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ. ثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ. ثَنَا أشْعَثُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنَدَبٍ عَنِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح إن كَانَ الحسن سمع من سمرة. وأشعث هو عبد الملك .

1196. (3946) (7183)- Semüre İbnu Cündeb radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim sabah namazını kılarsa, Allah'ın garantisi altındadır."[1604]

ـ1197 ـ7184 ـ3947- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ. ثَنَا أَبُو الْمُهَزِّمِّ يَزِيدُ بْنُ سُفْيَانَ. سَمِعْتُ أبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُؤْمِنُ أكْرَمُ عَلَى اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ بَعْضِ مَئِكَتِهِ.فِي الزوائد: إسناده ضغيف لضعيف يزيد بن سفيان أبِي المهزم .

1197. (3947) (7184)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mü'min, Allah katında, bir kısım meleklerden daha kıymetlidir." [1605]

*** ASABİYET**

ـ1198 ـ7185 ـ3949- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ الْيُحْمِدِيُّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ كَثِيرٍ الشَّامِيِّ، عَنِ امْرَأةٍ مِنْهُمْ يُقَالَ لَهَا: قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَألْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! أمِنَ الْعَصَبِيَّةِ أنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ؟ قَالَ: وَلكِنْ مِنَ العَصَبِيَّةِ أنْ يُعِينَ الرَّجُلُ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ.فِي الزوائد: روى أَبُو دَاوُد بعض هَذَا الحديث. وهو: قلت يا رَسُولَ للّهِ: ما العصبية؟ قَالَ أن يعين الرَّجُلُ قومه عَلَى الظلم .

1198. (3949) (7185)- Füseyle'nin babası (Vâsile İbnu'l-Eskâ) radıyallahu anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü dedim, kişinin kavmini sevmesi, (merdud olan) asabiye midir?"

"Hayır buyurdular, asabiye, kişinin zulümde kavmine yardımcı olmasıdır."[1606]

AÇIKLAMA:

Daha önce mükerreren açıklandığı üzere, asabiye bugünkü tabirle ırkçılık demektir. İslâm, kişinin ırkî hususiyetini reddetmez. Dolayısıyla her insanın kendi ırktaşlarına hususî bir yakınlık hissetmesi tabiidir. Hadis bu taraftarlığın zulme sürecek seviyeye çıkmamasını emretmektedir. Dinimiz bütün mü'minlerin kardeş olduğunu söylemiştir. Kardeşler arasında münasebet adalet, hakkaniyet çerçeve de yürür. Zulümde yardım, himaye yoktur, kardeş bile olsa. Öyleyse kavmine zulümde yardımcı olmak, dinin reddettiği asabiyettir.

Irkçılıkla ilgili bahisler görülmelidir.[1607]

*** SEVADU'L-A'ZAM (EKSERİYET)**

1199ـ 7186ـ 3950- حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا مُعَانُ بْنُ رُفَاعَةَ السَّمِيُّ. حَدَّثَنِي أَبُو خَلَفٍ ا٤عْمَى؛ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إنَّ أُمَّتِيَ تَجْتَمِعُ عَلَى ضَلَةٍ. فإِذَا رَأيْتُمُ اخْتِفاً فَعَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ ا٤عْظَمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو خلف ا٤عمى واسمه حازم بن عطاء وهو ضعيف. قد جَاءَ الحديث بطرق فِي كلها نظر. قَالَه شيخنا العراقي فِي تخريج أحاديث البيضاوي .

1199. (3950) (7186)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim dalâlet (bâtıl) üzerinde toplanmaz. Öyleyse bir ihtilâf görünce, size çoğunluğu iltizam etmenizi tavsiye ederim."[1608]

AÇIKLAMA:

İslâm ûlemâsı ümmetin dalalette içtima etmeyeceğini bildiren hadisi, pek çok meselenin hallinde umumi bir prensip yapmıştır. Mesela ihtilaflı meselelerde ulemânın ekseriyetinin ittifak ettiği görüşün, savâba makrun olduğu kabul edilir, zayıf bir rivayet, ûlemanın fiilen amel etmesi yani telakki-yi bil kabulü ile sıhhat kazanır, hükmî tevatür derecesinde itibar görür. Bu hususlara daha önce açıklama kaydedildi.[1609]

1200ـ 7187ـ 3951- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ ا٤عْمَشِ عَنْ رَجَاءٍ ا٤نْصَارِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِي عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ؛ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً صَةً فأطَالَ فِيهَا. فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا -أَوْ قَالُوا-: يَا رَسُولَ للّهِ! أطَلْتَ الْيَوْمَ الصَةَ. قَالَ: إِنِّي صَلَّيْتُ صَةَ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ. سَأَلْتُ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ ُمَّتِي ثَثاً. فأعْطَنِي اثْنَتَيْنِ وَرَدَّ عَلَيَّ وَاحِدَةً. سَأَلْتُهُ أَنْ َ يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوّاً مِنْ غَيْرِهِمْ فأعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ َ يُهْلِكَهُمْ غَرَقاً فَأعْطَانِيهَا. وَسَأَلْتُهُ أَنْ َ يَجْعَلَ بَأسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَرَدَّهَا عَلَيَّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1200. (3951) (7187)- Hz. Mu'âz İbnu Cebel radıyallahu anh anlatıyor: "Bir gün, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir namaz kılmış ve namazı çok uzatmıştı. Namazdan çıkınca biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Bugün namazı çok uzattınız!" dedik. şu açıklamayı yaptılar: "Ben bugün, bir ümit ve korku namazı kıldım. Ben (namazda) aziz ve celil olan Allah'tan ümmetim için üç şey talep ettim. Allah bunlardan ikisini verdi, birini vermedi. Ben Allah'tan ümmetime, kendileri dışında bir düşman musallat etmemesini talep ettim, bu talebimi kabul etti. Allah'tan ümmetimi

(eski ümmetler gibi) toptan suda boğarak helak etmemesini talep ettim. Allah bunu da kabul etti. Allah'tan ümmetimin kendi aralarında savaşmamalarını talep ettim, Allah bunu reddetti." [1610]

AÇIKLAMA:

Resûlullah'ın birinci talebi, müslümanların hâricî düşmanlar tarafından hain bir yenilgiye uğratılmaması istikametindedir. Allah bunu kabul etmiştir. Nitekim 1500 yıllık İslâm tarihi içinde hariçle çok savaşlar olmuş ise de müslümanların varlığını bütün dünyada sona erdirecek şekilde bir mağlubiyet olmamıştır. Bir cephede kaybedilmiş, bir başka cephede muzaffer kılınmıştır. Veya bu kısmî mağlubiyetler geçici olmuştur. En karanlık günler Birinci Cihan Harbi'nden sonra yaşanmış, buna rağmen tekrar bir toparlanma içine girilmiş, esarete düşen müslüman cemiyetler kurtulmaya başlamışlardır. Resûlullah bu halin Kıyamete kadar devam edeceğini haber vermektedir.
İkinci talep Nuh kavmi tarzında bütün ümmetin suda boğularak helak olmamasıyla ilgili. Buna kıyasen, Kur'ân'da geçen ve bir milleti toptan yok eden semavî belaların da bütün ümmeti yok edecek şeklinde vaki olmayacağını söyleyebiliriz.
Üçüncü dua ki -kabul edilmediği belirtiliyor- ümmetin kendi arasında savaş yapmama meselesidir. Sahabe devrinde başlayan iç kavgalar tarih boyu eksik olmamıştır. Hadisin sarahatine göre bu hal Kıyamete kadar devam edecektir. Endülüs'ün elden çıkması, Osmanlıların çöküşü hep bu iç kavgalar sebebiyledir. Ümmet-i merhumenin büyük belaları bu iç kavgaların peşinden gelmektedir. İslâm düşmanları İslâm beldelerini istila planlarını iç kavgalarımıza göre yapmakta, önce dahili kavga zeminleri hazırlamakta, böylece bölüp parçaladıktan sonra istilâ ameleyelerini gerçekleştirmektedir. Allah, bu ümmete, tevhid ve iman kardeşliğinde birleşme, bütünleşme feraseti versin.[1611]

ـ1201 ـ7188 ـ3954 -حَدّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي السَّائِبِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَتَكُونُ فِتَنٌ. يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِناً وَيُمْسِي كَافِراً. إِلاَّ مَنْ أَحْيَاهُ اللّهُ بِالْعِلْمِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. قَالَ اِبْنِ معين: علي بن يزيد عن القاسم عن أَبِي أمامة هي ضعاف كلها و قَالَ البخاري وغيره فِي علي بن يزيد: منكر الحديث .

1201. (3954) (7188)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Benden sonra ümmetim içerisinde) fitneler olacak. O fitnelerde, kişi mü'min olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar, Allah'ın ilimle ihya ettikleri hâriç." [1612]

*** FİTNEDE TESEBBÜT (DİKKATLİ, SABIRLI OLMA)**

ـ1202 ـ7189 ـ3962 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ ثَابِتٍ »أَوْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْ عَانَ شَكَّ أَبُو بَكْرٍ« عَنْ أَبِي بُرْدَةَ؛ قَالَ: دَخَلْتَ عَلَى مُحَمَّدِ اِبْنِ مَسْلَمَةَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ وَفُرْقَةٌ وَاخْتِفٌ. فإِذَا كَانَ كذلِكَ فَأْتِ بِسَيْفِكَ أُحُداً فَاضْرِبْهُ حَتَّى يَنْقَطِعَ. ثُمَّ اجْلِسْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيَكَ يَدٌ خَاطِئَةٌ أَوْ مَنِيَّةٌ

قَاضِيَةٌ. فَقَدْ وَقَعَتْ. وَفَعَلْتُ مَا قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح. إن ثبت سماع حماد بن سلمة من ثابت البنانيّ .

1202. (3962) (7189)- Muhammed İbnu Mesleme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, bir fitne, bir ayrılık ve bir ihtilaf olacak. Bu durum gelince, Uhud'a kılıncınla git! Kırılıncaya kadar onu (taşa) çal. Sonra evinde otur. Hatta sana günahkâr bir el veya ölüm gelinceye kadar (evinden çıkma)."

Nitekim (haber verilen bu fitne) çıktı ve ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın söylediğini yaptım."[1613]

*** İKİ MÜSLÜMAN BİRBİRİNE KILIÇ ÇEKERSE**

ـ1203 ـ7190 ـ3964 -حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ وَسَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي مُوسَى؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: إنَّهُ أرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1203. (3964) (7190)- Ebu Musa radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir keresinde): "İki müslüman birbirlerine kılıç çekerlerse kâtil de maktûl de cehennemdedir" buyurmuşlardı. Orada bulunanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Katili anladık, cehennemdedir; ya maktulün suçu ne?" dediler.

"Çünkü, o da kardeşini öldürmek istemişti" buyurdular." [1614]

ـ1204 ـ7191 ـ3966 -حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ عَنْ عَبْدِ الْحَكَمِ السَّدُوسِيِّ. ثَنَا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ عَبْدٌ أذْهَبَ أخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ.فِي الزوائد: هَذَا إسناده حسن. سوويد بن سَعِيدِ مختلف فِيهِ. قَالَ السندي: قلت وكَذَا شهر بن حوشب .

1204. (3966) (7191)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mertebe itibariyle insanların Kıyamet günü Allah indinde en kötüsü, ahiretini, başkasının dünyası için helâk eden kuldur."[1615]

AÇIKLAMA:

Başkasının dünyası için, ahiretini helâke atmak, zâlim uğrunda dünyevî maksatlar peşinde koşan insanlar uğrunda zulme düşen, ölen, öldüren kimselerin halini ifade eder. Bu yolda ölmek veya

öldürmek, zulme düşmek, ahiretini heba etmek demektir. Müslüman, hatt-ı hareketini hesaplamak zorundadır. Allah rızası maksadıyla olmayan ölme ve öldürmeler ahiretini heba etmeyi netice verir. Irkçılık uğruna yapılan faaliyetler bunun en güzel örneğidir. Hele bu, mü'min kardeşini öldürmeye, fitne ateşini uyandırmaya vesile olursa.

Hadisten "başkasının elindeki dünyalık"ı elde etmek için âhiretini feda etme mânasını çıkarmak da mümkündür.

İnanan insanlar için böylesi akılsız davranışları Resûl-i Ekrem en kötü amel olarak tavsif buyurmaktadır.[1616]

*** FİTNEDE DİLİ TUTMAK**

ـ1205 ـ7192 ـ3968- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ.ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِيَّاكُمْ وَالْفِتَن. فإِنَّ للِّسَانَ فِيهَا مِثْلُ وَقْعِ السَّيْفِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ وهو ضعيف. وأبوه لم يسمع من اِبْنِ عمر .

1205. (3968) (7192)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Fitneden kaçının! Çünkü o esnada dil, (tesir bakımından) kılıç darbesi gibidir." [1617]

ـ1206 ـ7193 ـ3970- حَدّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الصَّيْدَ َنِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ اِبْنِ إسْحَاقَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سُخْطِ اللّهِ. َ يَرَى بِهَا بَأساً. فَيَهْوِى بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ سَبْعِينَ خَرِيفاً.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن إسحاق وهو مدلس .

1206. (3970) (7193)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki: Kişi, (bazan) Allah'ın gazabına sebep olan bir kelâm eder, kendisi o sözde bir mahzur görmez. Ama o söz sebebiyle, cehennem ateşinin yetmiş yıllık dibine iner."[1618]

ـ1207 ـ7194ـ3975- حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا خَالِي، يَعْلي عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ؛ قَالَ: قِيلَ بْنِ عُمَرَ: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى أُمَرَائِنَا فَنَقُولُ الْقَوْلَ. فإِذَا خَرَجْنَا قُلْنَا غَيْرَهُ. قَالَ كُنَّا نَعُدُّ ذلِكَ عَلَى عَهْدِ رَسُولَ للّهِ النِّفَاقَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُه ثقات. أَبُو الشعثاء اسمه سليمان بن ا‘سود؟

1207. (3975) (7194)- Ebu'ş-Şa'şâ rahimehullah'ın anlattığına göre, "İbnu Ömer radıyallahu anhüma'ya: "Biz ümerânın yanlarına girer, bir çeşit konuşuruz, yanlarından çıkınca da bir başka çeşit konuşuruz" denilmişti. Onlara "Biz bunu, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm zamanında münafıklık addederdik" dedi."[1619]

*** İSLÂM GARİB BAŞLADI**

ـ1208 ـ7195 ـ3987- حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أنْبَأنَا عُمْرُو بْنُ الْحَارِثِ وَابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إنَّ ا٬سْمَ بَدَأ غَرِيباً وَسَيَعُودُ غَرِيباً فَطُوبَي لِلْغُرَبَاءِ.فِي الزوائد: حديث أنس حسن. وسنان بن سعد بن سنان مختلف فيه وفي اسمه.-ـ845طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا.أفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِى مِنْ سُنَّتِي .

1208. (3987) (7195)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki İslâm garib (eşine rastlanmadık bir şekilde) başladı tekrar garibliğe avdet edecek. Gariblere ne mutlu."[1620]

AÇIKLAMA:

Garîb, yabancı demektir, şimdilerde gurbetçi diyoruz. Yani yabancı bir yerde bulunan. Kelime İbnu Mâce'nin müteakip hadisinde bizzat Aleyhissalâtu vesselâm tarafından -bir soru üzerine- açıklanmıştır: "Kabilelerinden (dinleri için) ayrılanlar." Hadisin, bazan, İslâm'ın temel esprisine zıt bir karamsarlıkla izahına rastlanır: "İslâmiyet kimsesizlerle başladı, yine kimsesiz kalan az sayıda mü'minlerle sona erecek." Bu mana "Allah'tan ümit kesilmez" esprisine aykırıdır. Mü'min, hangi şartlarda olursa olsun gelecek hakkında karamsar ve bedbin olmamalıdır. Öyleyse hadisi, "İslâm, tarihte eşine rastlanmayan, fevkalâde sür'atli bir inkişafla başladı, ahir zamanda tekrar böyle bir inkişâfa mazhar olacak" diye anlamak, o mutlu günleri hazırlayan "gariplerden olma" emel ve gayretine girmek daha muvafıktır. Bediüzzaman bunu "İstikbal inkılâbı içinde en yüksek gür sedâ İslâm'ın sedası olacaktır" diye müjdelemiş[1621], "... Ahirette cennet ve cehennemin zaruri vücutları gibi, hayır ve hak din, istikbalde mutlak galebe edecektir...", "...Alem-i İslâm milletleri Arabın metanetinden ders almışlar. İnşaallah yine Araplar, ye'si bırakıp İslâmiyet'in kahraman ordusu olan Türklerle hakiki bir tesanüd ve ittifak ile el ele verip Kur'ân'ın bayrağını dünyanın her tarafında ilan edeceklerdir", "Yaşasın sıdk, ölsün hizb, muhabbet devam etsin, şûrâ kuvvet bulsun!" gibi kesin ifadelerle ümmetin yolunu ümid şavkıyla aydınlatmıştır. Bu şavkla aydınlanan nurlu gönüller, şeytanın ümitsizlikle kalpleri kararttığı bir devirde Sadece ümmet-i Muhammediyeye değil, bütün insanlığa saadet-i hakikiyyeyi getirecek gurebâlar olarak tebcîle, takdire layıktırlar.

Hadisten anlaşılan ümid manası, şahsi, ferdi ve "yeni" bir yorum da değildir. Tirmizî'nin bir rivayetinde gurebâ ile ilgili olarak Aleyhissalâtu vesselâm'ın şöyle bir açıklaması daha vardır: "Benden sonra insanların ifsad edip bozdukları sünnetimi düzeltecek olan o gariblere ne mutlu" (İman 13). Şu halde Resûlullah, İslâm dışı âdetleri hayattan çıkararak asli hüviyetiyle İslâm'ı hayata yeniden tatbik edecek olan garibleri tebşir etmekte, ümmete öyle bir istikbali müjdelemektedir.

Bu bahse, son olarak, Elmalılı Hamdi Efendi merhumun hadisle ilgili tahlilini kaydetmeyi uygun buluyoruz.

"Bu hadisteki سَيَعُودُ fiilini ekseri kimseler .. . سَيَصِيرُ (olacak) mânasına fi'l-i-nâkıs telakki ederek "İslâm garib olarak başladı (yahud zuhûr etti) yine başladığı gibi garib olacak" diye yalnız inzar suretinde anlamış, bundan ise hep yeis, teamüm etmiştir (yayılmıştır). Halbuki Kamus'ta gösterildiği üzere, âde fi'ili .. . يَبدئ وَيُعِيد de olduğu gibi, dönüp yeniden başlamak mânasına da gelir.

Bu hadiste de böyledir. Yani "İslâm garib olarak başladı (veya zuhur etti) ileride yine başladığı gibi garip olarak tekrar başlayacak yahud yeniden zuhur edecek. Ne mutlu o gariblere" demektir. Hadisin âhirindeki fetûbâ, onun inzar için değil, tebşîr için sevk buyurulduğunu gösterir. Gerçi bunda da dönüp garib olmak inzarı yok değil, lakin sönmeyip yeniden başlaması tebşiri vardır. İşte fetûbâ lil gurebâ müjdesi de bunun içindir. Çünkü onlar, sâbikûn-i evvelûn gibidirler. Binaenaleyh hadiste yeis değil, müjdeyi nâlıktır..."(5, 3713-3714).[1622]

*** FİTNEDEN KİMLER SALİM OLABİLİR**

ـ1209 ـ7196 ـ3989 -حَدّثَنَا حَرْمَلَةَ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أخْبَرِنِي اِبْنُ لَهُيعَةَ عَنْ عِيَسى اِبْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ عَنْ أبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ؛ أنَّهُ خَرَجَ يَوْماً إلَى مَسْجِدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنِ جَبَلٍ قَاعِداً عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِي. فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: يُبْكِينِي شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنَ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إنَّ يَسِيرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ. وَإنَّ مَنْ عَادَي اللّهِ وَلِيّاً، فَقَدْ بَارَزَ اللّهِ بِالْمُحَارَبِةِ. إنَّ اللّهِ يُحِبُّ ا‘بْرَارَ ا‘تْقِيَاءَ ا‘خْفِيَاءَ الّذِينَ إذَا غَابُوا لَمْ يُفْتَقَدُوا وَإنْ حَضَرُوا لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُعْرَفُوا قُلُوبُهُمْ مَصَابِيحُ الْهُدَى يَخْرُجُونَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظِلْمَةٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده عَبْدُ اللّه بن لهيعة وهو ضعيف .

1209. (3989) (7196)- Hz. Ömer radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Bir gün Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın mescidine gitmiştir. Orada Hz. Muaz İbnu Cebel radıyallahu anh'ı Aleyhissalâtu vesselâm'ın kabrinin dibinde oturmuş ağlar bulmuş ve: "Niçin ağlıyorsun?" diye

sormuştur. Hz. Mu'âz: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işitmiş olduğum bir hadis sebebiyle" demiş ve Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın hadisini okumuştur: "Şurası muhakkak ki riyanın azı dahi şirktir. Kim Allah'ın velisine düşmanlık yaparsa şüphesiz Allah ile savaşmaya çıkmış olur. Allah itaatkâr, takva sahibi ve halktan uzak duran öyle (kendi halinde) kullarını gerçekten sever ki, onlar görünmedikleri zaman aranmazlar (ehemmiyet verilmedikleri için, yoklukları kimsenin dikkatini çekmez), hazır bulundukları zaman (da meclislere, ciddi meşguliyetlere) çağırılmazlar, tanınmazlar. Kalpleri pırıl pırıl hidayet kandilleridir. (Onları hiçbir şey şekke şüpheye atamaz.) Her müşkil meselenin, ağır belanın altından kalkarlar."[1623]

ـ1210 ـ7197 ـ3990- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِيُّ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ : قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: النَّاسُ كَإِبِلِ مِائِةٍ. تَكَادُ تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. إن ثبت سماع زيد بن أسلم من عبد اللّه بن عمر .

1210. (3990) (7197)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar, içerisinde bir tane iyisini bulamayacağın yüz deve(lik bir sürü) gibidirler."[1624]

*** ÜMMETLERİN AYRILMASI**

ـ1211 ـ7198 ـ3992- حَدّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كثِيرِ بْنِ دِينَارٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا عَبَّادُ بْنُ يُوسُفَ. ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: افْتَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. فَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ. وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. فَإِحْدَى وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَتَفْتَرِقَنَّ أُمَّتِي عَلَى ثَثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةُ. وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ قِيلَ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَنْ هُمْ؟ قَالَ: الْجَمَاعَةُ .
فِي الزوائد: إسناد حديث عوف بن مالك فِيهِ مقال. وراشد بن سعد قَالَ فِيهِ أَبُو حاتم: صدوق. وعباد اِبْنِ يوسف لم يخرج له أحد سوى اِبْنِ ماجة. وليس له عنده سوى هَذَا الحديث. قَالَ اِبْنِ عديّ: روى أحاديث تفرد بها. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رجال ا“سناد ثقات .

1211. (3992) (7198)- Avf İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yahudiler yetmişbir fırkaya bölündüler, onlardan sadece bir fırka cennetliktir, yetmiş fırka cehennemliktir. Hıristiyanlar ise yetmişiki fırkaya bölündüler. Bunlardan da yetmişbir fırka cehennemliktir, sadece biri cennetliktir. Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı

Zülcelâl'e yemin olsun! Benim ümmetim yetmişüç fırkaya bölünecek, bunlardan biri cennetlik, yetmişikisi cehennemliktir."

"Ey Allah'ın Resûlü! Cennetlikler kimlerdir?" diye sorulmuştu. "Onlar, cemaattir" buyurdular." [1625]

ـ1212 ـ7199 ـ3993 -حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا أَبُو عَمْرٍو. ثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أنَسَ ابْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إنَّ بَنِي إسْرَئِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إحْدَى وَسَبْعِينَ فِرَقَةً. وَإنَّ أُمِّتِي سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثَنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلاَّ وَاحِدَةً وَهِيَ الْجَمَاعَةُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1212. (3993) (7199)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Muhakkak ki, İsrailoğulları yetmişbir fırkaya ölündü, ümmetim de yetmişiki fırkaya ayrılacak. Biri hariç hepsi ateştedir. Biri hâriç olan cemaattir."[1626]

ـ1213 ـ7200 ـ3994 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَتَتَّبِعُنَّ سُنَّةَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بَاعاً بِبَاعٍ وَذِرَاعاً بِذِرَاعٍ وَشِبْراً بِشِبْرٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ ضَبٍّ لَدَ خَلْتُمْ فِيهِ قَالُواْ: يَا رَسُولَ للّهِ! الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: فَمَنْ، إِذَا ؟فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1213. (3994) (7200)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizler, kendinizden önce gelen ümmetlerin sünnetine kulacı kulacına, arşını arşınına ve karışı karışına muhakkak tıpa tıp uyacaksınız. Hatta onlar, daracık bir keler deliğine girseler oraya siz de gireceksiniz."

Oradakiler, "Ey Allah'ın Resûlü! (Onlar) yahudiler, ve hıristiyanlar mı?" diye sordular. Aleyhissalâtu vesselâm: "Bunlar değilse kimler olur?" buyurdular."[1627]

AÇIKLAMA:

Ehl-i Kitap, ehl-i bida ile ilgili bahisler daha önce işlendi. Burada tekrar etmeyeceğiz.[1628]

*** KADIN FİTNESİ**

ـ1214 ـ7201 ـ3999 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعِلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ خَارِجَةَ ابْنِ مُصْعَبٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ صَبَاحٍ إِلاَّ وَمَلَكَانِ يُنَادِيَانِ:

وَيْلٌ لِلرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ وَوَيْلٌ لِلنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالَ.فِي الزوائد: فِي إسناده خارجة بن مصعب وهو ضعيف .

1214. (3999) (7201)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her sabah mutlaka iki melek nida eder: "Kadından vay erkeğin haline!" ve "Erkekten vay kadının haline!"[1629]

ـ1215 ـ7202 ـ4001- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ قَاَ: ثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ مُدْرِكٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: بَيْنَمَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ فِي الْمُسْجِدِ إِذْا دَخَلَتِ امْرَأةٌ مِنْ مُزَيْنَةَ تَرْفُلُ فِي زِينَةٍ لَهَا فِي الْمَسْجِدِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! أَنْهَوْا نِسَاءَكُمْ عَنْ لُبْسِ الزِّينَةِ وَالتَّبَخْتُرِ فِي الْمَسْجِدِ. فإِنَّ بَنِى إِسْرَائِيلَ لَمْ يُلْعَنُوا، حَتَّى لَبِسَ نِسَاؤُهُمُ الزِّينَةَ وَتَبَخْتَرْنَ فِي الْمَسَاجِدِ.فِي الزوائد: فِي إسناده دَاوُد بن مدرك. قَالَ فِيهِ الذهبي فِي كتاب الطبقات: نكرة يعرف. ومُوسَى اِبْنِ عبيدة ضعيف .

1215. (4001) (7202)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm mescidde otururken Müzeyre kabîlesinden bir kadın girdi, çok süslüydü, zinetleriyle mescidin içinde bile pek çalımlı yürüyordu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "Ey insanlar! Kadınlarınızı mescidde süsler takınmaktan ve çalımlı yürümekten men edin! Zira İsrailoğulları, kadınları zinet takınıp, mescidde çalımlı yürüyünceye kadar lanetlenmediler" buyurdular."[1630]

*** EMR-İ Bİ'L-MÂ'RUF**

ـ1216 ـ7203 ـ4008- حَدّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ ا،عْمَشِ عَنْ عَمْرِو اِبْنِ مُرَّةَ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ يَحْقِرْ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! كَيْفَ يَحْقِرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟ قَالَ: يَرَى أمْرًا للّهِ عَلَيْهِ فِيهِ مَقَالٌ ثُمَّ َ يَقُولُ فِيهِ. فَيَقُولُ اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَا مَنَعَكَ أنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُولُ: خَشْيَةٌ النَّاسِ. فَيَقُولُ: فإِيَّايَ كُنْتَ أحَقَّ أنْ تَخْشَى.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. وأبو البختري اسمه سَعِيدِ بن فيروز الطائي .

1216. (4008) (7203)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Hiçbiriniz kendisini tahkir etmesin" buyurmuştu. Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resulü! Bizden biri nefsini nasıl tahkir eder?" diye sordular. "Bir kimse öyle bir şey görür ki, onunla ilgili bir şey söylemesi Allah'ın onun üzerindeki hakkıdır. Fakat o, bu hususta konuşmaz. (Yani, insanlardan çekinip konuşmamakla nefsini tahkir etmiş, alçaltmış olur). Allah Teâla hazretleri de Kıyamet günü, ona: "Şu şu meselede niye üzerine düşen sözü söylemedin?" diye hesaba çeker.

Adam: "Konuşmamı halk korkusu engelledi" der. Allah Teâla da: "Sen (insanlardan değil), önce benden korkmalıydın" der."[1631]

ـ1217 ـ7204 ـ4010- حَدّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُوَيْدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خَثَيْمٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ؛ قَالَ: لَمَّا رَجَعَتْ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُهَاجِرَةُ الْبَحْرِ قَالَ: أَ تَحَدِّثُونِي بِأَعَاجِيبِ مَا رَأَيْتُمْ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ؟ قَالَ فِتْيَةٌ مِنْهُمْ: بَلى.يَا رَسُولَ للّهِ! بَيْنَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَرَّتْ بِنَا عَجُوزٌ مِنْ عَجَاءِزِ رَهَابِينِهِمْ تُحْمِلُ عَلَى رَأسِهَا قُلَّةً مِنْ مَاءٍ. فَمَرَّتْ بِفَتًى مِنْهُمْ. فَجَعَلَ إِحْدى يَدَيْهِ بَيْنَ كَتِفَيْهَا ثُمَّ دَفَعَهَا. فَخَرَّتْ عَلَى رُكْبَتَيْهَا فَانْكَسَرَتْ قُلَّتُهَا. فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الْتَفَتَتْ إِلَيْهِ فَقَالَتْ: سَوْفَ تَعْلَمُ يَا غُدَرُ؛ إِذَا وَضَعَ اللّهُ الْكُرْسِيَّ وَجَمَعَ ا'وَّلِينَ وَا'خِرِينَ وَتَكَلَّمَتِ ا'يْدِي وَا'رْجُلُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ فَسَوْفَ تَعْلَمُ كَيْفَ أَمْرِى وَأَمْرُكَ عِنْدَهُ غَداً. قَالَ يَقُولُ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَدَقَتْ صَدَقَتْ. كَيْفَ يُقَدِّسُ اللّهُ أُمَّةً َ يُؤْخَذُ لِضَعِيفِهِمْ مِنْ شَدِيدِهِمْ؟فِي الزوائد: إسناده حسن. وسَعِيد بن سويد مختلف فِيهِ .

1217. (4010) (7204)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına Habeşistan muhacirleri dönünce, onlara: "Habeşistan diyarında gördüğünüz farklı şeylerden bana anlatmaz mısınız?" buyurdular. Onlardan bir grub genç: "Elbette! Ey Allah'ın Resulü!" dediler (ve anlatmaya başladılar): "(Bir gün) biz otururken, onların yaşlı rahibelerinden biri, başının üstünde bir su küpü olduğu halde yanımızdan geçti, onlardan bir gence rastladı. Genç elinin birini rahibenin omuzları arasına koyup onu itti. Kadın dizlerinin üzerine düştü ve küpü kırıldı. Kadın yerden kalkınca, gence yöneldi ve: "Ey zâlim! Allah kürsüyü kurup, evvelini ve âhirini toplayıp hesaba çektiği, el ve ayakların lisana gelip yaptıklarını anlattıkları (o Kıyamet gününde) sen bana yaptığın zulmün ne demek olduğunu bileceksin! Yarın Allah'ın huzurunda benim halimle, kendi halinin ne olduğunu göreceksin!" dedi.
Râvi der ki: "Resûlullah (bu anlatılanları dinledikten sonra): "Rahibe doğru söylemiş, rahibe doğru söylemiş. Allah, zayıfların intikamını güçlülerden almayan bir ümmeti nasıl takdis edip (günahlarından arındırır?)" buyurdu."[1632]

ـ1218 ـ7205 ـ4012- حَدّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ.ثَنَا حمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي غَالِبٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ؛ قَالَ: عَرَضَ لِرَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ عِنْدَ الْجَمْرَةِ ا'ولَى. فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ فَسَكَتَ عَنْهُ. فَلَمَّا رَأى الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ سَأَلَهُ. فَسَكَتَ عَنْهُ. فَلَمَّا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ لِيَرْكَبَ. قَالَ: أيْنَ السَّائِلُ؟ قَالَ: أَنَا يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ ذِى سُلْطَانٍ جَائِرٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده أَبُو غالب، وهو مختلف فِيهِ. ضعفه اِبْنِ

سعد وأبو حاتم والنسائي. ووثق الدار قطني وقال اِبْنِ عديّ: بأس به. وراشد بن سَعِيدِ قَالَ فِيه أَبُو حاتم: صدوق. وباقي رجال ا״سناد ثقات .

1218. (4012) (7205)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah (hacc esnasında) birinci cemrenin yanında iken yanına bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Hangi cihad efdaldir?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm adama cevap vermedi. Adam ikinci cemrede görünce tekrar aynı şeyi sordu. Resûlullah yine sükut buyurdular. Akabe taşlamasını yapınca, bineğine binmek üzere, ayağını üzengiye koyunca: "Soru sahibi nerdedir?" dedi. Adam da: "İşte benim ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "(En efdal cihad) Zalim sultana karşı hakkı söylemektir!" buyurdular."[1633]

*** KENDİNİZE DÜŞENE BAKIN**

ـ1219 ـ7206 ـ4015- حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ الخُزَاعِيُّ. ثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَيْدٍ حِفْصُ بْنُ غَيْنَ الرُّعَيْنِيُّ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّه!مَتَى نَتْرُكُ ا״مْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ: إِذَا ظَهَرَ فِيكُمْ مَا ظَهَرَ فِي ا״مَمِ قَبْلَكُمْ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ للّهِ! وَمَا ظَهَرَ فِي ا״مَمِ قَبْلَنَا؟ قَالَ: الْمُلْكُ فِي صِغَارِكُمْ. وَالْفَاحِشَةُ فِي كِبَارِكُمْ وَالْعِلْمُ فِي رُذَالَتِكُمْ. قَالَ زَيْدٌ: تَفْسِيرُ مَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالْعِلْمُ فِي رُذَلَتِكُمْ إِذَا كَانَ الْعَلمُ فِي الْفُسَّاقِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1219. (4015) (7206)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Ey Allah'ın Resulü! Emr-i bi'l-ma'ruf ve'n-nehy-i ani'l-münker'i ne zaman terketmeliyiz?" diye sorulmuştu. Aleyhissalâtu vesselâm şu cevabı verdi: "Aranızda, sizden önceki milletlerde zuhur etmiş olan şeyler zuhûra başladığı vakit."

Biz: "Bizden önceki ümmetlerde ne zuhûr etmişti?" diye sorduk.

"Hükümdarlık küçüklerinizin elinde olduğu, fuhuş (her çeşit çirkin ve kirli işler) büyüklerinizce işlendiği, ilim de rezillerinizin eline geçtiği vakit" buyurdular."

Râvi Zeyd İbnu Yahya der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın "ilim rezillerinizin eline geçtiği vakit" sözünün mânasının açıklanması, "İlmin, fasıkların (haramı alenen işleyen, farzları alenen terkeden) eline geçmesi demektir."[1634]

ـ1220 ـ7207 ـ4017- حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ أَبُو طُوَالَةَ. ثَنَا نَهَارٌ الْعَبْدِيُّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللّهَ لَيَسْأَلُ الْعَبْدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَقُولُ: مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَ الْمُنْكَرَ أَنْ تُنْكِرَهُ؟ فإِذَا لَقَّنَ اللّهُ عَبْداً حُجَّتَهُ قَالَ يَا رَبِّ! رَجَوْتُكَ وَفَرِقْتُ مِنَ النَّاسِ.فِي الزوائد: إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1220. (4017) (7207)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri, Kıyamet günü kulu mutlaka hesaba çeker. Hatta şunu da söyler: "Münkeri gördüğün zaman onu tatbik etmene mani olan şey ne idi?" Eğer Allah Teâla hazretleri kula hüccetini söylemeyi telkin ederse kul şöyle der: "Ey Rabbim! Ben senin rahmetini umdum ve insanlardan korktum (ve dinin reddettiği münkerlere müdahaleyi bu sebeple terkettim)."[1635]

ـ1221 ـ7208 ـ4019- حَدّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو أَيُّوبَ عَن اِبْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: أَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ! خَمْسٌ إِذَا ابْتُلِيْتُمْ بِهِنَّ وَأعُوذُ بِاللّهِ أنْ تُدْرِكُوهُنَّ:لَمْ تَظْهَرِ الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ قَطُّ حَتَّى يُعْلِنُوا بِهَا إِلاَّ فَشَا فَيهِمُ الطَّاعُونُ وَا'وْجَاعُ الَّتِي لَمْ تَكُنْ مَضَتْ فِي أسْفِهِمُ الَّذِينَ مَضَوْا .
وَلَمْ يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِلاَّ أُخِذُوا بِالسِّنِينِ وَشِدِّةِ الْمَئُونَةِ وَجَوْرِ السُّلْطَانِ عَلَيْهِمْ. وَلَمْ يَمْنَعُوا زَكَاةَ أمْوَالِهِمْ إِلاَّ مُنِعُو الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ وَلَوْ الْبَهَائِمُ لَمْ يُمْطَرُوا.وَلَمْ يُنْقُضُوا عَهْدَ اللّهِ وَعَهْدَ رَسُولِهِ إِلاَّ سَلَّطَ اللّهُ عَلَيْهِمْ عَدُوّاً مِنْ غَيْرِهِمْ فَأَخَذُوا بَعْضُ مَا فِي أيْدِيهِمْ.وَمَا لَمْ تَحْكُمْ أئِمَّتُهُمْ بِكِتَابِ اللّهِ وَيَتَخَيَّرُوا مِمَّا أنْزَلَ اللّهُ إِلاَّ جَعَلَ اللّهُ بَأسَهُمْ بَيْنَهُمْ.فِي الزوائد: هَذَا حديث صالح للعمل به. وقد اختلفوا فِي اِبْنِ أَبِي مالك وأبيه .

1221. (4019) (7208)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor. "(Bir gün) Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm yanımıza gelip şöyle buyurdular: "Ey muhacirler! Beş şey vardır, onlarla imtihan olacağınız zaman (artık cemiyette hiçbir hayır kalmamıştır. Onların siz hayatta iken zuhurundan Allah'a sığınırım. (Bu beş şey şunlardır:)

1) Zina: Bir millette zina ortaya çıkar ve alenî işlenecek bir hale gelirse, mutlaka o millette tâun hastalığı yaygınlaşır ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde görülmeyen hastalıklar yayılır.

2) Ölçü-tartıda hile: Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve sultanın zulmüne uğrar.

3) Zekat vermemek: Hangi millet mallarının zekatını vermezse mutlaka gökten yağmur kesilir. Hayvanlar da olmasaydı tek damla yağmur düşmezdi.

4) Ahdin bozulması: Hangi millet Allah ve Resûlünün ahdini (yani düşmanla yaptığı anlaşmayı) bozarsa, Allah Teâla hazretleri o millete, kendilerinden olmayan bir düşmanı musallat eder ve ellerindeki (servet)lerin bir kısmını onlar alır.

5) Kitabullahla hükmetmeyi terk: Hangi milletin imamları Kitabullahla ameli terk ederek Allah'ın indirdiği hükümlerden işlerine gelenleri seçerlerse, Allah onları kendi aralarında savaştırır."[1636]

ـ1222 ـ7209 ـ4021- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ. ثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ لَيْثٍ عَنِ الْمِنْهَالِ عَنْ زَاذَانَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَلْعَنُهُمُ اللّهُ وَيَلْعَنُهُمُ الَّعِنُونَ قَالَ: دَوَابُّ ا ْرْضِ.فِي الزوائد: فِي إسناده الليث، وهو اِبْنِ سليم ضعيف.ـ855-يَلْعَنُهُمُ اللّهُ وَيَلْعَنُهُمُ الَّعِنُونَ .

1222. (4021) (7209)- Berâ İbnu Âzib radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, (bir defasında): "Onlara Allah lanet eder ve lanet edenler de onlara lanet eder" buyurdu ve arkasından lanet edenler ibaresiyle "yerde yürüyen hayvanlar" ın kastedildiğini açıkladı." [1637]

AÇIKLAMA:

Hadiste geçen "Onlara Allah lanet eder ve lanet edenler de onlara lanet eder" ibaresi Bakara suresinin 159. ayetinde geçer. Resûlullah bu hadisleriyle ayette geçen "lanet ediciler"den ne kastedildiğini açıklamış olmaktadır. Ayetin tam meali şöyle: "Biz, Kitap'ta insanlara iyice açıkladıktan sonra indirmiş olduğumuz açık delilleri ve doğru yolu gizleyenlere gelince: Onlar, Allah'ın rahmetinden uzaklaştırdığı kimselerdir. Lânet edebileceklerin hepsi onlara lânet eder (rahmetten uzaklaştırılmalarını diler)."[1638]

ـ1223 ـ7210 ـ4022- حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَبْدِ اللّهِ اِبْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إَّ الْبِرُّ. وَ يَرُدُّ الْقَدَرَ إَّ الدُّعَاءُ. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ.فِي الزوائد: إسناده حسن .

1223. (4022) (7210)- Sevbân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ömrü sadece yapılan iyilik artırır. Kaderi de sadece dua geri çevirir. Şurası muhakkak ki, kişi, işlediği günah sebebiyle rızkından mahrum edilir."[1639]

*** BELAYA SABIR**

ـ1224 ـ7211 ـ4024- حَدّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا اِبْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ. فَوَجَدْتُ حَرَّهُ بَيْنَ يَدَيَّ فَوْقَ اللِّحَافِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! مَا أشَدَّهَا عَلَيْكَ! قَالَ: إِنَّا كَذلِكَ يُضَعَّفُ لَنَا الْبَءُ وَيُضَعَّفُ لَنَا ا ْجْرُ قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! أيُّ النَّاسِ أشَدُّ بَءً؟ قَالَ: ا ْنْبِيَاءُ قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ الصَّالِحُونَ. إنْ كَانَ أحَدُهُمْ لَيُبْتَلَى بِالْفَقْرِ. حَتَّى مَا يَجِدُ أحَدُهُمْ إَّ الْعَبَاءَةَ يُحَوِّيهَا. وَإِنْ كَانَ أحَدُهُمْ لَيَفْرَحُ بِالْبَءِ كَمَا يَفْرَحُ أحَدُكُمْ بِالرَّخَاءِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1224. (4024) (7211)- Ebu Sa'idi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm hasta yatmakta iken yanına girdim. Elimi üzerine koydum, hararetini, yorganın üstünden elimin altında hissettim. "Ey Allah'ın Resulü! Hararetiniz çok fazla!" dedim.

"Biz (peygamberler) böyleyiz. Belalar bize katmerli gelir, buna mukabil ücretleri de katmerli verilir" buyurdular.

"Ey Allah'ın Resûlü! Hangi insanlar en çok bela çekerler?" dedim.

"Peygamberler!" buyurdular.

"Ey Allah'ın Resûlü! Sonra kimler?" dedim.

"Sonra sâlihler! buyurdular ve açıkladılar: Onlardan biri fakirliğe öylesine müptelâ olur ki, kendini örten abadan başka bir şey bulamaz. Onlar, sizin bollukla sevindiğiniz gibi fakirlikle sevinirler."[1640]

ـ1225 ـ7212 ـ4027- حَدّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى؛ قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ. ثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ كُسِرَتْ رَبَاعِيَةُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشُجَّ. فَجَعَلَ الدَّمُ يَسِيلُ عَلَى وَجْهِهِ. وَجَعَلَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَيَقُولُ: كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ خَضَبُوا وَجْهَ نَبِيِّهِمْ بِالدَّمِ وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللّهِ! فَأَنْزَلَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ -لَيْسَ لَكَ مِنَ ا‘مْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ-.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1225. (4027) (7212)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Uhud (savaşı) gününde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir dişi kırıldı ve başından yaralandı. Kan yüzüne akmaya başladı. Yüzündeki kanı hem siliyor hem de: "Kendilerini Allah'a çağıran peygamberlerinin yüzünü kanâ boyayan bir kavim nasıl iflah olur?" diyordu. Allah Teâla hazretleri (sanki bu sözleri tevekküle uygun bulmayarak) şu ayeti inzal buyurdu:

"Kullarımın tedbir ve idaresinden senen elinde bir şey yoktur ve sen onların inkârlarından mes'ul değilsin. Allah dilerse onlara tevbe nasip eder, dilerse zalim oldukları için onlara azab verir" (Âl-i İmrân 128).[1641]

ـ1226 ـ7213 ـ4028- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ ا‘عْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّمُ ذَاتَ يَوْمٍ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ جَالِسٌ حَزِينُ. قَدْ خُضِبَ بِالدِّمَاءِ قَدْ ضَرَبَهُ بَعْضُ أَهْلِ مَكَّةَ. فَقَالَ: مَالَكَ؟ فَقَالَ: فَعَل بِي هَؤُءِ وَفَعَلُوا قَالَ: أَتُحِبَّ أَنْ أُرِيَكَ آيَةً؟ قَالَ نَعَمْ أرِنِي فَنَظَرَ إِلَى شَجَرَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْوَادِي. قَالَ: ادْعُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ فَدَعَاهَا فَجَاَءَتْ تَمْشِي حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ. قَالَ: قُلْ لَهَا فَلْتَرْجِعْ. فَقَالَ لَهَا فَرَجَعَتْ حَتَّى عَادَتْ إِلَى مَكَانِهَا. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ »حَسْبِي«.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح إن كَانَ أَبُو سفيان واسمه طمحة بن نافع سمع من جابر .

1226. (4028) (7213)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Bir gün Hz. Cibril aleyhisselâm, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldi. O sırada Resûlullah üzgün vaziyette oturuyordu. Sebebiyse Mekkelilerden biri vurup yaralamıştı, mübarek vücutları kana boyanmıştı. Hz. Cebrail: "Neyin var (niye üzgünsün)?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Şunlar bana yaptıklarını yaptılar!" dedi. Cibrîl: "Diler misin sana bir mucize göstereyim?" dedi. Resûlullah: "Evet bana (bir mucize) gösterin!" buyurdu. Derken Cebrail aleyhisselâm, bulundukları vadinin gerisindeki bir ağacı gösterdi: "Şu ağacı çağır!" dedi. O da hemen çağırdı. Ağaç yürüyerek geldi, önünde durdu. Cebrail aleyhisselâm: "Ona söyle de geri gitsin!"dedi. Aleyhissalâtu vesselâm ağaca: "Geri dön!" dedi, o da döndü, eski yerine vardı. (Bunu gören Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, "üzüntümün zâil olması için) bu bana yeter!" buyurdu." [1642]

ـ1227 ـ7214 ـ4030 -حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ بَشِيرٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ وَجَدَ رِيحاً طَيِّبَةً. فَقَالَ يَا جِبْرِيلُ! مَا هذِهِ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ؟ قَالَ: هذِهِ رِيحُ قَبْرِ الْمَاشِطَةِ وَابْنَيْهَا وَزَوْجِهَا. قَالَ: وَكَانَ بَدْءُ ذلِكَ أَنَّ الْخَضِرَ كَانَ مِنْ أَشْرَافِ بَنِى إِسْرِائِيلَ. وَكَانَ مَمَرُّهُ بِرَاهِبٍ فِي صَوْمَعَتِهِ فَيَطَّلِعُ عَلَيْهِ الرَّاهِبُ. فَيُعَلِّمُهُ ا“سْمَ. فَلَمَّا بلَغَ الْخَضِرُ زَوَّجَهُ أَبُوهُ امْرَأَةً. فَعَلَّمَهَ الْخَضِرُ. وَأَخَذَ عَلَيْهَا أنْ َ تُعْلِمَهُ أَحَداً. وَكَانَ َ يَقْرَبُ النِّسَاءَ. فَطَلَّقَهَا. ثُمَّ زَوَّجَهُ أَبُوهُ أُخْرى. فَعَلَّمَهَا وَأَخَذَ عَلَيْهَا أنْ َ تُعْلِمَهُ أَحَداً. فَكَتَمَتْ إِحْدَاهُمَا وَأَفْشَتْ عَلَيْهِ ا'خْرَى. فَانْطَلَقَ هَارِباً. حَتَّى أَتَى جَزِيرَةً فِي الْبَحْرِ فَأَقْبَلَ رَجُنِ يَحْتَطِبَانِ فَرَأَيَاهُ فَكَتَمَ أَحَدُهُمَا وَأَفْشَى اŒخَرُ، وَقَالَ : قَدْ رَأَيْتَ الْخَضِرَ. فَقِيلَ: وَمَنْ رَآهُ مَعَكَ: قَالَ: فُنٌ. فَسُئِلَ فَكَتَمَ وَ كَانَ فِي دِينِهِمْ أَنَّ مَنْ كَذَبَ قُتِلَ قَالَ، فَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ الْكَاتِمَةَ. فَبَيْنَمَا هِي تَمْشِطُ ابْنَةَ فِرْعَوْنَ إِذْسَقَطَ الْمُشْطُ. فَقَالَتْ: تَعِسَ فِرْعَوْنُ! فَأَخْبَرَتْ أَبَاهَا. وَ كَانَ لِلْمَرْأَةِ ابْنَانِ وَزَوْجٌ. فَأَرْسَلَ أَلَيْهِمْ فَرَاوِدَ الْمَرْأَةَ وَزَوْجَهَا أَنْ يَرْجِعَا عَنْ دِينِهِمَا. فَأَبَيَا فَقَالَ: إِنِّى قَاتِلُكُمَا. فَقَاَ: إِحْسَاناً مِنْكَ إِلَيْنَا إِنْ قَتَلْتَنَا أَنْ تَجْعَلَنَا فِي بَيْتٍ فَفَعَلَ فَلَمَّا أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ رِيحاً طَيِّبَةً. فَسَأَلَ جِبْرِيلَ فَأَخْبَرَهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده سَعِيدِ بن بشير قَالَ فِيهِ البخاري: يتكلمون فِي حفظه. و قَالَ أَبُو حاتم: سَمِعْتُ أَبِي وأبي زرعة قَاَ. محله الصدق عندنا قلت: يحتج به؟ قَاَ: وضعفه غيرهم .

1227. (4030) (7214)- Übey İbnu Ka'b radıyallahu anh'ın anlattığına göre: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Mi'rac gecesinde çok hoş bir koku hissetti.

"Ey Cibril bu güzel koku nedir?" diye sordu. O da anlattı:

"Bu mâşıta (berber) kadının, iki oğlunun ve kocasının kabirlerinin kokusudur. Bunların hikâyesi şöyledir: Hızır aleyhisselâm, Benî İsrail'in ileri gelenlerinden biriydi. Onun yol güzergâhında manastırda oturan bir rahib vardı. Hızır oradan geçtikçe rahib önüne çıkar, İslâm'ı öğretirdi. Hızır buluğa erince babası onu bir kadınla evlendirdi. Hızır İslâm'ı hanımına öğretti ve bunu kimseye

haber vermemesi hususunda söz aldı. Kendisi kadınlara yaklaşmazdı. Bu sebeple bir müddet sonra kadını boşadı. Aradan zaman geçince babası, Hızır'ı bir başka kadınla evlendirdi. Hızır ona da İslâm'ı öğretti ve kimseye söylememesi için söz aldı. Bu sırrı o iki kadından biri tuttu, diğeri ifşa etti. (Böylece onun İslâm'ı yaydığı ortaya çıktı.) Bunun üzerine Hızır oradan kaçtı. Deniz ortasında bir adaya geldi. Odun kesmek için iki kişi oraya geldi ve onu gördüler. Bunlardan biri Hızır'ı gördüğünü gizledi, diğeri ifşa etti ve: "Ben Hızır'ı gördüm!" dedi. Ona: "Seninle beraber onu başka kim gördü?" denildi. O: "Falan kimse!" dedi. Ona soruldu ise de gördüğünü söylemedi. Onların dininde yalan söyleyen öldürülürdü. Zamanla bu sır tutan adam, öbür sır tutan kadınla evlendi. Bu kadın, Firavun'un kızının başını tararken tarak elinden düştü. Kadıncağız: "Firavun helak olsun!" dedi. Kız bunu babasına haber verdi. Kadının kocasından başka iki de oğlu vardı. Firavun, onları da çağırttı. Bunları dinlerinden çevirmek için Firavun ısrar eni. Onlar direndiler. O zaman Firavun: "Öyleyse sizi öldüreceğim!"dedi. Karı-koca: "Bu, tarafınızdan bize bir ihsan olur!" diye merdane cevap verdiler ve: "Madem öldüreceksin hiç olsun bizi bir kabre koy!" dediler. O da öyle yaptı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Mirac'ta iken güzel bir koku duydu, Cibril aleyhisselâm'a bunu sordu. O da bu hâdiseyi anlattı."[1643]

ـ1228 ـ7215 ـ4034 -حَدّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ. ثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ. وَحَدّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ قَاَ: ةيهب رَاشِدٌ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحِمَّانِيُّ عَنْ شَهْدِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ؛ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ َ تُشْرِكْ بِاللّهِ شَيئاً وَإِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَ تَتْرُكْ صَةً مَكْتُوبَةً مُتَعَمِّداً فَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّداً فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ. وَ تَشْرَبِ الْخَمْرَ فإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ.فِي الزوائد: إسناده حسن. وشهر مختلف فِيهِ .

1228. (4034) (7215)- Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor: "Halilim Aleyhissalâtu vesselâm bana şu vasiyette bulundu: "Hiçbir şeyi Allah'a ortak kılma, hatta param parça edilsen, ateşlerde yakılsan da; bile bile hiçbir namazını terketme; kim namazı bile bile terkederse ondan Allah'ın zimmeti (garantisi) kalkar; içki içme, çünkü o, bütün kötülüklerin anahtarıdır."[1644]

*** FİTNE SEBEBİYLE ZAMANIN FENALAŞMASI**

ـ1229 ـ7216 ـ4035 -حَدّثَنَا غِيَاثُ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّحَبِيُّ. أنْبَأنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. سَمِعْتُ ابْنَ جَابِرٍ يَقُولُ: قَالَ: سَمِعْتُ أبَاَ عَبْدِ رَبِّهِ يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إ َّ بَ ءٌ وَفِتْنَةٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1229. (4035) (7216)- Hz. Muaviye radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyanın bela ve fitneden başka hiçbir şeyi kalmadı."[1645]

ـ1230 ـ7217 ـ4036- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ. ثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُدَامَةَ الْجُمَحِيُّ عَنْ إسْحَاقَ بْنُ أَبِي الْفَرَاتِ عَنِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَيَأتِى عَلَى النَّاسِ سَنَوَاتٌ خَدَّاعَاتٌ. يُصَدَّقُ فِيهَا الْكَاذِبُ وَيُكَذَّبُ فِيهَا الصَّادِقُ. وَيُؤْتَمَنُ فِيهَا الْخَائِنُ وَيُخَوَّنُ فَيهَا ا ٴمِين. وَيَنْطِقُ فَيهَا الرُّوَيْبِضَةُ »قِيلَ: وَمَا الرُّوَيْبُضَةُ؟ قَالَ: الرَّجُلُ التَّافِهُ« فِي أمْرِ الْعَامَّةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده إسحاق عن أَبِي الفرات قَالَ الذهبي فِي الكاشف: مجهول. وفيل: منكر. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات .

1230. (4036) (7217)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İnsanlar öyle aldatıcı yıllar görecek ki, o yıllarda yalancılar tasdik, doğru söyleyenler tekzib edilecekler. Keza o yıllarda hâine itimad edilecek, emin kimseye de hainsin denecek. O zaman ruvaybıda adam amme işinde söz sahibi olacak."

"Ruvaybıda kimdir?" diye sorulmuştu. "Amme işlerinde (söz sahibi olan) değersiz adam" diye cevap verdi."[1646]

ـ1231 ـ7218 ـ4038- حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ يَعْنِى مَوْلَى مُسَافِعِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَتُنْتَقَوُنَّ كَمَا يُنْتَقَي التَّمْرُ مِنْ أغْفَالِهِ فَلْيَذْهَبَنَّ خِيَارُكُمْ وَلَيَبْقَيَنَّ شِرَارُكُمْ فَمُوتُوا إنْ اسْتَطَعْتُمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. وأبو حميد لم أر من جرحه و وثقه. ويُونُس هو اِبْنِ يزيد ا ٴيليّ. وباقي رجال ا ٴسناد ثقات .

1231. (4038) (7218)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İyi hurmalar adilerinden ayıklandığı gibi siz de ayıklanacaksınız. İyileriniz gidecek, kötüleriniz kalacak. (O devirde kötülerin içinde kalmaktansa) elinizden gelirse hemen ölün (ölün de hayırlı olanı tercih edin)."[1647]

ـ1232 ـ7219 ـ4039- حَدّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدُ ا ٴعْلَى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إدْرِيسَ الشَّافِعِيُّ. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ الْجَنَدِيُّ عَنْ أبَانِ بْنِ صَالِحِ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَزْدَادُ ا ٴمْرُ إ ّ شِدَّةً. وَ الدُّنْيَا إ ّ إدْبَاراً. وَ النَّاسُ إ ّ شُحّاً. وَ تُقُومُ السَّاعَةُ إ ّ عَلَى شِرَارِ النَّاسِ. وَ الْمَهْدِيُّ إ ّ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ.فِي الزوائد: قَالَ الحاكم فِي المستدرك، بعد أن روى هَذَا المتن بهَذَا ا ٴسناد: هَذَا حديث يعد فِي أفراد الشافعيّ، وليس كذَلِك. فقد حدّث به غيره. وقد بسط السيوطيّ القول فِيهِ. وخصة ما نقل عن الحافظ عمادالدين بن كثير أنه قَالَ: هَذَا حديث مشهور بمحمد بن خالد

الجنديّ الصغاني المؤذن، شيخ الشافعيّ وروى عنه غير وحد أيضا. وليس هو بمجهول بل ورى عن اِبْنِ معين أنه ثقة .

1232. (4039) (7219)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(İslam'ı yaşama) işi gittikçe zorlaşacak. Dünya da (gerçek müslümanlara) gittikçe sırt çevirecek. İnsanların da cimriliği artacak. Kıyamet ancak şerirlerin tepesine kopacak. Mehdî, Hz. İsa'dan başkası değildir."[1648]

*** KIYAMET ALAMETLERİ**

ـ1233 ـ7220 ـ4046 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ:قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَحْسِرَ الْفُرَاتُ عَنْ جَبِلٍ مِنْ ذَهَبٍ. فَيُقْتَلُ النَّاسُ عَلَيْهِ فَيُقْتَلُ مِنْ كُلهِ عَشَرَةٍ تسْعَةٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. ورواية أَبِي دَاوُد بلفظ: يوشك الفرات أن يحسر عن كنـز من ذهب. فمن حضر ف يأخذ منه شيئا .

1233. (4046) (7220)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Fırat nehri, altından bir dağı ortaya çıkarmadıkça Kıyamet kopmayacaktır. İnsanlar o altın sebebiyle öldürülecek. Öyle ki on insandan dokuzu öldürülecektir." [1649][1650]

ـ1234 ـ7221 ـ4047 -حَدّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ العْءِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: َ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَفِيضَ الْمَالُ، وَتَظْهَرَ الْفِتَنُ وَيَكْثِرَ الْهَرْجُ قَالُوا: وَمَا الْهَرْجُ؟ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: الْقَتْلُ. الْقَتْلُ. الْقَتْلُ. ثَثاَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. وقد روى والترمذي بعضه .

1234. (4047) (7221)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mal dolup taşmadıkça, fitneler zuhûr etmedikçe ve herc (haksız, sebepsiz öldürmeler) artmadıkça Kıyamet kopmayacaktır." Orada bulunanlar: "Herc nedir, ey Allah'ın Resulü?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Öldürmedir! Öldürmedir! Öldürmedir!" diye üç kere tekrar etti."[1651]

*** KUR'AN VE (DİNLE İLGİLİ) İLİMLERİN YOK OLMASI**

ـ1235 ـ7222 ـ4048 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا وَكِيعٌ. ثَنَا ا‘عْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ زِيَادِ بْنِ لَبِيدٍ؛ قَالَ: ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا، فَقَالَ: ذَاكَ عِنْدَ أوَانِ ذَهَابِ الْعِلْمِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! وَكَيْفَ يَذْهَبُ

الْعِلْمُ وَنَحْنُ نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَنُقْرِئُهُ أَبْنَاءَنَا وَيُقْرِئُهُ أَبْنَاءَهُمْ، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ زِيَادُ! إِنْ كُنْتُ ׳رَاكَ مِنْ أَفْقَهِ رَجُلٍ بِالْمَدِينَةِ. أَوَلَيْسَ هذِهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى يَقْرَأُونَ التَّوْرَاةَ وَا״نْجِيلَ َ يَعْمَلُونَ بِشَيْءٍ مِمَا فِيهِمَا؟.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثِقات. إ أنه منقطع. قَالَ البخاري فِي التاريخ الصغير: لم يسمع سالم بن أَبِي الجعد من زياد بن لبيد. وتبعه عَلَى ذَلِكَ الذهبي فِي الكاشف. و قَالَ: ليس لزياد عند المصنف سوى هَذَا الحديث وليس له شئ فِي بقية الكتب .

1235. (4048) (7222)- Ziyâd İbnu Lebîd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şey anlatarak: "İşte bu şey, ilmin gitme anlarında olur" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resulü! Bizler Kur'ân'ı okur olduğumuz, evlatlarımıza da okuttuğumuz, evlatlarımız da kendi evlatlarına okutur olacakları halde ilim nasıl gider (kaybolur)?" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Anasız kalasıca Ziyâd! Ben seni, Medine'nin en fakihlerinden biri bilirdim. Şu, (gözümüzün önündeki) yahudi ve hıristiyanlar kitapları olan Tevrat ve İncil'i okudukları halde onların içinde bulunanlarla amel ediyorlar mı? (Demek ki keramet okumada değil, okunanı hayata geçirmekte, yaşamakta ve tatbik etmektedir)" buyurdular."[1652]

ـ1236 ـ7223 ـ4049- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي مَالِكٍ ا׳شْجَعِيِّ عَنْ رَبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَدْرُسُ ا״سْمُ كَمَا يَدْرُسُ وَشْىُ الثَّوْبِ. حَتَّى َ يُدْرَى مَا صِيَامُ وَ صَةٌ وَ نُسُكٌ وَ صَدَقَةٌ. وَلَيُسْرَى عَلَى كِتَابِ اللّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي لَيْلَةٍ. فَ يَبْقَي فِي ا׳رْضِ مِنْهُ آيَةٌ. وَتَبْقَى طَوَائِفُ مِنَ النَّاسِ الشَّيْخُ الْكَبِيرُ وَالْعَجُوزُ. يَقُولُونَ: أَدْرَكْنَا أَبَاءَنَا عَلَى هذِهِ الكَلِمَةِ: َ إِلهَ إِّ اللّهُ. فَنَحْنُ نَقُولُهَا فَقَالَ لَهُ صِلَةٌ: مَا تُغْنِي عَنْهُمْ: َ إِلهَ إِّ اللّهُ وَهُمْ َ يَدْرُونَ مَا صَةٌ وَ صِيَامٌ وَ نُسُكٌ وَ صَدَقَةٌ؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ حُذَيْقَةُ. ثُمَّ رَدَّهَا عَلَيْهِ ثَثاً. كُلَّ ذلِكَ يُعْرِضُ عَنْهُ حُذَيْفَةُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فِي الثَّالِثَةِ فَقَالَ: يَا صَلَةُ! تُنْجِيهِمْ مِنَ النَّارِ. ثَثاً.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ورواه الحاكم و قَالَ: إسناده صحيح عَلَى شرط مسلم .

1236. (4049) (7223)- Huzeyfe İbnu'l-Yemân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Elbisenin nakşı silinip gittiği gibi İslâm da silinip gidecek. Öyle ki oruç nedir, namaz nedir, hacc nedir, sadaka nedir? bilinemeyecek. Bir gecede Allah'ın kitabı götürülecek, ondan yeryüzünde hiçbir şey kalmayacak. Çok yaşlı ihtiyar erkek ve kadınlardan bir kısım insanlar sağ kalıp: "Biz babalarımıza lâ ilâhe illallah kelimesi üzerine yetiştiğimiz için bu kelimeyi söyleriz" diyecekler."

Huzeyfe bu hadisi anlatınca orada bulunan Sıla radıyallahu anh kendisine: "O yaşlılar namaz nedir, oruç nedir, hacc nedir, sadaka nedir bilmezken "Lâ ilâhe illallah" kelimesi onlara bir fayda sağlar mı?" dedi. Huzeyfe (bu söze) cevap vermedi. Ama Sıla bu sorusunu üç kere tekrarladı. Her seferinde Huzeyfe onun sorusuna cevaptan kaçındı. Sonunda üçüncü tekrar üzerine Sıla'ya

yönelerek: "Ey Sıla, kelime-i tevhid onları (hiç olsun ebedî) cehennemden kurtarır" dedi ve bunu üç kere tekrar etti." [1653]

*** EMANETİN GİDİŞİ**

ـ1237 ـ7224 ـ4054- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ عَنْ أَبِي شَجَرَةَ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ عَبْدًا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ. فَإِذَا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ لَمْ تَلْقَهُ إِّ مَقِيتاً مُمَقَّتاً. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِّ مَقِيتاً مُمَقَّتاً نُزِعَتْ مِنْهُ ا،مَانَةُ. فإِذَا نُزِعَتْ مِنْهُ ا،مَانَةُ لَمْ تَلْقَهُ إِّ خَائِناً مُخَوَّناً. فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِّ خَائِناً مُخَوَّناً مُزِعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةُ. فَإِذَا نُزِعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةُ لَمْ تَلْقَهُ إِّ رَجِيماً مُلَعَّناً فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِّ رَجِيماً مُلَعَّناً نُزِعَتْ مِنْهُ رِبْقَةُ ا“سْمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده صعيد بن سنان وهو ضعيف مختلف فِي اسمه .

1237. (4054) (7224)- İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Aziz ve celil olan Allah, bir insan helak etmek istedi mi, ondan önce hayayı çeker alır. Hayası bir kere gitti mi sen ona artık herkesin nefretini kazanmış bir kimse olarak rastlarsın. Herkesin nefretini kazanmış olarak rastladığın kimseden emanet çekilip alınır (artık o, güvenilmeyen, kuşkulu kişidir). Kişiden emanet (güven) çekilip alınınca ona artık hep hain ve herkesçe hain bilinen biri olarak rastlarsın. Ona hep hain ve hıyanetle bilinen biri olarak rastladın mı, sıra ondan merhametin çekip çıkarılmasına gelmiştir. Ondan rahmetin çıkarıldığı vakit artık ona (Allah'ın rahmetinden) kovulmuş, lânetlenmiş olarak rastlarsın. Ona sen kovulmuş, lânetlenmiş olarak rastlayınca ondan İslâmiyet bağı çözülüp atılır." [1654]

*** KIYAMETİN BÜYÜK ALÂMETLERİ**

ـ1238 ـ7225 ـ4056- حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ وَابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَادِرُوا بِا،عْمَالِ سِتّاً: طُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مُغْرِبِهَا وَالدُّخَانَ وَدَابَّةَ ا،رْضِ وَالدَّجَّالَ وَخَوَيْصَةَ أَحَدِكُمْ وَأَمْرَ الْعَامَّةِ .
فِي الزوائد: إسناد حسن. وسنان بن سعد مختلف فِيهِ وفي اسمه .

1238. (4056) (7225)- Hz. Enes İbnu Ma'lik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şu altı şeyden önce (ahirete bakan) iyi ameller işlemekte acele edin: "Güneşin battığı yerden doğması, Duhân, dâbbetü'l-arz, Deccâl, herbirinize mahsus olan ölüm ve (sizin salih amelinize mani olacak) âmme hizmeti." [1655]

ـ1239 ـ7226 ـ4057- حَدّثَنَا الْحُسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَّلُ. ثَنَا عَوْنُ بْنُ عُمَارَةَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ الْمُثَنَّي بْنِ ثُمَامَةَ ابْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اŒيَاتُ بَعْدَ الْمِائَتَيْنِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عون بن عمارة العبدي، وهو ضعيف. و قَالَ السيوطيّ: هَذَا الحديث أورده اِبْنِ الجوزي فِي الموضوعات من طريق مُحَمَّد بن يُونُسُ الكديميّ عن عون به. و قَالَ: هَذَا حديث موضوع وعون واِبْنِ المثنى ضعيفان غير أن المتهم به الكديميّ. قلت: ولقد تبين أنه توبع عَلَيْهِ كما ترى »أي فِي رواية المصنف« وأخرجه الحاكم فِي المستدرك من طريق آخر عن عون به. و قَالَ: صحيح. وتعقبه الذهبي فِي تلخيصه فَقَالَ: عون ضعفوه. و قَالَ اِبْنِ كثير: هَذَا الحديث يصح. وإن صح فمحمول عَلَى ما وقع من الفتنة، بسبب القول بخلق القرأن والمحنة ل‘مام أحمد بن حنبل وأصحابه من أثمة الحديث .

1239. (4057) (7226)- Ebu Katâde radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Kıyametin büyük) alâmetleri ikiyüz (senesin)den sonra gelecektir."[1656]

ـ1240 ـ7227 ـ4058- حَدّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ.ثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُغَفَّلٍ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: أُمَّتِي عَلَى خَمْسِ طَبَقَاتٍ: فَأَرْبَعُونَ سَنَةَ أَهْلُ بِرٍّ وَتَقْوَى. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةِ سَنَةٍ أَهْلُ تَرَاحُمٍ وَتَوَاصُلٍ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ إلى سِتِّينَ وَمِائَةِ سَنَةٍ أَهْلُ تَدَابُرٍ وَتَقَاطُعٍ. ثُمَّ الْهَرْجُ الْهَرْجُ. النَّجَا النَّجَا.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أبان الرقاشي وهو ضعيف. و قَالَ السيوطي: هَذَا أيضا أورده اِبْنِ الجوزي فِي الموضوعات من طريق كامل بن طلحة عن عباد بن عبد اللّه عن أنس و قَالَ: أصل له. والمتهم به عباد. وقد تبين أن له متابعات عن أنس. وله عدة شواهد .

1240. (4058) (7227)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim beş tabakadır: İlk kırk yıl, hayır ve takva ehlidir. Bunu takip edenler yüzyirmi yılına kadardır. Bunlar merhamet sahibi, sıla-i rahme değer veren kimseler olacak. Sonra yüzaltmış yılına kadar olanlar birbirlerine sırt çevirirler, aralarındaki (kardeşlik bağlarını) koparırlar. Sonra da birbirlerini öldürme devri gelir. O devirde kurtuluş isteyin, kurtuluş!"

Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim beş tabakadır. Her tabaka kırk yıldır. Benim tabakam ve ashabımın tabakası ilim ve iman ehli insanların tabakasıdır. İkinci tabaka kırk ile seksen yılı arasındaki (insanların) tabakasıdır, bunlar hayır ve takva ehli insanlardır..." (Hz. Enes, sonra hadisi yukarıdaki şekilde tamamladı.)"[1657]

ـ1241 ـ7228 ـ4059 -حَدّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ ثَنَا أبُو أحْمَدَ. ثَنَا بَشيرٌ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَيَّارٍ عَنْ طَارِقٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ عن النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ مَسْخٌ وَخَسْفٌ وَقَذْفٌ.فِي الزوائد: حديث عَبْدُ اللّه رِجَال إسناده ثقات. إ أنه منقطع. وسيار أبُو الحكم لم يحدّث عن طارق اِبْنِ شهاب. قَاله ا“مام أحمد. وله شاهد من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ، رواه اِبْنِ حبان فِي صحيحه .

1241. (4059) (7228)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyametin kopmasına yakın (bazı insanlar günahları sebebiyle) "mesh"e (hayvan sûretine çevrilme), "hasf'e yere batma) ve "kazf'e (taşlanma azabı) uğrayacaktır."[1658]

ـ1242 ـ7229 ـ4062 -حَدّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي خَسْفٌ وَمَسْخٌ وَقَذْفٌ.فِي الزوائد: رِجَال إسناده ثقات. إ أنه منقطع. وأبو الزبير اسمه مُحَمَّد بن مسلم بن تدرس، لم يسمع من عبد اللّه بن عمرو، قَاله اِبْنِ معين و قَال أَبُو حاتم: لم يلقه .

1242. (4062) (7229)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetimde hasf, mesh ve kazf olacaktır." [1659]

*** DÂBBETU'L-ARZ**

ـ1243 ـ7230 ـ4067 -حَدّثَنَا أَبُو غَسَّانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو زُنَيْجٌ. ثَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ عُبَيْدٍ ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: ذَهَبَ بَي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إلَى مَوْضِعٍ بِالْبَادِيَةِ قَرِيبٍ مِنْ مَكَّةَ. فإِذَا أرْضٌ يَابِسَةٌ حَوْلَهَا رَمْلٌ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَخْرُجُ الدَّابَّةُ مِنْ هَذَا الْمُوْضِعِ. فإِذَا فِتْرٌ فِي شِبْرٍ.قَالَ اِبْنُ بُرَيْدَةَ: فَحَجَجْتُ بَعْدَ ذلِكَ بِسِنَينَ. فَأرَانَا عَصَالَهُ. فَإِذَا هُوَ بِعَصَايَ هَذِهِ. هكذَا و هكذَا.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف. ‘ن خالد بن عبيد، قَالَ البخاري: فِي حديثه نظر. و قَالَ اِبْنِ حبان والحاكم: يحدث عن أنس بأحاديث موضوعة .

1243. (4067) (7230)- Abdullah İbnu Büreyde radıyallahu anhüma babası (Büreyde)'den naklediyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, Mekke'ye yakın badiyedeki bir yere götürdü. Burası kuru bir yerdi, etrafı da kumdu. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Dâbbetu'l-arz bu yerden çıkacak" buyurdu. İşaret edilen yerin eni ve boyu birer karıştı."

İbnu Büreyde dedi ki: "Bundan yıllar sonra haccettim. Babam (o sahanın en ve boy uzunluğunda) bir asasını bize gösterdi. Baktım ki, o âsa benim bu âsam ile şu ve bu kadardır."[1660]

*** YE'CÜC VE ME'CÜC**

ـ1244 ـ7231 ـ4080- حَدّثَنَا أزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ. ثَنَا عَبْدُ ا٬عْليَ. ثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ. قَالَ: حَدّثَنَا أَبُو رَفِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: إِنَّ يَأْجُوجَ وَ مَأجُوجَ يَحْفِرُونَ كُلَّ يَوْمٍ. حَتَّى إِذَا كَادُوا يَرَوْنَ شُعَاعَ الشَّمْسِ قَالَ الَّذِي عَلَيْهم: ارْجِعُوا فَسَنَحْفِرُهُ غَداً. فَيُعِيدُهُ اللّهُ أشَدَّ مَا كَانَ. حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ مُدَّتُهُمْ وَأَرَادَ اللّهُ أنْ يَبْعَثَهُمْ عَلى النَّاسِ حَفَرُوا حَتَّى إِذَا كَادُوَا يَرَوْنَ شُعَاعَ الشَّمْسِ قَالَ الَّذِي عَلَيْهِمْ: ارْجِعُوا فَسَتَحْفِرُونَهُ غَداً إنْ شَاءَ اللّهُ تَعالى. وَاسْتَثْنُوا. فَيَعُودُونَ إلَيْهِ وَهُوَ كَهَيْئَتِهِ حِينَ تَرَكُوهُ. فَيَحْفِرُونَهُ وَيَخْرُجُونَ عَلى النَّاسِ فَيَنْشِفُونَ الْمَاءَ. وَيَتَحَصَّنُ النَّاسُ مِنْهُمْ فِي حُصُونِهِمْ فَيَرْمُونَ بِسِهَامِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ. فَتَرْجِعُ عَلَيْهَا الدَّمُ الّذِي إجْفَظَّ. فَيَقُولُونَ: قَهَرْنَا أهْلَ ا٬رْضِ وَعَلَوْنَا أهْلَ السَّمَاءِ فَيَبْعَثُ اللّهُ نَغَفاً فِي أقْفَائِهِمْ فَيَقْتُلُهُمْ بِهَا.قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ والَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! إنَّ دَوَابَّ ا٬رْضِ لَتَسْمَنُ وَتَشْكَرُ شَكَراً مِنْ لُحُومِهِمْ.فِي الزوائد: إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ورواه الحاكم و قَالَ: صحيح عَلَى شرط مسلم .

1244. (4080) (7231)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Ye'cüc ve Me'cüc (seddi) her gün kazarak nihayet güneşin ışığını görmeye yakın, başlarındaki kişi onlara: "Haydi dönün, kazımıza yarın devam ederiz!" der. Allah Teâla hazretleri, sabah oluncaya kadar seddi eski güçlü haline iade eder. Bu hal onların müddetleri doluncaya kadar devam edecek. Vakit dolup da Allah onları insanların üzerine göndermek istediği zaman, aynı şekilde yine kazacaklar, güneşin ışığını görecekleri gedik açılacağı zaman, başlarındaki "haydi dönün inşaallah yarın kazmaya devam ederiz" diyecek. Onlar da "inşaallah!" diyecekler; ertesi günü gelecekler. Bu sefer seddi bıraktıkları gibi bulacaklar. Yine kazacaklar, bu sefer insanların üzerine çıkacaklar ve (uğradıkları) suyu içip tüketecekler. İnsanlar, onlara karşı kalelerine çekilecekler. Bu sefer onlar da oklarını göğe atacaklar. Okları, üzeri kanlı olarak geri dönecek. Bunun üzerine Ye'cüc ve Me'cüc: "Biz yeryüzündeki insanları kahrettik ve göktekilere de galebe çaldık" diyecekler. Sonra Allah, onların enselerine musallat olacak deve kurtlarını gönderecek, bunlarla onları öldürecek."

Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm devamla dedi ki: "Nefsim elinde olan Zât-ı zülcelâl'e yemin olsun ki, yerdeki hayvanlar onların etlerini yemek suretiyle muhakkak ki iyice semirecek ve memeleri sütle dolacaktır."[1661]

ـ1245 ـ7232 ـ4081 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ.ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. ثَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ. حَدَّثَنِي جَبَلَةُ بْنُ سُحَيْمٍ عَنْ مُؤْثِرِ بْنِ عَفَازَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: لَمَّا كَانَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِرَسُولِ لّلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَ إِبْرَاهِيمَ وَ مُوسَى وَعِيسَى فَتَذَاكَرُوا السَّاعَةَ. فَبَدَأُوا بِإِبْرَاهِيمَ. فَسَأَلُوهُ عِنْهَا. فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمُ. ثُمَّ سَأَلُوا مُوسَى. فَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا عِلْمٌ. فَرُدَّ الحَدِيثُ إِلَى عِيسَي بْنِ مَرْيَمَ. فَقَالَ: قَدْ عُهِدَ إِلَيَّ فِيمَا دُونَ وَجْبَتُهَا. فَأَمَّا وَجْبَتِهَا فَ يَعْلَمُهَا إّ اللّهُ. فَذَكَرَ خُرُوجَ الدَّجَّالِ قَالَ: فَأَنْزِلُ فَأَقْتُلُهُ. فَيَرْجِعُ النَّاسُ إِلَى بَدِهِمْ فَيَسْتَقْبِلُهُمْ يَأْجُوجُ وَ مَأجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونُ. فَ يَمُرُّونَ بِمَاءٍ إّ شَرِبُوهُ. وَ بِشَيْءٍ إّ أَفْسَدُوهُ فَيَجْأَرُونَ إِلَى اللّه فَأَدْعُو اللّهَ أنْ يُمِيتَهُمْ فَتَنْتُنَ ا‘رْضُ مِنْ رِيحِهِمْ. فَيَجْأَرُونَ إِلَى اللّهِ فَأَدْعُو اللّهَ فَيُرْسِلُ السَّمَاءَ بِالْمَاءِ. فَيَحْمِلُهُمْ فَيُلْقِيهِمْ فِي الْبَحْرِ. ثُمَّ تُنْسَفُ الْجِبَالُ وَتمَدُّ ا‘رْضُ مَدَّ ا‘دِيمِ. فَعُهِدَ إِلَيَّ: مَتَى كَانَ ذَلِكَ كَانَتِ السَّاعَةُ مِنَ النَّاسِ. كَالْحَامِلِ الَّتِي َ يَدْرِى أَهْلُهَا مَتَى تَفْجَؤُهُمْ بِوِدَتِهَا. قَالَ الْعَوَّامُ: وَوُجِدَ تَصْدِيقُ ذلِكَ فِي كِتَابِ اللّهِ تَعالَي »حَتَّى إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَ مَأجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ«.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ومؤثربن عفازة ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وباقي رِجَال ا“سناد ثقات. ورواه الحاكم و قَالَ: هَذَا صحيح ا“سناد .

1245. (4081) (7232)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Miraç gecesinde, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa ile karşılaştı. Kıyameti aralarında müzakere ettiler. Önce Hz. İbrahim aleyhisselâm'dan başlayıp ona Kıyametten sordular. Onun Kıyamet hakkında herhangi bir bilgisi yoktu. Sonra Hz. Musa aleyhisselâm'a sordular. Kıyamet hakkında onun da bir bilgisi yoktu. Söz Hz. İsa aleyhisselâm'a geldi. O: "Kıyametin kopmasına yakın şeyler (alametler) hakkında bana bilgi verildi. Ama Kıyametin kopma (vaktini) Allah'tan başka hiç kimse bilemez" dedi. Sonra (Kıyametin alâmetlerinden biri olarak) Deccal'in çıkmasını anlattı. Şunları söyledi: "Sonra ben inip onu öldüreceğim ve bundan sonra halk memleketlerine dönecek. Bu defa onların karşısına Ye'cüc ve Me'cüc çıkacak ve her tepeden hızla hücum edeceklerdir. Onlar giderken rastladıkları her suyu içip tüketecekler ve uğrayacakları her şeyi bozup alt-üst edecekler. Bunun üzerine halk feryat ederek Allah'tan yardım dileyecek. Ben de Ye'cüc ve Me'cüc'ü öldürmesi için Allah'a dua edeceğim. (Duam kabul görecek) ve yer onların (leşlerinin) kokusu ile çok pis kokacak. Ben yine Allah'a dua edeceğim! Allah da bir su gönderecek ve o su, onları taşıyıp denize atacaktır. Daha sonra dağlar ufaltılıp dağıtılacak ve yer, derinin yarılıp genişletildiği gibi yayılıp genişletilecek. İşte söylenen bu hal vukua gelince, insanlara yakınlığı itibariyle Kıyametin, ev halkı ne zaman doğumu ile aniden karşılaşacaklarını bilmedikleri hamile kadın gibi olacağı bana bildirildi."

Râvi el-Avvâm demiştir ki: "Bunun tasdiki Kitabullah'da bulunmuştur (Meâlen): "Nihayet, Ye'cüc ile Me'cüc'ün önündeki sed açıldığında, her tepeden saldırmağa başlarlar" (Enbiya 96). [1662]

*** MEHDİ'NİN ÇIKMASI**

ـ1246 ـ7233 ـ4082 -حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامِ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ صَالِحٍ عَنْ يَزِيدَ اِبْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اَللّهِ؛ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذْ أقْبَلَ فِتْيَةٌ مِنْ بَنِى هَاشِمِ. فَلَمَّا رَأَهُمْ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْرَوْتَقَتْ عَيْنَاهُ وَتَغَيَّرَ لَوْنُهُ. قَالَ فَقُلْتُ: مَا نَزَالُ نَرَي فِي وَجْهِكَ شيْئًا نَكْرَهُهُ. فَقَالَ: إنَّا أهْلُ بَيْتٍ اخْتَارَ اللّهُ لَنَا اŒخِرَةَ عَلَى الْدُّنْيَا. وَإنَّ أهْلَ بَيْتِي سَيَلْقَوْنَ بَعْدِي بَ ءً وَتَشْرِيداً وَتَطْرِيداً حَتَّى يَأتِيَ قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مَعَهُمْ رَايَاتُ سُودٌ. فَيْسألُونَ الْخَيْرَ فَ يُعْطَوْنَهُ فَيُقَاتِلُونَ فَيُنْصَرُونَ فَيُعْطَوْنَ مَا سَألُوا فَ يَقْبَلُونَهُ حَتَّى يَدْفَعُوهَا إلَى رَجُلٍ مِنْ أهْلِ بَيْتِي فَيَمْلَؤُهَا قِسْطاً كَمَا مَلُؤُهَا جَوْراً. فَمَنْ أدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَأتِهِمْ وَلَوْ حَبْواً عَلَى الثَّلْجِ.فِي الزوائِد: إسناده ضعيف، لضعف يزيد بن أَبِي زياد الكوفيّ. لكن لم ينفرد يزيد بن أَبِي زياد عن إِبْرَاهِيمَ. فقد رواه الحاكم فِي المستدرك من طريق عمر بن قيس عن الحكم عن إِبْرَاهِيمَ .

1246. (4082) (7233)- İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Biz, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında iken Benî Hâşim'den bir grub genç geldi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm onları görünce, gözleri yaşla doldu ve rengi değişti. Ben: "(Ey Allah'ın Resulü!) şimdiye kadar, mübarek yüzünüzde hoşumuza gitmeyen bir manzara hiç görmemiştik, (şimdi ne oldu da bizi üzen bir ifade ile karşılaşıyoruz?)" dedim. Şu cevabı verdiler:

"Biz öyle bir Ehl-i Beytiz ki, Allah bizim için dünyaya mukabil ahireti tercih etmiştir. Benim Ehl-i Beytim benden sonra bela, kaçırılma ve sürgüne maruz kalacak. Nihayet, meşrık (doğu) tarafından beraberlerinde siyah bayraklar olan bir kavim gelecek. Bunlar hayır (saltanat) isteyecekler, fakat istekleri yerine getirilmeyecek. Bunun üzerine onlar savaşacak. Allah onlara yardım edecek. Bundan sonra istedikleri (hükümdarlık) kendilerine verilecek. Ne var ki, onlar bunu kabul etmeyip emirliği Ehl-i Beytim'den bir adama tevdi edecekler. Bu (Emîr) de, insanlar yeryüzünü daha önce zulüm ile doldurdukları gibi, yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Artık sizden kim o güne yetişirse kar üstünde emeklemek suretiyle de olsa onlara varsın (katılsın)" buyurdu." [1663]

ـ1247 ـ7234 ـ4084 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَأحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قَبَةَ عَنْ أَبِي أسْمَاءَ الرَّحَبِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَقْتَتِلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ ثَثَةٌ كُلُّهُمُ اِبْنُ خَلِيفَةٍ. ثُمَّ َ يَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ. ثَمَّ تَطْلُعُ الرَّايَاتُ

السُّودُ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ. فَيَقْتُلَونَكُمْ قَتْ لَمْ يُقْتَلْهُ قَوْمٌ.ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئاَ أحْفَظَهُ. فَقَالَ: فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَبَايِعُوهُ وَلَوْ حَبْواً عَلَى الثَّلْجِ فإنَّهُ خَلِيفَةُ اللّهِ الْمَهْدِيُّ. فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ورواه الحاكم فِي المستدرك و قَالَ صحيح عَلَى شرط الشيخين .

1247. (4084) (7234)- Sevbân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizin hazinenizin yanında üç kişi kavga edecek Üçü de bir halifenin evladıdır. (Halifelik) bunların hiçbirine nasip olmayacaktır. Sonra meşrık (doğu) cihetinden siyah bayraklar (taşıyan bir ordu) zuhur edecek, hiçbir kavmin öldürmediği şekilde sizi öldürecek."
Ravi der ki: "Sonra (Aleyhissalâtu vesselâm) ezberde tutamadığım bir şey daha söyledi. Son olarak da: "Onları görünce onlara derhal biat edin, kar üzerinde emekleyerek de olsa!" buyurdular. Çünkü o, Allah'ın halifesidir, Mehdidir."[1664]

ـ1248 ـ7235 ـ4085- حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبُو شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ. ثَنَا يَاسِينُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَهْدِيُّ مِنَّا أهْلَ الْبَيْتِ يُصْلِحُهُ اللّهُ فِي لَيْلَةٍ . فِي الزوائد: قَالَ البخاري فِي التاريخ عقب حديث إِبْرَاهِيمَ بن مُحَمَّد بن الحنفية هَذَا: فِي إسناده نظر وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. ووثق العجلي. العجلي قَالَ البخاري: فِيهِ نظر. و أعلم له حديثا غير هَذَا. و قَالَ اِبْنِ معين وأبو زرعة: بأس به. وأبو دَاوُد الحفري اسمه عمر بن سعد احتج به مسلم فِي صحيحه وباقيهم ثقات .

1248. (4085) (7235)- Hz. Ali anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Mehdi bizden, ehl-i Beyt'imizdendir. Allah onu bir gecede ıslah eder (yani tevbesini kabul eder, hizmetini yapacak hale getirir. Doğruyu ilham eder ve muvaffak kılar)".[1665]

ـ1249 ـ7236 ـ4087- حَدّثَنَا هَدِيَّةُ بْنُ عَبْدُ الْوَهَّابِ ثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زِيَادٍ الْيَمَامِيِّ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ إسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: نَحْنُ وَلَدَ عَبْدُ الْمُطَّلِبِ سَادَةُ أهْلِ الْجَنَّةِ. أنَا وَحَمْزَةُ وَعِلِيُّ وَجَعْفَرٌ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَالْمَهْدِيُّ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. وعليّ بن زياد لم أر من وثقه و من جرّحه وباقي رجال ا“سناد موثقون .

1249. (4087) (7236)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biz Abdulmuttalib'in oğullarıyız. Cennet ehlinin efendileriyiz: Ben, Hamza, Ali, Cafer, Hasan, Hüseyin ve Mehdi."[1666]

ـ1250 ـ7237 ـ4088 -حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى الْمِصْرِيُّ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ قَالَ:ثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَبْدِ الْغَفَّارِ بْنُ دَاوُدَ الْحَرَّانِيُّ.ثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَمْرِو بْنِ جَابِرٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنَ جَزْءٍ ا'بِيدِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَخْرُجُ نَاسٌ مِنَ الْمَشْرِقِ. فَيوَطِّئُونَ لِلْمَهْدِي يَعْنِي سُلْطَانَهُ. فِي الزوائد: في إسناده عمرو بن جَابِرٍ الحضرمي وعبد اللّه بن لهيعة وهما ضعيفان .

1250. (4088) (7237)- Abdullah İbnu'l-Hâris İbni Cez'iz-Zübeydi radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Doğudan birtakım insanlar çıkacak ve Mehdi için zemin hazırlayacak" buyurdular. O Mehdi'nin hakimiyetini kastediyor." [1667]

*** MEZAHİM (ŞİDDETLİ SAVAŞLAR)**

ـ1251 ـ7238 ـ4089 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسُ عَنِ ا'وْزَاعِيِّ عَنْ حَسَّانَ ابْنِ عَطِيَّةَ؛ قَالَ: مَالَ مَكْحُولٌ وَ ابْنُ أَبِي زَكَرِيَّا إِلَى خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ وَمِلْتُ مَعَهُمَا. فَحَدَّثَنَا عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ؛ قَالَ: قَالَ لِي جُبَيْرٌ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى ذِي مِخْمَرٍ وَ كَانَ رَجُ مِنْ أصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَانْطَلَقْتُ مَعَهُمَا. فَسَأَلَهُ عَنِ الْهُدْنَةِ. فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: سَتُصَالِحُكُمُ الرُّومُ صُلْحاً آمِناً. ثُمَّ تَغْزُونَ أنْتُمْ وَهُمْ عَدُوّاً فَتَنْتَصِرُونَ وَتَغْنَمُونَ وَتَسْلَمُونَ ثُمَّ تَنْصَرِفُونَ حَتَّى تَنْزِلُوا بِمَرْجٍ ذي تُلُولٍ. فَيَرْفَعُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الصَّلِيبِ فَيَقُولُ: غَلَبَ الصَّلِيبُ فَيَغْضَبُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَقُومُ إِلَيْهِ فَيَدُقُّهُ. فَعِنْدَ ذلِكَ تَغْدِرُ الرُّومُ وَيَجْتَمِعُونَ لِلْمَلْحَمَةِ.فِي الزوائد: اسناده حسن. وروى أَبُو دَاوُد بعضه .

1251. (4089) (7238)- Zî Muhmer radıyallahu anh'a müslümanların Rumlarla yapacağı savaş sorulunca, Resûlullah'tan şu hadisi nakletmiştir: "Rumlar sizlerle emin bir sulh antlaşması yapacaklar. Sonra, siz ve onlar (başka) bir düşmanla savaşacaksınız ve zafer kazanıp ganimet mallarını alıp (savaştan) salimen galip çıkacaksınız. Sonra savaş yerinden ayrılıp tepeleri bulunan bir çayırlıkta mola vereceksiniz. Orada haç ehlinden (hıristiyanlardan) bir adam haçı havaya kaldırarak: "Haç galip oldu" diyecek, müslümanlardan bir adam kızarak kalkıp (adamın elindeki) haçı kırıp ezecektir. İşte o zaman Rumlar sulh antlaşmasını bozarak şiddetli bir savaş için toplanacaklar."
İbnu Mâce, bu hadisin, kendisine bir başka vecihten de ulaştığını, hadisin o veçhinde şu ziyadenin olduğunu belirtir: "(Rumlar) şiddetli bir savaş için toplanacaklar. O zaman onlar seksen sancak altında oldukları halde gelirler ve her sancakta onikibin asker vardır." [1668]

ـ1252 ـ7239 ـ4090 -حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ

رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: إِذَا وَقَعَتِ الْمَحِمُ بَعَثَ اللّهُ بَعْثاً مِنَ الْمَوَالِي هُمْ أكْرَمُ الْعَرَبِ فَرَساً وَأجْوَدُهُ سِحاً يُؤَيِّدُ اللّهُ بِهُمُ الدِّينَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. و عُثْمَانَ بن أَبِي العاتكة مختلف فِيهِ .

1252. (4090) (7239)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şiddetli savaşlar vukûa geldiği zaman Allah mevaliden (Arap olmayan müslümanlar) öyle bir ordu gönderecek ki atlarının cinsi yönünden Arapların en kıymetlisi ve silah yönünden onların en iyisi olup Allah, İslâm dinini onlarla te'yid (takviye) edecektir."[1669]

ـ1253 ـ7240 ـ4094 -حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ الرَّقِّيِّ. ثَنَا أَبُو يَعْقُوبَ الْحُنَيْنِيُّ عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ جَدِّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَكُونَ أدْنَى مَسَالِحِ الْمُسْلِمِينَ بَبَوْءَ. ثُمَّ قَالَ: يَا عَلِيُّ! يَا عَلِيُّ! يَا عَلِي! بِأَبِي وَأُمِّى! قَالَ: إنَّكُمْ سَتُقَاتِلُونَ بَني ا٬صْفَرِ وَيُقَاتِلُهُمُ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِ كُمْ حَتَّى تَخْرُجَ إلَيْهِمْ رُوقَةُ ا٬سْمِ أهْلُ الْحِجَازِ الَّذِينَ يَخَافُونَ فِي اللّهِ لَوْمَةَ Œئِمٍ. فَيَفْتَتِحُونَ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ بِالتَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ فَيُصِيبُونَ غَنَائِمَ لَمْ يُصِيبُوا مِثْلَهَا. حَتَّى يَقْتَسِمُوا بِا٬تْرِسَةِ. وَيَأتِي آتٍ فَيَقُولُ: إنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَرجَ فِي بَدِكُمْ أ وَهِيَ كِذْبَةٌ فَا خِذُ نَادِمٌ وَالتَّارِكُ نَادِمٌ.فِي الزوائد: فِي إسناده كثير بن عبد اللّه كذبه الشافعي وأبو دَاوُد. و قَالَ اِبْنِ حبان: روى عن أبيه عن جده نسخة موضوعة يحل ذكرها فِي كتب و الرواية عنه إ عَلَى جهة التعجب .

1253. (4094) (7240)- Amr İbnu Avf radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Müslümanların silahlarını koydukları yerin en yakını Bevlâ'da olmadıkça kıyamet kopmaz."

Aleyhissalâtu vesselâm sonra: "Ey Ali, ey Ali, ey Ali!" diye nida etti. (Hz. Ali) "Annem babam sana kurban olsun, (buyurun ey Allah'ın Resulü!)" dedi.

Aleyhissalâtu vesselâm: "Muhakkak ki, sizler Benî Esfar'la (Rumlarla) savaşacaksınız. Sizden sonra gelecek müslümanlar da onlarla savaşacaklar. Nihayet Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasından korkmayan seçkin müslümanlar olan Hicaz halkı onlarla savaşa çıkacaklar. Konstantin'i tesbih ve tekbirlerle fethedecekler. Onlar daha önce benzerini elde etmedikleri ganimetler elde edecekler. Öyle ki (dirhem ve dinarları sayıyla değil, kalkanla ölçerek taksim edecekler. Bu sırada biri gelip şöyle diyecek: "Memleketinizde mesih çıktı." Bilesiniz bu haber yalandır. Artık o haberi tutan (inanan) da pişmandır, terkeden (inanmayan) da pişmandır."[1670]

*** TÜRKLERLE SAVAŞ**

ـ1254 ـ7241 ـ4099 -حَدّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ. ثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ ا٬عْمَشِ عَنْ أَبِي صَالَحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ

وَسَلّمَ: َ تَقُوُم السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلَوا قَوْماَ صِغَارَ ا‘عْيُنِ عِرَاضَ الْوُجُوهِ كَانَ أعْيُنَهُمْ حَدَقُ الْجَرَادِ. كَأنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطَّرَقَةُ يَنْتَعِلُونَ الشَّعَرَ وَيَتَّخِذُونَ الدَّرَقَ يَرْبِطُونَ خَيْلَهُمْ بِالنَّخْلِ.فِي الزوائد: إسناده حسن. وعمار بن مُحَمَّد مختلف فِيهِ. والحديث رواه اِبْنِ حبان فِي صحيح من طريق ا‘عمش .

1254. (4099) (7241)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizler, gözleri küçük, yüzleri geniş yuvarlak bir kavimle savaşmadıkça Kıyamet kopmayacaktır. Onların gözleri çekirge gözleri gibi olup yüzleri de kat kat deri ile kaplanmış kalkanlar gibidir. Kıl ayakkabılar giyerler, deriden mamul kalkanlar edinirler ve atlarını hurma ağaçlarına bağlarlar."[1671]

AÇIKLAMA:

Bu çeşit hadislerde Türklerin kastedildiği daha önce açıklandı. [1672]

ZÜHD BÖLÜMÜ

*** DÜNYAYA KARŞI ZÜHD, (DÜNYAYA RAĞBET ETMEMEK)**

ـ1255 ـ7242 ـ4101 -حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا الْحَكَمُ بْنُ هِشَامٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي فَرْوَةَ عَنْ أَبِي خَّدٍ وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ قَدْ أُعْطِيَ زُهْداً فِي الدُّنْيَا وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ فإِنَّهُ يُلْقِي الْحِكْمَةَ.فِي الزوائد: لم يخرج اِبْنِ ماجة بي خد سولي هَذَا الحديث. ولم يخرج له أحد من أصحاب الكتب الخمسة شيئا .

1255. (4101) (7242)- Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabından olan Ebu Hallâd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir kimseye dünyaya karşı zühd ve az konuşma hasletlerinin verildiğini görürseniz ona yaklaşın (ve sözlerini dikkatle dinleyin). Çünkü o hikmetli sözler eder veya ona hikmet ilham edilir-."[1673]

ـ1256 ـ7243 ـ4102 -حَدّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِو السَّفَرِ. ثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ ثَنَا خَالِدُ بْنُ عَمْرُو الْقُرَشِيُّ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ؛ قَالَ: أتَى النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! دُلَّنِى عَلَى عَمَلٍ إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِي اللّهُ وَأَحَبَّنِيّ النَّاسُ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يَحِبَّكَ اللّهُ. وَأزْهَدْ فِيمَا فِي أيدُي النَّاسِ يُحِبُّوكَ.فِي الزوائد: فِي إسناده خالد بن عمرو وهو ضعيف متفق عَلَى ضعفه. واتهم بالوضع. وأورده العقيليّ هَذَا الحديث و قَالَ: ليس له

أصل من حديث الثوري. لكن قَالَ النووي عقب هَذَا الحديث: رواه اِبْنِ ماجة وغيره بأسانيد حسنة .

1256. (4102) (7243)- Sehl İbnu Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh anlatıyor: "(Bir gün) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Bana öyle bir amel gösterin ki, ben onu yaptığım taktirde Allah beni sevsin, halk da beni sevsin" dedi. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Dünyaya rağbet gösterme, Allah seni sevsin, insanların elinde bulunanlara göz dikme ki onlar da seni sevsin!" buyurdular."[1674]

ـ1257 ـ7244 ـ4104 -حَدّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي الرَّبِيعِ. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ ثَابتٍ عَنْ أنَسٍ؛ قَالَ: اشْتَكىَ سَلْمَانُ. فَعَادَهُ سَعْدٌ فَرَأَهُ يَبْكِي. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا يُبْكِيكَ؟ يَا أخِي! ألَيْسَ قَدْ صَحِبْتَ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ ألَيْسَ ألَيْسَ؟ قَالَ سَلْمَانُ: مَا أبْكِي وَاحِدَةً مِنِ اثْنَتَيْنِ. مَا أبْكِي ضِنّاًلِلدُّنْيَا وَ كَرَاهِيَةً لِŒخِرَةِ. وَلكِنْ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهِدَ إليَّ عَهْداً. فَمَا أُرَانِي إٍّ قَدْ تَعَدَّيْتُ. قَالَ: وَمَا عَهِدَ إلَيْكَ؟ قَالَ: عَهِدَ إلَيَّ أنَّهُ يَكْفِي أحَدَكُمْ مِثْلُ زَادِ الرَّاكِبِ. وَ أرَنِي إٍّ قَدْ تَعَدَّيْتُ. وَأمَّا أنْتَ يَا سَعْدُ! فَاتَّقِ اللّهَ عِنْدَ حُكْمِكَ إذَا حَكَمْتَ وَعِنْدَ قَسْمِكَ إذَا قَسَمْتَ وعِنْدَ هَمِّكَ إذَا هَمَمْتَ. قَالَ ثَابِتٌ: فَبَلَغَنِي أنَّهُ مَا تَرَكَ إٍّ بِضْعَةً وِعِشْرِينَ دِرْهَماً مِنْ نَفَقَةٍ كَانَتْ عِنْدَهُ. فِي الزوائد: فِي إسناده جَعْفَرِ بن سليمان الضبعي، وهو وإن أخرج له مسلم ووثقه اِبْنِ معين فقد قَالَ اِبْنِ المدين: هو ثقة عندنا. أكثر عن ثابت أحاديث منكرة. و قَالَ البخاري فِي الضعفاء: يخالف فِي بعض حديثه. و قَالَ اِبْنِ حبان فِي الثقات؟ كَانَ يبغض أبا بكر وعمر. و كَانَ يَحْيَى بن سَعِيدِ يستضعفه .

1257. (4104) (7244)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm hastalanmıştı. Sa'd İbnu Ebi Vakkâs geçmiş olsun ziyaretine gitti. Yanına varınca Selman'ı ağlıyor buldu. Sa'd: "Niye ağlıyorsun? Ey kardeşim, sen Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a arkadaşlık etmedin mi, şöyle değil mi, böyle değil mi (diye ağlamasını abes kılan bir kısım faziletleri hatırlattı). Selman radıyallahu anh şu cevabı verdi: "Ben şu iki şeyden biri için ağlamıyorum: "Ben ne bir dünya düşkünlüğü ne de ahiret gafleti sebebiyle ağlıyor değilim. Beni ağlatan Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın bir ahdidir. O bana bir husus ahdetmişti, şimdi kendimi o ahdi tecavüz etmiş görüyorum."

Sa'd: "Resûlullah size ne ahdetmişti?" diye sordu.

Selmân: "Aleyhissalâtu vesselâm bana: "Birinize dünyalık olarak bir yolcunun azığı kadarı yeterli" diye ahdetmişti. Ben kendimi bu haddi aşmış görüyorum. Sana gelince, ey Sa'd! Hüküm verdiğin zaman hükmünden, (hak) taksim ettiğin zaman taksiminden, bir şeye yöneldiğin zaman niyetinden Allah'tan kork."

Ravilerden Sâbit der ki: "Selman radıyallahu anh'ın vefat ettiğinde geriye nafaka olarak sadece yirmi küsur dirhemlik bir mal bıraktığı haberi bana geldi."[1675]

*** DÜNYAYA İLGİ**

ـ1258 ـ7245 ـ4105- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَشَّارٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. ثَنَا شُعْبَةَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنَ أبَانَ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ بِنِصْفِ النَّهَارِ. قُلْتُ: مَا بَعَثَ إلَيْهِ هذِهِ السَّاعَةَ إِلِّا لِشَيْءٍ سَألَ عَنْهُ. فَسَألْتُهُ فَقَالَ: سَألَنَا عَنْ أشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ كَانَتِ الدُّنْيَا هَمَّهُ فَرَّقَ اللّهُ عَلَيْهِ أمْرَهُ وَجَعلَ فَقْرَهُ بِيهِ عَيْنَيْهِ وَلَمْ يَأتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إلَّا مَا كُتِبَ لَهُ. وَمَنْ كَانَتِ اŒلخِرَةُ نِيَّتَهُ جَمَعَ اللّهُ لَهُ أمْرَهُ وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَأتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1258. (4105) (7245)- Hz. Osman İbnu Affân radıyallahu anh anlatıyor: "Zeyd İbnu Sa'bît radıyallahu anh gün ortasında Halife Mervan'ın yanından çıkmıştı. Ben: "Bu saatte, Zeyd'i mutlaka sormak istediği bir şey için çağırmıştır" (diye düşündüm ve kendisine kanaatimi) söyledim. Zeyd: "O bize, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan işittiğimiz bazı şeyler sordu. Ben Aleyhissalâtu vesselâm'ın: "Kimin emeli dünya olursa Allah onun işini aleyhine darmadağın eder, fakirliği iki gözünün arasında kılar, dünyadan eline geçen miktar da kaderinde yazılandan fazla olmaz. Kimin de kasdi ahiret olursa, Allah, onun (dağınık) işini lehinde toplar, zenginliğini kalbine koyar, dünya nimetleri ona koşarak (kendiliğinden) gelir" sözünü anlattım."[1676]

ـ1259 ـ7246 ـ4106- حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَاَ: ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ عَنْ مُعَاوِيةَ النَصْرِيِّ عَنْ نَهْشَلٍ عَنِ الضَّحَّاكِ عَنِ ا‘سْوَدِ بْنِ يَزِيدَ؛ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللّه:
سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمّاً وَاحِداً هَمَّ الْمَعَادِ كَفَاهُ اللّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ. وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أحْوَالِ الدُّنْيَا لَمْ يُبَالِ اللّهُ فِي أيِّ أوْدِيَتِهِ هَلَكَ.فِي الزوائد: الحديث تفدم وهو برقم ـ752 .

1259. (4106) (7246)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim gam ve tasalarını bire indirir ve sadece ahiret tasasına gönlünde yer verirse, onun dünyevi gamlarını Allah izale eder. Kim de gam ve tasalarını dünya ahvaline dağıtacak olursa, Allah onun, vadilerden hangisinde helak olacağına aldırış etmez."[1677]

*** DÜNYANIN ALLAH KATINDAKİ DEĞERİ**

ـ1260 ـ7247 ـ4110- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَ إبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ وَ مُحَمَّدُ الْصَّبَّاحُ قَالُوا: ثَنَا أبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. ثَنَا أبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ. فَإذَا هُوَ

بِشَاةٍ مَيِّتَةٍ شَائِلَةٍ بِرِجْلِهَا. فَقَالَ: أتُرَوْنَ هذِهِ هَيِّنَةً عَلَى صَاحِبِهَا؟ فَوَالّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّهِ مِنْ هذِهِ عَلَى صَاحِبِهَا. وَلَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَزِنُ عِنْدَ اللّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِراً مِنْهَا قَطْرَةً أَبَداً.فِي الزوائد: فِي إسناده زكريا بن منظور، هو ضعيف. وفيه: إن أصل المتن صحيح .

1260. (4110) (7247)- Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh anlatıyor: "Biz (hacc sırasında) Zülhuleyfe'de Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile beraberdik. O, birden şişkinlikten ayağı havaya kalkmış bir davar ölüsüyle karşılaştı. Bunun üzerine: "Şu lâşenin, sahibine ne kadar değersiz olduğunu görüyor musunuz? Nefsimi elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun, şu dünya, Allah yanında, bunun sahibi yanındaki değersizliğinden daha değersizdir. Eğer dünyanın Allah katında sivrisineğin kanadı kadar değeri olsaydı, kâfire ondan ebediyen tek damla su içirmezdi" buyurdular."[1678]

AÇIKLAMA:

Daha önce açıklandığı üzere, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, bu hadislerinde tel'in ettikleri dünya, insanların nefs-i emmarelerine bakan fuhşiyatın, şerlerin, zulümlerin, isyanların, günahların işlendiği dünyadır. Ahiretin tarlası olan, Allah'a kulluk icra edilen, Allah'ın isimlerinin aynası, tecelligâhı olan dünya değildir.[1679]

ـ1261 ـ7248 ـ4117- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ صَدَقَةَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُرَّةَ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبُو أَمَامَتَ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ أَغْبَطَ النَّاسِ عِنْدِي مُؤْمِنٌ خَفِيفُ الْحَاذِ ذُو حَظٍّ مِنْ صَةٍ. غَامِضٌ فِي النَّاسِ يُؤْبَهُ لَهُ كَانَ رِزْقُهُ كَفَافاً وَصَبَرَ عَلَيْهِ عَجِلَتْ مَنِيَّتُهُ وَقَلَّ تُرَاثُهُ وَقَلَّتْ بِوَاكِيهِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لضعف أيوب بن سليمان. قَالَ فِيهِ أَبُو حاتم: مجهول وتبعه عَلَى ذَلِكَ الذهبي فِي لطبقات وغيرها. وصدعة بن عَبْدُ اللّه متفق عَلَى تضعيفه. ا هـ كم الزوائد. قلت: حديث أَبُو أمامة رواه والترمذي بزيادة بإسناد آخر قد حسّنه .

1261. (4117) (7248)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Benim nazarımda en ziyade gıbta etmeye değer kimse şu evsafı taşıyan kimsedir: (Dünyevi yükü ve) hâli hafif, namazdan nasibi fazla, insanlar içinde (adem-i şöhretle) gizli kalmış ve kendisine (cemiyette) iltifat edilmemiş mü'mindir. Onun rızkı (zaruri ihtiyaçlarına) yetecek kadardı, o buna sabretti, ölümü de çabuk geldi, az miras bıraktı, kendisi için mâtem tutan kadın da az oldu."[1680]

ـ1262 ـ7249 ـ4119- حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ عَنِ ابْنِ خُشَيْمٍ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ عَنْ أسْمَاءَ بِنْتَ يَزِيدَ؛ أَنَّهَا سَمِعتْ رَسُولَ للّهِ صَلَّي

اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ يَقُولُ: أ أنَبِّئُكَمْ بِخِيَارِكُمْ؟ قَالَوا: بَلى يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ خِيَارُكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُا ذُكِرَ اللّه عَزَّ وَجَلَّ.فِي الزوائد: هذا إسناد حسن. وشهر بن حوشب وسويد بن سَعِيدِ مخالف فيهما. وباقي رجال ا“سناد ثقات .

1262. (4119) (7249)- Esmâ Bintu Yezid radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün): "Size en hayırlınızı haber vereyim mi?" diye sordu. "Evet! Ey Allah'ın Resûlü!" dediler.

"Sizden o kimseler en hayırlıdır ki, onları görenler aziz ve celil olan Allah'ı hatırlarlar" buyurdular." [1681]

AÇIKLAMA:

Görüldüğü zaman Allah'ın hatırlandığı kullardan maksat, va'z u nasihat etmeyi, sohbetlerinde uhrevî meseleleri ele almayı âdet edinmiş kimselerdir. Bunlar mâlâyâni mevzulara girmezler, dillerinden zikir düşmez, çokça ibadet ederler. Başkaları onları bu hal üzere görmeye âdeta şartlanmıştır, bu sebeple görür görmez Allah'ı hatırlarlar. Hadis-i şerif böyle kimseleri tebcil etmektedir. [1682]

ـ1263 ـ7250 ـ4121 -حَدّثَنَا عُبَيْدُ اللّهِ بْنُ يُوسُفَ الْجُبَيْرِيُّ. ثَنَا حَمَّادُ بْنُ عِيسَى. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ. أخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مِهْرَانَ عَنْ عَمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ: إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ الْفَقِيرَ الْمُتَعَفِّفَ أبَا الْعِيَالِ.فِي الزوائد: فِي إسناده القاسم بن مهران قَالَ العقيليّ: يثبت سماعه من عمران و مُوسَى بن عبيدة متروك .

1263. (4121) (7250)- İmrân İbna Husayn radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, Allah Teâla hazretleri, maddeten fakir, çoluk çocuk sahibi olup dilencilik ve haram kazançtan kaçınan mü'min kulunu sever." [1683]

ـ1264 ـ7251 ـ4124 -حَدّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أنْبأنا أَبُو غَسَّانَ بَهْلُولٌ. ثَنَا مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ دِينَارٍ. عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ؛ قَالَ اشْتَكَى فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلّمَ مَا فَضَّلَ اللّهُ بِهِ عَلَيْهِمْ أغْنِيَاءَهُمْ. فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْفُقَرَاءِ! أَ أبَشْرُكُمْ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أغْنِيَائِهِمْ بِنِصْفِ يَوْمٍ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ.ثُمَّ تَ مُوسَى هذِهِ Œlيَةَ -وَإِنَّ يَوماً عِنْدَ رَبِّكَ كَألْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ-.فِي الزوائد: عَبْدُ اللّه بن دينار لم يسمع من عبد اللّه بن عمر و مُوسَى بن عبيدة ضغيف.-ـ485وَإِنَّ يَوْماً.عِنْدَ رَبِّكَ كَألْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ .

1264. (4124) (7251)- Abdullah İbnu Ömer radıyallahu anh anlatıyor: "Muhacirlerin fakirleri, Allah'ın, zenginleri kendilerinden (mali ibadetler yönüyle) daha üstün kıldığı hususunda dert yandılar. Aleyhissalâtu vesselâm onlara: "Ey fakirler cemaati! Ben sizi, fakir muhacirlerin, cennete zenginlerinden, (dünya ölçüleriyle beşyüz yıl olan) yarım gün önce gireceklerini müjdelemeyeyim mi?" buyurdular."

Bu hadisi rivayet eden Musa rahimehullah şu ayeti okudu: Ve şüphesiz, senin Rabbin katındaki bir gün sizin saymakta olduğunuz bin yıl gibidir" (Hacc 47).[1684]

*** FAKİRLERLE DÜŞÜP KALKMA**

ـ1265 ـ7252 ـ4126 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبُو شَيْبَةَ وَعَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَاَ: ثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا،حْمَرُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي الْمُبَارَكِ عَنْ عَضَاءٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ قَالَ: أحِبُّوا الْمَسَاكِينَ. فإنَّي سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مِسْكِيناً وَأمِتْنِي مِسْكِيناً وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ.فِي الزوائد: أَبُو المبارك يعرف اسمه وهو مجهول. ويزيد بن سنان ضعيف. والحديث صحيحه الحاكم وعدّه اِبْنِ الجوزي فِي الموضوعات.و قَالَ السيوطي: قَالَ الحافظ صلح الدين بن العء: الحديث ضعيف السند لكن يحكم عليه الوضع. وأبو المبارك وإن قَالَ فِيهِ والترمذي: مجهول فقد عرفه اِبْنِ حبان وذكره فِي الثقات. ويزيد بن سنان قَالَ فِيهِ اِبْنِ معين: ليس بشئ. وقال البخاريّ: مقارب الحديث إ أن ابنه مُحَمَّد بم يزيد روى عنه مناكير. و قَالَ أَبُو حاتم: محله الصدق و يحتد به. وباقي رواية مشهورون قَالَ العء: إنه ينتهي بمجموع طرقه إِلَى درجة الصحة. و قَالَ الحافظ اِبْنِ حجر: قد حسنه والترمذي ،ن له شاهدا .

1265. (4126) (7252)- Ebu Sa'idi'l-Hudrî radıyallahu anh derdi ki: "Fakirleri sevin. Zira ben Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın, dualarında şöyle söylediğini işittim: "Allahım, beni fakir olarak yaşat, fakir olarak ruhumu kabzet, ahirette de fakirler zümresinde haşret."[1685]

ـ1266 ـ7253 ـ4127 -حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْقَزِيُّ. ثَنَا أسْبَاطُ بْنُ نَصْرٍ عَنِ السُّدِّيِّ عَنْ أَبِي سَعْدٍ ا،زْدِيِّ وَ كَانَ قَارِئَ ا،زْدِ عَنْ أَبِي الْكَنُودِ عَنْ خَبَّابٍ، فِي قَوْلِهِ تَعالَي »وَ تَطْرُدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ والْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مَنَ الظَّالِمِينْ.« قَالَ: جَاءَ ا،قْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ وَعُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ. فَوَجَدُوا رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ صُهَيْبٍ وَبَلٍ وَعَمَّارٍ وَخَبَّابٍ. قَاعِداً فِي نَاسٍ مِنَ الضُّعَفَاءِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. فَلَمَّا رَأَوْهُمْ حَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقَرُوهُمْ. فَأتَوْهُ فَخَلَوْا بِهِ وَ قَالُوا: إنَّا يُرِيدُ أنْ تَجْعَلَ لَنَا مِنْكَ مَجْلِساً تَعْرِفُ لنَا بِهِ الْعَرَبُ فَضْلَنَا. فإنَّ وُفُودَ الْعَرَبِ تَأتِيكَ فَنَسْتَحْي أنْ تَرَنَا الْعَرَبٌ مَعَ هذِهِ ا٘عْبُدُ. فإذَا نَحْنُ جِئْنَاكَ فَأقِمْهُمْ عَنْكَ. فِإذَا نَحْنُ فَرَغْنَا فَاقْعُدْ

مَعَهُمْ إنْ شِئْتَ. قَالَ: نَعَمْ قَالَوا: فَاكْتُبْ لَنَا عَلَيْكَ كَتَاباً. قَالَ فَدَعَا بِصَحِيفَةٍ. وَدَعَا عَلِيّاً لِيَكْتُبَ وَنَحْنُ قُعُودٌ فِي نَاحِيَةٍ فَنَزَلَ جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّمُ فَقَالَ: »وَ تَطْرُدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالعَشِيِّ يُرِيدُنَو وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ. وَكَذلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أهَؤُءِ مَنَّ اللّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا ألَيْسَ اللّهُ بِأعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ. وَإذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفَسِهِ الرَّحْمَةَ......«قَالَ فَدَنَوْنَا مِنْهُ حَتَّى وَضَعْنَا رُكَبَنَا عَلَى رُكْبَتِهِ، وَ كَانَ رَسُولُ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْلِسُ مَعَنَا فإِذَا أرَادَ أنْ يَقُومَ قَامَ وَتَرَكَنَا. فَأنْزَلَ اللّهُ »وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَ تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ« وَ تُجَالِسِ ‘شْرَافَ »تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ تُطِعْ مَنْ أغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا.« يَعْنِيعُيَيْنَةَ وَا‘قْرَعَ »وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أمْرَهُ فُرُطاً «قَالَ هَكاً» قَالَ: أمْرُ عُيَيْنَةَ وَا‘قْرَع. ثُمَّ ضَرَبَ لَهُمْ مَثَلَ الرَّجُلَيْنِ وَمَثَلَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا. قَالَ خَبَّابٌ: فَكُنَّا نَقْعُدُ مَعَ النَّبِيِّ فإِذَا بَلَغَنَا السَّاعَةَ الّتِي يَقُومُ فِيهَا قُمْنَا وَتَرَكْنَاهُ حَتَّى يَقُومَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، و رِجَالُهُ ثقات. وقد روى مسلم والنسائي والمصنف بعضه من حديث سعد اِبْنِ أَبِي وقاس.ـ685-وَ تَطْرُدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ .

1266. (4127) (7253)- Habbâb radıyallahu anh "(Akşam, sabah, Rablerinin rızasını dileyerek O'na dua edenleri yanından kovma. Onların hesabı senden sorulmayacaktır, senin hesabın da onlara sorulmayacaktır, öyleyse onları kovup da zalimlerden olma" (En'am 52) mealindeki ayetle, ilgili olarak şunu anlattı: "Akra' İbnu Habis et-Temîmî ve Uyeyne İbnu Hısn el-Fezâri Resûlullah'ın yanına geldiler. Aleyhissalâtu vesselâm'ı Suheyb, Bilâl, Ammâr ve Habbâb gibi zayıf müslümanlarla oturmuş buldular. (Bu gariban takımını) Resûlullah'ın etrafında görünce onları küçümseyip hakir gördüler. Aleyhissalâtu vesselâm'a yaklaşıp başbaşa kaldılar (yani biz bir kenara çekildik). Onlar: "Biz, senin bize hususi bir sohbet oturumu ayırmanı isteriz, tâ ki Araplar bizim üstünlüğümüzü tanısınlar. Zira sana (her taraftaki) Araplardan (durmadan) heyetler geliyor. Onların bizi bu (değersiz) köle bozuntularıyla beraber görmelerinden utanıyoruz. Şu halde, her ne zaman biz sana gelirsek, onları yanından kaldır. Biz gidince, dilersen yine onlarla beraber ol!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Pekala!" diye cevap verdi. Bunun üzerine onlar: "Bu teklifimizi bir yazı ile de tevsik et" dediler."

(Habbab) der ki: "Aleyhissalâtu vesselâm hemen bir kağıt istedi, yazması için Ali radıyallahu anh'ı çağırdı. Biz hâla bir kenarda oturmuş duruyorduk. Derken Cibril aleyhisselâm indi ve şu vahyi getirdi. (Meâlen): "Sabah akşam Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın" (En'am 52). Ayet-i kerime daha sonra Akra' İbnu Hâbis ve Uyeyne İbnu Hısn'ı zikrederek devam etti: "Böylece, "Aramızdan Allah bunlara mı iyilikte bulundu?" demeleri için onları birbiriyle imtihan ettik. Allah şükredenleri iyi bilen değil midir?" (En'am 53). Ayet şöyle devam etti: Ey Muhammed) ayetlerimize iman edenler sana

gelince: "Size selam olsun!" de. Rabbiniz, sizden kim bilmeyerek fenalık işler de arkasından tevbe eder ve nefsini düzeltirse, ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır" (En'am 54).
Habbâb devamla der ki: "Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm'a yaklaştık, öyle ki dizlerimizi dizlerinin üzerine koyduk. Aleyhissalâtu vesselâm bizimle oturdu. Kalkıp gitmek istediği zaman doğrulur ve bizi öyle terkederdi. Bunun üzerine aziz ve celil olan Allah şu vahyi indirdi: "(Sabah-akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber sende sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma -yani eşraf ile beraber oturma-. Bizi anmasını kendilerine unutturduğumuz yani - Uyeyne ve Akra' - ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma" (Kehf 28). Sonra onlara (yani mü'minlere ve kafirlere iki kişinin misalini (Kehf 32-44) ve dünya hayatının misalini (Kehf 45) getirdi (yani mezkur ayetleri bu maksatla inzal buyurdu).
Habbâb der ki: "(Bu hâdiseden sonra) biz (zayıf takımdan olan sahabiler) Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la beraber otururduk. Aleyhissalâtu vesselâm'ın kalkma saati gelince, O'nun kalkması için önce biz onu terkederdik."[1686]

ـ1267 ـ7254 ـ4129- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ و أَبُو كُرَيْبٍ قَاَ: ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أَنَّهُ قَالَ: وَيْلٌ لِلْمُكْثِرِينَ. إِّ مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هكذَا وَ هكذَا وَهَكَذَا وَهَكَذَا أَرْبَعٌ: عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَمِنْ قُدَّامِهِ وَمِنْ وَرَائِهِ.فِي الزوائد: عطية العوفي والراوي عنه ضعيفان. ورواه إمام أحمد فِي مسنده عن مُحَمَّد بن عبيدة عن ا٭عمش عن عطية به .

1267. (4129) (7254)- Ebu Saidi'l-Hudri radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Malı şöyle şöyle, şöyle ve şöyle dağıtanlar hariç dünyalığı çok kazananlara yazıklar olsun!" "Şöyle!" kelimesini Resûlullah dört kere tekrar etti. Bunlarla "sağından, solundan, önünden ve arkasından (hayır için harcayanlar" demek istedi)."[1687]

ـ1268 ـ7255 ـ4130- حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيِّ. ثَنَا النَّضْرُبْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ. حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ هُوَ سِمَاكٍ عَنْ مَلِكِ بْنَ مَرْثَدٍ الْحَنَفِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ا٭كْثَرُونَ هُمُ ا٭سْفَلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. إِّ مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هكذَا وَ هكذَا ، وَكَسَبَهُ مِنْ طَيِّبٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1268. (4130) (7255)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Bu dünyada malca) en çok olanlar, Kıyamet günü en aşağıda olacaklardır. Ancak malı şöyle şöyle (bol bol) harcayanlar ve onu temiz yoldan kazananlar hariç."[1688]

ـ1269 ـ7256 ـ4131- حَدّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطّانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْنَ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ا،كْثَرُونَ هُمُ ا،سْفَلُونَ إِلّا مَنْ قَالَ هكذَا وَ هكذَا و هكذَا ثَثاً.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1269. (4131) (7256)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Dünyalığı en çok olanlar (âhirette rütbece) en aşağı olacaklardır. Ancak, malı şöyle şöyle şöyle (hayır yolunda) harcayanlar hariç."[1689]

ـ1270 ـ7257 ـ4132- حَدّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ كَاسِبٍ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا أُحِبُّ أَنَّ أُحُداً عِنْدِي ذَهَباً. فَتأتِي عَلىَّ ثَالِثَةٌ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ إِلّا شَيْءٌ أرْصُدُهُ فِي قَضَاءِ دَيْنٍ.فِي الزوائد: إسناده حسن. ويعقوب بن حميد مختلف فِيهِ. وأبو سهل اسمه نافع بن مالك بن أَبِي عامر ا،صبحي عم مالك بن أنس .

1270. (4132) (7257)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Yanımda Uhud dağı kadar altınım olup da ondan bir miktar yanımda kaldığı halde (iki gün geçip) üçüncü bir gecenin gelmesini sevmem. Bir borcu ödemek üzere (o altından) saklayacağım miktar hariç."[1690]

ـ1271 ـ7258 ـ4133- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ عُبَيْدِ اللّهِ، مُسْلِمُ بْنِ مِشْكَمٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ غَيْنَ الثَّقَفِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللّهُمَّ! مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي وَعَلِمَ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَقْلِلْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ وَعَجِّلْ لَهُ الْقَضَاءَ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِي وَلَمْ يُصَدِّقْنِي وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدَكَ فَأَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَطِلْ عُمَرَهُ .
فِي الزوائد: رجال ا"سناد ثقات. وهو مرسل. و قَالَ: لم يخرج اِبْنِ ماجة لعمرو هَذَا غير هَذَا الحديث. وليس له شئ فِي بقبة الكتب الستة .

1271. (4133) (7258)- Amr İbnu Gaylân es-Sakafî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Allahım! Kim bana inanır, beni tasdik eder, ve her ne getirmiş isem onun senin yüce katından olduğunu ve hak olduğunu bilirse, ona az mal, az evlat ver, ona, sana kavuşmayı sevdir ve ölümünü çabuklaştır. Kim de bana inanmaz ve beni tasdik etmezse malını ve evladını çok kıl, ömrünü de uzat."[1691]

AÇIKLAMA:

Bu hadisin mürsel yani senedinde kopukluk bulunduğu ve dolayısıyla zayıf olduğu, ayrıca Râvi Amr'ın ne İbnu Mâce ve ne de öbür Kütüb-i Sitte mecmualarında bir başka rivayetinin bulunmadığı belirtilmiştir. diğer taraftan ihtiva ettiği hüküm yönüyle de sahih hadislere muhalefeti sebebiyle hadisin münkerliği mevzubahistir. Zira sahih hadislerde çok evlat edinmeye teşvikten başka, hayırlı mal, hayırla geçen uzun ömür de övülmüştür. Bu sebeple hadisin gerçekten Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm'dan varid etmiş olması halinde, muhatabın ve içinde bulunulan şartların kayıtlarıyla kayıtlamak gerekir. Aksi halde, sözgelimi, Hz. Enes'e bol mal, çok evlat, uzun ömür için Efendimizin yaptığı dua manasız kalırdı. Mesela şayet mü'min kişi çok mal sahibi ve fakat onun hakkını vermesini sağlayacak ilimden mahrumsa veya ruhunda cimrilik, hisset, dünyaya tamahkarlık damarı kavî ise, fakirlik; keza çocuğu çok, fakat terbiyelerini veremeyecek şekilde ilmen, bedenen, maddeten âciz ise, az evlat; şu anda salih amel üzere olmakla beraber, bir kısım eksiklikleri, mizaçtan gelen zaafları, hızla değişen içtimaî-siyasî şartlar sebebiyle sonuna kadar bu istikamette gitmesinden korkulan bir kimse ise, âcil bir ölüm güzel olabilir. Bunların aksi durumda olan, dünyayı ahiret için yaşamayı ideal edinmiş şuurlu bir müslüman için çok mal fevkalâde mühim bir hayır kaynağıdır, terbiyesi iyi verilen evladlar da öyle. Birer İslâm mücahidi olacak bu evlatlar, babanın ve ananın amel defterini fevkalade kabartacaktır, çok sayıda sadaka-i cariye hükmüne geçecektir. Hele uzun ömür! İhtiyarlık dönemi hastalıklı geçse bile uhrevî kazancın artma vesilesidir. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm dünyada mü'minin telaffuz ettiği her bir zikir kelamının uhrevî bir ağaç ve meyve olduğunu, kişinin ebedi hayattaki manevî mertebesini yücelttiğini belirtir. Bu çeşit ifadeler, dünya hayatına -ahiret adına- sahip çıkmaya teşviktir. Hadisleri daima farklı muhataplar, farklı şartlar çerçevesinde anlamak gerekir, bu, kişiyi ifrat ve tefritten korur. [1692]

ـ1272 ـ7259 ـ4134 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَفَّانُ. ثَنَا غَسَّانُ بْنُ بُرْزِينَ وَحَدّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ. ثَنَا غَسَّانُ بْنُ بُرْزِينَ. ثَنَا سَيَّارُ بْنُ سَمَةَ عَنِ الْبَرَاءِ السَّلِيطِيِّ عَنْ نُقَادَةَ ا‘سَدِيِّ؛ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى رَجُلٍ يَسْتَمْنِحُهُ نَاقَةً فَرَدَّهُ. ثُمَّ بَعَثَنِي إِلَى رَجُلٍ أخَرَ. فَأرْسلَ إلَيْهِ بِنَاقَةٍ. فَلَمَّا أبْصَرَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اللَّهُمَّ! بَارِكْ فِيهَا وَفِيمَنْ بَعَثَ بِهَا.قَالَ نُقَادَةُ: فَقُلْتُ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَفِيمَنْ جَاءَ بِهَا. قَالَ: وَفِيمَنْ جَاءَ بِهَا ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَحُلِبَتْ فَدَرَّتْ. فَقَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ أكْثِرْ مَالَ فُنٍ لِلْمَانِعِ ا‘وَّلِ وَاجْعَلْ رِزْقَ فَنٍ يَوْمَا بِيَومٍ. لِلَّذِينَ بَعَثَ بِالنَّاقَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده البراء، قد ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ الذهبي: مجهول. وباقي رجال ا“سناد ثقات. و قَالَ: ليس لنقاده شئ فِي بقية الكتب الستة سوى هَذَا الحديث الَّذِي انفرد به اِبْنِ ماجة .

1272. (4134) (7259)- Nükâde el-Esedî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm beni, bir adama göndererek onun dişi devesini meniha olarak (bir müddet sütünden istifade etmek için) istedi. Adam talebi kabul etmedi. Bunun üzerine, Aleyhissalâtu vesselâm bir

başka adama (aynı maksatla) yolladı. Bu zât, Efendimize sağmal bir deve yolladı. Resûlullah deveye bakınca: "Allahım, deveyi onu göndereni mübarek kıl!" diye dua buyurdu."

Nükâde der ki: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Onu getireni de (deyin)" dedim. Aleyhissalâtu vesselâm: "Onu getireni de (mübarek kıl)" dedi. Sonra devenin sağılmasını emretti. Deve sağıldı fakat derhal yine memeleri süt doldu. Resûlullah: "Allahım, falanın malını çoğalt!" diye, önce reddeden kimse için de dua etti. Devesini gönderen için de: "Allahım, falanın rızkını gün be gün eyle" diye dua etti."[1693]

*** KANAAT**

ـ1273 ـ7260 ـ4140 -حَدّثَنَا بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنُ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي وَيَعْلىَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ نُفَيْعٍ عَنْ أنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ غَنِيٍّ وَ فَقِيرٍ إِلاَّ وَدَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّهُ أُتِي مِنَ الدُّنْيَا قُوتاً .
قَالَ السيوطي: هَذَا الحديث أورده اِبْنِ الجوزي فِي الموضوعات. وأعله بنفيع فإنه متروك. وهو مخرج فِي مسند أحمد. وله شاهد بم حديث اِبْنِ مسعود أخرجه الخطيب فِي تاريخه .

1273. (4140) (7260)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü, dünyada iken yetecek kadar rızık verilmiş olmasını temenni etmeyecek ne fakir ne de zengin olacaktır."[1694]

*** HZ. PEYGAMBERİN AİLESİNİN MAİŞETİ**

ـ1274 ـ7561 ـ4145 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هارُونَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: لَقَدْ كَانَ يَأتِي عَلى آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّهْرُ مَا يُرَى فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِهِ الدُّخَانُ.قُلْتُ: فَمَا كَانَ طَعَامُهُمْ؟ قَالَتِ: ا'سْوَدَانِ: التَّمْرُ وَالْمَاءُ. غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ لَنَا جيرانٌ مِنَ ا'نْصَارِ جِيرَانُ صِدْقٍ. وَكَانَتْ لَهُم رِبَائِبُ. فَكَانُوا يَبْعَثُونَ إِلَيْهِ أَلْبَانَهَا. قَالَ مُحَمَّدٌ: وَ كَانُوا تِسْعَةَ أَبْيَاتٍ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. وقد روى مسلم بعضه من هَذَا الوجه .

1274. (4145) (7261)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "ÂI-i Muhammed aleyhissalâtu vesselâm'ın, bazan bir ay geçer, hücrelerinin hiçbirinde ateş yanmazdı.

Hz. Aişe'nin ravisi Ebu Seleme der ki: "Ben Aişe radıyallahu anhâ'dan sordum: "Öyleyse bu esnada ne yerlerdi?" Şu cevabı verdi:

"İki siyah: Hurma ve su! Ancak, Ensardan komşularınız vardı. Onlar sadâkatli komşulardı. Onların sağmal hayvanları vardı. Bunlar hayvanlarının sütünden Aleyhissalâtu vesselâm'a gönderirlerdi. (O, bize de içirirdi)" dedi. Muhammed (İbnu Mâce) der ki: "Ve onlar (yani Hz. Peygamber'in hücreleri) dokuz taneydi."[1695]

ـ1275 ـ7262 ـ4147 -حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى. أنْبَأنَا شَيْبَانُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أنَسِ اِبْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مِرَاراً: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! مَا أصْبَحَ عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ صَاعُ حَبٍّ وَ صَاعُ تَمْرٍ. وَإنَّ لَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعَ نِسْوَةٍ .
فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ورواه اِبْنِ حبان فِي صحيحه من طريق أبان العطار عن قتادة به قلت: وأصل الحديث رواه البخاري فِي صحيح فِي كتاب البيع. واختلف شراحه فِي أنه موقوف أو مرفوع لكن رواية المصنف ترد عَلَى من قَالَ بوقفه عن أنس .

1275. (4147) (7262)- Hz. Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm tekrar tekrar buyurdular ki: "Muhammed'in nefsini elinde tutan Zat-ı Zülcelâl'e yemin olsun ki, Âl-i Muhammed'de hiçbir zaman akşamdan sabaha bir sa' miktarında ne zahire ne de kuru hurma bulunmuştur."

Halbuki o sıralarda Aleyhissalâtu vesselâm'ın dokuz zevceleri vardı."[1696]

ـ1276 ـ7263 ـ4148 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْمَسْعُودِيِّ عَنْ عَلثيِّ بْنِ بَذِيمَةَ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ إَّ مُدٌّ مِنْ طَعَامٍ أوْ مَا أصْبَحَ فِي آلِ مُحَمَّدٍ مُدٌّ مِنْ طَعَامٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد رجاله ثقات. وأبو المغيرة اسمه عبد القدوس بن حجاج الخونى .

1276. (4148) (7263)- Abdullah İbnu Mesud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Al-i Muhammed'de ancak bir nüdd miktarı yiyecek maddesi sabahlamıştır" veya "Al-i Muhammed'de bir nüdd yiyecek (bile) sabahlamadı" buyurdular." [1697]

1277. (4149) (7264)- Süleymân İbnu Surad radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize geldi ve bir yiyecek (ikramına) gücümüz yetmeksizin -veya bir yiyeceğe gücü yetmeksizin- üç gece kaldık."[1698]

ـ1278 ـ7265 ـ4150 -حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ ا٘عْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: أُتِيَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً بِطَعَامٍ سُخْنٍ. فَأكَلَ فَلَمَّا فَرَغَ
قَالَ: الْحَدْ اللّهِ! مَا دَخَلَ بَطَنِي طَعَامٌ سُخْنٌ مُنْذُ كَذَا وَ كَذَا.فِي الزوائد: إسناده حسن. وسويد مختلف فِيهِ .

1278. (4150) (7265)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir gün sıcak bir yemek getirilmişti. Yedi ve yemekten çıkınca: "Elhamdülillah, şu şu vakitten beri mideme sıcak bir yemek girmemişti" buyurdu."[1699]

*** ÂL-İ MUHAMMED'İN YATAĞI**

ـ1279 ـ7266 ـ4154- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ، قَاَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ مُجَالِدٍ عَنْ عَامِرٍ عَنِ الْحَارِثِ عَنْ عَلِيٍّ؛ قَالَ: أُهْدِيَتِ ابْنَةُ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلىَّ. فَمَا كَانَ فِرَاشُنَا لَيْلَةَ أُهْدِيَتْ إِلَّا مَسْكَ كَبْشٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده الحارث ومجالد وهما ضعيفان .

1279. (4154) (7266)- Hz. Ali radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın kızı (Fatıma gerdek gecesi) bana gönderildi. Onun gönderildiği gece yatağımız koyun derisinden başka bir şey değildi."[1700]

ـ1280 ـ7267 ـ4161- حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِا ُعْلىَ ابْنِ أَبِي فَرْوَةَ. حَدّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقُبَّةٍ عَلى بَابِ رَجُلٍ مِنَ ا ُنْصَارِ. فَقَالَ؟مَا هذِهِ؟ قَالُوا: قُبَّةٌ بَنَاهَا فَنٌ. قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مَالٍ يَكُونُ هكذَا فَهُوَ وَبَالٌ عَلى صَاحِبِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَبَلَغَ ا ُنْصَارِيَّ ذلِكَ. فَوَضَعَهَا. فَمَرَّ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدُ. فَلَمْ يَرَهَا فَسَألَ عَنْهَا فَأُخْبِرَ أَنَّهُ وَضَعَهَا لِمَا بَلَغَهُ عَنْكَ. فَقَالَ: يَرْحَمُهُ اللّهُ! يَرْحَمُهُ اللّهُ! فِي الزوائد: فِي إسناده عيسى بن عبد ا ُعلى، لم أر من جرّحه و من وثقه. وباقي رجال ا ّسناد ثقات. ورواه أَبُو دَاوُد فِي سننه بغير هَذَا اللفظ من هَذَا الوجه .

1280. (4161) (7267)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, Ensâr'dan bir zâtın kapısının üstüne yaptırdığı bir kubbe gördü. Bu nedir?" diye sordu. "Bu falancanın inşa ettirdiği bir kubbedir!" dediler. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Böyle sarfedilen her mal, Kıyamet günü sahibine bir vebaldir!" buyurdular. Bu söz Ensari'ye ulaşmıştı. Kubbe'yi hemen yıktı. Sonra, Aleyhissalâtu vesselâm oradan tekrar geçti, fakat kubbeyi göremedi, akıbetini sordu. "Sizin söylediğiniz kendisine ulaşınca yıktı" denildi. Bunun üzerine Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Allah ona rahmet kılsın, Allah ona rahmet kılsın!" diye dua buyurdular."[1701]

*** TEVEKKÜL VE YAKIN**

ـ1281 ـ7268 ـ4165 -حَدّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ ا‘عْمَشِ عَنْ سَّمِ -اِبْنِ شُرَحْبِيلَ- أَبِي شُرَحْبِيلَ عَنْ حَبَّةَ وَسَوَاءٍ ابْنَىْ خَالِدٍ؛ قَا: دَخَلْنَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُعَالِجُ شَيْئاً فَأَعَنَّاهُ عَلَيْهِ. فَقَالَ: َ تَيْأسَا مِنَ الرِّزْقِ مَا تَهَزَّزَتْ رُؤُسُكُا. فإنَّ ا“نْسَانَ تَلِدُهُ أُمُّهُ أحْمَرَ لَيْسَ عَلَيْهِ قِشْرٌ. ثُمَّ يَرْزُقُهُ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. وسم بن شرحبيل ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. ولم أر من تكلم فِيهِ وباقي رجال ا“سناد ثقات .

1281. (4165) (7268)- Halid'in oğulları Habbe ve Sevâ radıyallahu anhümâ anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir şey tamir etmekte iken yanına girdik. O işte kendisine yardım ettik. "Başlarınız kımıldadığı müddetçe rızık hususunda yeise düşmeyin. Zira insanı annesi kıpkızıl, üzerinde hiçbir şey olmadığı halde doğurur, sonra aziz ve celil olan Allah onu her çeşit rızıkla rızıklandırır" buyurdular."[1702]

ـ1282 ـ7269 ـ4166 -حَدّثَنَا إسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ. أنْبَأنَا أَبُو شُعَيْبٍ صَالِحُ بْنُ زُرَيْقٍ الْعَطَّارُ. ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ عَنْ أبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ لِلّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ مِنْ قَلْبِ اِبْنِ آدَمَ بِكُلِّ وَادٍ شُعْبَةً. فَمَنِ اتَّبَعَ قَلْبُهُ الشُّعَبَ كُلَّهَا لَمْ يُبَالِ اللّهِ بِأيِّ وَادٍ أهْلَكَهُ. وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلى اللّهِ كَفَاهُ التَّشَعُّبَ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. وصالح بن رزيق ليس له إ هَذَا الحديث. قَالَ فِي الميزان: حديث منكر .

1282. (4166) (7269)- Amr İbnu'l-As radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şüphesiz, her derede, âdemoğlunun kalbinden bir parça bulunur (yani kalp her şeye karşı bir ilgi duyar). Öyleyse kimin kalbi bütün parçalara ilgi duyarsa, Allah onun hangi vadide helak olacağına hiç aldırmaz. Kim de Allah'a tevekkül ederse, kalbinin her şeye (ilgi kurarak dağılmasını önlemek için) Allah ona yeter."[1703]

*** HİKMET**

ـ1283 ـ7270 ـ4171 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ.ثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُشَيْمٍ عُثْمَانُ بْنُ جُبَيْرٍ مَولىَ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ؛ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! عَلِّمْنِى وَأَوْجِزْ قَالَ: إِذَا قُمْتَ فِي صَتِكَ فَصَلِّ صَةَ مُوَدِّعٍ. وَ تَكَلَّمْ بِكَمٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ. وَأَجْمِعِ الْيَأسَ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ.فِي الزوائد: إسناد ضعيف وعثمان بن جبير قال الذهبي فِي الطبقات: مجهول. وذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ البخاري وأبو حاتم: روى عن أبيه عن جده عن أيوب قلت: لكن كون الحديث من أوجز الكلمات وأجمعها الحكمة يدلعَلي قربه للثبوت فليتأمل .

1283. (4171) (7270)- Hz. Ebu Eyyub radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! Bana (dini) öğret ve fakat çok özlü olsun!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Namazına kalktığın vakit (dünyaya) veda edenin (namazı gibi) namaz kıl. Sonradan (pişman olup) özür dileyeceğin söz söyleme. İnsanların elinde bulunan (dünyalık şeylerden) ümidini kesmeye azmet!" buyurdular."[1704]

ـ1284 ـ7271ـ4172 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ اوْسِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَثَلُ الَّذِي يَجْلِسُ يَسْمَعُ الْحِكْمَةَ ثُمَّ يُحَدِّثُ عَنْ صَاحِبِهِ إِلاَّ بِشَرِّ مَا يَسْمَعُ كَمَثَلِ رَجُلٍ اتى رَاعِياً، فَقَالَ: يَا رَاعِي! أَجْزِرْنِي شَاةً مِنْ غَنَمِكَ. قَالَ: اذْهَبْ فَخُذْ بَأُذُنِ خَيْرِهَا. فَذَهَبَ فَاخَذَ بِأُذِنِ كَلْبِ الغَنَمِ. قَالَ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ سَلَمَةَ: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا مُوسَى ثَنَا حَمَّادٌ فَذَكَرَ نَحْوَهُ وَقَالَ فِيهِ بِأُذُنِ خَيْرِهَا شَاةً.فِي الزوائد: هَذَا إسناده ضعيف من الطرفين الطرقين ‘ن مدار ا“سند علي عليّ بن زيد بن جدعان وهو ضعيف .

1284. (4172) (7271)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Bir meclise oturup hikmetli söz dinleyip, sonra bu meclisten bahsederken işittiği şeylerin sadece kötü kısımlarını anlatan bir kimsenin misali, bir çobana gelip: "Ey çoban, süründen bana bir koyun kes!" deyince, çobandan: "Git en iyisinin kulağından tut al" iznine rağmen gidip sürünün köpeğinin kulağından tutan adamın misalidir."
Ebu'l-Hasen İbnu Seleme de bu hadisin bir mislini rivayet etmiş, ancak rivayette şu farklılığa yer vermiştir: "Sürünün en iyi koyununun kulağını tut."[1705]

*** ALÇAK GÖNÜLLÜ OLMA**

ـ1285 ـ7272ـ4175 -حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ سَعِيدٍ وَهارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ؛ قَاَ: ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَقُولُ اللّهُ سُبْحَانَهُ. الْكِبْرِيَاَءُ رِدَائِى وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي. فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِداً مِنْهُمَا أَلْقَيْتُهُ فِي النَّارِ.فِي الزوائد: رِجَالُهُ ثقات. إ أن عطاء بن السائب اختلط والمحاربين هلي روى عنه قبل اختط أو بعده؟

1285. (4175) (7272)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teâla hazretleri buyurdular ki: "Büyüklük benim ridamdır, azamet de benim izarımdır. Kim, bunlardan birinde benimle iddialaşmaya kalkarsa, onu cehenneme atarım."[1706]

ـ1286 ـ7273 ـ4176- حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا اِبْنُ وَهْبٍ. أخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ؛ أَنَّ دَرَّاجًا حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ يَتَوَاضَعُ للّهِ سُبْحَانَهُ دَرَجَةً يَرْفَعْهُ اللّهُ بِهِ دَرَجَةً. وَمَنْ يَتَكَبَّرُ عَلَى اللّهِ دَرَجَةً يَضَعْهُ اللّهُ بِهِ دَرَجَةً حَتَّى يَجْعَلَهُ فِي أسْفَلِ السَّافِلِينَ .
فِي الزوائد: هذا إسناده ضعيف. ودراج بن سمعان أَبُو السمح المصريّ وإن وثقه اِبْنِ معين فقد قَالَ أَبُو داود وغيره: مستقيم إ ما كَانَ عن أَبِي الهيثم. وقَالَ اِبْنِ عديّ: عامة أحاديث دراج مما يتابع عليه وضعفه أَبُو حاتم والنسائي والدارقطنيّ .

1286. (4176) (7273)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kim Allah Teâla hazretlerinin rızası için bir derece tevazu izhar eder (alçak gönüllü) olursa, Allah, onu bu sebeple, bir derece yükseltir. Kim de Allah'a bir derece kibirde bulunursa, Allah da onu bu sebeple bir derece alçaltır, böylece onu esfel-i safilîne (aşağıların aşağısına) atar."[1707]

ـ1287 ـ7274 ـ4177- حَدّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ وَسَلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ؛ قَاَ: ثَنَا شُعْبَةَ عَنْ عَلِيُّ اِبْنِ زَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: إنْ كَانَتِ ا٠مَةُ مِنْ أهْلِ الْمَدِينَةِ لَتَأخُذَ بِيَدِ رَسُولِ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهَا حَتَّى تَذْهَبَ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي حَجَاتِهَا. فِي الزوائد: فِي إسناده عليّ بن زيد جدعان ضعيف.ـ306- مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللّهُ.كُنْ عِنْدَ النَّاسِ.فَرْداً مِنَ النَّاسِ.ـ506- مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللّهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللّهُ.ـ606-يَا أَخَيَّ اشْرِكْنَا فِي دُعَائِكَ.ـ706-تَوَاضَعْ لِرَبِّكَ يَا مُحَمَّدُ.وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ.عَبْداً رَسُوًَ.ـ806-وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَداً.وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَاتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللّهِ انْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ#فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلوُا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ#سُبْحَانَ الَّذِي اَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْ مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِاَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ .

1287. (4177) (7274)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor."'Medine ehlinden bir cariye bile Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın elinden tutardı ve Aleyhissalâtu vesselâm elini onun elinden çekmezdi de, cariye ihtiyacı için, O'nu Medine'nin istediği semtine çeker götürürdü. (Resûlullah tevazu gösterir, itiraz etmezdi)."[1708]

*** HAYÂ**

ـ1288 ـ7275 ـ4181- حَدّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الرَّقِّيُّ. ثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ لِكُلِّ دِينٍ خُلُقاً. وَخُلُقُ ا‘سْمِ الْحَيَاءُ.فِي الزوائد: حديث أنس ضعيف ومعاوية بن يَحْيَى الصدفيّ أَبُو روح الدمشقيّ ضعفوه .

1288. (4181) (7275)- Hz. Enes ve İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her dinin (kendine has temel) bir huyu vardır. İslâm'ın bu huyu, hayadır."[1709]

ـ1289 ـ7276 ـ4184- حَدّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى. ثَنَا هُشَيمٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْحَيَاءُ مِنَ ا‘يْمَانِ. وَا‘يِمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَذَاءُ
مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ.فِي الزوائد: رواه اِبْنِ حبان فِي صحيح.وقول الدار قطني: إن الحسن لم يسمع من أَبِي بكرة، الجواب عنه أن البخاري احتجّ فِي صحيحه برواية الحسن عن أَبِي بكرة فِي أربعة أحاديث. وفي مسند أحمد ومعجم الطبرانيّ الكبير التصريح بسماعه من أَبِي بكرة فِي عدة أحاديث والمثبت مقدم عَلَى النافي .

1289. (4184) (7276)- Ebu Bekre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Haya imandandır. İman (sahibi) ise cennettedir. Hayasızlık (ve bundan kaynaklanan kabalıklar, çirkin ve kırıcı sözler) cefa (eziyet, zulüm, haksızlık)dan bir parçadır. Cefa (eden de) cehennemdedir."[1710]

ـ1290 ـ7277 ـ4187- حَدّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَءِ الْهَمْدَانِيُّ. ثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عُمَارَةَ الْعَبْدِيِّ. ثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ؛ قَالَ: كُنَّا جُلُوساً عِنْدَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَتَتْكُمْ وُفُودُ عَبْدِ الْقَيْسِ وَمَا يَرَى أَحَدٌ فِينَا نَحْنُ كذلِكَ. إِذْ جَاءُوا فَنَزَلُوا فَأَتَوْا رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَبَقِيَ ا‘شَجُّ الْعَصَرِيُّ. فَجَاءَ بَعْدُ فَنَزَلَ مَنْزِ. فَأَنَاخَ رَاحِلَتَهُ، وَوَضَعَ ثِيَابَهُ جَانِباً. ثُمَّ جَاءَ إِلَى رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَشَجُّ! إِنَّ فِيكَ لَخَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللّهُ: الْحِلْمَ وَالتُّؤَدَةَ. قَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! أَشَيْءٌ جُبِلْتُ عَلَيْهِ أَمْ شَيْءٌ حَدَثَ لِي؟ قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَلْ شَيْءٌ جُبِلْتَ عَلَيْهِ.فِي الزوائد: عمارة بن جوين أَبُو هارون العبديّ كذبه اِبْنِ معين و عُثْمَانَ بن أَبِي شيبة و اِبْنِ عليه و قَالَ اِبْنِ عبد البر: أجمعوا عَلَى أنه ضعيف الحديث .

1290. (4187) (7277)- Ebu Sa'idi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanında oturuyor idik. (Bir ara): "Size Abdulkays kabilesinin gönderdiği heyet geldi" buyurdular. Halbuki içimizden hiç kimse (henüz heyetin geldiğini) görmemişti. Hakikaten

geldiler ve konakladılar. Sonra Aleyhissalâtu vesselâm'ın huzuruna geldiler. Onlardan Eşecc el-Asarî (adında biri) konaklama yerinde kaldı, o sonradan geldi. Çünkü o, bir konağa indi, devesini ıhtırdı. Yolculuk elbisesini bir kenara bıraktı. Sonra (taze elbise giyip, öyle) Aleyhissalâtu vesselâm huzuruna çıktı. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm da ona: Ey Eşecc! Sende aziz ve celil olan Allah'ın sevdiği iki haslet vardır: Hilm (Acele etmemek) ve teenni ile hareket etmek" buyurdular. Eşecc: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu hasletler, cibilliyetimde (fıtratımda doğuştan getirdiğim) bir şey mi, yoksa sonradan (iradî gayretimle) meydana gelen bir şey mi?" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Hayır! Yaratılışında bulunan bir şeydir!" buyurdular."[1711]

ـ1291 ـ7278 ـ4188 -حَدّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ. ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ ا'نْصَارِيُّ. ثَنَا قَرَّةُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا أَبِي حَمْزَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِ'شَجِّ الْعَصَرِي: إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللّهُ: الْحِلْمَ وَالْحَيَاءَ.فِي الزوائد: فِي إسناده العباس بن الفضل عن قرة بن خالد تابعه عليه بشر بن الفضل كما روان الترمذي .

1291. (4188) (7278)- İbnu Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm Eşecc el-Asari'ye: "Muhakkak ki sende Allah'ın sevdiği iki haslet var: Hilm (acele etmemek) ve haya" buyurdular."[1712]

ـ1292 ـ7279 ـ4189 -حَدّثَنَا زَيْدُ بْنُ أخْزَمَ. ثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ. ثَنَا حَمّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبَيْدٍ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ جُرْعَةٍ أعْظَمُ أَجْراً عِنْدَ اللّهِ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ كَظَمَهَا عَبْدٌ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّهِ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1292. (4189) (7279)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah indinde kişinin yuttuğu en sevaplı yudum, Allah'ın rızasını düşünerek kendini tutup, yuttuğu öfke yudumudur."[1713]

*** ALLAH KORKUSUYLA AĞLAMAK**

ـ1293 ـ7280 ـ4192 -حَدّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي فُدَيْكٍ عَنْ مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الزَّمْعِيِّ عَنْ أَبِي حَازِمٍ؛ أَنَّ عَامِرَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَخَبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ بَيْنَ اسَمِهِمْ وَبَيْنَ أَنْ نَزَلَتْ هذِهِ اŒيَةُ يُعَاتِبُهُمَ اللّهُ بِهَا إِ أَرْبَعُ سِنِينَ -وَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمَ ال'مَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ-فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات.وَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِ .

1293. (4192) (7280)- Abdullah İbnu'z-Zübeyr radıyallahu anhüma'nın anlattığına göre, "Kendilerinin Müslümanlığı kabul etmeleri ile, Allah'ın onları azarladığına dair (şu) ayetin

inmesi arasında dört yıldan fazla zaman olmamıştır: "Onlar, daha önce kendilerine kitap verilen ve zaman geçtikçe kalpleri katılaşan kimseler gibi olmasınlar. Çünkü onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdi" (Hadid 16).[1714]

ـ1294 ـ7281 ـ4193- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَفٍ. ثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ حُنَيْنٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تُكْثِرُوا الضَّحِكَ فإنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1294. (4193) (7281)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Çok gülmeyin, çünkü çok gülmek kalbi öldürür."[1715]

ـ1295 ـ7282 ـ4195- حَدّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ دِينَارٍ. ثَنَا إِسْحاَقُ بْنُ مَنْصُورٍ. ثَنَا أَبُو رَجَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ الْبَرَاءِ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جِنَازَةٍ. فَجَلَسَ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ. فَبَكىَ حَتَّى بَلَّ الثَّرَى ثُمَّ قَالَ: يَا إِخْوَانِي! لِمِثْلِ هذَا فَأَعِدُّوا.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. قَالَ اِبْنِ حبان فِي الثقات. مُحَمَّد بن مالك لم يسمع من البراء. ثم ذكره فِي الضعفاء .

1295. (4195) (7282)- Berâ radıyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir cenazede beraberdik. Aleyhissalâtu vesselâm kabrin kenarına oturup ağladılar, öyle ki (göz yaşlarıyla) toprak ıslandı. Sonra da: "Ey kardeşlerim! İşte (başımıza gelecek) bu aynı (ölüm hadisesi) için iyi hazırlanın" buyurdular."[1716]

ـ1296 ـ7283 ـ4197- حَدّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ وَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ؛ قَالَ: ثَنَا اِبْنُ أَبِي فُدَيْكٍ. حَدَّثَنِي حَمَّادُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ الزُّرَقِيُّ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يَخْرُجُ مِنْ عَيْنَيْهِ دُمُوعٌ وَإِنْ كَانَ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ مِنْ خَشْيَةِ اللّهِ ثُمَّ تِصِيبُ شَيْئاً مِنْ حُرِّ وَجْهِهِ-إِّ حَرَّمَهُ اللّهُ عَلَى النَّارِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف. وحماد بن أَبِي حميد اسمه مُحَمَّد بن أَبِي حميد ضعيف .

1296. (4197) (7283)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sinek başı kadar bile olsa, gözünden Allah korkusuyla yaş çıkan ve bu yaşı yanak yumrusuna değecek kadar akan hiçbir mü'min kul yoktur ki, Allah onu (ebedî) ateşe haram etmesin!"[1717]

ـ1297 ـ7284 ـ4199 -حَدّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِمْرَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَالِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ اِبْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ. حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ رَبٍّ؛ قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّمَا Œعْمَالُ كَالْوعَاءِ. إِذَا طَابَ أعْهُ.وَإِذَا فَسَدَ أَسْفَلُهُ فَسَدَ أعْهُ.فِي الزوائد: فِي إسناده عُثْمَانَ بن إِسْمَاعِيلَ لم أر من تكلم فِيهِ. وباقي رجال ا“سناد موثقون .

1297. (4199) (7284)- Hz. Muaviye İbnu Ebi Süfyan radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ameller kap(ta bulunan madde) gibidir. En aşağısı (yani dipteki kısım) güzelse en yukarısı (yani üst kısmı) da güzel olur; en aşağısı bozulursa en üstü de bozulur."[1718]

ـ1298 ـ7285 ـ4200 -حَدّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحِمْصِيُّ. ثَنَا بَقِيَةُ عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عُمَرَ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ ذَكْوَانَ أَبُو الزِّنَادِ عَنِ ا‘عْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى فِي الْعَنِيَةِ فَأَحْسَنَ وَصَلَّى فِي السِّرِّ فَأَحْسَنَ-قَالَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ: هذَا عَبْدِى حَقّاً.فِي الزوائد: فِي إسناده بقية وهو مدلس وقد عنعنه .

1298. (4200) (7285)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer kişi namazını herkesin gözü önünde kılınca (edebine uygun kılar) güzel yapar, tek başına kimsenin görmediği durumda kılınca da (edebine uygun kılar) güzel Yaparsa, Allah Teâla hazretleri (onun ibadetinden memnun kalır ve:) "Bu (kulluğunu riyasız yapan) gerçek bir kulumdur" der."[1719]

ـ1299 ـ7286 ـ4201 -حَدّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ عَامِرُ بْنُ زُرَارَةَ وَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى؛ قَاَ: ثَنَا شَرِيكٌ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عَنْ ا‘عْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَارِبُوا وَسَدِّدُوا. فَإِنَّهُ لَيْسَ أحَدٌ مِنْكُمْ بِمُنْجِيهِ عَمَلُهُ. قَالُوا: وَ أنْتَ؟ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: وَ أنَا. إَّ أنْ يَتَغَمَّدَنِي اللّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. وشريك مختلف فِيهِ .

1299. (4201) (7286)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Ey mü'minler! Amel ve ibadetlerinizi) itidal üzere yapın, ifrattan kaçının. Zira sizden hiç kimseyi (ateşten) ameli kurtaracak değildir."

Sahabiler: "Seni de mi amelin kurtarmaz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Beni de, buyurdular. Eğer Allah kendi katından bir rahmet ve fazl ile benim günahlarımı bağışlamazsa beni de amelim kurtarmaz!" buyurdular."[1720]

*** RİYA VE SÜM'A**

ـ1300 ـ7287 ـ4202 -حَدّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَءِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ أنَا أغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ. فَمَنْ عَمِلَ لِي عَمَّ أشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي فَأنَا مِنْهُ بَرِئٌ وَهُوَ لِلَّذِي أشْرَكَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1300. (4202) (7287)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah u Teâla hazretleri şöyle buyurmuştur: "Ben her çeşit şirkten müstağniyim. Öyleyse, kim benim için işlediği bir amele birden başkasını ortak ederse ben ondan uzağım ve benim için yaptığı o iş, bana değil, ortak ettiği kimseyedir." [1721]

ـ1301 ـ7288 ـ4204 -حَدّثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ سَعِيدٍ. حَدّثَنَا أَبُو خَالِدٍ ا‘حْمَرُ عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ رُبَيْحِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ:خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ. فَقَالَ: أَ أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أخْوَفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ؟ قَالَ، قُلْنَا: بَلىَ. فَقَالَ: الشِّرْكُ الْخَفِيُّ: أنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلّي فَيُزَيِّنُ صَتَهُ لِمَا يَرى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ.فِي الزوائد: إسناده حسن. وكثير بن زيد وربيح بن عَبْدُ الرَّحْمَنِ مختلف فيهما .

1301. (4204) (7288)- Ebu Safâ radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm (bir gün) yanımıza geldi. Biz o sırada Mesîh Deccal'i müzakere ediyorduk. Dediler ki: "Ben size, nazarımda sizin için Mesih Deccal'den daha ürkütücü bir şeyi haber vereyim mi?"

"Evet! Ey Allah'ın Resûlü! Söyleyin!" dedik.

"Şirk-i hafidir (gizli şirk). Mesela, kişi kalkar, namaz kılar, bu namazını, kendisine bakanlar sebebiyle güzel kılar, (işte bu, gizli şirke bir örnektir)" buyurdular." [1722]

ـ1302 ـ7289 ـ4205 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلَفٍ الْعَسْقَنِيَّ. ثَنَا رَوَّادُ بْنُ الْجَرَّاحِ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ذَكْوَانَ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيٍّ عَنْ شَدَّادِ بْنِ أوْسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ أخْوَفَ مَا أتَخَوَّفُ عَلى أمَّتِي ا“شْرَاكُ بِاللّهِ. أمَا إنِّى لَسْتُ أقُولُ يَعْبُدُونَ شَمْساً وَ قَمَراً وَ وَثَناً. وَلكِنْ أعْمَاً لِغَيْرِ اللّهِ وَشَهْوَةً خَفِيَّةً.فِي الزوائد: فِي إسناده عامر بن عبد اللّه. لم أر من تكلم فِيهِ. وباقي رجا ا“سناد ثقات .

1302. (4205] (7289)- Şeddâd İbnu Evs radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetim hakkında en ziyade korktuğum şey, Allah'a şirktir. Bu sözümle, ümmetimin dönüp de tekrar güneşe veya kamere veya puta tapacaklarını demek istemiyorum. Fakat beni korkutan şey, Allah'tan başkası için yapacakları ameller ve (spor

maksadıyla kılınan namazda, sıhhat niyetiyle tutulan oruçta olduğu üzere, amellerde Allah rızasından başka maksatları ön plana getirme gibi) gizli arzulardır."[1723]

ـ1303 ـ7290 ـ4206 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَأبُو كُرَيْبٍ؛ قَاَ: ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلىَ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَزْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ يُسَمِّعْ يُسَمِّعِ اللّهُ بِهِ. وَمَنْ يُرَاءَ يُرَاءِ اللّهُ بِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العوفي وهو ضعيف. وكذَلِكَ مُحَمَّد بن أَبِي ليلى. والحديث من حديث جندب فِي الصحيحين .

1303. (4206) (7290)- Ebu Saîdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Her kim (ibadetini gösteriş için) halka işittirirse, Allah o kimseyi (yani gayesini halka) işittirir ve kim (ibadetinde) riyakârlık ederse Allah onun riyakârlığının cezasını (dünyada) verir."[1724]

*** HASED**

ـ1304 ـ7291 ـ4210 -حَدّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الْحَمَّالُ وَأحْمَدُ بْنُ بْنُ ا'زْهَرِ؛ قَاَ: ثَنَا اِبْنُ أَبِي فُدَيْكٍ عَنْ عِيسَى بْنِ أَبِي عِيسَى الْحَنَّاطِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أنَسٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْحَسَدُ يَأكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ. وَالصَّةُ نُورُ الْمُؤْمِنِ وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ.فِي الزوائد: الجملة ا'ولى رواها أَبُو دَاوُد فِي سننه من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ. وإسناده حديث أنس بن مالك فِيهِ عيسى بن أَبِي عيسى وهو ضعيف .

1304. (4210) (7291)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Hased (çekememezlik) hayırları yer bitirir, tıpkı ateşin odunu yeyip tükettiği gibi. Sadaka hataları söndürür, tıpkı suyun ateşi söndürmesi gibi. Namaz, mü'minin nûrudur. Oruç ateşe karşı perdedir."[1725]

*** BAĞY (ZULÜM VE KÖTÜ MUAMELE)**

ـ1305 ـ7292 ـ4212 -حَدّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ. ثَنَا صَالِحُ بْنُ مُوسَى عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ عَائِشَةَ
بَنْتِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ؛ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَسْرَعُ الْخَيْرِ ثَوَاباً الْبِرُّ وَصِلَةُ الرَّحِمِ وَأسْرَعُ الشَّرِّ عُقَوبَةً الْبَغْيُ وَقَطِيعَةُ الرّحِمِ.فِي الزوائد: فِي إسناده صالح بن مُوسَى وهو ضعيف .

1305. (4212) (7292)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sevabı en çabuk gelen hayırlı amel mahlukâ iyilik ve sıla-i rahimdir. Cezası en çabuk gelen kötü amel de bağy (mahlukâ kötü muamele, zulüm) ve sıla-ı rahm'i kesmektir." [1726]

ـ1306 ـ7293 ـ4214- حَدّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ. أنْبَأنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ سِنَانِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّهَ أَوْحى إِليَّ: أنْ تَوَاضَعُوا وَ يَبْغِي بَعْضُكُمْ عَلى بَعْضٍ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. ختف فِي اسم سنان بن سعد أو سعد بن سنان .

1306. (4214) (7293)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Bana "mütevazi olun, birbirinizin hukukuna tecavüz etmeyin" diye Allah Teâla hazretleri vahiyde bulundu" buyurdular."[1727]

*** VERA' VE TAKVA**

ـ1307 ـ7294 ـ4216- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ. ثَنَا زَيْدُ بْنُ وَاقِدٍ. ثَنَا مُغِيثُ بْنُ سُمَىٍّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أيُّ النَّاسِ أفْضَلُ؟ قَالَ: كُلُّ مَخْمُومِ الْقَلْبِ صَدُوقِ اللِّسَانِ. قَالُوا: صَدُوقُ اللِّسَانِ نَعْرِفُهُ. فَمَا مَخْمُومُ الْقلْبِ؟ قَالَ هُوَ التَّقِيُّ النَّقِيُّ. َ إثْمَ فِيهِ وَ بَغْيَ وَ غِلَّ وَ حَسَدَ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1307. (4216) (7294)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "En efdal insan kimdir?" diye sorulmuştu. "Kalbi mahmûm (pak), dili doğru sözlü olan herkes" buyurdular. Ashab: "Doğru sözlülüğün ne demek olduğunu biliyoruz. Mahmûmu'l-kalb ne demektir?" ye sordu.

"(Mahmûm kalb), Allah'tan korkan tertemiz kalptir, içinde günah yoktur, zulüm yoktur, kin yoktur, hased yoktur" buyurdular."[1728]

ـ1308 ـ7295 ـ4217- حَدّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ ا ُسْقَعِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! كُنْ وَرِعاً تَكُنْ أعْبَدَ النَّاسِ وَكُنْ قَنِعاً تَكُنْ أشْكَرَ النَّاسِ. وَأحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تَحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُؤْمِنَاً وَأَحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَكَ تَكُنْ مُسْلِماً وَأَقِلَّ الضَّحِكَ فأَنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ.فِي الزوائد: خباب إسناد حسن. وأبو رجاء اسمه محرز بن عبد اللّه الجزري .

1308. (4217) (7295)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ey Ebu Hureyre, verâ sahibi ot (harama düşme şüphesi olan şeylerden de kaçın) ki insanların Allah'a en iyi kulluk edeni olasın! Kanaatkârlığı esas al kî insanların Allah'a en iyi şükredeni olasın. Nefsin için sevdiğini insanlar için de sev ki (kâmil) mü'min olasın. Sana komşu olanlara iyi komşuluk et ki (kâmil bir) Müslüman olasın. Gülmeyi az yap, zira çok gülmek kalbi öldürür."[1729]

ـ1309 ـ7296 ـ4218- حَدّثَنَا عَبْدُاللّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ رُمْحٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ وَهْبٍ عَنِ الْمَاضِي بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي إدْرِيسَ الْخَوْنِيِّ عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ عْقَلَ كَالتَّدْبِيرِ. وَ وَرَعَ كَالْكَفِّ. وَ حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ.فِي الزوائد: فِي إسناده القاسم بن مُحَمَّد المصريّ وهو ضعيف .

1309. (4218) (7296)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Tedbir gibi akıl yoktur. Sakınmak gibi vera' yoktur. İyi huy gibi haseb (itibar vesilesi) yoktur."[1730]

ـ1310 ـ7297 ـ4220- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ وَ عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ؛ قَاَ: ثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي السَّلِيلِ ضُرَيْبِ بْنِ نُفَيْرٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ؛ قَالَ:
رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنِّى َ عْرِفُ كَلِمَةً »وَقَالَ عُثْمَانُ: آيَةً« لَوْ أخَذَ النَّاسُ كُلُّهُمْ بِهَا لَكَفَتْهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ للّهِ! أَيَّةُ أيَةٍ: قَالَ وَمَنْ يَتَّقِ اللّهِ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً.فِي الزوائد: هذا الحديث رِجَالُهُ ثقات. غير أنه منعطع. وأبو السليل لم يدرك أبا ذر قاله فِي التهذيب..

1310. (4220) (7297)- Ebu Zerr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:
"Ben bir kelime -Osman dedi ki: "Bir âyet"- biliyorum. Eğer insanların hepsi onu tutsaydılar hepsine kâfi getirdi." Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü, bu hangi ayettir?" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ve kim Allah'tan korkarsa, Allah o kimseye (darlıktan genişliğe) bir çıkış yolu ihsan eder" (Talak 2) ayetini okudu."[1731]

*** KİŞİYİ İYİ SIFATLARIYLA ANMA**

ـ1311 ـ7298 ـ4221- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ. أنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ الْجُمَحِيُّ عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ صَفْوَانَ عَنْ أَبِي بَكْرِ أَبِي زُهَيْرِ الثَّقَفِيِّ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّبَاوَةِ أو الْبَنَاوَةِ »قَالَ. والْنَبَاوَةُ مِنَ الطَّائِفِ« قَالَ: يُوشِكُ أنْ تَعْرِفُوا أَهْلَ الْجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. قَالُوا: بِمَ ذلِكَ؟ يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: بِالثَّنَاءِ الْحَسَن وَالثَّنَاءِ السَّيِّئِ. أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّهِ

بَعْضُكُمْ عَلى بَعْضٍ.فِي الزوائد: إسناده صحَيح. رِجَالَهُ ثقات. وليس ‘بي زهير هَذَا عند اِبْنِ ماجة سوى هَذَا الحديث وليس له شئ فِي بقية الكتب الستة .

1311. (4221) (7298)- Ebu Züheyr es-Sakafi radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bize, Nebavet veya Benâvet'te -ravi dedi ki: Benâve, Taifte bir yerdir- hitapta bulundu ve dedi ki: "Cennet ehlini cehennem ehlinden tefrik edip bileceğiniz zaman yakındır." Ashab: "Ne ile bileceğiz ey Allah'ın Resûlü?" dediler. Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm açıkladı:"
(Kişiler hakkında yapacağınız iyilikle anma ve kötülükle anma suretiyle, sizler, birbirinize karşı Allah'ın şahitlerisiniz, (sizin hayırla yâdettikleriniz cennetliktir, zemmederek, kötüleyerek andıklarınız da cehennemliktir)."[1732]

ـ1312 ـ7209 ـ4223- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. أنْبَأنَا مَعْمَرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ لِي أنْ أعْلَمَ إذَا أَحْسَنْتُ وَإِذَا أسَأْتُ؟ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إذَا سَمِعْتُ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ: أنْ قَدْ أحْسَنْتَ فقَدْ أحْسَنْتَ و إذَا سَمِعْتُهُمْ يَقُولُونَ: قَدْ أسَأْتَ فَقَدْ أسَأْتَ.فِي الزوائد: إسناد حديث عبد اللّه بن مسعود هَذَا صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ورواه اِبْنِ حبان فِي صحيح من طريق عبد الرزاق به .

1312. (4223) (7299)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Bir adam, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a: "Yaptığım işin iyilik veya kötülük olduğunu nasıl anlayabilirim?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Komşunun "İyi yaptın!" dediğini işitirsen iyilik yaptın demektir. Eğer "kötülük yaptın!" dediklerini işitirsen, kötülük yaptın demektir" buyurdular."[1733]

ـ1313 ـ7300 ـ4224- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى وَزَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ؛ قَاَ: ثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. ثَنَا أَبُو هِلٍ. ثَنَا عُقْبَةُ بْنُ أَبِي ثُبَيْتٍ عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ عَنِ اِبْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْ مَ‘ اللّهُ أُذُنَيْهِ مَنْ ثَنَاءِ النَّاسِ خَيْراً وَهُوَ يَسْمَعُ وَأَهْلُ النَّارِ مَنْ مَ َ أُذُنَيْهِ مِنْ ثَنَاءِ النَّاسِ شَرّاً وَهُوَ يَسْمَعُ.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. وأبو الجوزاء هو أويس بن عبد اللّه الربعي. وأبو هل هو مُحَمَّد بن سليم .

1313. (4224) (7300)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cennetlik kişi o kimsedir ki, Allah kulağını hakkında halkın hayırlı övgüleriyle doldurmuştur, kendisi de hayırla yâdedildiğini işitir. Cehennemlik olan da, kendi kulakları, halkın hakkındaki kötü anmalarıyla dolan ve bunu bizzat işiten kimsedir."[1734]

AÇIKLAMA:

Kişinin iyi sıfatlarıyla veya kötü sıfatlarıyla anılmasıyla ilgili kaydedilen bu hadisler efkâr-ı umumiyenin (şimdilerde kamuoyu denmektedir) ehemmiyetini ifade ediyor. Yani, mü'min kişi, insanların hakkında kötü konuşmalarından kaçınması gerekir. Mü'min, riyaya, gösterişe, yalana yer vermeden, imkân nispetinde kendisini hayırla yadettirecek fiil, davranış ve sözlerde bulunmalıdır. Çünkü hadise göre halkın hükmü Hakk'ın hükmü gibidir.

Bu mevzu üzerine geniş açıklamalar geçti. [1735]

*** NİYET**

ـ1314 ـ7301 ـ4229- حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَاَ: ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ شَرِيكٍ عَنْ لَيْثٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أنَّمَا يُبْعَثُ النَّاسُ عَلَى نِيَّاتِهِمْ.فِي الزوائد: فِي إسناده ليث بن سليم وهو ضعيف. ويشهد له حديث جابر وقد رراه مسلم .

1314. (4229) (7301)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor. "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki insanlar Kıyamet günü niyetleri üzere diriltilecekler."[1736]

*** EMEL VE ECEL**

ـ1315 ـ7302 ـ4233- حَدّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عن أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَلْبُ الشَّيْخِ شَّابٌّ فِي حُبِّ اثْنَتَيْنِ؟ فِي حُبِّه الْحَيَاةِ وَكَثْرَةِ الْمَالِ.فِي الزوائد: طريق اِبْنِ ماجو صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1315. (4233) (7302)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İhtiyar kimsenin kalbi iki şeyin sevgisinde daima gençtir: "Hayat sevgisi, çok mal sevgisi."[1737]

ـ1316 ـ7303 ـ4235- حَدّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ الْعُثْمَانِيُّ. ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنِ الْعَءِ بْنِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ أبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ أنَّ بْنِ آدَمَ وَادِيَيْنِ مِنْ مَالٍ ،حَبَّ أنْ يَكُونَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ. وَ يَمْ ُ نَفْسَهُ إ ُ التُّرَابُ وَيَتُوبُ اللّهُ عَلَى مَنْ تَابَ.فِي الزوائد: إسناد طريق اِبْنِ ماجة صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1316. (4235) (7303)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Eğer âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsaydı bir üçüncüsünü isterdi. Onun nefsini ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder."[1738]

*** AMELDE DEVAM**

ـ1317 ـ7304ـ4240 -حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا اِبْنِ لَهِيعَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ ا؛عْرَجُ سَمِعْتُ أبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اكْلَفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تَطِيقُونَ. فَإنَّ خَيْرَ الْعَمَلِ أدْوَمُهُ وَإنْ قَلَّ.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ لهيعة وهو ضعيف .

1317. (4240) (7304)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Farz olmayan amelden gücünüz yettiği kadar yüklenin. Çünkü amelin hayırlısı devamlı olanıdır, az bile olsa."[1739]

ـ1318 ـ7305ـ4241 -حَدّثَنَا عَمْرُو بْنُ رَافِعٍ. ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ ا؛شْعَرِيُّ عَنْ عِيسَى بْنِ جَارِيَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّهِ؛ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ يُصَلِّي عَلَى صَخْرَةٍ فَأتَى نَاحِيَةَ مَكَّةَ. فَمَكَثَ مَلِيًّا ثُمَّ انْصَرَفَ. فَوَجَدَ الرَّجُلَ يُصَلِّي عَلى حَالِهِ. فَقَامَ فَجَمَعَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ: يَا أيُّهَا النَّاسُ! عَلَيْكُمْ بِالْقَصْدِ ثَثاً فإنَّ اللّهَ يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّو.فِي الزوائد: إسناد حسن ويعقوب بن عبد اللّه مختلف فيه. وباقي رجال إسناده ثقات .

1318. (4241) (7305)- Hz. Cabir İbnu Abdullah radıyallahu anhüma anlatıyor: Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, bir taşın üzerinde namaz kılmakta olan bir adamın yanından geçip Mekke'nin kenarına geldi. Orada bir müddet durdu. Sonra ayrıldı. Adamı aynı vaziyette namaz kılıyor buldu. Bunun üzerine Aleyhissalâtu selâm ayağa kalktı, ellerini birleştirdi, sonra şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Mutedil olun!" ve bu sözünü üç kere tekrarlayıp, sonunda: "Siz ibadetten usanmadıkça, Allah da size ihsan etmekten usanmaz!" buyurdular."[1740]

*** GÜNAHLARI HATIRLAMAK**

ـ1319 ـ7306ـ4243 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ. حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ
اِبْنِ بَانَكَ؛ قَالَ: سَمِعْتُ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَوْفُ بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عَائِشَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ لي رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَائِشَةَ! إيَّاكَ وَمُحَقَّرَاتِ ا؛عْمَالَ. فَإنَّ لَهَا مِنَ اللّهِ طَالِباً.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات .

1319. (4243) (7306)- Hz. Aişe radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bana: "Ey Aişe! Ehemmiyetsiz görülen amellere karşı aman dikkatli ol! Çünkü onlar için de Allah (tarafın)dan (vazifelendirilmiş) araştırıcı bir melek vardır."[1741]

ـ1320 ـ7307 ـ4245- حَدّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ. ثَنَا عُقْبَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ بْنِ حَدِيجٍ الْمَعَافِرِيُّ عَنْ أرْضَاةَ بْنِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَبِي عَامِرٍ ا'لْهَانِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ أنَّهُ قَالَ: 'عْلَمَنَّ أقْوَاماً مِنْ أُمَّتِي يَأتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أمْثَالِ جِبَالِ تِهَامَةَ بِيضاً. فَيَجْعَلُهَا اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً مَنْثُوراً. قَالَ ثَوْبَانُ: يَا رَسُولَ للّهِ! صِفْهُمْ لَنَا جَلِّهِمْ لَنَا أنْ َ نَكُونَ مِنْهُمْ وَنَحْنُ َ نَعْلَمُ. قَالَ: أماَ إنَّهُمْ إخْوَانُكُمْ وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ وَيَأخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأخُذُونَ وَلِكِنَّهُمْ أقْوَامٌ إذَا خَلَوْ بِمَحَارِمِ اللّهِ انْتَهَكُوهَا.فِي الزوائد: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. وأبو عامر الهانيّ اسمه عبد اللّه بن غابر .

1320. (4245) (7307)- Sevbân radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ümmetimden bir kısım insanları bilirim ki, Kıyamet günü Tihâme dağları emsalinde bembeyaz (tertemiz) hayırlarla gelirler. Aziz ve celil olan Allah Teâla hazretleri o sevapları saçılmış toz haline getirir (değersiz kılar, kabul etmez)."

Sevban dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Onları bize tavsif et, durumlarını açıkla da, bilmeyerek biz de onlardan olmayalım!" Aleyhissalâtu vesselâm açıkladılar:

"Onlar sizin din kardeşlerinizdir. Sizin cinsinizden insanlardır. Sizin aldığınız gibi onlar da gece (ibadetin)den nasiplerini alırlar. Ancak onlar, Allah'ın yasaklarıyla tenhâda başbaşa kalınca o yasakları ihlâl ederler, çiğnerler." [1742]

*** TEVBE**

ـ1321 ـ7308 ـ4248- حَدّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيدِ بْنِ كَاسِبٍ الْمَدِينِيِّ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ. ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانٍ عَنْ يَزِيدَ بْنِ ا'صَمِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ أخْطَأتُمْ حَتَّى تَبْلُغَ خَطَايَاكُمُ السَّمَاءَ ثُمَّ تُبْتُمْ لَتَابَ عَلَيْكُمْ.فِي الزوائد: هَذَا إسناد حسن. ويعقوب بن حميد مختلف فِيهِ. وباقي رِجَال ا"سناد ثقات .

1321. (4248) (7308)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Günahlarınız semaya ulaşacak kadar bile olsa, arkadan tevbe etmişseniz, günahınız mutlaka affedilir." [1743]

ـ1322 ـ7309 ـ4249- حَدّثَنَا ثُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ. ثَنَا أَبِي عَنْ فُضَيْلِ بْنِ مَرْزُوقٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ : اللّهُ أفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ أضَلَّ رَاحِلَتَهُ بِفَةٍ مِنَ ا'رْضِ فَالْتَمَسَهَا. حَتَّى إذَا أعْيَى تَسَجَّى بِثَوْبِهِ. فَبَيْنَا هُوَ كذلِكَ إذْ سَمِعَ وَجْبَةَ الرَّاحِلَةِ حَيْثُ فَقَدَهَا. فَكَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ فإذَا هُوَ بِرَاحَلَتِهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العوفيّ وسفيان بن وكيع وهما ضعيفان واصل الحديث أخرجه الشيخان من حديث اِبْنِ مسعود وأنس .

1322. (4249) (7309)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah, kulunun tevbesine şu adamın sevinmesinden daha çok sevinir (yani razı olur): Adam yolculuk halindedir. Bir susuz çölde bindiği devesini kaybetmiştir, onu aramaya koyulur. Sonunda aramaları adamı cidden yorup aciz bırakınca (susuzluk ve sıcaktan olduğu yerde ölmek üzere, yere yatar), elbisesini başına çekip örtünür. İşte kendisi o halde iken, devesini kaybettiği yerde hayvanın ayak seslerini duyar. Yüzünden örtüyü kaldırır ve karşısında devesini görür."[1744]

ـ1323 ـ7310 ـ4250 -حَدّثَنَا أحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْدَّارِمِيُّ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ الرَّاقَاشِيُّ. ثَنَا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ. ثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ أبِي عُبَيَدَةَ بْنِ عَبْدِ اللّهِ عَنْ أبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ ۘ ذَنْبَ لَهُ .

قَالَ السندي: الحديث ذكره صاحب الزوائد فِي زوائده و قَالَ: إسناده صحيح. رِجَالُهُ ثقات. ثم ضرب عَلَى ما قَالَ. وأبقى الحديث عَلَى الحال. وفي المقاصد الحسنة. رواه اِبْنِ ماجة والطبرانيّ فِي الكبير والبيهقي فِي الشعب من طريق أبِي عبيد اللّه بن عبد اللّه بن وسعود عن أبيه رفعه. ورِجَالُهُ ثقات. بل حسنه شيخنا يعنى لشواهده وإ فأبو عبيدة جزم غير واحد بأنه لم يسمع من أبيه .

1323. (4250) (7310)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Günahtan tevbe eden,bir günah işlememiş gibidir."[1745]

ـ1324 ـ7311 ـ4252 -حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا شُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيِّ عَنْ زِيَادِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ عَنِ اِبْنِ مَعْقِلٍ؛ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَلى عَبْدِ اللّهِ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: النَّدَمُ تَوْبَةُ فَقَالَ لَهُ أَبِي: أَنْتَ سَمِعْتَ النَّبِيَّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: النَّدَمُ تَوْبَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ.فِي الزوائد: قلت: وقع عند اِبْنِ ماجة عبد اللّه بن عمر بن الخطاب. قَالَه المنذري. و قَالَ بعد ذَلِكَ: أي كما رواه والترمذي و اِبْنِ ماجة فِي صحيحه والحاكم فِي المستدرك .

1324. (4252) (7311)- İbnu Makıl anlatıyor: "Babamla birlikte Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh'ın yanına girdim. Bu ziyaret sırasında o: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın "pişmanlık tevbedir" dediğini nakletti. Babam: "Aleyhissalâtu vesselâm'dan bunu bizzat işittin mi?" diye sordu. Abdullah: "Evet!" dedi."[1746]

ـ1325 ـ7312 ـ4253 -حَدّثَنَا رَاشِدُ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمْلِيُّ أنْبَأنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ اِبْنِ ثَوْبَانَ عَنْ أبِيهِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ

يُغَرْغِرْ.فِي الزوائد: فِي إسناده الوليد بن مسلم وهو مدلس. وقد عنعنه. وكذَلِكَ مكحول الدمشقيّ .

1325. (4253) (7312)- Abdullah İbnu Amr radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah Teala hazretleri, kulun tevbesini, can boğaza gelmedikçe kabul eder."[1747]

*** ÖLÜMÜ HATIRLAMAK**

ـ1326 ـ7313 ـ4259- حَدّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ. ثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ. ثَنَا نَافِعُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ عَنْ
فَرْوَةَ اِبْنِ قَيْسٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنِ اِبْنِ عُمَرَ؛ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ لِلّهِ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَجَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ ا'نْصَارِ. فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيَّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ للّهِ! أَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً قَالَ: فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْيَسُ؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ لِلْمُوْتِ ذِكْراً وَأَحْسَنُهُمْ لِمَا بَعْدَهُ اسْتِعْدَاداً. أُوُلئِكَ ا'كْيَاسُ.فِي الزوائد: فروة بن قيس مجهول. وكذَلِكَ الرواى عنه. وخبره باطل قَالَه الذهبي فِي طبقات التهذيب .

1326. (4259) (7313)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm ile birlikte idim. Ensardan bir zat gelerek Aleyhissalâtu vesselâm'â selam verdi. Sonra da: "Ey Allah'ın Resûlü! Mü'minlerin hangisi en faziletlidir?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Huyca en iyisidir!" buyurdular. Adam: "Mü'minlerin hangisi en akıllıdır?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Ölümü en çok hatırlayandır ve ölümden sonra en iyi hazırlığı yapandır. İşte bunlar en akıllı kimselerdir" buyurdular."[1748]

ـ1327 ـ7314 ـ4263- حَدّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ ثَابِتٍ الْجَحْدَرِيُّ وَعُمَرُ بْنُ شَيْبَةَ بْنِ عَبِيدَةَ؛ قَاَ: ثَنَا عُمَرَ بْنُ عَلِيٍّ. أَخْبَرنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: إِذَا كَانَ أَجَلُ أَحَدِكُمْ بِأَرْضٍ أَوْثَبَتْهُ إِلَيْهَا الْحَاجَةُ. فإِذَا بَلَغَ أَقْصىَ أَثَرِهِ قَبَضَهُ اللّهُ سُبْحَانَهُ فَتَقُولُ ا'رْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَبِّ! هذَا مَا اسْتَوْدَعْتَنِي.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

1327. (4263) (7314)- Abdullah İbnu Mes'ud radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Birinizin eceli bir yerde olduğu zaman ihtiyaç onu oraya sıçratır. Sonra kalan ömrünün sonuna varınca aziz ve celil olan Allah onun ruhunu orada alır. Kıyamet günü, o yer: "Ey Rabbim! işte bu, bana emanet ettiğin (cesed)dir!" der."[1749]

ـ1328 ـ7315 ـ4268- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا شَبَابَةَ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

إنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إلى الْقَبْرِ فَيُجْلَسُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فِي قَبْرِهِ غَيْرَ فَزِعٍ وَ مَشْعُوفٍ. ثُمَّ يَقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: كُنْتُ فِي ا‘‘سْمِ. فَيُقَالُ لَهُ: مَا هـذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللّهِ فَصَدَّقْنَاهُ. فَيُقَالُ لَهُ: هَلْ رَأَيْتَ اللّهِ؟ فَيَقُولُ: مَا يَنْبَغِي ‘حَدٍ أَنْ يَرَى اللّهَ؛ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ. فَيَنْظُرُ إلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضاً. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إلَى مَا وقَاكَ اللّهُ. ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ قِبَلَ الْجَنَّةِ. فَيَنْظُرُ إلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا. فَيُقَالُ لَهُ: هذَا مَقْعَدُكَ. وَيُقَالُ لَهُ: عَلى الْيَقِينِ كُنْتَ. وَعَلَيْهِ مُتَّ. وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ إنْ شَاءَ اللّهُ. وَيَجْلِسُ الرَّجُلُ السُّوءُ فِي قَبْرِهِ فَزِعاً مَشْعُوفاً. فَيُقَالُ لَهُ: فِيمَ كُنْتَ؟ فَيَقُولُ: َ أَدْرِي. فَيُقَالُ لَهُ: مَا هذَا الرَّجُلُ؟ فَيَقُولُ: النَّاسَ سَمِعْتُ يَقُولُونَ قَوْ فَقُلْتُهُ. فَيُفْرَجُ لَهُ قِبَلَ الْجَنَّةِ. فَيَنْظُرُ إلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إلَى مَا صَرَفَ اللّهُ عَنْكَ. ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ. فَيَنْظُرُ إلَيْهَا. يَحْطِمُ بَعْضَهَا بَعْضاً. فَيُقَالُ لَهُ: هذا مَقْعَدُكَ عَلى الشَّكِّ كُنْتَ. وَعَلَيْهِ مُتَّ. وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ إنْ شَاءَ اللّهُ تَعالى.فِي الزوائد: إسناده صحيح.

1328. (4268) (7315)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ölü kabre konulur. Salih kişi, kabrinde korkusuz ve endişesiz oturtulur. Sonra kendisine: "Hangi dinde idin?" denilir, "İslâm dinindeydim" der. "Şu adam nedir?" denilir. "O, Allah'ın Resûlü Muhammed'dir, bize Allah indinden açık deliller getirdi, biz de onu tasdik ettik" der. Ona: "Allah'ı gördün mü?" denilir. O: "Allah'ı görmek hiç kimseye mümkün ve muvafık değildir" der. Bu safhadan sonra cehenneme doğru bir delik açılır. Oraya bakar, ateş alevlerinin birbirini kırıp yok etmeye çalıştığını görür. Kendisine: "Allah'ın seni koruduğu ateşe bak!" denilir. Sonra ona cennet cihetinden bir delik açılır ve onun güzelliklerine ve içinde bulunan (nimet)lere bakar. Kendisine: "İşte senin makamın!" denilir ve yine ona: "Sen bunlar hususunda yakîn (kesin iman) sahibi idin. Bu iman üzere öldün, bu iman üzere yeniden diriltileceksin inşaallah!" denilir.

Kötü adam da kabrinde korku ve endişe ile oturtulur. Kendisine: "Hangi dinde idin?" diye sorulur. "Bilmiyorum" diye cevap verir. Kendisine: "Bu adam kimdir?" denilir. Halkı dinledim, bir şeyler söylüyorlardı, onu ben de söyledim" der. Ona cennet cihetinden bir delik açılır. Cennetin güzelliklerine, içinde bulunan nimetlerine bakar. Ona: "Allah'ın senden uzaklaştırdığı şu cennete bak!" denilir. Sonra ona cehenneme doğru bir delik açılır. Oraya bakar. Alevlerin birbirini yeyip yok etmekte olduğunu görür. Ona: "İşte makamın burasıdır. Sen cehennemin varlığı hususunda şekk (ve inkâr) içerisinde idin, bu şekk üzere öldün ve bu şekk üzere diriltileceksin inşaallah!" denilir."[1750]

ـ1329 ـ7316 ـ4272- حَدّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ ا‘بُلِّيُّ. ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنِ ا‘مْشَ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنِ الـبَّنِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ إِذَا دَخَلَ

إِلْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتِ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ: دَعُونِي أُصَلِّي.فِي الزوائد: هَذَا إسناده حسن إن كان أَبُو سفيان واسمه طلحة بن نافع سمع من جابر بن عبد اللّه وإِسْمَاعِيلَ بن حفص مختلف فِيهِ .

1329. (4272) (7316)- Hz. Câbir radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Mü'min) ölü, kabre girdimi, güneş batışındaki haliyle ona temsil edilir. Bunun üzerine ölü oturup ellerini gözlerine sürer ve: Beni bırakınız namaz kılayım" der."[1751]

ـ1330 ـ7317 ـ4273 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ صَاحِبِي الصُّورِ بِأيْدِيهِمَا »أوْ فِي أيْدِيهِمَا« قَرْنَانِ. يُحِظَانِ النَّظَرَ مِتَى يُؤْمَرَانِ.فِي الزوائد: إسناده ضعيف لضعف حجاج أرطاة وعطية العوفيّ.

1330. (4273) (7317)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sûrun iki sahibinin ellerinde iki boynuz bulunur. Ne zaman (üflemekle) emrolunacaklarını dikkatle gözleyip düşünürler."[1752]

ـ1331 ـ7318 ـ4274 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ بِسُوقِ الْمَدِينَةِ: والَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلى الْبَشَرَ! فَرَفَعَ رَجُلٌ مِنَ ا'نْصَارِ يَدَهُ فَلَطَمَهُ. قَالَ: تَقُلُوا هذَا؟ وَفِينَا رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَذُكِرَ ذلِكَ لِرَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ: قَالَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ -وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي ا'رْضِ إَّ مَنْ شَاءَ اللّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فإذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ.- فَأكُونُ أوَّلَ مَنْ رَفَعَ رَأسَهُ. فإذَا أنَا بِمُوسَى آخِذُ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ. فَ أدْرِي أرَفَعَ رأسَهُ قَبْلِى أوْ كَانَ مِمَّنِ اسْتَثْنَى اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ. وَمَنْ قَالَ: أنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى فَقَدْ كَذَبَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات .

1331. (4274) (7318)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Yahudilerden bir adam Medine çarşısında: "Hz. Musa'yı insanlar üzerine seçen Zât'a yemin olsun!"demişti. Ensardan bir zât elini kaldırıp herife bir tokat indirdi.

"Demek böyle dersin ha! Üstelik Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm aramızda olduğu halde!" dedi. Durum Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'a anlatıldı. Aleyhissalâtu vesselâm: "Aziz ve celil olan Allah buyurmuştur ki: "Sûra üfürülür ve Allah'ın dilediklerinden başka göklerde kim var, yerde kim varsa düşüp ölür. Sonra bir daha sûra üflenir ve onlar kabirlerinden kalkıp bakışırlar" (Zümer 58). Ben, başını ilk kaldıran olacağım. Ben, arşın ayaklarından birini tutan Hz. Musa aleyhisselam ile karşılaşırım. Bilemem, o başını benden önce mi kaldırdı, yoksa o, Allah'ın

çarpılıp yıkılmaktan istisna tuttuklarından mıdır? Kim de: Ben Yûnus İbnu Metta'dan daha hayırlıyım (üstünüm) derse şüphesiz yalan söylemiş olur."[1753]

AÇIKLAMA:

1- Hadis sûra üfleme hadisesine temas etmekte ve ilgili ayete atıf yapmaktadır. Kaydedilen ayette sûra iki ayrı üflemeden bahis edilmektedir. Bu hususlar daha önce geçtiği için tekrar etmeyeceğiz.
2- Hadisin sonunda: "Ben Yunus aleyhisselâm'dan üstünüm diyen yalan söylemiştir" fıkrasında geçen "ben" zamiri iki ihtimale râcidir:
1) Öyle söyleyen herhangi bir kimse. Bu durumda yalan küfür manasındadır. Hiç kimse, peygamberden üstün olduğunu iddia edemez, eden küfre düşer.
2) İkinci durumda "ben"den maksad Resûlullah'tır. Resûlullah'ın bütün peygamberlerden üstün olduğu nasslarla sabit olduğu için, Resûlullah'ın bu sözü daha öncelere aittir. Üstünlüğünü ifade eden nasslarla mensuh olmuştur denmiştir. Ayrıca, Kur'ân'da geçen kıssası sebebiyle Hz. Yunus'un büyüklüğü hususunda düşülecek tereddüdü önlemek için Hz. Peygamber'in böyle söylemiş olabileceğine de dikkat çekilmiştir.[1754]

ـ1332 ـ7319 ـ4277- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرٍ. ثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَلِيّ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي مُوسَى ا‘شْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَعْرَضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَثَ عَرَضَاتٍ. فَامَّا عَرْضَتَانِ فَجِدَالٌ وَمَعَاذِيرٌ وَأَمَّا الثَّالِثَةُ فَعِنْدَ ذلِكَ تَطِيرُ الصُّحُفُ فِي ا‘يْدِى فَآخِذُ بِيَمِينِهِ وَأخِذُ بِشِمَالِهِ.فِي الزوائد: رِجَال ا“سناد ثقات. إ أنه منقطع والحسن لم يسمع من أَبِي مُوسَى قَالَه عَلَى بن المدنيّ و أَبُو حاتم و أَبُو زرعة. وقد رواه والترمذي عن الحسن عن أَبِي هُرَيْرَةَ و قَالَ: يصح هَذَا الحديث من قبل أن الحسن لم يسمع من أَبِي هُرَيْرَةَ .

1332. (4277) (7319)- Ebu Musa el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah Aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü, insanlar üç defa Allah'a arzolunacaklar. İki arza mücadele ve mazeretlerden ibarettir. Üçüncü arzaya (sunuşa) gelince, (insanların işlediği amellerin yazılı olduğu defterler o zaman ellere uçacaklar (yani hızla verilecektir). Artık defteri kimisi sağ eliyle tutacak ve kimisi sol eliyle tutacaktır."[1755]

ـ1333 ـ7320 ـ4281- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبُو شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ ا‘عْمَشِ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أُمِّ مُبَشِّرٍ عَنْ حَفْصَةَ؛ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّى ‘رْجُو أ‘ يَدْخُلَ النَّارَأحَدٌ إِنْ شَاءَ اللّهُ تَعالى مِمّنْ شَهِدَ بَدْراً وَالْحُدَيْبِيَّةَ. قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ للّهِ! ألَيْسَ قَدْ قَالَ اللّهُ: -وَإِنْ مِنْكُمْ إِ‘ وَارِدُهَا كَانَ عَليّ رَبِّكَ حَتْماً مَقْضِيّاً.»سورة ـ91« اŒية ـ17. قَالَ ألَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ: ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيّاً. سورة ـ91 اŒية ـ27.

فِي الزوائد: حديث حفصة صحيح رِجَالَهُ ثقات إ، كَانَ أبُو سفيان سمع مِن جَابِرٍ بن عبد اللّه .

1333. (4281) (7320)- Hz. Hafsa radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın buyurdular ki: "Ben Bedir ve Hudeybiye'ye katılanlardan hiç kimsenin cehenneme girmemesini ümid ederim" buyurdular. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah Teâla hazretleri: "Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur.

Bu senin Rabbin katında kesinleşmiş bir hükümdür" (Meryem 71) buyurmadı mı?" dedim. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm: "(Ey Hafsa!) Sen Allah'ın: "Sonra biz, Allah'tan korkup (O'na karşı gelmekten) sakınanları kurtarır, zalimleri de toptan orada bırakırız" (Meryem 72) buyurduğunu işitmedin mi?" buyurdu."[1756]

ـ1334 ـ7321 ـ4285 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ عَنِ ا‘وْزَاعِيِّ عَنْ يَحْيَى ابْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ هَلِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ رِفَاعَةَ الْجُهَنِيِّ؛ قَالَ: صَدَرْنَا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ وَالّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بَيَدِهِ! مَا مِنْ عَبْدٍ يُؤْمِنُ ثُمَّ يُسَدَّدُ إّ سُلِكَ بِهِ فِي الْجُنَّةِ. وَأَرْجُو أّ يَدْخُلُوهَا حَتَّى تَبَوَّؤُا أنْتُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ ذَرَارِيِّكُمْ مَسَاكِنَ فِي الْجَنَّةِ. وَلَقَدْ وَعَدَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ أنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ ألْفاً بِغَيْرِ حِسَابٍ.فِي الزوائد: فِي إسناده مُحَمَّد بن مصعب. قَالَ فِيهِ صالح بن مُحَمَّد البغداديّ: ضعيف فِي ا‘وزاعيّ. وعامة أحاديثه عن اوزاعيّ مقلوبة. لكن لم ينفرد به. وقد رواه النسائي فِي عمل اليوم الليلة عن يَحْيَى بن حمزة عن ا‘وزاعيّ .

1334. (4285) (7321)- Rifa'a el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor: "Biz Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la birlikte bir seferden dönmüştük. Buyurdular ki:

"Muhammed'in nefsi elinde olan Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun! İman edib, sonra doğru yoldan ayrılmayan hiçbir kul yoktur ki cennete sokulmasın. Siz ve iyi (dindar) nesliniz cennetteki meskenlere yerleşmedikçe (diğer ümmetlerin mü'minleri olan) cennetliklerin cennete girmemelerini de ümit ederim ve Rabbim ümmetimden yetmişbin kişiyi hesapsız olarak cennete dahil etmeyi bana kesin vaadetti."[1757]

ـ1335 ـ7322 ـ4290 -حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى. ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ إيَاسٍ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: نَحْنُ آخِرُ ا‘مَمِ وَأوَّلُ مَنْ يُحَاسَبُ. يُقَالُ: أيْنَ ا‘مِّةُ ا‘مِّيَّةُ وَنَبِيُّهَا؟ فَنَحْنُ اŒخِرُونَ ا‘وَّلُونَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. وأبو سلمة هو مُوسَى بن إِسْمَاعِيلَ البصري التبوذكيّ .

1335. (4290) (7322)- İbnu Abbâs radıyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Biz, ümmetlerin sonuncusuyuz ve hesabı ilk görülecek olanlarız. Orada:

"Ümmî ümmet ve peygamberi neredeydir?" denilir. Bilesiniz, biz sonuncu olan ilkleriz (yani dünyaya gelişte sonuncuyuz, Kıyamet günü hesabı verip cennete girmede ilkleriz."[1758]

ـ1336 ـ7323 ـ4291- حَدّثَنَا جُبَارَةُ بْنُ الْمُغَلِّسِ. ثَنَا عَبْدُ ا؛عْلىَ بْنُ أَبِي الْمسُاوِرِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا جَمَعَ اللّهُ الْخَئِقَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُذِنَ ُمَّةِ مُحَمَّدٍ فِي السُّجُودِ. فَيَسْجُدُونَ لَهُ طَوِيً ثُمَّ يُقَالُ: ارْفَعُوا رُؤُسَكُمْ قَدْ جَعَلْنَا عِدَّتَكُمْ فِدَاءَكُمْ مِنَ النَّارِ.فِي الزوائد: روى مسلم معناه. واتم سوق الحديث عن أَبِي بردة عن أبيه بإسناد أصح من هَذَا ومع ذَلِكَ فقد أعله البخاريّ .

1336. (4291) (7323)- Ebu Bürde babasından anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü, Aziz ve celil olan Allah, mahlûkâtı topladı mı Ümmet-i Muhammed'e secde etmeleri için izin verilir. Onlar Allah'a uzun bir secde yaparlar. Sonra: "Başlarınızı (secdeden) kaldırın. Biz sayınız kadar (kâfirleri) ateşten, kurtuluş için fidyeleriniz yaptık" buyurulacaktır."[1759]

*** KIYAMET GÜNÜ ALLAH'IN RAHMETİ**

ـ1337 ـ7324 ـ4294- حَدّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ وَأحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ قَاَ: ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ ا؛عْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَلَقَ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَا؛رْضَ مِئَةَ رَحْمَةٍ. فَجَعَلَ فِي ا؛رْضِ مِنْهَا رَحْمَةً. فَبِهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلى وَلَدِهَا. وَالْبَهَائِمُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ وَالطَّيْرُ وَأَخَّرَتِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِلَى يَوْمِ الْقَيَامَةِ. فإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَكْمَلَهَا اللّهُ بِهذِهِ الرَّحْمَةِ.فِي الزوائد: حديث أَبِي سَعِيدِ صحيح، رِجَالُهُ ثقات .

1337. (4294) (7324)- Ebu Sa'id radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki:

"Aziz ve celil olan Allah semâvat ve arzı yarattığı gün, yüz rahmet yaratmıştır. Bunlardan birini arza indirmiştir. İşte bunun sayesinde bir anne çocuğuna karşı şefkat duyar, hayvanlar, kuşlar birbirlerine şefkat duyarlar. Allah geri kalan doksandokuz rahmeti, Kıyamet günü için (kendine) saklamıştır. Kıyamet gününde onları bu rahmetle yüze tamamlayacak."[1760]

ـ1338 ـ7325 ـ4297- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أعْيَنَ. ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَحْيَى الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ؛ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ غَزَوَاتِهِ فَمَرَّ بِقَوْمٍ. فَقَالَ: مَنِ الْقَوْمُ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ الْمُسْلِمُونَ. وَامْرَأَةٌ تَحْصِبُ تَنُّورَهَا. وَمَعَهَا ابْنٌ لَهَا فَإِذَا ارْتَفَعَ وَهَجُ التَّنُّورِ تَنَحَّتْ بِهِ. فَأَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: أنْتَ رَسُولُ للّهِ! قَالَ: نَعَمْ قَالَتْ: بَأَبِي أنْتَ وَأُمِّى! ألَيْسَ اللّهُ بِأَرْحَمِ

الرَّاحِمِينَ؟ قَالَ: بَلَى قَالَتْ: أَوَلَيْسَ اللّهُ بِأَرْحَمَ بِعِبَادِهِ مِنَ ا ُمٍّ بِوَلَدِهَا؟ قَالَ بَلَى قَالَتْ: فَإِنَّ ا ُمَّ َ تُلْقِي وَلَدَهَا فِي الْنَّارِ! فَأَكَبَّ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِي. ثُمَّ رَفَعَ رَأسَهُ إِلَيْهَا فَقَالَ إِنَّ اللّهَ َ يُعَذِّبُ مِنْ عِبَادِهِ إِ َّ الْمَارِدَ الْمُتَمَرِّدِ: الَّذِي يَتَمَرَّدُ عَلي اللّهِ وَأَبِى أنْ يَقُولَ: َ إِلَهَ إِ َّ اللّهُ.فِي الزوائد: إسناده حديث اِبْنِ عمر ضعيف لضعف إِسْمَاعِيلَ بن يَحْيَى متفق عَلَى تضعيفه! ا هـ. قَالَ السنديّ: قلت: أصل الحديث ليس من الزوائد .

1338. (4297) (7325)- İbnu Ömer radıyallahu anhüma anlatıyor: "Gazvelerinin birinde Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'la beraberdik. Derken bir kavme uğradı. "Siz kimsiniz?" diye sordu.

"Bizler müslümanlarız!" dediler. Bir kadın tandırına yakacak atmakla meşguldü ve yanında bir oğlu vardı. Tandırın alevi yükselince kadın çocuğu uzaklaştırdı. Sonra kadın, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'ın yanına geldi ve:

"Sen Allah Resûlüsün öyle mi?"dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: "Evet!" deyince, "Annem ve babam sana feda olsun! Allah Erhamu'r-Rahimîn (yani merhametli olanların en merhametlisi) değil mi?" dedi. Kadın, "Evet!" cevabını alınca bu sefer: "Allah'ın kullarına olan rahmeti, annenin yavrusuna olan merhametinden daha fazla değil mi?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm yine: "Elbette!" buyurdu. Kadın: "Anne çocuğunu asla ateşe atmaz! (daha merhametli olan Allah kullarını nasıl cehenneme atar?)" dedi. Bunun üzerine Aleyhissalâtu vesselâm ağlayarak başını eğdi. Sonra başını kadına doğru kaldırarak: "Şüphesiz Allah, hak yoldan sapıp O'na itaat etmeye tenezzül etmeyen ve tevhid kelimesini söylemekten imtina eden azgın kulundan başka kullarına azab vermeyecektir" buyurdu."[1761]

ـ1339 ـ7326 ـ4298 -حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ. ثَنَا اِبْنُ لَهِيعَةَ عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: َ يَدْخُلُ النَّارَ إِ َّ شَقِيٌّ قِيلَ: يَا رَسُولَ للّهِ! وَمَنِ الشَّقِيُّ؟ قَالَ: مَنْ لَمْ يَعْمَلْ للّهِ بِطَاعَةٍ وَلَمْ يَتْرُكْ لَهُ مَعْصِيَةً.فِي الزوائد: فِي إسناده اِبْنِ لهيعة وهو ضعيف .

1339. (4298) (7326)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ateşe sadece şakî olanlar girecektir." Ashab: "Ey Allah'ın Resûlü! şakî kimdir?" diye sordu. Aleyhissalâtu vesselâm: "Allah için hiçbir ibadette bulunmayıp, hiçbir günahı terketmeyen kimsedir" diye cevap verdi."[1762]

*** KEVSER HAVZI**

ـ1340 ـ7327 ـ4301 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ. ثَنَا زَكَرِيَّا. ثَنَا عَطِيَّةُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ لِي حَوْضاً مَا بَيْنَ الْكَعْبَةِ وَبَيْتِ الْمَقْدِسِ أَبْيَضَ مِثْلُ اللَّبَنِ آنِيَتُهُ عَدَدُ النُّجُومِ

وَإنِّي ‹كْثَرُ ا‹نْبِيَاءِ تَبَعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ.فِي الزوائد: فِي إسناده عطية العوفي وهو ضعيف .

1340. (4301) (7327)- Ebu Sa'î'di'l-Hudrî radıyallahu anhâ anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Benim bir havuzum var. Genişliği Ka'be'den Beytu'l-Makdis'e kadar uzanır. Suyu süt misali bembeyaz. Yıldızlar adedince susakları var. Şurası muhakkak ki, Kıyamet günü ben, peygamberler arasında ümmeti sayıca en çok olan kimseyim." [1763]

*** ŞEFAAT**

ـ1341 ـ7328 ـ4311- حَدّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أسَدٍ. ثَنَا أَبُو بَدْرٍ. ثَنَا زِيَادُ بْنُ خَيْثَمَةَ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ أَبِي مُوسَى ا‹شْعَرِيِّ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خُيِّرْتُ بَيْنَ الشَّفَاعَةِ وَبَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نِصْفُ أُمَّتِي الْجَنَّةَ فَأخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ ‹نَّهَا أَعُمُّ وَأَكْفَى. أتُرَوْنَهَا لِلْمُتَّقِينَ؟َ. ولكِنَّهَا لِلْمُذْنِبِينَ الْخَطَّاءِينَ الْمُتَلَوِّثِينَ.فِي الزوائد: إسناده صحيح و رِجَالُهُ ثقات .

1341. (4311) (7328)- Ebu Musa el-Eş'âri radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ben, ümmetimin yarısının cennete girmesi ile şefaat (sahibi olmam) arasında muhayyer bırakıldım. Ben şefaati tercih ettim. Çünkü şefaat, daha şümullü ve ümmetimin (toptan kurtuluşuna) daha yeterlidir. Şefaati siz müttakilere mahsus mu biliyorsunuz? Hayır! O muttakiler değil günahkârlar, hatalılar ve pis işlere karışan (müslüman)lar içindir." [1764]

*** CENNETİN VASFI**

ـ1342 ـ7329 ـ4318- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا أَبِي يَعْلي قَاَ: ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ نُفَيْعٍ أَبِي دَاوُدَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إنَّ نَارَكُمْ هذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءاً مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَلَوْ أَنَّهَا أُطْفِئَتْ بِالْمَاءِ مَرَّتَيْنِ مَا انْتَفَعْتُمْ بِهَا. وَأَنَّهَا لَتَدْعُو اللّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ َ يُعِيدَهَا فِيهَا. فِي الزوائد: أخرجه الحاكم كما رواه المصنف و قَالَ: صحيح ا“سناد عَلَى شرط الشيخين. وبعضه فِي الصحيحين من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ .

1342. (4318) (7329)- Enes İbnu Mâlik radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şu dünya ateşiniz var ya! Bu, cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür. Eğer o, su ile iki kere söndürülmemiş (harareti giderilmemiş) olsaydı, ondan faydalanamazdınız. Şurası muhakkak ki, bu dünya ateşi, aziz ve celil olan Allah'a, bir daha eski hararetine döndürmemesi için dua eder." [1765]

ـ1343 ـ7330 ـ4322- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ. ثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ. ثَنَا عِيسَى بْنُ الْمُخْتَارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلِىَ عَنْ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إنَّ الْكَافِرَ لَيَعْظُمُ حَتَّى إنَّ ضِرْسَهُ ُعْظَمُ مِنْ أُحُدٍ. وفَضِيلَةُ جَسَدِهِ عَلَى ضِرْسِهِ كَفَضِيلَةِ جَسَدِ أَحَدِكُمْ عَلَى ضِرْسِهِ.فِي الزوائد: عطية العوفي والراوى عنه ضعيفان. وقد روى مسلم فِي صحيح والترمذي بعضه من حديث أَبِي هُرَيْرَةَ .

1343. (4322) (7330)- Ebu Sa'îd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Cehennemde) kafirin vücudu büyür: Öyle ki bir azı dişi Uhud dağından büyük olur. Vücudunun dişinden büyüklüğü, sizden birinin vücudunun dişinden büyüklüğü gibidir." [1766]

AÇIKLAMA:

Bu hadisin muhtevası Müslim, Tirmizî gibi başka kitaplarda da gelmiştir. Ahirette, kâfirin, hak ettiği azabı daha çok çekebilmesi için Cenab-ı Hak onun vücudunu büyütecektir. Allah buna kâdirdir. Nevevî, buna inanmanın vacib olduğunu kaydeder.[1767]

ـ1344 ـ7331 ـ4323- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ. ثَنَا عَبْدُ اللّهِ بْنُ قَيْسٍ؛ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي بُرْدَةَ ذَاتَ لَيْلَةٍ. فَدَخَلَ عَلَيْنَا الْحَارِثُ بْنُ أُقَيْشٍ. فَحَدَّثَنَا الْحَارِثِ لَيْلَةَئِذٍ؛ أَنَّ رَسُولَ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِ أكْثَرُ مِنْ مُضَرَ وَإنَّ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَعْظُمُ لِلنَّارِ حَتَّى يَكُونَ أحَدَ زَوَايَاهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده عبد اللّه بن أقيش النخعي. ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. وقَالَ: أحسبه الَّذِي روى عنه أَبُو إسحاق عن اِبْنِ عَبَّاسٍ. و قَالَ: لم يرو عنه غير دَاوُد بن هند وليس إسناده بالصافي .

1344. (4323) (7331)- Hâris İbnu Ukayş radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Şurası muhakkak ki, benim ümmetimde öyle şefaati makbul kimseler var ki, birinin şefaatiyle Mudar kabilesinin insanlarından daha çok kimse cennete girecektir. Benim (davetime muhatap olan) ümmetimden öylesi de var ki, vücudu ateş için irileşir ve cehennemin bir köşesini teşkil eder."[1768]

ـ1345 ـ7332 ـ4324- حَدّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّهِ بْنِ نُمَيْرٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ ا'عْمَشِ عَنْ يَزِيدَ الرَّقَاشِيِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُرْسَلُ الْبُكَاءُ عَلى أَهْلِ النَّارِ. فَيَبْكُونَ حَتَّى يَنْقَطِعَ الدُّمُوعُ.

ثُمَّ يَبْكُونَ الدَّمَ حَتَّى يَصِيرَ فِي وُجُوهِهِمْ كَهَيْئَةِ الْأُخْدُودِ. لَوْ أرْسِلَتْ فِيهِ السُّفُنُ لَجَرَتْ.فِي الزوائد: فِي إسناده يزيد بن أبان الرقاشي وهو ضعيف .

1345. (4324) (7332)- Hz. Enes radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ağlama, cehennem ahalisi üzerine gönderilir. Bunun üzerine onlar da (ağlamaya başlarlar ve) gözyaşları kuruyuncaya kadar ağlarlar. Sonra (yaş yerine) kan ağlarlar. Öyle ki yüzlerinde kanallar meydana gelir. Eğer bu kanallara gemiler salınsa gemiler yürür."[1769]

ـ1346 ـ7333 ـ4327 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُؤْتَى بِالْمَوْتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَيُوقَفُ عَلى الصِّرَاطِ. فَيُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَيَطَّلِعُونَ خَائِفِينَ وَجِلِينَ أَنْ يُخْرَجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ يُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ! فَيَطَّلِعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ فَرِحِينَ أَنْ يُخْرَجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ. فَيُقَالُ: هَلْ تَعْرِفُونَ هذَا؟ قَالُوا: نَعَمْ. هذَا الْمَوْتُ. قَالَ فَيُؤْمَرُ بِهِ فَيُذْبَحُ عَلى الصِّرَاطِ ثُمَّ يُقَالُ لِلْفَرِيقَيْنِ كِلَيْهِمَا: خَلِودٌ فِيمَا تَجِدُونَ مَوْتَ فِيهَا أَبَداً.فِي الزوائد: هَذَا إسناده صحيح رِجَالُهُ ثقات. وقد أخرج البحاري بعضه من هَذَا الوجه وله شاهد فِي الصحيحين من حديث أَبِي سَعِيدِ .

1346. (4327) (7333)- Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Kıyamet günü ölüm getirilir. Sırat üzerinde durdurulur ve: "Ey cennet ahalisi!" diye nida edilir. Cennettekiler, (bu çağrı üzerine) içinde bulundukları (o güzel) yerden çıkarılacakları korku ve heyecanıyla bakarlar. Sonra da: "Ey cehennem ahalisi!" diye nida edilir. Onlar da içinde bulundukları (o fena) yerden çıkarılacakları ümid ve sevinciyle bakarlar. (Ölüm gösterilerek) "Bunu tanıyor musunuz?" denilir. (Cennetlikler ve cehennemlikler hepsi bir ağızdan:) "Evet! Bu ölümdür" derler."

Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdu ki: "Bundan sonra emredilir ve Sırat üzerinde ölüm kesilir. Sonra her iki tarafa birden: "Haydi bulunduğunuz hal üzere ebediyet sizindir, burada artık ölüm yoktur" denilir."[1770]

*** CENNETİN EVSAFI**

ـ1347 ـ7334 ـ4329 -حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ عَطِيَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ قَالَ: لَشِبْرٌ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الْأَرْضِ وَمَا عَلَيْهَا »الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا«.فِي الزوائد: فِي إسناده حجاج بن أرطاة وعطية العوفيّ وهما ضعيفان .

1347. (4329) (7334)- Ebu Sa'îdi'l-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cennette bir karışlık yer (ebedi olduğu için, fani olan) küre-i arz ve üzerinde bulunanlardan -dünya ve içindekilerden- daha hayırlıdır."[1771]

ـ1348 ـ7335 ـ4330- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ. ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْظُورٍ. ثَنَا أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.فِي الزوائد: فِي إسناده زكريا وهو ضعيف .

1348. (4330) (7335)- Sehl İbnu Sa'd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Cennette bir kamçılık yer (ebedi olduğu için, fani olan) dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır."[1772]

ـ1349 ـ7336 ـ4332- حَدّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ. ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُهَاجِرٍ ا‘نْصَارِيُّ. حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ الْمُعَافِرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَي عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلى ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ ‘صْحَابِهِ: أَمُشَمِّرٌ لِلْجَنَّةِ؟ فَإِنَّ الْجَنَّةَ َ خَطَرَ لَهَا. هِيَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ! نُورٌ يَتَ‘‘
وَرَيْحَانَةٌ تَهْتَزُّ وَقَصْرٌ مَشِيدٌ وَنَهَرٌ مُطَّرِدٌ وَفَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ نَضِيجَةٌ وَزَوْجَةٌ حَسْنَاءُ جَمِيلَةٌ وَحُلَلٌ كَثِيرَةٌ. فِي مَقَامٍ أَبداً. فِي حَبْرَةٍ وَنَضْرَةٍ فِي دُورٍ عَالِيَةٍ سَلِيمَةٍ بِهَيَّة! قَالُوا: نَحْنُ الْمُشَمِّرُونَ لَهَا يَا رَسُولَ للّهِ! قَالَ: قُولُوا: إِنْ شَاءَ اللّهُ ثُمَّ ذَكَرَ الْجِهَادَ وَحَضَّ عَلَيْهِ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. والضحاك المعافريّ الدمشقي ذكره اِبْنِ حبان فِي الثقات. و قَالَ الذهبيّ فِي طبقات التهذيب: مجهول. وسليمان بن مُوسَى مختلف فِيهِ. وباقي رجال ا“سناد ثقات. ورواه اِبْنِ حبان فِي صحيحه .

1349. (4332) (7336)- Üsâme İbnu Zeyd radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm bir gün Ashab-ı Kiramına: "İçinizde cennet için gayret edecek kimse yok mu? Zira cennetin eşi yoktur. Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki, cennet, parıl parıl parlayan nurları, güzel kokulu üğrünen yeşillikleri, sağlam yüksek köşkleri, devamlı akan nehirleri, çok çeşitli olgun meyveleri, güzel genç zevceleri, pek çok takım elbiseleri ile yüksek, sağlam ve güzel saraylarda saadet ve yüz parlaklığı içinde yaşanan ebedi mekandır" buyurdu. Sahabiler: "Biz zaten onun için gayretteyiz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "İnşaallah!" deyiniz" dedi ve sonra cihaddan söz açtı ve ona teşvik etti."[1773]

ـ612 ـ4337 ـ1350- حَدّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ ا‘زْرَقُ أَبُو مَرْوَانَ الدِّمَشْقِيُّ. ثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يُدْخِلُهُ اللّهُ الْجَنَّةَ إ ّ زَوَّجَهُ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً: ثِنْتَيْنِ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ وَسَبْعِينَ مِنْ مِيرَاثِهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ مَا مِنْهُنَّ وَاحِدَةٌ إ ّ وَلَهَا قُبُلٌ شَهِيٌّ. وَلَهُ ذَكَرٌ َ يَنْثَنِي.قَالَ هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ: مِنْ مِيرَاثِهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَعْنِي رَجَا ً دَخَلُوا النَّارَ. فَوَرِثَ أَهْلُ

الْجَنَّةِ نِسَاءَهُمْ كَمَا وُرِثَتِ امْرَأةُ فِرْعَوْنَ.فِي الزوائد: فِي إسناده مقال. وخالد بن يزيد بن أَبِي مالك وثقه العجليّ. وأحمد بن صالح المصري ضعفه أحمد واِبْنِ معين وابو داود والنسائي وابني الجارود الساجي والعقيلي وغيرهم .

1350. (4337) (7337)- Ebu Ümâme radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Allah'ın cennete soktuğu hiç kimse yoktur ki, onu yetmişiki zevce ile evlendirmiş olmasın. Bunlardan ikisi hûru'l-ayn (siyah gözlü), yetmiş tanesi cehennemliklerden kendine düşen mirasıdır. Bu kadınlardan her biri şehvet çekicidir ve cennetlik her erkeğin şehvet gücü dâimidir."
Hişam İbnu Halid der ki: "(Hadiste geçen) "Cehennemliklerden kendine düşen mirası" ibaresinden maksad, cehenneme giren erkeklerdir, bunların kadınlarına cennet ehli varis olurlar, tıpkı Firavun'un hanımına varis olunduğu gibi."[1774]

ـ1351 ـ7338 ـ4341- حَدّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. وَأحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ قَاَ: ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ ا٬عْمَش عَنْ أَبِي صَالِحِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ للّهِ صَلَّي اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أحَدٍ إ ّلَهُ مَنْزَِن: مَنْزِلٌ فِي الْجَنَّةِ وَمَنْزِلٌ فِي النَّارِ فإِذَا مَاتَ فَدَخَلَ النَّارَ ورِثَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْزِلَهُ. فذلِكَ قَوْلُهُ تَعالى: أُلئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ.فِي الزوائد: هذا إسناده صحيح عَلَى شرط الشيخين .

1351. (4341) (7338)- Hz. Ebu Hureyre radıyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "(Cennette) sizden her birinin iki tane menzili vardır: "Bir menzili cennette, bir menzili de cehennemde. Ölünce cehenneme girerse cennet ehli onun menziline varis olur. İşte Allah Teâla hazretlerinin şu sözü bu durumu teyid eder:
"İşte onlar varislerin ta kendileridir" (Mü'minûn 10).
"Hitamuhû misk oldu. Cenâb-ı Hak bizleri o vârislerinden eylesin. Âmin. [1775]

Bu çalışmayı bitirmeyi müyesser kılan Rabbime zerrât-ı kâinat adedince hamdolsun.Erzurum 9.8.1992.

---

[1] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/479-481.
[2] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/482.
[3] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/482.
[4] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/483.
[5] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/483-484.
[6] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/484.
[7] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/484.
[8] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/484-485.
[9] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/485-486.
[10] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/486.
[11] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/487.
[12] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/487.
[13] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/487.
[14] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/488.
[15] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/488.
[16] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/488-489.
[17] Umulmadık kalemden bu çeşit teklifin çıktığına maalesef şahit olduk.
[18] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/489.
[19] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/490.
[20] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/490.
[21] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/490.
[22] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/490-492.
[23] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/492.
[24] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/492.
[25] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/493.
[26] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/493.
[27] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/494-495.
[28] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/495-496.
[29] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/496.
[30] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/496-497.
[31] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/497.
[32] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/497-498.
[33] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/498.
[34] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/498-499.
[35] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/499.

[36] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/499.
[37] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/500.
[38] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/500.
[39] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/501.
[40] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/501.
[41] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/502.
[42] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/503.
[43] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/503.
[44] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/504.
[45] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/504.
[46] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/504-505.
[47] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/505.
[48] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/505-506.
[49] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/506.
[50] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/506-507.
[51] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/507.
[52] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/507-508.
[53] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/508.
[54] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/508-509.
[55] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/509.
[56] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/510.
[57] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/510-511.
[58] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/512.
[59] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/512-513.
[60] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/513.
[61] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/513-514.
[62] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/514-515.
[63] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/516.
[64] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/517.
[65] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/517.
[66] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/517.
[67] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/518.
[68] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/518.
[69] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/519.
[70] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/519.
[71] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/520.
[72] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/521.

[73] Diğerleri: Hz. Peygamber aleyhissalâtu vesselâm, Hz. Ebu Bekr, Bilal, Habbâb, Süheyb ve Ammâr radıyallahu anhüm ecmaindir.
[74] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/522.
[75] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/523.
[76] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/523.
[77] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/524.
[78] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/524-525.
[79] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/526.
[80] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/526.
[81] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/526-527.
[82] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/527.
[83] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/527-528.
[84] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/528.
[85] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/529.
[86] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/529.
[87] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/529-530.
[88] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/530.
[89] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/530-531.
[90] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/532.
[91] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/531-532.
[92] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/532-533.
[93] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/533.
[94] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/534-535.
[95] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/535.
[96] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/536.
[97] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/536.
[98] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/537.
[99] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/537.
[100] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/537.
[101] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/538.
[102] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/539.
[103] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/539.
[104] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/540.
[105] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/540.
[106] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/540.
[107] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/541.
[108] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/541.

[109] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/542.
[110] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/542.
[111] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/543.
[112] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/543.
[113] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/544.
[114] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/544.
[115] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/545.
[116] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/545.
[117] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/545.
[118] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/546.
[119] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/546.
[120] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/547.
[121] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/547-548.
[122] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/548.
[123] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/548.
[124] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/549.
[125] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/549-550.
[126] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/550.
[127] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/550.
[128] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/551.
[129] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/551.
[130] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/552.
[131] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/553.
[132] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/553.
[133] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/554.
[134] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/554.
[135] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/555.
[136] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/555.
[137] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/556.
[138] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/556.
[139] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/557.
[140] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/557.
[141] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/558.
[142] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/558.
[143] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/558.
[144] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/559.
[145] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/560.

[146] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/560.
[147] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/561.
[148] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/561.
[149] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/562.
[150] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/562.
[151] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/562.
[152] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/563.
[153] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/563.
[154] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/564.
[155] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/564.
[156] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/564.
[157] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/565.
[158] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/565.
[159] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/565.
[160] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/566.
[161] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/566-567.
[162] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/567.
[163] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/567.
[164] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/568.
[165] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/568.
[166] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/569.
[167] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/569.
[168] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/569-570.
[169] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/570.
[170] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/571.
[171] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/571.
[172] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/572.
[173] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/572.
[174] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/572.
[175] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/573.
[176] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/573.
[177] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/573.
[178] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/574.
[179] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/574.
[180] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/574.
[181] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/575.
[182] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/575.

[183] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/575-576.
[184] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/576.
[185] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/577.
[186] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/577.
[187] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/578.
[188] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/578.
[189] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/578.
[190] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/579.
[191] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/579-580.
[192] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/580.
[193] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/580-581.
[194] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/581.
[195] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/582.
[196] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/582.
[197] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/582.
[198] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/583.
[199] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/583.
[200] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/584.
[201] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/585.
[202] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/585.
[203] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/586.
[204] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/586.
[205] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/587.
[206] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/587.
[207] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/587.
[208] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/588.
[209] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/588.
[210] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/588.
[211] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/589.
[212] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/589.
[213] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/589.
[214] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/590.
[215] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/590.
[216] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/590.
[217] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/591.
[218] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/591.
[219] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/592.

[220] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/592.
[221] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/592.
[222] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/593.
[223] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/593.
[224] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/593.
[225] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/594.
[226] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/594.
[227] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/595.
[228] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/595.
[229] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/595.
[230] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/596.
[231] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/596.
[232] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/597.
[233] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/597.
[234] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/597.
[235] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/598.
[236] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/598.
[237] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/598.
[238] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/599.
[239] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/599.
[240] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/599.
[241] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/600.
[242] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/600.
[243] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/601.
[244] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/601.
[245] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/602.
[246] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/602.
[247] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/603.
[248] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/603.
[249] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/603.
[250] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/603.
[251] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/604.
[252] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/604.
[253] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/604.
[254] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/605.
[255] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/605.
[256] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/605.

[257] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/605.
[258] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/606.
[259] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/607.
[260] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/607.
[261] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/608.
[262] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/608.
[263] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/609.
[264] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/609.
[265] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/610.
[266] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/610.
[267] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/611.
[268] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/611.
[269] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/611.
[270] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/612.
[271] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/612.
[272] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/613.
[273] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/613.
[274] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/613.
[275] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/613.
[276] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/614.
[277] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/614.
[278] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/615.
[279] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/615.
[280] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/616.
[281] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/616.
[282] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/616-617.
[283] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/617.
[284] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/617.
[285] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/618.
[286] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/618.
[287] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/618.
[288] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/619.
[289] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/619.
[290] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/619.
[291] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/619-620.
[292] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/620.
[293] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/621.

[294] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/621.
[295] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/621.
[296] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/622.
[297] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/622.
[298] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/623.
[299] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/623.
[300] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/624.
[301] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/624.
[302] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/625.
[303] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/625.
[304] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/625.
[305] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/625-626.
[306] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/626.
[307] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/626.
[308] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/626.
[309] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/629-630.
[310] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/631.
[311] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/631.
[312] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/632.
[313] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/632.
[314] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/632.
[315] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/633.
[316] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/633.
[317] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/634.
[318] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/634.
[319] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/634.
[320] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/634.
[321] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/5
[322] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/5
[323] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/6
[324] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/6
[325] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/6
[326] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/6
[327] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/7
[328] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/7
[329] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/7
[330] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/8

[331] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/8
[332] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/9
[333] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/9
[334] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/10
[335] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/10
[336] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/10
[337] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/10
[338] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/11
[339] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/11.
[340] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/11-12.
[341] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/12.
[342] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/12-13.
[343] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/13.
[344] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/14.
[345] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/14.
[346] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/14.
[347] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/15.
[348] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/15.
[349] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/15.
[350] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/16.
[351] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/17.
[352] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/17.
[353] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/17-18.
[354] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/18.
[355] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/19.
[356] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/19.
[357] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/20.
[358] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/20.
[359] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/20.
[360] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/20-21.
[361] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/21.
[362] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/21.
[363] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/21-22.
[364] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/22.
[365] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/22.
[366] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/23.
[367] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/23.

[368] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/23.
[369] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/23.
[370] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/24.
[371] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/24.
[372] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/24.
[373] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/24.
[374] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/25.
[375] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/25.
[376] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/26.
[377] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/26.
[378] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/26-27.
[379] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/27.
[380] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/27.
[381] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/28-29.
[382] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/29.
[383] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/29.
[384] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/29.
[385] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/30.
[386] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/30.
[387] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/31.
[388] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/31.
[389] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/31.
[390] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/31.
[391] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/32.
[392] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/32.
[393] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/32.
[394] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/33.
[395] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/33.
[396] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/34.
[397] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/34.
[398] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/34.
[399] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/35.
[400] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/35.
[401] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/35.
[402] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/35.
[403] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/36.
[404] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/36.

[405] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/36.
[406] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/37.
[407] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/37.
[408] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/37.
[409] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/38.
[410] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/38.
[411] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/39.
[412] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/39.
[413] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/39.
[414] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/39-40.
[415] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/40.
[416] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/40.
[417] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/41.
[418] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/41-42.
[419] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/42.
[420] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/42.
[421] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/43.
[422] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/43.
[423] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/43.
[424] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/43-44.
[425] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/44.
[426] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/44.
[427] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/45.
[428] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/45.
[429] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/45.
[430] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/45.
[431] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/45.
[432] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/46.
[433] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/46.
[434] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/47.
[435] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/47.
[436] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/47.
[437] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/48.
[438] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/48.
[439] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/48.
[440] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/49.
[441] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/49-50.

[442] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/50.
[443] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/50.
[444] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/51.
[445] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/51-52..
[446] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/52.
[447] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/52-53.
[448] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/53.
[449] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/53-54.
[450] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/54.
[451] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/54.
[452] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/54.
[453] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/55.
[454] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/55.
[455] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/55.
[456] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/56.
[457] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/56.
[458] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/57.
[459] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/57.
[460] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/57.
[461] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/58.
[462] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/58.
[463] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/59.
[464] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/59.
[465] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/59.
[466] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/60.
[467] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/60.
[468] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/61.
[469] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/61.
[470] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/61.
[471] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/61.
[472] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/62.
[473] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/62.
[474] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/63.
[475] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/63.
[476] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/64.
[477] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/64.
[478] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/64.

[479] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/64.
[480] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/65.
[481] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/65.
[482] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/65.
[483] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/65-66.
[484] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/66.
[485] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/66.
[486] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/67.
[487] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/67.
[488] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/67.
[489] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/67.
[490] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/67-68.
[491] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/68.
[492] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/68.
[493] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/69.
[494] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/69.
[495] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/69.
[496] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/70.
[497] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/70.
[498] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/70-71.
[499] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/71.
[500] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/71.
[501] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/72.
[502] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/73-74.
[503] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/74-75.
[504] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/75.
[505] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/75.
[506] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/76.
[507] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/76.
[508] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/76-77.
[509] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/77.
[510] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/78.
[511] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/78.
[512] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/79.
[513] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/79.
[514] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/79.
[515] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/80.

[516] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/80.
[517] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/80.
[518] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/80.
[519] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/81.
[520] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/81.
[521] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/81.
[522] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/82.
[523] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/82.
[524] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/82.
[525] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/83.
[526] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/83.
[527] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/83.
[528] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/84.
[529] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/84.
[530] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/84.
[531] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/85.
[532] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/85.
[533] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/85.
[534] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/86.
[535] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/86.
[536] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/86.
[537] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/87.
[538] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/87.
[539] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/87.
[540] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/87-88.
[541] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/88.
[542] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/89.
[543] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/89.
[544] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/90.
[545] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/90-91.
[546] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/91.
[547] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/91.
[548] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/92.
[549] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/92.
[550] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/93.
[551] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/93.
[552] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/93.

[553] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/94.
[554] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/94.
[555] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/94-95.
[556] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/95.
[557] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/96.
[558] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/96.
[559] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/96.
[560] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/97.
[561] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/97.97-98.
[562] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/98.
[563] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/99.
[564] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/99.
[565] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/99.
[566] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/100.
[567] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/100.
[568] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/101.
[569] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/101.
[570] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/101-102.
[571] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/102.
[572] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/103.
[573] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/104.
[574] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/104.
[575] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/104-105.
[576] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/105.
[577] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/105.
[578] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/106.
[579] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/106.
[580] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/106-107.
[581] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/108.
[582] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/108.
[583] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/109.
[584] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/109.
[585] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/110.
[586] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/110.
[587] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/110.
[588] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/111.
[589] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/111.

[590] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/112.
[591] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/112.
[592] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/112.
[593] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/113.
[594] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/113.
[595] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/114.
[596] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/114.
[597] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/114.
[598] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/115.
[599] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/115.
[600] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/115.
[601] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/116.
[602] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/116.
[603] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/116.
[604] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/117.
[605] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/117.
[606] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/117.
[607] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/117.
[608] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/117-118.
[609] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/118.
[610] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/118.
[611] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/119.
[612] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/119.
[613] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/119.
[614] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/120.
[615] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/120.
[616] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/121.
[617] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/121.
[618] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/121.
[619] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/121.
[620] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/122.
[621] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/122.
[622] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/123.
[623] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/123.
[624] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/123.
[625] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/124.
[626] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/124.

[627] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/125.
[628] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/125.
[629] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/125-126.
[630] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/127.
[631] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/127.
[632] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/127.
[633] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/128.
[634] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/128.
[635] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/128.
[636] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/128-129.
[637] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/129.
[638] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/129.
[639] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/130.
[640] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/130.
[641] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/131.
[642] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/131.
[643] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/131.
[644] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/131.
[645] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/132.
[646] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/132.
[647] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/132.
[648] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/133.
[649] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/133.
[650] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/134.
[651] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/134-135.
[652] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/135.
[653] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/136.
[654] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/136.
[655] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/137.
[656] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/137.
[657] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/137.
[658] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/137-138.
[659] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/138.
[660] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/138.
[661] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/139.
[662] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/139.
[663] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/139.

[664] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/139.
[665] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/140.
[666] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/140.
[667] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/141.
[668] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/141.
[669] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/142.
[670] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/142.
[671] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/142.
[672] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/143.
[673] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/144.
[674] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/144.
[675] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/144.
[676] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/145.
[677] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/145-146.
[678] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/146.
[679] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/147.
[680] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/147.
[681] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/147.
[682] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/148.
[683] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/148.
[684] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/149.
[685] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/149.
[686] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/149.
[687] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/150.
[688] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/150.
[689] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/150.
[690] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/151.
[691] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/151.
[692] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/152.
[693] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/152.
[694] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/153-254.
[695] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/155.
[696] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/155.
[697] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/155.
[698] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/156.
[699] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/156.
[700] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/157.

[701] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/157.
[702] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/158.
[703] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/158.
[704] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/159.
[705] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/159.
[706] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/159.
[707] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/160.
[708] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/160.
[709] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/161.
[710] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/161.
[711] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/161.
[712] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/162.
[713] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/162-163.
[714] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/163.
[715] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/163.
[716] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/164.
[717] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/164.
[718] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/164.
[719] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/164.
[720] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/165.
[721] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/165.
[722] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/165.
[723] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/165.
[724] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/166.
[725] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/166.
[726] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/166.
[727] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/167.
[728] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/167.
[729] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/167.
[730] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/168.
[731] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/168.
[732] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/168.

[733] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/169.
[734] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/169.
[735] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/170.
[736] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/170.
[737] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/170.
[738] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/171.
[739] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/171.
[740] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/171.
[741] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/172.
[742] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/172.
[743] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/172.
[744] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/173.
[745] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/173.
[746] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/174.
[747] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/174.
[748] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/175.
[749] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/175.
[750] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/175.
[751] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/175.
[752] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/176.
[753] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/176.
[754] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/176.
[755] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/176-177.
[756] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/177.
[757] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/177.
[758] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/177.
[759] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/177-178.
[760] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/178.
[761] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/178.
[762] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/179.
[763] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/180.
[764] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/180.

[765] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/181.

[766] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/181.

[767] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/181.

[768] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/182.

[769] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/183.

[770] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/183.

[771] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/184.

[772] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/184.

[773] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/184-185.

[774] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/186.

[775] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/186.

[776] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/187.

[777] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/187.

[778] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/188.

[779] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/188.

[780] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/188-189.

[781] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/190.

[782] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/190.

[783] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/191.

[784] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/191.

[785] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/192.

[786] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/193.

[787] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/193.

[788] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/193.

[789] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/194.

[790] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/194.

[791] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/194.

[792] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/195.

[793] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/195.

[794] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/196.

[795] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/196.

[796] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/197.

[797] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/197.
[798] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/197-198.
[799] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/198.
[800] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/199.
[801] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/199.
[802] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/200.
[803] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/200.
[804] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/200.
[805] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/201.
[806] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/201.
[807] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/201.
[808] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/202.
[809] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/202.
[810] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/202.
[811] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/203.
[812] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/203.
[813] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/204.
[814] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/204.
[815] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/204-205.
[816] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/205.
[817] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/205.
[818] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/206.
[819] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/206.
[820] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/206.
[821] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/207.
[822] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/207.
[823] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/207.
[824] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/207.
[825] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/208.
[826] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/208.
[827] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/208.
[828] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/209.

[829] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/209.
[830] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/210.
[831] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/210.
[832] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/210.
[833] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/210.
[834] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/211.
[835] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/211.
[836] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/211.
[837] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/212.
[838] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/213.
[839] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/213.
[840] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/213-214.
[841] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/214.
[842] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/214.
[843] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/214-215.
[844] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/215.
[845] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/215.
[846] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/216.
[847] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/216.
[848] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/216-217.
[849] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/217.
[850] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/218.
[851] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/218.
[852] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/218.
[853] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/218-219.
[854] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/219.
[855] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/219.
[856] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/219.
[857] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/220.
[858] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/220.
[859] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/221.
[860] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/221.

[861] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/221.
[862] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/221.
[863] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/222.
[864] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/222.
[865] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/223.
[866] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/224.
[867] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/224.
[868] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/224-225.
[869] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/225.
[870] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/225.
[871] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/226.
[872] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/226.
[873] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/226.
[874] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/227.
[875] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/227.
[876] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/227.
[877] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/227.
[878] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/228.
[879] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/228.
[880] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/229.
[881] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/229.
[882] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/229.
[883] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/230.
[884] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/230.
[885] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/230.
[886] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/231.
[887] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/231.
[888] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/232.
[889] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/232.
[890] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/233.
[891] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/233.
[892] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/234.

[893] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/235.
[894] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/235.
[895] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/236.
[896] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/236.
[897] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/236.
[898] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/236.
[899] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/237.
[900] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/237.
[901] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/237.
[902] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/238.
[903] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/238-239.
[904] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/239.
[905] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/239.
[906] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/240.
[907] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/241.
[908] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/241.
[909] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/241.
[910] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/242.
[911] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/242.
[912] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/243.
[913] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/243.
[914] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/244.
[915] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/244.
[916] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/245.
[917] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/245.
[918] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/245.
[919] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/246.
[920] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/246.
[921] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/246-247.
[922] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/247.
[923] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/247.
[924] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/248.

[925]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/248.
[926]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/248.
[927]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/249.
[928]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/249.
[929]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/249.
[930]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/249.
[931]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/249.
[932]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/250.
[933]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/250.
[934]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/250.
[935]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/250-251.
[936]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/251.
[937]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/251.
[938]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/252.
[939]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/252.
[940]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/252.
[941]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/252.
[942]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/253.
[943]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/253.
[944]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/254.
[945]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/254.
[946]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/254.
[947]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/254-255.
[948]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/255.
[949]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/255-256.
[950]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/256.
[951]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/256.
[952]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/256.
[953]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/257.
[954]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/257-258.
[955]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/258.
[956]
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/258.

[957] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/259.

[958] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/259.

[959] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/259.

[960] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/259.

[961] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/260.

[962] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/260.

[963] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/260.

[964] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/261.

[965] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/261.

[966] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/261-262.

[967] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/262.

[968] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/262.

[969] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/263.

[970] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/263.

[971] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/263.

[972] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/263-264.

[973] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/264.

[974] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/265.

[975] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/265.

[976] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/265.

[977] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/266.

[978] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/266.

[979] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/266.

[980] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/267.

[981] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/268.

[982] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/268.

[983] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/268-269.

[984] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/269.

[985] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/269.

[986] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/270.

[987] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/270.

[988] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/270-271.

[989] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/271.
[990] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/272.
[991] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/272.
[992] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/272.
[993] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/272-273.
[994] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/273.
[995] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/273.
[996] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/274.
[997] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/274.
[998] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/274-275.
[999] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/275.
[1000] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/275.
[1001] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/276.
[1002] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/276.
[1003] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/277.
[1004] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/277.
[1005] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/277.
[1006] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/277-278.
[1007] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/278.
[1008] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/278.
[1009] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/279.
[1010] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/279.
[1011] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/279.
[1012] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/280.
[1013] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/280.
[1014] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/280.
[1015] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/281.
[1016] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/282.
[1017] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/282.
[1018] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/283.
[1019] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/283.
[1020] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/283.

[1021] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/284.
[1022] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/284.
[1023] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/285.
[1024] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/285.
[1025] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/286.
[1026] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/286.
[1027] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/286.
[1028] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/286.
[1029] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/287.
[1030] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/287.
[1031] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/287.
[1032] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/288.
[1033] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/288.
[1034] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/289.
[1035] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/289.
[1036] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/290.
[1037] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/290-291.
[1038] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/291-292.
[1039] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/292.
[1040] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/293.
[1041] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/293.
[1042] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/293-294.
[1043] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/294.
[1044] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/295.
[1045] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/295.
[1046] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/296.
[1047] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/296.
[1048] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/296.
[1049] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/297.
[1050] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/297.
[1051] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/297.
[1052] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/298.

[1053] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/298.

[1054] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/299.

[1055] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/299.

[1056] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/299.

[1057] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/300.

[1058] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/300.

[1059] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/301.

[1060] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/301.

[1061] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/302.

[1062] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/302.

[1063] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/302.

[1064] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/302.

[1065] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/303.

[1066] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/303.

[1067] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/303-304.

[1068] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/304.

[1069] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/304.

[1070] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/305.

[1071] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/305.

[1072] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/305.

[1073] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/306.

[1074] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/307.

[1075] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/307.

[1076] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/307.

[1077] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/307.

[1078] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/308.

[1079] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/308.

[1080] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/309.

[1081] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/309.

[1082] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/310.

[1083] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/310.

[1084] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/310.

[1085] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/310.

[1086] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/311.

[1087] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/311.

[1088] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/311.
[1089] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/312.
[1090] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/312.
[1091] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/313.
[1092] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/313.
[1093] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/314.
[1094] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/314.
[1095] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/314.
[1096] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/314.
[1097] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/315.
[1098] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/315.
[1099] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/316.
[1100] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/316.
[1101] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/317.
[1102] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/317.
[1103] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/317.
[1104] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/318.
[1105] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/319.
[1106] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/319.
[1107] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/319.
[1108] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/320.
[1109] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/320.
[1110] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/320.
[1111] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/320.
[1112] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/321.
[1113] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/321.
[1114] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/321.
[1115] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/322.
[1116] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/322.
[1117] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/322.
[1118] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/323.
[1119] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/323.
[1120] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/324.
[1121] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/324.
[1122] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/324-325.
[1123] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/325.
[1124] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/325.

[1125] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/325-326.
[1126] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/327.
[1127] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/327.
[1128] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/328.
[1129] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/328.
[1130][1130] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/328-329.
[1131] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/329.
[1132] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/329.
[1133] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/330.
[1134] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/330.
[1135] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/330-331.
[1136] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/331.
[1137] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/331.
[1138] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/331.
[1139] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/332.
[1140] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/332.
[1141] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/332.
[1142] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/332.
[1143] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/333.
[1144] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/333.
[1145] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/333.
[1146] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/334.
[1147] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/334.
[1148] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/334.
[1149] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/335.
[1150] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/335.
[1151] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/335-336.
[1152] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/336.
[1153] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/336.
[1154] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/336.
[1155] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/337.
[1156] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/337.
[1157] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/337.
[1158] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/337.
[1159] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/338.
[1160] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/338.
[1161] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/338.

[1162] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/339.
[1163] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/339.
[1164] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/339.
[1165] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/340.
[1166] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/340.
[1167] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/340.
[1168] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/341.
[1169] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/341.
[1170] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/342.
[1171] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/343.
[1172] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/343.
[1173] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/344.
[1174] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/344.
[1175] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/344.
[1176] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/345.
[1177] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/345.
[1178] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/345.
[1179] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/346-347.
[1180] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/347.
[1181] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/347.
[1182] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/348.
[1183] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/349.
[1184] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/349.
[1185] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/350.
[1186] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/350.
[1187] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/351.
[1188] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/351.
[1189] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/352.
[1190] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/352.
[1191] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/353.
[1192] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/353.
[1193] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/353.
[1194] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/354.
[1195] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/354-355.
[1196] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/355.
[1197] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/355.
[1198] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/355.

[1199] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/356.
[1200] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/356.
[1201] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/357.
[1202] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/357.
[1203] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/357.
[1204] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/358.
[1205] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/358.
[1206] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/358.
[1207] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/359.
[1208] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/359.
[1209] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/359.
[1210] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/360.
[1211] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/360.
[1212] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/360.
[1213] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/361.
[1214] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/361.
[1215] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/362.
[1216] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/362.
[1217] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/362.
[1218] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/362-363.
[1219] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/363.
[1220] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/363.
[1221] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/364.
[1222] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/365.
[1223] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/366.
[1224] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/366-367.
[1225] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/367.
[1226] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/367.
[1227] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/368.
[1228] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/368.
[1229] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/369.
[1230] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/369.
[1231] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/369.
[1232] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/370.
[1233] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/370.
[1234] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/370.
[1235] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/370.

[1236] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/371.
[1237] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/371.
[1238] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/372.
[1239] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/372.
[1240] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/373.
[1241] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/373.
[1242] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/374.
[1243] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/374.
[1244] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/375.
[1245] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/375.
[1246] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/375.
[1247] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/376.
[1248] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/376.
[1249] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/377.
[1250] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/377.
[1251] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/377.
[1252] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/378.
[1253] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/378.
[1254] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/379.
[1255] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/379-380.
[1256] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/380.
[1257] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/380.
[1258] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/380.
[1259] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/380.
[1260] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/381.
[1261] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/381.
[1262] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/381-382.
[1263] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/382.
[1264] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/383.
[1265] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/383.
[1266] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/384.
[1267] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/384.
[1268] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/385.
[1269] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/385.
[1270] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/385.
[1271] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/385.
[1272] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/386.

[1273] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/386.
[1274] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/386-387.
[1275] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/387.
[1276] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/387.
[1277] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/387.
[1278] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/387.
[1279] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/388.
[1280] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/388.
[1281] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/388-389.
[1282] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/389.
[1283] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/390.
[1284] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/390.
[1285] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/390
[1286] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/390.
[1287] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/391.
[1288] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/391.
[1289] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/392.
[1290] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/392.
[1291] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/393.
[1292] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/393.
[1293] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/394.
[1294] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/394.
[1295] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/395.
[1296] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/395.
[1297] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/395-396.
[1298] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/396.
[1299] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/396.
[1300] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/397.
[1301] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/397.
[1302] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/397.
[1303] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/398.
[1304] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/398.
[1305] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/398.
[1306] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/399.
[1307] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/399.
[1308] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/400.
[1309] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/400.

[1310] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/400.
[1311] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/400.
[1312] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/401.
[1313] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/401.
[1314] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/401.
[1315] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/402.
[1316] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/402.
[1317] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/402.
[1318] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/403.
[1319] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/403.
[1320] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/403.
[1321] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/404.
[1322] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/404.
[1323] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/404.
[1324] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/405.
[1325] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/405.
[1326] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/405.
[1327] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/406.
[1328] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/406.
[1329] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/406.
[1330] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/407.
[1331] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/407.
[1332] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/407.
[1333] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/408.
[1334] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/409.
[1335] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/409.
[1336] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/410.
[1337] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/410.
[1338] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/410.
[1339] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/411.
[1340] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/411.
[1341] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/412.
[1342] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/412.
[1343] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/413.
[1344] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/413.
[1345] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/414.
[1346] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/414.

[1347] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/414.
[1348] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/414-415.
[1349] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/415.
[1350] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/415.
[1351] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/416.
[1352] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/416.
[1353] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/416.
[1354] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/417.
[1355] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/417.
[1356] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/418.
[1357] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/418.
[1358] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/418.
[1359] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/418.
[1360] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/418-419.
[1361] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/419.
[1362] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/419.
[1363] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/420.
[1364] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/420.
[1365] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/421.
[1366] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/421.
[1367] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/421.
[1368] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/422.
[1369] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/422.
[1370] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/422.
[1371] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/423.
[1372] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/423.
[1373] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/423-424.
[1374] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/424.
[1375] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/424.
[1376] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/425.
[1377] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/425.
[1378] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/426.
[1379] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/426.
[1380] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/426.
[1381] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/427.
[1382] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/427.
[1383] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/427.

[1384] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/428.
[1385] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/428.
[1386] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/429.
[1387] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/429.
[1388] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/430.
[1389] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/430.
[1390] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/431.
[1391] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/431.
[1392] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/432.
[1393] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/432.
[1394] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/432.
[1395] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/432.
[1396] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/433.
[1397] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/433.
[1398] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/433.
[1399] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/433.
[1400] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/434.
[1401] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/434.
[1402] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/434.
[1403] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/435.
[1404] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/435.
[1405] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/435.
[1406] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/436.
[1407] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/437.
[1408] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/438.
[1409] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/439.
[1410] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/439.
[1411] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/439.
[1412] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/440.
[1413] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/440.
[1414] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/441.
[1415] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/441.
[1416] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/441.
[1417] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/442.
[1418] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/442.
[1419] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/442.
[1420] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/443.

[1421] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/443.
[1422] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/444.
[1423] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/444-445.
[1424] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/445.
[1425] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/445.
[1426] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/446.
[1427] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/446.
[1428] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/446.
[1429] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/447.
[1430] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/447.
[1431] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/447.
[1432] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/448.
[1433] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/448.
[1434] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/449.
[1435] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/449.
[1436] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/449.
[1437] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/449.
[1438] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/449.
[1439] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/450.
[1440] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/450.
[1441] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/450.
[1442] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/451.
[1443] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/451.
[1444] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/452.
[1445] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/452.
[1446] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/453.
[1447] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/454.
[1448] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/454.
[1449] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/454.
[1450] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/455.
[1451] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/455.
[1452] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/455.
[1453] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/456.
[1454] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/456-457.
[1455] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/457-458.
[1456] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/459.
[1457] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/459.

[1458] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/459.
[1459] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/460.
[1460] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/460.
[1461] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/461.
[1462] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/461.
[1463] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/461.
[1464] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/462.
[1465] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/462.
[1466] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/463.
[1467] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/463.
[1468] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/464.
[1469] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/464.
[1470] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/464.
[1471] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/465.
[1472] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/465.
[1473] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/465.
[1474] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/466.
[1475] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/466.
[1476] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/466.
[1477] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/466-467.
[1478] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/467.
[1479] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/467.
[1480] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/468.
[1481] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/468.
[1482] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/468.
[1483] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/469.
[1484] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/469.
[1485] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/469.
[1486] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/469.
[1487] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/470.
[1488] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/471.
[1489] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/471.
[1490] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/471.
[1491] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/472.
[1492] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/472.
[1493] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/472.
[1494] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/473.

[1495] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/473.
[1496] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/473.
[1497] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/474.
[1498] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/474.
[1499] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/474.
[1500] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/475.
[1501] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/475-476.
[1502] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/476.
[1503] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/477.
[1504] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/477.
[1505] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/478.
[1506] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/478.
[1507] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/478.
[1508] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/479.
[1509] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/479.
[1510] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/479.
[1511] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/480.
[1512] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/480.
[1513] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/481.
[1514] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/481.
[1515] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/482.
[1516] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/483.
[1517] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/483.
[1518] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/483.
[1519] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/483.
[1520] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/484.
[1521] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/484.
[1522] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/484.
[1523] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/484.
[1524] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/485.
[1525] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/485.
[1526] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/485.
[1527] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/486.
[1528] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/486.
[1529] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/486.
[1530] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/487.
[1531] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/487.

[1532] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/487.
[1533] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/487.
[1534] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/488.
[1535] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/488.
[1536] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/488.
[1537] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/489.
[1538] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/489.
[1539] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/489.
[1540] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/490.
[1541] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/490.
[1542] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/490.
[1543] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/491.
[1544] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/491-492.
[1545] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/492.
[1546] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/492.
[1547] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/493.
[1548] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/493-494.
[1549] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/494.
[1550] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/494.
[1551] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/495.
[1552] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/495.
[1553] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/496.
[1554] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/496.
[1555] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/497.
[1556] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/497.
[1557] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/497.
[1558] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/498.
[1559] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/498.
[1560] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/498.
[1561] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/499.
[1562] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/499.
[1563] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/500.
[1564] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/501.
[1565] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/501.
[1566] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/501-502.
[1567] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/502.
[1568] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/503.

[1569] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/503.
[1570] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/504.
[1571] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/504.
[1572] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/504.
[1573] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/504-505.
[1574] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/506.
[1575] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/507-508.
[1576] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/508-509.
[1577] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/509.
[1578] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/510.
[1579] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/510.
[1580] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/511.
[1581] Dâr kelimesi, daha önce de açıklandığı üzere Resûlullah devrinde, bir avlu etrafında birbirine bitişik olarak inşa edilmiş, akrabaların oturduğu meskenler topluluğun adıdır. Her mesken aynı avluya açılar. Bugün böylesi bir mesken düzenine en yakın inşa tipi apartmandır. Bu kelimeyi bazan "mahalle" kelimesiyle de karşılıyoruz. "Dâr"ı "ev"le tercüme etmek bilhassa eski metinlerde mânayı çarpıtabilir.
[1582] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/511.
[1583] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/512.
[1584] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/512.
[1585] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/513.
[1586] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/513.
[1587] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/514.
[1588] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/514.
[1589] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/515.
[1590] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/515.
[1591] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/515.
[1592] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/516.
[1593] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/517.
[1594] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/518.
[1595] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/520-521.
[1596] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/521.
[1597] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/521.
[1598] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/522.
[1599] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/522.
[1600] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/522-523.
[1601] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/523.
[1602] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/523.
[1603] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/524.

[1604] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/524.
[1605] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/524.
[1606] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/525.
[1607] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/525.
[1608] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/526.
[1609] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/526.
[1610] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/526.
[1611] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/527.
[1612] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/527.
[1613] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/528.
[1614] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/528.
[1615] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/529.
[1616] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/529.
[1617] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/529.
[1618] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/530.
[1619] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/530.
[1620] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/531.
[1621] Bedîüzzaman Hutbe-i Şamî'ye nâm eserinde, İslâm'ın müstakbel dünya hâkimiyetinin aklî isbatını yapmaktadır.
[1622] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/531-532.
[1623] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/533.
[1624] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/533.
[1625] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/534.
[1626] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/534.
[1627] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/535.
[1628] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/535.
[1629] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/535.
[1630] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/536.
[1631] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/536.
[1632] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/537.
[1633] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/538.
[1634] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/538-539.
[1635] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/539.
[1636] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/540.
[1637] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/541.
[1638] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/541.
[1639] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/541.
[1640] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/542.

[1641] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/543.
[1642] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/543.
[1643] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/544-545.
[1644] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/545.
[1645] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/546.
[1646] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/546.
[1647] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/546-547.
[1648] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/547.
[1649] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/547.
[1650] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/547.
[1651] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/548.
[1652] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/548-549.
[1653] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/549.
[1654] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/550.
[1655] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/551.
[1656] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/551.
[1657] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/552.
[1658] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/552.
[1659] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/552.
[1660] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/553.
[1661] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/554.
[1662] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/555-556.
[1663] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/556-557.
[1664] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/557.
[1665] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/558.
[1666] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/558.
[1667] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/558.
[1668] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/559.
[1669] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/560.
[1670] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/560-561.
[1671] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/561.
[1672] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/561.
[1673] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/562.
[1674] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/563.
[1675] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/563-564.
[1676] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/564.
[1677] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/565.

[1678] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/565.

[1679] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/565-566.

[1680] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/566.

[1681] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/566.

[1682] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/567.

[1683] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/567.

[1684] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/567-568.

[1685] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/569.

[1686] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/570-571.

[1687] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/571.

[1688] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/571.

[1689] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/572.

[1690] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/572.

[1691] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/573.

[1692] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/573.

[1693] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/574.

[1694] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/575.

[1695] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/575.

[1696] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/576.

[1697] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/576.

[1698] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/576.

[1699] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/577.

[1700] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/577.

[1701] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/578.

[1702] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/578.

[1703] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/579.

[1704] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/579.

[1705] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/580.

[1706] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/580.

[1707] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/581.

[1708] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/581.

[1709] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/581.

[1710] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/582.

[1711] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/582-583.

[1712] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/583.

[1713] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/583.

[1714] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/584.

[1715] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/584.
[1716] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/584.
[1717] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/585.
[1718] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/585.
[1719] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/585-586.
[1720] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/586.
[1721] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/586.
[1722] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/587.
[1723] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/587-588.
[1724] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/588.
[1725] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/588.
[1726] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/589.
[1727] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/589.
[1728] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/589-590.
[1729] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/590.
[1730] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/590.
[1731] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/591.
[1732] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/591.
[1733] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/592.
[1734] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/592.
[1735] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/592-593.
[1736] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/593.
[1737] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/593.
[1738] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/594.
[1739] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/594.
[1740] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/594.
[1741] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/595.
[1742] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/595.
[1743] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/596.
[1744] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/596.
[1745] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/597.
[1746] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/597.
[1747] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/597.
[1748] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/598.
[1749] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/598.
[1750] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/599-600.
[1751] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/600.

[1752] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/600.
[1753] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/601.
[1754] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/601-602.
[1755] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/602.
[1756] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/602-603.
[1757] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/603.
[1758] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/604.
[1759] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/604.
[1760] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/604-605.
[1761] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/605-606.
[1762] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/606.
[1763] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/606.
[1764] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/607.
[1765] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/607-608.
[1766] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/608.
[1767] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/608.
[1768] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/608-609.
[1769] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/609.
[1770] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/609-610.
[1771] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/610.
[1772] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/610.
[1773] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/611.
[1774] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/612.
[1775] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 17/612.